Nationaal Rapporteur Mensenhandel
en Seksueel Geweld tegen Kinderen

Mensenhandel in en uit beeld II

Cijfermatige rapportage 2008-2012

Colofon

Referentie: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, *Mensenhandel in en uit beeld II. Cijfermatige rapportage 2008-2012*. Den Haag: Nationaal Rapporteur 2014.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
070 – 3704514
www.nationaalrapporteur.nl

Opmaak en digitale realisatie: Studio Kers
© **Nationaal Rapporteur 2014**

Inhoud

Inhoud 3
Overzicht figuren en tabellen 7
Gebruikte afkortingen 13
Woord vooraf 17

1 Inleiding 19

2 Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel 25
2.1 Inleiding 25
2.2 Cijfermatige gegevens slachtoffers[M] van mensenhandel 27
2.2.1 Opmerkingen bij de cijfers 27
2.2.2 Kenmerken van slachtoffers[M] 29
2.2.3 Uitbuitingsvormen 38
2.2.3.1 Welke slachtoffers[M] worden in welke sector uitgebuit? 43
2.2.4 Aanmelders 47
2.2.5 Opvang 51
2.2.5.1 Opvang en aangifte 53
2.3 Drie clusters van slachtoffers[M] 55

3 Signalering in de grensstreken 63
3.1 Inleiding 63
3.2 Rol van de KMar in de aanpak van mensenhandel 64
3.2.1 Taken en bevoegdheden 64
3.2.2 De aanpak van mensenhandel van de KMar 67
3.2.3 Aanmelding bij CoMensha 70
3.3 Onderzoek: wie zijn de slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld? 73
3.3.1 Artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr 73
3.3.2 Meldingen van artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr 78
3.4 Behouden van zicht op situaties zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr 80

4 Amv en slachtoffer van mensenhandel 83
4.1 Inleiding 83
4.2 Cijfermatige gegevens 85
4.2.1 Aantal amv's in de beschermde opvang 85

4.2.2 Kenmerken van amv's in de beschermde opvang 87
4.2.3 Amv's in beeld vóór, tijdens en na de beschermde opvang 91
4.2.4 Uit beeld: met onbekende bestemming vertrokken? 96
4.2.5 Vreemdelingrechtelijke status 97

5 Tijdelijk verblijf slachtoffers mensenhandel 101
5.1 Inleiding 101
5.2 Beleid 103
5.2.1 Beleidskader 103
5.2.2 Oneigenlijk gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht? 108
5.3 Cijfermatige gegevens 109
5.3.1 De bedenktijd en aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel 110
5.3.2 Van bedenktijd tot vergunning 118
5.3.3 Verleningen en afwijzingen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel 121

6 Opsporing van mensenhandel 131
6.1 Inleiding 131
6.2 Een overzicht: 77 opsporingsonderzoeken, 249 slachtoffers en 165 verdachten 133
6.2.1 Duur opsporingsonderzoeken 135
6.3 De opsporingsonderzoeken in 2012 135
6.3.1 Seksuele uitbuiting, uitbuiting buiten de seksindustrie of een combinatie van uitbuitingsvormen 135
6.3.2 Aanleiding van de opsporingsonderzoeken 139
6.3.3 Financieel rechercheren 142
6.4 Slachtoffers 146
6.4.1 Persoonskenmerken van de 249 slachtoffers 148
6.4.2 Duur uitbuiting 151
6.4.3 Ronselmethoden en dwangmiddelen 152
6.4.3.1 Waar zijn slachtoffers geronseld? 153
6.4.3.2 Was de ronselaar een bekende voor het slachtoffer? 156
6.4.3.3 Hoe zijn de slachtoffers geronseld? 156
6.4.3.4 Welke dwangmiddelen zijn *tijdens* de mensenhandelsituatie toegepast? 158
6.4.3.5 Roulatie van slachtoffers 161
6.5 Verdachten 162
6.5.1 Persoonskenmerken van de verdachten 164
6.5.2 Hebben de verdachten ***legale*** inkomsten? 166
6.5.3 Hebben de verdachten een crimineel verleden? 167
6.5.4 Welke rollen vervullen de verdachten in het mensenhandelproces? 167
6.5.5 Was mensenhandel de enige criminele activiteit? 175
6.6 Criminele samenwerkingsverbanden 176
6.7 Faciliteerders 179
6.8 Mensenhandelstructuren 183
6.8.1 Binnenlandse seksuele uitbuiting, Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting en uitbuiting buiten de seksindustrie 183
6.8.2 Wel of niet in Nederland geronseld 186

7 Vervolging en berechting 189
7.1 Inleiding 189
7.2 Vervolging 190
7.2.1 Ingeschreven mensenhandelzaken bij het OM 190
7.2.2 Afgehandelde mensenhandelzaken door het OM 193
7.2.3 Voor mensenhandel gedagvaarde zaken 197
7.3 Berechting in eerste aanleg 200
7.3.1 In eerste aanleg afgedane mensenhandelzaken 200
7.3.2 Veroordelingen voor mensenhandel in eerste aanleg 203
7.3.3 Voor mensenhandel opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg 206
7.4 Berechting in hoger beroep 208
7.5 Kenmerken van verdachten en veroordelden 209

8 Schadevergoeding 213
8.1 Inleiding 213
8.2 Centraal Justitieel Incassobureau 215
8.3 Schadefonds Geweldsmisdrijven 222

9 Een blik over de grens: internationale mensenhandelstatistieken 235
9.1 Inleiding 235
9.2 Waarom zijn internationale mensenhandelstatistieken nodig? 237
9.3 Bruikbaarheid van internationale mensenhandelstatistieken 241
9.3.1 Knelpunten 241
9.3.2 TrafStat 244
9.4 Internationale mensenhandelstatistieken ter ondersteuning van beleidsevaluaties 244

10 Conclusies en aanbevelingen 247
10.1 Slachtoffers in beeld 248
10.2 De bescherming van slachtoffers 251
10.3 De opsporing van mensenhandel 253
10.4 Verdachten en veroordeelden in beeld 255
10.5 Afrikaanse slachtoffers: uit beeld? 256
10.6 Tot slot 257

Lijst van geraadpleegde literatuur 259

Bijlagen 269

B1a Artikel 273f Wetboek van strafrecht (geldend tot 15 november 2013) 271
B1b Artikel 273f Wetboek van Strafrecht (geldend vanaf 1 april 2013) 273

B2 Verantwoording van de onderzoeksmethoden 275
B2.1 Verantwoording bij Hoofdstuk 2 'Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel' 275
B2.2 Verantwoording bij Hoofdstuk 3 'Signalering in de grensstreken' 276
B2.3 Verantwoording bij Hoofdstuk 4 'Amv en slachtoffer van mensenhandel' 277
B2.4 Verantwoording bij Hoofdstuk 5 'Tijdelijk verblijf slachtoffers mensenhandel' 279

B2.5 Verantwoording bij Hoofdstuk 6 'Opsporing van mensenhandel' 281
B2.6 Verantwoording bij Hoofdstuk 7 'Vervolging en berechting' 283
B2.7 Verantwoording bij Hoofdstuk 8 'Schadevergoeding' 285

B3 Toelichting bij de figuren, tabellen en toegepaste statistiek 289
B3.1 Toelichting bij de tabellen 289
B3.2 Toelichting bij de figuren 289
B3.3 Toelichting bij de toegepaste statistiek 290

Alleen online beschikbaar:

B4 Aanvullende tabellen 293
B4.1 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 2 'Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel' 293
B4.2 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 3 'Signalering in de grensstreken' 339
B4.3 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 4 'Amv en slachtoffer van mensenhandel' 343
B4.4 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 5 'Tijdelijk verblijf slachtoffers van mensenhandel' 355
B4.5 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 6 'Opsporing van mensenhandel' 369
B4.6 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 7 'Vervolging en berechting van verdachten' 395
B4.7 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 8 'Schadevergoeding' 419

Overzicht figuren en tabellen

Hoofdstuk 1 Inleiding

Figuur 1.1 Mensenhandel in en uit beeld 20

Hoofdstuk 2 Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel

Figuur 2.1 Totaal aantal slachtoffers 28
Figuur 2.2 Aantal slachtoffers[M] in beeld bij CoMensha (2008-2012) 29
Figuur 2.3 Geslacht (2008-2012) 30
Figuur 2.4 Leeftijdscategorieën (2008-2012) 31
Figuur 2.5 Minderjarige versus meerderjarige slachtoffers[M] (2008-2012) 32
Figuur 2.6 Nationaliteiten van minderjarige slachtoffers[M] ten opzichte van het totaal aantal slachtoffers[M] met deze nationaliteit (2008-2012) 34
Figuur 2.7 Ontwikkeling van de totale top 5 nationaliteiten (2008-2012) 35
Figuur 2.8 Geboorteland van slachtoffers[M] met de Nederlandse nationaliteit (2012) 36
Figuur 2.9 Herkomstregio's (2008-2012) 37
Figuur 2.10 Uitbuitingsvormen (2008-2012) 38
Figuur 2.11 Sectoren van seksuele uitbuiting (2012) 39
Figuur 2.12 Sectoren van seksuele uitbuiting minderjarige slachtoffers[M] (2012) 41
Figuur 2.13 Sectoren van uitbuiting buiten de seksindustrie (2012) 42
Figuur 2.14 Uitbuitingsvorm naar herkomstregio (2012) 45
Figuur 2.15 Uitbuitingsvorm naar geslacht (2012) 45
Figuur 2.16 Uitbuitingsvorm naar leeftijdscategorie (2012) 46
Figuur 2.17 Aanmelders (totaal van 2009-2012) 47
Figuur 2.18 Aanmelders (2012) 48
Figuur 2.19 Doel van de aanmeldingen (2009-2012) 50
Figuur 2.20 Verblijf ten tijde van aanmelding van slachtoffers[M] met opvangbehoefte (2010-2012) 51
Figuur 2.21 Eerste opvang (2010-2012) 52
Figuur 2.22 Aangifte ten tijde van de aanmelding (2010-2012) 54
Figuur 2.23 Aangifte van slachtoffers[M] per aanmelder 60

Tabel 2.1 Top-5 rangorde van nationaliteiten van slachtoffers(2008-2012) 34
Tabel 2.2 Doel van de aanmeldingen van de politie, KMar en Inspectie SZW (2009-2012) 51
Tabel 2.3 Drie clusters van slachtoffers[M] 57
Tabel 2.4 Aanmelders van de slachtoffers[M] per cluster 58
Tabel 2.5 Wel of geen opvangverzoek voor de slachtoffers[M] per cluster 58
Tabel 2.6 Aangifte door de slachtoffers[M] per cluster (2012) 59

Hoofdstuk 3 Signalering in de grensstreken
Figuur 3.1 Slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld aan CoMensha (2008-2012) 70
Figuur 3.2 Herkomstregio's van slachtoffers[M] die de KMar heeft aangemeld (2012) 71

Tabel 3.1 Aantal incidenten mensenhandel (2008-2010) 72

Hoofdstuk 4 Amv en slachtoffer van mensenhandel
Figuur 4.1 Aantal amv's in de beschermde opvang ten opzichte van aantal amv's in een opvanglocatie van het COA (2008-2012) 86
Figuur 4.2 Geslacht (2008-2012) 87
Figuur 4.3 Leeftijdscategorieën ten tijde van opname in de beschermde opvang (2008-2012) 88
Figuur 4.4 Herkomstregio's (2008-2012) 91
Figuur 4.5 Aantal dagen in beeld bij het COA vóór opname in de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012) 92
Figuur 4.6 Duur in de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012) 93
Figuur 4.7 Aantal maanden in de beschermde opvang (2011 en 2012) 94
Figuur 4.8 Duur in beeld bij het COA na vertrek uit de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012) 95
Figuur 4.9 Met onbekende bestemming vertrokken 96
Figuur 4.10 Vreemdelingrechtelijke status bij plaatsing in de beschermde opvang 98
Figuur 4.11 Vreemdelingrechtelijke status bij vertrek uit de beschermde opvang 99
Figuur 4.12 Verlening tijdelijk verblijfsrecht aan amv's per instroomjaar (2009-2012) 100

Tabel 4.1 Land van herkomst (2008-2012) 89

Hoofdstuk 5 Tijdelijk verblijf slachtoffers mensenhandel
Figuur 5.1 Totaal aantal keren dat gebruik is gemaakt van de bedenktijd en totaal aantal aanvragen tijdelijk verblijfsrecht (2010-2012) 110
Figuur 5.2 Gebruik van bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (totaal van 2010-2012) 112
Figuur 5.3 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar geslacht (totaal van 2010-2012) 113
Figuur 5.4 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar leeftijdscategorieën (totaal van 2010-2012) 114
Figuur 5.5 Minderjarigen versus meerderjarigen in de bedenktijd (2010-2012) 115
Figuur 5.6 Vreemdelingrechtelijk traject van Nigeriaanse, Sierra Leoonse en Guineese slachtoffers (totaal van 2010-2012) 117
Figuur 5.7 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar herkomstregio's (totaal van 2010-2012) 118
Figuur 5.8 Gemiddelde doorlooptijden vanaf het gebruik van de bedenktijd tot aan het tijdelijk verblijfsrecht (2012) 118
Figuur 5.9 Aantal maanden vanaf de start van het gebruik van de bedenktijd tot de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht (2012) 119
Figuur 5.10 Aantal dagen vanaf de aanvraag tot de vergunning (2012) 120
Figuur 5.11 Verleningen en afwijzingen (2009-2012) 122
Figuur 5.12 Verleningen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012) 123

Figuur 5.13 Geslacht van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012) 125
Figuur 5.14 Leeftijd van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012) 126
Figuur 5.15 Top-3 rangorde van nationaliteiten van minderjarige slachtoffers in verhouding tot het deel meerderjarigen (2009-2012). 128
Figuur 5.16 Drie meest voorkomende herkomstregio's van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012) 129

Tabel 5.1 Top-5 rangorde van nationaliteiten van slachtoffers in de bedenktijd en/of met een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (totaal van 2010-2012) 116
Tabel 5.2 Top-5 rangorde van nationaliteiten van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012) 127

Hoodstuk 6 Opsporing van mensenhandel
Figuur 6.1 Overzicht opsporingsonderzoeken 134
Figuur 6.2 Duur opsporingsonderzoek tot aan het insturen aan het OM 135
Figuur 6.3 Opsporingsonderzoeken naar uitbuitingsvorm 136
Figuur 6.4 Prostitutiesectoren van uitbuiting 138
Figuur 6.5 Medewerking van slachtoffers aan de opsporing 141
Figuur 6.6 Aantal SFO's en rapportages wederrechtelijk verkregen voordeel 144
Figuur 6.7 Overzicht slachtoffers per uitbuitingsvorm 146
Figuur 6.8 Slachtoffers eerder in beeld dan wel reeds werkzaam in de sector van uitbuiting 147
Figuur 6.9 Leeftijd slachtoffers 149
Figuur 6.10 Geboorteregio's van de slachtoffers 151
Figuur 6.11 Gemiddelde duur uitbuiting 152
Figuur 6.12 Landen waar slachtoffers zijn geronseld 153
Figuur 6.13 Opsporingsonderzoeken waarin uitsluitend sprake was van buitenlandse slachtoffers die in Nederland zijn geronseld 154
Figuur 6.14 Locaties van ronselen in Nederland 155
Figuur 6.15 Relatie tussen ronselaars en slachtoffers 156
Figuur 6.16 Meest voorkomende ronselmethoden 157
Figuur 6.17 Toegepaste (dreiging met) geweld als ronselmethode en/of dwangmiddel 158
Figuur 6.18 Roulatie van slachtoffers 162
Figuur 6.19 Verdachten per uitbuitingsvorm 163
Figuur 6.20 Leeftijd verdachten 164
Figuur 6.21 Herkomstregio's van verdachten 166
Figuur 6.22 Criminele antecedenten van verdachten 167
Figuur 6.23 Meest voorkomende rollen van verdachten 168
Figuur 6.24 Rollen naar geslacht 169
Figuur 6.25 Rollen naar gemiddelde leeftijd 170
Figuur 6.26 Rollen naar geboorteland 170
Figuur 6.27 Rollen naar legaal werk/inkomen 171
Figuur 6.28 Rollen naar criminele antecedenten 171
Figuur 6.29 Criminele hoofd- en nevenactiviteiten van verdachten 175
Figuur 6.30 CSV's 178
Figuur 6.31 Nationaliteiten van de leden CSV's 179
Figuur 6.32 Zicht op faciliteerders 180

Figuur 6.33 Rol van faciliteerders 181

Tabel 6.1 Meest voorkomende aanleidingen voor het starten van het onderzoek 139
Tabel 6.2 Drie mensenhandelstructuren 185
Tabel 6.3 Twee mensenhandelstructuren 187

Hoofdstuk 7 Vervolging en berechting
Figuur 7.1 Aantal ingeschreven zaken/verdachten OM (2008-2012) 190
Figuur 7.2 Ingeschreven zaken per arrondissementsparket (totaal 2008-2012) 191
Figuur 7.3 Ingeschreven zaken die (mede) minderjarige slachtoffers betreffen (2008-2012) 193
Figuur 7.4 Aantal afgehandelde zaken OM (2008-2012) 193
Figuur 7.5 Afgehandelde zaken naar afhandeling (2008-2012) 194
Figuur 7.6 Gedagvaarde zaken en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012) 198
Figuur 7.7 Gedagvaarde zaken naar zwaarste feit (2008-2012) 199
Figuur 7.8 Aantal in eerste aanleg afgedane zaken (2008-2012) 200
Figuur 7.9 In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening (2008-2012) 201
Figuur 7.10 In eerste aanleg afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld (2008-2012) 202
Figuur 7.11 Veroordelingen in eerste aanleg en voorlopige hechtenis (2008-2012) 203
Figuur 7.12 Veroordelingen in eerste aanleg en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012) 204
Figuur 7.13 Veroordelingen in eerste aanleg naar opgelegde hoofdstraf (2008-2012) 205
Figuur 7.14 Opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg naar duurcategorie en gemiddelde duur in dagen (2008-2012) 207
Figuur 7.15 Geslacht verdachten en veroordeelden (2008-2012) 209
Figuur 7.16 Leeftijd verdachten en veroordeelden (2008-2012) 210
Figuur 7.17 Ontwikkeling totale top 5 geboortelanden verdachten en veroordeelden (2008-2012) 212

Tabel 7.1 Overzicht vervolging en berechting in mensenhandelzaken (2008-2012) 189
Tabel 7.2 'Mogelijke sepots aangiften tijdelijk verblijf mensenhandel' 196
Tabel 7.3 Top-5 rangorde van geboortelanden verdachten en veroordeelden (2008-2012) 211

Hoofdstuk 8 Schadevergoeding
Figuur 8.1 Aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen en betrokken slachtoffers (2008-2012) 217
Figuur 8.2 Schadevergoedingsmaatregelen naar opgelegd bedrag 218
Figuur 8.3 Schadevergoedingsmaatregelen naar afdoening (totaal van 2008-2012) 219
Figuur 8.4 Schadevergoedingsmaatregelen naar afgedaan bedrag (totaal van 2008-2012) 219
Figuur 8.5 Schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling 220
Figuur 8.6 Aantal aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012) 224
Figuur 8.7 Aantal aanvragen naar het geslacht van de slachtoffers (2009-2012) 225
Figuur 8.8 Leeftijdscategorieën van slachtoffers ten tijde van de aanvraag (2009-2012) 226
Figuur 8.9 Herkomstregio's slachtoffers (2009-2012) 227
Figuur 8.10 Verwijzingen naar het Schadefonds (2009-2012) 228
Figuur 8.11 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012) 229
Figuur 8.12 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen naar herkomstregio (2009-2012) 230
Figuur 8.13 Financiële tegemoetkomingen voor materiële schade (2009-2012) 231

Figuur 8.14 Financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade per categorie (2009-2012) 233

Hoofdstuk 9 Een blik over de grens: internationale mensenhandelstatistieken
Figuur 9.1 Mensenhandel in beeld per land 242

Hoofdstuk 10 Conclusies en aanbevelingen
Figuur 10.1 Van investering in goede registraties naar informatiegestuurde aanpak 248

Gebruikte afkortingen

AI	Arbeidsinspectie
ACM	Amsterdams Coördinatiepunt Mensenhandel
AC-KWG	Aanmeldcentrum Kinderwoongroepen
Amv	Alleenstaande minderjarige vreemdeling
APV	Algemene Plaatselijke Verordeningen
AWB	Algemene Wet Bestuursrecht
Azc	Asielzoekerscentrum
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBA	Criminaliteitsbeeldanalyse
CCV	Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
CJIB	Centraal Justitieel Incassobureau
COA	Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers
CoMensha	Coördinatiecentrum Mensenhandel
COSM	Categorale Opvang Slachtoffers van Mensenhandel
CSV	Crimineel samenwerkingsverband
DG-Home	*Directorate-General Home Affairs*
EC	Europese Commissie
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EMM	Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel
EMPACT	*European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats*
EU	Europese Unie
EU-EER	Europese Unie en Europese Economische Ruimte
EUROSTAT	*European Statistics Office*
FinEC	Financieel Economisch Opsporen Politie
FP	Functioneel Parket
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens
GPS	Geïntegreerd Processysteem Strafrecht
GRETA	*Group of Experts on Action against trafficking in Human Beings*
HR	Hoge Raad
IGO	Informatie Gestuurd Optreden
ILO	*International Labour Organization*
Ilo	*Immigration liaison officers*
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
IND	Immigratie en Naturalisatiedienst

Intervict	*International Victimology Institute Tilburg*
ISZW-DO	Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Directie Opsporing
JDS	Justitieel Documentatiesysteem
JIT	*Joint Investigation Team*
KLPD	Koninklijke landelijke politiediensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
KWE	Kleine wooneenheid
KWG	Kleine woongemeenschap
LE	Landelijke Eenheid
LEM	Landelijke Expertisegroep Mensenhandel
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
LOVS	Landelijk Overleg Voorzitters van Strafsectoren
LP	Landelijk Parket
MC	Medisch Centrum
MTV	Mobiel Toezicht Veiligheid
MvT	Memorie van Toelichting
NCCTHB	*National Commission for Combating Trafficking in Human Beings*
NGO	Non-gouvernementele organisaties
NL	Nederland
NRM3	Derde Rapportage van de Nationaal rapporteur mensenhandel
NRM5	Vijfde Rapportage van de Nationaal rapporteur mensenhandel
NRM7	Zevende Rapportage van de Nationaal rapporteur mensenhandel
NRM8	Achtste Rapportage van de Nationaal rapporteur mensenhandel
NRM9	Negende Rapportage van de Nationaal rapporteur mensenhandel
NS	Nederlandse Spoorwegen
OBJD	Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële documentatie
OHCHR	*High Commissioner for Human Rights*
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PbEU	Publicatieblad van de Europese Unie
PIJ	Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen
POL	Procesopvanglocatie
PTTC	*Profiling, Targeting en Tasking* Centrum
PvA	Plan van Aanpak
PvdA	Partij van de Arbeid
SFO	Strafrechtelijk Financieel Onderzoek
SIBA	Statische Informatie en Beleidsanalyse
SIOD	Sociale Inlichtingen en Opsporingsdienst
SOM	Strategisch Overleg Mensenhandel
SPSS	*Statistical Packages for the Social Sciences*
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
Stb	Staatsblad
Stcrt	Staatscourant
StV	Stichting tegen Vrouwenhandel

SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBS	Terbeschikkingstelling
TrafStat	*Tools for validation and utilisation of EU statistics on human trafficking*
Trb	Tractatenblad
UN	*United Nations*
UNHCR	*United Nations High Commissioners for Refugees*
UNICEF	*United Nations International Childrens Emergency Fund*
UNODC	*United Nations Office of Drugs and Crime*
Vb	Vreemdelingenbesluit
Vc	Vreemdelingencirculaire
VenJ	Veiligheid en Justitie
VN	Verenigde Naties
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wav	Wet arbeid vreemdelingen
WBV	Wijzigingsbesluiten Vreemdelingencirculaire
Wet BOD	Wet op de Bijzondere Opsporingsdiensten
Wet Momi	Wet Modern Migratiebeleid
Wml	Wettelijk minimumloon
WODC	Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum
Wrp	Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche
Wsg	Wet schadefonds geweldsmisdrijven
WW	Werkloosheidwet
ZM	Zittende Magistratuur
ZZP	Zelfstandige Zonder Personeel

Woord vooraf

Goed **meten is weten** *wat te doen*

'Meten is weten' is wellicht een voor de hand liggende opening van een cijfermatige rapportage, maar het is wel de kern van mijn boodschap. Beschikbare en betrouwbare informatie is onmisbaar voor het opzetten van goed beleid. Ik zou de mantra nog iets willen uitbreiden: goed meten is weten wat te doen.

In de rapportage die voor u ligt, staat de mensenhandel die in beeld is centraal. Dat wil zeggen: de mensenhandel die, met gebruik van bestaande registraties, inzichtelijk is gemaakt. Die informatie geeft een overzicht van mensenhandel die in Nederland in kaart is gebracht en roept nieuwe vragen op waarvan de beantwoording centraal moet staan bij de inrichting van het mensenhandelbeleid. Met andere woorden: de informatie geeft aan wat te doen. De metafoor van de spiegel vind ik hier op zijn plaats; de cijfermatige gegevens die in deze rapportage zijn genoemd, stellen organisaties in staat kritisch te reflecteren op hun eigen mensenhandelaanpak. Wat betekenen de cijfers voor die aanpak, welke facetten vergen nader onderzoek, wat kan worden verbeterd?

Goed meten is weten wat te doen. Informatie verschaft een fundament op basis waarvan de vraag naar het 'weten wat te doen' kan worden beantwoord. Maar dat 'weten wat te doen' staat of valt met de twee woorden die daaraan vooraf gaan: 'goed meten'. Tijdens de realisatie van de onderhavige rapportage is mij gebleken dat de registratie van mensenhandel op cruciale punten ontbreekt of verbetering behoeft. Het komt nog te vaak voor dat organisaties hun plicht tot het melden van slachtoffers niet naleven, of in het geheel geen slachtoffers melden. Bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme, dat op dit moment wordt gerealiseerd, is het dan ook van belang dat aandacht uitgaat naar de organisatie van goede registratie. Ook de registratie van mensenhandel binnen de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie schiet op een aantal punten te kort. Daardoor gaat in verschillende stadia informatie verloren die van groot belang kan zijn voor het inzichtelijk maken van de mensenhandel in beeld, en in het verlengde daarvan, voor het sturen van de aanpak van mensenhandel op grond van de beschikbare informatie.

De bestaande mensenhandelstatistiek geeft inzichten in de stand van de huidige mensenhandelaanpak en reikt informatie aan waarmee die aanpak kan worden verbeterd. De output van de statistiek is daarmee gegeven. Maar wat de onderhavige rapportage eens te meer duidelijk maakt, is dat goed meten staat of valt bij de input die vanuit organisaties aan die statistiek wordt gegeven. Het aanleveren van data en het gebruik daarvan voor het opzetten van goed beleid zijn wat dat betreft twee kanten van dezelfde

medaille: goed meten is weten wat te doen. Een belangrijk inzicht, dat bij de uitoefening van mijn taak een blijvende leidraad vormt.

Aan de totstandkoming van deze rapportage hebben diverse personen en instanties bijgedragen die ik erkentelijk ben voor hun onmisbare medewerking en het beschikbaar stellen van gegevens. Het doen van dit onderzoek zou niet mogelijk zijn geweest zonder de instellingen die hun cijfers en andere informatie met mij hebben gedeeld. Dank gaat hierbij uit naar de vaste partners: het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha), de Koninklijke Marechausse (KMar), de Nationale Politie, de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Openbaar Ministerie (OM) en het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC). Ook ben ik de Stichting Nidos, Jade Zorggroep, het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) erkentelijk voor hun medewerking aan het onderzoek naar de alleenstaande minderjarige vreemdelingen die mogelijk slachtoffers van mensenhandel zijn. Verder gaat mijn dank uit naar Meld Misdaad Anoniem, het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) en het Schadefonds Geweldsmisdrijven. In het bijzonder noem ik de studenten van de opleiding tot Recherchekundige van de Politieacademie, die mee hebben gewerkt aan het verzamelen van gegevens over de opsporingsonderzoeken.

Een bijzonder woord van dank richt ik aan de medewerkers en stagiaires van mijn bureau. Zij hebben een waardevolle bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze rapportage.

C.E. Dettmeijer-Vermeulen,
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen

1 Inleiding

Voorwaarde van een effectieve aanpak van mensenhandel is dat allereerst zichtbaar wordt wie de slachtoffers en wie de daders zijn: over wie hebben we het nu eigenlijk? De kernboodschap van de voorgaande cijfermatige rapportage was dat mensenhandel die nog niet in beeld is, in beeld gebracht moet worden. Mensenhandel die al wel in beeld is, moet beter worden geregistreerd. Deze kernboodschap geldt onverminderd. Veel cijfermatige gegevens zijn al beschikbaar, zo blijkt ook uit dit rapport. Niettemin komt wederom naar voren dat de registratie op cruciale punten ontbreekt dan wel verbetering behoeft.

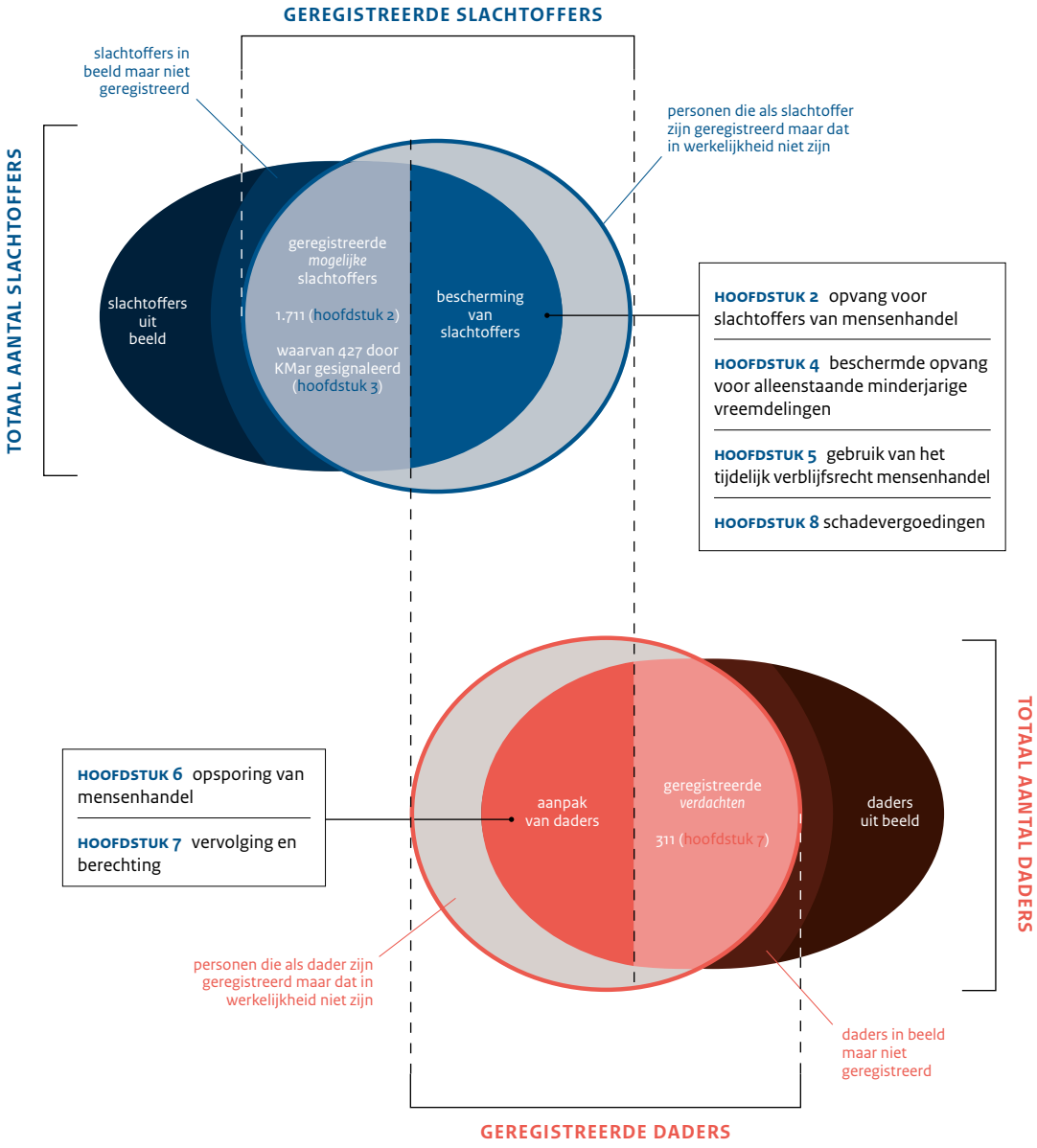
Dit rapport verschaft inzicht in wie mogelijke slachtoffers (kunnen) zijn en hoe slachtoffers gebruik maken van de bestaande regelingen en faciliteiten voor bescherming. Dit is belangrijke informatie om mee te nemen bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme dat thans wordt gerealiseerd:[1] voor wie moet dit in ieder geval worden ingericht? En welke knelpunten omtrent de bescherming van en het hulpaanbod aan slachtoffers blijken uit de cijfers? Zo zijn alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) die als gevolg van vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst bij vertrek uit deze opvangvorm vaak nog steeds minderjarig: hoe worden zij na hun vertrek beschermd tegen mensenhandelaren?

Verder verschaft dit rapport inzicht in de opsporing, vervolging en berechting van mensenhandel. Op grond van de cijfers wordt duidelijk ten aanzien van welke aspecten het barrièremodel verder kan worden versterkt. Zo blijkt dat een substantieel deel van de slachtoffers in Nederland is geronseld, onder meer op scholen: hoe kan dat worden voorkomen? Ook blijkt dat sommige verdachten vaak een specifieke rol (of meerdere rollen) in het mensenhandelproces vervullen. Deze informatie geeft inzicht in waar zij in hun criminele activiteiten kunnen worden tegengehouden. En welke mensenhandelaren zijn strafrechtelijk aangepakt? Onvoldoende is nog in kaart welke andere schakels in het mensenhandelnetwerk ook strafrechtelijk (zouden moeten) worden aangepakt om het mensenhandelproces daadwerkelijk te frustreren. Denk aan criminele samenwerkingsverbanden, of legale organisaties, die al dan niet bewust, mensenhandel faciliteren. Dat de politie een aantal faciliteerders in beeld heeft blijkt uit de cijfers, maar of en hoe zij daartegen optreden is vaak nog onduidelijk.

De cijfers hebben tot veel vragen geleid. De beantwoording van die vragen kan richting geven aan de aanpak van mensenhandel, zowel wat betreft beleid als uitvoering. De cijfers geven vaak aanknopingspunten voor waar de relevante instanties de antwoorden op de vragen kunnen zoeken.

1 Zie over het nationaal verwijsmechanisme en de bijbehorende aanbeveling: NRM9, §2.5; aanbeveling 2.

Figuur 1.1 toont welke onderdelen van mensenhandel en de aanpak daarvan cijfermatig in beeld zijn gebracht. De figuur is hiermee een leeswijzer van het rapport.

Figuur 1.1 Mensenhandel in en uit beeld in 2012

Mensenhandel uit beeld: wat zien we niet?

Dit rapport verschaft geen inzicht in de totale omvang van mensenhandel. Hetgeen buiten beeld blijft is het *dark number:* de mensenhandelsituaties die bij de relevante instanties onbekend zijn en ten aanzien waarvan betrouwbare aantallen ontbreken (in Figuur 1.1 de 'slachtoffers uit beeld' en de 'daders uit beeld'). Het *dark number,* en daarmee de totale omvang van mensenhandel, kan alleen worden geschat. Schattingen van de totale omvang van mensenhandel zijn van groot belang in het formuleren van bijvoorbeeld opsporingsbeleid. Waar moet worden gezocht om de mensenhandel te vinden die, uitgaande van de schattingen, nog niet in beeld is? In de vorige 'Mensenhandel in en uit beeld' (2012) is reeds uiteengezet dat de schattingen die tot dusver zijn gedaan onbetrouwbaar zijn, vaak vanwege methodologische beperkingen en inaccurate data.[2] Dit standpunt is ongewijzigd gebleven, en leidt ertoe dat de bestaande schattingen niet gebruikt kunnen worden bij het inrichten van beleid tegen mensenhandel. Destijds heeft de Nationaal rapporteur aanbevolen in te zetten op het ontwikkelen van adequate schattingen van de omvang van mensenhandel. Hierbij is betrouwbare en volledige dataverzameling onmisbaar evenals de expertise van statistici naast de expertise van mensenhandeldeskundigen.[3]

Mensenhandel in beeld: wat zien we wel?

Het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha) heeft in 2012 aanzienlijk meer mogelijke slachtoffers (1.711) geregistreerd dan in 2011 (1.222). Ook voor het Openbaar Ministerie (OM) gold een toename van het aantal ingeschreven mensenhandelzaken: van 257 verdachten in 2011 naar 311 verdachten in 2012. Wat betekenen deze stijgingen? Diverse verklaringen zijn daarvoor mogelijk. Zo kan er meer bewustwording zijn bij verschillende instanties, waardoor meer signalen van mensenhandelsituaties worden gezien. Of is sprake van meer opsporingscapaciteit waardoor meer mensenhandel zichtbaar is gemaakt? Uit een vooruitblik op de cijfers van CoMensha blijkt dat in het afgelopen jaar (2013) sprake zou zijn van een substantiële daling van de geregistreerde mogelijke slachtoffers. En volgens de OM-registraties zou ook het aantal geregistreerde verdachten in 2013 zijn gedaald. Deze ontwikkelingen zijn opvallend, maar hoeven, net als een stijging, niet gerelateerd te zijn aan de daadwerkelijke omvang van mensenhandel. Het zoeken naar verklaringen voor een stijging of daling ligt ten grondslag aan de interpretatie van de cijfers.[4]

De aanduidingen 'mogelijke slachtoffers' en 'verdachten' impliceren dat wanneer wordt gekeken naar de CoMensha-registraties alszijnde registraties van slachtoffers en naar de OM-registraties alszijnde registraties van daders *false positives* kunnen voorkomen. Hierbij gaat het om personen die als slachtoffer of als dader zijn geregistreerd, maar dat in werkelijkheid niet zijn. Omdat verschillende interpretaties bestaan om een persoon als slachtoffer of als dader aan te merken, is het lastig, misschien zelfs onmogelijk om in de analyses voor *false positives* te controleren. Tegelijkertijd is sprake van *false negatives*: slachtoffers of daders die wel bij bepaalde instanties in beeld zijn, maar niet als zodanig zijn geregistreerd. Denk bijvoorbeeld aan minderjarige slachtoffers, zoals in de voorgaande 'Mensenhandel in en uit beeld' (2012) is benadrukt. Naar aanleiding van een aanbeveling in die rapportage meldt Nidos, de instantie die de voogdij over alleenstaande minderjarige vreemdelingen voert, vanaf 2013 mogelijke slachtoffers aan

2 NRM 2012f, Hoofdstuk 2.

3 NRM 2012f, aanbeveling 1.

4 In de tweede helft van 2014 zal de Nationaal rapporteur de meest recente cijfers van CoMensha en het OM publiceren.

CoMensha. Bureau Jeugdzorg heeft een commissie in het leven geroepen die zich gaat richten op de expertisevorming inzake mensenhandel en de registratie van slachtoffers.[5]

Hoofdstuk 2 verschaft inzicht in wie de *mogelijke* slachtoffers zijn die bij CoMensha zijn aangemeld. Om wie gaat het? Waar zijn zij uitgebuit? Is voor hen opvang aangevraagd en willen zij aangifte doen? CoMensha registreert deze mogelijke slachtoffers ten behoeve van het mandaat van de Nationaal rapporteur.

Mogelijke slachtoffers ('slachtoffers^{M}') in beeld
Om aan te duiden dat bij CoMensha mogelijke slachtoffers worden geregistreerd, die al bij het geringste signaal kunnen zijn gemeld, is de term 'slachtoffers^{M}' gehanteerd.[6] De CoMensha-registraties geven als zodanig op geen enkele wijze inzicht in de totale omvang van mensenhandel maar zijn wel uitermate relevant voor het zoveel mogelijk in beeld brengen van de mensenhandelsituaties waarvan in Nederland sprake kan zijn. Denk bijvoorbeeld aan het inzichtelijk maken van nieuwe vormen van mensenhandel. Of het in kaart brengen van de aangiftebereidheid aan het begin van de beschermketen (ten tijde van melding aan CoMensha). Dergelijke beschrijvingen kunnen richting aangeven in de aanpak van mensenhandel. Het is dan ook van belang dat ieder slachtoffer^{M} wordt aangemeld: Nederlandse en buitenlandse slachtoffers^{M}, minderjarige en meerderjarige slachtoffers^{M}, en ook de slachtoffers^{M} voor wie geen opvang en huisvesting via CoMensha[7] nodig is.[8]

De Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Nationale Politie hebben de plicht om slachtoffers^{M} bij CoMensha aan te melden. Uit Hoofdstuk 2 blijkt dat de KMar in 2012 aanzienlijk meer slachtoffers^{M} heeft gemeld dan voorheen. Om de vraag te beantwoorden wie de slachtoffers^{M} zijn die de KMar vanaf 2012 heeft gemeld aan CoMensha zijn vijftig dossiers van de KMar (over 80 slachtoffers^{M}) bekeken. De resultaten zijn opgenomen in Hoofdstuk 3. Hieruit blijkt dat de KMar veelal heeft gemeld op grond van een (gering) vermoeden van mensenhandel zoals bedoeld in 273f, lid 1 aanhef en sub 3 van het Wetboek van Strafrecht (Sr) (hierna: sub 3). In het geval van sub 3 spelen de aspecten van dwang en (het oogmerk van) uitbuiting geen rol. Hierin verschilt sub 3 van de meeste andere subleden van artikel 273f Sr. Wat betekent dit voor de interpretatie van de CoMensha-registraties?

Hoofdstuk 4 betreft een nulmeting naar de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) die in de periode 2008-2012 vanwege vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst. Hierbij is onder meer gekeken naar wie de amv's zijn, hoe lang zij in de beschermde opvang verbleven,

5 Brief van de voorzitter van de commissie aan de leden van de Vaste Kamercommissie VWS d.d. 10 april 2014, http://www.nji.nl/jeugdnieuws/Brief%20aanpak%20loverboys%20en%20mensenhandel%20Vaste%20Kamercommissie%20VWS%20april%202014.pdf (geraadpleegd 29 april 2014); zie ook 'Commissie voor aanpak 'loverboy'- en mensenhandelproblemen, *Nederlands Jeugdinstituut* 15 april 2014, http://www.nji.nl/nl/Actueel/Commissie-opgericht-voor-de-aanpak-van-loverboy--en-mensenhandelproblematiek (geraadpleegd 29 april 2014).

6 Het is zeer de vraag in hoeverre het slachtofferschap 'getoetst' kan worden omdat verschillende personen, inclusief de betreffende mogelijke slachtoffers zelf, op verschillende wijze invulling kunnen geven aan de term.

7 CoMensha heeft een coördinerende rol bij het regelen van opvang voor slachtoffers^{M}; zie §2.1.

8 NRM 2012f, aanbeveling 2.

waar zij daarna terechtkwamen en of zij gebruik hebben gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel. Dit hoofdstuk heeft de aanleiding gevormd voor nader kwalitatief onderzoek dat de Nationaal rapporteur thans uitvoert. De resultaten worden in de tweede helft van 2014 verwacht.

Hoofdstuk 5 verschaft inzicht in de slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel (Hoofdstuk B8/3 Vc). Het is hierbij voor het eerst dat de doorlooptijden inzichtelijk gemaakt konden worden vanaf het moment dat een slachtoffer gebruik maakt van de bedenktijd tot aan de eventuele verlening van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel.

Hoofdstuk 6 toont de resultaten van een analyse van 77 opsporingsonderzoeken die de politie, de KMar en de Inspectie SZW in 2012 hebben ingestuurd aan het OM.[9] Hiermee is inzicht verschaft in de wijze waarop mensenhandel wordt gepleegd, door wie en met welk type slachtoffers. Waar, en hoe zijn slachtoffers geronseld? En wie was de ronselaar? Wat zijn andere rollen die verdachten hebben ingenomen in het mensenhandelproces? En in hoeverre werkten de verdachten samen met anderen: bijvoorbeeld in crimineel samenwerkingsverband of met faciliteerders?

Hoofdstuk 7 bevat het cijfermatige overzicht van de ingeschreven mensenhandelzaken bij het OM en de persoonskenmerken van de verdachten en veroordeelden. Ten opzichte van voorgaande jaren is in 2012 het grootste aantal mensenhandelzaken ingeschreven én het grootste aantal mensenhandelzaken afgehandeld. In dit hoofdstuk is onder meer gekeken of en in hoeverre in de rechtspraktijk invulling is gegeven aan de verhoging van de wettelijke strafbedreiging per juli 2009.

Hoofdstuk 8 bevat de cijfermatige gegevens over schadevergoedingen. Hierbij is gekeken naar de opgelegde schadevergoedingsmaatregelen en hoe vaak deze in het kader van de voorschotregeling zijn uitbetaald. Ook is gekeken naar manieren om schade te verhalen buiten het strafproces om: via het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Het Schadefonds heeft haar beleid per 3 augustus 2012 met betrekking tot aanvragen van slachtoffers van mensenhandel gewijzigd: mensenhandel wordt per definitie beschouwd als geweldsmisdrijf en hogere financiële tegemoetkomingen kunnen worden uitgekeerd. Is deze beleidswijziging terug te zien in meer toegekende aanvragen en hogere uitgekeerde bedragen?

Vanwege het vaak grensoverschrijdende aspect van mensenhandel, is het belangrijk om ook in de aanpak van mensenhandel grensoverschrijdend te werk te gaan. In Hoofdstuk 9 wordt in dit kader de relevantie van internationale mensenhandelstatistieken beschreven. Internationale mensenhandelstatistieken zijn alleen relevant wanneer deze inzicht geven in iets waar op nationaal niveau geen inzicht in kan worden gegeven: zoals de grensoverschrijdende bewegingen van slachtoffers en daders. En net als de cijfermatige gegevens op nationaal niveau houden ook internationale mensenhandelstatistieken een spiegel voor: wat zien we in het buitenland dat mogelijk ook in Nederland zou kunnen worden aangetroffen? En welke lessen kunnen uit internationale mensenhandelstatistieken worden getrokken voor de registratie op nationaal niveau: wat wordt in het buitenland wel geregistreerd, maar in Nederland niet?

Deze rapportage bouwt voort op de voorgaande 'Mensenhandel in en uit beeld' (2012). Aan de hand van de cijfermatige rapportages wordt duidelijk welke mensenhandel in beeld is (en welke mensenhandel

9 Let wel, het gaat hierbij om een selectie van het totaal aantal aan het OM ingestuurde opsporingsonderzoeken; zie §5.2.

mogelijk nog uit beeld blijft). De huidige rapportage heeft tot doel de relevante instanties een spiegel voor te houden: het is een reflectie van de aanpak van mensenhandel. Vaak leiden de cijfers in dit rapport tot vragen ten aanzien waarvan de beantwoording kan resulteren in verdere aanscherping van beleid en uitvoering. Ieder cijfer in dit rapport moet de relevante instanties aansporen om kritisch naar de eigen aanpak van mensenhandel te kijken. Dit leidt tot de volgende kernboodschap:

> Cijfers houden een spiegel voor: zij zijn een weergave van mensenhandel in beeld én van de aanpak van mensenhandel. De instanties die betrokken zijn bij de aanpak van mensenhandel kunnen aan de hand van deze cijfers kritisch reflecteren op de eigen inspanningen en deze waar mogelijk verbeteren.

2 Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel

2.1 Inleiding

Inzicht in wie de slachtoffers van mensenhandel zijn vormt een cruciaal aspect van het in beeld brengen van de aard en omvang van mensenhandel en draagt bij aan een effectieve aanpak van mensenhandel. Zo vereist een effectieve signalering van slachtoffers dat instanties weten waar ze moeten zoeken en waar ze op kunnen letten om slachtoffers te herkennen. En een effectieve hulpverlening vereist dat instanties weten voor welke slachtoffers de hulpverlening in ieder geval moet worden ingericht. Dit hoofdstuk betreft een cijfermatige analyse over de mogelijke slachtoffers (slachtoffers[M])[1] die in de periode 2008-2012 zijn geregistreerd bij het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha). Ten behoeve van het mandaat van de Nationaal rapporteur registreert het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha) (mogelijke) slachtoffers ten aanzien van wie een vermoeden van mensenhandel bestaat. CoMensha hanteert geen formele toetsing, zoals een veroordelend vonnis in een strafproces, ten aanzien van het slachtofferschap.[2] De Nationale politie en de Koninklijke Marechaussee (KMar) hebben de plicht om slachtoffers[M] bij CoMensha te melden.[3] Voor andere (overheids)instanties bestaat deze meldplicht niet.

1 Zie Hoofdstuk 1 voor uitleg bij deze term.

2 Dit is vooral relevant wanneer de cijfers in dit hoofdstuk worden vergeleken met slachtofferregistraties in andere landen, waar de registratie eveneens gesignaleerde (mogelijke) slachtoffers kunnen betreffen maar ook uitsluitend geassisteerde of formeel erkende slachtoffers; zie bijvoorbeeld UNODC; Europese Commissie 2013.

3 Dit staat onder meer vermeld in de Vreemdelingencirculaire 2000, §B8/3.4, *Stb.* 2010, 290; *Stb.* 2013, 165 (inwerkingtredingsbesluit): 'Het Coördinatiecentrum Mensenhandel is, ten behoeve van de landelijke rapportage aan de Nationaal Rapporteur Mensenhandel belast met de landelijke registratie van het aantal aangemelde gevallen van slachtoffers[M]. Ook als het Coördinatiecentrum Mensenhandel niet betrokken is bij de opvang en huisvesting, moet de politie het slachtoffer[M] voor registratie bij het Coördinatiecentrum Mensenhandel aanmelden.' … 'Voor zover indicaties van mensenhandel zich voordoen bij een vreemdeling die via Schiphol Nederland in reist zijn de bevoegdheden van de Districtcommandant KMar Schiphol gelijkgesteld met die van de Korpschef van de Politie'; zie verder de vroegere Aanwijzing mensenhandel van het OM, *Stcrt.* 2008, 253 en de huidige *OM Factsheet;* zie verder CoMensha 2013, pp. 18-19; NRM 2012f, pp. 47-48; NRM9, p.135).

In 2012 is ten opzichte van voorgaande jaren sprake van een aanzienlijke stijging van het aantal gemelde slachtoffers[M]. Met name de KMar is in 2012 beduidend meer slachtoffers[M] gaan melden. De toename van meldingen vanuit de KMar heeft geleid tot het nader (kwalitatief) bekijken van deze meldingen. Uit dossieronderzoek blijkt dat de KMar veelal heeft gemeld op grond van een (gering) vermoeden van een mensenhandelsituatie zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 van het Wetboek van Strafrecht (Sr) (hierna: sub 3).[4] Dit sublid neemt in het mensenhandelartikel een bijzondere plaats in. Immers, in de beoordeling ervan behoeven de aspecten van dwang en (het oogmerk van) uitbuiting geen rol te spelen terwijl dit in beginsel belangrijke bestanddelen zijn in de andere verschijningsvormen van mensenhandel.[5] Om dezelfde reden zijn ook de aanmeldingen van slachtoffers[M] van sub 3 een vreemde eend in de bijt en verdienen deze aanmeldingen een afzonderlijke interpretatie.[6] Dat is de reden dat in een aantal figuren zichtbaar is gemaakt hoe het beeld eruit ziet met en zonder de door de KMar gemelde slachtoffers[M].

Andere instanties hebben niet meer slachtoffers[M] gemeld. Zo blijven de aanmeldingen van minderjarige slachtoffers[M] vanuit de Jeugdzorg nog steeds achter.[7] In 2012 bestaat ten opzichte van voorgaande jaren weinig verandering in het aantal minderjarige slachtoffers[M], terwijl het aantal meerderjarige slachtoffers[M] bijna elk jaar aanzienlijk is gestegen.[8] Zoals eerder is aanbevolen, zou iedere instantie die met slachtoffers[M] in aanraking komt, deze slachtoffers[M] moeten melden aan CoMensha.[9] Op basis van deze aanbeveling, heeft Stichting Nidos vanaf 2013 slachtoffers[M] aan CoMensha gemeld.[10]

Meldplicht

Eerder is aanbevolen dat instanties met een meldplicht, de politie en de KMar, deze consequent moeten naleven.[11] Hoewel de politie en de KMar in 2012 de meeste slachtoffers[M] hebben gemeld, bestaan signalen dat door de politie en de KMar op verschillende wijze invulling wordt gegeven aan de meldplicht. In een te realiseren nationaal verwijsmechanisme[12] dient helderheid te worden verschaft wanneer welke slachtoffers[M] gemeld dienen te worden bij CoMensha. De plicht om te melden aan CoMensha geldt voor Nederlandse en buitenlandse slachtoffers[M] en betreft tevens alle gevallen waarbij CoMensha niet betrokken is bij de opvang.[13] Zoals in de Negende rapportage is aangegeven is het uitbreiden van een meldplicht naar andere overheidsinstanties, zoals Jeugdzorg,

4 Zie §3.3.
5 Met uitzondering van artikel 273f lid 1 aanhef en sub 3 Sr en de subleden die zien op mensenhandel van minderjarige slachtoffers (sub 2, 5 en 8).
6 Zie Hoofdstuk 3.
7 In voorgaande rapportages is hier reeds uitvoerig aandacht aan besteed; zie NRM 2012f, pp. 60-63; 225; aanbeveling 2; NRM9; §2.10.
8 Zie §2.2.2.
9 NRM 2012f, aanbeveling 2.
10 Schriftelijke informatie van CoMensha, 12 maart 2014. Hoofdstuk 4 bevat een analyse over alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) ten aanzien van wie het vermoeden bestaat dat zij slachtoffer[M] zijn.
11 Zie NRM 2012f, aanbeveling 2.
12 Op aanbevelen van de Nationaal rapporteur; zie NRM9, aanbeveling 2; zie verder *Kamerstukken II* 2012/13, 28 638, nr. 108.
13 Zie NRM9, §2.5.

wenselijk.[14] Dit ten behoeve van het genereren van meer zicht op wie de slachtoffers[M] zijn en in het verlengde daarvan ten behoeve van het inrichten van passende bescherming van slachtoffers[M].

Naast de registratie van slachtoffers[M], heeft CoMensha een coördinerende rol bij het regelen van opvang voor slachtoffers[M]. Een aanmelding van een slachtoffer[M] kan dus gepaard gaan met een opvangverzoek. Dit was het geval voor een vijfde deel van alle slachtoffers[M] in de periode 2009-2012.[15] Dat een substantieel deel van de slachtoffers[M] zonder opvangverzoek is gemeld verschaft niet noodzakelijkerwijs inzicht in de opvangbehoefte. Immers, het is mogelijk dat sommige slachtoffers[M] via andere wegen zijn opgevangen of dat voor een deel van de slachtoffers[M] in eerste instantie geen opvang nodig is (bijvoorbeeld omdat zij naderhand geen slachtoffer[M] blijken te zijn of zichzelf niet als slachtoffer[M] percipiëren en daarom geen opvang willen).

In dit hoofdstuk wordt beschreven wie de bij CoMensha geregistreerde slachtoffers[M] zijn en in welke sector zij zijn uitgebuit (paragraaf 2.2). Aan de hand van een statistische analyse is hierbij tevens gekeken naar de mate waarin bepaalde persoonskenmerken van slachtoffers[M] verband houden met de sectoren waarin zij zijn uitgebuit. Een nieuw aspect in deze rapportage ten opzichte van voorgaande rapportages is dat aan de hand van een clusteranalyse slachtofffers[M] konden worden ingedeeld in een drietal clusters (paragraaf 2.3). Het betreft hier de volgende drie clusters: Midden- en Oost Europese slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit, West-Europese (met name Nederlandse) en Afrikaanse slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit en slachtoffers[M] die nog niet te werk zijn gesteld. Deze clusters zijn gevormd op basis van *zoveel mogelijk* overeenkomsten tussen de slachtoffers[M] onderling (voor wat betreft geslacht, leeftijd, herkomstregio én sector van uitbuiting). Een belangrijk resultaat van de clusteranalyse is dat de slachtoffers[M] die buiten de seksindustrie zijn uitgebuit onderling te veel van elkaar verschillen om samen een specifiek cluster te kunnen vormen. Het is denkbaar dat dit komt vanwege het beperkte zicht op de uitbuiting buiten de seksindustrie. In de Negende rapportage is dan ook reeds aanbevolen dat meer aandacht moet worden besteed aan de aanpak van uitbuiting buiten de seksindustrie.[16]

2.2 Cijfermatige gegevens slachtoffers[M] van mensenhandel

Deze paragraaf bevat informatie over de bij CoMensha geregistreerde slachtoffers[M] in de periode 2008-2012.[17]

2.2.1 Opmerkingen bij de cijfers

In het navolgende wordt beschreven waarom de cijfermatige gegevens inzake de *geregistreerde* slachtoffers[M] géén beeld geven over de daadwerkelijke omvang van mensenhandel.[18]

14 Zie NRM9, p. 135.

15 Zie §2.2.5 in deze rapportage.

16 Zie NRM9, aanbeveling 4.

17 Voor een aantal gevallen wijken de gepresenteerde gegevens af van de gegevens in de jaarverslagen van CoMensha. De door de Nationaal rapporteur gepresenteerde gegevens zijn de juiste. Dit heeft CoMensha bevestigd op 13 maart 2014.

18 Zie Bijlage 2.1 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden; zie verder Bijlage 3 voor de Toelichting bij de tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

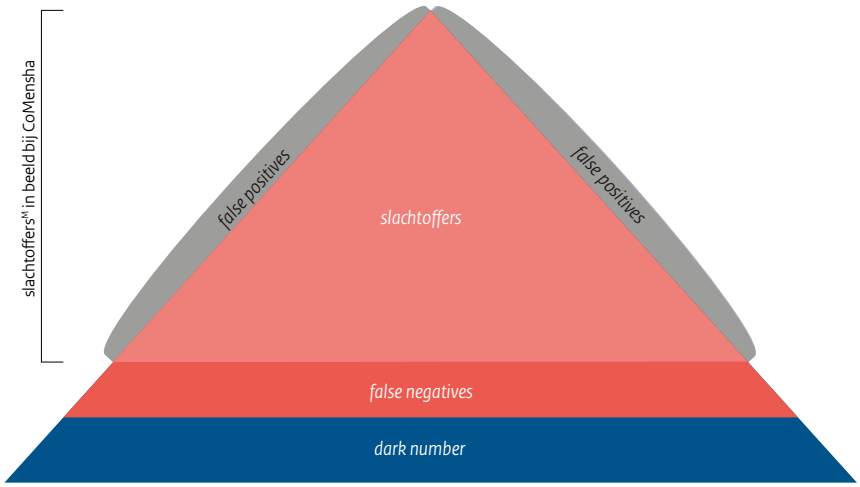
Slachtoffers uit beeld bij CoMensha

Als gevolg van het verborgen karakter van mensenhandel bestaat naar alle waarschijnlijkheid een *dark number*: de slachtoffers die onbekend zijn bij de relevante instanties. Zoals in het vorige hoofdstuk is uiteengezet, is onbekend hoe groot dat *dark number* is.[19] Wat ook buiten beeld blijft zijn de zogenoemde *false negatives*, oftewel de slachtoffers[M] waar andere instanties wel zicht op hebben maar die niet zijn gemeld bij CoMensha. Immers, sommige instanties, waaronder Bureau Jeugdzorg, melden niet altijd.

Slachtoffers[M] in beeld bij CoMensha

De CoMensha-registraties verschaffen inzicht in wie de slachtoffers[M] zijn die in beeld zijn bij verschillende instanties. Deze registraties geven echter geen indicatie over al dan niet daadwerkelijk slachtofferschap. Immers, bij CoMensha worden personen geregistreerd ten aanzien van wie een *vermoeden* bestaat dat zij slachtoffer[M] zijn. Omdat bij CoMensha geen formele toetsing bestaat over het slachtofferschap[20], bestaat de mogelijkheid dat in de CoMensha-registraties zogenoemde *false positives* voorkomen: de geregistreerde slachtoffers die naderhand geen slachtoffer blijken te zijn.[21] Daarnaast bestaan signalen dat slachtoffers[M] niet op grond van gelijksoortige indicaties van mensenhandel worden gemeld.[22]

Het bovenstaande leidt ertoe dat het aantal slachtoffers[M] dat bij CoMensha is geregistreerd in perspectief moet worden gezien van een groter geheel. Dit wordt geïllustreerd in Figuur 2.1.

Figuur 2.1 Totaal aantal slachtoffers

19 Zie over het *dark number* Hoofdstuk 1 en NRM 2012f, Hoofdstuk 2.

20 Zie NRM 2012f, Figuur 3.1.

21 Zie NRM 2012f, p. 88.

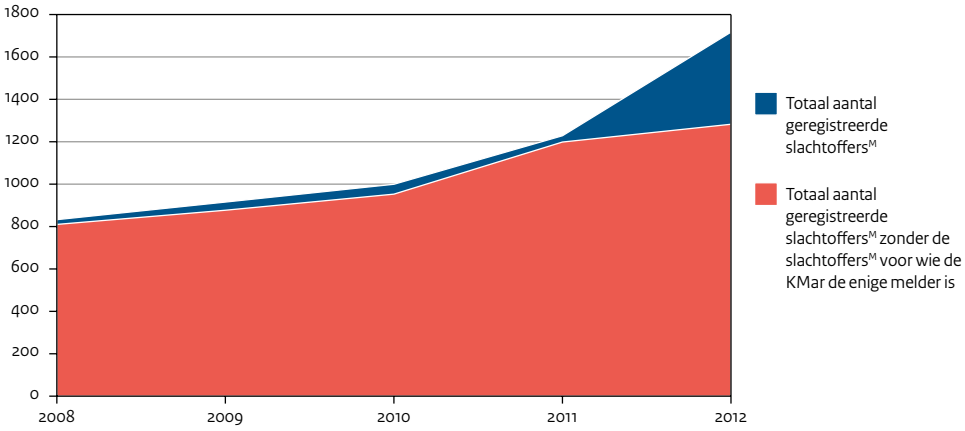
22 Zie bijvoorbeeld NRM 2012f, pp. 47-48; NRM9, pp. 135-136; zie verder CoMensha 2013, p. 19. In Tabel B4.1.1 en Tabel B4.1.2 is het aantal signalen op grond waarvan slachtoffers[M] zijn aangemeld weergegeven.

2.2.2 Kenmerken van slachtoffers[M]

Deze paragraaf toont hoeveel en welke slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 bij CoMensha zijn geregistreerd. Omdat de KMar in 2012 aanzienlijk meer slachtoffers[M] heeft gemeld, zijn in dit hoofdstuk naast de cijfermatige gegevens over de slachtoffers[M] in 2012 ook de cijfermatige gegevens weergegeven over de slachtoffers[M] in 2012 *zónder* de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is (2012*[23]).[24]

Aantal slachtoffers[M] (2008-2012)

In de volgende figuur is weergegeven hoeveel slachtoffers[M] in totaal per jaar (2008-2012) zijn geregistreerd bij CoMensha, zowel met als zonder de slachtoffers[M] van wie de KMar de *enige* aanmelder was.[25]

Figuur 2.2 Aantal slachtoffers[M] in beeld bij CoMensha (2008-2012)

In 2012 waren er ruim twee keer zoveel slachtoffers[M] (N: 1.711) geregistreerd als in 2008 (N: 826). Dit geeft niet noodzakelijkerwijs aan dat mensenhandel toeneemt in Nederland. Het is waarschijnlijker dat andere factoren die los staan van de daadwerkelijke omvang van mensenhandel het aantal geregistreerde slachtoffers[M] beïnvloeden. Deze factoren lopen uiteen van meer bewustwording voor de problematiek tot meer capaciteit bij verschillende instanties om mensenhandel te signaleren en te melden aan CoMensha.[26]

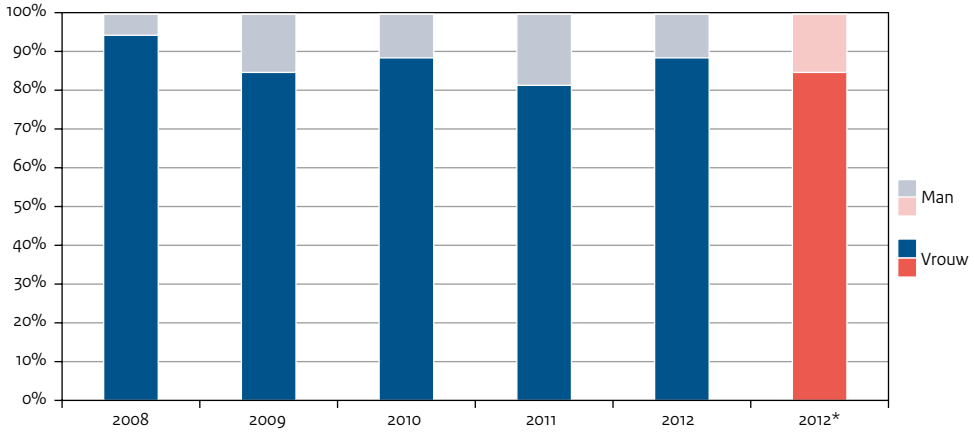
Al vanaf 2006 is sprake van een sterk stijgende lijn in het aantal geregistreerde slachtoffers[M].[27] Tot aan 2011 ging het om een gemiddelde stijging van 14%.[28] In 2011 was sprake van een stijging van 23% ten opzichte van 2010, veelal toe te schrijven aan meer aanmeldingen vanuit de politie.[29] De opmerkelijke

23 De analyse over 2012 zonder de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is, wordt in het vervolg aangegeven met '2012*'.
24 In Hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de aanmeldingen van de KMar.
25 Zie Tabellen B4.1.3 en B4.1.4 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.
26 Zie NRM 2012f, pp. 20; 51.
27 Zie NRM8, §2.2
28 Ibid.
29 Ibid.; CoMensha 2012, p. 11.

stijging van 40% in 2012 ten opzichte van 2011 is met name te verklaren vanwege het sterk toegenomen aantal slachtoffers[M] dat de KMar in 2012 heeft gemeld. Hierbij lijkt het veelal lijkt te gaan om vermoedens van mensenhandel zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr.[30] Het aandeel aanmeldingen van de KMar is gestegen van 3% (= 32) in 2008 naar 25% (= 445) in 2012. Wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is niet worden meegerekend, zou weliswaar nog steeds sprake zijn geweest van een stijging van het aantal slachtoffers[M] doch een minder grote stijging, namelijk van 7% in 2012 ten opzichte van 2011.

Geslacht

De volgende figuur laat de verdeling naar geslacht zien van de slachtoffers[M] in de periode 2008-2012.[31]

Figuur 2.3 Geslacht (2008-2012)[32]

In alle jaren is veruit de meerderheid van de slachtoffers[M] vrouw. Het aandeel mannelijke slachtoffers[M] is in 2012 gedaald naar 12% (= 199) ten opzichte van 19% (= 226) in 2011. Dit heeft deels te maken met de aanmeldingen van de KMar die in bijna alle gevallen[33] vrouwelijke slachtoffers[M] betreffen. De enige plausibele verklaring kan dit echter niet zijn: wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is worden weggelaten, is nog steeds sprake van een daling van het aandeel mannen (naar 15% (= 194)).[34] Het is bijvoorbeeld ook voor te stellen dat mannelijke slachtoffers[M] (van zowel seksuele

30 Zie Hoofdstuk 3.

31 Zie Tabel B4.1.5 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

32 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing gelaten.

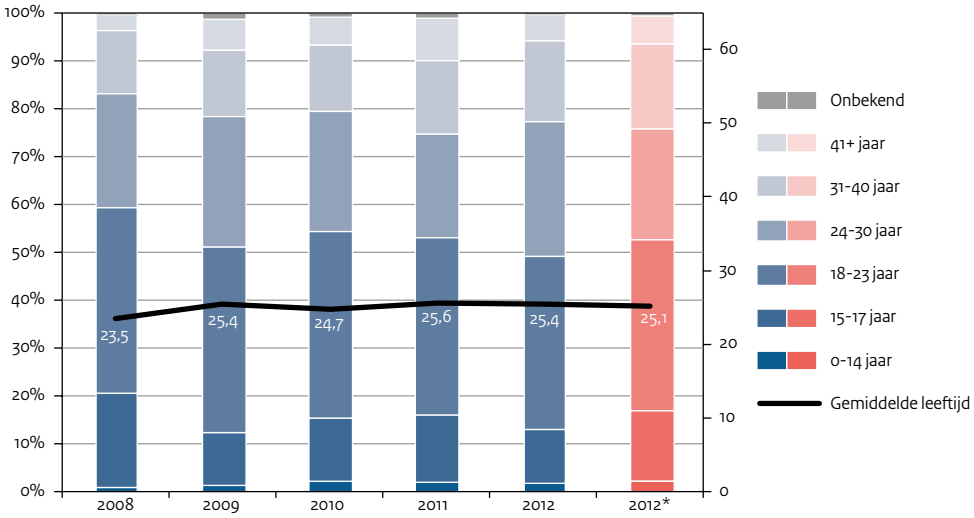
33 Van het totaal van 445 slachtoffers[M] die (onder meer) de KMar in 2012 heeft gemeld, is 99% (= 440) vrouw.

34 Het geslacht van slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is in 2012 verschilt significant van het geslacht van de andere slachtoffers[M] in 2012: $\chi 2$ (2012): 60,75; df: 1; $p < 0,01$ (φ: 0,19; $p < 0,01$).

uitbuiting als uitbuiting buiten de seksindustrie) over het hoofd worden gezien vanuit de perceptie dat met name vrouwen slachtoffer[M] zouden zijn.[35]

Leeftijd

De volgende figuur toont het aandeel van de verschillende leeftijdscategorieën[36] van de slachtoffers[M] in de periode 2008-2012.[37]

Figuur 2.4 Leeftijdscategorieën (2008-2012)[38]

Net zoals in voorgaande jaren is ook in 2012 de grootste groep slachtoffers[M] tussen de 18 en 24 jaar (36% (= 617)). Binnen deze leeftijdscategorie zijn de meeste slachtoffers[M] achttien jaar ten tijde van aanmelding.[39] Het is goed mogelijk dat een substantieel deel van hen nog minderjarig was ten tijde van het

35 Een constructie van een 'ideaalbeeld' van een slachtoffer kan een effectieve aanpak van mensenhandel in de weg staan omdat het een onjuiste representatie van het probleem weergeeft (O'Brien 2012, p.315); zie ook Hof Den Bosch 15 april 2009, *LJN:* BI1162 waarin het hof uitging van het stereotype 'loverboy' slachtoffer dat niet meer naar school gaat en overwoog dat, nu de betrokkene wel naar school ging, geen sprake kon zijn van slachtofferschap; zie verder NRM7, p. 447; NRM9; p. 142.

36 Het betreft de leeftijd *ten tijde van aanmelding* bij CoMensha. De Nationaal rapporteur heeft reeds aanbevolen de leeftijd ten tijde van rekrutering dan wel ten tijde van de tewerkstelling te registreren; zie NRM 2012f, aanbeveling 3.

37 Zie Tabel B4.1.6 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

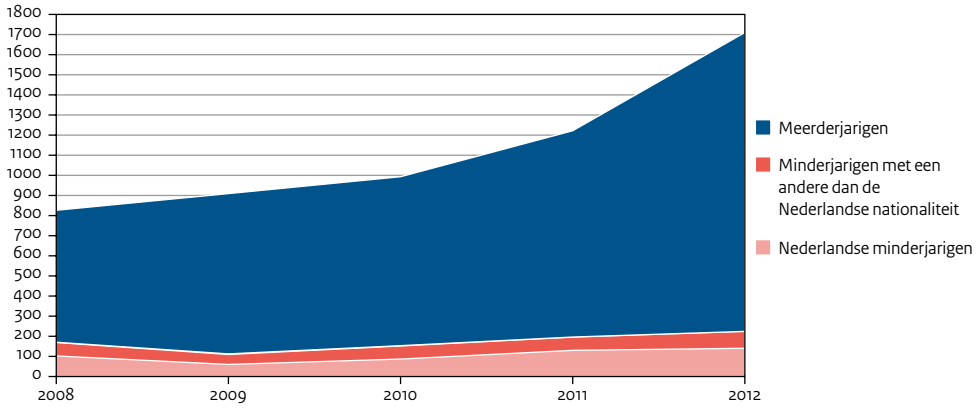
38 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing gelaten.

39 Van het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 (N: 5.661) is het aandeel 18-, 19-, 20-, 21-, 22- en 23-jarigen respectievelijk 7% (= 411), 7% (= 367), 6% (= 348), 6% (= 357), 6% (= 325) en 6% (= 320); zie verder Tabel B4.1.6. Merk op dat het hier de leeftijd *ten tijde van aanmelding* bij CoMensha betreft.

begin van de uitbuiting.[40] Het aandeel minderjarigen ten tijde van aanmelding bij CoMensha vormt gemiddeld 15%, waarvan de grootste groep vijftien tot en met zeventien jaar is.[41] Dit aandeel is het laagste in 2009 (12% (= 111), gevolgd door 2012 (13% (= 223)). Een lichte stijging is waarneembaar in het aandeel slachtoffers[M] dat 31 tot en met 40 jaar is (in 2012 17% (= 288) ten opzichte van 13% (= 108) in 2008). Over het geheel van de periode 2008-2012 waren slachtoffers[M] gemiddeld 25 jaar.[42] Deze gemiddelde leeftijd is in de loop der jaren nauwelijks veranderd.[43] Overigens zijn mannelijke slachtoffers[M] met een gemiddelde leeftijd van 30 jaar[44] in de periode 2008-2012 significant ouder dan de vrouwelijke slachtoffers[M] die een gemiddelde leeftijd van 24,3 jaar[45] hebben.[46]

Minderjarige slachtoffers[M]

De volgende figuur toont het aantal minderjarige versus meerderjarige slachtoffers[M] in de periode 2008-2012.[47]

Figuur 2.5 Minderjarige versus meerderjarige slachtoffers[M] (2008-2012)

40 Alleen in de jaren 2008 en 2010 vormen de achttienjarigen de grootste groep binnen deze leeftijdscategorie. Dit is ook het geval voor 2012, wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing worden gelaten; zie verder Tabel B4.1.6.

41 Van het totaal aantal slachtoffers[M] in de jaren 2008 tot en met 2012 (N: 5.661) is het aandeel dat tussen vijftien en zeventien jaar is respectievelijk 20% (= 162), 11% (= 100), 13% (= 131), 14% (= 172), 11% (= 194). Wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing worden gelaten is in 2012 sprake van 15% (= 190) dat tussen de vijftien en zeventien jaar is.

42 N: 5.603; Sd: 8,3 jaar; zie verder Tabel B4.1.7.

43 De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is in 2012 zijn met een gemiddelde leeftijd van 26,2 jaar (N: 426; Sd: 6,2 jaar) significant ouder dan de andere slachtoffers[M] die een gemiddelde leeftijd van 25,1 jaar (N: 1.276; Sd: 8,3 jaar) hebben: t (2012): 2,87; df: 974,70; $p < 0,01$ (Eta (2012): 0,06).

44 N: 4.887; Sd: 9,8 jaar.

45 N: 716; Sd: 7,7 jaar.

46 t (2008-2012): 14,80; df: 849,32; $p < 0,01$ (Eta: 0,27).

47 Zie Tabel B4.1.8 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

In 2012 bestaat ten opzichte van voorgaande jaren weinig verandering in het aantal minderjarige slachtoffers[M], terwijl het aantal meerderjarige slachtoffers[M] elk jaar is gestegen. Relatief gezien is het deel minderjarige slachtoffers[M] gedaald van 21% (= 169) in 2008 naar 13% (= 223) in 2012.[48] Veruit het grootste deel van de minderjarige slachtoffers[M] betreft minderjarige meisjes[49] met een Nederlandse nationaliteit. Van het totaal aantal minderjarigen dat in de periode 2008-2012 (N: 850) is gemeld, heeft 62% (= 528) de Nederlandse nationaliteit. Na de Nederlandse nationaliteit volgt de Nigeriaanse (5% (= 38)), Guineese (8% = (67)), Sierra Leoonse (4% (= 37)) en Chinese nationaliteit (3% (= 25)).[50]

Het is bekend dat in ieder geval tot en met 2012 de relevante instanties die in aanraking komen met minderjarige slachtoffers[M] deze niet (altijd) hebben gemeld.[51] Ten aanzien hiervan heeft de Nationaal rapporteur reeds aanbevolen dat alle bij de instanties bekende slachtoffers[M] gemeld moeten worden aan CoMensha.[52] Zoals reeds is genoemd in de Inleiding van dit hoofdstuk, heeft Stichting Nidos, die de voogdij voert over alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) vanaf 2012 slachtoffers[M] aan CoMensha gemeld.[53] Om meer zicht te krijgen op wie de slachtoffers[M] onder de amv's zijn, heeft de Nationaal rapporteur een nulmeting gedaan over de amv's die in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang zijn geplaatst vanwege vermoedens van (potentieel) slachtofferschap.[54] Het blijkt hierbij met name te gaan om amv's uit Afrikaanse landen.[55]

Aandeel minderjarigen ten opzichte van het aantal slachtoffers[M] met de Nederlandse, Nigeriaanse, Guineese, Sierra Leoonse of Chinese nationaliteit

De volgende figuur toont van de hierbovengenoemde nationaliteiten het aandeel minderjarigen ten opzichte van het totaal aantal slachtoffers[M] met deze nationaliteiten.[56] De figuur toont dat met name binnen de groep slachtoffers[M] met de Nederlandse en Guineese nationaliteit een groot aandeel minderjarige slachtoffers[M] is gemeld.

48 Wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is in 2012 buiten beschouwing worden gelaten is sprake van een minder grote daling van het aandeel minderjarigen, naar 17% (= 218); zie Hoofdstuk 3 over de meldingen van de KMar.

49 Het gaat om 94% (= 796) van het totaal aantal minderjarige slachtoffers[M] (N: 850), zie Tabel B4.1.10.

50 Zie Tabel B4.1.12 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van minderjarige slachtoffers[M].

51 Aan de onderrapportage van minderjarige slachtoffers[M] is in diverse rapportages uitvoerig aandacht besteed; zie bijvoorbeeld NRM 2012f, Hoofdstuk 3; NRM9, §2.10.

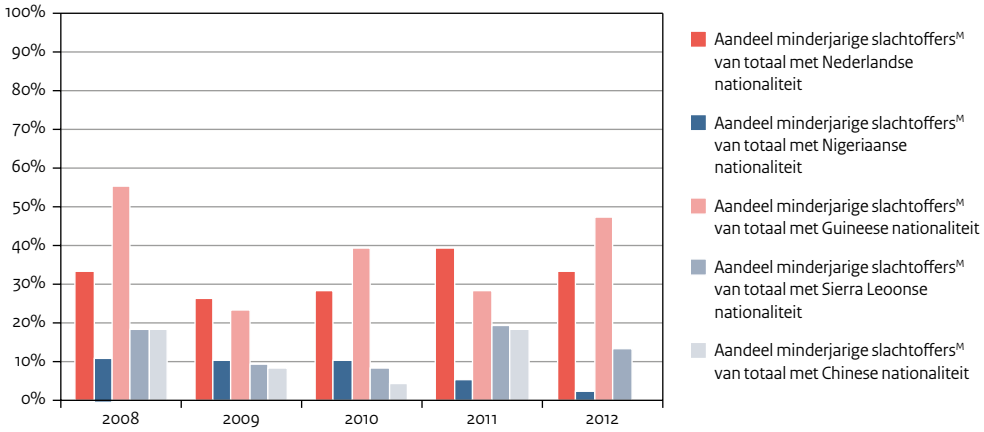
52 NRM 2012f, aanbeveling 2

53 Schriftelijke informatie van CoMensha, 12 maart 2014.

54 Zie Hoofdstuk 4.

55 Behoudens 2008, in dat jaar komt een substantieel deel van de amv's uit Azië en dan met name uit China en India.

56 Zie Tabel B4.1.11 voor een gedetailleerd overzicht van de nationaliteiten van minderjarige slachtoffers[M] ten opzichte van het totaal aantal slachtoffers[M] met dezelfde nationaliteiten.

Figuur 2.6 Nationaliteiten van minderjarige slachtoffers[M] ten opzichte van het totaal aantal slachtoffers[M] met deze nationaliteit (2008-2012)

Nationaliteit

Tabel 2.1 toont de rangordening van de top-5 nationaliteiten van de slachtoffers[M].

Tabel 2.1 Top-5 rangorde van nationaliteiten slachtoffers[M] (2008-2012)[57]

	2008 (N: 826)	2009 (N: 909)	2010 (N: 993)	2011 (N: 1.222)	2012 (N: 1.711)	2012*56 (N: 1.284)	*Totaal (2008-2012)*
Nederlandse	1e	1e	1e	1e	1e	1e	1e
Nigeriaanse	3e	2e	2e	2e	5e	3e	2e
Bulgaarse	–	5e	5e	5e	2e	4e	3e
Hongaarse	4e	4e	3e	3e	3e	2e	4e
Roemeense	–	3e	4e	–	4e	5e	5e
Chinese	2e	–	–	–	–	–	–
Poolse	–	–	–	4e	–	–	–
Sierra Leoonse	5e	–	–	–	–	–	–

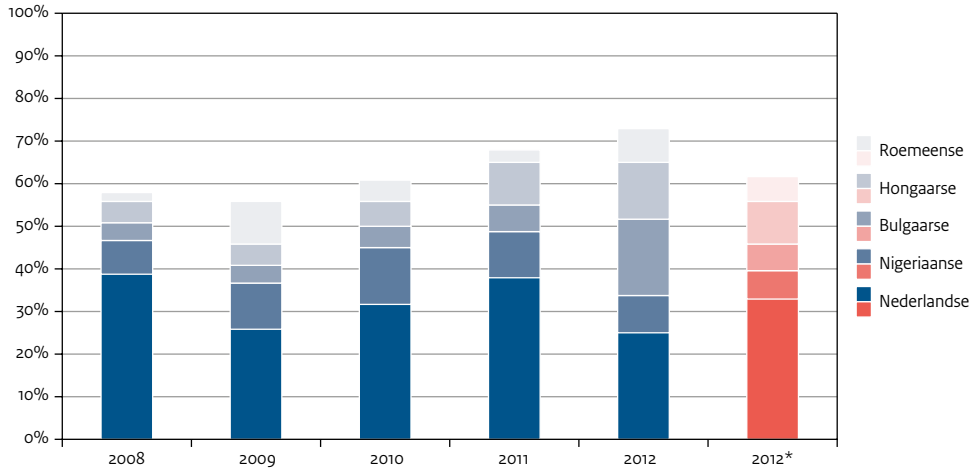
Bron: CoMensha-registraties

In de periode 2008-2012 vormen de slachtoffers[M] met de Nederlandse nationaliteit de grootste groep. Na de Nederlandse nationaliteit wordt de top-5 rangorde in de periode 2008-2012 gevormd door respectievelijk de Nigeriaanse, Bulgaarse, Hongaarse en Roemeense nationaliteiten. Opvallend is dat het aandeel Nigeriaanse slachtoffers[M] is gedaald waardoor de Nigeriaanse nationaliteit in 2012 zelfs onderaan de top-5 rangorde staat terwijl deze nationaliteit voorheen het meeste voorkwam onder de buitenlandse

57 De licht gearceerde kolom in Tabel 2.1 toont de top-5 rangorde van nationaliteiten wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige melder was buiten beschouwing worden gelaten.

slachtoffers[M]. Slachtoffers[M] met een Bulgaarse, Hongaarse en Roemeense nationaliteit in 2012 zijn daarentegen steeds vaker geregistreerd. Dat heeft alles te maken met het toenemend aantal meldingen van de KMar.[58]

De volgende figuur toont de ontwikkeling van de top-5 rangorde van de nationaliteiten in de periode 2008-2012.[59]

Figuur 2.7 Ontwikkeling van de totale top 5 nationaliteiten (2008-2012)[60]

De figuur toont een aantal ontwikkelingen dat te relateren is aan de toename van de aanmeldingen van de KMar.[61] Zo is het aandeel slachtoffers[M] met een Bulgaarse, Hongaarse of Roemeense nationaliteit sterk toegenomen. In 2012 vormden zij 38% (= 648) van het totaal aantal slachtoffers[M] terwijl dit aandeel in de jaren daarvoor veel lager lag[62]. Het betreft hier een direct resultaat van de toename van de aanmeldingen van de KMar. Immers, de KMar heeft met name slachtoffers[M] uit Midden- en Oost-Europese landen gemeld.[63] Verder toont de figuur dat het aandeel Nederlandse slachtoffers[M] is gedaald. In 2012 vormden zij een kwart (25% (= 428)) terwijl dit aandeel in de jaren daarvoor rond de 30% lag.[64] Ook dit heeft te maken met het aanzienlijk aantal slachtoffers[M] dat de KMar heeft gemeld, waardoor

58 Zie Hoofdstuk 3 over de meldingen van de KMar.

59 Zie Tabel B4.1.13 voor een gedetailleerd overzicht van de nationaliteiten van slachtoffers[M] .

60 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder buiten beschouwing gelaten.

61 Slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder was verschillen statistisch significant van de KMar voor wie een andere instantie (ook) de aanmelder was, voor wat betreft de nationaliteiten (opgedeeld in de top-5 nationaliteiten en de 'restcategorie'): $\chi 2$ (2012): 661,87; df: 5; $p < 0{,}01$ (V: 0,62; $p < 0{,}01$).

62 Het gaat om 19% (= 234) in 2011; 15% (= 151) in 2010; 19% (= 175) in 2009; en 12% (= 96) in 2008; zie Tabel B4.1.13.

63 Zie ook §3.2.3.

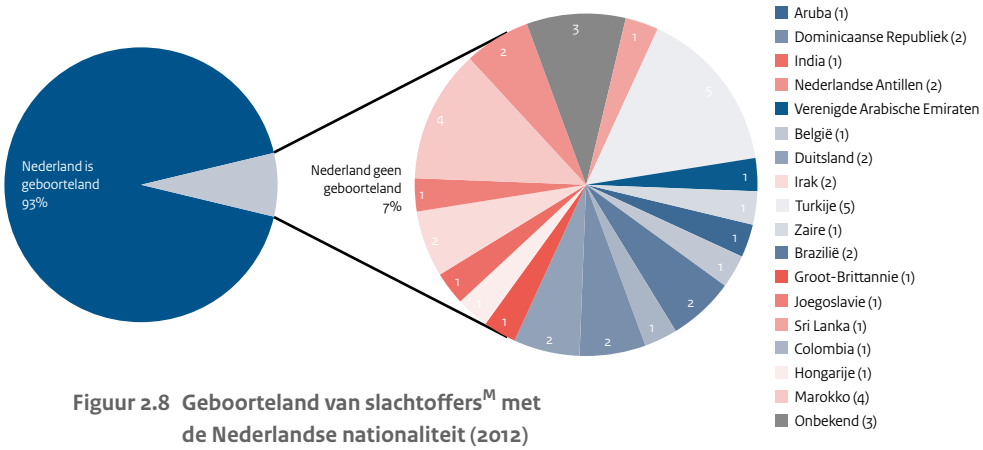
64 Het gaat om 28% (= 337) in 2011; 32 % (= 315) in 2010; 26% (= 240) in 2009; en 39% (= 320) in 2008; zie Tabel B4.1.13.

het lijkt alsof minder Nederlandse slachtoffers[M] zijn geregistreerd. In absolute zin is deze daling niet waarneembaar.[65]

Figuur 2.7 toont verder dat het aandeel Nigeriaanse slachtoffers[M] is gedaald, ook in absolute zin.[66] In 2012 heeft slechts 6% (= 95) de Nigeriaanse nationaliteit. De vraag is in hoeverre daadwerkelijk sprake is van minder Nigeriaanse slachtoffers[M] in Nederland dan wel dat zij zich meer dan voorheen aan het zicht onttrekken óf dat er minder aandacht voor de signalering dan wel melding van Nigeriaanse slachtoffers[M] bestaat. Dezelfde vraagstelling bestaat voor andere groepen slachtoffers[M] die voorheen vaker in beeld waren, zoals Chinese slachtoffers[M].

Nederlandse slachtoffers[M]

Al een aantal jaren vormen de Nederlandse slachtoffers[M] de grootste groep van het totaal aantal slachtoffers[M].[67] De volgende figuur toont dat veruit de meerderheid van de slachtoffers[M] met de Nederlandse nationaliteit ook in Nederland is geboren (93% (= 396)). Het geringe aantal slachtoffers[M] dat niet in Nederland is geboren, is het vaakst geboren in Turkije (1% (= 5)) of Marokko (1% (= 4)).[68]

Figuur 2.8 Geboorteland van slachtoffers[M] met de Nederlandse nationaliteit (2012)

65 Zie Tabel B4.1.13.

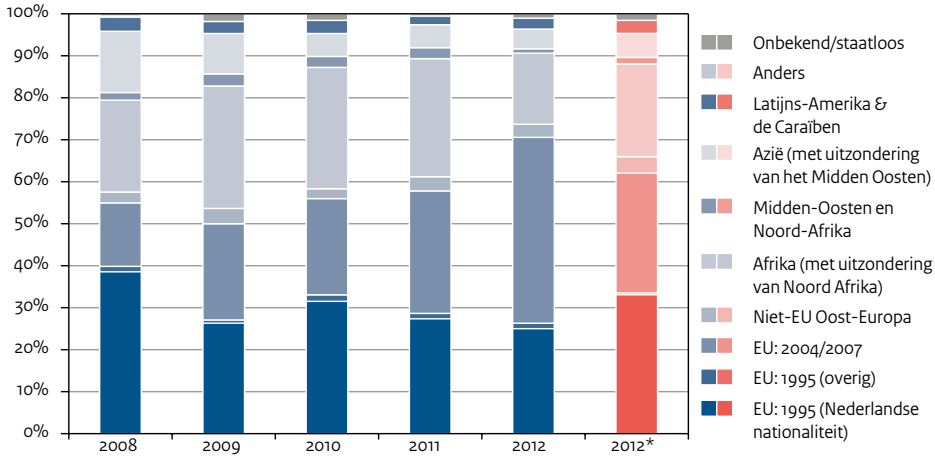
66 Het gaat om 6% (= 95) in 2012; 11% (= 134) in 2011; 13% (= 130) in 2010; 11% (= 101) in 2009; en 8% (= 64) in 2008; zie Tabel B4.1.13.

67 Uitgaande van internationale slachtofferregistraties wordt een substantieel deel van de slachtoffers[M] binnen de grenzen van een land verhandeld. Het zou gaan om 27% (UNODC 2012, p.50); zie NRM9, pp. 34-35). Nochtans is Nederland één van de weinige landen waar binnenlandse mensenhandel als serieus probleem wordt onderkend. In landen als Canada, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Duitsland en België lijkt binnenlandse mensenhandel ook in toenemende mate te worden onderkend. De Nationaal rapporteur heeft op 18 november 2013 een expertmeeting gehouden met experts uit deze landen ten behoeve van het genereren van meer kennis over de binnenlandse (seksuele) uitbuiting; 'Eerste internationale expertmeeting over binnenlandse mensenhandel is succes', *Nationaal rapporteur* 20 november 2013, http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2013/20131120-eerste-internationale-expertmeeting-over-binnenlandse-mensenhandel-is-succes.aspx?cp=63&cs=16790 (geraadpleegd 23 december 2013).

68 Zie Tabel B4.1.14 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Herkomstregio

De volgende figuur toont de herkomstregio's van de slachtoffers[M] in de periode 2008-2012.[69]

Figuur 2.9 Herkomstregio's (2008-2012)[70]

Over het geheel van de periode 2008-2012 hebben de meeste slachtoffers[M] (30%) een nationaliteit van één van de landen in de EU: 1995 (met name Nederland), direct gevolgd door de EU: 2004/2007[71] (met name Midden- en Oost-Europese landen) (30%). Het overige aandeel van de slachtoffers[M] heeft een nationaliteit uit met name Afrika (24%) en tot beperkte mate uit Azië (7%).[72] In 2012 vormden de slachtoffers[M] uit de EU: 2004/2007 zelfs de grootste groep onder de slachtoffers[M] (44% (= 755). Een belangrijke factor hierin is dat de KMar een aanzienlijk aantal Bulgaarse, Hongaarse en Roemeense slachtoffers[M] heeft gemeld in 2012.[73]

69 Zie Tabel B4.1.15 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van de slachtoffers[M] in de periode 2008-2012. In de bijlage zijn tevens de herkomstregio's van de slachtoffers[M] weergegeven naar geslacht (Tabel B4.1.16 en gemiddelde leeftijd (Tabel B4.1.17).

70 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing gelaten.

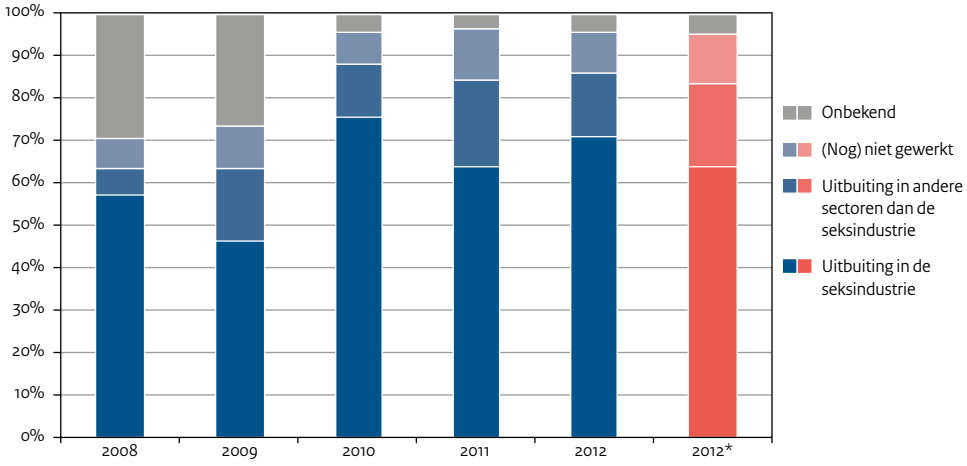
71 Er bestaan signalen dat een substantieel deel van de slachtoffers[M] uit de EU: 2004/2007 afkomstig zijn uit Roma-gemeenschappen. Omdat niet geregistreerd wordt op etniciteit, is onduidelijk hoeveel slachtoffers[M] uit een Roma-gemeenschap komen.

72 Zoals reeds is genoemd heeft een groeiend aandeel van de slachtoffers[M] een nationaliteit uit de EU: 2004/2007, met name uit Midden- en Oost-Europa. Het is waarschijnlijk dat de uitbreiding van de EU sinds respectievelijk 2004 en 2007, waardoor het transport richting Nederland (en andere Europese landen) makkelijker is geworden, hierin een rol speelt.

73 De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is in 2012 verschillen statistisch significant van de andere slachtoffers[M] voor wat betreft de herkomstregio's (opgedeeld in de vier meest voorkomende herkomstregio's en de 'restcategorie'): $\chi 2$ (2012): 491,22; df: 4; $p < 0,01$ (V: 0,54; $p < 0,01$).

2.2.3 Uitbuitingsvormen

De volgende figuur toont waar de slachtoffers[M] zijn uitgebuit.[74,75]

Figuur 2.10 Uitbuitingsvormen (2008-2012)[76]

Veruit de meerderheid van de slachtoffers[M] is seksueel uitgebuit. Het gaat in de periode 2008-2012 om in totaal 64% (= 3.642). In 2010 is het deel slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit het grootst. Het gaat om 75% (= 749). Ook in 2012 was het aandeel slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit aanzienlijk, namelijk 71% (= 1.216).[77] Het aandeel slachtoffers[M] dat is uitgebuit buiten de seksindustrie is sinds 2008 toegeno-

74 Zie Tabel B4.1.18 en Tabel B4.1.19 voor een gedetailleerd overzicht van de sectoren en vormen waarin slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 zijn uitgebuit.

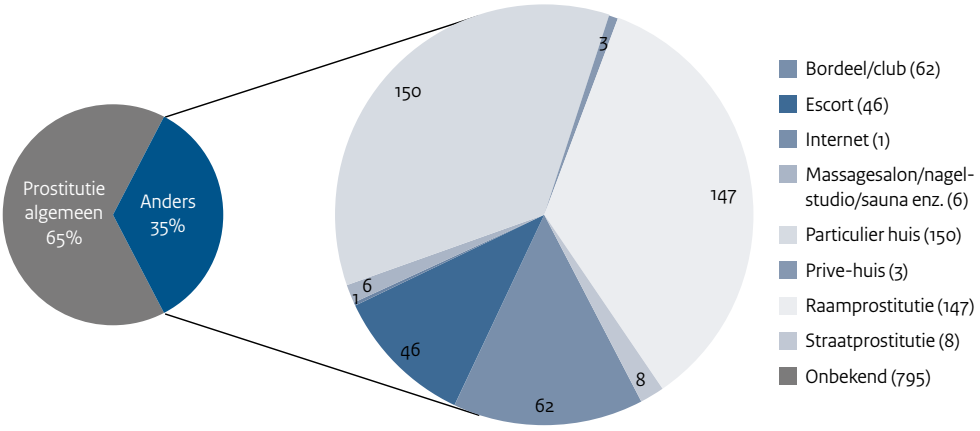
75 Indien tegelijkertijd sprake was van uitbuiting in de seksindustrie alsmede van uitbuiting in andere sectoren, is dit niet weergegeven in Figuur 2.10. In dat geval is alleen de seksuele uitbuiting weergegeven en eventuele uitbuiting buiten de seksindustrie niet. Dit is wel terug te vinden in Tabel B4.1.18.

76 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing gelaten.

77 Een aantal gevallen van seksuele uitbuiting is aan de hand van landelijke of regionale acties aan het licht gebracht. Denk bijvoorbeeld aan de landelijke actiedag op het Baekelandplein in Eindhoven in 2012, welke veel media-aandacht heeft gegenereerd, zoals: 'Aanhouding in Hongarije na actie in Eindhoven', *De Telegraaf* 27 maart 2012, http://www.telegraaf.nl/binnenland/article20032105.ece (geraadpleegd 28 februari 2014); 'Actie Baekelandplein gericht tegen mensenhandel', *ED* 23 maart 2012, http://www.ed.nl/extra/112-nieuws/actie-baekelandplein-gericht-tegen-mensenhandel-1.1623717 (geraadpleegd 28 februari 2014); 'Actie mensenhandel Eindhoven', *NOS* 24 maart 2012, http://nos.nl/artikel/355022-actie-mensenhandel-eindhoven.html (geraadpleegd 28 februari 2014); 'Grote politieactie tegen mensenhandel Eindhoven, zes aanhoudingen', *De Volkskrant* 23 maart 2012, http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3230255/2012/03/23/ (geraadpleegd 28 februari 2014); zie ook NRM 2012e, pp. 82-83; NRM9, §3.5.3. Naar aanleiding van de actie op het Baekelandplein in 2012 zijn bij CoMensha veertien slachtoffers[M] aangemeld (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

men van 6% (= 52) naar 20% (= 250) in 2011[78], maar is uiteindelijk weer gedaald naar 15% (= 257) in 2012. In absolute zin is geen sprake van een daling. Overigens zijn de cijfers inzake de uitbuitingsvormen niet geheel betrouwbaar. Uit dossieronderzoek blijkt namelijk dat de aanmeldingen van de KMar veelal slachtoffers[M] van mensenhandel zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr betreffen, terwijl in de CoMensha-registraties abusievelijk lijkt te zijn geregistreerd dat zij reeds zijn uitgebuit.[79] Wanneer de aanmeldingen van de KMar buiten beschouwing worden gelaten zou in 2012 het beeld inzake uitbuitingsvormen nauwelijks zijn veranderd ten opzichte van het jaar daarvoor.[80]

De volgende figuur toont de sectoren van seksuele uitbuiting in 2012.[81]

Figuur 2.11 Sectoren van seksuele uitbuiting (2012)

Zoals de figuur weergeeft is voor slechts ruim één derde, 35% (= 423) van de slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit geregistreerd in welke sector zij zijn uitgebuit. Meestal ging het dan om uitbuiting in een particulier huis[82] (150) of om raamprostitutie (147). Andere plaatsen waarin slachtoffers[M] zijn uitgebuit

78 Zie NRM 2012f, p. 65.

79 Zie Hoofdstuk 3.

80 De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is verschillen significant van de andere slachtoffers[M] voor wat betreft de uitbuitingsvorm, al is het verband tussen wel of niet door de KMar gemeld enerzijds en de uitbuitingsvorm anderzijds matig sterk wat betekent dat andere factoren medebepalend zijn op dit verband: $\chi 2$: 141,55; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,29; $p < 0{,}01$). Dit betreft een toets op het al dan niet gemeld zijn door alléén de KMar voor de slachtoffers[M] voor wie de uitbuitingsvorm is geregistreerd of, indien nog niet sprake was van uitbuiting, 'nog niet gewerkt' is geregistreerd.

81 Zie Tabel B4.1.20 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

82 Bij seksuele uitbuiting in een particulier huis moet het slachtoffer[M] klanten ontvangen in een particuliere woning; zie CoMensha 2013, p. 32.

betroffen bordelen dan wel clubs (62), escort (46), straatprostitutie (8), massagesalons, nagelstudio's of sauna's[83] (6), privé-huizen[84] (3), of via internet (1)[85].[86]

Vindt meer uitbuiting plaats in de thuisprostitutie dan in andere prostitutiesectoren?
Naar aanleiding van een landelijke actiedag in april 2013 door de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie inzake de niet-locatiegebonden prostitutie, verscheen in juni 2013 een nieuwsbericht in de Volkskrant met de titel 'Uitbuiting van prostituees verschuift naar woningen.'[87] De plaatsvervangend Korpschef van de Nationale Politie geeft aan dat door strengere controles op de reguliere branche een verplaatsing optreedt naar thuisprostitutie.[88] De vraag is echter of een verschuiving van prostitutie naar de thuissector tevens betekent dat sprake is van een verschuiving van seksuele uitbuiting naar de thuissector.[89] Het antwoord op deze vraag kan op basis van cijfermatige gronden niet worden onderbouwd, niettegenstaande signalen dat de thuisprostitutie kwetsbaar is voor mensenhandel vanwege het sterkere verborgen karakter dan vaak het geval is voor de vergunde sector. In het nieuwsbericht worden niettemin cijfers vanuit CoMensha inzake de geregistreerde mensenhandel aangehaald: 'Haar cijfers tonen dat één op de drie opgevangen slachtoffers[M] is uitgebuit in een woning'. Enige voorzichtigheid is geboden bij deze stelling. Zo zegt de gegeven informatie allereerst niets over een eventuele verschuiving omdat het geen vergelijking over de jaren heen betreft. Ten tweede, zoals reeds is genoemd is voor twee derde van de slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit de precieze sector van uitbuiting onbekend. Ook wanneer uitsluitend wordt gekeken naar de slachtoffers[M] die zijn gemeld voor de opvang blijkt dat voor een aanzienlijk deel van de slachtoffers[M] (één derde) de precieze sector van uitbuiting onbekend is.[90]

83 Hierbij gaat het om verkapte prostitutie.

84 Bij seksuele uitbuiting in privé-huizen is sprake van een onderneming. Een privé-huis is doorgaans geen woning; zie CoMensha 2013, p. 32.

85 Hierbij zou het gaan om het verspreiden van foto's dan wel filmpjes op internet en webcamseks (schriftelijke informatie van CoMensha, 27 februari 2014).

86 Er bestaan signalen dat nieuwe vormen van seksuele uitbuiting voorkomen (maar (nog) niet zijn gemeld aan CoMensha). Zo zou sprake zijn van uitbuiting met betrekking tot ruilseks. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het gebruik van websites waar seksuele diensten ingeruild kunnen worden tegen goederen of andere diensten. In 2013 is een rapport verschenen waarin is gesteld dat op aanzienlijke schaal ruilseks zou voorkomen onder voornamelijk de jonge jeugd (niet noodzakelijkerwijs gerelateerd aan mensenhandel); zie Rotterdamse jongerenraad 2013.

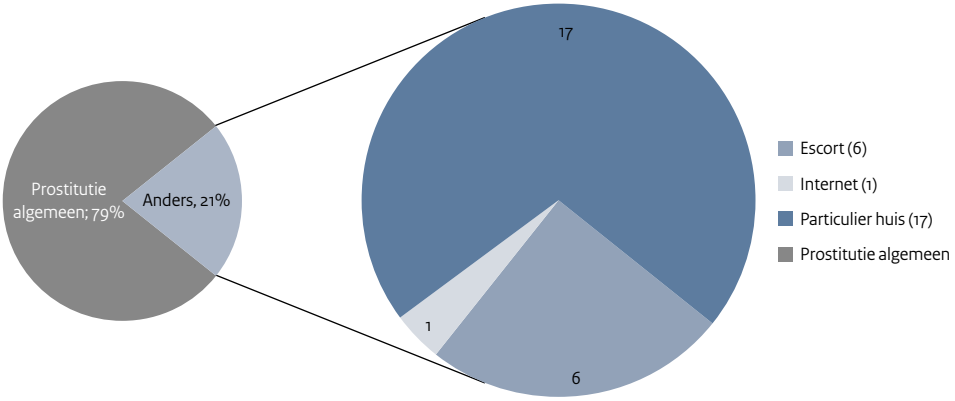
87 E. Stoker, 'Uitbuiting van prostituees verschuift naar 'woningen'', *De Volkskrant*, http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3460087/2013/06/17/Uitbuiting-van-prostituees-verschuift-naar-woningen.dhtml (geraadpleegd 4 december 2013).

88 Ook in de Korpsmonitor Mensenhandel en Prostitutie 2011-2012 is beschreven dat meerdere (voormalige) korpsen binnen de politie een verschuiving zien van prostitutie en mensenhandel van de vergunde naar de niet-vergunde branche; zie ook Den Hertog & Loeber 2013, pp. 90; 137.

89 De Nationale Politie heeft het afgelopen jaar aan de hand van een aantal landelijke acties de aanpak van misstanden in de niet-locatiegebonden prostitutie, waaronder de thuisprostitutie, geïntensiveerd; zie NRM9, pp. 66-67.

90 Een factor die het bemoeilijkt om een objectief oordeel te geven over de verschuiving van de uitbuiting binnen de seksindustrie is dat een deel van mensenhandel niet in beeld is en dat dit deel alleen maar geschat kan worden. Dit is reeds behandeld in Hoofdstuk 2; zie NRM 2012f, Hoofdstuk 2.

Onder de minderjarige slachtoffers[M] is de meerderheid seksueel uitgebuit.[91] Het gaat in de periode 2009-2012 om in totaal 58%. De volgende figuur toont, voor zover dit bekend is, in welke prostitiebranche minderjarigen seksueel zijn uitgebuit.[92]

Figuur 2.12 Sectoren van seksuele uitbuiting minderjarige slachtoffers[M] (2012)

Voor slechts een klein deel van de minderjarigen dat seksueel is uitgebuit, 21% (= 24), is bekend in welke prostitutiebranche deze uitbuiting plaatsvond. Op basis van de Figuur 2.12 lijkt het meestal te gaan om het verlenen van seksuele diensten vanuit woningen. In dit kader is het relevant te kijken naar de mogelijke gevolgen van de leeftijdsverhoging binnen de prostitutie. In de novelle bij de Wet regulering prostitutie is een leeftijdsverhoging naar 21 jaar[93] voor de gehele prostitutiebranche voorgesteld.[94] De rationale achter de leeftijdsverhoging is dat prostituees van 21 jaar en ouder weerbaarder zijn.[95] Op lokaal niveau en in een aantal Algemeen Plaatselijke Verordeningen (APV's) bestaan al wel initiatieven. Zo bestaat de leeftijdsverhoging naar 21 jaar reeds in Amsterdam en in de raamprostitutie in Utrecht, Eindhoven en Den Haag.[96] Vanuit Utrecht is in de evaluatie opgemerkt dat de verhoging van de leeftijdsgrens in de raamprostitutie aldaar ertoe leidt dat jonge vrouwen vaker in de escort of vanuit huis of hotels werkzaam zijn.[97]

91 Zie Tabel B4.1.21 voor een gedetailleerd overzicht van waar minderjarige slachtoffers[M] zijn uitgebuit.

92 Zie Tabel B4.1.22 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

93 Zoals reeds is genoemd is de grootste groep slachtoffers[M] tussen de 18 en 23 jaar (gemiddeld 38%), waarvan de meeste slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding; zie §2.2.2.

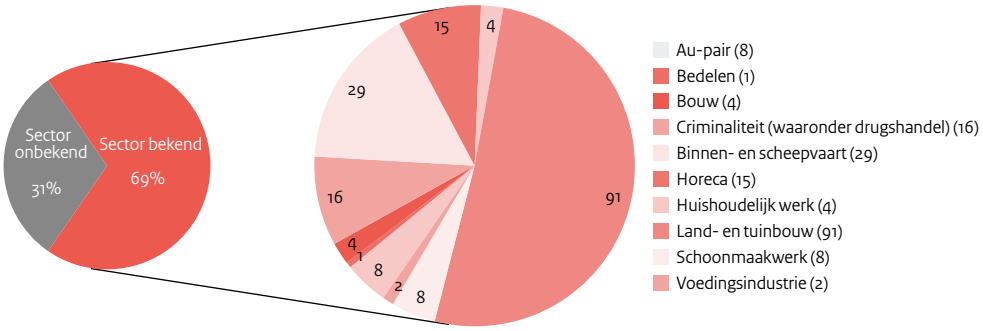
94 Artikel 2 van de novelle bij de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche: 'Prostitutie vindt uitsluitend plaats door een prostituee die de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt'; zie *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 1; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 2; zie ook de Memorie van toelichting bij de Wijziging van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 3; zie verder *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 4.

95 De personen van 21 jaar en ouder zullen vaker een opleiding hebben afgerond, waardoor zij economisch minder afhankelijk zijn van het beroep van prostituee; zie *Kamerstukken I* 2011/12, 32 211, E.

96 Zie NRM9, §2.3.

97 NRM9, p. 82.

De registratie van uitbuiting buiten de seksindustrie is gedetailleerder in vergelijking met seksuele uitbuiting. De volgende figuur toont de sectoren van uitbuiting in 2012 daar waar het gaat om arbeidsuitbuiting, bedelen en criminele uitbuiting.[98,99]

Figuur 2.13 Sectoren van uitbuiting buiten de seksindustrie (2012)

Voor meer dan tweederde van de slachtoffers[M], 69% (= 178), is de precieze sector van uitbuiting buiten de seksindustrie bekend. Ongeveer de helft hiervan is uitgebuit in de land- en tuinbouw.[100] Een substantieel deel betreft slachtoffers[M] die in groepen van meer dan twee slachtoffers[M] zijn aangemeld. Een aantal van deze slachtoffers[M] is de politie dan wel de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op het spoor gekomen door een geplande actie.[101] Van ten minste één vijfde, 20% (= 35), is bekend dat het om slachtoffers[M] gaat die buiten de seksindustrie zijn uitgebuit én die tijdens een geplande actie van de politie dan wel de Inspectie SZW zijn aangetroffen.[102] Het gaat hierbij in ieder geval om uitbuiting in de land- en tuinbouw, waaronder uitbuiting in de champignonkwekerij, binnenvaart of in een restaurant.[103]

98 Zie Tabel B4.1.18 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

99 De strafbaarstelling van overige uitbuitingsvormen geldt sinds 2005 (Art. 250a Sr; Art. 273f Sr; Memorie van Toelichting, *Kamerstukken II* 2003/04, 29 291, nr. 3).

100 Volgens een artikel van S. Zhang (2012) zou mensenhandel in de landbouw in San Diego juist veel minder voorkomen in vergelijking met andere arbeidssectoren: '*Construction leads the pack with the highest rate of reported trafficking violations (35%) and abusive labor practices (63%). Janitorial and cleaning businesses come in second, with 36% of respondents reporting violations and 59% reporting having experienced abusive labor practices. Landscaping businesses are not far behind, with 27% reporting trafficking violations, and 60% experiencing abusive labor practices. In contrast, agriculture, which employs most undocumented laborers in the Northern part of San Diego, has the lowest rate of both reported trafficking violations (16%) and abusive labor practices (27%).' ... 'Additional research is needed to explore why agriculture has consistently lower rates of trafficking violations and abusive labor practices.*' Eén van de belangrijkste kanttekeningen bij dit artikel is dat de conclusies geografisch gebonden zijn en de aantallen niet naar een breder internationaal niveau getrokken kunnen worden.

101 Zie over (nieuwe) risicosectoren- en groepen van uitbuiting buiten de seksindustrie NRM9, §2.4.

102 Schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014.

103 Ibid.

Een nieuwe vorm van uitbuiting buiten de seksindustrie[104] welke nog niet eerder in Nederland is geregistreerd betreft de uitbuiting in de binnen- en scheepvaart. Van de in totaal 178 slachtoffers[M] van wie de precieze arbeidssector bekend is, zijn 29 slachtoffers[M] uitgebuit in de binnen- en scheepvaart.

> *Uitbuiting in de Nederlandse binnen- en scheepvaart*
> In de Negende rapportage is de binnenvaart genoemd als risicosector voor uitbuiting buiten de seksindustrie. De sector is zowel in 2011 als in 2012 onderworpen aan grootschalige acties tegen uitbuiting, waaraan verschillende ketenpartners, zoals de toenmalige Sociale Inlichtingen en Opsporingsdienst (SIOD) en het Korps landelijke politiediensten (KLPD), deelnamen. Tijdens beide acties vonden ook invallen plaats bij de uitzendbureaus die de Filipijnse matrozen tewerk hadden gesteld. Werknemers daarvan werden er van verdacht de Filipijnen ver onder het minimumloon te hebben betaald. Sprake zou zijn geweest van twee arbeidsovereenkomsten. De eerste overeenkomst ging uit van een salaris conform het wettelijk minimumloon (wml), en werd gebruikt om een tewerkstellingsvergunning en een verblijfsvergunning voor de Filipijnse matrozen te verkrijgen. De arbeidsovereenkomst die daadwerkelijk zou worden gebruikt, gaat uit van een maandloon van ongeveer 400 Amerikaanse dollar. Naast de onderbetaling spreekt de Inspectie SZW over lange werkdagen van tien tot elf uur, zes of zeven dagen per week. Daarnaast moesten de matrozen voor een periode van acht maanden onafgebroken op het schip verblijven.[105] Op internationaal niveau is groeiende aandacht voor de positie van werknemers in de binnen- en scheepvaart en de visserij. Gewezen wordt op de positie van afzondering waarin werknemers doorgaans moeten werken en de afhankelijke positie waarin zij verkeren ten opzichte van hun werkgever. Ten aanzien van de uitbuiting van Oekraïnse zeelui, constateert Surtees: '*The very nature of the work – largely out of sight, at sea and, thus, inescapable and moving between various national and international jurisdictions – lends itself to a high risk of abuse*'.[106]

Niettemin bestaat nog steeds onvoldoende zicht op de uitbuiting buiten de seksindustrie.[107] Ten aanzien van deze vorm van uitbuiting is in de Negende rapportage reeds aanbevolen meer aandacht te besteden aan de aanpak ervan.[108]

2.2.3.1 Welke slachtoffers[M] worden in welke sector uitgebuit?

Ten behoeve van het inrichten van beleid voor de bescherming van slachtoffers,[109] is kennis nodig over de kenmerken van slachtoffers[M] en de sectoren waarin zij zijn uitgebuit. In het navolgende is daarom gekeken naar hoe het geslacht, de leeftijd en de herkomstregio's van de slachtoffers[M] verband houden

104 Zie over (nieuwe) risicosectoren- en groepen van uitbuiting buiten de seksindustrie NRM9, §2.4.5.
105 'Aanhouding voor uitbuiting in de binnenvaart', *OM* 20 april 2012, http://www.om.nl/@158757/aanhouding/ (geraadpleegd 19 december 2013).
106 Surtees 2013a, p.121; Surtees 2013b, pp. 91-153.
107 Zie §2.3; zie verder de Criminaliteitsbeeldanalyse (CBA) *Overige vormen van uitbuiting*, Van Dijk e.a. 2012; het Nationaal Dreigingsbeeld, KLPD 2012, en de Korpsmonitor Mensenhandel en prostitutie (Den Hertog & Loeber 2013).
108 Zie NRM9, aanbeveling 4; zie verder NRM9, §2.4.
109 Denk hierbij bijvoorbeeld aan het inrichten van preventiemaatregelen; zie NRM9, §2.6.

met de sector van uitbuiting.[110] In deze analyse zijn de slachtoffers[M] voor wie de KMar de enige melder was buiten beschouwing gelaten.[111]

Het resultaat

Het resultaat van de analyse is dat er allereerst een verband bestaat tussen de sector van uitbuiting en de herkomstregio's van slachtoffers[M]. Per herkomstregio bestaan echter verschillen voor wat betreft hoeveel mannen en vrouwen zijn uitgebuit in de seksindustrie of daarbuiten.[112] Vrouwelijke slachtoffers[M] uit de meeste herkomstregio's zijn vaker seksueel uitgebuit dan mannelijke slachtoffers[M].[113] Dit gaat niet op voor Afrikaanse slachtoffers[M]. Binnen deze groep zijn zowel mannen als vrouwen vaker seksueel uitgebuit. Ook bestaan per herkomstregio's verschillen tussen slachtoffers[M] met verschillende leeftijden.[114] Zo zijn slachtoffers[M] tot 30 jaar uit Midden- en Oost-Europa meestal seksueel uitgebuit terwijl slachtoffers[M] ouder dan 30 jaar uit dezelfde regio vaker zijn uitgebuit buiten de seksindustrie. Slachtoffers[M] ouder dan 30 jaar uit een *andere* herkomstregio (met uitzondering van Azië) zijn wel weer vaker seksueel uitgebuit. Dergelijke verschillen bestaan niet binnen de groep Afrikaanse slachtoffers[M]: zij zijn meestal seksueel uitgebuit, ongeacht hun leeftijd.

De analyse toont de diversiteit in kenmerken van slachtoffers[M] aan. De bevindingen leiden tot de conclusie dat bij het inrichten van beleid voor specifieke groepen slachtoffers[M] niet alleen moet worden gekeken naar de individuele kenmerken van de slachtoffers[M] maar ook naar de relatie tussen deze kenmerken.

110 In deze analyse is uitsluitend uitgegaan van de categorieën 'seksuele uitbuiting' en 'uitbuiting buiten de seksindustrie'. Verder zijn de slachtoffers[M] voor wie de sector van uitbuiting, leeftijd of geslacht onbekend zijn niet meegenomen in de analyse, zie voor een volledig overzicht van alle uitbuitingsvormen naar herkomstregio, leeftijd en geslacht Tabel B4.1.23 tot en met Tabel B4.1.25.

111 De reden hiervoor is dat voor de slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld vaak bij CoMensha is geregistreerd dat zij seksueel zijn uitgebuit. Uit dossieronderzoek naar een selectie van de meldingen van de KMar blijkt dat veelal nog onduidelijk is of sprake is van uitbuiting en dat het meestal gaat om vermoedens van mensenhandel zoals bedoeld in sub 3. In het geval van sub 3 hoeft geen sprake te zijn van dwang of uitbuiting, zoals in sub 1 en 4; zie verder Hoofdstuk 3 en §10.1

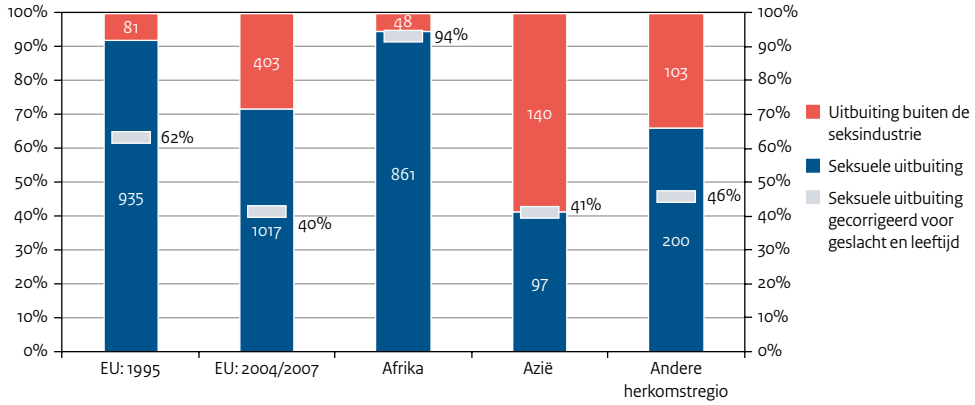
112 F (herkomstregio*geslacht): 13,50; df: 4; $p < 0{,}01$. Er bestaat geen algeheel interactie-effect tussen herkomstregio, geslacht en leeftijd: F (herkomstregio*geslacht*leeftijd): 1,67; df: 10; $p > 0{,}05$.

113 Dit geldt voor de volgende herkomstregio's: EU: 1995 (95%); EU: 2004/2007 (62%); Azië (74%). Let wel, het gaat hier om percentages die zijn gecorrigeerd voor het effect van geslacht en leeftijd.

114 F (herkomst*leeftijd): 2,79; df: 18; $p < 0{,}01$. Er bestaat geen algeheel interactie-effect tussen herkomstregio, geslacht en leeftijd: F (herkomstregio*geslacht*leeftijd): 1,67; df: 10; $p > 0{,}05$. Percentages seksuele uitbuiting voor slachtoffers[M] in de leeftijdscategorieën 15-17 jaar, 18-23 jaar, 24-30 jaar, 31-40 jaar en 41+ jaar, per herkomstregio: 74%, 46%, 87%, 93% en 50% voor EU: 1995; 80%, 60%, 43%, 35% en 25% voor EU: 2004/2007; 100%, 96%, 98%, 76% en 100% voor Afrika, 100%, 33%, 31%, 21% en 67% voor Azië, 33%, 32%, 84%, 23% en 56% voor de andere herkomstregio's. Let wel, het gaat hierbij om de gecorrigeerde percentages. Er bestaat geen interactie-effect tussen geslacht en leeftijd F (geslacht*leeftijd): 1,72; df : 5; $p > 0{,}05$.

Verdere onderbouwing van de verbanden tussen persoonskenmerken van slachtoffers[M] en sector van uitbuiting

Figuur 2.14 toont per herkomstregio in welke sector slachtoffers[M] zijn uitgebuit (de absolute aantallen). Zoals reeds is uitgelegd bestaan per regio echter verschillen tussen mannen en vrouwen én tussen de leeftijdsgroepen voor wat betreft de sector van uibuiting (het zogenoemde interactie-effect) . In de volgende figuur is daarom per herkomstregio gekeken naar het deel slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit, wanneer is gecorrigeerd voor het effect van geslacht en leeftijd (de percentages).[115]

Figuur 2.14 Uitbuitingsvorm naar herkomstregio (2012)

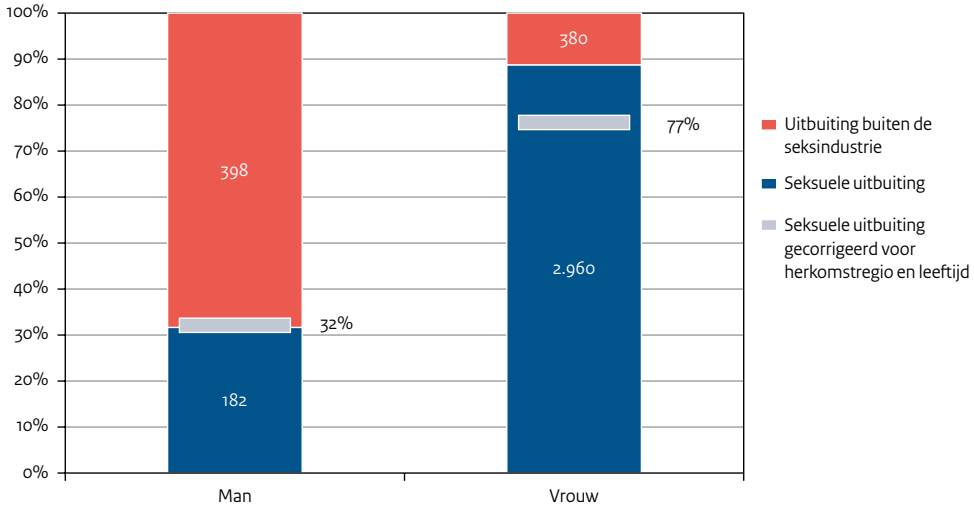
Na correctie van geslacht en leeftijd, is het percentage slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit per herkomstregio als volgt: 62% voor EU: 1995; 40% voor EU: 2004/2007; 94% voor Afrika: 41% voor Azië; 46% voor de andere herkomstregio's. Het verband tussen herkomstregio en de sector van uitbuiting vertaalt zich vooral naar het gegeven dat de slachtoffers[M] uit Afrika significant vaker seksueel zijn uitgebuit dan de slachtoffers[M] uit *alle* andere herkomstregio's. Hetzelfde geldt voor slachtoffers[M] uit de EU: 1995 ten opzichte van slachtoffers[M] uit de EU: 2004/2007 en Azië.[116] Wat opvalt is dat wanneer is gecorrigeerd voor het effect van geslacht en leeftijd het deel slachtoffers[M] uit de EU: 2004/2007 dat seksueel is uitgebuit (40%) aanzienlijk lager is.

In de volgende figuur is gekeken naar het verband tussen geslacht en de sector van uitbuiting, waarbij de percentages verwijzen naar het deel mannen en vrouwen dat seksueel is uitgebuit wanneer is gecorrigeerd voor het effect van herkomstregio en leeftijd.[117]

115 F (Herkomstregio gecontroleerd voor geslacht en leeftijd): 40,02; df: 4; p < 0,01; p (Afrika en alle andere in Figuur 2.14 genoemde herkomstregio's) < 0,01; p (EU: 1995 en EU: 2004/2007) < 0,01; p (EU: 1995 en Azië) < 0,01.

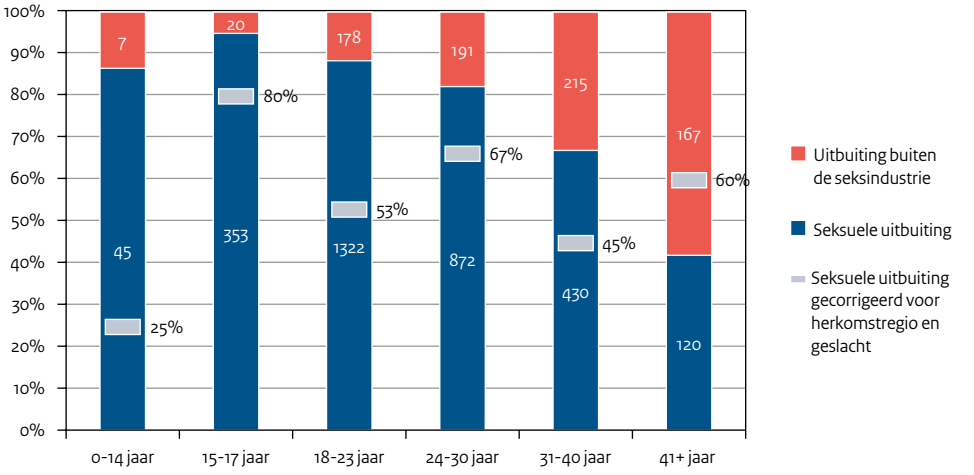
116 De niet genoemde herkomstregio's verschillen niet significant van elkaar.

117 F (geslacht gecontroleerd voor herkomstregio en leeftijd): 101,07; df: 1; p < 0,01.

Figuur 2.15 Uitbuitingsvorm naar geslacht (2012)

Na correctie van herkomstregio en leeftijd is het deel mannelijke slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit ongeveer hetzelfde: 32%. Voor vrouwelijke slachtoffers[M] ligt dit percentage na correctie iets lager: 77%. Verder worden vrouwelijke slachtoffers[M], van welke leeftijd dan ook, vaker uitgebuit in de seksindustrie dan in sectoren daarbuiten.[118]

Figuur 2.16 Uitbuitingsvorm naar leeftijdscategorie (2012)

118 F (geslacht*leeftijd): 1,72; df: 5; p > 0,05.

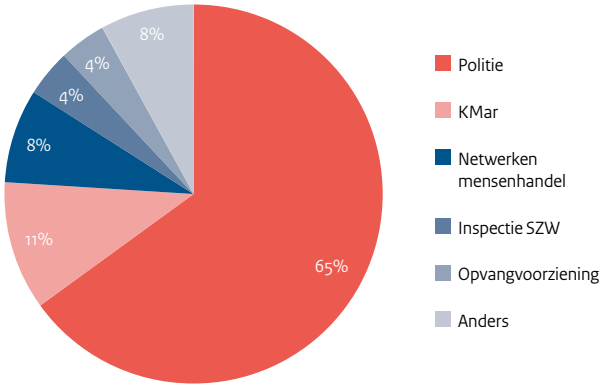
Figuur 2.16 toont het verband tussen leeftijd en sector van uitbuiting. Hieruit blijkt dat naarmate de slachtoffers[M] ouder zijn, zij vaker zijn uitgebuit buiten de seksindustrie (de absolute aantallen in deze figuur). Dit kan niet meer worden gezegd wanneer is gecorrigeerd voor het effect van herkomstregio (de percentages in Figuur 2.16).[119] Immers, in welke sector een slachtoffer[M] van een bepaalde leeftijd is uitgebuit verschilt per herkomstregio.[120] Dit is reeds besproken bij Figuur 2.14.

Na correctie van herkomstregio en geslacht is het deel slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit per leeftijdsgroep als volgt: 25% voor slachtoffers[M] tussen 0 en 14 jaar; 80% voor slachtoffers[M] tussen 15 en 17 jaar; 53% voor slachtoffers[M] tussen 18 en 23 jaar, 67% voor slachtoffers[M] tussen 24 en 30 jaar, 45% voor slachtoffers[M] tussen 31 en 40 jaar en 60% voor slachtoffers[M] ouder dan 41 jaar. Slachtoffers[M] van 15 tot 17 jaar zijn dus het vaakst seksueel uitgebuit (80%). Deze leeftijdsgroep verschilt significant van de leeftijd 18-23 jaar en van 31 en 40 jaar.[121]

In het navolgende wordt beschreven wie de slachtoffers[M] bij CoMensha heeft aangemeld en of bij de aanmelding opvang is aangevraagd.

2.2.4 Aanmelders

De volgende figuur toont welke instanties, in de periode 2009-2012, slachtoffers[M] hebben aangemeld.[122]

Figuur 2.17 Aanmelders (totaal van 2009-2012)

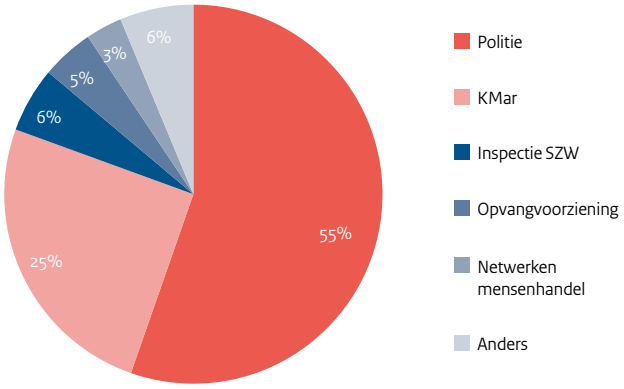
119 F (leeftijd gecontroleerd voor geslacht en herkomstregio): 5,5; df: 5; p < 0,01; p (0-14 jaar en 18-23 jaar) < 0,01; p (0-14 jaar en 24-30 jaar) < 0,01; p (15-17 jaar en 18-23 jaar) < 0,01; p (15-17 jaar en 31-40 jaar) < 0,01; p (24-30 jaar en 31-40 jaar) < 0,01.

120 F (herkomst*leeftijd): 2,79; df: 18; p < 0,01.

121 F (leeftijd gecontroleerd voor geslacht en herkomstregio): 5,5; df: 5; p < 0,01; p (0-14 jaar en 18-23 jaar) < 0,01; p (0-14 jaar en 24-30 jaar) < 0,01; p (15-17 jaar en 18-23 jaar) < 0,01; p (15-17 jaar en 31-40 jaar) < 0,01; p (24-30 jaar en 31-40 jaar) < 0,01.

122 Het totaal aantal aanmelders komt niet exact overeen met het totaal aantal slachtoffers[M]. Immers, sommige slachtoffers[M] zijn door meer dan één verwijzer gemeld bij CoMensha; zie verder Tabel B4.1.27.

Over het geheel van 2009-2012 komen de meeste aanmeldingen vanuit de politie (65% (= 3.240)), gevolgd door de KMar (11% (= 544)), de netwerken mensenhandel[123] (8% (= 388)), de Inspectie SZW (4% (= 219)) en de opvangvoorzieningen (4% (= 209)). Een analyse over alleen 2012 geeft een ander beeld, vanwege het grote aandeel aanmeldingen vanuit de KMar. Dit beeld is in de volgende figuur weergegeven.[124]

Figuur 2.18 Aanmelders (2012)

Net als voorgaande jaren, komt ook in 2012 nog steeds het grootste aandeel aanmeldingen vanuit de politie alhoewel dit aandeel kleiner is (57%) dan voorgaande jaren. In absolute zin is geen sprake van een daling. Een kwart van de aanmeldingen (= 445) in 2012 kwam vanuit de KMar, gevolgd door de Inspectie SZW met 6% (= 98), De KMar[125] en de Inspectie SZW[126] zijn in 2012 ten opzichte van voorgaande jaren meer gaan melden. Daarentegen zijn andere instanties niet (aanzienlijk) meer gaan melden. Opmerkelijk is de afname van de aanmeldingen vanuit de netwerken mensenhandel. Het gaat om 3% (= 55) in 2012 ten opzichte van 17% (= 160) in 2009. Verder is het aantal slachtoffers[M] dat de politie heeft gemeld min of meer constant gebleven in 2012 ten opzichte van 2011. Aanmeldingen vanuit de gemeenten blijven nog altijd achter, terwijl de gemeenten een belangrijke rol in de aanpak van mensenhandel hebben, ook voor wat betreft de signalering van slachtoffers[M].

Signalering mensenhandel vanuit de gemeenten

Gemeenten zijn een belangrijke spil in de aanpak van mensenhandel. Immers, in iedere gemeente bevinden zich sectoren ten aanzien waarvan een (vergroot) risico op mensenhandel bestaat. Nochtans is gebleken dat in verschillende gemeenten geen (of onvoldoende) beleid bestaat op mensenhandel op basis waarvan toezicht gehouden kan worden en, indien nodig, handhavend kan worden opgetreden of

123 De netwerken mensenhandel zijn door CoMensha opgezet ten behoeve van een geïntegreerde hulpverlening aan slachtoffers[M]. De netwerken worden vaak gefinancierd door de gemeente en aangestuurd door een ketenregisseur. In regio's waar de zorgcoördinatie niet op een dergelijke manier is ingericht, kan CoMensha zich in die betreffende regio bezighouden met de zorgcoördinatie (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

124 Zie Tabel B4.1.26 voor een gedetailleerd overzicht van het totaal aantal aanmelders in 2012.

125 De KMar meldde in de jaren 2009-2012 respectievelijk 32, 43, 24 en 445 slachtoffers[M].

126 De Inspectie SZW meldde in de jaren 2009-2012 respectievelijk 48, 39, 34 en 98 slachtoffers[M].

op grond waarvan de opsporing wordt ingeschakeld.[127] Ook bestaan signalen dat gemeenteambtenaren veelal nog de ervaring en kennis missen om signalen van mensenhandel te herkennen.[128] In de rapportage 'Effectieve aanpak op gemeentelijk niveau. Lessen uit de praktijk' heeft de Nationaal rapporteur aanbevolen dat ketenpartners als de gemeenten (alsmede de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de Belastingdienst, de Inspectie SZW en de verschillende zorginstellingen) actief inzetten op het verbeteren van het signalerende vermogen van medewerkers, het proactief vergaren en het uitwisselen van informatie.[129]

Wie de aanmelders van slachtoffers[M] zijn bepaalt voor een deel wat voor mensenhandelsituaties in beeld zijn. Zo heeft de Inspectie SZW, vanzelfsprekend, mensenhandelsituaties buiten de seksindustrie gemeld. Het is echter niet zo dat slachtoffers[M] van arbeidsuitbuiting uitsluitend gemeld worden vanuit de Inspectie SZW.

Arbeidsuitbuiting in beeld: wie is de aanmelder?

Inspectie SZW, Directie Opsporing (ISZW-DO) is een bijzondere opsporingsdienst[130] die ressorteert onder het Ministerie van SZW en is verantwoordelijk voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde op de beleidsterreinen van het Ministerie.[131] Daaronder valt ook de aanpak van (mensenhandel met het oogmerk van) arbeidsuitbuiting. Een opsporingsonderzoek naar arbeidsuitbuiting kan ook worden uitgevoerd door de politie. Het is niet primair de Directie Opsporing maar veelal de politie die slachtoffers[M] van arbeidsuitbuiting meldt aan CoMensha.[132] Wanneer de Inspectie SZW enerzijds of de politie anderzijds een mensenhandelzaak ten aanzien van arbeidsuitbuiting oppakt blijkt niet in regelgeving te zijn vastgelegd (beiden zijn hiertoe bevoegd). In de praktijk lijkt hier op pragmatische wijze mee om te worden gegaan.[133]

127 NRM 2012d, pp. 157-158.

128 Zie bijvoorbeeld NRM 2012d, p. 61.

129 NRM 2012d, aanbeveling 4.

130 De dienst valt onder in art. 2 onder d Wet op de bijzondere opsporingsdiensten (Wet BOD).

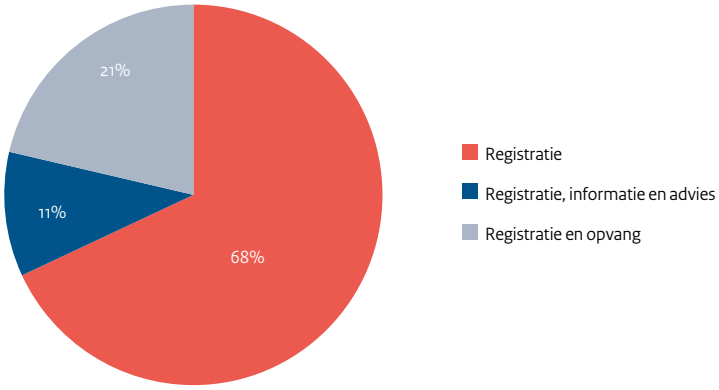
131 Artikel 3 onder a Wet BOD. Daaronder valt ook (mensenhandel met het oogmerk van) arbeidsuitbuiting. Opsporingsonderzoeken door ISZW-DO staan onder gezag van de officier van justitie (art. 3 aanhef Wet BOD jo. art. 132a Wetboek van Strafvordering).

132 Van de slachtoffers[M] die zijn uitgebuit buiten de seksindustrie in 2012 heeft de politie 46% (= 119) gemeld en de Inspectie SZW 35% (= 89).

133 Ingevolge het Besluit regels landelijk parket en functioneel parket, alsmede ten aanzien van mandateren bevoegdheden Officier van Justitie (OvJ) (*Stb.* 2013, 170) is de OvJ bij het Functioneel Parket (FP) (onderdeel van het OM) belast met de vervolging van misdrijven, voor zover deze, gezien hun ernst of frequentie dan wel het georganiseerde verband waarin deze worden gepleegd, een ernstige inbreuk op de rechtsorde maken en voor de bestrijding waarvan een hoge mate van deskundigheid noodzakelijk is (art. 2 Besluit). Eén van die misdrijven is (mensenhandel met het oogmerk van) arbeidsuitbuiting (art. 2 onder a Besluit jo. art. 3 onder d Wet BOD). In beginsel zullen zaken van arbeidsuitbuiting met een enigszins complex karakter dus bij het FP (OM) en de ISZW-DO worden belegd. Er bestaat geen dwingende regel die voorschrijft dat de opsporingsonderzoeken van *alle* arbeidsuitbuitingszaken bij deze dienst worden neergelegd. Zo kan bijv. ook een regio-eenheid binnen de politie deze zaken oppakken. Ook komt het voor dat het opsporingsonderzoek wordt uitgevoerd door de Landelijke Eenheid bij de Nationale Politie, onder gezag van de OvJ bij het Landelijk Parket (LP) (OM). In de praktijk kunnen deze zaken dus door verschillende diensten worden opgepakt. Ook komt het voor dat diensten gezamenlijk een onderzoek uitvoeren. Veelal zal over de taakverdeling vooraf overleg plaatsvinden tussen ISZW-DO en de politie.

Doel van de aanmeldingen

Slachtoffers[M] kunnen ten behoeve van drie doelen worden aangemeld bij CoMensha: registratie; registratie, informatie en advies; en registratie en opvang. De volgende figuur toont met welk doel de aanmelders slachtoffers[M] hebben aangemeld bij CoMensha in de periode 2009-2012.[134]

Figuur 2.19 Doel van de aanmeldingen (2009-2012)

Net als in voorgaande jaren zijn de meeste slachtoffers[M] niet aangemeld met een opvangverzoek via CoMensha maar met het doel van registratie, opdat een beter beeld wordt gekregen van mensenhandel. Het gaat om 68% (= 3.419). Een vijfde deel, 21% (= 1.073), betrof aanmeldingen van slachtoffers[M] voor wie opvang via CoMensha is aangevraagd.

De volgende tabel toont aan dat de politie de instantie is die het vaakst meldingen maakt van slachtoffers[M] voor wie opvang nodig is. Van het totaal aantal aanmeldingen van de politie in de periode 2009-2012 betrof 26% een melding van een slachtoffer[M] voor wie opvang is aangevraagd via CoMensha. Dit percentage ligt lager bij de Inspectie SZW (13%) en de KMar (11%).[135]

134 Zie Tabel B4.1.27 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

135 Wanneer gekeken wordt naar uitsluitend de slachtoffers[M] van wie de politie, de KMar óf de Inspectie SZW de énige aanmelder waren in de periode 2009-2012, dan blijkt dat deze aanmelders statistisch significant van elkaar verschillen voor wat betreft het doel van de melding. Het verband tussen de aanmelder en het doel van de melding is echter matig sterk, erop duidende dat andere factoren medebepalend zijn voor dit verband: $\chi 2$ (2009-2012): 154,01; df: 4; $p < 0,01$ (V: 0,14; $p < 0,01$).

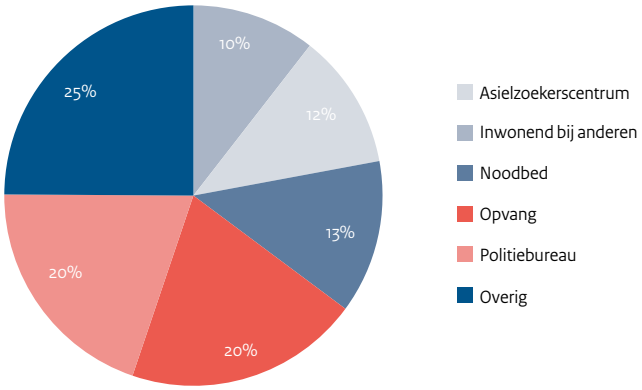
Tabel 2.2 Doel van de aanmeldingen van de politie, KMar en Inspectie SZW (2009-2012)

	Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Inspectie SZW	186	85%	3	1%	29	13%	218	100%
KMar[136]	474	87%	13	2%	57	11%	544	100%
Politie	2.051	63%	357	11%	832	26%	3.240	100%

Bron: CoMensha-registraties

2.2.5 Opvang

CoMensha regelt de opvang voor slachtoffers[M] die rechtmatig in Nederland verlijven. Het aantal slachtoffers[M] voor wie opvang is aangevraagd is gestegen van 225 slachtoffers[M] in 2010 naar 280 slachtoffers[M] in 2011. Dit aantal is in 2012 min of meer constant gebleven (274 slachtoffers[M]).[137] De volgende figuur toont waar de slachtoffers[M] voor wie opvang via CoMensha is aangevraagd (N: 779) verbleven ten tijde van aanmelding in de periode 2010-2012.[138,139]

Figuur 2.20 Verblijf ten tijde van aanmelding van slachtoffers[M] met opvangbehoefte (2010-2012)

136 Ten aanzien van de KMar zijn de verschillen te verklaren vanwege het type meldingen van slachtoffers[M] dat de KMar in 2012 heeft gedaan. Immers, veelal betroffen de meldingen van de KMar personen die direct bij binnenkomst in Nederland aan de grens zijn gesignaleerd en ten aanzien van wie (geringe) vermoedens bestonden dat het slachtoffers[M] zoals bedoeld in art. 273f lid 1 aanhef en sub 3 Sr betrof. Ten tijde van signalering aan de grens is vaak nog niet duidelijk in hoeverre hulpverlening – waaronder opvang – nodig dan wel gewenst is; zie verder Hoofdstuk 3.

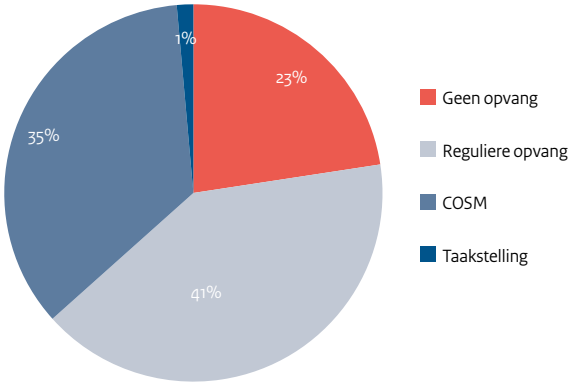
137 Het is mogelijk dat voor slachtoffers[M], die initieel zijn aangemeld voor registratie of informatie en advies, op een later moment alsnog een opvangverzoek is gedaan (schriftelijke informatie van CoMensha, 14 oktober 2013).

138 Zie Tabel B4.1.28 voor een gedetailleerd overzicht van het verblijf ten tijde van aanmelding.

139 De instantie waar slachtoffers[M] verbleven ten tijde van aanmelding is niet noodzakelijkerwijs ook de instantie die het slachtoffer[M] heeft gemeld.

Over het geheel van de periode 2010-2012 bevonden de meeste slachtoffers[M] voor wie opvang is aangevraagd zich reeds in een opvangcentrum.[140] Het gaat om 20% (= 156).[141] Een andere 20% van het totaal aantal slachtoffers[M] voor wie opvang is aangevraagd verbleef ten tijde van aanmelding op het politiebureau en had dus dringend opvang nodig. Na de opvang en politiebureaus verbleven de meeste slachtoffers[M] in een noodbedvoorziening (13% (= 102)), bij anderen in huis (12% (= 90)) of in een asielzoekerscentrum (11% (= 82)).

De volgende figuur toont of en welke vorm voor eerste opvang geregeld kon worden voor de slachtoffers[M] voor wie een opvangverzoek is ingediend in de periode 2010-2012 (N: 779).[142]

Figuur 2.21 Eerste opvang (2010-2012)

In totaal 76% (= 592) van de slachtoffers[M] kon in de reguliere of categorale opvang worden geplaatst. Een opvallende ontwikkeling is het toegenomen aandeel slachtoffers[M] dat in totaal in de Categorale Opvang Slachtoffers Mensenhandel (COSM)[143] is geplaatst. In 2012 is 41% (= 113) van de slachtoffers[M] voor wie opvang is aangevraagd in de COSM geplaatst ten opzichte van 33% (= 92) in 2011 en 31% (= 69) in 2010. Een steeds minder groot aandeel is in de reguliere opvang geplaatst. Het gaat om 35% (= 95) in 2012 ten opzichte van 42% (= 118) in 2011 en 47% (= 105) in 2010.

140 Dit is exclusief de opvang voor minderjarigen. Over het totaal van 2010-2012 bevond 1% (= 10) van het totaal aantal slachtoffers[M] met een opvangverzoek zich ten tijde van aanmelding in een opvanginstelling voor minderjarigen; zie ook Tabel B4.1.28.

141 Voor deze slachtoffers[M] was klaarblijkelijk andere opvang nodig dan de opvanginstelling waar ze ten tijde van aanmelding verbleven.

142 Zie Tabel B4.1.29 voor een gedetailleerd overzicht van de eerste opvang naar geslacht (2010-2012).

143 In 2012 is de categorale opvang uitgebreid tot 70 opvangplekken, waaronder zestien opvangplekken voor mannen; zie Antwoord van minister Opstelten (VenJ), mede namens de minister van Immigratie, Integratie en Asiel en de staatssecretaris van VWS, op vragen van het lid Arib (PvdA) aan de minister van VenJ over een tekort aan opvang voor slachtoffers[M] van mensenhandel – ingezonden 10 augustus 2012, *Kamerstukken II* 2012/13, aanhangselnummer 176, pp. 1-2; *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 90, pp. 1-2.

Voor bijna een kwart van de slachtoffers[M] kon echter geen eerste opvang worden geregeld. Hiervoor bestonden meerdere redenen. Een substantiële groep slachtoffers[M] (11% (=88)) gaf aan dat opvang niet meer nodig was, bijvoorbeeld omdat het slachtoffer[M] het te lang vond duren of in de tussentijd zelf onderdak heeft gevonden.[144] Een mogelijke reden hiervoor zouden wachtlijsten bij opvangplaatsen zijn.[145] Hoewel CoMensha voorheen met één wachtlijst voor alle slachtoffers[M] met een opvangverzoek werkte, hanteert CoMensha vanaf week 36 in 2012 drie verschillende wachtlijsten.[146] De eerste wachtlijst is voor de COSM waarop slachtoffers[M] staan die voldoen aan de voorwaarden om in de COSM te worden geplaatst.[147] De tweede wachtlijst is voor slachtoffers[M] die niet voldoen aan de voorwaarden van de COSM en wachten op een plek in de reguliere opvang. De derde wachtlijst bevat slachtoffers[M] die in een asielzoekerscentrum verblijven en waarvoor geen geschikte opvang kan worden gevonden. De laatstgenoemde wachtlijst zou overigens meer personen bevatten dan de andere wachtlijsten.[148]

2.2.5.1 Opvang en aangifte

De volgende figuur toont van het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2010-2012 hoe veel slachtoffers[M] ten tijde van aanmelding of na gebruik van de bedenktijd[149] aangifte hebben gedaan.[150]

144 De overige slachtoffers[M] waren geplaatst in een noodbedvoorziening (11%) of waren in een hotel ondergebracht (1%). Er was ook een aantal slachtoffers[M] voor wie in het geheel geen opvang kon worden gevonden (2%) en een aantal slachtoffers[M] die met onbekende bestemming waren vertrokken (2%) (peildata: maart 2011 (dataset 2010); maart 2012 (dataset 2011); april 2013 (dataset 2012)).

145 Schriftelijke informatie van CoMensha, 18 juli 2012; zie NRM 2012f, p. 285; schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014.

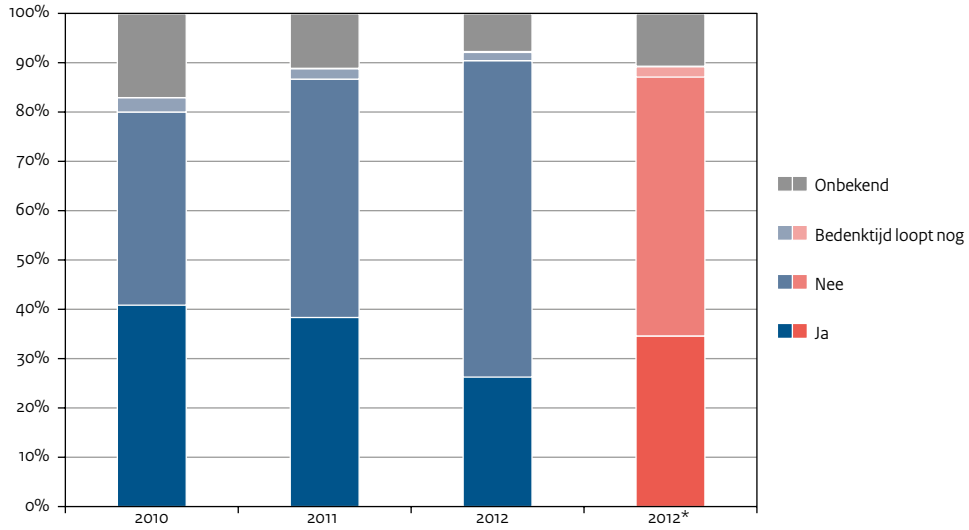
146 Dit in overleg met het Ministerie van VenJ en VWS; zie CoMensha 2013, p. 24.

147 De huidige toelatingscriteria van de COSM (2012-2014) zijn de volgende: het slachtoffer[M] moet meerderjarig zijn met een andere dan de Nederlandse nationaliteit. Hij of zij moet tevens gebruik maken van de bedenktijd, waar in de praktijk soms van wordt afgeweken wanneer de bezetting in de COSM dat toelaat. Eventuele kinderen van slachtoffers[M] worden ook wel in de COSM geplaatst (zij tellen niet mee voor de bezetting); zie onder meer Kromhout e.a. 2010.

148 Zie NRM9, pp. 189-190; CoMensha 2013, p. 24. De uitsplitsing van de wachtlijsten in drie plaatsingslijsten kan vanaf 2013 worden uitgedrukt in cijfermatige gegevens (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

149 Indien slachtoffers[M] ten tijde van de aanmelding geen aangifte hebben gedaan, bestaat natuurlijk de mogelijkheid dat zij op een later tijdstip wel aangifte doen. In het geval van een niet-Nederlands gemeld slachtoffer[M] dat in de bedenktijd zit, vraag CoMensha, na de maximale periode van drie maanden bedenktijd, bij de politie of er inmiddels aangifte is gedaan (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

150 Zie Tabel B4.1.30 voor een gedetailleerd overzicht van de aangifte ten tijde van aanmelding.

Figuur 2.22 Aangifte ten tijde van aanmelding (2010-2012)[151]

Op basis van de figuur lijkt in eerste instantie de aangiftebereidheid van slachtoffers[M] te zijn gedaald. In 2012 heeft slechts 27% (= 453) aangifte gedaan terwijl dit aandeel in 2010 41% (= 406) was. Echter, het beeld van een aanzienlijk lagere aangiftebereidheid in 2012 wordt enigszins bijgesteld wanneer de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige melder is buiten beschouwing worden gelaten. In dat geval zou 35% (= 444) aangifte hebben gedaan. Niettemin is ook dan nog steeds sprake van een daling.[152] Een specifieke groep slachtoffers[M], namelijk degenen die in de COSM zijn opgevangen, doen veelal wel aangifte.[153]

Aangiftebereidheid binnen de COSM

Er is voor twee van de drie COSM's, te weten de Lucia en het Amsterdams Coördinatiepunt Mensenhandel (ACM), onderzocht hoeveel slachtoffers[M] die in 2012 zijn ingestroomd aangifte hebben gedaan.[154] Van het totaal aantal slachtoffers[M] in de Lucia (N: 50) heeft 82% (= 41) aangifte gedaan.[155]

151 In de tweede kolom over het jaar 2012 (2012*) zijn de slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is buiten beschouwing zijn gelaten.

152 De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is in 2012 verschillen significant van de andere slachtoffers[M] voor wat betreft het al dan niet doen van aangifte. Hierbij is sprake van een matig sterk verband: $\chi 2$: 209,80; df: 1; $p < 0{,}01$ (V: 0,37; $p < 0{,}01$).

153 Zie §2.3 over het verband tussen de opvang en de aangifte.

154 Het WODC heeft eerder onderzocht hoeveel slachtoffers[M] die zijn ingestroomd in de COSM tussen 15 juni 2010 en 30 september 2011 aangifte hebben gedaan. Ook is destijds onderzocht hoe lang de periode bedroeg tussen verlening bedenktijd en aangifte; zie Londen & Hagen 2012.

155 Dit cijfer geeft aan hoeveel slachtoffers[M] binnen de COSM de Lucia aangifte hebben gedaan, maar het is evengoed mogelijk dat meer slachtoffers[M] aangifte hebben gedaan nadat ze zijn uitgestroomd uit de COSM. Dit blijkt vooralsnog niet uit de registratie van de COSM.

De gemiddelde periode tussen de bedenktijd en de aangifte bedroeg gemiddeld 51,5 dagen.[156] Van het totaal aantal slachtoffers[M] in het ACM (N: 71) heeft 83% (= 59) aangifte gedaan en bedroeg de tijdsduur tussen bedenktijd en aangifte gemiddeld 45,5 dagen.[157] De tijdsduur tussen het verlenen van de bedenktijd en het moment van aangifte binnen de twee COSM's komen ongeveer overeen met het landelijke beeld, te weten gemiddeld 48,1 dagen[158].[159]

Bij het bovenstaande moet worden opgemerkt dat de groep die in de COSM zijn opgevangen een nogal homogene groep betreft.[160] Immers, in de beide COSM's zijn over 2012 uitsluitend vrouwelijke slachtoffers[M] uit voornamelijk West-Afrikaanse landen opgevangen. In de Lucia komt 74% (= 37) uit deze regio en voor het ACM betreft dit 61% (= 43). Ook verschillen de slachtoffers[M] nauwelijks van elkaar voor wat betreft hun leeftijd. De grootste groep slachtoffers[M] in het ACM en de Lucia is tussen de 18 en 30 jaar oud ten tijde van de plaatsing in de COSM.[161]

2.3 Drie clusters van slachtoffers[M]

Een nieuw aspect in deze rapportage ten opzichte van voorgaande rapportages is dat op basis van een clusteranalyse de in 2012 geregistreerde slachtoffers[M] (N: 1.711)[162] zijn ingedeeld in een drietal clusters die onderling *zoveel mogelijk* van elkaar verschillen.[163] Deze clusters zijn gevormd op basis van *zoveel mogelijk* overeenkomsten tussen slachtoffers[M] voor wat betreft geslacht, leeftijd, herkomstregio én sector van uitbuiting.[164] In totaal konden 1.252 slachtoffers[M] worden ingedeeld in een drietal clusters:

- Cluster 1: Midden- en Oost-Europese slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit (N: 603).
- Cluster 2: West-Europese en Afrikaanse slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit (N: 479)
- Cluster 3: Slachtoffers[M] die nog niet gewerkt hebben (N: 170)

156 N: 41; Sd: 37,5 dagen. Een aantal slachtoffers[M] in de COSM heeft (nog) geen aangifte gedaan en voor een ander aantal was de datum van de bedenktijd dan wel van de aangifte onbekend waardoor voor hen de doorlooptijd niet kon worden berekend.

157 N: 57.; Sd: 30,5 dagen. Een aantal slachtoffers[M] in de COSM heeft (nog) geen aangifte gedaan en voor een ander aantal was de datum van de bedenktijd dan wel van de aangifte onbekend waardoor voor hen de doorlooptijd niet kon worden berekend.

158 N: 175; Sd: 35,4 dagen; zie ook §5.3.2

159 Let wel, de cijfers van de COSM's maken onderdeel uit van de landelijke trend, waardoor deze twee niet tegen elkaar afgezet kunnen worden.

160 Om deze reden zijn geen verschillen tussen de slachtoffers[M] in de COSM berekend voor wat betreft het al dan niet doen van aangifte en de doorlooptijden tussen de bedenktijd en de aangifte.

161 In het ACM betreft het 78% (= 55) en in de Lucia betreft het 68% (= 34).

162 In tegenstelling tot de analyse in §2.2.3.1 zijn de meldingen van de KMar in deze analyse wel betrokken, omdat ook wordt gekeken naar een verband tussen de gevormde clusters en wie de aanmelders van de slachtoffers[M] per cluster zijn.

163 Deze analyse ziet *niet* op het vaststellen van een *verband* tussen geslacht, leeftijd en herkomstregio en de sector van uitbuiting. Dat is in §2.2.3.1 aan de hand van een statistische analyse reeds besproken.

164 Zie Bijlage 2.1 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden; zie verder Bijlage 3 voor de Toelichting bij tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

De samenstelling van cluster 2 is opvallend. West-Europese (met name Nederlandse slachtoffers) en Afrikaanse slachtoffers blijken sterke overeenkomsten te vertonen als het gaat om geslacht (vaak vrouwen), leeftijd (gemiddeld 22,9 jaar) en de sector waarin zij zouden zijn uitgebuit (bijna altijd in de seksindustrie). Het is echter bekend dat deze slachtoffers op andere vlakken van elkaar verschillen. Denk hierbij aan het groter aantal aangiften van Afrikaanse slachtoffers[M] of het gebruik maken van opvangvoorzieningen in de COSM door Afrikaanse slachtoffers[M].[165]

Het zoeken naar overeenkomsten tussen slachtoffers[M] aan de hand van deze clusteranalyse heeft geleid tot een aantal vragen. Ter illustratie, als de slachtoffers[M] in de clusters *zoveel mogelijk* overeenkomen voor wat betreft hun persoonskenmerken en de sector waarin zij zijn uitgebuit, betekent dit dan ook dat zij gelijkenissen vertonen voor wat betreft het doen van aangifte? Dat blijkt niet het geval te zijn zoals op grond van het bovenstaande valt te verwachten. Of er aangifte is gedaan lijkt vooral te maken te hebben met wie de aanmelder is en of een opvangverzoek is ingediend. De clusteranalyse levert ook relevante informatie op voor beleid. Zo is een opmerkelijk resultaat dat 459 slachtoffers[M] niet ingedeeld konden worden in de hierboven beschreven of andere clusters. Zij verschillen onderling te veel van elkaar. Het betreft hier veelal slachtoffers[M] die zijn uitgebuit buiten de seksindustrie én mannelijke slachtoffers[M] (die seksueel zijn uitgebuit, nog niet hebben gewerkt of van wie de sector van uitbuiting onbekend was). [166] Het is denkbaar dat een dergelijk versnipperd beeld wordt veroorzaakt door een beperkt zicht op deze groepen slachtoffers[M].[167] Voor wat betreft de aanpak van uitbuiting buiten de seksindustrie is in de Negende rapportage reeds aanbevolen hier meer aandacht aan te besteden.[168]

Verdere statistische onderbouwing

Tabel 2.3 toont de factoren op grond waarvan de clusters zijn gevormd.

165 Zie §2.2.5.

166 Zij zijn in de statistische analyse beschouwd als een *outlier cluster*.

167 Dat deze groep zich moeilijk in een cluster laat indelen doet niet af aan het belang van beleid ten aanzien van deze slachtoffers[M].

168 Zie NRM9, aanbeveling 4.

Tabel 2.3 Drie clusters van slachtoffers[M] [169]

R	Meest belangrijke factoren (in volgorde van relevantie) Schaal van belangrijkheid	Factor	Cluster 1 N: 603	Cluster 2 N: 479	Cluster 3 N: 170
1	1	Seksuele uitbuiting[170]	100%	100%	0%
2	0,96	Herkomstregio[171]	EU: 1995: 0% EU: 2004/2007: 100% Afrika: 0% Azië: 0% Rest: 0%	EU: 1995: 61,4% EU: 2004/2007: 0% Afrika: 36,3% Azië: 0% Rest: 2%	EU: 1995: 67,6% EU: 2004/2007: 8,2% Afrika: 18,2% Azië: 1,2% Rest: 4,7%
3	0,82	Nog niet gewerkt[172]	0%	0%	84,1%[173]
4	0,14	Gemiddelde leeftijd[174]	25,5 jaar[175]	22,9 jaar[176]	18,8 jaar[177]
5	0,01	Vrouw	100%	100%	99,4%
6	0	Uitbuiting buiten de seksindustrie	0%	0%	0%

Bron: CoMensha-registraties

Hoe verschillen de drie clusters van elkaar?

Cluster 1 bestaat uitsluitend uit Midden- en Oost-Europese slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit. Zij komen met name uit de landen Bulgarije, Hongarije en Roemenië. Slachtoffers[M] uit dit cluster zijn gemiddeld de oudste slachtoffers[M] (gemiddelde leeftijd van 25,5 jaar). Minderjarigen vormen in dit cluster slechts 2% (= 9) van het totaal. Ook cluster 2 bestaat uitsluitend uit slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit. In cluster 2 komt 61% van de slachtoffers[M] uit West-Europese landen (met name uit Nederland) en 36% uit Afrikaanse landen. Slachtoffers[M] zijn met een gemiddelde leeftijd van 22,9 jaar iets jonger dan slachtoffers[M] uit het eerste cluster. Een relatief groter aandeel slachtoffers[M] uit cluster 2 is minderjarig. Het gaat om 20% (= 95). In tegenstelling tot cluster 1 en 2, bestaat cluster 3 voornamelijk uit slachtoffers[M] die nog niet hebben gewerkt. Zij komen uit een groter aantal *verschillende* regio's. Slachtoffers[M] uit dit cluster zijn met een gemiddelde leeftijd van 18,8 jaar de jongste slachtoffers[M]. Bijna de helft van de slachtoffers[M] uit dit cluster, 49% (= 83), is minderjarig.

169 De laatste twee genoemde factoren in de tabel, geslacht en uitbuiting buiten de seksindustrie, zijn wel meegenomen in de clusteranalyse maar bleken niet relevant in het vormen van de drie clusters.

170 $\chi 2$: 1252,00; df: 2; $p < 0,01$ (V: 1,00; $p < 0,01$).

171 $\chi 2$: 1235,16; df: 8; $p < 0,01$ (V: 0,70; $p < 0,01$).

172 $\chi 2$: 1027, 51; df: 2; $p < 0,01$ (V: 0,91; $p < 0,01$).

173 Van een aantal slachtoffers[M] was de sector van uitbuiting onbekend.

174 F: 91,45, df: 2; $p < 0,01$; p (verschil tussen alle clusters) < 0,01 (Eta: 0,36).

175 N: 603; Sd: 5,9 jaar.

176 N: 479; Sd: 6,5 jaar.

177 N: 170; Sd: 3,9 jaar.

Door wie zijn de slachtoffers in de drie clusters aangemeld?

De samenstelling van de drie clusters hangt nauw samen met wie de melder is van de slachtoffers[M].[178] Zo blijkt dat met name de KMar de Midden- en Oost-Europese slachtoffers[M] die zijn uitgebuit in de seksindustrie (cluster 1) heeft gemeld. Zoals in Hoofdstuk 3 verder wordt uiteengezet, blijkt het voor de meldingen van de KMar vaak om vermoedens van mensenhandel zoals bedoeld in artikel 273f lid 1 aanhef en sub 3 Sr te gaan. Het is meestal de politie geweest die de West-Europese en Afrikaanse slachtoffers[M] die seksueel zijn uitgebuit (cluster 2) heeft gemeld. De politie heeft veelal ook de slachtoffers[M] die nog niet tewerk zijn gesteld (cluster 3) gemeld, al zijn deze slachtoffers[M] vaker door een andere instantie dan de KMar en de politie gemeld. De volgende tabel toont per cluster de aanmelders van de slachtoffers[M].[179]

Tabel 2.4 Aanmelders van de slachtoffers[M] per cluster

	Cluster 1		Cluster 2		Cluster 3		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
De KMar is de enige melder	365	61%	20	4%	11	7%	396	32%
De politie is de enige melder	214	36%	404	85%	72	43%	690	55%
Een andere instantie dan de KMar, politie en de Inspectie SZW is de enige melder	6	1%	54	11%	85	51%	145	12%
Combinatie van melders	17	3%	–	–	–	–	17	1%
Totaal	*602*	*100%*	*478*	*100%*	*168*	*100%*	*1.248*[182]	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Verschillen tussen de clusters voor wat betreft het aanvragen van opvang voor de slachtoffers[M]

De clusters verschillen van elkaar voor wat betreft het aanvragen van opvang voor de slachtoffers[M].[181] Zoals de volgende tabel toont, is de aanmelding van slachtoffers[M] uit cluster 2 vaker gepaard gegaan met een aanvraag voor opvang via CoMensha.[182]

Tabel 2.5 Wel of geen opvangverzoek voor de slachtoffers[M] per cluster

	Cluster 1 N: 603 (100%)		Cluster 2 N: 479 (100%)		Cluster 3 N: 170 (100%)		*Totaal N: 1.252 (100%)*	
Opvangverzoek	22	4%	132	28%	13	8%	167	13%

Bron: CoMensha-registraties

178 Wie de aanmelders van de slachtoffers[M] zijn verschilt significant per cluster: $\chi 2$:723,76, df: 6; $p < 0{,}01$ (V: 0,54; $p < 0{,}01$).

179 Zie §2.2.4 voor een overzicht van de aanmelders van alle slachtoffers[M].

180 Dit is exclusief vier slachtoffers[M] voor wie de aanmelder onbekend is.

181 $\chi 2$: 137,52; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,32; $p < 0{,}01$).

182 Zie §2.2.5 voor een overzicht van aanvragen van opvang.

Verschillen tussen de clusters voor wat betreft de aangiftebereidheid van slachtoffers[M]

Of de slachtoffers[M] aangifte (ten tijde van aanmelding[183]) hebben gedaan lijkt *in eerste instantie* samen te hangen met de samenstelling van de clusters.[184] Tabel 2.6 geeft dit weer.

Tabel 2.6 Aangifte door de slachtoffers[M] per cluster (2012)

	Cluster 1 N: 603		Cluster 2 N: 479		Cluster 3 N: 170		*Totaal* N: 1.252	
	(100%)	%	(100%)	%	(100%)	%	(100%)	%
Aangifte gedaan	52	9%	202	42%	25	15%	279	22%

Bron: CoMensha-registraties

Slachtoffers[M] in cluster 2 zouden ten opzichte van de andere slachtoffers[M] vaker aangifte hebben gedaan. Dat is opvallend. Immers, een substantieel deel van de slachtoffers[M] in cluster 2 heeft de Nederlandse nationaliteit, van wie bekend is dat zij ten tijde van aanmelding bij CoMensha vaak nog geen aangifte hebben gedaan.[185] Het hoge aantal aangiften van slachtoffers[M] uit cluster 2 wordt dan ook beïnvloed door het aanzienlijk aantal Afrikaanse slachtoffers[M] in ditzelfde cluster. Het is bekend dat zij vaak wel aangifte hebben gedaan.[186]

Het is denkbaar dat andere factoren invloed hebben op het al dan niet bestaan van de aangifte. In deze analyse is het ogenschijnlijke verband tussen de clusters en de aangifte gecorrigeerd voor het effect van wie de aanmelder is van slachtoffers[M] en het al dan niet bestaan van een opvangverzoek.[187] Deze analyse levert op dat in werkelijkheid het verband dat lijkt te bestaan tussen de verschillende clusters en het al dan niet doen van aangifte berust op een zogenoemde schijnrelatie. Dit houdt in dat wanneer wordt gecorrigeerd voor andere factoren die wel effect hebben op het al dan niet bestaan van de aangifte (aanmelder en opvang), het oorspronkelijke verband tussen de clusters en de aangifte verdwijnt.[188] Het al dan niet bestaan van de aangifte blijkt *in deze analyse* dus uitsluitend verband te houden met wie de

183 Indien slachtoffers[M] ten tijde van de aanmelding geen aangifte hebben gedaan, bestaat natuurlijk de mogelijkheid dat zij op een later tijdstip wel aangifte doen. In het geval van een niet-Nederlands gemeld slachtoffer[M] dat in de bedenktijd zit, doet CoMensha, na de maximale periode van drie maanden bedenktijd, navraag bij de politie of er aangifte is gedaan. Wanneer dan blijkt dat het betreffende slachtoffer[M] na de bedenktijdperiode toch aangifte heeft gedaan, wordt dit door CoMensha gecorrigeerd in de cijfers (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

184 $\chi 2$:180,00; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,38: $p < 0{,}01$).

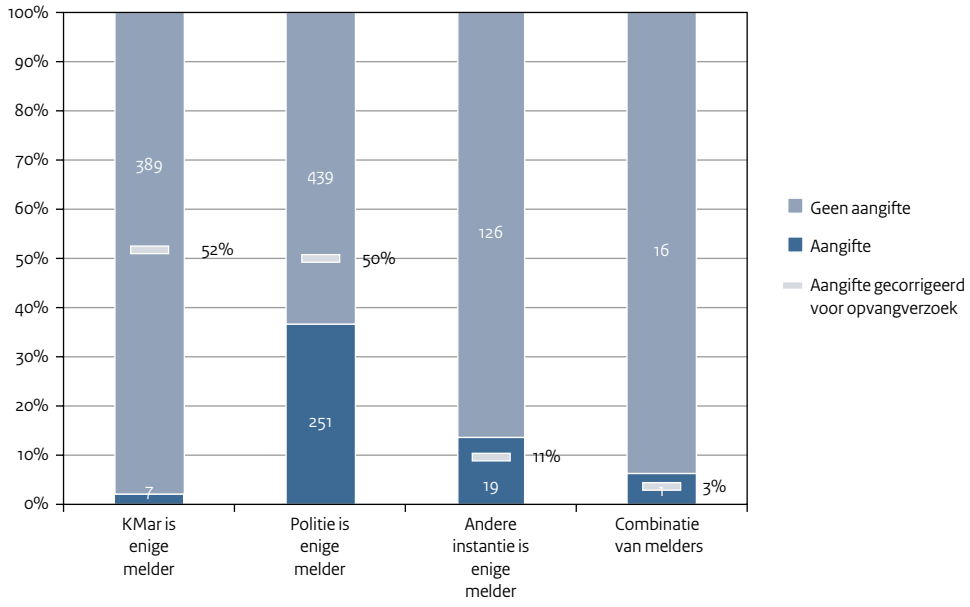
185 NRM 2012f, Figuur 3.16.

186 Ibid.

187 Mogelijk zijn andere factoren ook van invloed op de aangifte. Echter bestaat in de CoMensha-registraties uitsluitend voldoende informatie over de hier genoemde twee factoren (aanmelders en opvangverzoek) en de informatie die reeds is opgenomen in de clusters.

188 F (clusters gecontroleerd voor aanmelder én voor opvangverzoek): 0,78; df: 2; $p > 0{,}10$. Er is tevens geen sprake van interactie-effecten tussen de clusters en de andere factoren: F (cluster*aanmelder): 0,25; df: 4; $p > 0{,}10$; F (cluster*opvangverzoek): df: 2; $p > 0{,}10$; F (cluster*aanmelder*opvangverzoek): 0,46; df: 3; $p > 0{,}10$.

aanmelder[189] is en of de aanmelding gepaard ging met een opvangverzoek.[190] De volgende figuur toont hoe de aangifte van slachtoffers[M] per aanmelder verschilt.[191]

Figuur 2.23 Aangifte van slachtoffers[M] per aanmelder

Het aanvragen van opvang voor slachtoffers[M] verschilt nogal per aanmelder.[192] Daarom toont Figuur 2.23 tevens het aandeel slachtoffers[M] dat aangifte heeft gedaan, wanneer is gecorrigeerd voor het bestaan van een opvangverzoek (de percentages in Figuur 2.23).[193] Na correctie van het bestaan van een opvangverzoek blijkt dat de slachtoffers[M] die de opsporingsdiensten hebben gemeld vaker aangifte hebben gedaan dan de slachtoffers[M] die door een (combinatie) van andere instanties zijn gemeld.[194] Voor alle aanmelders geldt dat wanneer de aanmelding van slachtoffers[M] bij CoMensha gepaard ging met een opvangverzoek, de slachtoffers[M] ook vaker aangifte hebben gedaan.[195] De opvang lijkt dus positief

189 F (aanmelder gecontroleerd voor cluster en opvang): 6,31; df: 3; p < 0,01; p ('KMar' en 'andere instanties dan de KMar en de politie') < 0,01; p ('Politie' en 'andere instanties dan de KMar en de politie') < 0,01; p ('Politie' en 'combinatie van melders') < 0,01.

190 F (opvangverzoek gecontroleerd voor cluster en aanmelder): 25,3; df: 1; p < 0,01.

191 Dit is exclusief vier slachtoffers[M] voor wie de aanmelder onbekend is.

192 F (aanmelder*opvangverzoek): 5,04; df: 3; p < 0,01.

193 F (aanmelder gecontroleerd voor cluster en opvang): 6,31; df: 3; p < 0,01; p ('KMar' en 'andere instanties dan de KMar en de politie') < 0,01; p ('Politie' en 'andere instanties dan de KMar en de politie') < 0,01; p ('Politie' en 'combinatie van melders') < 0,01.

194 Hierbij moet als kanttekening in ogenschouw worden genomen dat de KMar slechts weinig slachtoffers[M] met een opvangverzoek heeft gemeld en dat de controle voor opvang op het al dan niet doen van aangifte door slachtoffers[M] die door een bepaalde instantie zijn gemeld mogelijk een vertekend beeld geeft.

195 Deze verschillen zijn significant voor wat betreft de KMar en de politie: p < 0,01.

verband te houden met het doen van aangifte.[196] Hoewel alle typen opvangverleningen via CoMensha zijn meegenomen in deze analyse, kan echter een vertekend beeld ontstaan door de substantiële groep slachtoffers[M] in de COSM waarvan bekend is dat zij in veruit de meeste gevallen na gebruik van de bedenktijd aangifte hebben gedaan.[197]

Tot slot

De indeling van de slachtoffers[M] in de hierboven genoemde clusters verschaft belangrijke informatie die meegenomen kan worden in de inrichting van eenduidig beleid per slachtoffergroep. Zo blijken de slachtoffers[M] die (nog) niet tewerkgesteld zijn de jongste slachtoffers[M] te zijn. Mogelijk hebben zij behoefte aan andere hulpverlening dan de oudere slachtoffers[M]. Tegelijkertijd toont de clusteranalyse aan dat wanneer slachtoffers[M] voor wat betreft hun persoonskenmerken en de sector van uitbuiting overeenkomsten vertonen, dit niet hoeft te betekenen dat zij ook op andere vlakken hetzelfde zijn. Immers, de clusters verschillen niet significant van elkaar voor wat betreft het doen van aangifte door de slachtoffers[M]. De aangifte lijkt wel te maken te hebben met wie de aanmelder is en of een opvangverzoek is ingediend. Om er achter te komen hoe zich dit precies verhoudt tot elkaar is verder kwantitatief en kwalitatief onderzoek nodig. Overigens is in de analyse uitsluitend bekeken of aangifte is gedaan en niet wat de kwaliteit van dergelijke aangiften is geweest. Ook dat vergt verder kwalitatief onderzoek.

196 F (opvangverzoek gecontroleerd voor cluster en aanmelder): 25,3; df: 1; $p < 0{,}01$.

197 Zie §2.2.5

3 Signalering in de grensstreken

3.1 Inleiding

De Koninklijke Marechaussee (KMar) heeft vanaf 2012 in toenemende mate mogelijke slachtoffers (hierna: slachtoffers^{M})[1] gemeld aan het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha). Het gaat in 2012 om ruim een kwart (= 445) van alle slachtoffers^{M} in de CoMensha-registraties ten opzichte van minder dan vijf procent in voorgaande jaren.[2] Deze toename in het aantal aanmeldingen vanuit de KMar heeft het beeld over slachtoffers^{M}, dat op grond van de CoMensha-registraties ontstaat, aanzienlijk beïnvloed.[3] Wie zijn deze slachtoffers^{M} die de KMar heeft gemeld? Om deze vraag te beantwoorden zijn vijftig dossiers van de KMar (over 80 slachtoffers^{M}) bekeken.

De slachtoffers^{M} die de KMar heeft gemeld zijn bij aankomst op de luchthavens of aan de binnengrenzen gesignaleerd tijdens controles van de KMar. In de afgelopen twee tot drie jaar heeft de KMar verschillende projecten in de grensstreken[4] geïnitieerd om de signalering van mensenhandel te bevorderen.[5] Een vorm van mensenhandel waarbij het grensoverschrijdende karakter de strafwaardigheid definieert, is hetgeen strafbaar is gesteld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr (hierna: sub 3)[6] Het ligt dan ook voor de hand dat de KMar met name deze gevallen van mensenhandel signaleert. Dit strookt met de bevindingen uit het dossieronderzoek.

---

1 Dit hoofdstuk ziet op de *mogelijke* slachtoffers die bij CoMensha zijn aangemeld. Naar deze slachtoffers wordt verwezen met de term 'slachtoffers^{M}'; zie Hoofdstuk 1 voor de nodige uitleg bij deze term; §2.1.

2 De KMar heeft in de jaren 2008 tot en met 2011 respectievelijk 15, 32, 43 en 24 slachtoffers^{M} aan CoMensha gemeld; zie ook Tabel B4.2.1 en §2.2.4.

3 Zie hierover Hoofdstuk 2.

4 Dit betreffen projecten op *Eindhoven Airport*, Schiphol en aan de binnengrenzen (de zogenoemde controles in het kader van het Mobiel Toezicht Veiligheid (MTV); zie ook §3.2.2.

5 De KMar kan worden ingezet als handhavings- en opsporingsinstantie in de grensstreken; zie §3.2.1 over de taken en bevoegdheden van de KMar.

6 Artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr (hierna: sub 3) luidt als volgt: 'Als schuldig aan mensenhandel wordt met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie gestraft' [...] 'degene die een ander aanwerft, medeneemt of ontvoert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling.' (Artikel 273f Sr, geldend vanaf 15 november 2013); zie ook §3.3.1.

De aanmeldingen van slachtoffers[M] die de KMar vanaf 2012 bij CoMensha heeft gedaan zijn in dit hoofdstuk allereerst belicht in het kader van de werkwijze van de KMar (paragraaf 3.2). Onderdeel van deze werkwijze is het gericht zoeken naar verdachte situaties die op mensenhandel kunnen duiden. In paragraaf 3.3 worden vermoedens van sub 3 toegelicht aan de hand van een aantal casussen. De conclusie in paragraaf 3.4 is dat de meldingen van de KMar een afzonderlijke interpretatie behoeven in analyses over de slachtoffers[M].[7] De slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld verschillen namelijk van de andere slachtoffers[M] die bij CoMensha zijn gemeld. Zo is het grensoverschrijdende aspect in andere subleden van artikel 273f Sr geen vereiste en is in het geval van sub 3 geen dwang of uitbuiting vereist, zoals in sub 1 en 4.[8] Dat staat er niet aan in de weg dat het melden van slachtoffers[M] zoals bedoeld in sub 3 aan CoMensha van belang is voor een informatiegestuurde aanpak van mensenhandel, dat zich ook zou moeten richten op het vergroten van zicht op misstanden in de risicosectoren zoals vormen van grensoverschrijdende prostitutie.

3.2 Rol van de KMar in de aanpak van mensenhandel

Wanneer in toenemende mate wordt ingezet op de signalering van mensenhandel zullen ook meer (mogelijke) mensenhandelsituaties worden gezien (het 'hoe meer je zoekt, hoe je meer je vindt' principe). In deze paragraaf wordt de aanpak van mensenhandel van de KMar in de grensstreken beschreven.

3.2.1 Taken en bevoegdheden

Als belangrijke partner in de ketenaanpak van mensenhandel[9] neemt de KMar deel aan de Task Force Aanpak Mensenhandel en voert maatregelen uit die in het Plan van Aanpak van de Task Force Aanpak Mensenhandel zijn opgenomen.[10] In 2009 is in het Plan van Aanpak van de Task Force Mensenhandel[11] opgenomen dat de bijdrage van de KMar in de aanpak van mensenhandel verder geïntensiveerd moest worden.[12] Naar aanleiding hiervan heeft de KMar destijds een interne werkgroep mensenhandel ingesteld, die een Plan van Aanpak heeft uitgewerkt gericht op een integrale benadering voor de aan pak

7 Dat staat er niet aan in de weg dat het melden van slachtoffers[M] zoals bedoeld in sub 3 aan CoMensha van belang is voor een informatiegestuurde aanpak van mensenhandel.

8 Ook bij minderjarige slachtoffers[M] vormen dwangmiddelen geen delictsbestanddeel doch de slachtoffers[M] van sub 3 verschillen op meerdere vlakken van de slachtoffers[M] zoals bedoeld in de andere subleden.

9 Zie NRM 2012e.

10 In dit Plan van Aanpak is een rol voor de KMar weggelegd op het vlak van een gezamenlijk digitaal platform, de informatie-uitwisseling, de internationale samenwerking, de aanpak van criminele samenwerkingsverbanden en het afnemen van crimineel vermogen en activiteiten in relatie tot internet (Task Force Mensenhandel 2009).

11 De Task Force Mensenhandel betreft het overleggremium van ketenpartners in de aanpak van mensenhandel en maakt tevens deel uit van het programma versterking aanpak georganiseerde criminaliteit; zie ook Instellingsbesluit Task Force Mensenhandel, *Stcrt*. 2011, 5052; Task Force Mensenhandel 2009; zie verder over de Task Force Mensenhandel NRM9, §3.3; NRM8, pp. 18-19.

12 Task Force Mensenhandel 2009, maatregel 10; zie ook Task Force Mensenhandel, 2009. *Voortgangsrapportage. Stand van Zaken september* 2009 (niet openbaar).

van mensenhandel.[13] De basis voor deze integrale benadering is het barrièremodel.[14] In 2013 is een beleidsdoorlichting naar de inzet van de KMar bij de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel uitgevoerd. De Nationaal rapporteur is als onafhankelijke externe expert hierbij betrokken geweest.[15] Zoals uit de beleidsdoorlichting van de KMar blijkt, wordt vooral bij de controles in het kader van het Mobiel Toezicht Veiligheid (MTV) en de grensbewaking veel relevante informatie voor de aanpak van mensenhandel gegenereerd.[16]

De bestrijding van mensensmokkel en fraude met reis- en identiteitsdocumenten valt onder de wettelijke taakstelling van de KMar.[17] Bij het delict mensensmokkel (artikel 197a Sr) gaat het om het behulpzaam zijn van personen bij de illegale toegang tot of reis door en verblijf in Nederland.[18] Bij mensensmokkel is de territoriale integriteit van een staat in het geding. Mensenhandel verschilt van mensensmokkel in die zin dat het per definitie een schending van de mensenrechten betreft en dat in beginsel sprake moet zijn van (dwang)middelen en (het oogmerk) van uitbuiting.[19] In werkelijkheid bestaat echter vaak een grijs gebied tussen mensensmokkel en mensenhandel. Mensensmokkel kan immers plaatsvinden in mensonwaardige omstandigheden en gesmokkelden kunnen in een uitbuitingssituatie te-

13 Schriftelijke informatie van de KMar, 28 februari 2014; zie ook 'Mensenhandel binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid', KMar 2010 (niet openbaar).

14 Het barrièremodel is onderdeel van de programmatische aanpak van mensenhandel, waarmee inzichtelijk dient te worden gemaakt welke stappen een mensenhandelaar moet nemen om personen te werk te stellen en daarmee ook inzichtelijk moet maken welke stappen de overheid moet nemen om barrières op te leggen tegen mensenhandel. Het barrièremodel is in 2005 door het toenmalige Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) ontwikkeld als model tegen de aanpak van bijvoorbeeld illegale arbeid en is later overgenomen door de Landelijke Expertgroep Mensenhandel (LEM) en het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM) als essentieel onderdeel in de aanpak van mensenhandel. In het barrièremodel wordt uitgegaan van vijf initiële barrières, te weten entree, identiteit, huisvesting, arbeid en financiën; zie ook NRM5, pp. 137; 186; NRM7, pp. 300; 310 e.v.; NRM8, p. 67; NRM9, §3.5.2; zie verder Ministerie van Defensie 2013,pp. 16-18.

15 Zie Ministerie van Defensie 2013; *Kamerstukken II* 2012/13, 31 516, nr. 3.

16 Ibid., pp. 25-26.

17 De taken en bevoegdheden van de KMar zijn vastgelegd in artikel 4 van de Politiewet 2012. De bestrijding van mensensmokkel en van fraude met reis- en identiteitsdocumenten staat hierin expliciet genoemd. De Politiewet 2012 (en de Invoerings- en aanpassingswet Politiewet 2012) is per 1 januari 2013 in werking getreden, zie *Stb.* 2012, 317); zie verder NRM9, §3.3.3.2; NRM7, pp. 333-334.

18 Strafbaar zijn ook Nederlandse personen die behulpzaam zijn van personen bij de illegale toegang of doorreis door en verblijf in landen die zijn aangesloten bij het protocol inzake mensensmokkel; zie verder Cleiren & Verpalen 2012 (T&C Sr), art. 197a Sr, aantekening 1, 10, 116.

19 Dit is echter niet het geval in verschijningsvormen van mensenhandel zoals bedoeld in sub 3 en de subleden die betrekking hebben op mensenhandel gepleegd tegen minderjarige slachtoffers. In deze gevallen zijn (dwang)middelen geen onderdeel van de delictsomschrijving en ook uitbuiting is niet vereist voor strafbaarheid; zie verder NRM8, p. 75; Dettmeijer-Vermeulen & Boot-Matthijssen 2014.

rechtkomen.[20] Daarnaast heeft mensenhandel veelal een grensoverschrijdend aspect.[21] De bestrijding van mensenhandel is in de Politiewet echter niet expliciet opgenomen als wettelijke zelfstandige taak van de KMar.[22] Wanneer de KMar mensenhandel aan de grens onderkent, kan zij projectmatige mensenhandelonderzoeken oppakken zolang deze onderzoeken zich mede richten op mensensmokkel.[23] Tevens kan de KMar projectmatige opsporingsonderzoeken gericht op uitsluitend mensenhandel initiëren wanneer deze voortkomen uit de taakstelling van de KMar, zoals de algemene politietaak op de burgerluchtvaarttereinen.[24] Het Ministerie van Defensie[25] heeft in de beleidsdoorlichting voorgesteld de taken van de KMar te verruimen om grensoverschrijdende mensenhandel als zelfstandige taak op te nemen in de Politiewet.[26,27]

Twee andere belangrijke aanbevelingen[28] die in de beleidsdoorlichting zijn genoemd zien op het versterken van de informatiepositie van de KMar[29] en het verder intensiveren van de samenwerking

20 Zie *Kamerstukken II* 2003/04, 29 291, nr. 7; *Kamerstukken I* 2004/05, 29 291 C.

21 Immers, van het totaal aantal bij CoMensha geregistreerde slachtoffers[M] in 2012 heeft 75% (= 1.285) een andere dan de Nederlandse nationaliteit en heeft 30% (= 506) een nationaliteit van een land buiten de EU. Wanneer de slachtoffers[M] voor wie de KMar de enige aanmelder was buiten beschouwing worden gelaten heeft in 2012 67% (= 858) een andere dan de Nederlandse nationaliteit en heeft 38% (= 485) een nationaliteit van een land buiten de EU; zie Tabel B4.1.13 en Tabel B4.2.4.

22 Op grond van de Politiewet is de KMar opgedragen bijstand te verlenen aan de politie bij de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit, de uitvoering van de bij of krachtens de Vreemdelingenwet 2000 opgedragen taken en de bestrijding van mensensmokkel en van fraude met reis- en identiteitsdocumenten (art. 4 lid 1 sub d, f en g).

23 Ministerie van Defensie 2013, pp. 16; 24.

24 Schriftelijke informatie van de KMar, 28 februari 2014.

25 Hoewel de KMar deel uitmaakt van het Ministerie van Defensie, ligt de verantwoordelijkheid voor het beleid dat aan de inzet van de KMar in het kader van de bestrijding van mensenhandel ten grondslag ligt, bij de minister van VenJ en het Openbaar Ministerie (OM) (Ministerie van Defensie 2013, p. 11; zie de Politiewet 2012, art. 4.

26 'Onderzoek op welke wijze de mogelijkheden van de KMar kunnen worden verruimd om zelfstandig mensenhandelonderzoeken in relatie tot het grensverkeer af te handelen' (Ministerie van Defensie 2013, p. 48).

27 De mogelijkheden hiertoe werden ten tijde van schrijven door het Ministerie van VenJ in kaart gebracht; zie *Kamerstukken II* 2012/13, 33 269, nr. 5; *Kamerstukken II* 2012/13, 31 516, nr. 3.

28 De aanbevelingen van het rapport dienen de basis te vormen voor toekomstig beleid van de KMar op mensenhandel en mensensmokkel (Brief van de Nationaal rapporteur aan de minister van VenJ d.d. 8 november 2012, http://www.nationaalrapporteur.nl/Images/brief-aan-min.venj-nationale-politie-en-bestrijding-mensenhandel_tcm63-464314.pdf (geraadpleegd 13 augustus 2013)).

29 In de Beleidsdoorlichting staat hier een aantal mogelijkheden voor genoemd: beter gebruik van informatieproducten van het EMM; het effectief uitwisselen van informatie met de ketenpartners; slimme inzet van de capaciteit van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE); ten volle benutten van de beschikbare informatie; bijdragen aan een fenomeen onderzoek; verhogen van de kwaliteit van de informatiefunctie.' (Ministerie van Defensie 2013, p. 48).

op nationaal en internationaal niveau.[30] De KMar onderneemt reeds stappen ten aanzien van het bevorderen van het eigen informatiegestuurd optreden, het effectief uitwisselen van informatie met de ketenpartners en het zoeken naar innovatieve toepassingen in opsporingsmethodieken en informatievergaring. Zo is de KMar bezig met het oprichten van een *Profiling, Targeting en Tasking Centrum* (PTTC) waar (operationele) informatie centraal wordt verzameld ten behoeve van het genereren van een compleet informatiebeeld voor effectief en doelmatig optreden.[31] De samenwerking tussen de KMar en de politie-eenheden zou verder geïntensiveerd kunnen worden waarbij zo veel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de signaalfunctie van de KMar.[32] Met betrekking tot de internationale samenwerking neemt de KMar deel aan het project migratiecriminaliteit van de *European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats* (EMPACT)[33] en is zij een belangrijke ketenpartner in *Joint Investigation Teams* (JIT's).

3.2.2 De aanpak van mensenhandel van de KMar

De KMar richt zich in de aanpak van mensenhandel onder andere op plaatsen waar slachtoffers[M] aankomen in Nederland, zoals luchthavens en de binnengrenzen met België en Duitsland ('nodale oriëntatiepunten'[34]). Centraal in deze aanpak staat het gericht zoeken naar verdachte situaties die op mensenhandel kunnen duiden. Het versterken van de informatiepositie van de KMar aan de hand van het behoud van kwalitatief goede informatie en een versnelde informatie-uitwisseling is een belangrijk onderdeel om dat te bereiken.[35] Verdachte situaties die duiden op mensenhandel worden te allen tijde geregistreerd ten behoeve van het behoud van kwalitatief goede informatie, en in het verlengde daarvan, het versterken van de informatiepositie van de KMar.

De werkwijze van de KMar op de luchthavens en aan de binnengrenzen is diverse malen relevant gebleken voor de opsporing en vervolging, al dan niet in het kader van sub 3. Zo bestaan verschillende voorbeelden waarin aanhoudingen zijn verricht naar aanleiding van informatie over mensenhandel die

30 Dit zijn tevens belangrijke pijlers in het Plan van Aanpak van de Task Force Mensenhandel 2011-2014; zie Task Force Mensenhandel 2013.

31 Schriftelijke informatie van de KMar, 28 februari 2014; zie verder Ministerie van Defensie 2013; *Kamerstukken II* 2012/13, 31 516, nr. 3; zie ook NRM9, pp. 257-258.

32 Ministerie van Defensie 2013, p. 46. Met name in de grensgebieden zou een intensievere samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de KMar en de eenheden kunnen worden bewerkstelligd, aldus de Korpsmonitor Mensenhandel en Prostitutie 2011-2012 (Den Hertog & Loeber 2013, p. 143). Ook de samenwerking tussen de KMar en de Inspectie SZW zou achterblijven (ibid., p. 119).

33 Ministerie van Defensie 2013, p. 28.

34 Hiernaar wordt ook wel verwezen met de term 'nodale oriëntatiepunten', waarbij wordt gedoeld op het concept 'nodale politie', waarbij monitoring en controles gericht zijn op knooppunten van de infrastructuur; zie ook NRM7, p. 333; KLPD 2013, p. 35; Bekkers e.a. 2006; Bekkers e.a., 2007, pp. 12-16.

35 Het programma Informatie Gestuurd Optreden (IGO) heeft de grootste prioriteit bij de KMar. In de Beleidsdoorlichting van de KMar ziet een aantal aanbevelingen op het versterken van de informatiepositie van de KMar; zie Ministerie van Defensie 2013; *Kamerstukken II* 2012/13, 31 516, nr. 3; zie ook NRM9, pp. 257-258.

(mede) is gegenereerd in het kader van controles op de luchthavens of aan de binnengrenzen.[36] Verder blijkt de informatievergaring van de KMar op bijvoorbeeld luchthavens van belang in de opsporing en vervolging van verdachten. In december 2013 is een Hongaarse mensenhandelaar veroordeeld tot tien jaar cel en zijn ook zijn handlangers veroordeeld tot straffen tussen één en negen jaar.[37] Het Hongaarse mensenhandelnetwerk, waar de man leiding aan gaf, zou jarenlang rond de twintig Hongaarse slachtoffers hebben uitgebuit in de prostitutie in Nederland en België. Het mensenhandelnetwerk maakte gebruik van *Eindhoven Arport* als entree tot Nederland: de veroordeelden zouden vrouwen van *Eindhoven Airport* ophalen, waarna de meeste van deze vrouwen binnen zeer korte tijd in de prostitutie in Nederland en België werden aangetroffen.[38]

Hongaars mensenhandelnetwerk en sub 3

De veroordelingen in de hierboven genoemde rechtszaken zijn het sluitstuk van een grootschalig onderzoek naar mensenhandel binnen de prostitutiebranche in Nederland. De aanleiding voor dat onderzoek waren onder meer de aangiften van twee vrouwen. Uit observaties en afgeluisterde telefoongesprekken ontstond bij de opsporingsinstanties vervolgens het vermoeden dat meerdere vrouwen werden uitgebuit. Naast het vermoeden van uitbuiting bleek dat de Hongaarse vrouwen door een aantal mannen in wisselende combinaties werden opgehaald van *Eindhoven Airport* of door mannen naar Nederland of België werden vervoerd. De meeste vrouwen werden kort daarna werkzaam in de prostitutie aangetroffen. Sub 3 werd, naast andere subleden van artikel 273f Sr, in alle rechtszaken en ten aanzien van bijna alle daarin voorkomende slachtoffers ten laste gelegd.[39] In de meeste gevallen werd sub 3 bewezen verklaard.[40]

36 Zie bijvoorbeeld: 'Verdachten mensenhandel opgepakt in Roermond', *L1* 7 november 2013, http://www.l1.nl/nieuws/232436-verdachten-mensenhandel-opgepakt-roermond (geraadpleegd 11 november 2013); 'Venlonaar aan grens opgepakt om mensenhandel', *De Telegraaf* 23 maart 2014, http://m.telegraaf.nl/binnenland/article/22419781/ (geraadpleegd 24 maart 20124).

37 De straffen vallen relatief hoger uit vanwege de deelname aan een criminele organisatie. Het OM spreekt over ongeveer twintig slachtoffers (Rb. Den Haag 6 december 2013, parketnr. 09/754095-12, 09/754017-12, 09/754045-12, 09/754160-12, 09/754054-12, 09/754035-12 en 09/754016-12 (niet gepubliceerd).

38 Zie ook Novum, 'Tot tien jaar cel voor Hongaarse pooiers', *Nieuws.nl*, http://www.nieuws.nl/algemeen/20131206/Tot-tien-jaar-cel-voor-Hongaarse-pooiers (geraadpleegd 9 december 2013); *De Rechtspraak*, 'Tien jaar celstraf voor uitbuiten vrouwen in de prostitutie en mensenhandel, De Rechtspraak, http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Rechtbanken/Den-Haag/Nieuws/Pages/Tien-jaar-celstraf-voor-uitbuiten-vrouwen-in-de-prostitutie-en-mensenhandel.aspx (geraadpleegd 9 december 2013).

39 Slechts ten aanzien van twee verdachten was ten aanzien van één van de slachtoffers in hun zaak geen sub 3 ten laste gelegd.

40 De verdachten zijn echter nog in hoger beroep gegaan. Het vonnis van de in deze kadertekst besproken mensenhandelzaak is dus nog niet onherroepelijk.

Signalering op de luchthavens

Vanwege de vele en relatief goedkope vluchten vanuit bronlanden, is *Eindhoven Airport* een belangrijk informatieknooppunt voor de aanpak van mensenhandel.[41] Om beter zicht te krijgen op mensenhandel en om extra barrières op te werpen is in april 2011 het project WODAN II gestart. Dit project, waar verschillende ketenpartners bij betrokken zijn,[42] richt zich op vier speerpunten: de aanpak van mensenhandel, mensensmokkel, witwassen en verdovende middelen.[43] Het team WODAN II richt zich hierbij in eerste instantie op de observatie van de relevante passagiersstromen. Daarnaast worden gegevens uit opsporingsonderzoeken en opsporingshandelingen genalyseerd om modus operandi en samenwerkingsverbanden in kaart te brengen. Indien zich verdachte situaties voordoen, wordt een gesprek met slachtoffers[M] gevoerd.

In 2006 signaleerde de KMar op Schiphol een aanzienlijk aantal minderjarige Nigeriaanse meisjes dat geen geldige reisdocumenten had en op Schiphol asiel aanvroeg.[44] Deze alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) bleken na opname in asielzoekerscentra binnen korte tijd met onbekende bestemming te zijn vertrokken. Een aantal van deze amv's is later in onder meer Nederland en België in de prostitutie aangetroffen naar aanleiding waarvan vermoedens van mensenhandel ontstonden. Op grond hiervan zijn verschillende opsporingsonderzoeken gestart.[45] Voor het eerst heeft de KMar in 2006 een toenemend aantal slachtoffers[M] gemeld aan CoMensha[46].[47] Het in toenemende mate identificeren van amv's als slachtoffer mensenhandel leidde ertoe dat Schiphol steeds meer werd gezien als belangrijk informatieknooppunt in de aanpak van mensenhandel. De KMar heeft in haar eigen plan van aanpak onder meer aandacht besteed aan bewustwording bij alle KMar-medewerkers.[48] Daarin werd onderkend dat op Schiphol verschillende signaleringsmomenten bestaan om mensenhandel te herkennen.[49]

Op 1 juni 2012 is op Schiphol een project van start gegaan dat is gericht op het in beeld brengen van mensenhandelstromen vanuit Bulgarije. Het project is destijds gestart om de werkwijze van WODAN II ook toe te passen op Schiphol. Binnen het project op Schiphol is het Sluisteam van de KMar[50] in 2012 begonnen met het observeren van passagiersstromen vanuit Sofia om signalen van mensenhandel te

41 Zie *Kamerstukken II* 2012/13, nr. 2412). Ook door de toenemende aandacht op *Eindhoven Airport* voor de zogenaamde 'risicovluchten' worden meer verdachte situaties die duidden op mensenhandel gezien. Andere kleine vliegvelden in de grensregio's zouden niet een dergelijke sleutelpositie in de aanpak van mensenhandel hebben (mondelinge informatie van de KMar *Eindhoven Airport*, 2 december 2013).

42 WODAN II is een samenwerkingsverband van rechtshandhavingsdiensten, bestuurlijke diensten en (non-)gouvernementele diensten.

43 Ministerie van Defensie 2013, p. 27; mondelinge informatie van de KMar *Eindhoven Airport*, 2 december 2013.

44 Zie NRM7, p. 333 e.v.

45 Het betreft hier het onderzoek Koolvis; zie hierover ook NRM7, §9.5.5.

46 Destijds nog Stichting tegen Vrouwenhandel (StV) genoemd; zie NRM7, p. 120; Jaarverslag CoMensha 2007.

47 Het gaat in 2006 om 10% (= 56) van het totaal aantal meldingen (N: 579); zie NRM7, pp. 120-121.

48 'Mensenhandel binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid', KMar 2010 (niet openbaar); zie NRM7, pp. 333-334; zie verder §3.2.1 in dit hoofdstuk.

49 Zie NRM7, p. 333.

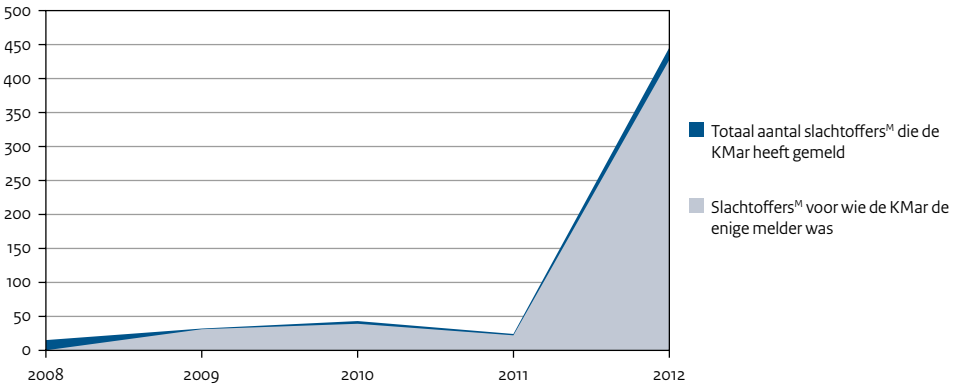
50 Het zogenoemde Sluisteam van de KMar op Schiphol houdt zich bezig met de bestrijding van mensensmokkel- en handel.

onderkennen. Mogelijk relevante informatie wordt geregistreerd in de politiesystemen.[51] Vanwege het belang van het versterken van de informatiepositie van de KMar is de werkwijze inmiddels ook toegepast op andere passagiersstromen.[52]

3.2.3 Aanmelding bij CoMensha

Sedert 2012 meldt de KMar in toenemende mate slachtoffers[M], met wie zij tijdens controles op de luchthavens of aan de binnengrenzen in aanraking komt, aan CoMensha. Deze toename lijkt vooral het gevolg te zijn van de werkwijzen die de KMar in 2011 en 2012 heeft geïnitieerd.[53] De KMar hanteert de richtlijn dat ten minste drie indicatoren[54] aanwezig moeten zijn voor aanmelding aan CoMensha. Hierbij lijkt het veelal te gaan om het samenvoegen van een aantal op zichzelf staande feiten die samen een realistisch scenario zouden kunnen vormen voor het bestaan van een mensenhandelsituatie.

De volgende figuur toont het totaal aantal slachtoffers[M] dat de KMar heeft gemeld aan CoMensha in de periode 2008-2012 alsmede het aantal slachtoffers[M] voor wie de KMar de énige aanmelder is.[55,56]

Figuur 3.1 Slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld aan CoMensha (2008-2012)

51 Mondelinge informatie van het Sluisteam Schiphol van de KMar, 6 december 2013.

52 Mondelinge informatie van het Sluisteam Schiphol van de KMar, 9 december 2013.

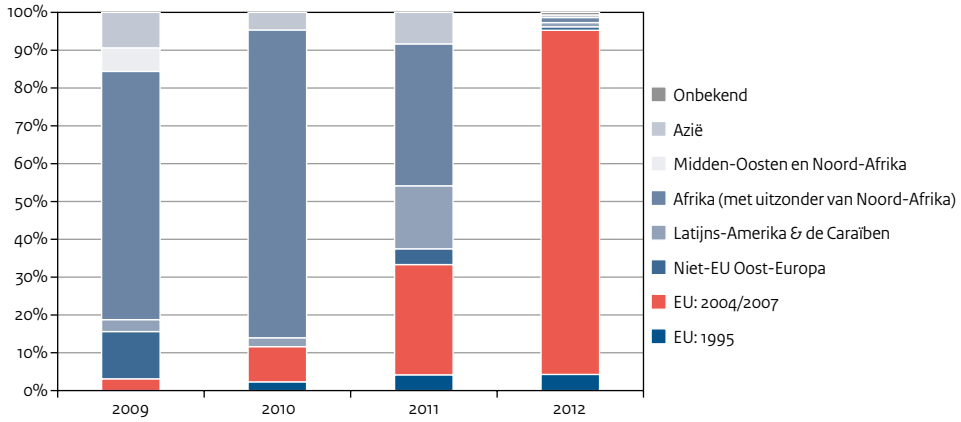
53 Zie over deze projecten §3.2.2.

54 De KMar heeft een indicatorenboekje samengesteld, bedoeld voor KMar medewerkers die in de dagelijkse praktijk werkzaam zijn in de uitoefening van grenstoezicht, het MTV dan wel andere taakvelden van de KMar (schriftelijke informatie van de KMar, 7 juni 2013); zie ook Ministerie van Defensie 2013, p. 26.

55 Zie Tabel B4.2.1 voor een gedetailleerd overzicht van het aantal slachtoffers[M] dat de KMar heeft aangemeld in de periode 2008-2012; zie Hoofdstuk 2 voor een totaaloverzicht van de aan CoMensha gemelde slachtoffers[M].

56 Zie Bijlage 2.2 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij de tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

In 2012 heeft de KMar in totaal 445 slachtoffers[M] gemeld aan CoMensha. Dit is 25% van alle aanmeldingen in dat jaar[57] en betreft een aanzienlijke stijging ten opzichte van de jaren daarvoor. Voor veruit de meerderheid, namelijk 96% (= 427), van deze slachtoffers[M] was de KMar de énige aanmelder.[58] Kenmerkend voor de aanmeldingen van de KMar in 2012 zijn de herkomstregio's van slachtoffers[M], welke verschillen van de herkomstregio's van de slachtoffers[M] die de KMar vóór 2012 heeft aangemeld. De volgende figuur toont deze herkomstregio's.[59]

Figuur 3.2 Herkomstregio's van slachtoffers[M] die de KMar heeft aangemeld (2012)

Veruit de meerderheid, 91% (= 405), van de slachtoffers[M] die de KMar in 2012 heeft aangemeld heeft een nationaliteit van één van de landen die sinds 2004 en 2007 zijn aangesloten bij de EU. Het gaat met name om de landen Bulgarije (52%), Hongarije (22%) en Roemenië (13%). Het geringe aantal aanmeldingen dat de KMar vóór 2012 heeft gedaan betrof veelal slachtoffers[M] met een nationaliteit van één van de Afrikaanse landen.[60] Toch leek toen ook al sprake te zijn van een toename van het aantal gesignaleerde Midden- en Oost-Europese slachtoffers[M].

Signalering mensenhandel vóór 2012

De KMar[61] heeft in 2010 onderzoek uitgevoerd naar het aantal (mogelijke) incidenten van mensenhandel dat zij registreerde in de periode 2008-2010. De volgende tabel toont dit aantal incidenten.

57 Zie Tabel B4.1.26.

58 Deze slachtoffers[M] zijn dus na de controle van de KMar in hetzelfde jaar niet ook in beeld bij een andere (opsporings)instantie. Het is weliswaar mogelijk dat slachtoffers[M] wel in beeld zijn bij een andere (opsporings)instantie maar niet als zijnde slachtoffers[M] zijn gemeld aan CoMensha.

59 Zie Tabel B4.2.5 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van de slachtoffers[M] die de KMar heeft aangemeld in de periode 2009-2012; zie verder Tabel B4.2.2 tot en met Tabel B4.2.4 voor gedetailleerde overzichten van het geslacht, leeftijdscategorieën en nationaliteiten.

60 Zie Tabellen B4.2.1 tot en met B4.2.6 voor een gedetailleerder overzicht van de kenmerken van slachtoffers[M] die de KMar in de periode 2008-2012 heeft aangemeld.

61 Het betreft hier het District Informatie Knooppunt KMar Noordoost (heden de MTV-kamer KMar).

Tabel 3.1 Aantal incidenten mensenhandel (2008-2010)[62, 63]

	Landelijk[61]		MTV-Oost		MTV-Zuid		Schiphol		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	3	2,5%	13	10,7%	3	2,5%	102	84,3%	121	100%
2009	11	6,1%	14	7,8%	13	7,2%	142	78,9%	180	100%
2010	8	3,5%	41	18,1%	12	5,3%	165	73,0%	226	100%
Totaal 2008-2010	22	4,2%	68	12,9%	28	5,3%	409	77,6%	527	100%

Bron: 'Mensenhandel binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid', KMar 2010 (niet openbaar).

Zoals de tabel toont, zijn in de driejarige onderzoeksperiode 527 incidenten van (mogelijke) mensenhandelsituaties geregistreerd in de informatiesystemen van de KMar. Hiervan betreffen de meeste incidenten Schiphol. Voor de in Tabel 3.1 gebruikte opdeling in brigades[64] geldt dat vanaf 2008 sprake was van een toename van gesignaleerde incidenten mensenhandel,[65] waarbij de gesignaleerde slachtoffers[M] (en verdachten) veelal afkomstig waren uit Bulgarije, Hongarije en Roemenië.[66] Toch werden deze slachtoffers[M] niet aan CoMensha gemeld. Immers, het geringe aantal slachtoffers[M] dat de KMar in de periode 2008-2010 meldde aan CoMensha betrof veelal slachtoffers[M] uit één van de landen in Afrika.[67,]

Voor de slachtoffers[M] die de KMar in 2012 heeft gemeld aan CoMensha lijkt *in eerste instantie* geen sprake te zijn geweest van verdere maatregelen. Zo is voor slechts een gering deel van de slachtoffers[M] een opvangverzoek bij CoMensha ingediend. Het gaat in 2012 om 2% (= 9) van de door de KMar aangemelde slachtoffers[M].[68] Ook zijn, volgens de Korpsmonitor Mensenhandel en Prostitutie 2011-2012, bij de KMar in 2012 geen aangiften gedaan op grond waarvan slachtoffers[M] in aanmerking komen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel en de daaraan gekoppelde voorzieningen.[69] In totaal zijn in 2012 wel drie

62 Dit betreffen alle incidenten die onder de incidentomschrijving 'mensenhandel' zijn geregistreerd in het informatiesysteem van de KMar, zowel op mutatie- als dossierniveau.

63 *Eindhoven Airport* is meegenomen in het landelijke deel (schriftelijke informatie van de MTV-Kamer KMar, 31 januari 2014)

64 Het betreft in de tabel een clustering van verschillende brigades van de KMar (schriftelijke informatie van de MTV-Kamer KMar, 31 januari 2014).

65 Dit loopt parallel aan de oprichting van de Task Force Mensenhandel in 2008 en het daaruit voortkomende project mensenhandel binnen de KMar; zie ook 'Mensenhandel binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid', KMar 2010 (niet openbaar).

66 'Mensenhandel binnen het Mobiel Toezicht Veiligheid', KMar 2010 (niet openbaar).

67 Zie Tabel B4.2.4 en Tabel B4.2.5.

68 Overigens meldde de KMar in voorgaande jaren relatief een groter deel van de slachtoffers[M] met een opvangverzoek. Het gaat in de jaren 2009, 2010 en 2011 om respectievelijk 56% (= 18), 54% (= 23), 29% (= 7); zie Tabel B4.2.6; zie §2.2.5.

69 Zie Den Hertog & Loeber 2013, p. 100.

aangiften terzake mensenhandel gedaan.[70] Het is mogelijk dat een persoon van wie de KMar vermoedde dat het om een slachtoffer zou kunnen gaan, op een later moment wel aangifte heeft gedaan, al dan niet bij de KMar. Op grond van de geanalyseerde dossiers is niet te achterhalen in hoeverre dit het geval is geweest. Er kunnen verschillende redenen zijn voor het achterwege laten van een verzoek tot opvang of tijdelijk verblijf. Zo is het mogelijk dat de betrokkene (nog) geen behoefte heeft aan een opvangplaats, bijvoorbeeld omdat hij of zij zichzelf niet percipeert als slachtoffer[M]. Ook is het mogelijk dat de opvang op een andere manier is geregeld. Waarom geen gebruik is gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht kan te maken hebben met het gegeven dat veel van de personen die de KMar heeft gemeld voornamelijk uit Midden- en Oost-Europese lidstaten van de EU komen. Zij hebben uit dien hoofde al een verblijfsrecht. Het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel biedt echter ook aan EU-EER onderdanen toegang tot bijstand en ondersteuning, voor zover zij dit recht nog niet ontlenen aan Europese regelgeving.[71]

3.3 Onderzoek: wie zijn de slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld?

In paragraaf 3.1 is reeds uiteengezet dat de aanzienlijke toename van meldingen vanuit de KMar aanleiding waren voor nader onderzoek. Vijftig dossiers van de KMar (over 80 slachtoffers[M]) zijn bekeken.[72] Hieruit bleek dat de KMar tijdens incidentgerichte controles veelal personen heeft gesignaleerd ten aanzien van wie een (gering) vermoeden bestond dat zij zouden gaan werken in de prostitutie, al dan niet vrijwillig en al dan niet zelfstandig. Voor een substantieel deel lijkt het te gaan om vermoedens van mensenhandel zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr (hierna: sub 3). De volgende paragraaf gaat in op de bijzondere plek van sub 3 binnen het mensenhandelartikel. Om de resultaten van het onderzoek, en daarmee de keuzes van de KMar te kunnen duiden is enige kennis van de juridische implicaties van sub 3 relevant.

3.3.1 Artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr

Sub 3 stelt strafbaar 'degene die een ander aanwerft, medeneemt of ontvoert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling'. Het grensoverschrijdende aspect is een belangrijk bestanddeel van sub 3, en in dit kader heeft de KMar als handhavings- en opsporingsinstantie in de grensstreken een belangrijke rol in de aanpak van mensenhandel zoals bedoeld in dat sublid.

Sub 3 neemt een bijzondere positie in het mensenhandelartikel in.[73] Zo spelen dwangmiddelen en het uitbuitingselement geen rol in de beoordeling van sub 3, terwijl dit voor andere verschijningsvormen

70 Het aantal aangiften in 2012 (drie) is overigens gedaald ten opzichte van het aantal aangiften in 2011 (zeven) en in 2010 (28); zie Den Hertog & Loeber 2013, p. 97.

71 Zie §5.2.1.

72 Op basis van een gestratificeerde steekproef zijn vijftig dossiers bij de KMar bekeken over 80 slachtoffers[M]. Het gaat hierbij om incidentgerichte meldingen op *Eindhoven Airport* (23 dossiers), op Schiphol (negentien dossiers) of langs een auto- of snelweg (acht dossiers). Een dossier, dat in dit hoofdstuk ook refereert aan een mutatie, kan meerdere slachtoffers[M] betreffen. Gemiddeld betrof één dossier 1,60 aantal slachtoffers[M] (Sd: 0,969 slachtoffers[M]). Het minimum aantal slachtoffers[M] in een dossier was één en het maximum aantal was zes; zie verder over de methoden van onderzoek Bijlage 2.2.

73 Zie NRM 2012d, §2.3.2; §4.5.

van mensenhandel met betrekking tot meerderjarige slachtoffers wel essentiële bestanddelen van het mensenhandelartikel zijn.[74] De inkleuring van de bestanddelen 'aanwerven','medenemen' en 'ertoe brengen' ziet op een ruime interpretatie. Zo omvat de term 'aanwerven' in het kader van sub 3 'iedere daad waardoor een persoon wordt aangeworven teneinde die persoon in een ander land tot prostitutie te brengen, zonder dat behoeft te blijken dat de wijze van aanwerving de keuzevrijheid heeft beperkt.'[75] Een zelfde ruime interpretatie bestaat voor de term medenemen waarbij bijvoorbeeld het betalen van een ticket en het ophalen van Schiphol al voldoende kan zijn.[76] De term 'ertoe brengen' verwijst evenmin naar een element van onvrijwilligheid.[77] Het gaat hier om het feitelijk bieden van gelegenheid om zich te prostitueren in een ander land, waarbij de te prostitueren persoon (nog) niet daadwerkelijk seksuele handelingen verricht hoeft te hebben.[78] In de praktijk lijkt sprake te zijn van een wisselende interpretatie van de strafbaarstelling, en in het verlengde daarvan, een wisselende toepassing van sub 3.[79] Zo worden regelmatig in sub 3 vereisten van dwang of een uitbuitingssituatie gelezen[80] terwijl zowel door de verdachte uitgeoefende dwang als onvrijwilligheid van het slachtoffer geen bestanddeel van dat sublid zijn.[81]

Achtergrond en reikwijdte van sub 3

De strafbaarstelling in sub 3 vloeit voort uit het Verdrag van Genève van 11 oktober 1933 (*Stb*. 1935, 598) nopens de bestrijding van de handel in meerderjarige vrouwen. Dat verdrag verplicht tot strafbaarstelling van het aanwerven van een meerderjarige vrouw, zelfs met haar goedvinden, met

74 Zie ook NRM 2012d, §4.5. Ook in het geval van minderjarige slachtoffers, zijn (dwang)middelen en uitbuiting niet vereist voor strafbaarheid (behalve ten aanzien van art. 273f, aanhef en lid 1 sub 9 Sr en sub 4 waar het gaat om uitbuiting buiten de seksindustrie; zie NRM 2012d, p. 26.

75 HR 18 april 2000, *LJN:* ZD1788, *NJ* 2000, 443; zie ook NRM2012d, p. 70.

76 HR 20 december 2005, *LJN:* AU3425; zie ook NRM2012d, p. 70.

77 Hof Den Haag 30 juni 2010, *LJN:* BO2794; Hof Amsterdam 17 maart 2010, *LJN:* BL7890: 'Verdachte wist dat het slachtoffer in de prostitutie wilde werken; dat staat niet in de weg aan een bewezenverklaring van het bestanddeel 'ertoe brengen'; zie ook NRM2012d, p. 70.

78 Zie NRM 2012d, p. 70; Van den Brink 2013.

79 Zie NRM 2012d, §2.3.2; §4.5; zie verder Van den Brink 2013.

80 Zie bijvoorbeeld Rb. Zutphen 24 januari 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BV212, Rb. Amsterdam 2 december 2010, 13/693013-10 (niet gepubliceerd), Rb. Alkmaar 7 oktober 2010, ECLI:NL:RBALK:2010:BO210; ECLI:NL:RBALK:2010:BO2105, Rb. Amsterdam 4 februari 2010, 13/447383-08; 13-524224-08 (niet gepubliceerd), Rb. Rotterdam 9 december 2010, 10/750089-08; 10-750090-08; 10/750091-08 (niet gepubliceerd), Rb. Amsterdam 2 december 2010, 13/693013-10 (niet gepubliceerd), Hof Leeuwarden 29 mei 2012, 24/0032380-09 (niet gepubliceerd), en Hof Den Haag 26 juli 2012, 22/00635-11 (niet gepubliceerd).

81 HR 6 juli 1999, ECLI:NL:HR:1999:AB9475, *NJ* 1999, 701, HR 18 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:ZD1788, *NJ* 2000, 443 en de conclusie van A-G Hofstee bij HR 22 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BT7070; zie verder NRM 2012b, pp. 73-74; Alink & Wiarda 2010, pp. 193-194 en pp. 227-228, Van den Brink 2013 en Beijer 2010.

het oog op het plegen van ontucht in een ander land.[82] Het gaat hierbij om grensoverschrijdende vrouwenhandel waarbij de vrije wil van de vrouw, ook als ze meerderjarig is, niet langer relevant is. De *binnenlandse* handel werd door de verdragsopstellers bewust buiten de reikwijdte van het verdrag gelaten.[83] In sub 3 komt mede het respect van Nederland voor het strafrechtelijke regime in een ander land met betrekking tot prostitutie tot uitdrukking. '[...] de inzet van dwangmiddelen is niet vereist. Dus al gaat de betrokkene vrijwillig mee, het enkele medenemen of aanwerven is al strafbaar.'[84]

Tegelijkertijd is in Nederland de exploitatie van prostitutie legaal en prostitutie een legaal beroep. Met name in het licht van de opheffing van het bordeelverbod in 2000 heeft deze strafbaarstelling eind jaren '90 tot discussie geleid. Aanwerven op basis van vrijwilligheid en het toenmalige voorstel tot opheffing van het bordeelverbod (waardoor exploitatie van vrijwillige prostitutie in Nederland niet meer strafbaar zou zijn) werden als onderling inconsistent beschouwd. De strafbepaling bleef echter behouden omdat amendering om deze inconsistentie weg te nemen, strijdig zou zijn met het verdrag uit 1933. Het schrappen van sub 3 zou hebben moeten leiden tot opzegging van het verdrag. Nederland zou daarmee in het kader van het bestrijden van mensenhandel internationaal een ongewenst signaal afgeven.[85] De tekst van sub 3 bleef dan ook behouden, ook tijdens de behandeling van de implementatie van het EU Kaderbesluit 2002 en VN Palermo Protocol uit 2000, dat aan de basis ligt van het het huidige mensenhandelartikel. Volgens de toelichting bij deze wetswijziging konden aan de totstandkoming van het VN Palermo Protocol uit 2000 geen argumenten worden ontleend die ten aanzien van deze bepaling zouden wijzen op een gewijzigd inzicht,[86] welke bepaling volgens de wetgever 'nog steeds een nuttig en aanvullend instrument in de bestrijding van seksueel gerelateerde mensenhandel biedt'.[87] Hierbij is de fictie dat buitenlandse vrouwen zich per definitie in een uitbuitingssituatie bevinden.[88] In relatie tot de seksindustrie spreken de wetgever en de Hoge Raad van een uitbuitingssituatie indien de betrokkene in een situatie verkeert die niet gelijk is aan de omstandigheden waarin een mondige prostitué(e) in Nederland pleegt te verkeren.[89]

82 Artikel 1 van dit verdrag luidt: Gestraft wordt ieder, die, ter voldoening van eens anders lusten, een meerderjarige vrouw of meisje, zelfs met haar goedvinden, met het oog op het plegen van ontucht in een ander land, heeft aangeworven, medegenomen of ontvoerd, zelfs dan wanneer de verschillende handelingen, die de bestanddelen van het strafbare feit uitmaken, in verschillende landen gepleegd zijn. De poging is eveneens strafbaar. Hetzelfde is het geval, binnen de grenzen der wet, met voorbereidende handelingen; zie hierover nader NRM7, p. 458 e.v.; Beijer 2010.

83 Haveman 1998, p. 148.

84 Hof Amsterdam 11 april 2013, LJN: BZ8534. In dezelfde lijn bijvoorbeeld Rb. Noord-Holland, 13 september 2013, 14/810119-11 (niet gepubliceerd).

85 Alink & Wiarda 2010, p. 199.

86 De travaux-préparatoires geven aan dat de termen '*exploitation of the prostitution of others*' en '*sexual exploitation*' niet gedefinieerd zijn '*which is therefore without prejudice to how States address prostitution in their respective domestic laws*', Haveman & Wijers 2001, pp. 190-202.

87 Alink & Wiarda 2010, p. 204.

88 Ibid., p. 194.

89 HR 5 februari 2002, LJN: AD5235; zie hierover nader NRM 2012d, p. 27.

> Buitenlandse mannen of vrouwen die worden geworven voor de Nederlandse prostitutie of daartoe worden meegenomen over de grens zijn in deze redenering dus niet alleen kwetsbaar om te worden uitgebuit in de seksindustrie,[90] maar gezien de strafbaarstelling per definitie slachtoffer van mensenhandel. Zo wordt de bepaling ook vaak toegepast. Gezien de ruime bescherming van de te prostitueren persoon (die als achterliggende gedachte van deze strafbaarstelling wordt gezien), wordt sub 3 uitgelegd als het feitelijk bieden van gelegenheid om zich te prostitueren in een ander land.[91] Gezien de wetsgeschiedenis gaat het in sub 3 om een kaal verbod om iemand uit een ander land in Nederland – of andersom – in de prostitutie te brengen.[92]

Terwijl ten tijde van de opheffing van het bordeelverbod in 2000 de verwachting was dat het sublid een bepaling zou zijn met beperkte betekenis in het Nederlandse strafrecht[93], bevestigt het aantal slachtoffers[M] dat de KMar in 2012 heeft gemeld aan CoMensha op zijn minst het beeld dat vermoedens van mensenhandel als in sub 3 vaker voorkomen dan in eerste instantie is gedacht.[94,95] Eerder al werden binnen het MTV in toenemende mate incidenten van verdachte situaties die duiden op mensenhandel gesignaleerd.[96] Een substantieel deel van deze incidenten had betrekking op sub 3.[97] In het kader van het MTV voert de KMar in de grenszone met België en Duitsland controles uit, met het doel om illegaal

90 Rb. Noord-Holland 13 september 2013, parketnr. 14/810119-11 (niet gepubliceerd): 'Het is algemeen bekend dat vrouwen die in een onbekend land in de prostitutie werken, waarvan zij de taal en de werkgewoonten niet kennen, gemakkelijk in een situatie van daadwerkelijke uitbuiting kunnen geraken.'

91 Van Den Brink 2013, pp. 2-5.

92 In de arresten van 10 september 2013 (HR 10 september 2013, ECLI:NL:HR:2013:669; ECLI:NL:HR2013:670; ECLI:NLHR:2013:675) oordeelt de Hoge Raad dat sub 3 zo moet worden uitgelegd dat het oogmerk van de verdachte er op gericht moet zijn dat de betrokkene zich in een ander land dan waar deze is aangeworven, meegenomen of ontvoerd, beschikbaar stelt tot het verrichten van prostitutie. De Hoge Raad oordeelt daarnaast – verwijzend naar twee eerdere eigen arresten – dat het irrelevant is of de vrouwen wisten dat zij in de prostitutie zouden gaan werken dan wel daarmee instemden; zie ook HR 18 april 2000, ECLI:NL:HR:2000:ZD1788, NJ 2000/443 en HR 6 juli 1999, ECLI:NL:HR:1999:AB9475, NJ 1999, 701, r.o. 3.3.5.

93 *Kamerstukken II* 1988/89, 21 027 nr. 3, p. 9; Van den Brink 2013; NRM 2012d, §2.3.2; §4.5.

94 Al gedurende enige tijd neemt het aantal zaken waarin sub 3 ten laste wordt gelegd toe, zie hierover NRM 2012d, §4.5.

95 Ook het aantal zaken waarin sub 3 ten laste is gelegd neemt toe. Zo was in 2010 in bijna de helft van de seksuele uitbuitingszaken sub 3 ten laste gelegd tegenover een derde van de zaken in 2007. De verwachting destijds was dat het aantal sub-3 zaken verder zou toenemen; zie NRM2012d, p. 68. Van de 51 tenlasteleggingen op grond van sub 3 in 2010, werd in 34 vonnissen sub 3 bewezen verklaard. In negentien gevallen volgde vrijspraak, niet zelden als gevolg van een onjuiste interpretatie van het sublid; zie NRM2012d, p. 68; zie voor een volledig overzicht van de gedagvaarde 'sub 3-zaken' in de periode 2007-2011 NRM 2012f, Tabel B3.3.6; zie verder *Kamerstukken II* 1988/89, 21 027 nr. 3, p. 9; Van den Brink 2013.

96 Zie §3.2.3

97 Dit is bevestigd vanuit de KMar (schriftelijke informatie, 1 april 2014).

verblijf, mensensmokkel, documentfraude en vormen van grensoverschrijdende (migratie)criminaliteit in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen.[98]

Pilot opsporen en vervolgen van sub 3

Om barrières op te werpen voor mensenhandelaren die buitenlandse vrouwen over de grens brengen om in Nederland in de prostitutie te werk te stellen, heeft het OM samen met de KMar in de vorm van een *pilot* ingezet op het opsporen en vervolgen van het overtreden van specifiek dit deel van de mensenhandelbepaling. De *pilot* is van december 2010 tot mei 2011 uitgevoerd door de KMar brigade Oostgrens-Midden.[99] Onderdeel van de *pilot* was de werkwijze dat relevante signalen van mensenhandel te allen tijde zouden worden vastgelegd. Deze signalen zouden kunnen bijdragen aan een succesvolle vervolging.[100] Volgend uit het MTV vond aan de hand van specifieke signalen een aantal opsporingsonderzoeken plaats. Nadat na een aantal succesvolle vervolgingen[101] de rechtmatigheid van het vergaarde bewijs onder druk was komen te staan, blijkt na een uitspraak van de Raad van State het vergaarde bewijs toelaatbaar.[102] De werkwijze zoals deze uit de *pilot* is voortgevloeid is thans de werkwijze die tot op heden wordt gehanteerd tijdens het MTV en niet alleen in het kader van sub 3 maar ook in het bredere kader van de aanpak van mensenhandel.[103]

98 Zie ook artikel 50 Vw 2000 en artikel 4.17a Vb 2000. De controles vinden plaats binnen een zone van twintig kilometer van de grens. Op grond van het Melki-arrest van het Europese Hof van Justitie van 22 juni 2010 en de nationale jurisprudentie zijn de MTV-controles wettelijk ingekaderd, waarbij de beperkingen gelden wat betreft duur, tijdstip en frequentie. De staatssecretaris heeft in een brief op 4 april 2013 (*Kamerstukken II* 2012/13, 19 637, nr. 1647) de Kamer geïnformeerd over de mogelijke uitbreiding van het MTV (met name met betrekking tot controles in treinen), waaruit bleek dat de mogelijkheden zeer beperkt zijn. Toch heeft de staatssecretaris in het Algemeen Overleg Mensenhandel op 30 oktober 2013 toegezegd te gaan onderzoeken in hoeverre het MTV binnen de wettelijke kaders kan worden uitgebreid; zie ook *Kamerstukken II* 2013/14, 28 638, nr. 108. Sedert april 2013 wordt de KMar bij het MTV ondersteund door een camerasysteem, waardoor de KMar beter in staat zou zijn om binnen de wettelijke kaders de MTV-capaciteit effectiever in te zetten door het gerichter uitvoeren van controles. De camerasystemen, die aan de binnengrenszone zijn geplaatst, zouden de informatiepositie van de KMar hebben versterkt. Aan de hand van de gegenereerde informatie worden algemene profielen opgesteld om gerichter te gaan controleren in de toekomst. In 2014 wordt beoogd de nodige maatregelen te treffen om het camerasysteem van de KMar een integraal onderdeel te laten zijn van het informatiegestuurd optreden; zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 19 637, nr. 1647; *Kamerstukken II* 2013/14, 19 637, nr. 1760; zie ook 'Mobiel Toezicht Veiligheid', *Koninklijke Marechaussee / Ministerie van Defensie* z.d., http://www.defensie.nl/marechaussee/taken/mobiel_toezicht_veiligheid/ (geraadpleegd 30 december 2013).

99 Zie over deze pilot ook Ministerie van Defensie 2013, p. 27.

100 Zie Ministerie van Defensie 2013, p. 27.

101 Zie bijvoorbeeld *Rb.* Arnhem 16 februari 2011, 05-703333-10; 05-70332-10; 05-703192-10; 05-703191-10 (niet gepubliceerd).

102 Zie ABRvS 3 augustus 2012, LJN: BX3933; zie ook HR 26 juni 2012, LJN: BW9199; BV1642; zie voor een volledige uiteenzetting over de rechtmatigheid van het vergaarde bewijs in het kader van de *pilot*: NRM 2012d, p. 68.

103 Mondelinge informatie van de MTV-Kamer KMar, 16 december 2013.

3.3.2 Meldingen van artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr

In deze paragraaf wordt verder inhoudelijk en met name kwalitatief ingegaan op vermoedens van sub 3 waarmee de KMar in 2012 op landelijk niveau (veelal op de luchthavens) te maken heeft gehad. Kenmerkend voor de dossiers, ten aanzien waarvan een aantal casussen hierna wordt besproken, is dat de slachtoffers[M] en eventuele andere betrokkenen hun weg hebben vervolgd en dat op het moment van signalering veelal geen verdere maatregelen zijn genomen (zoals het regelen van opvang of het gebruik van de bedenktijd).[104] Omdat in de informatiebestanden van de KMar een beperkt aantal gegevens is opgenomen over verdachte situaties mensenhandel kunnen vermoedens van sub 3 niet worden gekwantificeerd.[105] Wel lijken vermoedens van sub 3 in een relevant aantal dossiers terug te komen. Zo is in 26 dossiers (41 slachtoffers[M]) geregistreerd dat tijdens de controle van de KMar expliciet is aangegeven dat de slachtoffers[M] zouden gaan werken in de prostitutie dan wel reeds werkzaam waren in de prostitutie. In de meerderheid van deze dossiers (zeventien dossiers, 29 slachtoffers[M]) is geregistreerd dat tijdens de controle sprake was van ten minste één andere betrokkene, hetgeen een indicatie kan zijn voor het 'aanwerven', 'medenemen' dan wel het 'ertoe brengen', zoals bedoeld in sub 3.[106] De volgende casus is hier een voorbeeld van.

> *Signalering van grensoverschrijdende prostitutie via Eindhoven Airport*
> Tijdens een controle op *Eindhoven Airport* hebben KMar verbalisanten gesproken met twee Hongaarse vrouwen die met een vlucht vanuit Boedapest zijn aangekomen. Beide vrouwen hebben verklaard reeds een aantal jaren werkzaam te zijn als prostituee in Amsterdam. Dit keer zouden zij na aankomst in Nederland rond de drie maanden verblijven bij de vriend van één van de vrouwen, die zij overigens twee maanden geleden hebben ontmoet in het prostitutiegebied van Amsterdam. Deze vriend haalt de twee vrouwen van *Eindhoven Airport* op, naar eigen zeggen omdat hij toevallig in Eindhoven was. Een andere betrokkene is ook aanwezig tijdens de controle van de KMar, echter hij verklaart de twee vrouwen en de afhaler niet te kennen. Hij zou hen uitsluitend hebben gevraagd om mee te mogen rijden naar Amsterdam omdat hij krap bij kas zit. De verbalisanten hebben genoteerd sterk de indruk te hebben dat sprake is van seksuele uitbuiting van de twee vrouwen. Na de controle hebben alle personen hun weg mogen vervolgen. De vrouwen zijn ter registratie bij CoMensha aangemeld.

In een evenzeer relevant aantal dossiers (24 dossiers, over 39 slachtoffers[M]), werd echter niet expliciet gesteld dat de slachtoffers[M] van plan waren te gaan werken in de prostitutie dan wel daarin reeds werkzaam waren, hoewel relevante vermoedens ook hier werden geïmpliceerd. In de meerderheid van deze dossiers (negentien dossiers, 29 slachtoffers[M]) is geregistreerd dat tijdens de controle van de KMar sprake was van de aanwezigheid van ten minste één andere betrokkene.[107] De volgende casus is hiervan een voorbeeld.

---

104 Zie §3.2.3.

105 Zie Bijlage 2.2 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden.

106 In negen dossiers (over twaalf slachtoffers[M]), van de 26 dossiers waarin is geregistreerd dat het slachtoffer[M] zelf of een andere betrokkene verklaarde dat de slachtoffers[M] zouden gaan werken in de prostitutie of daarin reeds werkzaam waren, bleek niet dat een andere betrokkene aanwezig was tijdens de controle van de KMar.

107 In vijf dossiers (over tien slachtoffers[M]) van de 24 dossiers waarin *niet* expliciet werd gesteld dat de slachtoffers[M] zouden gaan werken in de prostitutie of daarin reeds werkzaam waren, bleek niet dat een andere betrokkene aanwezig was tijdens de controle van de KMar.

Signalering van grensoverschrijdende prostitutie via de binnengrenzen?
Tijdens een controle in het kader van het MTV hebben KMar verbalisanten een auto met daarin twee Hongaarse vrouwen en een Hongaarse man (de bestuurder) staande gehouden. Eén van de vrouwen zat op de achterbank en zou een angstige indruk hebben gemaakt. Zo kreeg zij het teken van één van de verbalisanten dat ze de deur moest openen, maar bleef zij voor zich uit kijken en reageerde zij niet. De verbalisant opende vervolgens zelf de deur waarna de vrouw nog steeds voor zich uit bleef kijken en niet reageerde op vragen. Op verzoek, maar niet zonder een blik naar de bestuurder, overhandigde zij haar identiteitspapieren. De KMar verbalisanten vonden na doorzoeking van het voertuig een plastic tas met lingerie, tampons, douchespullen, pumps en een make-up koffer. In de portemonnee van de vrouw troffen zij twee kaartjes van seksclubs aan, en verschillende andere kaartjes van seksclubs lagen in de auto. Op de vraag waarom ze deze spullen bij zich had, verklaarde zij 'Waarom niet?'. Uiteindelijk verklaart de vrouw, met behulp van een Hongaarse tolk, dat zij en de bestuurder net van een seksclub afkwamen maar dat ze daar niet had gewerkt. De vrouw wist de naam van deze club niet. Ook de bestuurder verklaart dat de vrouw daar niet had gewerkt. Zij zou overigens wel tot eind 2011 als prostituee werkzaam zijn geweest in Duitsland. Ze waren nu onderweg naar een saunaclub in het zuiden van het land waar zij met vrienden zouden hebben afgesproken. De bestuurder was een vriend van de familie. Er is op grond van het dossier weinig informatie beschikbaar over de andere aanwezige vrouw, niet anders dan dat zij de vriendin van een vriend van de bestuurder zou zijn. De KMar heeft het incident gemeld aan de politie-eenheid van de regio waar de vrouw en de bestuurder naartoe zouden gaan. Tevens heeft de KMar de vrouw bij CoMensha ter registratie aangemeld.

Zoals in het voorgaande is uiteengezet, bleek uit de meerderheid van de geanalyseerde dossiers dat tijdens de controle van de KMar sprake was van ten minste één andere betrokkene dan de slachtoffers[M]. Vermoedens van sub 3 konden worden onderbouwd met concrete signalen zoals deze naar voren zijn gekomen in de twee reeds besproken casussen.

In de volgende casussen lijkt een vermoeden van sub 3 (en van mensenhandel in het algemeen), moeilijker te onderbouwen. Zo was volgens veertien dossiers (22 slachtoffers[M]) ten tijde van de controle van de KMar geen sprake van een andere betrokkene dan de slachtoffers[M].[108] Toch bestaan in de meeste van deze dossiers indicaties dat sprake zou zijn van grensoverschrijdende prostitutie, al dan niet gerelateerd aan mensenhandel. In totaal in negen dossiers (twaalf slachtoffers[M]) is door één van de betrokkenen *expliciet* genoemd dat de vrouw werkzaam was of zou gaan werken in de Nederlandse prostitutie. De volgende casus is hier een voorbeeld van.

Signalering van grensoverschrijdende prostitutie via Schiphol
Het Sluisteam van de KMar op Schiphol heeft in het kader van de controles bij de zogenoemde risicovluchten uit Bulgarije, gesproken met een hoog opgeleide Bulgaarse vrouw. De vrouw heeft tijdens het gesprek met de KMar verbalisanten aangegeven dat zij vanaf medio 2010 woonachtig is in Amsterdam en ongeveer sindsdien werkzaam is als prostituee in Nederland, waarvoor zij zich heeft ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Haar maandelijkse verdiensten uit de prostitutie

108 In 36 dossiers (over 58 verschillende slachtoffers[M]) van alle 50 geselecteerde dossiers was dus ten tijde van de controle van de KMar sprake van de aanwezigheid van een andere betrokkene dan de personen die als slachtoffer[M] zijn aangemerkt.

kan ze niet aangeven, maar wel geeft ze aan dat de verdiensten niet veel zijn en dat zij de precieze gegevens hierover schriftelijk heeft bijgehouden. De kosten die zij maakt weet ze wel te vertellen en betreffen 1.250 euro voor de huur van haar huis, 90 euro voor de raamhuur overdag en 100 euro voor de raamhuur 's nachts. Na het gesprek met de vrouw, hebben de KMar verbalisanten geobserveerd in hoeverre de vrouw zou worden opgehaald. Dit bleek vermoedelijk echter niet het geval te zijn: de vrouw heeft alleen de luchthaven verlaten met een taxi. Zij is ter registratie aangemeld bij CoMensha.

Van de veertien dossiers waaruit niet blijkt dat ten tijde van de controle van de KMar een andere betrokkene aanwezig was, werd in vijf dossiers (tien slachtoffers[M]) ook niet *expliciet* genoemd dat de slachtoffers[M] zouden gaan werken in de prostitutie dan wel reeds werkzaam waren in de prostitutie.[109] Hiervan is de volgende casus een voorbeeld.

Signalering van grensoverschrijdende prostitutie via Schiphol?
Het Sluisteam van de KMar heeft in het kader van de controles bij de zogenoemde risicovluchten uit Bulgarije gesproken met een Bulgaarse vrouw. Deze vrouw is meerdere keren bij aankomst in Nederland gecontroleerd door de KMar en geeft aan dat zij dat vervelend vindt. Zij zou ('nog steeds') niets te maken hebben met prostitutie. Dit keer zou zij voor drie dagen naar Nederland zijn gekomen om een aantal vrienden te bezoeken. Uit een verdere observatie van de KMar verbalisanten om een eventuele afhaler te onderkennen, bleek dat de vrouw naar de informatiebalie van de Nederlandse Spoorwegen (NS) is gegaan, vervolgens contact met iemand heeft gezocht via de publieke telefoon, en met haar mobiele telefoon wederom contact met iemand heeft gehad. Vervolgens heeft zij de luchthaven met de trein verlaten. De KMar heeft de vrouw bij CoMensha ter registratie aangemeld.

3.4 Behouden van zicht op situaties zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr

Het toegenomen aantal slachtoffers[M] dat de KMar aan CoMensha heeft gemeld is evident een weergave van een intensivering van de aanpak van mensenhandel van de KMar in de grensstreken: zoals uit paragraaf 3.2 blijkt heeft de KMar de afgelopen jaren verschillende projecten in de grensstreken geïnitieerd om de signalering van mensenhandel te bevorderen. Hiermee geeft de KMar invulling aan het barrièremodel.

De slachtoffers[M] die de KMar heeft gemeld aan CoMensha betreffen vooral Midden- en Oost-Europese vrouwen die zij in de grensstreken heeft gesignaleerd en ten aanzien van wie vermoedens bestonden dat zij in de prostitutie in Nederland zouden gaan werken. Deze meldingen van de KMar dragen bij aan een informatiegestuurde aanpak van mensenhandel – dat zich ook zou moeten richten op het vergroten van zicht op de (misstanden in) de risicosectoren zoals grensoverschrijdende prostitutie. Uit het dossieronderzoek blijkt voorts dat het veelal slachtoffers[M] zoals bedoeld in sub 3 betreft. Deze vorm van mensenhandel verschilt van de andere vormen die in artikel 273f Sr worden genoemd. Een belangrijk

109 In één dossier lijkt het te gaan om een vermoeden van uitbuiting buiten de seksindustrie, namelijk in de land- of tuinbouw.

verschil is dat in de beoordeling van sub 3 de aspecten van (dwang)middelen en (het oogmerk van) uitbuiting geen rol spelen zoals bedoeld in sub 1 en 4.[110] En het grensoverschrijdende aspect is een vereiste in het geval van sub 3 maar niet in de andere subleden. Deze verschillen leiden ertoe dat signalen ten aanzien van één bepaalde vorm niet meteen ook duidelijke signalen voor de andere vormen zijn. Mannen of vrouwen die in het buitenland worden geworven voor de Nederlandse prostitutie of daartoe worden meegenomen over de grens worden immers op grond van de strafbaarstelling in sub 3 per definitie beschouwd als slachtoffer van mensenhandel. De casussen in dit hoofdstuk hebben getoond dat het feit dat bijvoorbeeld een Bulgaarse vrouw (zonder metgezel) aankomt op Schiphol al als een signaal kan worden beschouwd dat mogelijk sprake is van sub 3, maar dit signaal is nog ver verwijderd van de vereiste van dwang en uitbuiting zoals bedoeld in sub 1 en 4.

Sub 3 wijkt dus af van de andere subleden van artikel 273f Sr. Om dezelfde reden verschillen ook de meldingen van gevallen van sub 3 – vanuit welke instantie dan ook – van de andere meldingen bij CoMensha. Dit geeft aan dat het belangrijk is onderscheid te maken tussen de verschillende soorten signalen in relatie tot de mogelijke vormen van mensenhandel: dan kunnen de CoMensha-registraties inzicht bieden in de verschillende vormen van mensenhandel.

110 NRM 2012d, §4.5.

4 Amv en slachtoffer van mensenhandel

4.1 Inleiding

Vanwege de extra kwetsbaarheid vormen minderjarigen een aandachtsgroep in de aanpak van mensenhandel.[1] Een bijzondere plek in deze aandachtsgroep vormen de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) die zo mogelijk nog kwetsbaarder zijn voor uitbuiting. Het aandeel minderjarige *mogelijke* slachtoffers[2] in de CoMensha-registraties is relatief laag en betreft vooral Nederlandse minderjarigen.[3] Niettemin zijn er ook amv's slachtoffer van mensenhandel. Deze werden echter niet of niet altijd gemeld.[4] Als de omvang van dit probleem en de kenmerken van deze slachtoffers niet bekend zijn, blijven zij buiten beeld en ontstaat er geen kennis omtrent hun specifieke behoeften. De Nationaal rapporteur heeft hiervoor zowel voor de Nederlandse minderjarigen als voor de amv's al eerder aandacht gevraagd. Ten aanzien van Nederlandse minderjarige slachtoffers worden besprekingen met Bureau Jeugdzorg Nederland gevoerd. Voor wat betreft de groep amv's is reeds een verbetering opgetreden. Stichting Nidos, de instelling die over amv's de voogdij voert meldt,[5] op aanbevelen van de Nationaal rapporteur,[6] sinds 2013 slachtoffers aan CoMensha. Deze ontwikkeling was de aanleiding om een nulmeting uit te voeren.

1 Zie NRM9, §2.10 over minderjarige slachtoffers van binnenlandse mensenhandel.

2 Zie ook §2.2.2; NRM 2012f, pp. 60-63, Hoofdstuk 8. Van het totaal aantal minderjarigen dat in de periode 2008-2012 (N: 850) is gemeld, heeft 62% de Nederlandse nationaliteit; zie §2.2.2.

3 Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in het vervolg van dit hoofdstuk uitsluitend gesproken over 'slachtoffers', ook wanneer het over *mogelijke* slachtoffers gaat.

4 Zie ook NRM 2012f, Hoofdstuk 8.

5 Stichting Nidos krijgt de voogdij over elke alleenstaande minderjarige vreemdeling (amv) in Nederland (schriftelijke informatie van Stichting Nidos, 17 april 2014); zie verder Kromhout e.a. 2010, p, 21; NRM 2012f, §3.1 en §3.3.1, en pp. 62-63.

6 Zie NRM 2012f, aanbeveling 2.

Hiertoe is kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de amv's die vanwege vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst.[7]

De beschermde opvang
De beschermde opvang betreft een samenwerkingsverband tussen het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA), de uitvoerende organisatie Jade Zorggroep en de voogdij-instelling Stichting Nidos.[8] In deze vorm van opvang worden amv's, ten aanzien van wie het vermoeden bestaat dat zij slachtoffer zijn of extra kwetsbaar voor mensenhandel zijn, geplaatst.[9] De meeste amv's zijn direct na aankomst in Nederland via het aanmeldcentrum gesignaleerd en vervolgens in de beschermde opvang geplaatst. Het is tevens mogelijk dat bijvoorbeeld de politie de amv's elders in het land aantreft. Ook blijkt uit de cijfers dat een klein aantal amv's reeds in één van de reguliere opvangcentra voor amv's van het COA verbleef vanuit waar hij of zij in de beschermde opvang is geplaatst.[10] Een team van voogden van Stichting Nidos bepaalt op basis van een intakegesprek of er bij een amv signalen van mensenhandel zijn en dus of deze minderjarige in de beschermde opvang moet worden geplaatst.[11] Om de signalering en de informatiedeling gedurende de opvang van amv's in de beschermde opvang te verbeteren wordt onder leiding van Stichting Nidos gewerkt aan een ketenaanpak. Deze ketenaanpak moet duidelijkheid verschaffen over ieders rol ten behoeve van een optimale informatieoverdracht tussen de relevante ketenpartners.[12]

In paragraaf 4.2.1 wordt voor de periode 2008-2012 beschreven hoeveel amv's in de beschermde opvang zijn geplaatst. In paragraaf 4.2.2 wordt vervolgens beschreven over welke amv's het gaat en wordt antwoord gegeven op de vragen of de amv's vóór plaatsing in de beschermde opvang reeds in beeld

7 Het huidige onderzoek verschilt van eerder gedane kwantitatieve onderzoeken naar amv's die slachtoffer zijn. Ter illustratie, het rapport van de Nederlandse afdeling van *United Nations International Childrens Emergency Fund* (UNICEF) naar de aanpak van kinderhandel en de bescherming van de gehele groep van minderjarige slachtoffers verschaft inzicht in de aanpak van kinderhandel en de bescherming van minderjarige slachtoffers in Nederland waarbij vooral aandacht bestaat voor minderjarige vreemdelingen. In dat onderzoek zijn de laatste ontwikkelingen op dit terrein niet meegenomen en is geen nieuw kwantitatief onderzoek uitgevoerd. De cijfermatige gegevens die worden aangehaald zijn afkomstig van de Nationaal rapporteur en CoMensha; zie ook Kaandorp & Blaak 2013; NRM9, p. 148. Verder zijn in de WODC evaluatie van de pilot 'beschermde opvang' (2010) kwantitatieve data tot februari 2010 opgenomen; Kromhout e.a. 2010; zie ook NRM9, p. 148.

8 Zie ook NRM9, 148; NRM 2012f, pp. 62-63.

9 Tot en met twaalf jaar plaatst Stichting Nidos minderjarigen in een pleeggezin; zie NRM 2012f, pp. 62-63; NRM9, p. 148 .

10 Zie ook §4.2.3.

11 Indien geen vermoeden van mensenhandel bestaat, wordt de amv in de reguliere opvang (voor amv's) geplaatst. Hiervoor bestaan de Aanmeldcentrum Kinderwoongroepen (AC-KWG's) van het COA (tot juli 2010), de gewone KWG's, Kleine Wooneenheden (KWE's), amv-campus, of vanuit een AC-KWG een opvanggezin of de jeugdzorg; zie WODC 2010, p. 22; Stichting Nidos 2008; COA 2008; zie ook NRM 2012f, pp. 62-63.

12 Zie NRM9, p. 148. Een dergelijke ketenaanpak past tevens bij de realisering van een nationaal verwijsmechanisme; zie ook NRM9, §2.5.

waren bij het COA, hoe lang deze amv's in de beschermde opvang verbleven voordat zij bijvoorbeeld doorstroomden naar vervolgopvang of zelfstandige huisvesting en hoe lang zij vervolgens na vertrek uit de beschermde opvang nog in beeld waren bij het COA (paragraaf 4.2.3). Paragraaf 4.2.4 toont dat het aantal amv's dat met onbekende bestemming is vertrokken uit de beschermde opvang niet groot is. Dit aantal ligt echter hoger voor opvanglocaties waar amv's na vertrek uit de beschermde opvang veelal terecht lijken te komen: de kleine wooneenheden (KWE's) en kleine woongemeenschappen (KWG's). Het is denkbaar dat wanneer deze amv's slachtoffer zijn, een aantal is vertrokken naar hun handelaren.[13] Tot slot blijkt dat amv's die in de beschermde opvang zijn geplaatst weinig gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (paragraaf 4.2.5).

De cijfermatige gegevens in dit hoofdstuk hebben tot vragen geleid die de basis vormen voor verder kwalitatief onderzoek. Wat zijn bijvoorbeeld de signalen van mensenhandel op grond waarvan amv's in de beschermde opvang worden geplaatst? Dat is belangrijke informatie voor het inrichten van preventiemaatregelen en het hulpaanbod. Verder is het opvallend dat amv's vaak voor hun achttiende de beschermde opvang verlaten: welke faciliteiten bestaan voor de bescherming van deze amv's na vertrek? En wat is de reden dat de meerderheid van de amv's geen gebruikmaakt van het tijdelijk verblijfsrecht? Het onderzoek zal zich verder richten op de ontwikkelingen die gaande zijn op het terrein van de bescherming van amv's.[14]

4.2 Cijfermatige gegevens

Deze paragraaf bevat de cijfermatige gegevens omtrent amv's die vanwege vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst .[15]

4.2.1 Aantal amv's in de beschermde opvang

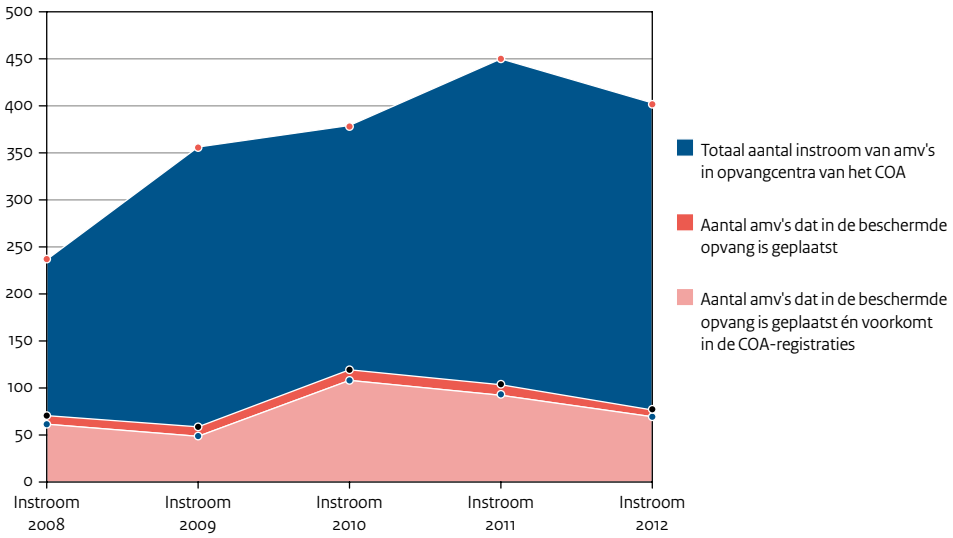
In de volgende figuur is weergegeven hoeveel amv's in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang zijn geplaatst in vergelijking tot het totaal aantal amv's dat in de opvangcentra van het COA is ingestroomd.[16]

13 Zie bijvoorbeeld NRM7, §9.5; Kromhout e.a. 2010.

14 Naar verwachting zullen de resultaten in de tweede helft van 2014 in een aparte deelrapportage worden gepubliceerd.

15 Zie Bijlage 2.3 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij de tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

16 Zie Tabel B4.3.1 tot en met Tabel B4.3.3 voor gedetailleerde overzichten van deze gegevens.

Figuur 4.1 Aantal amv's in de beschermde opvang ten opzichte van aantal amv's in een locatie van het COA opvang (2008-2012)[17]

Het totaal aantal amv's dat in de beschermde opvang is geplaatst kenmerkt zich in de periode 2008-2012 door een fluctuerende lijn, met een opvallende piek in 2010.[18] In dat jaar zijn 120 amv's in de beschermde opvang geplaatst. Ook in 2011 is, in vergelijking tot de andere jaren, een groot aantal amv's (104) in de beschermde opvang geplaatst. De fluctuerende lijn volgt niet dezelfde lijn als die van de totale instroom van amv's in de opvanglocaties van het COA.[19] Uit de figuur blijkt dus niet dat het totaal aantal ingestroomde amv's in de opvanglocaties van het COA een verklaring kan zijn voor het aantal amv's dat in de beschermde opvang is geplaatst.

Het lichtblauwe vlak in Figuur 4.1 toont het aantal amv's dat bekend is bij het COA. Van het totaal aantal amv's dat in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang is geplaatst (N: 431) kwam 89% (= 383) voor

17 De cijfermatige gegevens van de getoonde groepen in de betreffende figuur vormen geen cohorten: het is mogelijk dat een amv eerder in Nederland is ingestroomd en pas later als slachtoffer is gesignaleerd en in de beschermde opvang is geplaatst. Het is wel bekend dat veruit de meerderheid van de amv's, 84% (= 322) in de periode 2008-2012, vóór opname in de beschermde opvang (vermoedelijk) nog niet in beeld was bij het COA en dat vermoedelijk de meeste van deze amv's bij aankomst op Schiphol zijn gesignaleerd; zie ook §4.2.3.

18 Deze informatie is gebaseerd op de bestanden van de Jade Zorggroep; zie Tabel B4.3.2.

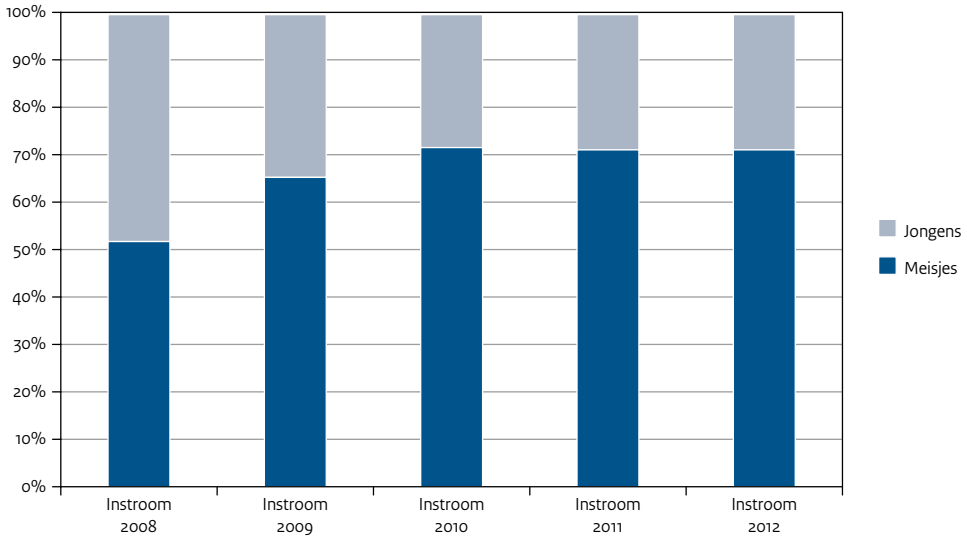
19 Het betreft hier uitsluitend de *eerste* keer dat een amv is opgenomen in de beschermde opvang. Dit om dubbeltellingen van het totaal aantal amv's te voorkomen wanneer zij meer dan één keer zijn ingestroomd. In de periode 2008-2012 zijn in totaal negentien amv's meerdere keren in de beschermde opvang geplaatst, waarbij de amv's met tussenperiodes elders verbleven. Het is mogelijk dat een aantal amv's na 2012 wederom in de beschermde opvang is geplaatst; zie verder Bijlage 2.3 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden.

in de COA-registraties. In de vervolganalyses is uitgegaan van deze 383 amv's die in de COA-registraties voorkomen.[20]

4.2.2 Kenmerken van amv's in de beschermde opvang

Geslacht

De volgende figuur toont de verdeling jongens en meisjes in de beschermde opvang.[21]

Figuur 4.2 Geslacht (2008-2012)

Van het totaal aantal amv's dat in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang is geplaatst, gaat het in 33% (= 125) om jongens. In 2008 was bijna de helft, 48% (= 30), jongen. Vanaf 2009 is dit deel gedaald naar 29% (= 20) in 2012.[22]

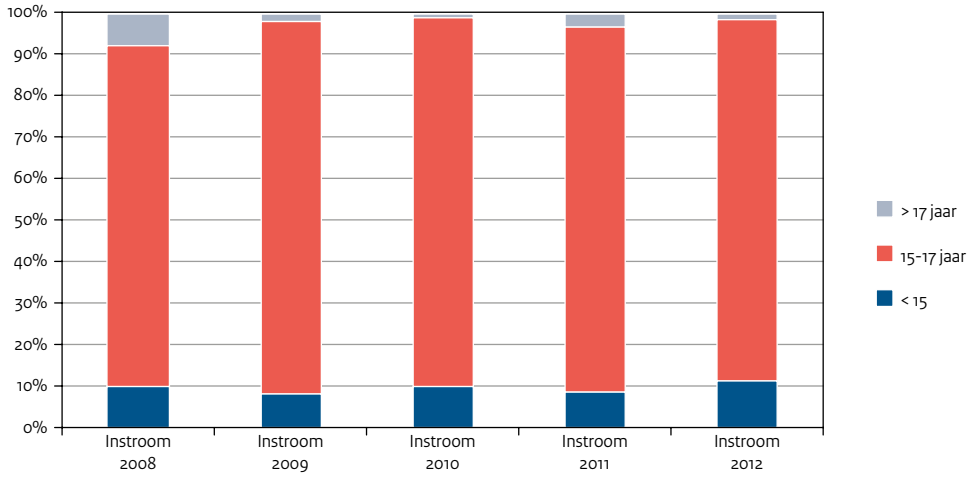
20 Het COA beschikt over de meest accurate cijfermatige gegevens.

21 Zie Tabel B4.3.4 voor een gedetailleerd overzicht deze gegevens.

22 Bij CoMensha zijn in de periode 2008-2012 relatief minder minderjarige jongens geregistreerd. Het gaat om 6% (= 54) van het totaal aantal geregistreerde minderjarigen (N: 850)). In 2012 betrof het deel minderjarige jongens in de CoMensha-registraties 11% (= 25) van het totaal aantal minderjarigen (N: 252). Zonder de meldingen van slachtoffers voor wie de KMar de enige melder was betrof het deel minderjarige jongens 12% (= 25) van N: 218; zie ook §2.2.2.

Leeftijd

Zoals Figuur 4.3 toont zijn de meeste amv's ten tijde van plaatsing in de beschermde opvang tussen de vijftien en zeventien jaar.[23] Het gaat over het geheel van de periode 2008-2012 om 88% (= 335). Een gering deel van de amv's is ten tijde van de opname in de beschermde opvang jonger dan vijftien jaar. Het gaat om 10% (= 37). Een zeer gering deel van de personen in de beschermde opvang is achttien jaar of ouder (tot maximaal 25 jaar) en dus geen amv. Het gaat in totaal om 3% (= 11).[24] Gemiddeld gezien zijn amv's ten tijde van opname in de beschermde opvang rond de zestien jaar.[25,26]

Figuur 4.3 Leeftijdscategorieën ten tijde van opname in de beschermde opvang (2008-2012)

23 De beschermde opvang is dan doorgaans ook bedoeld voor amv's tussen de dertien en achttien jaar; zie ook Kromhout e.a. 2010, p. 72. Het komt voor dat amv's buiten deze leeftijdsgroep ook in de beschermde opvang zijn geplaatst. Uit dossieronderzoek van de Nationaal rapporteur blijkt reeds dat de meeste amv's onder de dertien jaar kinderen zijn van slachtoffers. Ook is een klein aantal slachtoffers om andere redenen in de beschermde opvang geplaatst (zij waren geen slachtoffer van mensenhandel en ook geen kinderen van slachtoffers in de beschermde opvang). Hierbij kan het gaan om tijdelijke noodopvang (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 13 januari 2014; schriftelijke informatie van Stichting Nidos, 17 april 2014).

24 Uit dossieronderzoek blijkt dat het hierbij onder meer gaat om leeftijdsmutaties die achteraf hebben plaatsgevonden in de COA-registraties. Dit is bijvoorbeeld mogelijk wanneer een leeftijdsonderzoek heeft plaatsgevonden of doordat het slachtoffer met een andere leeftijd voorkomt in het EUFIS systeem (systeem van de politie). Het is tevens mogelijk dat de opvang van een aantal amv's ouder dan achttien jaar ten tijde van de instroom tijdelijke noodopvang betreft (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 13 januari 2014).

25 Gemiddelde leeftijd (2008): 16,1 jaar (N: 62; Sd: 2,6 jaar); gemiddelde leeftijd (2009): 16,0 jaar (N: 49; Sd: 2,8 jaar); gemiddelde leeftijd (2010): 15,9 jaar (N: 109; Sd: 1,8 jaar); gemiddelde leeftijd (2011): 16,1 jaar (N: 93; Sd: 1,3 jaar); gemiddelde leeftijd (2012): 15,7 jaar (N: 70; Sd: 2,9 jaar).

26 Zie Tabel B4.3.5 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Het valt op dat een substantieel deel van de amv's (26% (= 99)), tussen de 17,5 en 18 jaar is op het moment dat zij in de beschermde opvang zijn geplaatst. Dit gegeven strookt met de signalen dat mensenhandelaren de amv's die nog net geen achttien jaar zijn naar Nederland brengen om hen vervolgens tewerk te stellen in de legale prostitutie.[27,28]

Land van herkomst

De amv's die in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang zijn geplaatst kwamen uit 45 verschillende landen. De volgende tabel toont de top-3 landen van herkomst[29] van amv's die in deze periode zijn ingestroomd.

Tabel 4.1 Land van herkomst (2008-2012)

	2008 N: 62		**2009 N: 49**		**2010 N: 109**		**2011 N: 93**		**2012 N: 70**		***Totaal N: 383***	
Guinee	3e		1e		1e		1e		1e		*1e*	
	10	16%	15	39%	38	35%	22	24%	26	37%	111	29%
Sierra Leone	–		3e		2e'		2e		2e		*2e*	
	4	7%	6	12%	13	12%	16	17%	8	11%	47	12%
Nigeria	–		2e		2e		3e		–		*3e*	
	6	10%	10	20%	13	12%	10	11%	3	4%	42	11%
India	2e		–		–		–		–		–	
	12	19%	1	2%	2	2%	2	2%	–	–	17	4%
China	1e		–		–		–		–		–	
	13	21%	2	4%	2	2%	7	8%	–	–	*24*	6%
Angola	–		–		–	–	–		3e		–	
	–	–	–	–	3	3%	2	2%	5	7%	10	3%

Bron: COA-bestanden

27 Schriftelijke informatie van Stichting Nidos, 17 april 2014; schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 17 april 2014. Nu is in de meeste gemeenten de grens voor het werken in de legale prostitutie nog achttien jaar. In de novelle bij de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche is een leeftijdsverhoging naar 21 jaar voor de gehele prostitutiebranche voorgesteld; zie *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 1 en nr. 2; zie ook de memorie van toelichting bij de Wijziging van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 3.

28 Voor amv's geldt een specifiek toelatings- en opvangbeleid, hetgeen hun toegang tot en verblijf in Nederland vergemakkelijkt; zie §4.2.5.

29 Het land van herkomst verwijst naar het 'land waar men, voorafgaand aan de komst in Nederland, bestendig verblijf had' (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014). Omdat de nationaliteit van een te groot aantal amv's onbekend dan wel niet geregistreerd is, is in deze rapportage uitsluitend uitgegaan van de landen van herkomst.

Over het geheel van de periode 2008-2012 kwam de grootste groep amv's dat in de beschermde opvang is geplaatst uit Guinee (29%), Sierra Leone (12%) of Nigeria (11%). In 2008 betreft het echter veelal Chinese en Indiase jongens. Na 2008 werden nauwelijks Chinese en Indiase amv's in de beschermde opvang geplaatst.[30] Nigeriaanse amv's werden voorheen – rondom het Koolvis onderzoek in 2006 – vaker gesignaleerd dan thans het geval is. Destijds bleken de Nigeriaanse amv's na opname in asielzoekerscentra binnen korte tijd met onbekende bestemming te zijn vertrokken. Later is een aantal van deze amv's in de prostitutie in onder meer Nederland en België aangetroffen hetgeen een vermoeden van mensenhandel deed ontstaan.[31] Deze zaak is indertijd aanleiding geweest tot het inrichten van de beschermde opvang.[32] Vanaf 2010 is in zowel relatieve als absolute zin sprake van een daling van het aantal Nigeriaanse amv's in de beschermde opvang. Terwijl het in 2010 nog om 12% (= 13) ging, is dit deel gedaald naar 4% (= 3) in 2012.[33] Het kan het geval zijn dat Nigeriaanse amv's in andere landen wel vaker zijn gesignaleerd als slachtoffers.

De volgende figuur toont de verdeling van de herkomstregio's van de amv's in de beschermde opvang.[34] Hieruit blijkt dat veruit de meerderheid van de amv's uit een (West-)Afrikaans land komt. Het gaat in totaal om 77% (= 296).

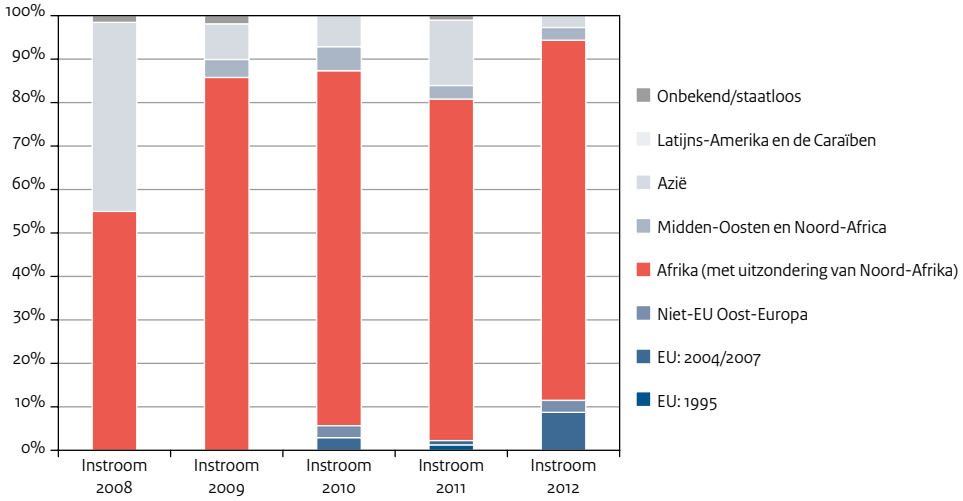
30 Een eenduidige verklaring bestaat hier niet voor. Het is denkbaar dat de beschermde opvang ertoe heeft geleid dat deze jongeren naar andere landen in de EU reizen (mondelinge informatie van de Jade Zorggroep, 14 maart 2014).

31 De KMar heeft deze amv's in 2006 voor het eerst in toenemende mate gemeld aan CoMensha; zie NRM7, pp. 333-334 over deze toestroom van Nigeriaanse amv's destijds; zie §3.2 over de werkwijze van de KMar met betrekking tot het signaleren van mensenhandel op onder meer Schiphol.

32 Op 1 januari 2008 is de pilot beschermde opvang van start gegaan om de verdwijning van amv's, ten aanzien van wie het vermoeden bestaat dat zij potentieel slachtoffer van mensenhandel zijn, uit open opvanglocaties tegen te gaan; zie NRM7, p. 141.

33 Overigens is het totaal aantal Nigeriaanse mogelijke slachtoffers in de CoMensha-registraties (minderjarige en meerderjarige) relatief gezien ook gedaald vanaf 2010 (en absoluut gezien vanaf 2011); zie ook §2.2.2.

34 Zie Tabel B4.3.7 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Figuur 4.4 Herkomstregio's (2008-2012)[35]

4.2.3 Amv's in beeld vóór, tijdens en na de beschermde opvang

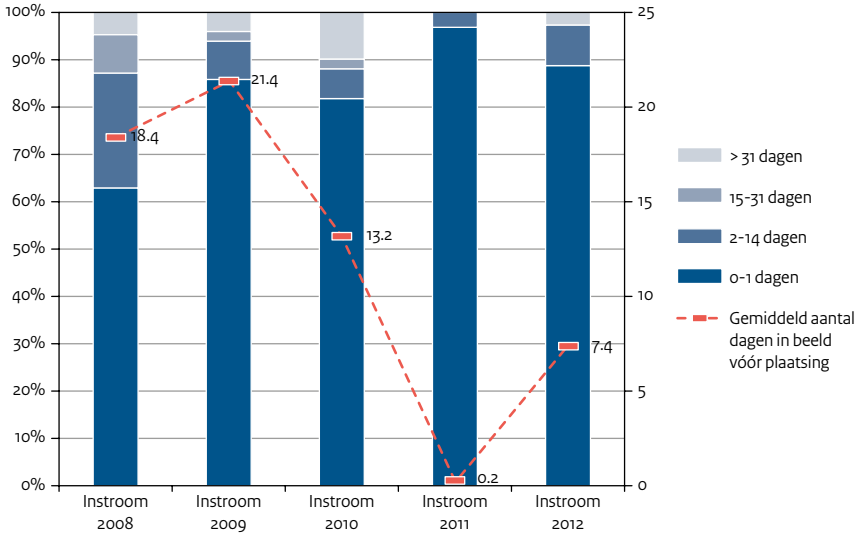
In of uit beeld bij het COA vóór opname in de beschermde opvang

Het aantal dagen dat een amv in een locatie van het COA verbleef alvorens hij of zij in de beschermde opvang is geplaatst, verschaft – tot een bepaalde mate – inzicht in de vraag in hoeverre slachtoffers direct na aankomst in Nederland of vanuit de reguliere amv-opvang van het COA[36] in de beschermde opvang zijn geplaatst. De volgende figuur toont het aantal dagen dat amv's vóór plaatsing in beeld waren bij het COA.[37]

35 Het komt een enkele keer voor dat in de beschermde opvang ook minderjarigen uit de EU worden geplaatst. Zo kwam in de periode 2008-2012 3% (= 10) van de amv's uit een Midden- of Oost-Europees land (zij hadden ook allemaal een nationaliteit van één van de Midden- of Oost-Europese landen). Amv's worden altijd op indicatiestelling van Stichting Nidos in de beschermde opvang geplaatst. De financiering loopt te allen tijde via het COA (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 13 januari 2014).

36 Zoals de campussen of de procesopvanglocatie (schriftelijke informatie van het COA, 18 april 2014).

37 Zie Tabel B4.3.8 voor een gedetailleerd overzicht deze gegevens.

Figuur 4.5 Aantal dagen in beeld bij het COA vóór opname in de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012)

Vermoedelijk zijn veruit de meeste amv's direct na aankomst in Nederland in de beschermde opvang geplaatst. Dit blijkt uit het gegeven dat veruit de meerderheid van de amv's, in totaal 84% (= 322), vóór opname in de beschermde opvang niet in beeld was bij het COA.[38] Een klein aantal amv's, in totaal bijna één tiende (= 37), lijkt elders in het land te zijn aangetroffen, waarbij het veelal zou gaan om de tijdelijke noodvoorziening van Ter Apel of om de kleine wooneenheden bij contractpartijen van het COA.[39] Gemiddeld gezien was een amv 10,9 dagen[40] in beeld bij het COA vóór plaatsing in de beschermde opvang, maar dit gemiddelde lijkt per jaar aanzienlijk te verschillen.[41]

38 Het gaat hierbij om de amv's die tot maximaal één dag in beeld waren bij het COA. Eén dag betreft vaak verblijf op het aanmeldcentrum (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 17 april 2014).

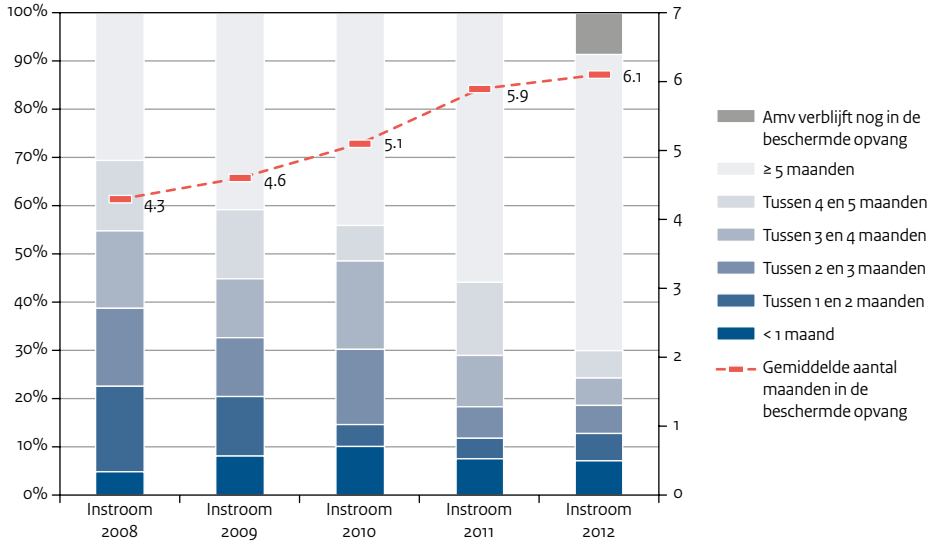
39 Een aantal amv's verbleef in een reguliere opvang of een azc-locatie voor amv's en is aldaar gesignaleerd als slachtoffer; zie ook NRM 2012f, pp. 62-63; Kromhout e.a. 2010, p. 47. De voorlopige resultaten van het dossieronderzoek lijken echter aan te tonen dat een (vermoedelijk klein) aantal amv's toch eerder in de beschermde opvanglocaties is geplaatst en dat dus abusievelijk reguliere opvanginstellingen zijn geregistreerd.

40 N: 383; Sd: 67,7 dagen.

41 In de verschillende jaren 2008 tot en met 2012 gaat het om de volgende gemiddelde aantallen dagen: 18,4 dagen in 2009 (N: 62; Sd: 88,0 dagen); 21,4 dagen in 2009 (N: 49; Sd: 136,9 dagen); 13,2 dagen in 2010 (N: 109; Sd: 43,3 dagen); 0,2 dagen in 2011 (N: 93; Sd: 0,9 dagen); 7,4 dagen in 2012 (N: 70; Sd: 47,5 dagen).

In beeld tijdens de beschermde opvang

Amv's zaten gemiddeld 5,3 maanden[42] in de beschermde opvang.[43] De volgende figuur toont per instroomjaar hoe lang de amv's in de beschermde opvang zaten.[44]

Figuur 4.6 Duur in de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012)

Een amv die tot en met 2010 is ingestroomd zat meestal tot maximaal vijf maanden in de beschermde opvang. Het gaat in 2008 tot en met 2010 om respectievelijk 69% (= 43), 59% (= 29) en 56% (= 61). Vanaf 2011 lijkt sprake te zijn van een omkeerpunt. In 2011 en 2012 heeft namelijk een meerderheid van respectievelijk 56% (= 52) en 61% (= 43) langer dan vijf maanden in de beschermde opvang gezeten.[45] In de volgende figuur is voor deze laatste twee jaren het aantal maanden na vijf maanden opgesplitst in kleinere categorieën.[46]

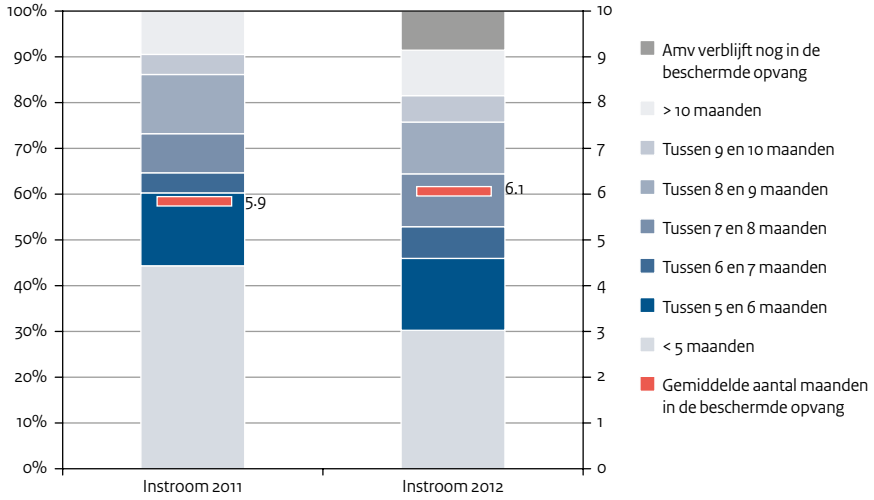
42 N: 377; Sd: 3,3 maanden. De minimale duur in de beschermde opvang was minder dan een dag tot een maximale duur van 18,4 maanden. Eén persoon in de periode 2008-2012 lijkt minder dan een dag te hebben doorgebracht in de beschermde opvang. Het betreft hier een uitzondering: een Marokkaanse jongen die in de beschermde opvang is geplaatst maar zich niet wilde laten beschermen en dat door zijn gedrag liet blijken. De jongen is in een andere opvangvorm geplaatst (schriftelijke informatie van Stichting Nidos, 17 april 2014).

43 Gemiddelde duur in de beschermde opvang per instroomjaar: 2008: 4,3 maanden (N: 62; Sd: 3,1 maanden); 2009: 4,6 maanden (N: 49; Sd: 3,0 maanden); 2010: 5,1 maanden (N: 109; Sd: 3,4 maanden; 2011: 5,9 maanden (N: 93; Sd: 3,4 maanden); 2012: 6,1 maanden (N: 64; Sd: 3,2 maanden).

44 Zie Tabel B4.3.9 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

45 Het is evenwel mogelijk dat deze langere duur een effect is van verbeterde registratie binnen de COA systemen.

46 Zie Tabel B4.3.10 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Figuur 4.7 Aantal maanden in de beschermde opvang (2011 en 2012)

Indien een amv die in 2011 of 2012 in de beschermde opvang is geplaatst, langer dan vijf maanden in de beschermde opvang verbleef, betrof het voor de grootste groep een periode tot maximaal tien maanden. Het gaat, ten opzichte van alle amv's in die jaren, om 44% (= 41) in 2011 en 51% (= 36) in 2012. Slechts 10% (= 9) in 2011 en ook 10% (= 7) in 2012 zat langer dan tien maanden in de beschermde opvang. Het maximaal aantal maanden dat een amv door heeft gebracht in de beschermde opvang is ruim achttien maanden.

Het is opvallend dat wanneer een amv de beschermde opvang verlaat, hij of zij vaak nog steeds minderjarig is.[47] De gemiddelde leeftijd bij vertrek is namelijk 16,5 jaar.[48] In totaal is driekwart van de amv's nog minderjarig bij vertrek uit de beschermde opvang.

In beeld na vertrek uit de beschermde opvang

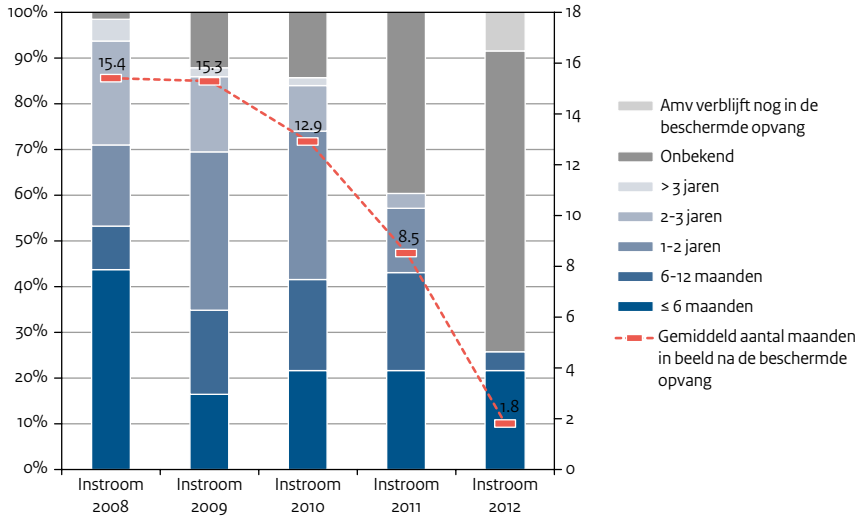
Voor de amv's die reeds de opvangcentra van het COA hebben verlaten (bijvoorbeeld vanwege zelfstandige huisvesting of terugkeer naar het land van herkomst) kon worden berekend hoe lang zij doorgaans nog in beeld waren bij het COA na vertrek uit de beschermde opvang. Gemiddeld gezien waren amv's

47 Zie Tabel B4.3.11 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

48 N: 377; Sd: 2,3. De gemiddelde leeftijd bij vertrek verschilt nauwelijks per instroomjaar: 2008: 16,5 jaar (N: 62; Sd: 2,6 jaren); 2009: 16,3 jaar (N: 49; Sd: 2,9 jaren); 2010: 16,5 jaar (N: 109; Sd: 1,9 jaren); 2011: 16,7 jaar (N: 93; Sd: 1,4 jaren); 2012: 16,3 jaren (N: 64; Sd: 3,1 jaren).

na vertrek ongeveer nog een jaar in beeld bij het COA.[49] De meeste (voormalige) amv's lijken na vertrek uit de beschermde opvang in een asielzoekerscentrum te zijn geplaatst op basis van de leeftijd van achttien jaar, of in azc-locaties voor amv's. Een substantieel deel lijkt te zijn geplaatst in een KWE of KWG.

De volgende figuur toont per instroomjaar in de beschermde opvang hoe lang amv's na vertrek uit de beschermde opvang nog in beeld waren bij het COA.[50,51] Deze figuur geeft voor 2011 en 2012 echter een enigszins vertekend beeld omdat deze gegevens zijn berekend voor uitsluitend de amv's die een opvanglocatie van het COA reeds op 27 augustus 2013 (de peildatum) hebben verlaten. Een aanzienlijk aantal amv's dat in 2011 en 2012 in de beschermde opvang is geplaatst zat nog in een opvangcentrum van het COA op de peildatum van 27 augustus 2013. Zes van hen verbleven in 2012 nog in de beschermde opvang van de Jade Zorggroep.

Figuur 4.8 Duur in beeld bij het COA na vertrek uit de beschermde opvang per instroomjaar (2008-2012)

49 Het aantal maanden dat een amv na vertrek uit de beschermde opvang in beeld is, is over de gehele periode 2008-2012 gemiddeld 12,2 (N: 271; Sd; 11,5 maanden). Vanzelfsprekend is dit gemiddelde berekend voor uitsluitend de amv's die een COA opvangcentrum hebben verlaten (en dus bijvoorbeeld zelfstandig zijn gaan wonen, teruggekeerd zijn naar het land van herkomst of met onbekende bestemming zijn vertrokken). Het navolgende toont per instroomjaar de gemiddelde duur in beeld na vertrek uit de beschermde opvang voor de 2008: 15,4 maanden (N: 61; Sd: 16,3 maanden); 2009: 15,3 maanden (N: 43; Sd: 11,3 maanden); 2010: 12,9 maanden (N: 93; Sd: 9,1 maanden); 2011: 8,5 maanden (N: 56; Sd: 7,3 maanden); 2012: 1,8 maanden (N: 18; Sd: 3,7 maanden). De gemiddelden in 2011 en 2012 geven mogelijk een vertekend beeld omdat dit gemiddelde is berekend voor uitsluitend de amv's die op de peildatum 27 augustus 2014 de COA opvangcentra reeds hebben verlaten. Een aanzienlijk aantal amv's zat in die jaren echter nog in een COA opvangcentrum.

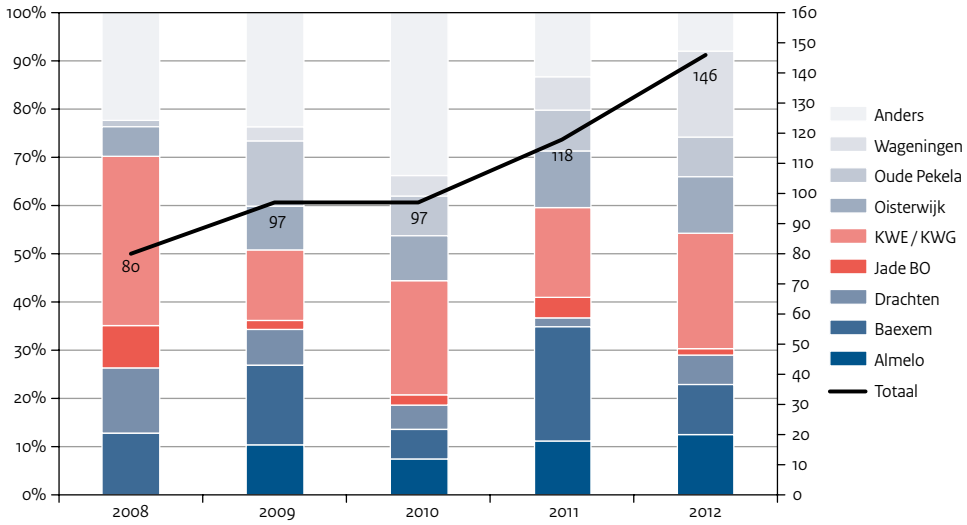
50 Het was, op grond van de beschikbare gegevens, niet mogelijk om bij het berekenen van de duur rekening te houden met amv's die *tussendoor* met onbekende bestemming waren vertrokken maar later weer terecht zijn gekomen in een opvanglocatie van het COA.

51 Zie Tabel B4.3.12 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Over het geheel van de periode 2008-2012 was bijna de helft, 46% (= 177), na vertrek uit de beschermde opvang een half jaar of langer in beeld bij het COA. Met name vóór 2011 zat een aanzienlijk aantal amv's nog langer dan één jaar in een opvangcentrum van het COA. Het gaat in 2008, 2009 en 2010 om respectievelijk 45% (= 28), 53% (= 26) en 43% (= 47).

4.2.4 Uit beeld: met onbekende bestemming vertrokken?

Het komt voor dat een amv zonder duidelijke reden met onbekende bestemming een opvanglocatie van het COA verlaat. Het is denkbaar dat wanneer deze amv's slachtoffer zijn, een aantal is vertrokken naar de mensenhandelaren.[52] Er is daarom gekeken naar het aantal amv's dat met onbekende bestemming uit opvanglocaties van het COA (niet alleen uit de beschermde opvang)[53] is vertrokken. De volgende figuur toont hiervan het resultaat over de periode 2008-2012.[54]

Figuur 4.9 Met onbekende bestemming vertrokken[55]

Het aantal amv´s dat met onbekende bestemming[56] een opvanglocatie van het COA heeft verlaten is in 2012 aanzienlijk gestegen ten opzichte van voorgaande jaren. Het betreft een stijging van 24% in 2012 (N:

52 Zie bijvoorbeeld NRM7, §9.5; Kromhout e.a. 2010.

53 Het betreft hier zowel azc's voor amv's, reguliere opvangcentra, de beschermende opvang, en de KWE's en KWG's.

54 Zie Tabel B4.3.13 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

55 De in Figuur 4.9 getoonde cijfers vormen geen cohorten met de cijfermatige gegevens inzake het totaal aantal instroom amv's en het totaal aantal amv's dat per jaar in de beschermde opvang is geplaatst.

56 Voor een amv wordt geregistreerd dat hij of zij met onbekende bestemming is vertrokken indien deze amv zich twee keer niet heeft gemeld bij de meldplicht en zijn kamer reeds is gecontroleerd (schriftelijke informatie van het COA, 12 maart 2014). Het kan wel zijn dat deze persoon dan nog bij Nidos in beeld is (schriftelijke informatie van Stichting Nidos, 17 april 2014).

146) ten opzichte van 2011 (N: 118).[57] Van het totaal aantal amv's is over het algemeen een gering deel met onbekende bestemming uit de beschermde opvang vertrokken. Het betreft 3% (= 18) van het totaal. Wat opvalt in de figuur is dat een substantieel deel van dit totaal, 23% (= 122), uit de KWE's of KWG's (vooral die van Juzt en de Jade Zorggroep) met onbekende bestemming is vertrokken.[58] Dit zijn de locaties waar amv's na vertrek uit de beschermde opvang vaak terecht lijken te komen.[59]

4.2.5 Vreemdelingrechtelijke status

Voor amv's is in 2013 het specifiek toelatingsbeleid met betrekking tot toegang tot en verblijf in Nederland aangepast. In de periode tot 2013 konden amv's na afwijzing van hun asielaanvraag nog een reguliere verblijfsvergunning (amv-vergunning) krijgen. De amv kwam hiervoor in aanmerking wanneer adequate opvang voor de amv in het thuisland ontbrak.[60] 'Veel van deze jongeren kwamen echter niet in aanmerking voor permanent verblijf in Nederland, ofwel omdat men binnen een tijdsspanne van drie jaar meerderjarig werd, ofwel omdat er alsnog adequate opvang beschikbaar was gekomen'.[61] In 2009 is al een aanpassing van de amv-vergunning aangekondigd[62], in juni 2012 is deze aan de Tweede Kamer aangeboden.[63] Op 1 juni 2013 is het herijkt amv-beleid inwerkinggetreden. In het nieuwe beleid is het zo dat indien de asielaanvraag van de amv wordt afgewezen zo spoedig mogelijk wordt ingezet op terugkeer mits er adequate opvang is in land van herkomst. Dit om valse verwachtingen te voorkomen en om snel duidelijkheid over het verblijfsperspectief van de amv te creëren.[64] De amv-vergunning is in het nieuwe beleid afgeschaft. Echter, als er geen adequate opvang is, de amv jonger dan vijftien jaar was ten tijde van de eerste verblijfsaanvraag en hij of zij heeft meegewerkt om vertrek te realiseren dan komt de amv in aanmerking voor een verblijfsvergunning op grond van het specifieke buitenschuldbeleid voor amv's.[65]

Figuur 4.10 toont dat veruit de meerderheid van de amv's op het moment dat zij in de beschermde opvang zijn geplaatst de asielprocedure nog moet gaan doorlopen of dat nog geen beslissing op de asiel-

57 De hiergenoemde cijfers wijken iets af van eerder gepubliceerde cijfers. Dit kan verklaard worden door gebruik van verschillende registraties op verschillende momenten; zie *Kamerstukken II* 2012/13, 27 062, nr. 89; zie verder rapport van *Defence for Children* Nederland en UNICEF-ECPAT (Kaandorp & Blaak 2013); zie voorts het rapport 'Tussen beheersing en begeleiding' van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van VenJ (Kromhout e.a. 2010). De cijfers die in deze 'Mensenhandel in en uit beeld II' zijn opgenomen zijn verkregen van het COA.

58 Het betreft hier de KWG/KWE van de Jade Zorggroep, KWG/KWE van Juzt, KWG/KWE van Kompaan en de Bocht en KWG/KWE van Xonar; zie voor een gedetailleerd overzicht Tabel B4.3.13.

59 Uit een inventarisatie van het COA is gebleken dat van de groep amv's die met onbekende bestemming is vertrokken, de mentoren van het COA, de contractpartijen of de jeugdbeschermers vaak op de hoogte waren van de verblijfplaats of de waarschijnlijke bestemming van deze jongeren (schriftelijke informatie van het COA, 18 april 2014).

60 Het inmiddels vervallen artikel 3.56 Vb 2000.

61 *Kamerstukken II* 2011/12, 27 062, nr. 75

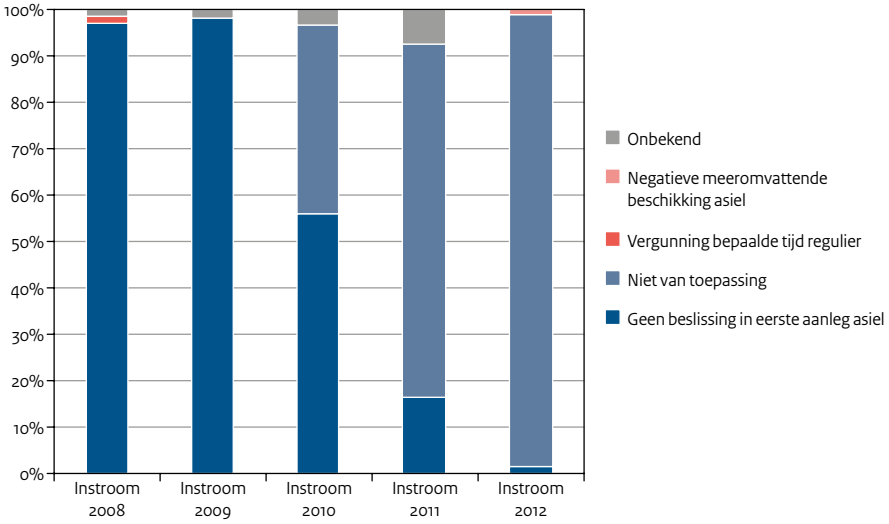
62 *Kamerstukken II* 2009/10, 27 062, nr. 64

63 *Kamerstukken II* 2011/12, 27 062, nr. 75

64 Ibid; zie verder Kromhout e.a. 2010 p. 21; De Kinderombudsman 2013, p. 156.

65 Zie paragraaf B8/6 Vc. 2000.

aanvraag is genomen.[66,67] Het gaat dan ook vermoedelijk meestal om amv's die net zijn aangekomen in Nederland en vlak na aankomst in de beschermde opvang zijn geplaatst.[68] Een enkeling had bij plaatsing in de beschermde opvang reeds een verblijfsvergunning bepaalde tijd regulier[69] (één in 2008) of een negatieve meeromvattende beschikking asiel (één in 2012).

Figuur 4.10 Vreemdelingrechtelijke status bij plaatsing in de beschermde opvang

De volgende figuur toont de vreemdelingrechtelijke status van amv's op het moment dat ze de beschermde opvang weer hebben verlaten.[70] Hieruit blijkt dat dan veruit de meerderheid nog steeds niet beschikt over een asielvergunning (of een andere verblijfsvergunning).[71]

66 De categorie ´niet van toepassing´ wordt geregistreerd voor amv´s die nog een asielprocedure moeten gaan doorlopen of amv´s die nooit een asielprocedure gaan doorlopen, maar die wel in opdracht moeten worden opgevangen. Op 1 juli 2010 is de nieuwe asielprocedure van start gegaan waarna de invoering van de registratie is aangepast en het COA is begonnen met het registreren van de categorie ´niet van toepassing´ (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014 en 10 maart 2014).

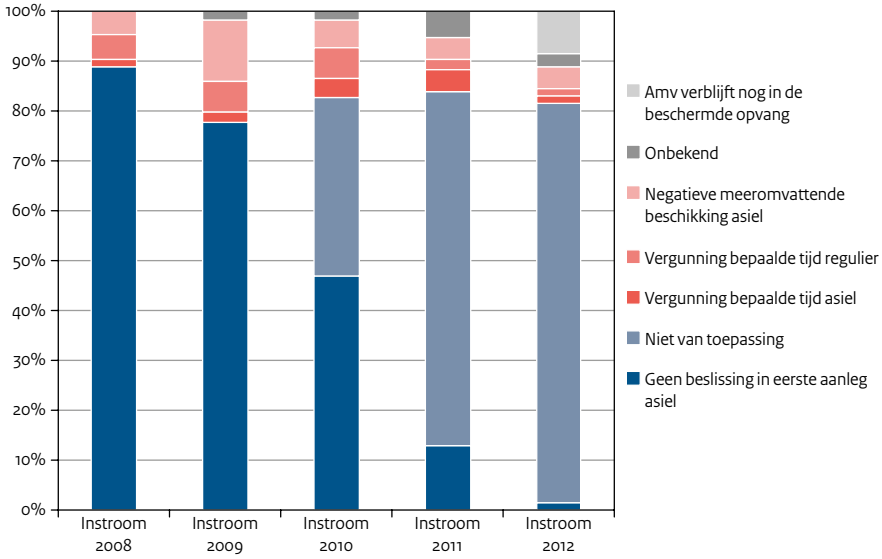
67 Zie Tabel B4.3.14 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

68 Zie ook §4.2.3.

69 Dit is niet noodzakelijkerwijs een vergunning voor het tijdelijk verblijfsrecht.

70 Zie Tabel B4.3.15 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

71 Dit verwijst naar de categorieën ´geen beslissing in eerste aanleg asiel´ en ´niet van toepassing´. Deze laatstgenoemde categorie houdt in dat bij vertrek nog geen nieuw besluit is opgevoerd. Op 1 juli 2010 is de nieuwe asielprocedure van start gegaan waarna de invoering van de registratie is aangepast en het COA is begonnen met het registreren van de categorie ´niet van toepassing´ (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014 en 10 maart 2014).

Figuur 4.11 Vreemdelingrechtelijke status bij vertrek uit de beschermde opvang

Het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel

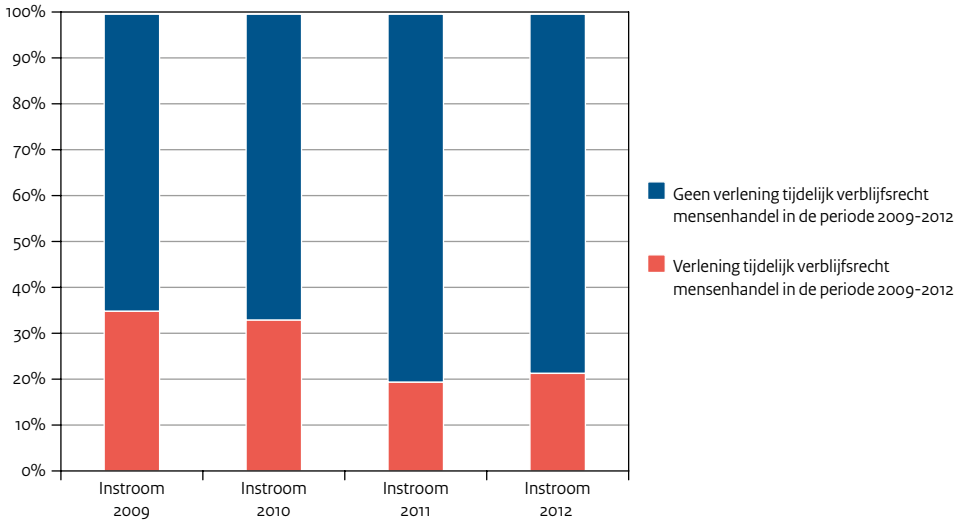
Slachtoffers van mensenhandel, dus ook minderjarige slachtoffers, hebben recht op het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel en de daaraan gekoppelde voorzieningen (zoals opvang en juridische bijstand).[72]

De Nationaal rapporteur is nagegaan hoeveel amv's die in de periode 2009-2012[73] in de beschermde opvang zijn geplaatst gebruik hebben gemaakt van dit tijdelijk verblijfsrecht. Zoals Figuur 4.12 toont is aan bijna een kwart (= 93) van deze amv's op een bepaald moment een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel verleend, *al dan niet in hetzelfde jaar van plaatsing in de beschermde opvang.*[74]

72 Zie Hoofdstuk 5 voor meer (cijfermatige) informatie over de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel. In dat hoofdstuk wordt ook beschreven dat wanneer een slachtoffer vanwege ernstige bedreigingen of vanwege medische dan wel psychische beperkingen niet in staat is om medewerking te verlenen aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek, toch in aanmerking komt voor het tijdelijk verblijfsrecht conform hoofdstuk B8/3 Vc en artikel 3.4 lid 3 Vreemdelingenbesluit 2000; zie ook NRM 2012f, pp. 84-85; NRM9, p. 173; §5.2.1

73 De Nationaal rapporteur beschikt alleen voor de periode 2009-2012 over voldoende gegevens om na te gaan in hoeverre aan amv's die in de periode 2009-2012 in de beschermde opvang waren geplaatst op een bepaald moment in dezelfde periode een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel is verleend.

74 Zie Tabel B4.3.16 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Figuur 4.12 Verlening tijdelijk verblijfsrecht aan amv's per instroomjaar (2009-2012)

Het gegeven dat amv's weinig gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht geeft aanleiding tot verder onderzoek. Een antwoord op de vraag waarom amv's weinig gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht blijkt immers niet uit de cijfers. Hoe amv's na vertrek uit de beschermde opvang worden beschermd blijkt evenmin uit de cijfers. Dit, tezamen met andere bevindingen waarbij kwalitatieve duiding nodig is, vormen onderdeel van de te komen deelrapportage van de Nationaal rapporteur (zie ook de Inleiding van dit hoofdstuk).

5 Tijdelijk verblijf slachtoffers mensenhandel

5.1 Inleiding

De Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) heeft een unieke rol en positie ten aanzien van de aanpak van mensenhandel. Allereerst omdat na signalering van een *mogelijk* slachtoffer[1] de IND de relevante autoriteit is om vreemdelingrechtelijke bescherming te verlenen. Immers, deze slachtoffers hebben op grond van Hoofdstuk B8/3 Vc recht op de bedenktijd en gebruik van de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel (hierna: tijdelijk verblijfsrecht). Een aantal slachtoffers heeft vervolgens op grond van Hoofdstuk B9/10 Vc recht op voortgezet verblijf mensenhandel. Ten tweede zou de IND, als dé toelatingsorganisatie tot Nederland een belangrijke barrière kunnen opwerpen tegen mensenhandel. IND-medewerkers hebben namelijk een cruciale rol in het herkennen en onderkennen van signalen van mensenhandel en het doorgeleiden van deze signalen naar de relevante Nederlandse autoriteiten.[2]

Trainingen IND-medewerkers

De IND heeft, mede op verzoek van de Task Force Mensenhandel, een missie en visie aangaande mensenhandel ontwikkeld. Onderdeel hiervan betreft het trainen van IND-medewerkers[3] die tijdens hun werk in contact komen met slachtoffers en daders van mensenhandel. Tijdens de trainingen, die van 10 maart tot 1 juli 2014 worden gegeven, worden IND-medewerkers bewust

1 Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in het vervolg gesproken over 'slachtoffers'.

2 Op grond van verschillende IND-werkinstructies, zoals de IND-werkinstructie nr. 2006/17 (IMO regulier), 7 augustus 2006 en de IND-werkinstructie nr. 2007/16 (IMO Asiel), 18 december 2007); mondelinge informatie van de IND, 20 november 2013. Aan de hand van jaarlijkse seminars, thema- en professionalisering bijeenkomsten brengt de IND mensenhandel onder de aandacht van haar medewerkers. Ook vormt het signaleren van mensenhandel sedert een aantal jaren onderdeel van de basisopleiding voor IND-medewerkers in bijvoorbeeld het asielproces; zie ook Sondeijker & Thijm 2013, pp. 3-4; 37; zie verder de rapporten 'Mensenhandel: de missie en visie van de IND' en het daaraan gelieerde Plan van Aanpak (PvA) (schriftelijke informatie van de IND, 29 november 2013).

3 Te denken valt aan de hoor- en beslismedewerkers, medewerkers loketten en telefonie, managers, *immigration liaison officers* (ilo's); zie ook Sondeijker & Thijm 2013, p. 37.

gemaakt van mensenhandel, de hieraan gelieerde aspecten en de daarbij behorende signalen.[4,5] Deze medewerkers leren signalen van mensenhandel tijdig te herkennen en onderkennen en hierop te handelen. Het gaat om enkele honderden IND-medewerkers die gedurende 28 trainingsessies in voornoemde periode getraind gaan worden. Vanaf april 2014 kunnen ook collega's van IND-partnerorganisaties aan de trainingen deelnemen. Het gaat om onder meer de vertegenwoordigers van de Koninklijke Marechaussee (KMar), de politie, gemeenten en verschillende ministeries. Ook leveren partnerorganisaties op verzoek van de IND gastsprekers voor de trainingen.[6] De trainingen bevorderen op deze manier een nauwe samenwerking tussen de IND en organisaties uit de strafrecht- en vreemdelingenketen daar waar het gaat om de aanpak van mensenhandel.

Dit hoofdstuk omvat de cijfermatige gegevens ten aanzien van de vreemdelingrechtelijke bescherming van slachtoffers. Paragraaf 5.3.1 omvat een analyse over hoe verschillende slachtoffergroepen in de periode 2010-2012 gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd dan wel dat voor hen een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend. Een dergelijke analyse is in de vorige *Mensenhandel in en uit beeld*[7] ook gemaakt over de jaren 2010 en 2011. Wederom komt naar voren dat slachtoffers uit verschillende herkomstregio's onderling van elkaar verschillen voor wat betreft het gebruik van de bedenktijd dan wel het tijdelijk verblijfsrecht.[8] Opvallend hierbij is het aanzienlijke aandeel slachtoffers uit de EU: 2004/2007 (met name met de Poolse, Hongaarse, Bulgaarse of Roemeense nationaliteit) dat gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd maar voor wie vervolgens geen aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde. Na de toetreding tot de Europese Unie (EU) van Hongarije, Bulgarije en Roemenië zijn de slachtoffers uit deze landen minder gebruik gaan maken van de regeling tijdelijk verblijf. De regeling biedt ook aan EU-EER onderdanen toegang tot bijstand en ondersteuning vanuit de staat, voor zover zij dit recht nog niet ontlenen aan Europese regelgeving.

4 Op 10 maart heeft de Nationaal rapporteur het startschot voor deze trainingen gegeven. Voor de trainingen wordt gebruik gemaakt van de documenten die zijn ontwikkeld in het kader van het door de Europese Commissie gefinancierde project *Development of common guidelines and procedures for the identification of victims of trafficking in human being*; zie ook Sondeijker & Thijm 2013, p. 38; zie verder 'Mensenhandel: de missie en visie van de IND' en het daaraan gelieerde Plan van Aanpak (PvA) (schriftelijke informatie van de IND, 29 november 2013).

5 In bijvoorbeeld de EU-Richtlijn mensenhandel (overweging no. 25) wordt het volgende genoemd: 'Functionarissen die mogelijk in contact komen met slachtoffers of potentiële slachtoffers van mensenhandel, moeten een passende opleiding krijgen om dergelijke slachtoffers te herkennen en met hen om te gaan. Deze opleidingsverplichting moet worden aangemoedigd voor leden van de onderstaande categorieën die met slachtoffers in contact kunnen komen: politiefunctionarissen, grenswachten, immigratiefunctionarissen, officieren van justitie, advocaten, leden van de rechterlijke macht en gerechtsfunctionarissen, arbeidsinspecteurs, sociale, kinder- en gezondheidswerkers en consulair personeel, maar ook, afhankelijk van lokale omstandigheden, voor andere groepen overheidspersoneel die bij de uitoefening van hun taak in contact kunnen komen met slachtoffers van mensenhandel.'; zie verder art. 10 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel.

6 Schriftelijke informatie van de IND, 25 februari 2014.

7 NRM 2012f, §4.3.

8 Ibid.

Het is voor het eerst dat analyses zijn gemaakt over de doorlooptijden vanaf het moment dat een slachtoffer gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd tot aan een eventuele verlening voor het tijdelijk verblijfsrecht. In paragraaf 5.3.2 wordt uiteengezet dat een slachtoffer gemiddeld ruim anderhalve maand (48,1 dagen) na de start van de bedenktijd aangifte doet of anderszins meewerkt aan de opsporing of vervolging.[9] Vervolgens duurt het gemiddeld dertien dagen voordat een tijdelijk verblijfsrecht is verleend. De IND houdt zich doorgaans aan de streeftermijn om binnen 24 uur te besluiten over een aanvraag zodra deze aanvraag bij de IND binnen is. Een knelpunt voor een adequate bescherming van slachtoffers lijkt echter te zijn dat de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht niet meteen na medewerking aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek wordt ingestuurd aan de IND.

In paragraaf 5.3.3 wordt beschreven wie de slachtoffers zijn aan wie in de periode 2008-2012 uiteindelijk een tijdelijk verblijfsrecht is verleend. Dit is enerzijds van belang om het tijdelijk verblijfsrecht zodanig in te richten dat de grootste groep slachtoffers die er tot op heden gebruik van maakt daar ook daadwerkelijk profijt van heeft. Anderzijds leidt het tot de vraag waarom bepaalde slachtoffers geen gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht. Zijn deze gesignaleerde slachtoffers bewust (gemaakt) van hun rechten als slachtoffer, of hebben zij behoefte aan andere voorzieningen dan in het tijdelijk verblijfsrecht zijn opgenomen?

Dit hoofdstuk betreft een cijfermatige analyse met een open einde: het is onduidelijk hoe lang slachtoffers doorgaans gebruikmaken van het tijdelijk verblijfsrecht. Ook is onduidelijk in hoeverre aanvragen voortgezet verblijf mensenhandel zijn ingediend nadat gebruik is gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht. Op grond van een aanbeveling van de Nationaal rapporteur[10], heeft de IND thans stappen ondernomen om slachtoffers vreemdelingrechtelijk te kunnen volgen.[11]

5.2 Beleid

5.2.1 Beleidskader

Per 1 juni 2013 is de Wet Modern Migratiebeleid (Wet Momi) in werking getreden.[12] De regeling inzake tijdelijk verblijf is hierdoor inhoudelijk nauwelijks gewijzigd.[13,14] Wel is de regeling is nu opgenomen in

9 In een eerdere rapportage heeft de Nationaal rapporteur op grond van dossieronderzoek van 41 dossiers berekend dat een slachtoffer gemiddeld 56,1 dagen gebruik maakte van de bedenktijdperiode; zie NRM 2012b, p. 14 en §5.3.2 in dit hoofdstuk.

10 NRM 2012f, aanbeveling 5.

11 Zie §2.1.

12 *Stb.* 2010, 290 nr. 32 052; *Stb*. 2013, 165 (inwerkingstredingsbesluit); zie ook NRM9, p. 173.

13 De enige inhoudelijke wijziging lijkt vooralsnog te zijn dat het niet meer uitmaakt waar het slachtoffer wordt aangetroffen om aanspraak te maken op de rechten die volgen uit de tijdelijke verblijfsregeling conform hoofdstuk B8/3 Vc.

14 Wel is een aantal procesmatige kanttekeningen te plaatsen ten aanzien van de wijziging van de Vc; zie hiervoor NRM9, pp. 175-176.

hoofdstuk B8, paragraaf 3 (voorheen in hoofdstuk B9) van de vreemdelingencirculaire.[15] Net als voorheen moeten de politie en de KMar een slachtoffer bij de geringste aanwijzing dat sprake is van slachtofferschap mensenhandel informeren over het recht op maximaal drie maanden bedenktijd.[16]

> *Wat is de rol van de Inspectie SZW met betrekking tot de bedenktijd?*
> De Directie Opsporing (ISZW-DO)[17], de bijzondere opsporingsdienst die onderdeel uitmaakt van de Inspectie SZW, heeft een primaire rol bij de opsporing van uitbuiting in het domein van werk en inkomen (arbeidsuitbuiting).[18] Hoewel de ISZW-DO mogelijke slachtoffers in de regel wijst op de mogelijkheid van de bedenktijd en zelf het intakegesprek voert, wordt het in gang zetten van de bedenktijdprocedure overgelaten aan de politie. Gelet op haar rol in de aanpak en expertise op het terrein van arbeidsuitbuiting is niet duidelijk waarom ambtenaren van de ISZW-DO niet zelf verantwoordelijk zijn voor de procedure rond de bedenktijd. Immers, wanneer zij dit wel zijn behoeft geen extra schakel te worden geplaatst tussen de opsporingsdienst die slachtoffers[M] signaleert en de dienst die verantwoordelijk is voor het verwezenlijken van het recht op bedenktijd.[19]

De bedenktijd biedt een slachtoffer de tijd zich te herstellen en zich aan de invloed van de mensenhandelaar te ontrekken om daarna een geïnformeerd en weloverwogen besluit te nemen over het al dan niet meewerken aan opsporing of vervolging. Op grond van de EU-Richtlijn mensenhandel worden aan het verlenen van bijstand en ondersteuning gedurende de bedenktijd geen voorwaarden verbonden.[20]

Na gebruik van de bedenktijd kan een slachtoffer er voor kiezen aangifte te doen of op andere wijze medewerking te verlenen aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek. Dit geldt als een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel. Een slachtoffer kan er ook voor kiezen geen gebruik te maken van de bedenktijd en direct medewerking te verlenen aan de opsporing of vervolging. Ook getuige-aangevers kunnen gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel en de daaraan gekoppelde

15 De procedures met betrekking tot het gebruik van de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel en de recente wijzigingen daarin zijn reeds uitgebreid behandeld in voorgaande rapportages; zie NRM9, §2.8; NRM 2012f, §4.2.

16 Hoofdstuk B8/3 Vc.; zie ook Art. 13 Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel (Warschau, 16 mei 2005; *Trb.* 2006, 99).

17 De Directie Opsporing van de Inspectie SZW houdt zich bezig met het opsporingsonderzoek naar strafbare feiten gepleegd in het domein van werk en inkomen. De dienst is geconstitueerd in art. 2 onder d Wet op de bijzondere opsporingsdiensten (Wet BOD). De dienst ressorteert onder het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en is onder andere verantwoordelijk voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde op de beleidsterreinen van het ministerie (art. 3 onder a Wet BOD). Daaronder valt ook (mensenhandel met het oogmerk van) arbeidsuitbuiting. Opsporingsonderzoeken die ISZW-DO uitvoert, staan onder gezag van de Officier van Justitie (art. 3 aanhef Wet BOD jo. art. 132a Wetboek van Strafvordering).

18 Zie §2.2.3

19 Inspectie SZW, Directie Opsporing doet momenteel onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid van het in gang zetten van de bedenktijdprocedure door haar eigen opsporingsambtenaren..

20 Richtlijn 2011/36/EU inzake het voorkomen en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629, conform Richtlijn 2004/81/EG; zie ook NRM9, p. 172.

voorzieningen.'[21] Conform de EU-Richtlijn mensenhandel mag bij de afgifte van het tijdelijk verblijfsrecht de voorwaarde van medewerking[22] aan de opsporing of vervolging worden gesteld.[23] Door deze voorwaarde te stellen heeft het tijdelijk verblijfsrecht een hybride doel. Enerzijds geeft het slachtoffers op grond van deze regeling recht op tijdelijk verblijf en het daaraan gekoppelde recht op ondersteuning en bijstand (zoals opvang en huisvesting, medische bijstand, rechtshulp en sociale voorzieningen ten behoeve van levensonderhoud, ook arbeid is vrij toegestaan tijdens dit tijdelijk verblijfsrecht) en anderzijds dient het ertoe de medewerking van slachtoffers aan de opsporing en vervolging te bevorderen (opsporingsrelevantie). Indien een slachtoffer vanwege ernstige bedreigingen of vanwege medische dan wel psychische beperkingen geen medewerking kan verlenen aan de opsporing of vervolging bestaat de mogelijkheid dat hij of zij toch recht heeft op een tijdelijk verblijfsrecht.[24] De uiteindelijke beslissing is gebaseerd op een verklaring van de politie dat het om een slachtoffer van mensenhandel gaat en of sprake is van een ernstige bedreiging. Een daartoe bevoegde deskundige moet de medische dan wel psychische problematiek beoordelen.[25,26]

Slechts in uitzonderlijke gevallen mag een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht worden afgewezen.[27] Dit is het geval indien sprake is van de gronden voor afwijzing zoals deze zijn opgesomd in artikel 16 van de Vreemdelingenwet (Vw). Een aantal gronden dat in dit artikel wordt genoemd geldt echter niet voor slachtoffers van mensenhandel, waaronder een schending van de openbare orde indien deze schending rechtstreeks verband houdt met mensenhandel.[28] De volgende kadertekst licht dit verder toe in het kader van het *non-punishment*beginsel.

Non-punishment in het vreemdelingenrecht

Op grond van het *non-punishment*beginsel, zouden autoriteiten de mogelijkheid moeten creëren slachtoffers van mensenhandel niet te *bestraffen* wegens de gedwongen betrokkenheid bij criminele

21 Getuige-aangevers kunnen echter geen gebruik maken van de bedenktijd; zie Hoofdstuk B8/3.1 Vc.

22 Deze medewerking behelst het doen van aangifte dan wel het anderszins meewerken; zie hoofdstuk B8/3 Vc.

23 Na de bedenktijd en/of identificatieprocedure mogen lidstaten wel voorwaarden koppelen aan een verblijfsvergunning; zie in dit verband ook het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (Warschau, 16 mei 2005), Trb. 2006, 99, art. 14 lid 1; zie verder NRM9, p. 172; NRM5, p. 43 e.v.

24 Conform hoofdstuk B8/3 Vc en artikel 3.4 lid 3 Vreemdelingenbesluit 2000; zie ook NRM 2012f, pp. 84-85; NRM9, p. 173.

25 Ibid.

26 Voor getuige-aangevers wordt de ruimte van de hier besproken uitzonderingsregel niet geboden in de Vc (schriftelijke informatie van de IND, 25 februari 2014).

27 Zie voor de gronden voor afwijzing Vw. 2000, art. 16. Vier gronden die in dit artikel worden genoemd gelden echter niet voor slachtoffers van mensenhandel; zie NRM 2012f, p. 86.

28 Hierover staat in de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel (Hoofdstuk B8/3 Vc) het volgende: 'De IND wijst een aanvraag tot het verlenen van de verblijfsvergunning niet af als de vreemdeling: niet beschikt over zelfstandige, duurzame en voldoende middelen van bestaan; een gevaar vormt voor de openbare orde, waarbij sprake is van een inbreuk op de openbare orde die rechtstreeks verband houdt met het feit waarvan aangifte is gedaan of anderszins medewerking is verleend; of niet beschikt over een geldig document voor grensoverschrijding.'

> activiteiten als rechtstreeks gevolg van de mensenhandelsituatie.[29] Een brede uitleg van het beginsel, zoals die bijvoorbeeld wordt voorgestaan door de Speciaal Vertegenwoordiger bij de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), brengt mee dat ook het ontnemen van de mogelijkheid tot tijdelijk of voortgezet verblijf als 'bestraffing' kan worden beschouwd.[30] Aldus redenerend kan het onthouden van het verblijfsrecht bij criminele antecedenten die in relatie staan tot de mensenhandelsituatie *ook* worden gezien als strijdig met het *non-punishmentbeginsel*. Zo werd aan het slachtoffer in de Haagse Mehak-zaak ten onrechte geen verblijf (noch andere hulpverlening zoals opvang) verleend waar zij, naar het oordeel van de Nationaal rapporteur, als slachtoffer recht op had.[31] Iedere overheidsambtenaar, niet alleen op strafrechtelijk terrein, zou bij het nemen van beslissingen rekening moeten houden met de mensenhandelsituatie waarin iemand verkeerde ten tijde van het strafbare feit. Een oordeel daarover hoeft niet per se een oordeel van de rechter te volgen. Ook als de rechter over de mensenhandelsituatie waarin strafbare feiten plaats hadden, zwijgt, kan daarover in een andere procedure toch een oordeel volgen.[32]

In beginsel wordt een tijdelijk verblijfsrecht verleend voor een jaar en geldt dit zolang sprake is van een opsporings- of vervolgingsonderzoek.[33] Na het gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht kan een slachtoffer een aanvraag indienen voor voortgezet verblijf mensenhandel. Dit beleid is per 1 juni 2013 opgenomen in hoofdstuk B9/10 van de Vc. (voorheen in hoofdstuk B16 Vc). Van slachtoffers van wie de strafzaak heeft geleid tot een veroordeling van de dader, wordt een verzoek tot voortgezet verblijf ingewilligd. Dit is ook het geval wanneer de strafzaak niet heeft geleid tot een veroordeling van de dader maar wel meer dan drie jaar heeft geduurd. Wanneer de strafzaak binnen drie jaar door het OM wordt geseponeerd, kan het slachtoffer een aanvraag tot voortgezet verblijf regulier indienen op basis van hoofdstuk B9/10 van de Vc.[34]

---

29 Op grond van het *non-punishmentbeginsel* moet rekening worden gehouden met de uitbuitingssituatie waarin iemand verkeerde ten tijde van het strafbare feit; zie Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (Warschau, 16 mei 2005), *Trb.* 2006, 99; artikel 8 van de EU-Richtlijn mensenhandel; zie verder NRM7, Hoofdstuk 6, pp. 229-275.

30 OVSE 2013.

31 Zie Dettmeijer-Vermeulen & Esser 2013.

32 Te denken valt bijvoorbeeld aan de situatie waarin een persoon door de strafrechter is veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten. Tijdens de strafzaak is geen aandacht uitgegaan naar de mensenhandelsituatie waarin de delicten werden gepleegd. Als deze persoon vervolgens tijdelijk verblijfsrecht aanvraagt, moeten de beslissingsbevoegde ambtenaren rekening houden met het beginsel van *non-punishment*; Ibid.

33 Het tijdelijk verblijfsrecht wordt ingetrokken wanneer de opsporing of vervolging wordt geseponeerd. De weg van beklag op grond van artikel 12 Sv. staat dan nog wel open, echter is het tijdelijk verblijf tijdens de beklagprocedure per 1 augustus 2012 afgeschaft (als onderdeel van de maatregelen om de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel minder misbruikgevoelig te maken); zie *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 89; *Stb.* 2012, 359; *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 57, p. 4; zie NRM 2012f, p. 85; NRM9, p. 178.

34 Een aanvraag tot voortgezet verblijf regulier wordt ingewilligd indien sprake is van klemmende redenen van humanitaire aard (zoals risico van represailles jegens betrokkene en familie waartegen de autoriteiten in het land van herkomst geen bescherming kunnen bieden; risico van vervolging in het land van herkomst en de mogelijkheden van sociale en maatschappelijke herintegratie in het land van

Van signalering naar voortgezet verblijf: vreemdelingrechtelijk volgen van slachtoffers

Een slachtoffer dat in beeld is bij de IND kan vreemdelingrechtelijk worden gevolgd vanaf het moment dat hij of zij gebruik maakt van de bedenktijd tot aan een eventuele aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht, en in het verlengde daarvan tot aan het besluit over de aanvraag (of vanaf de aanvraag tot het besluit indien geen gebruik is gemaakt van de bedenktijd). Het is echter onduidelijk hoe lang slachtoffers doorgaans gebruikmaken van het tijdelijk verblijfsrecht. Inzicht hierin zou relevant zijn voor het inrichten van beschermingsmechanismen als opvang maar ook om bijvoorbeeld na te gaan in hoeverre een ontwikkeling als de pilot 'Kansloze aangiften' dat zich richt op het versneld afdoen van kansloze aangiften in de pilotregio's Rotterdam, Groningen, Friesland en Drenthe, terug te zien is in een verkorte gemiddelde duur van het tijdelijk verblijfsrecht.[35] Tevens bestaat onvoldoende zicht op het traject na het verlenen van een vergunning voor tijdelijk verblijfsrecht. Zo is het onduidelijk hoeveel aanvragen voortgezet verblijf mensenhandel zijn ingediend nadat gebruik is gemaakt voor het tijdelijk verblijfsrecht.[36] Ten aanzien van de aanbeveling inzake het vreemdelingrechtelijk kunnen volgen van slachtoffers[37], heeft de IND thans stappen ondernomen. Vanaf januari 2014 wordt in de vernieuwde registratiesystemen van de IND geregistreerd welke van het totale aantal aanvragen voortgezet verblijf, aanvragen van slachtoffers die eerst gebruik hebben gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht betreffen.[38]

herkomst). Daarnaast kunnen medische of psychologische omstandigheden onderdeel zijn van de te wegen factoren. Over de vraag of medisch-psychologische rapportages ter duiding van het mensenhandelrelaas voldoende gewicht krijgen gaat het artikel van De Vries 2012: 'Mensenhandel en medisch-psychologische rapportages'.

35 Het tijdelijk verblijfsrecht geldt zolang sprake is van een opsporings- of vervolgingsonderzoek. De pilot 'Kansloze aangiften' kan ertoe leiden dat onderzoeken sneller geseponeerd kunnen worden indien sprake is van onvoldoende opsporingsindicaties voor verdere vervolging. Het ontbreken van opsporingsindicaties wil overigens niet zeggen dat geen sprake kan zijn van slachtofferschap mensenhandel; zie NRM9, §2.8.4.

36 Deze informatie is eerder aan de hand van dossieronderzoek beschreven in het onderzoek *Opsporing van mensenhandel en de B9-regeling.* Hieruit bleek dat van de 49 slachtoffers die gebruik maakten van het tijdelijk verblijfsrecht 46 slachtoffers een nieuwe vreemdelingrechtelijke procedure startten nadat het tijdelijk verblijfsrecht is ingetrokken of de IND het voornemen tot intrekking van de verblijfsvergunning had verstuurd. Veruit de meerderheid, 43 slachtoffers, vroeg voortgezet verblijf aan. Voor 39 aanvragen voortgezet verblijf was de beslissing van de IND in primo bekend ten tijde van het onderzoek. Bij negen slachtoffers (23,1%) is de aanvraag voortgezet verblijf in primo toegewezen. Alle 30 slachtoffers bij wie de aanvraag tot voortgezet verblijf in primo is afgewezen gingen in bezwaar tegen deze beslissing. Na bezwaar is in drie gevallen alsnog voortgezet verblijf toegekend door de IND; zie NRM2012b, p. 27; zie verder NRM7, §5.5.

37 NRM 2012f, aanbeveling 5.

38 Mondelinge informatie van de IND, 14 november 2013.

5.2.2 Oneigenlijk gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht?

In voorgaande rapportages is uitgebreid aandacht besteed aan eventueel oneigenlijk gebruik[39] van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel.[40] In de afgelopen jaren zijn verschillende maatregelen ondernomen om oneigenlijk gebruik van de betreffende regeling tegen te gaan. Zo heeft de minister van Immigratie, Integratie en Asiel in 2010 naar aanleiding van de bevindingen van een interdepartementale werkgroep[41] een aantal maatregelen aangekondigd om de regeling minder aantrekkelijk te maken. Voorbeelden van deze maatregelen zijn een pilot om de doorlooptijden in de verblijfsregeling te verkorten[42], het vervolgen van personen die valse aangifte doen[43] en het afschaffen van het verblijfsrecht tijdens beklag.[44] Voorts was dezelfde minister medio 2012 voornemens de (duur van de) bedenktijd te wijzigen teneinde deze regeling strenger te maken. In mei 2012 heeft de minister hier van af gezien nadat de Nationaal rapporteur haar zorgen hierover had gedeeld.[45]

Vanuit verschillende ketenpartners bleef de behoefte bestaan voor duidelijkheid over de mate waarin oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht.[46] Eind 2013 heeft Regioplan, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC), een voorstudie afgerond waarin de onderzoekers tot de conclusie kwamen dat het onder de huidige omstandigheden onmogelijk is om een kwantitatief onderzoek te doen naar de mate van oneigenlijk gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht.[47] Tevens is een verkennende comparatieve studie verricht naar de verblijfsrege-

39 De termen misbruik en oneigenlijk gebruik worden vaak door elkaar gebruikt. Misbruik in dit verband wordt vaak gezien als de situatie waarin een vreemdeling moedwillig een beroep doet op de verblijfsregeling door zich voor te doen als slachtoffer van mensenhandel terwijl hij of zij dat in werkelijkheid niet is. Echter, er bestaan signalen dat in plaats van moedwillig misbruik te maken van de verblijfsregeling voor eigen gewin, slachtoffers onder dwang van mensenhandelaren een gefingeerd verhaal vertellen. In dit geval zijn het de mensenhandelaren die dus misbruik maken van de verblijfsregeling, en niet de slachtoffers zelf. Om deze nuancering in de discussie te benadrukken wordt de term oneigenlijk gebruik gehanteerd; zie NRM9, p. 177.

40 Zie NRM9, p. 177 e.v.

41 Deze interdepartementale werkgroep is in 2010 door de minister van Immigratie, Integratie en Asiel ingesteld en bestond uit leden van de ministeries Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Veiligheid en Justitie (VenJ) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), evenals de politie, de KMar, het OM, de Inspectie SZW (destijds SIOD) en de IND. Ook de Nationaal rapporteur en het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha) zijn geraadpleegd; zie *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 57; zie verder NRM9, p. 178.

42 Deze pilot staat bekend als de pilot 'kansloze aangiften'. De pilot is op 1 december 2012 van start gegaan en loopt tot 1 januari 2014; zie NRM9, pp. 178-181.

43 Zie bijvoorbeeld ECLI:NL:RBONE:2013:BZ5555, waarbij de verdachte is vrijgesproken van het doen van valse aangifte.

44 Artikel 3.88 Vb 2000 is komen te vervallen (*Stb*. 2012, 359); zie ook NRM9, p. 178.

45 *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 98.

46 *Kamerstukken II* 2011/12, 28 638, nr. 89.

47 Klaver, Van der Leun & Schreijenberg 2013, p. 73. De Nationaal rapporteur heeft eerder onderzoek gedaan naar de verblijfsregeling mensenhandel (NRM 2012b). Destijds is bewust besloten geen verder onderzoek in te stellen naar de mate van misbruik van die regeling omdat niet mogelijk is dit vast te stellen; zie ook 'Verleg focus: van oneigenlijk gebruik naar kansrijk maken van aangiften', *Nationaal*

lingen in België, Italië en het Verenigd Koninkrijk om de vragen beantwoord te krijgen hoe in andere landen verblijfsregelingen zijn ingericht en hoe daar mogelijk oneigenlijk gebruik van de desbetreffende regelingen wordt tegengegaan.[48] Een belangrijke bevinding in dit onderzoek is dat in geen van de genoemde drie landen oneigenlijk gebruik van de slachtofferregeling wordt uitgesloten maar ook niet als structureel probleem wordt beschouwd.[49]

Voorop staat dat terwijl oneigenlijk gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht niet uitgesloten wordt, een gebrek aan opsporingsindicaties niet betekent dat geen sprake kan zijn van slachtofferschap van mensenhandel.[50] Het is daarom belangrijk om een onderscheid te maken tussen de kansrijkheid van een eventuele vervolging voor mensenhandel en de mogelijkheid dat sprake is van slachtofferschap. Immers, een verhaal zonder voldoende aanknopingspunten voor verder onderzoek betekent niet noodzakelijkerwijs dat de betrokkene geen slachtoffer kan zijn. Zo kan een dader het slachtoffer hebben opgedragen om ten behoeve van de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht een bepaald verhaal te laten houden. Het is ook mogelijk dat een slachtoffer uit angst voor de dader bepaalde, voor de opsporing of vervolging, belangrijke feiten achterhoudt.[51] Tot slot kan medisch dan wel psychologisch letsel een belemmering vormen voor een geloofwaardig verhaal en het daardoor ontbreken van opsporingsindicaties.[52]

5.3 Cijfermatige gegevens

Deze paragraaf bevat cijfermatige gegevens gerelateerd aan het gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel.[53] Paragraaf 5.3.1 verschaft inzicht in welke slachtoffergroepen al dan niet gebruik maken van de bedenktijd alvorens een eventuele aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt. Paragraaf 5.3.2 toont de tijdsduur tussen het gebruik van de bedenktijd tot aan de medewerking aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek (indien van toepassing) en vervolgens tot aan een eventueel tijdelijk verblijfsrecht. Paragraaf 5.3.3 geeft antwoord op de vraag aan welke slachtoffers een tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2008-2012 is verleend.

---

rapporteur 28 maart 2014, http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2014/verleg-focus-van-oneigenlijk-gebruik-naar-kansrijk-maken-aangiften.aspx?cp= 63&cs= 16790 (geraadpleegd 4 april 2014).

48 Dit onderzoek is in augustus 2013 door de staatssecretaris van VenJ aan de Tweede Kamer aangeboden; zie *Kamerstukken II* 28 638, nr. 100.

49 Lettinga, Keulemans & Smit 2013.

50 Zie NRM7, p. 617; NRM9, p. 178.

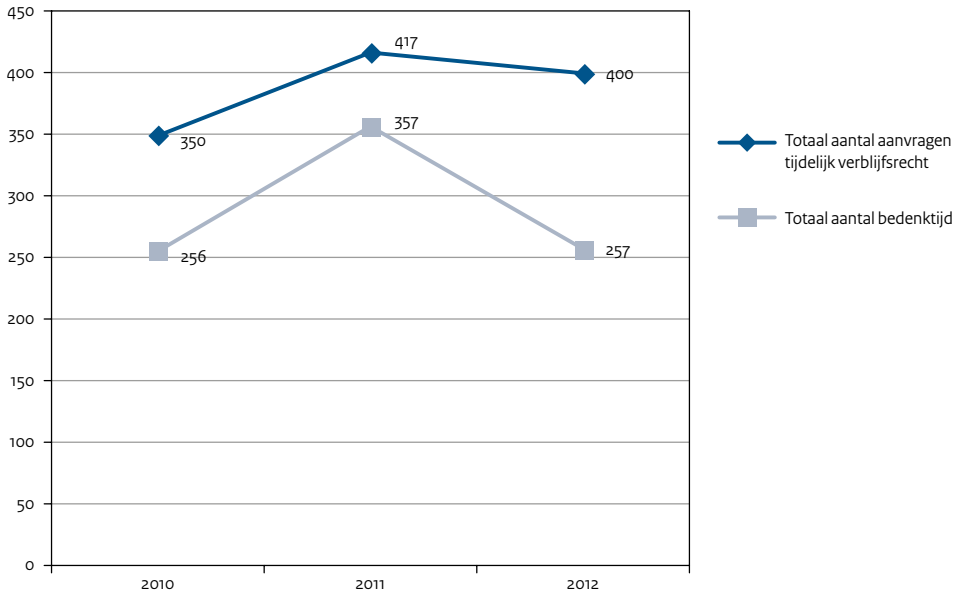
51 Zie NRM7, §5.3; §15.5.3.

52 In het artikel 'Mensenhandel en medisch-psychologische rapportages' beargumenteert De Vries dat medisch-psychologische rapportages daarom van ondersteunend belang zijn in de besluitvorming van onder meer de IND over aanvragen van slachtoffers van mensenhandel; zie De Vries 2012.

53 De cijfermatige informatie in deze paragraaf wijkt mogelijk iets af van de gegevens van de IND vanwege een secundaire analyse om voor de huidige rapportage gegevens op individueel slachtofferniveau te genereren; zie Bijlage 2.4 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij de tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

5.3.1 De bedenktijd en aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel

De volgende figuur toont hoe vaak in totaal in de periode 2010-2012 gebruik is gemaakt van de bedenktijd en hoeveel aanvragen tijdelijk verblijfsrecht in dezelfde periode zijn ingediend.[54,55]

Figuur 5.1 Totaal aantal keren dat gebruik is gemaakt van bedenktijd en totaal aantal aanvragen tijdelijk verblijfsrecht (2010-2012)

In de jaren 2010, 2011 en 2012 is respectievelijk 256, 357 en 257 keer gebruik gemaakt van de bedenktijd. De piek in 2011 is hierbij opvallend. Omdat binnen de categorale opvang slachtoffers mensenhandel (COSM) alleen slachtoffers worden opgevangen die in de bedenktijd zitten en niet beschikken over geldige verblijfsdocumenten[56] valt te verwachten dat de piek van het aantal keren dat gebruik is gemaakt van de bedenktijd gereflecteerd wordt door het aantal slachtoffers dat in de periode 2010-2012 in de COSM is ingestroomd. Echter, het aantal slachtoffers dat gebruik heeft gemaakt van een opvangplaats

54 Zie Tabellen B4.4.1 en B4.4.2 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

55 Het totaal aantal keer dat gebruik is gemaakt van de bedenktijd en het totaal aantal aanvragen tijdelijk verblijf in de periode 2010-2012 vormen geen cohort en kunnen daarom als zodanig niet met elkaar worden vergeleken.

56 Immers, in de COSM ligt de nadruk op de eerste drie maanden om slachtoffers voor te bereiden op het doen van aangifte of het anderszins meewerken aan de opsporing of vervolging en het wegwijs maken in de samenleving; zie NRM9, §2.9.2.2. De toetredingscriteria zijn de afgelopen jaren verscherpt binnen de COSM (Van London & Hagen 2012, p. 27); zie verder NRM9, §2.9.2.2; §2.9.2.4.

in de COSM is gestaag toegenomen van 69 in 2010 naar 92 in 2011 en 113 in 2012.[57] De daling in 2012 ten opzichte van 2011 is mogelijk te plaatsen in het kader van de discussie omtrent misbruik van de verblijfsregeling[58]. Uit signalen van opvang- en hulpverleningorganisties komt naar voren dat de politie slachtoffers minder vaak informeert over hun recht op de bedenktijd met het doel om misbruik van de verblijfsregeling mensenhandel tegen te gaan.[59] Deze manier van handelen zou echter in strijd zijn met de huidige wet- en regelgeving, omdat het slachtoffer geïnformeerd moet worden over het recht tot bedenktijd en aangifte. Het is aan het slachtoffer of hij daar wel of niet gebruik van maakt, niet aan de politie en de KMar. Dergelijke signalen zouden dan ook nader onderzocht moeten worden.

Ook het aantal aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht bereikte een piek van 417 aanvragen in 2011. Niettemin daalde het aantal aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht in 2012 slechts met 4% ten opzichte van 2011 terwijl het aantal keren dat gebruik is gemaakt van de bedenktijd in 2012 aanzienlijk meer is gedaald, namelijk met 28% ten opzichte van 2011.

Aanvragen tijdelijk verblijfsrecht na signalering

De aantallen aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2010-2012, volgen niet dezelfde stijgende lijn als het aantal bij CoMensha geregistreerde niet-Nederlandse slachtoffers.[60,61] Het is de vraag in hoeverre slachtoffers na signalering op de hoogte zijn (gebracht) van hun recht op tijdelijk verblijf en de daaraan gekoppelde voorzieningen dan wel dat zij behoefte hebben aan een tijdelijk verblijf en voorzieningen zoals opvang. Een nuancering ten aanzien van de bij CoMensha geregistreerde slachtoffers is hier echter op zijn plaats. Zo betreft een aanzienlijk deel van de geregistreerde slachtoffers in 2012 (potentiële) slachtoffers die de KMar vanuit controles aan de grenzen heeft gemeld.[62] Niettegenstaande de relevantie van deze meldingen voor bijvoorbeeld de opsporing,[63] is het goed mogelijk dat een substantieel deel van de CoMensha-registraties *false positives* bevatten, waarmee wordt gedoeld op personen die als slachtoffer zijn gemeld maar dat in werkelijkheid niet zijn.[64]

In hoeverre wordt gebruik gemaakt van de bedenktijd alvorens al dan niet een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt?

Figuur 5.1 verschaft geen inzicht in het al dan niet gebruik van de bedenktijd alvorens een (eventuele) aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt. Immers, niet elk slachtoffer maakt gebruik van de bedenktijd voordat een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht ambtshalve wordt ingediend en niet voor

57 Dit komt in de periode 2010-2012 neer op respectievelijk 31%, 33% en 41% van het totaal aantal slachtoffers voor wie een opvangverzoek is ingediend (respectievelijk N: 225; N: 280; N: 274); zie Tabel B4.1.29.

58 Zie §5.2.2; NRM9, p. 177 e.v.

59 Deze signalen komen uit het Strategisch Overleg Mensenhandel (SOM-overleg, zie hierover NRM9, p. 261) en zijn ook besproken in het SOM-overleg op 28 maart 2014; zie voor meer informatie over de pilot Kansloze aangiften ook NRM7, p. 617; NRM9, p. 178.

60 Zie ook §2.2.2.

61 Zie §5.3.3 voor het aantal verleningen en afwijzingen. De cijfermatige gegevens inzake de aanvragen enerzijds en de verleningen en afwijzingen anderzijds vormen geen cohort en kunnen om deze reden dan ook niet met elkaar worden vergeleken.

62 Zie ook de §2.2.4 en Hoofdstuk 3.

63 Zie Hoofdstuk 3

64 Zie ook §2.2.1.

ieder slachtoffer dat gebruik maakt van de bedenktijd volgt uiteindelijk een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht. Derhalve wordt over het totaal van de periode 2010-2012 een vergelijking gemaakt tussen de volgende drie categorieën :[65]

– slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd, welke uiteindelijk *niet* is gevolgd door een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht ('bedenktijd niet gevolgd door aanvraag');[66]
– slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd, welke uiteindelijk *wél* is gevolgd door een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht ('bedenktijd gevolgd door aanvraag');
– slachtoffers voor wie ambtshalve een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend maar die niet eerst gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd ('aanvraag zonder gebruik van bedenktijd').[67,68]

De volgende figuur illustreert hoe de bovenstaande drie groepen zich tot elkaar verhouden.[69,70]

Figuur 5.2 Gebruik van bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (totaal van 2010-2012)

De meeste slachtoffers hebben gebruik gemaakt van de bedenktijd waarna een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde. Het gaat om 42% (= 597). Voor een ongeveer even grote groep, 40% (= 570), is een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht ingediend zonder dat eerst gebruik is gemaakt van de bedenktijd. Eén vijfde, 19% (= 273) van de slachtoffers maakte gebruik van de bedenktijd zonder dat uiteindelijk een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde.

65 Een dergelijke analyse staat ook in de voorgaande kwantitatieve rapportage; zie NRM 2012f, §4.3.

66 Het is mogelijk dat wanneer vanaf oktober 2012 gebruik is gemaakt van de bedenktijd, een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht alsnog in 2013 volgde. Dit is (nog) niet terug te zien in de cijfers. Wel is bekend dat 42 slachtoffers vanaf oktober 2012 gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd welke niet gevolgd leek te zijn door aan aanvraag tijdelijk verblijfsrecht. Het is dus mogelijk dat voor (een aantal van) deze slachtoffers in 2013 alsnog een aanvraag tijdelijk verblijf volgde.

67 Wanneer voor slachtoffers in de periode tot en met maart 2010 ambtshalve een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht is ingediend, is het mogelijk dat de start van het gebruik van de bedenktijdperiode nog in 2009 valt. Voor 71 slachtoffers is tot en met maart 2010 een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht ingediend zonder dat eerst gebruik leek te zijn gemaakt van de bedenktijd. Het is dus mogelijk dat (een aantal van) deze slachtoffers in 2009 gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd.

68 De categorie 'aanvragen zonder gebruik van de bedenktijd' kan een enigszins vertekend beeld geven omdat getuige-aangevers geen gebruik kunnen maken van de bedenktijd maar wel recht hebben op het tijdelijk verblijfsrecht. Het is vooralsnog niet mogelijk na te gaan voor hoeveel getuige-aangevers een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht bestond (schriftelijke informatie van de IND, 3 december 2013).

69 De analyses over de drie categorieën betreffen het totaal van 2010-2012.

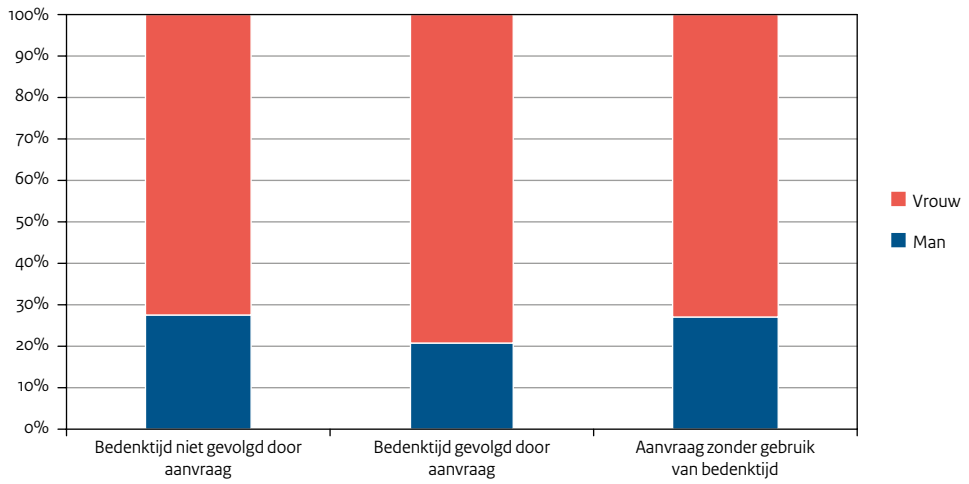
70 Zie Tabel B4.4.3 voor een gedetailleerd overzicht van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2010-2012.

Kenmerken van slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd dan wel voor wie een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde

Voor verschillende doeleinden is het relevant te weten welke slachtoffers in meer of mindere mate gebruik maken van de bedenktijd dan wel een aanvraag indienen voor het tijdelijk verblijfsrecht. Zo is het voor de opsporing belangrijk te weten wie de slachtoffers zijn die wel gebruik maken van de bedenktijd, maar uiteindelijk geen aangifte doen of anderszins meewerken aan de opsporing of vervolging. De vraag die hier interessant is, is wat de beweegreden is van een slachtoffer om na de bedenktijd uiteindelijk geen aangifte te doen. Ook voor de opvang, en in het bijzonder voor de COSM, is dit relevant om te weten. Aan de hand van dergelijke informatie kan de opvang zich richten op de verbetering van de bescherming van en het vergroten van de aangiftebereidheid bij specifieke groepen slachtoffers.[71] Tevens is het interessant te kijken naar de slachtoffers die gebruik maken van de bedenktijd en vervolgens wel meewerken aan de opsporing of vervolging. Wie zijn deze slachtoffers en waarom werken zij na de bedenktijd wel mee aan een opsporings- of vervolgingsonderzoek? Tot slot zijn er de slachtoffers voor wie een aanvraag volgt, maar die geen gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd. Mogelijk hebben deze slachtoffers geen behoefte aan bedenktijd en willen ze direct aangifte doen. Kennis over deze slachtoffers geeft de opvang, maar ook de politie en alle andere, relevante ketenpartners de mogelijkheid om de bescherming van slachtoffers te verbeteren. In het hiernavolgende worden de kenmerken van de verschillende slachtoffers weergegeven.

Geslacht

De volgende figuur toont dat mannelijke en vrouwelijke slachtoffers nauwelijks van elkaar verschillen met betrekking tot het al dan niet gebruik maken van de bedenktijd waarna een eventuele aanvraag voor het tijdelijk verblijf volgt.[72]

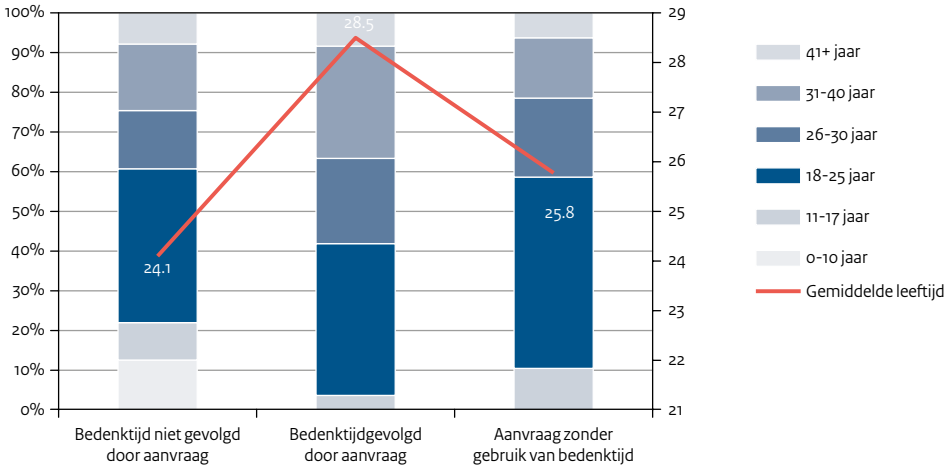
Figuur 5.3 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar geslacht (totaal van 2010-2012)

71 En tevens de kwaliteit van aangiften te verbeteren; zie NRM9, pp. 191 -192.

72 Zie Tabel B4.4.4 voor een gedetailleerd overzicht van het gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht naar geslacht in de periode 2010-2012.

Leeftijd

In hoeverre gebruik wordt gemaakt van de bedenktijd dan wel een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt hangt, tot een bepaalde mate, samen met de leeftijdscategorie waartoe een slachtoffer behoort.[73] De volgende figuur laat dit zien.[74]

Figuur 5.4 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar leeftijdscategorieën (totaal van 2010-2012)

Slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd die is gevolgd door een aanvraag zijn meestal ouder dan 25 jaar. Het gaat om 58% (= 347) van het totaal aantal slachtoffers in de categorie 'Bedenktijd gevolgd door aanvraag'. Zij zijn met een gemiddelde leeftijd van 28,5 jaar[75] dan ook de oudste slachtoffers. In de andere twee categorieën zijn slachtoffers meestal 25 jaar of jonger. Voor de categorieën 'Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag' en 'Aanvraag zonder gebruik van de bedenktijd' gaat het om respectievelijk 60% (= 165) en 58% (= 332). Zij zijn gemiddeld respectievelijk 24,1 jaar[76] en 25,8 jaar[77]. In de categorie 'Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag' bevinden zich de meeste minderjarigen. Het gaat om 22% (= 60), waarvan de meesten jonger dan elf jaar zijn.[78,79] Het is onduidelijk in hoeverre het hier minderjarige slachtoffers of kinderen van slachtoffers betreft.

73 Er bestaat een matig verband tussen het gebruik van de bedenktijd dan wel het doen van een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht enerzijds en de verschillende leeftijdscategorieën anderzijds: V (2010-2012): 0,26.

74 Zie Tabel B4.4.5 voor een gedetailleerd overzicht van het gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht naar leeftijdscategorieën in de periode 2010-2012.

75 N: 597; Sd: 8,0 jaar.

76 N: 273; Sd: 11,8 jaar.

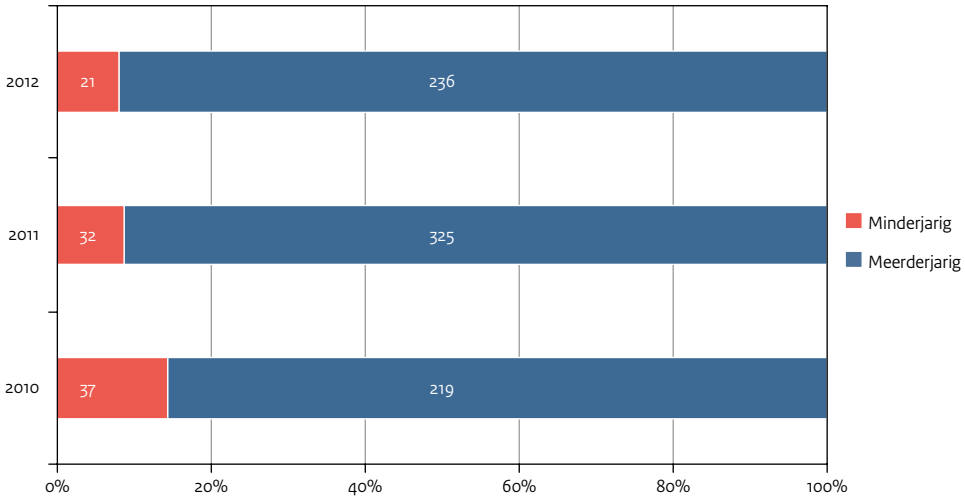
77 N: 570; Sd: 7,8 jaar.

78 Het gaat hierbij waarschijnlijk niet (alleen) om slachtoffers van mensenhandel maar om kinderen van slachtoffers; zie ook de Verantwoording van de onderzoeksmethoden in Bijlage 2.4; NRM2012f, p. 95.

79 Slachtoffers in de categorie 'Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag' zijn met een gemiddelde leeftijd van 24,1 jaar (N: 273; Sd: 11,8 jaar) de jongste slachtoffers. De gemiddelde leeftijd van slachtoffers in

Minderjarige slachtoffers of kinderen van slachtoffers?

Zoals in eerdere rapportages is genoemd,[80] is het verblijf van minderjarige kinderen van slachtoffers die gebruik maken van de bedenktijd niet beleidsmatig geregeld. In de praktijk blijkt dat hier pragmatisch mee om wordt gegaan door minderjarige kinderen van slachtoffers ook gebruik te laten maken van de bedenktijd. Zodra aan een ouder een tijdelijk verblijfsrecht is verleend, kan aan een kind op grond van Hoofdstuk B7 Vc ook een verblijfstitel worden verleend, in het kader van gezinshereniging. De volgende figuur toont het aantal minderjarigen dat in de periode 2010-2012 gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd. Ten aanzien van een substantieel deel bestaat het vermoeden dat zij niet zelf slachtoffer zijn, maar kinderen zijn van slachtoffers.[81]

Figuur 5.5 Minderjarigen versus meerderjarigen in de bedenktijd (2010-2012)[82]

Uit de cijfermatige gegevens blijkt niet de verhouding tussen minderjarige slachtoffers en kinderen van slachtoffers. Om hierin meer inzicht te krijgen, is de aanbeveling om het verblijf van kinderen van slachtoffers in een afzonderlijke regeling vast te leggen nog steeds relevant.[83]

Nationaliteit

De volgende tabel verschaft inzicht in welke nationaliteiten het meest voorkomen in de drie categorieën.[84]

---

de categorieën 'Bedenktijd gevolgd door aanvraag' en 'Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd' is respectievelijk 28,5 jaar (N: 597; Sd: 8,0 jaar) en 25,8 jaar (N: 570; Sd: 7,8 jaar).

80 Zie bijvoorbeeld NRM 2012f, pp, 88-89; 95.

81 Zie NRM 2012f, pp. 88-89; 95.

82 Het betreft hier de leeftijd ten tijde van de start van de bedenktijd zoals deze bekend is bij de IND.

83 Zie NRM 2012f, pp. 88-89; 95.

84 Zie Tabel B4.4.6 voor een gedetailleerd overzicht van het gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht naar nationaliteiten in de periode 2010-2012.

Tabel 5.1 Top-5 rangorde van nationaliteiten van slachtoffers in de bedenktijd en/of met een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (totaal van 2010-2012)

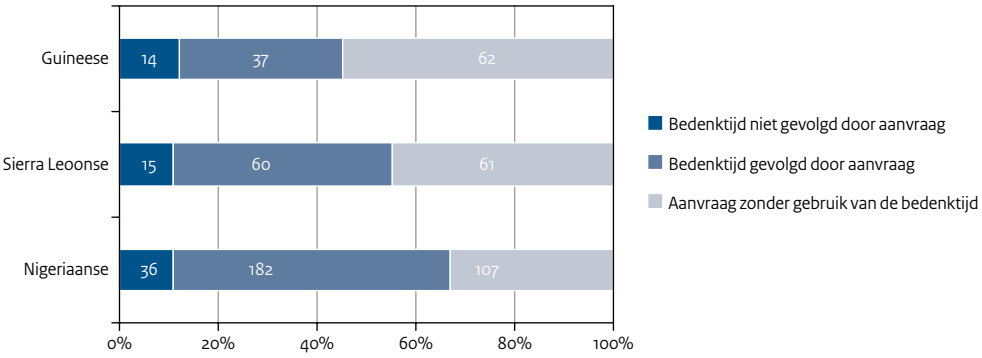
	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag N: 273		Bedenktijd gevolgd door aanvraag N: 597		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd N: 570		*Totaal N: 1.440*	
Nationaliteit	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Nigeriaanse	2e		1e		1e		1e	
	36	13%	182	30%	107	19%	325	23%
Sierra Leoonse	4e		2e		3e		2e	
	15	6%	60	10%	61	11%	136	10%
Guineese	5e'		3e		2e		3e	
	14	5%	37	6%	62	11%	113	8%
Hongaarse	3e		5e'		–		4e	
	30	11%	27	5%	29	5%	86	6%
Bulgaarse	5e		–		4e		5e	
	14	5%	18	3%	32	6%	64	4%
Chinese	–		4e		–		–	
	8	3%	30	5%	21	4%	59	4%
Ghanese	–		5e'		–			
	9	3%	27	5%	19	3%	55	4%
Poolse	1e		–		–		–	
	49	18%	1	0%	5	1%	55	4%
Roemeense	–		–		5e		–	
	8	3%	21	4%	30	5%	59	4%

Bron: IND-bestanden

De informatie in de tabel kan de basis vormen voor bijvoorbeeld maatregelen die de bescherming van het slachtoffer en de medewerking aan de opsporing en vervolging zouden moeten bevorderen. Dit zou gelden voor de slachtoffers die wel gebruik maken van de bedenktijd maar voor wie geen aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt, te weten de Poolse en Hongaarse slachtoffers. Het is echter onduidelijk in hoeverre deze slachtoffers daadwerkelijk geen medewerking hebben verleend aan de opsporing of vervolging of dat zij geen behoefte hadden aan de voorzieningen zoals bijstand en opvang waar zij in het kader van het tijdelijk verblijfsrecht aanspraak op kunnen maken.

Tabel 5.1 verschaft geen inzicht in hoe slachtoffers met specifieke nationaliteiten het vreemdelingrechtelijke traject tot aan de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht doorlopen. De grootste groep derdelanders die gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht is afkomstig uit West-Afrikaanse landen. De volgende figuur toont hoe slachtoffers met de Nigeriaanse, Sierra Leoonse of Guineese nationaliteit, het vreemdelingrechtelijke traject tot aan de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht hebben doorlopen. Hierbij valt op dat met name de Guineese slachtoffers - in vergelijking met Nigeriaanse en Sierra Leoonse

slachtoffers - minder vaak gebruik maken van de bedenktijd en er vaker voor lijken te kiezen om direct mee te werken aan het opsporingsonderzoek.

Figuur 5.6 Vreemdelingrechtelijk traject van Nigeriaanse, Sierra Leoonse en Guineese slachtoffers (totaal van 2010-2012)

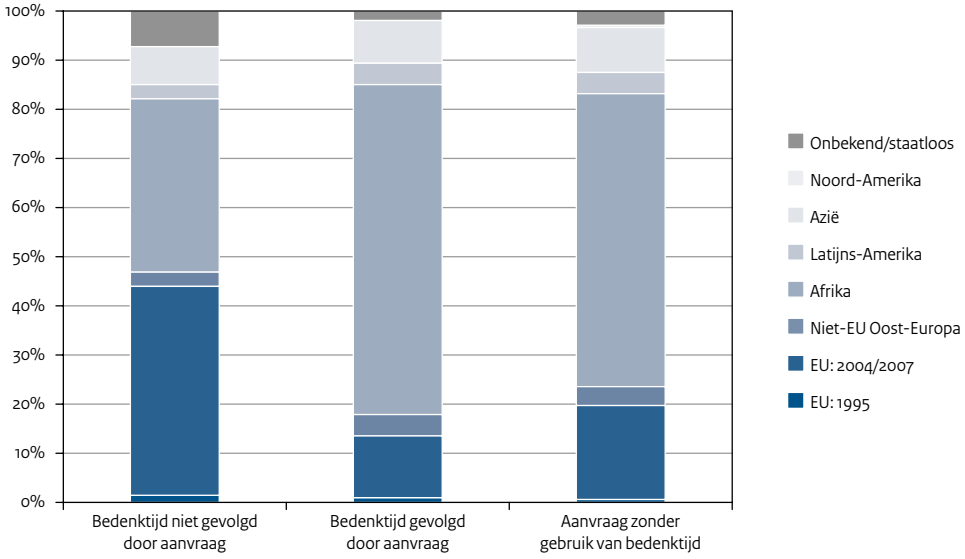
Herkomstregio

De volgende figuur toont de herkomstregio's van de slachtoffers in de bedenktijd dan wel met een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht.[85] Hieruit blijkt dat in hoeverre gebruik wordt gemaakt van de bedenktijd dan wel een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgt, tot een bepaalde mate samenhangt met de herkomstregio's van slachtoffers.[86] In de categorie 'Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag' bevinden zich in vergelijking tot de andere twee categorieën relatief meer slachtoffers met een nationaliteit uit een Midden- of Oost-Europees land (met name de Poolse[87], Hongaarse of Bulgaarse nationaliteit). Het gaat in totaal om 43% (= 116). In de categorieën 'Bedenktijd gevolgd door aanvraag' en 'Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd' bevinden zich met name slachtoffers met een nationaliteit uit een Afrikaans land (met name de Nigeriaanse, Sierra Leoonse of Guineese nationaliteit). Het gaat om respectievelijk 67% (= 399) en 60% (= 341).

85 Zie Tabel B4.4.7 voor een gedetailleerd overzicht van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht naar herkomstregio's in de periode 2010-2012.

86 Er bestaat een matig sterk verband tussen de herkomstregio van een slachtoffer en het gebruik van de bedenktijd dan wel het indienen van aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht: V (2010-2012): 0,22.

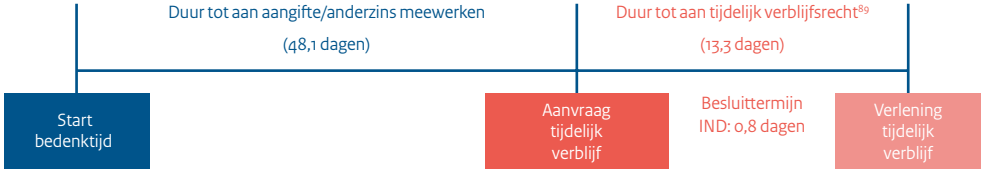
87 De casus Bloemenkwekerij verklaart het hoge *aantal* Poolse personen dat gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd maar voor wie uiteindelijk geen aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde. In deze casus kwam de mogelijke uitbuiting van rond de zeventig Roemeense en Poolse werknemers aan het licht door een gezamenlijke controle door de toemalige Arbeidsinspectie (AI), de gemeente en de vreemdelingenpolitie onder leiding van de AI, in twee locaties van een bloemenkwekerij. In deze casus kregen de (met name Poolse) werknemers de mogelijkheid om gebruik te maken van de bedenktijd maar hebben zij uiteindelijk geen aangifte gedaan of anderszins meegewerkt met de opsporing of vervolging; zie verder NRM2012f, pp. 89-90.

Figuur 5.7 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar herkomstregio's (totaal van 2010-2012)[88]

5.3.2 Van bedenktijd tot vergunning

Het is voor het eerst dat voldoende cijfermatige informatie is ontvangen om de doorlooptijden te berekenen vanaf het moment dat een slachtoffer gebruik maakt van de bedenktijd tot aan een eventuele verlening voor het tijdelijk verblijfsrecht (of vanaf de aanvraag tot aan de verlening indien niet gebruik is gemaakt van de bedenktijd). De volgende figuur geeft vereenvoudigd de gemiddelde duur weer vanaf de start van het gebruik van de bedenktijd tot aan de verlening van het tijdelijk verblijfsrecht.

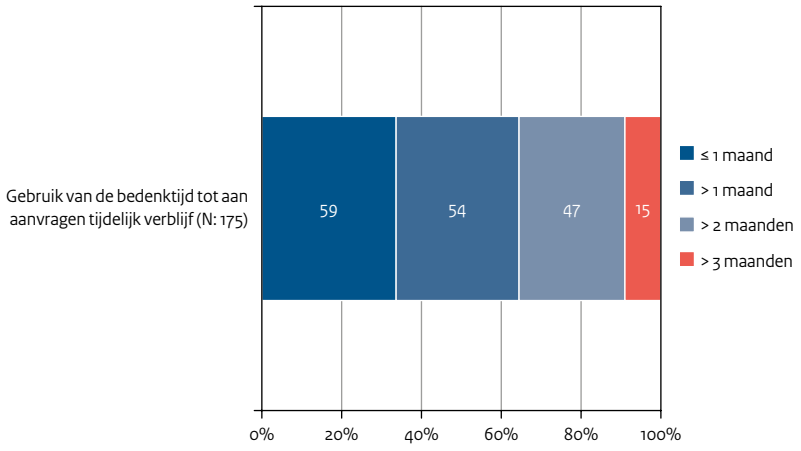
Figuur 5.8 Gemiddelde doorlooptijden vanaf het gebruik van de bedenktijd tot aan het tijdelijk verblijfsrecht (2012)[89]

88 Van de slachtoffers van wie de herkomstregio niet genoemd kon worden was dit bijna altijd omdat de herkomstregio onbekend dan wel niet geregistreerd was. Slechts voor één slachtoffer is geregistreerd dat het om een staatloos slachtoffer ging; zie Tabel B4.4.7.

89 Het gaat hierbij met inname niet om de besluittermijn van de IND, maar om de verstreken tijd tussen het doen van aangifte of het anderszins meewerken aan de opsporing of vervolging enerzijds en de verlening van het tijdelijk verblijfsrecht anderzijds.

Van bedenktijd tot aanvraag

De volgende figuur toont de duur in maanden vanaf de aanvang van het gebruik van de bedenktijd tot aan de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht, indien de aanvraag in hetzelfde jaar volgde.

Figuur 5.9 Aantal maanden vanaf de start van het gebruik van de bedenktijd tot aanvraag van het tijdelijk verblijfsrecht (2012)[90]

Voor veruit de meerderheid, 91% (= 160), is na de start van de bedenktijd binnen drie maanden een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht ingediend. Voor de grootste groep slachtoffers is binnen een maand na start van de bedenktijd een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht ingediend. Het gaat om 34% (= 59). Een evenwel grote groep, namelijk 31% (= 54) verleende medewerking na één tot twee maanden en 27% (= 47) verleende medewerking na twee tot drie maanden. De cijfers lijken aan te tonen dat voor een deel van de slachtoffers na drie maanden, tot maximaal bijna zeven maanden[91] na start van de bedenktijd een aanvraag is ingediend. Het is ook mogelijk dat een slachtoffer na afloop van de bedenktijd niet meteen wil of kan meewerken aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek maar na de maximale termijn van drie maanden van de bedenktijd aangifte besluit te doen of anderzins besluit mee te werken met de opsporing of vervolging. Dientengevolge volgt de aanvraag voor tijdelijk verblijfsrecht ook na deze termijn van drie maanden. Wat er in de tussentijd gebeurt met het slachtoffer blijkt niet uit de cijfers. Wel is bekend dat binnen de COSM soms meer tijd wordt geboden aan het slachtoffer om aangifte te doen. Het komt voor dat de politie de aangifte uitstelt op advies van het COSM waardoor het slachtoffer meer tijd wordt gegund dan de maximale, wettelijke termijn van drie

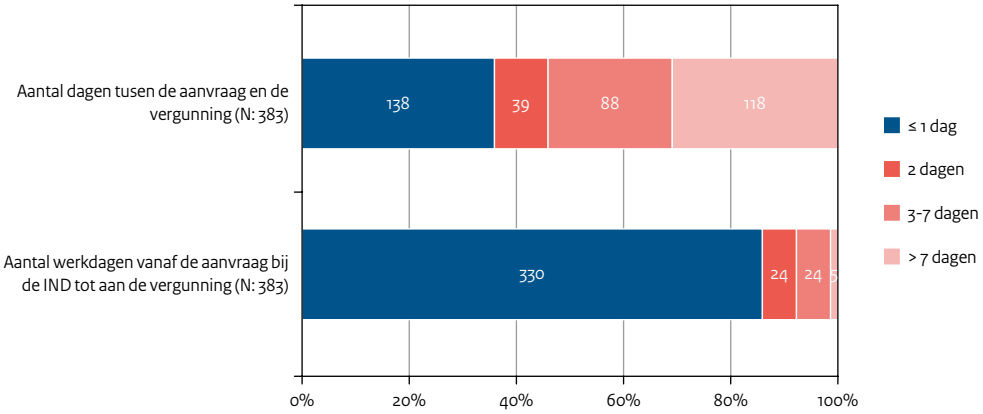
90 In totaal hebben in 2012 257 slachtoffers gebruik gemaakt van de bedenktijd. Van 175 slachtoffers is zeker dat voor hen na gebruik van de bedenktijd ook in 2012 een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend in 2012. Voor 82 slachtoffers is het gebruik van de bedenktijd dus niet gevolgd door een aanvraag. Echter 42 daarvan maakten gebruik van de bedenktijd vanaf oktober 2012 waarbij het mogelijk is dat zij in 2013 alsnog een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht hebben ingediend.

91 212 dagen (6,97 maanden).

maanden. In een dergelijk geval loopt de bedenktijd door tot de verlening van tijdelijk verblijfsrecht.[92] Gemiddeld volgde een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht na 48,1 dagen[93] vanaf de start van de bedenktijd.[94]

Van aanvraag tot vergunning

De volgende figuur toont de duur in dagen vanaf het moment dat een slachtoffer in 2012 aangifte heeft gedaan of anderszins heeft meegewerkt aan de opsporing of vervolging tot aan de verlening van het tijdelijk verblijfsrecht (ook in 2012). Tevens toont de figuur hoe lang de IND er over deed om te beslissen over de aanvraag.[95]

Figuur 5.10 Aantal dagen vanaf de aanvraag tot de vergunning (2012)[96]

92 Mondelinge informatie van de COSM 'HVO Querido', 27 maart 2014.

93 N: 175; Sd: 35,4 dagen.

94 In een eerdere rapportage heeft de Nationaal rapporteur op grond van dossieronderzoek van 41 dossiers berekend dat slachtoffers gemiddeld 56,1 dagen gebruik maakten van de bedenktijdperiode (Sd: 33,6 dagen); zie NRM 2012b, p. 14. Het gemiddelde van 48,1 dagen in de huidige rapportage is betrouwbaarder omdat het gebaseerd is op de volledige dataset van de IND. Wel moet in ogenschouw worden genomen dat het hierbij niet noodzakelijkerwijs om de bedenktijdperiode gaat maar om de periode vanaf de start van de bedenktijd tot aan medewerking aan het strafrechtelijk onderzoek. Immers, iemand kan na afloop van de bedenktijdperiode nog niet meteen mee willen werken aan het strafrechtelijk onderzoek maar op een later moment wel. Indien dit het geval is, heeft dit invloed op het gemiddeld aantal dagen vanaf de start van de bedenktijd tot aan medewerking aan het strafrechtelijk onderzoek.

95 Het betreft hier het aantal dagen vanaf de datum dat de aanvraag is ingediend tot de datum dat de aanvraag wordt ingewilligd. Tevens verschaft de figuur inzicht in het aantal *werk*dagen dat de IND nodig had om over de aanvraag te beslissen.

96 Het totaal van 383 verleningen van het tijdelijk verblijfsrecht bestaat uit 176 slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd en voor wie daarna in 2012 een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht is ingediend, plus 207 slachtoffers die niet gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd maar voor wie in 2012 wel een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend welke tot een verlening hebben geleid. Het totaal aantal aanvragen in 2012 betrof 400 (zie Tabel B4.4.2). Echter, daarvan

Voor de grootste groep slachtoffers, namelijk 36% (= 138) geldt dat binnen een dag nadat aangifte is gedaan dan wel anderzins aan de opsporing of vervolging is meegewerkt, een tijdelijk verblijfsrecht is verleend. Aan een grote groep, 31% (= 118), is pas na zeven dagen een tijdelijk verblijfsrecht verleend. Gemiddeld zaten er 13,3 dagen[97] tussen het doen van aangifte of het anderzins meewerken aan de opsporing of vervolging en de verlening van het tijdelijk verblijfsrecht.

Een knelpunt lijkt te zijn dat de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht niet meteen na medewerking aan het opsporings- of vervolgingsonderzoek wordt opgestuurd aan de IND. Zodra de aanvraag bij de IND bekend is, streeft de IND ernaar om binnen één *werk*dag een besluit over de aanvraag te nemen. Figuur 5.10 geeft een indicatie van de besluittermijn van de IND over de aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht zodra deze aanvraag bij de IND bekend is.[98] Veruit de meeste aanvragen zijn binnen de streeftermijn van de IND (één werkdag) ingewilligd. Het gaat om 86% (= 330). Het gemiddeld aantal dagen vanaf de aanvraag tot aan de inwilliging betrof 0,8 dagen.[99,100]

5.3.3 Verleningen en afwijzingen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel

Deze paragraaf verschaft informatie over de slachtoffers aan wie een tijdelijk verblijf mensenhandel is verleend in de periode 2008-2012.

Opmerkingen bij de cijfers

De aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht en de afdoeningen hierover (inwilligingen dan wel afwijzingen) zouden theoretisch gezien een cohort moeten vormen. Immers, de IND streeft ernaar binnen 24 uur te beslissen over een B9-aanvraag.[101] Niettemin blijkt dit niet altijd het geval te zijn[102] en kan, wanneer een aanvraag bijvoorbeeld eind december is ingediend, over deze aanvraag pas in het opvolgende jaar

---

kwamen 383 slachtoffers terug in het bestand van de IND inzake verleningen tijdelijk verblijfsrecht in 2012. In totaal zijn in 2012 388 vergunningen tijdelijk verblijfsrecht verleend (zie Tabel B4.4.8). De aanvragen en verleningen vormen geen cohorten en kunnen daarom ook niet met elkaar worden vergeleken.

97 N: 383; Sd: 34,1 dagen.

98 Het komt overigens ook voor dat wanneer het slachtoffer aangifte heeft gedaan of anderszins heeft besloten mee te werken aan de opsporing of vervolging, dit niet op dezelfde dag bekend is bij de IND maar dat de aanvraag wel meteen na medewerking aan de opsporing of vervolging is opgestuurd aan de IND. Immers, het kan voorkomen dat het M55-formulier aan het eind van dag één wordt toegezonden, de registratie door de IND plaatsvindt op dag twee en het besluit op dag drie (schriftelijke informatie van de IND, 3 december 2013).

99 N: 383; Sd: 1,6 dagen.

100 Een knelpunt uit een dossierstudie uit 2012 betrof de soms lange periode tussen het verlenen van het tijdelijk verblijfsrecht voor slachtoffers mensenhandel en de feitelijke verstrekking van de daaraan gekoppelde verblijfspas. Ten tijde van het schrijven van deze rapportage onderzocht de IND hoe deze termijn kan worden verkort; zie NRM 2012b; zie NRM 2012f, pp. 86-88; NRM9, p. 171.

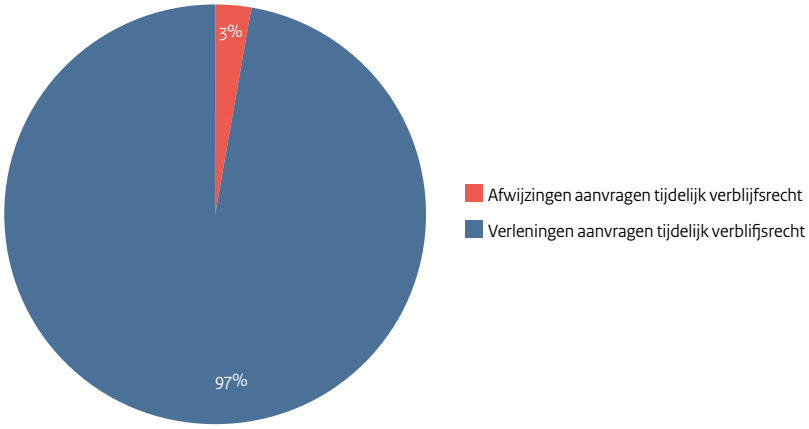
101 Zie ook Hoofdstuk B8/3 Vc: 'De IND beslist op een aanvraag van een vermoedelijk slachtoffer van mensenhandel binnen een streeftermijn van 24 uur nadat de aanvraag door de politie aan de IND is verzonden.'

102 Voor veruit de meerderheid werd echter wel binnen een dag op de aanvraag beslist; zie §5.3.2.

zijn beslist.[103] Dit maakt dat de gegevens over de aanvragen enerzijds en de verleningen of afwijzingen anderzijds geen cohort vormen en dat de cijfermatige gegevens in paragraaf 5.3.1 niet als zodanig met de cijfermatige gegevens in deze paragraaf kunnen worden vergeleken.[104]

Verleningen en afwijzingen

De volgende figuur toont het deel van de aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht dat is afgewezen in verhouding tot het deel dat is ingewilligd in de periode 2009-2012.[105]

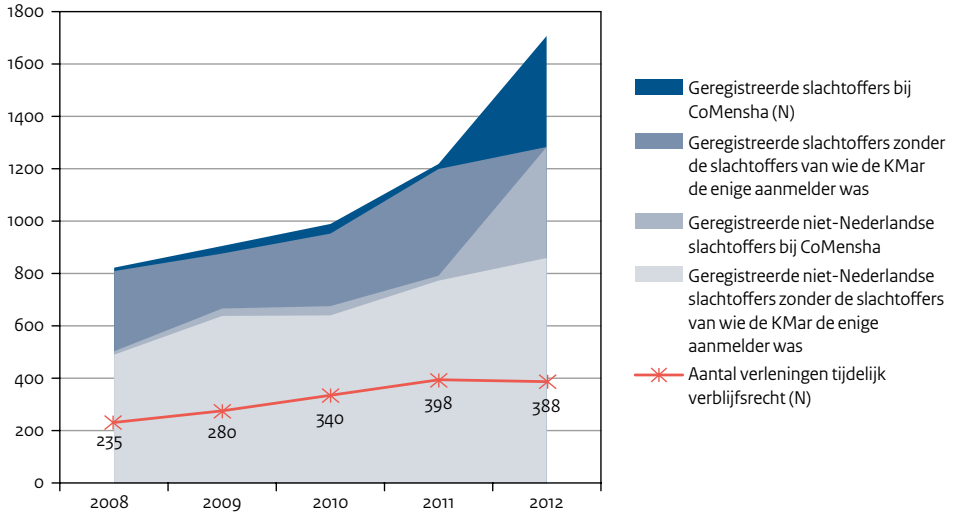

Figuur 5.11 Verleningen en afwijzingen (2009-2012)

Zoals reeds is genoemd[106], kan een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht slechts in uitzonderlijke gevallen worden afgewezen.[107] Gemiddeld 3% van het totaal aantal aanvragen in de periode 2009-2012 is afgewezen.[108]

De volgende figuur toont het jaarlijks aantal verleningen van het tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2009-2012[109], in verhouding tot aantal *mogelijke* slachtoffers dat bij CoMensha is geregistreerd.[110]

103 Het is ook mogelijk dat op een aanvraag op de laatste dag van het jaar de daaropvolgende dag in het volgende jaar wordt beslist.
104 Zie NRM 2012f, pp. 101-102.
105 Zie Tabellen B4.4.8 en B4.4.9 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.
106 Zie §5.2.1.
107 Vw 2000, artikel 16; zie §5.2.1 in deze rapportage; zie verder NRM 2012f, §4.2; §4.4.4.
108 Ten aanzien hiervan is reeds dossieronderzoek uitgevoerd; zie NRM 2012f, §4.4.4.
109 Het betreffen uitsluitend de verleningen in eerste aanleg (schriftelijke informatie van de IND, 3 december 2013).
110 Zie Tabellen B4.4.8; Tabel B4.1.3; B4.1.4 en B4.1.13 voor de gedetailleerd overzichten van deze gegevens.

Figuur 5.12 Verleningen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012)

In 2012 is aan 388 slachtoffers het tijdelijk verblijfsrecht verleend. Dit is iets minder dan in het jaar daarvoor toen aan 398 slachtoffers het verblijfsrecht is verleend. Voor 2012 was een geringe stijging van ten minste 17% per jaar merkbaar in het aantal verleningen. De (geringe) daling in 2012 van het aantal verleningen in 2012 is des te opvallender vanwege de aanzienlijke stijging van het aantal bij CoMensha geregistreerde niet-Nederlandse slachtoffers. Daarbij moet de nuancering worden geplaatst dat sprake kan zijn van oversignalering van slachtoffers in de CoMensha-registraties.[111]

Wie is het slachtoffer dat gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel?

Het slachtoffer dat in de periode 2008-2012 gebruik heeft gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht is doorgaans vrouw (rond de 80% in de periode 2008-2012 is vrouw), tussen de 18 en 25 jaar (45%), en heeft een Nigeriaanse (24%), Sierra Leoonse (10%), Guineese (8%), Chinese (7%) of Hongaarse nationaliteit (5%). In ieder geval is de kans het grootste dat het slachtoffer uit Afrika komt (61% in de periode 2008-2012).

Een dergelijke profielschets is enerzijds belangrijk om het tijdelijk verblijfsrecht en de daaraan gekoppelde voorzieningen zoals opvang af te stemmen op de behoeften van deze groep slachtoffers ter bevordering van de bescherming en de aangiftebereidheid. Een voorbeeld is het garanderen van opvang na de bedenktijd (dus na uitstroom uit de COSM). Immers, de slachtoffers die vanwege de afloop van de bedenktijd de COSM hebben moeten verlaten maar nog wel recht hebben op opvang op grond van het tijdelijk verblijfsrecht betreffen veelal slachtoffers met een nationaliteit van één van de West-Afrikaanse landen.[112] Al enige tijd klinkt uit het veld het signaal dat de doorstroom uit de COSM naar een andere

111 Zie Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3.

112 In de CoMensha-registraties is overigens sprake van een daling van het aantal gesignaleerde Nigeriaanse slachtoffers; zowel relatief (vanaf 2011) als absoluut (vanaf 2012); zie §2.2.2. Thans komt ook de Nigeriaanse nationaliteit in 2012 zowel absoluut als relatief minder voor onder de slachtoffers aan wie

(opvang-)voorziening nog niet optimaal verloopt.[113] Voor opsporingsdoeleinden is het ook belangrijk te weten welk type slachtoffers meewerken aan het opsporingsonderzoek en in welke slachtoffers mogelijk meer geïnvesteerd moet worden ten behoeve van de medewerking. Het gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht kan hier een indicatie van zijn. Nochtans is niet duidelijk of hierin verschillen bestaan tussen slachtoffers die seksueel zijn uitgebuit en slachtoffers die buiten de seksindustrie zijn uitgebuit. Op basis van een aanbeveling van de Nationaal rapporteur[114] heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (VenJ) reeds stappen ondernomen om bij de IND de soort uitbuiting te registreren.[115,116]

Anderzijds kan een profielschets van een slachtoffer dat gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht juist ook de vraag doen rijzen in hoeverre ieder gesignaleerd slachtoffer daadwerkelijk bewust is (gemaakt) van zijn of haar rechten als slachtoffer dan wel dat hij of zij gebruik wil maken van deze rechten. Zo is het opvallend dat slechts een gering aandeel minderjarige slachtoffers gebruik heeft gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht, terwijl op grond van de CoMensha-registraties alsmede de bestanden van Stichting Nidos, Jade Zorggroep en het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA), signalen bestaan dat aanzienlijk meer minderjarige niet-Nederlandse slachtoffers in beeld zijn.[117]

In het hiernavolgende worden de kenmerken van slachtoffers aan wie een tijdelijk verblijf is verleend gedetailleerder weergegeven.

Geslacht

De volgende figuur toont de verdeling naar geslacht van slachtoffers aan wie tussen 2008 en 2012 een tijdelijk verblijfsrecht is verleend.[118]

een tijdelijk verblijfsrecht is verleend. Het gaat om 19% (= 75) in 2012 ten opzichte van 27% (= 108) in 2011.

113 Zie NRM9, §2.9.2.5.

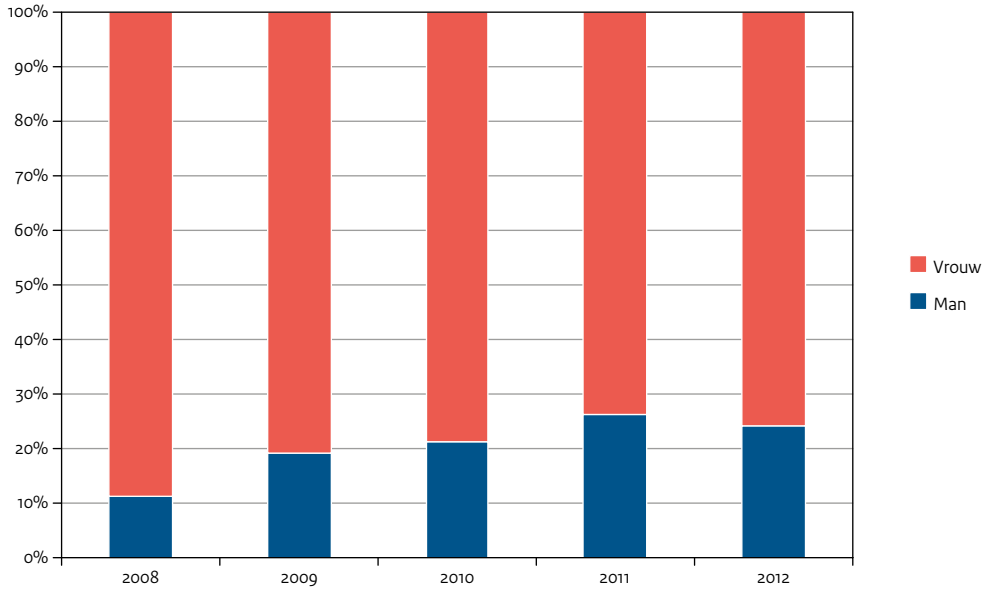
114 NRM 2012f, aanbeveling 4.

115 'Het model M55 – Kennisgeving bedenktijd/aangifte/verlenen medewerking aan strafproces mensenhandel en beroep op de verblijfsregeling voor slachtoffers en getuige-aangevers van mensenhandel zoals neergelegd in paragraaf B8/3 van de Vreemdelingencirculaire – is aangepast' (*Stcrt.* 2013, 19 612); zie ook NRM9, p. 171.

116 Het M55-formulier, dat de politie dan wel de KMar aan de IND moet versturen ten behoeve van een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht, is hier op aangepast. Ten tijde van het schrijven van deze rapportage was de IND nog niet zover dat de informatie ook daadwerkelijk in INDIGO, het huidige registratiesysteem van de IND, kan worden geregistreerd. Wel wordt dit registratiesysteem hierop nog aangepast (schriftelijke informatie van de IND, 6 november 2013).

117 Zie §2.2.2 en Hoofdstuk 4.

118 Zie Tabel B4.4.10 voor een gedetailleerd overzicht van de verdeling mannelijke en vrouwelijke slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2008-2012.

Figuur 5.13 Geslacht van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012)

Het aandeel mannelijke slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht is gestegen van 11% in 2008 naar 26% in 2011 waarna het vervolgens in geringe mate daalde naar 24% in 2012. De stijging van het aantal verleningen van het tijdelijk verblijfsrecht tot en met 2011 heeft vermoedelijk te maken met het gegeven dat meer mannen zijn gesignaleerd als mogelijk slachtoffer. Immers, tot aan 2012 is ook in de CoMensha-registraties het aandeel mannen gestegen.[119] De daling is op dezelfde wijze te verbinden aan een verminderd gesignaleerd aantal mannen vanaf 2012 in de CoMensha-registraties.[120,121]

Leeftijd

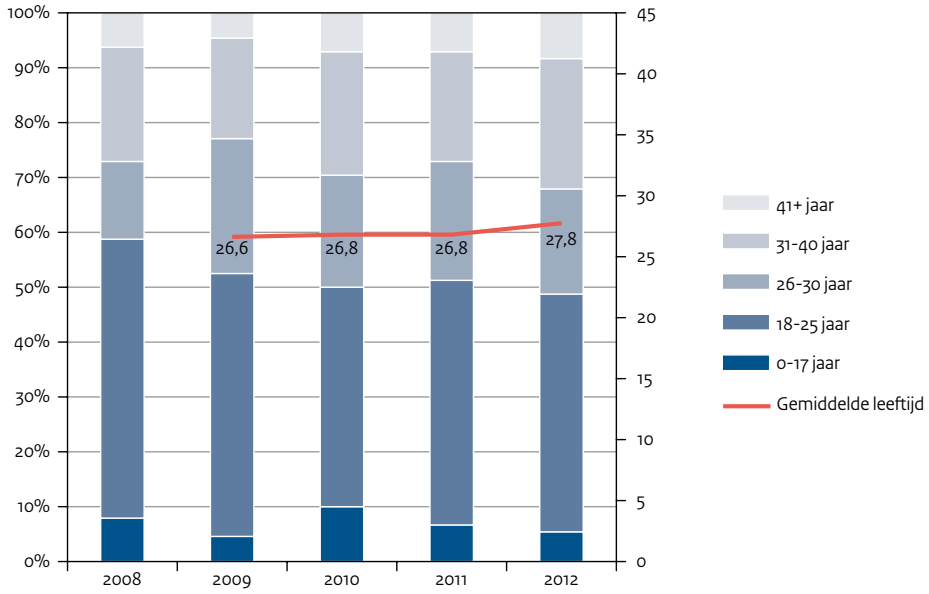
De volgende figuur toont de leeftijdsverdelingen van personen die tussen 2008 en 2012 een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel hebben gekregen.[122]

119 Zie ook §2.2.2.

120 In de CoMensha registraties is sprake van een daling van 19% (= 226) in 2011 naar 12% (= 119) in 2012. Ook zonder de slachtoffers voor wie de KMar de enige melder was in 2012, is sprake van een daling van 19% (= 226) in 2011 naar 15% (= 194) in 2012.

121 Zie §2.2.2 en Tabel B4.1.5.

122 Zie Tabel B4.4.11 voor een gedetailleerd overzicht van de leeftijdsverdelingen van de slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht.

Figuur 5.14 Leeftijd van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012)

Slachtoffers tussen de 18 en 25 jaar maken, in verhouding tot de andere leeftijdsgroepen, het meest gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht. Over het geheel van de periode 2008-2012 gaat het om 45% (= 736). Slechts een gering aandeel minderjarigenmaakt gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht. Het gaat in de periode 2008-2012 om 7% (= 110). Een aanzienlijk deel, namelijk 28% (= 462) over het totaal van 2008-2012, is ouder dan 30 jaar. Gemiddeld waren slachtoffers die gebruik maakten van het tijdelijk verblijfsrecht 27 jaar[123] .[124] De gemiddelde leeftijd van slachtoffers volgens de CoMensha-registraties in dezelfde periode ligt lager, namelijk 25,3 jaar.[125]

Nationaliteit

De volgende tabel toont de rangorde van de vijf meest voorkomende nationaliteiten van slachtoffers aan wie in de periode 2008-2012 een tijdelijk verblijfsrecht is verleend.[126]

123 N: 1.406; Sd: 7,9 jaar.

124 Mannelijke slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht zijn gemiddeld ouder (N: 318; 29,8 jaar; Sd: 9,1 jaar) dan vrouwelijke slachtoffers die gebruik hebben gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht (N: 1.406; 26,2 jaar; Sd: 7,2 jaar); zie Tabel B4.4.13.

125 N (2009-2012): 3.087; Sd: 8,7 jaar. De lagere gemiddelde leeftijd van slachtoffers in de CoMensha-registraties heeft vermoedelijk te maken met een groter aantal geregistreerde Nederlandse slachtoffers die over het algemeen de jongste slachtoffers zijn; zie §2.2.2.

126 Zie Tabel B4.4.14 voor een gedetailleerd overzicht van de nationaliteiten van slachtoffers die gebruikmaakten van het tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2008-2012.

Tabel 5.2 Top-5 rangorde van nationaliteiten van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012)

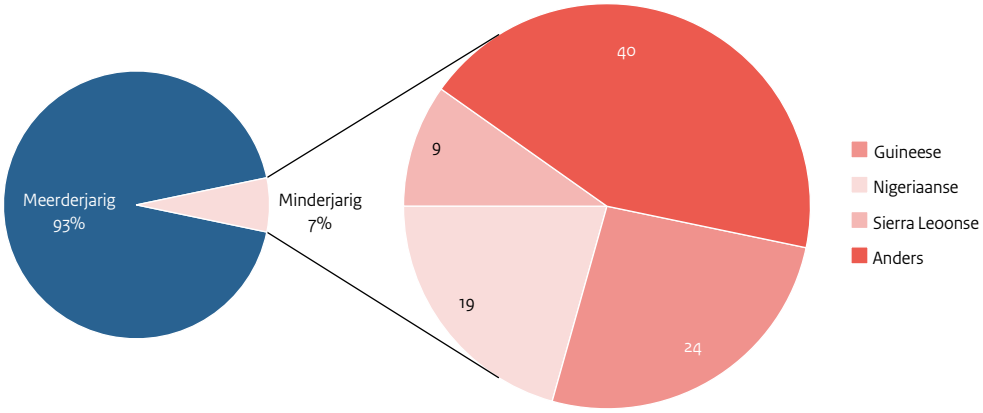
	2008 (N: 235)		2009 (N: 280)		2010 (N: 340)		2011 (N: 398)		2012 (N: 388)		*Totaal 2008-2012 (N: 1.641)*	
Nationaliteit	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Nigeriaanse	1e		1e		1e		1e		1e		1e	
	54	23%	54	19%	97	29%	108	27%	75	19%	*388*	*24%*
Sierra Leoonse	3e		2e		2e		3e		2e		2e	
	23	10%	25	9%	26	8%	39	10%	50	13%	*163*	*10%*
Guineese	4e		–		3e		2e		3e		3e	
	14	6%	18	6%	17	5%	42	11%	35	9%	*126*	*8%*
Chinese	2e		3e		5e,		5e,		–		4e	
	42	18%	24	9%	13	4%	20	5%	17	4%	*116*	*7%*
Hongaarse	5e		–		5e,		4e		5e		5e	
	11	5%	10	4%	13	4%	22	6%	21	5%	*77*	*5%*
Ghanese	–		4e		3e,		–		–		–	
	7	3%	18	6%	17	5%	13	3%	13	3%	*68*	*4%*
Roemeense	–		5e		–		–		4e		–	
	3	1%	13	5%	10	3%	13	3%	26	7%	*65*	*4%*
Oegandese	–		–		5e,		–		–		–	
	3	1%	3	1%	13	4%	11	3%	5	1%	*35*	*2%*

Bron: IND-bestanden.

Slachtoffers met een Nigeriaanse nationaliteit hebben het meest gebruik gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht. Dit valt op in het licht van de daling van het aantal gesignaleerde Nigeriaanse slachtoffers (en andere slachtoffers met een nationaliteit van een (West-)Afrikaans land) in de CoMensha-registraties.[127] Niettemin lijkt ook sprake te zijn van een daling van het aantal Nigeriaanse slachtoffers dat gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht vanaf 2012. Het gaat in 2012 om 19% (= 75) in 2012 ten opzichte van 27% (= 108) in 2011. Na de Nigeriaanse nationaliteit hebben veelal slachtoffers met de Sierra Leoonse, Guineese, Chinese en Hongaarse nationaliteiten gebruik gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht.

127 In de CoMensha-registraties is vanaf 2009 relatief gezien sprake van een daling in het aantal gesignaleerde slachtoffers met een nationaliteit van een (West-)Afrikaans land. In 2012 is ten opzichte van 2011 ook absoluut gezien sprake van een daling. Het gaat om 17% (= 289) in 2012 ten opzichte van 28% (= 344) in 2011. Ook wanneer de meldingen van slachtoffers voor wie de KMar de enige melder was in 2012 buiten beschouwing worden gelaten is sprake van een relatieve en absolute daling in 2012 ten opzichte van 2011. Het gaat in dat geval om respectievelijk 22% (= 283) en 28% (= 344); zie Tabel B4.1.13.

De volgende figuur toont de top-3 nationaliteiten van minderjarige slachtoffers aan wie het tijdelijk verblijfsrecht is verleend (N: 92) in verhouding tot het deel meerderjarige slachtoffers aan wie het tijdelijk verblijfsrecht is verleend (N: 1314) in de periode 2009-2012.[128]

Figuur 5.15 Top-3 rangorde van nationaliteiten van minderjarige slachtoffers in verhouding tot het deel meerderjarigen (2009-2012).[129]

Zoals de figuur aantoont hebben minderjarige slachtoffers aan wie een tijdelijk verblijfsrecht is verleend met name de Guineese, Nigeriaanse en Sierra Leoonse nationaliteit. Opmerkelijk is dat de Nigeriaanse nationaliteit in 2012 in het geheel niet meer voorkomt onder de groep minderjarigen dat gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht.[130]

Herkomstregio

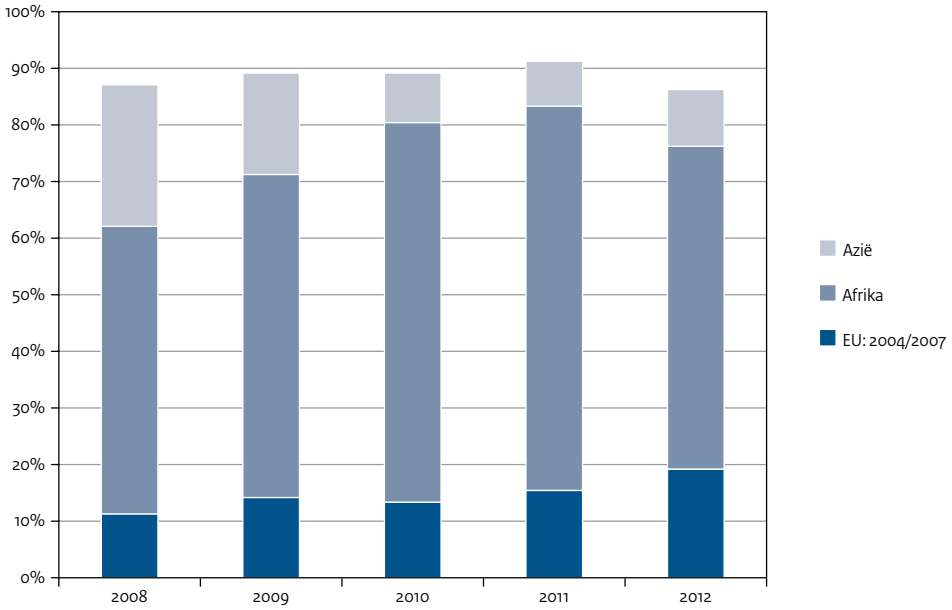
De volgende figuur toont de herkomstregio's van slachtoffers aan wie een tijdelijk verblijfsrecht is verleend in de periode 2008-2012.[131]

128 Zie Tabel B4.4.15 voor een gedetailleerd overzicht van de nationaliteiten van minderjarige slachtoffers die gebruikmaakten van het tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2009-2012.

129 Over deze periode beschikt de Nationaal rapporteur over de werkbare gegevens.

130 Zie Tabel B4.4.15.

131 Zie Tabel B4.4.16 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht (2008-2012).

Figuur 5.16 Drie meest voorkomende herkomstregio's van slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2008-2012)

Afrika vormt de grootste herkomstregio onder slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht (2008-2012). Het gaat in totaal om 61% (= 999). De groep slachtoffers met een nationaliteit van één van de landen in de EU: 2004/2007 vormt 15% (= 243) van het totaal. Sinds 2004 en 2007 zijn landen als Hongarije (2004) en Bulgarije en Roemenië (2007) toegetreden tot de EU. Slachtoffers uit Midden- en Oost-Europese lidstaten zijn na toetreding tot de EU in mindere mate gebruik gaan maken van de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel.[132] Zo bleek in de jaren voor 2006 de Bulgaarse nationaliteit de grootste groep onder de slachtoffers die gebruik maakte van het tijdelijk verblijfsrecht.[133] Na 2007 is het aandeel Bulgaarse

132 Een deel van de slachtoffers uit Centraal en Oost-Europese landen is uitgebuit buiten de seksindustrie, met name in de landbouw (zie Hoofdstuk 2). Vanuit de Inspectie SZW is een verkennend onderzoek verricht naar de behoeften van deze slachtoffers en in hoeverre hun behoeften zijn geregeld middels de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel. De voornaamste bevindingen van het onderzoek waren dat op basis van verklaringen van slachtoffers de behoeften zich met name richtten op financiële hulp vanwege het achterstallig loon en de schulden die zijn opgebouwd als gevolg van de uitbuitingssituatie en op de behoefte aan ander werk. Deze behoeften zijn niet (direct) geregeld op grond van het tijdelijk verblijfsrecht. De conclusie die de onderzoekster vervolgens trekt is dat het tijdelijk verblijfsrecht onvoldoende inspeelt op deze behoeften (Geutjes 2013). Niettemin is voor te stellen dat slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie vanwege het recht op onder meer opvang en juridische bijstand juist baat kunnen hebben bij het tijdelijk verblijfsrecht. Van belang is echter wel dat een slachtoffer volledig wordt geïnformeerd over zijn of haar rechten.

133 Zie NRM8, §3.3.2.

slachtoffers dat gebruik maakte van het tijdelijk verblijfsrecht fors gedaald.[134] Thans lijkt sprake te zijn van een matige stijging van het aandeel slachtoffers met een tijdelijk verblijfsrecht uit deze regio. In 2012 ging het om 19% (= 74) ten opzichte van 11% (= 20) in 2008. Er zijn daarentegen steeds minder slachtoffers uit Azië gebruik gaan maken van het tijdelijk verblijfsrecht. Terwijl het in 2008 en 2009 nog om respectievelijk 25% (= 59) en 18% (= 50) gaat, is dit gedaald naar rond de 10% in de daaropvolgende jaren. Een vergelijkbare daling in het aantal slachtoffers uit Azië bestaat vanaf 2010 in de CoMensha-registraties.[135]

Voor een aanzienlijk aantal niet-Nederlandse slachtoffers biedt het tijdelijk verblijfsrecht en de daaraan gekoppelde voorzieningen bescherming. In deze paragraaf is gekeken naar wie de slachtoffers zijn die gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht. De bescherming van en hulpverlening aan slachtoffers kan op meer manieren worden ingericht, ten aanzien waarvan een aantal cijfermatige gegevens zijn opgenomen in de huidige rapportage.[136]

134 Zoals reeds is uiteengezet in §5.2.1 biedt het tijdelijk verblijfsrecht echter ook toegang tot bijstand en ondersteuning vanuit de staat, ook aan EU-EER onderdanen.

135 In de CoMensha-registraties gaat het in 2008 en 2009 nog om respectievelijk 15% (= 120) en 10% (= 86), en dit aandeel is gedaald naar 5% (= 53) in 2010, 6% (= 67) in 2011 en 5% (= 78) in 2012. Ook zonder de meldingen van slachtoffers voor wie de KMar de enige melder was is sprake van een relatieve daling naar 6% (= 75) in 2012; zie §2.2.2.

136 Slachtoffers hebben bijvoorbeeld ook recht op schadevergoeding. Ten aanzien van de schadevergoedingen zijn de cijfermatige gegevens opgenomen in Hoofdstuk 8.

6 Opsporing van mensenhandel

6.1 Inleiding

Aan een informatiegestuurde opsporing ligt het vergroten van zicht op de diverse wijze waarop mensenhandel wordt gepleegd, door wie en met welk type slachtoffers ten grondslag. Op grond van de politieregistratie is het lastig om op landelijk niveau een volledig inzicht te krijgen in mensenhandel.[1] Hetzelfde geldt voor de registraties van de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Er is dan ook handmatig gekeken naar 77 opsporingsonderzoeken van de politie, de KMar en de Inspectie SZW die zij in 2012 ter vervolging aan het OM hebben ingestuurd.[2] Het doel van dit onderzoek is *niet* om de aanpak van mensenhandel door de opsporingsinstanties te beoordelen. Daarin verschilt het van de Korpsmonitor mensenhandel en prostitutie, waarin de voormalige politieregio's (de huidige politie-eenheden)[3] zijn beoordeeld op de wijze en de mate waarin zij mensenhandel hebben aangepakt.[4] Voorts verschilt het onderzoek van de criminaliteitsbeeldanalyses (CBA), omdat het gericht is op mensenhandel breed: binnenlandse en buitenlandse mensenhandel, seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie. De CBA seksuele uitbuiting heeft primair tot doel inzicht te verschaffen in de ontwikkeling van seksuele uitbuiting met een internationale component.[5] De CBA overige uitbuiting richt zich op het in kaart brengen van mensenhandel met het oogmerk van uitbuiting in arbeid of diensten, criminele uitbuiting, of gedwongen bedelarij.[6]

In beeld

De resultaten in dit hoofdstuk kunnen als basis dienen voor een informatiegestuurde aanpak van mensenhandel door de opsporingsinstanties. Hierbij is allereerst gekeken naar waar een opsporingsonderzoek

1 Dit omdat verdachten van de verschillende delicten mensenhandel en mensensmokkel vaak onder dezelfde feitencode worden geregistreerd. De Nationaal rapporteur heeft hierover reeds het volgende aanbevolen: 'De politie moet onderscheid aanbrengen in de registratie van mensenhandel en mensensmokkel.' (NRM 2012f, aanbeveling 6).

2 Een dergelijk onderzoek heeft eerder plaatsgevonden over opsporingsonderzoeken in 2009; zie NRM 2012f, Hoofdstuk 5.

3 Met de vorming van de Nationale Politie bestaan in plaats van de 26 voormalige politieregio's nu tien politie-eenheden en één landelijke eenheid. De Politiewet 2012 (en de Invoerings- en aanpassingswet Politiewet 2012) is per 1 januari 2013 in werking getreden (*Stb*. 2012, 317); zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 29 628, nr. 401.

4 Den Hertog & Loeber 2013, p. 7.

5 Bottenberg, Valk, Kuipers & Weerd 2012.

6 Van Dijk, Ganzinga, Plooij & Zoetekouw 2012.

op steunt (paragraaf 6.3.2). Hierbij valt op dat verklaringen van slachtoffers een onmisbaar onderdeel van het opsporingsonderzoek lijken te vormen. Voor ongeveer de helft van de onderzoeken waren aangiften dan wel belastende verklaringen de aanleiding voor het onderzoek. En in bijna alle onderzoeken heeft *ten minste* één van de slachtoffers aangifte gedaan dan wel anderzins meegewerkt aan het opsporingsonderzoek. Dat is opmerkelijk, want het is bekend dat veel slachtoffers om uiteenlopende redenen moeite hebben met het doen van aangifte. Uit paragraaf 6.3.3 blijkt dat in veruit de meeste opsporingonderzoeken geen strafrechtelijk financieel onderzoek (SFO) is gestart. Een investering in financieel rechercheren, bijvoorbeeld aan de hand van een SFO, kan ten goede komen aan de ontneming in een mensenhandelzaak. Daarnaast kan het bijdragen aan de bewijsgaring in het opsporingsonderzoek. Het is daarmee een manier om het onderzoek minder te laten steunen op de verklaringen van slachtoffers.[7] Paragraaf 6.4 bevat informatie over de slachtoffers, waarbij vooral is gekeken naar waar en de wijze waarop deze slachtoffers zijn geronseld. In bijna de helft van de opsporingsonderzoeken zijn de slachtoffers in Nederland geronseld, veelal in horeca- en andere uitgaansgelegenheden, via internet, op school of in prostitutiegebieden. Dat is belangrijke informatie om te bepalen waar barrières opgeworpen kunnen worden om het mensenhandelproces te voorkomen. Paragraaf 6.5 bevat een beschrijving van wie de daders zijn en welke rollen zij in het mensenhandelproces vervullen. De grootste groep verdachten is pooier, de ronselaar, degene die huisvest of degene die slachtoffers van het buitenland naar Nederland vervoert. Wanneer gekeken wordt naar wie welke rol vervult, dan valt bijvoorbeeld op dat degenen die slachtoffers vervoeren van het buitenland naar Nederland het vaakst uit Midden- en Oost-Europa komen: belangrijke informatie voor de KMar in het kader van het signaleren van mensenhandel in de grensstreken.[8]

Een mensenhandelaar handelt zelden alleen.[9] Maar uit het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur lijkt het er ook niet op dat een mensenhandelaar doorgaans in crimineel samenwerkingsverband opereert. Zo wordt in mensenhandelzaken naast mensenhandel nauwelijks vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie als bedoeld in artikel 140 van het wetboek van strafrecht (Sr).[10] De opsporingsinstanties hebben vaker zicht op een crimineel samenwerkingsverband (CSV) van meer dan twee leden, doch nog steeds in beperkte mate. Paragraaf 6.6 geeft een indicatie van de CSV's waarover het hier gaat. Vervolgens is in paragraaf 6.7 gekeken naar bepaalde legale organisaties die, vaak onbewust, mensenhandel faciliteerden. In de aanpak van mensenhandel lijkt steeds meer aandacht te zijn voor de rol van zulke faciliteerders.[11]

Paragraaf 6.8 toont de resultaten van een clusteranalyse aan de hand waarvan de 77 opsporingsonderzoeken op grond van gegevens over zowel slachtoffers als verdachten zijn ingedeeld in drie mensenhandelstructuren: binnenlandse seksuele uitbuiting, Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting en

7 Zie NRM 2012d, §8.7; NRM8, p.66; 87; NRM7, p.502 e.v., aanbevelingen 3 en 38.

8 Zie ook Hoofdstuk 3.

9 Per onderzoek zijn gemiddeld 2,1 verdachten betrokken; zie §6.2 en §6.5. Voorts is uit het jurisprudentieonderzoek gebleken dat in de tenlasteleggingen en bewezenverklaringen van mensenhandelzaken meestal sprake is van medeplegen, een strafverzwarende omstandigheid, waarbij regelmatig meer dan twee verdachten betrokken waren; zie NRM 2012d, p.35; Hoofdstuk 6.

10 Uit het jurisprudentieonderzoek blijkt dat in 2010 artikel 140 Sr. zelfs geen enkele keer ten laste is gelegd; zie NRM 2012d, pp. 35-36.

11 Zie bijvoorbeeld het innovatieve project van het Openbaar Ministerie (OM), samen met de hotelbrancheorganisatie Koninklijke Horeca Nederland en de Landelijke Eenheid, om de bewustwording bij het hotelpersoneel op signalen van mensenhandel te versterken; NRM9, pp. 290-291.

uitbuiting buiten de seksindustrie. Deze drie mensenhandelstructuren waren ook de uitkomst van een vergelijkbare analyse over de opsporingsonderzoeken in 2009.[12] Dit betekent dat voor de opsporing relevante informatie over vergelijkbare mensenhandelstructuren over de jaren heen kan worden gestapeld, hetgeen bijdraagt aan een meer informatiegestuurde opsporing. Wanneer ook wordt gekeken naar waar slachtoffers zijn geronseld, dan kunnen de mensenhandelsituaties grofweg worden ingedeeld in situaties waarbij de slachtoffers in Nederland zijn geronseld versus situaties waarbij de slachtoffers niet in Nederland zijn geronseld. Wat hierbij opvalt is dat de slachtoffers die in Nederland zijn geronseld niet allemaal uit Nederland komen. Een substantieel deel komt uit Midden- of Oost-Europese landen.

Uit beeld: aangiften die niet hebben geleid tot vervolging

Ongeveer de helft van de opsporingsonderzoeken start (mede) naar aanleiding van een aangifte. Naast aangiften die hebben geleid tot vervolging ziet de politie ook veel aangiften van met name West-Afrikaanse mogelijke slachtoffers waarin geen of nauwelijks opsporingsindicaties zitten voor verdere vervolging. Het ontbreken van opsporingsindicaties wil echter niet noodzakelijkerwijs zeggen dat geen sprake kan zijn van mensenhandel.[13] Er is inhoudelijk weinig bekend over deze aangiften. Om mogelijke trends en verbanden in deze aangiften te achterhalen is een landelijke analyse van groot belang. De uitkomsten daarvan kunnen voor de politie relevante informatie opleveren om te bepalen hoe ze deze aangiften kunnen behandelen.[14] Een dergelijke landelijke analyse is echter nog niet goed mogelijk omdat de betreffende aangiften, welke vrijwel onmiddellijk worden geseponeerd, niet op eenduidige en structurele wijze worden geregistreerd.[15]

6.2 Een overzicht: 77 opsporingsonderzoeken, 249 slachtoffers en 165 verdachten

Dit hoofdstuk betreft een analyse van de opsporingsonderzoeken die de politie, de KMar en de Inspectie SZW in 2012 hebben ingestuurd aan het OM.[16] Een selectie[17] is gemaakt van 77 opsporingsonderzoeken

12 Zie ook NRM2012f, §5.3.

13 Zie §2.2; NRM7, p. 617; NRM9, p. 178.

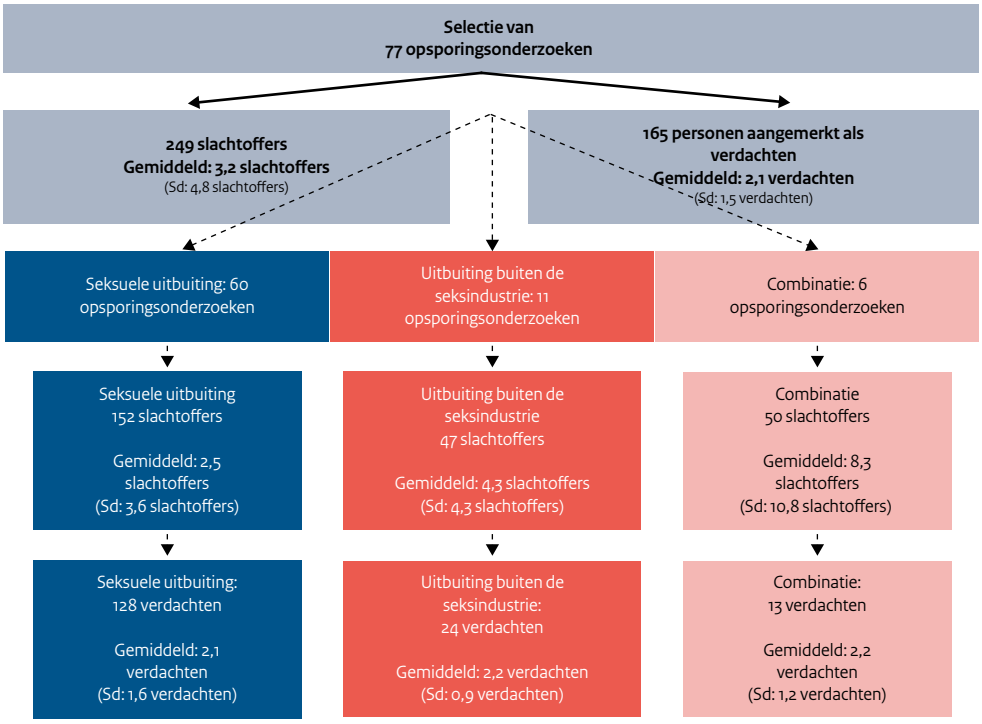
14 Indien vermoedens van mensenhandel bestaan, dan kan worden gezocht naar manieren om de aangiften kwalitatief te verbeteren zodat het meer 'kansrijke' aangiften worden; zie 'Verleg focus: van oneigenlijk gebruik naar kansrijk maken van aangiften, Reactie van de Nationaal rapporteur op het 'Vooronderzoek oneigenlijk gebruik Verblijfsregeling Mensenhandel', Nationaal rapporteur 28 maart 2014, http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2014/verleg-focus-van-oneigenlijk-gebruik-naar-kansrijk-maken-aangiften.aspx?cp=63&cs=16790 (geraadpleegd 10 april 2014).

15 Het betreft hier de aan het OM ingestuurde mensenhandelzaken waaraan door het OM geen parketnummer is toegekend; zie §7.2.2.

16 Uit een inventarisatie van de Nationaal rapporteur blijkt dat in totaal *vermoedelijk* 118 opsporingsonderzoeken in 2012 zijn ingestuurd aan het OM. Dit is *exclusief* een groot aantal opsporingsonderzoeken dat is ingestuurd aan het OM maar waarin vanwege gebrek aan opsporingsindicaties vrijwel onmiddellijk is geseponeerd; zie hierover §7.2.2; zie Bijlage 2.5 voor de Verantwoording van de methoden van onderzoek. Volgens de Korpsmonitor mensenhandel en prostitutie zijn in 2012 332 opsporingsonderzoeken ingestuurd aan het OM; zie Den Hertog & Loeber 2012, p.99. Het lijkt er op dat het hier gaat om 332 personen die als verdachte zijn aangemerkt. Dan komen de cijfers enigszins overeen met de OM-registraties. Volgens de OM-registraties zijn in 2012 311 mensenhandelzaken (verdachten) ingeschreven; zie Figuur 7.1.

17 De aan het OM ingestuurde opsporingsonderzoeken van de KMar en van de Inspectie SZW zijn wel allemaal meegenomen in het onderzoek.

inzake seksuele uitbuiting (60), uitbuiting buiten de seksindustrie (11) en een combinatie van deze vormen (6). De volgende figuur toont per uitbuitingsvorm het overzicht van het aantal onderzoeken en het aantal slachtoffers en verdachten.[18]

Figuur 6.1 Overzicht opsporingsonderzoeken

In de 77 opsporingsonderzoeken waren *in eerste instantie* 207 verdachten in beeld (gemiddeld 2,7[19] per onderzoek). Uiteindelijk zijn 165 personen als verdachten aangemerkt. Dat betekent 2,1 verdachten[20] per onderzoek. Op deze 165 verdachten zien de navolgende analyses. Voorts was in de 77 opsporingsonderzoeken sprake van 249 slachtoffers. Dit komt neer op een gemiddelde van 3,2 slachtoffers[21] per onderzoek.

18 Zie Bijlage 2.5 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

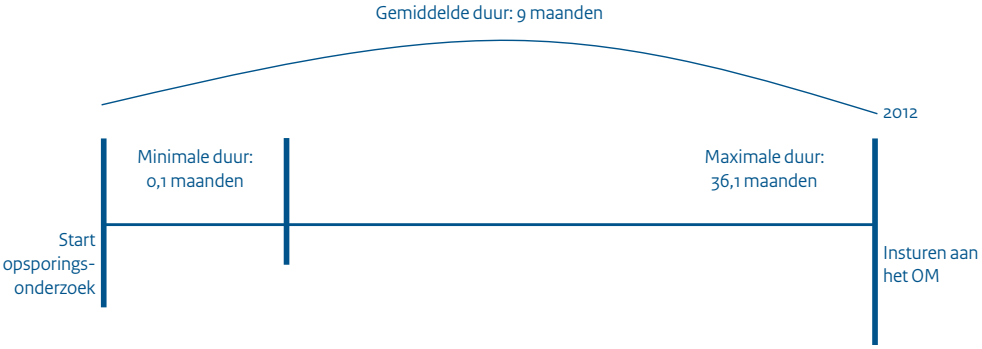
19 N: 77; Sd: 1,8 verdachten.

20 N: 77; Sd: 1,5 verdachten.

21 N: 77; Sd: 4,8 slachtoffers.

6.2.1 Duur opsporingsonderzoeken

De volgende figuur toont dat opsporingsinstanties gemiddeld negen maanden[22] met het onderzoek bezig waren vóór insturing aan het OM.[23,24]

Figuur 6.2 Duur opsporingsonderzoek tot aan het insturen aan het OM

6.3 De opsporingsonderzoeken in 2012

6.3.1 Seksuele uitbuiting, uitbuiting buiten de seksindustrie of een combinatie van uitbuitingsvormen

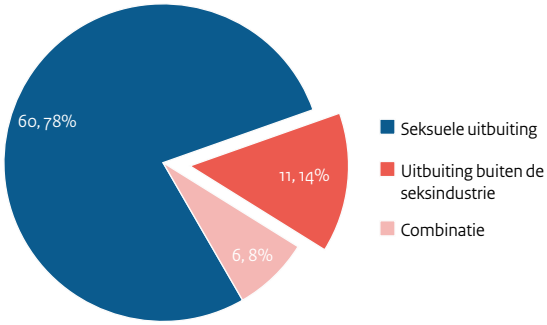
In de vervolgparagrafen is een onderscheid gemaakt tussen onderzoeken betreffende seksuele uitbuiting, uitbuiting buiten de seksindustrie en seksuele uitbuiting in combinatie met uitbuiting buiten de seksindustrie. Om hoeveel onderzoeken het per uitbuitingsvorm gaat toont de volgende figuur.[25]

22 N: 75; Sd: 7,5 maanden. Van twee onderzoeken waren de data van de start van het onderzoek dan wel van het insturen aan het OM onbekend.

23 De politie is gevraagd naar de datum van de afsluiting van het opsporingsonderzoek en de datum van het insturen van het onderzoek aan het OM. Vaak wordt de opsporing als afgesloten beschouwd wanneer de vervolging van de verdachten start. De door de respondenten opgegeven data van afsluiting en van het insturen aan het OM zijn dan ook veelal gelijk aan elkaar. In Figuur 6.2 is uitsluitend uitgegaan van de looptijd vanaf de start van het opsporingsonderzoek tot aan het insturen van het proces-verbaal aan het OM. Het komt voor dat in een onderzoek met meerdere verdachten één van die verdachten op een later moment in beeld is gekomen. In dit geval is voor de datum van insturen aan het OM de startdatum van de vervolging van de laatste verdachte aangehouden.

24 Een kanttekening bij het berekenen van de gemiddelde looptijd van de onderzoeken is dat soms uitsluitend de maand en jaar bekend waren terwijl voor een volledige berekening ook de dag is vereist. In alle gevallen is dan uitgegaan van de eerste dag van de maand.

25 Zie Tabel B4.5.1 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Figuur 6.3 Opsporingsonderzoeken naar uitbuitingsvorm

De meeste opsporingsonderzoeken, 78% (= 60), betroffen seksuele uitbuiting.[26] Een relatief klein deel, 14% (= 11) zag op uitbuiting buiten de seksindustrie. Dit zijn alle negen onderzoeken die de Inspectie SZW heeft ingestuurd (arbeidsuitbuiting) plus twee opsporingsonderzoeken van respectievelijk de KMar (arbeidsuitbuiting)[27] en de voormalige politieregio Friesland (gedwongen dienstverlening) .[28] Het klein aantal onderzoeken dat ziet op uitbuiting buiten de seksindustrie ten opzichte van onderzoeken over seksuele uitbuiting geeft niet noodzakelijkerwijs aan dat meer mensenhandel met het oogmerk van seksuele uitbuiting bestaat.[29] Welke mensenhandelsituaties in beeld zijn is afhankelijk van een groot aantal factoren dat niet noodzakelijkerwijs is gerelateerd aan de daadwerkelijke omvang van mensenhandel.[30] Het is denkbaar dat een dominante focus op seksuele uitbuiting in de aanpak van mensenhandel ertoe leidt dat meer mensenhandelsituaties met het oogmerk van seksuele uitbuiting aan het licht komen.[31] Uitbuiting buiten de seksindustrie lijkt onderbelicht te zijn.[32] In dit kader is

26 Twaalf onderzoeken betroffen (mede) slachtoffers die nog niet hadden gewerkt maar voor wie de verdachte wel het oogmerk had hen te werk te stellen in de seksindustrie.

27 Het betreft hier uitbuiting in de bouw.

28 Het betreft hier gedwongen verkoop van straatkranten. Het gaat hier waarschijnlijk om de eerste zaak waarin een veroordeling volgde voor de uitbuiting van straatkrantverkopers. Verschillende leden van een Roemeens gezin werden hiervoor veroordeeld; zie Rb. Noord-Nederland 25 juni 2013, ECLI:NL:RBNNE:2013:3919; 3920; 3921.

29 Zie ook Hoofdstuk 1.

30 Zie ook Hoofdstuk 1 en §2.2.1 in deze rapportage en NRM 2012, Hoofdstuk 1; pp. 51-52; pp. 165-167.

31 Zie in dit kader ook O'Brien 2010, pp. 12; 16-17: *'Data on trafficking can become skewed due to both politicized data collection, and a primary focus on trafficking for sexual exploitation instead of all forms of forced labour. While the limitations on sampling typically suffer from an under-reporting of the crime of trafficking, the skewing of data can result in the over-reporting of certain types of trafficking, often resulting in the mischaracterization of the nature of trafficking.'… 'A possible outcome of the over-representation of trafficking for sexual exploitation may also be the limited focus on trafficking for other forms of labour exploitation'*; zie verder Goodey 2008, waarin een vergelijkbaar effect van een focus op seksuele uitbuiting wordt benadrukt en daarbij wordt ingegaan op de gevolgen die dit heeft voor het beleid tegen mensenhandel.

32 In dit kader wordt gesproken over het bestaan van een 'witte vlek'. Dit verwijst naar een criminele activiteit waarvan te weinig bekend is om tot een onderbouwd oordeel te kunnen komen; zie KLPD 2012, p. 22; NRM9, p. 98 en §2.4 in het algemeen; zie verder de CBA Overige uitbuiting 2012 (Van Dijk e.a. 2012).

reeds in de Negende rapportage aanbevolen meer aandacht te besteden aan de aanpak van uitbuiting buiten de seksindustrie.[33]

Indien een slachtoffer nog niet heeft gewerkt maar vermoedelijk wel tewerk zou worden gesteld in de seksindustrie, is dit in het huidige onderzoek gecategoriseerd als 'seksuele uitbuiting'. Van het totaal aantal onderzoeken inzake seksuele uitbuiting (N: 60) betroffen twaalf onderzoeken (ook) slachtoffers die nog niet te werk waren gesteld. Zoals in eerdere rapportages is uitgelegd hoeft een slachtoffer voor een bewezenverklaring van mensenhandel nog geen arbeid of diensten verricht te hebben, zolang de verdachte het oogmerk had hem of haar uit te buiten.[34] Ook als het slachtoffer nog niet heeft gewerkt kan er dus sprake zijn van seksuele uitbuiting.

Nog niet gewerkt, maar de verdachte had het oogmerk het slachtoffer te werk te stellen in de seksindustrie
In twaalf onderzoeken was sprake van (ook) slachtoffers die nog niet te werk waren gesteld, waarvan in vier onderzoeken *uitsluitend* sprake was van slachtoffers die nog niet te werk waren gesteld. Aanleiding van deze laatste vier onderzoeken was informatie vanuit de grens (met name vanuit de KMar)[35] (3) of informatie vanuit een ander opsporingsonderzoek (1). In de meeste onderzoeken zijn de slachtoffers geronseld in Nederland (4), direct gevolgd door Hongarije (3), Roemenië (3), Polen (1) en Duitsland (1). Het valt op dat in zeven van de twaalf opsporingsonderzoeken sprake was een CSV van drie tot acht leden. In vijf van deze CSV's hadden de leden overwegend dezelfde nationaliteit: Hongaars (3) en Nederlands maar geboren in Marokko (1) of Turkije (1).

Sectoren van uitbuiting
De volgende figuur toont dat in de meeste onderzoeken gericht op seksuele uitbuiting de slachtoffers zijn uitgebuit in vergunde (veelal raamprostitutie) of onvergunde (veelal escortdiensten[36] en thuisprostitutie) sectoren.[37] Het gaat om respectievelijk 35% (= 23) en 27% (= 18). Een kleiner deel, 15% (= 10) betrof uitbuiting in de illegale prostitutie en voor 15% (= 10) ging het om uitbuiting in verschillende prostitutiesectoren.[38]

33 Zie ook NRM9, aanbeveling 4: 'De ministers van Veiligheid en Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid moeten meer aandacht besteden aan de aanpak van uitbuiting buiten de seksindustrie. Organisaties die te maken krijgen met nieuwe vormen van mensenhandel moeten blijvend inzetten op training en bewustwording en het omgaan met signalen van mensenhandel.'

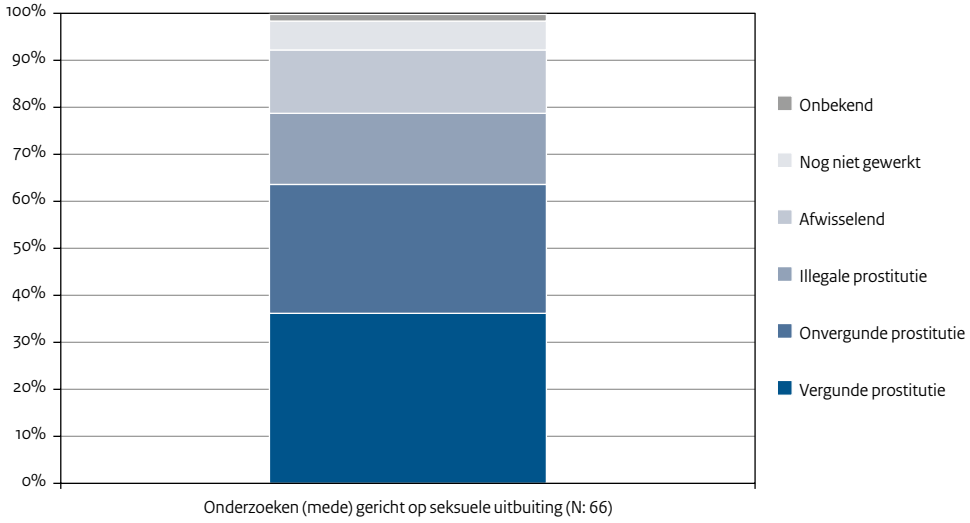
34 'Uit de term 'oogmerk' volgt dat uitbuiting nog niet hoeft te hebben plaatsgevonden' … 'Sub 4 vereist niet, evenmin als sub 1, dat arbeid of dienstverlening daadwerkelijk heeft plaatsgevonden'; zie NRM2012d, pp. 26; 29 en HR 19 september 2006, ECLI:NL:HR:2006:AX9215.

35 Zie §3.2 over de aanpak van mensenhandel door de KMar.

36 In hoeverre de escort vergunningplichtig is verschilt vooralsnog per gemeente. In de novelle bij de Wet regulering prostitutie is een landelijk kader voorgesteld waarbij ieder seksbedrijf vergunningplichtig is, en dus ook alle escort*bedrijven*; zie *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 1; zie ook de memorie van toelichting bij de Wijziging van de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 3.

37 Zie Tabellen B4.5.2 en B4.5.3 voor gedetailleerde overzichten van de branche (vergund, onvergund, illegaal) en sector van seksuele uitbuiting.

38 Indien binnen één opsporingsonderzoek een aantal slachtoffers reeds te werk was gesteld en een ander aantal slachtoffers nog niet, dan is in Figuur 6.4 uitsluitend voor die slachtoffers die reeds te werk waren gesteld aangegeven om welke sector het dan ging; zie verder Tabel B4.5.3.

Figuur 6.4 Prostitutiesectoren van uitbuiting

In een aantal opsporingsonderzoeken was naast seksuele uitbuiting ook sprake van uitbuiting buiten de seksindustrie. Denk hierbij aan het gedwongen afsluiten van leningen of telefoonabonnementen (2), criminele uitbuiting (waaronder drugshandel) (2) of werk in de huishouding dan wel schoonmaak (2).

Criminele uitbuiting

De twee onderzoeken waarin ook sprake was van criminele uitbuiting waren de enige twee. Dat dit er maar twee waren is opvallend gezien het gegeven dat in 13% (= 10) van de opsporingsonderzoeken sprake was van *ten minste* één slachtoffer dat is aangezet tot het plegen van misdrijven in Nederland.[39] Hierbij ging het om ronselen van andere personen, valsheid in geschrifte, oplichting, drugshandel dan wel diefstal. Ondanks dat deze slachtoffers zijn *aangezet* tot het plegen van misdrijven, was het opsporingsonderzoek dus meestal niet gericht op het opsporen van criminele uitbuiting. De reden hiervoor blijkt niet uit de cijfermatige gegevens. Een mogelijke reden is dat het bewustzijn van criminele uitbuiting nog verder moet groeien.[40] Indien in een mensenhandelcomplex strafbare feiten worden gepleegd hoeft echter niet per definitie sprake te zijn van criminele uitbuiting. Wanneer bijvoorbeeld een te werk gestelde prostituee valse documenten gebruikt om te kunnen werken, maakt zij zich schuldig aan strafbare feiten. Het oogmerk van de uitbuiter hoeft echter niet op het gebruik van de valse documenten te zijn gericht; veeleer zullen de valse

39 Zie verder Tabel B4.5.5.

40 Criminele uitbuiting kan al sinds 1 januari 2005 onder het bereik van art. 273f Sr. worden gebracht. In de nieuwe strafbaarstelling, van kracht sinds 15 november 2013, is 'uitbuiting van strafbare activiteiten' expliciet opgenomen in art. 273f lid 2 Sr., waarin een niet-uitputtende opsomming is opgenomen van vormen van uitbuiting. De explicitering heeft mogelijk tot gevolg dat in zowel rechtspraktijk als dogmatiek meer aandacht uitgaat naar deze specifieke vorm van uitbuiting; zie over de verhouding tussen deze en andere vormen van uitbuiting NRM9, §2.4.

documenten dienst doen als voorwaarde om te kunnen werken. In beide gevallen moet rekening worden gehouden met het *non-punishmentbeginsel*.[41]

Wanneer uitsluitend sprake was van uitbuiting buiten de seksindustrie, dan ging het om de volgende sectoren en vormen van dienstverlening: bouw (1), horeca dan wel huishouding (2), kapsalon (1), land- en tuinbouw (2), naai- en confectiebranche (1), scheepvaart (1), schoonmaak (1), verkopen van straatkrant (1) en de wasserette (1).[42]

6.3.2 Aanleiding van de opsporingsonderzoeken

In bijna de helft van de opsporingsonderzoeken is de aangifte dan wel de belastende verklaring (mede) de aanleiding geweest om het onderzoek te starten.[43] Dat is opvallend veel, gezien het gegeven dat slachtoffers vaak moeite zouden hebben met het doen van aangifte.[44] De volgende tabel toont een overzicht van de *meest voorkomende* aanleidingen voor het starten van het onderzoek.[45]

Tabel 6.1 Meest voorkomende aanleidingen voor het starten van het onderzoek

	Seksuele uitbuiting N: 60 (100%)		Uitbuiting buiten de seksindustrie N: 11 (100%)		Combinatie N: 6 (100%)		*Totaal* N: 77 (100%)	
Aangifte dan wel belastende verklaring	30	50%	6	55%	2	33%	*38*	*49%*
Controle mensenhandel– of prostitutieteam	13	22%	–	–	–	–	*13*	*17%*
Controle Inspectie SZW	–	–	3	27%	–	–	*3*	*4%*
Informatie vanuit een ander onderzoek	6	10%	2	18%	1	17%	*9*	*12%*
Informatie vanuit de grens	6	10%	1	9%	1	17%	*8*	*10%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Naast een aangifte dan wel verklaring komt het ook regelmatig voor dat een controle, door een mensenhandel- of prostitutieteam of door de Inspectie SZW, de aanleiding is geweest voor de start van het onderzoek. Verder gaat het veelal om informatie vanuit een ander (mensenhandel)onderzoek en informatie

41 Zie §5.2.1; NRM9, pp. 122-124; Dettmeijer & Esser 2013.

42 Zie Tabel B4.5.4 voor een gedetailleerd overzicht van de arbeidsuitbuitingssectoren.

43 Dit was ook één van de resultaten van het vorige onderzoek naar de in 2009 aan het OM ingestuurde opsporingsonderzoeken. Destijds was in 56% (= 31) van de opsporingsonderzoeken de aangifte of de belastende slachtofferverklaring (mede) de aanleiding voor de start van de opsporingsonderzoeken; zie NRM 2012f, p. 131.

44 Zie onder meer NRM7, §1.3; NRM8, p. 51; NRM9, p. 103.

45 Zie Tabel B4.5.6 voor een gedetailleerd overzicht van alle aanleidingen van de opsporingsonderzoeken.

vanuit de grens die de KMar heeft gegenereerd (vaak in het kader van de MTV-controles of het project WODAN II).[46]

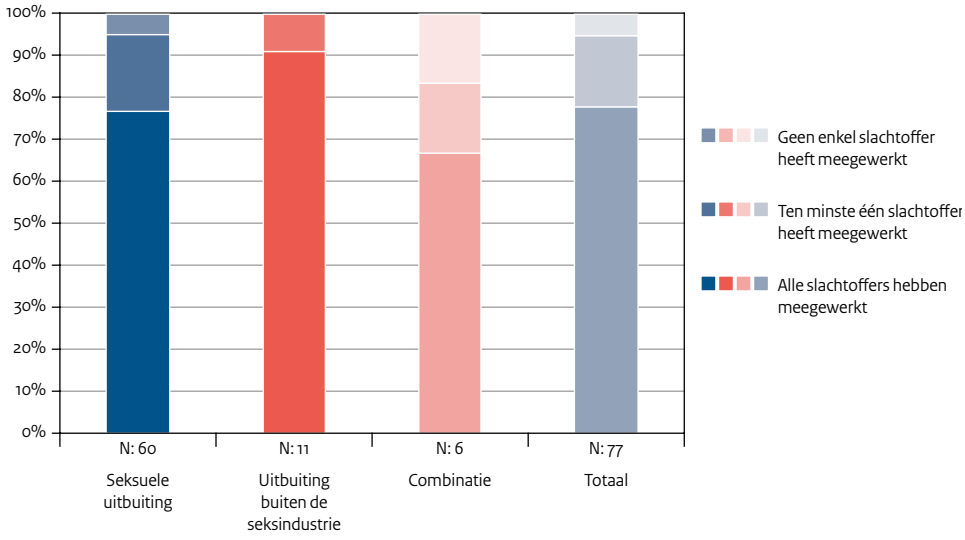
In een klein aantal gevallen (5% (= 4)) waren meldingen van Meld Misdaad Anoniem (mede) de aanleiding voor het starten van een opsporingsonderzoek (deze staan niet genoemd bij de *meest voorkomende* aanleidingen in Tabel 6.1).[47] Toch is Meld Misdaad Anoniem een hele relevante bron voor de opsporing.

Meld Misdaad Anoniem
Meld Misdaad Anoniem doet een beroep op burgers om criminaliteit via een landelijke meldlijn anoniem door te geven. De meldingen worden vervolgens doorgegeven aan de relevante opsporingsinstanties.[48] Met de campagne 'Schijn bedriegt' heeft Meld Misdaad Anoniem extra aandacht gevraagd voor het signaleren van seksuele uitbuiting. Uit cijfers die reeds zijn opgenomen in de Negende rapportage bleek dat sinds de start van deze campagne een stijging in het aantal meldingen te zien was.[49] Uit het totaaloverzicht van 2013 ten opzichte van 2012 blijkt dat het aantal anonieme meldingen met betrekking tot gedwongen én illegale prostitutie[50] is gestegen met 36%.[51] Voorts is met het project bewustwordingsbijeenkomsten arbeidsuitbuiting getracht de meldingsbereidheid ten aanzien van arbeidsuitbuiting te vergroten.[52] Het valt op dat het aantal meldingen van arbeidsuitbuiting is gestegen ten opzichte van 2012. De Inspectie SZW kreeg in 2013 via Meld Misdaad Anoniem 112 meldingen over arbeidsuitbuiting: een stijging van 12% ten opzichte van 2012.[53] De Nationale Politie heeft aangegeven dat de meldingen van Meld Misdaad Anoniem uitermate relevant zijn voor de opsporing.[54] Denk bijvoorbeeld aan het verkrijgen van extra zicht op mogelijk slachtofferschap en verdachten, of als extra ondersteuning in de bewijsgaring.

46 Zie over de werkwijze van de KMar §3.2.
47 Zie Tabel B4.5.6.
48 Zie http://meldmisdaadanoniem.nl (geraadpleegd 31 maart 2014).
49 Zie NRM9, pp. 292-293.
50 Van illegale prostitutie is sprake wanneer een seksinrichting die vergunningplichtig is zonder vergunning opereert, of wanneer exploitatie of prostitutie plaatsvindt waarbij sprake is van het niet voldoen aan één of meerdere vergunningvoorwaarden; of prostitutievormen die verboden zijn bij de wet (zoals minderjarigheid, illegaliteit). Illegale prostitutie staat niet gelijk aan mensenhandel. Op grond van de novelle bij de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche zijn alle seksinrichtingen vergunningplichtig; zie *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 1; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 2; zie ook de memorie van toelichting bij de Wet regulering prostitutie en bestrijding misstanden seksbranche; *Kamerstukken II* 2013/14, 33 885, nr. 3.
51 Dit blijkt uit de jaarcijfers van 2013 van Meld Misdaad Anoniem, 19 februari 2014.
52 Via http://www.hetccv.nl (geraadpleegd 2 april 2014). Binnen dit project gaf Meld Misdaad Anoniem een workshop aan de deelnemers; 'Herken de signalen en meld!' In deze workshop zijn handvatten aangereikt om de meldingsbereidheid bij gemeenten te vergroten.
53 Dit blijkt uit jaarcijfers Meld Misdaad Anoniem 2013, 19 februari 2014.
54 Een aanzienlijk deel van de anonieme tips zou bruikbaar zijn voor politieonderzoek, aldus de plaatsvervangend Korpschef van de Nationale Politie; zie *Kamerstukken II* 2012/13, 31 839, nr. 306; zie ook NRM9, pp. 292-293.

Medewerking van de slachtoffers

Een belastende verklaring, al dan niet in de vorm van een aangifte, vormt een belangrijk onderdeel van de opsporingsonderzoeken, en niet alleen als aanleiding voor het onderzoek. Tijdens het mensenhandelonderzoek volgen vaak nog meer verklaringen van andere slachtoffers. In bijna alle onderzoeken, 95% (= 73), heeft *ten minste* één van de slachtoffers uiteindelijk een verklaring afgelegd, al dan niet in de vorm van een aangifte.[55] In 78% (= 60) hebben *alle* slachtoffers een verklaring afgelegd. Zoals de volgende figuur toont was dit iets vaker het geval in opsporingsonderzoeken gericht op uitbuiting buiten de seksindustrie.[56]

Figuur 6.5 Medewerking van slachtoffers aan de opsporing

Het is bekend dat veel slachtoffers om uiteenlopende redenen moeite hebben om aangifte te doen.[57] In hoeverre kan een onderzoek worden gedraaid zonder dat slachtoffers aangifte doen dan wel anderszins

55 Het betreft hier *in ieder geval* de aangiften vóór het insturen aan van het opsporingsonderzoek aan het OM. Het is mogelijk dat daarna meer slachtoffers aangifte hebben gedaan. Indien dat het geval was vóór dan wel tijdens de onderzoeksperiode van dit rapport (september 2013-maart 2014) zijn deze aangiften meegeteld.

56 Zie Tabel B4.5.7 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

57 Een lage aangiftebereidheid kan worden veroorzaakt doordat slachtoffers zich soms niet als zodanig zien. Het ontbreken van de aangifte zou de opsporing echter kunnen compliceren; zie bijvoorbeeld Martens & Van den Brink 2013, p. 198; NRM9, p. 103; NRM8, p. 52; NRM7, §1.3.

meewerken?[58,59] Dat dit mogelijk is en zou moeten zijn blijkt uit een grootschalig onderzoek van de KMar. In één van de onderzoeken die de KMar heeft gedraaid was namelijk sprake van 29 slachtoffers die geen van alle directe medewerking hebben verleend aan de opsporing.

6.3.3 Financieel rechercheren

Voor een substantieel aantal mensenhandelaren is financieel gewin vermoedelijk het hoofddoel van het crimineel handelen.[60] Inzicht in het financiële voordeel door in een mensenhandelonderzoek financieel te rechercheren, is dan van belang om crimineel geld te kunnen ontnemen. In Hoofdstuk 8 is gekeken naar hoe vaak in mensenhandelzaken sprake is geweest van ontnemingsmaatregelen. Dat bleek slechts in beperkte mate het geval te zijn.[61] Dat is opvallend, aangezien sinds 2008 de aanpak van criminelen steeds meer gericht moet zijn op het afpakken van crimineel verdiend geld.[62] In dit kader is het relevant te kijken naar de manieren waarop in mensenhandelonderzoeken financieel wordt gerechercheerd.

Bij ieder mensenhandelonderzoek moet in ieder geval een financiële paragraaf worden toegevoegd.[63] Volgens de Korpsmonitor Mensenhandel en Prostitutie voldeden in 2012 bijna alle voormalige politieregio's hieraan.[64] Volgens het Nationaal Referentiekader Mensenhandel van de politie moet, indien

58 Bij het grootschalige onderzoek Sneep is veel bewijs verzameld uit tapgesprekken en observaties. Zelfs na aanhouding van de verdachten durfde slechts een klein aantal slachtoffers aangifte te doen; zie met betrekking tot dit onderzoek en de daarin gebruikte programmatische aanpak, waarbij diverse (keten) partners samenwerkte, NRM5, p. 137; NRM7, Hoofdstuk 7, §8.4.

59 Wanneer signalen van mensenhandel bestaan, dient altijd een onderzoek te worden ingesteld, ook als er geen aangifte ligt; zie artikel 126f Sv over het absolute doorlaatverbod waarmee de opsporing te maken heeft. Dit doorlaatverbod houdt in dat de politie en het OM het delict niet mogen laten voortduren wanneer dat eraan in de weg staat slachtoffers uit hun situatie te halen; zie ook NRM9, p.66; NRM8, §2.6.4.

60 Vaak wordt er van uitgegaan dat financieel gewin voor alle mensenhandelaren het hoofddoel is: '*Organized crime, like all businesses, is focused on making a profit, ensuring supply, and meeting demand*'; Shelley 2010, p. 112; zie verder bijvoorbeeld KLPD 2012 en Rijken 2009. Het is denkbaar dat een variëteit van motivaties voor mensenhandelaren bestaat, waarbij financieel gewin niet noodzakelijkerwijs het (directe) hoofddoel is. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om het verwerven van status en aanzien; zie bijvoorbeeld Garnier 2007.

61 Van alle mensenhandelvonnissen in de periode 2010-2012 is slechts in twaalf mensenhandelzaken sprake geweest van ontneming (peildatum: 21 maart 2014); zie ook §8.2.

62 In 2008 is het programma 'Financieel Economisch Opsporen Politie' (FinEC) gestart, waarbij de financieel-economische invalshoek bij elk aspect van het politiewerk ingebed zou moeten worden; zie Inspectie Veiligheid en Justitie 2012; zie verder §8.2.

63 Den Hertog & Loeber, p. 17; zie ook het Nationaal Referentiekader Mensenhandel, waarin de aanpak van mensenhandel van de Nationale Politie is vastgelegd. Dit Nationaal Referentiekader Mensenhandel is opgesteld door de Landelijke Expertgroep Mensenhandel (LEM) en bevat aanvullende informatie (naast de Aanwijzing mensenhandel) voor de opsporingsdiensten. Het Nationaal Referentiekader is niet openbaar; zie NRM9, §3.3.3.1.

64 Met uitzondering van de voormalig politieregio Kennemerland; zie Den Hertog & Loeber, p.80.

mogelijk, te allen tijde een Strafrechtelijk Financieel Onderzoek (SFO) worden gestart.[65] Een SFO is 'gericht op de bepaling van het door de verdachte wederrechtelijk verkregen voordeel, met het oog op de ontneming daarvan op grond van artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht.'[66] Een SFO is bedoeld voor het ontrafelen en blootleggen van tijdrovende, gecompliceerde en moeilijk toegankelijke financiële situaties.[67] Het SFO dient binnen een redelijke termijn te worden afgerond, doch uiterlijk enige tijd vóór twee jaren zijn verstreken na de uitspraak in eerste aanleg.[68] Ter ondersteuning van een ontnemingsmaatregel kan, als uitkomst van een SFO of van een kleinschaliger onderzoek, een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel worden opgemaakt.[69]

De volgende figuur toont dat in slechts 18% (= 14) van de onderzoeken die zijn ingestuurd aan het OM een SFO is gestart.[70] De indruk bestaat dat minder dan voorheen wordt geïnvesteerd in het starten van SFO's.[71] Voorts was in ruim een kwart (= 20) een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel opgemaakt.[72] In opsporingsonderzoeken naar uitbuiting buiten de seksindustrie is sprake van een SFO

65 Het Nationaal Referentiekader Mensenhandel van de Nationale Politie is niet openbaar; zie NRM9, §3.3.3.1. Ook volgens de aanwijzing mensenhandel is het uitgangspunt dat 'financieel onderzoek een vast onderdeel uitmaakt van het opsporingsonderzoek' en dat het onderzoek – zo mogelijk – is gericht op het hele criminele netwerk'; zie *Stcrt.* 2013, 16 816.

66 Art. 126 lid 2 Sv; zie voor de strafvorderlijke regeling van de SFO art. 126-126fa Sv. Het instellen van een SFO kan slechts, op vordering van de OvJ, krachtens een machtiging van de rechter-commissaris worden verleend; zie art. 126 lid 3 Sv. Tijdens een SFO is een OvJ bevoegd zonder verdere rechterlijke machtiging te gelasten dat voorwerpen op grond van artikel 94a in beslag worden genomen; art. 126b lid 1 Sv.

67 Zie *Kamerstukken II* 1989/90, 21 504, nr. 3, p. 30 en E.J. Hofstee, T&C Sr, art. 36e Sr, aant. 2d.

68 Dat impliceert art. 511b lid 1 Sv; zie ook V. Mul, T&C Strafvordering, art. 126e Sv, aant. 1. Wel moet uiterlijk ten tijde van het requisitoir in de eigenlijke strafzaak door de OvJ kenbaar worden gemaakt dat een SFO is ingesteld en of hij voornemens is een ontnemingsvordering als bedoeld in art. 36e Sr aanhangig te maken; zie art. 311 lid 1 Sv. In hoeverre dit het geval is geweest blijkt niet uit de cijfers.

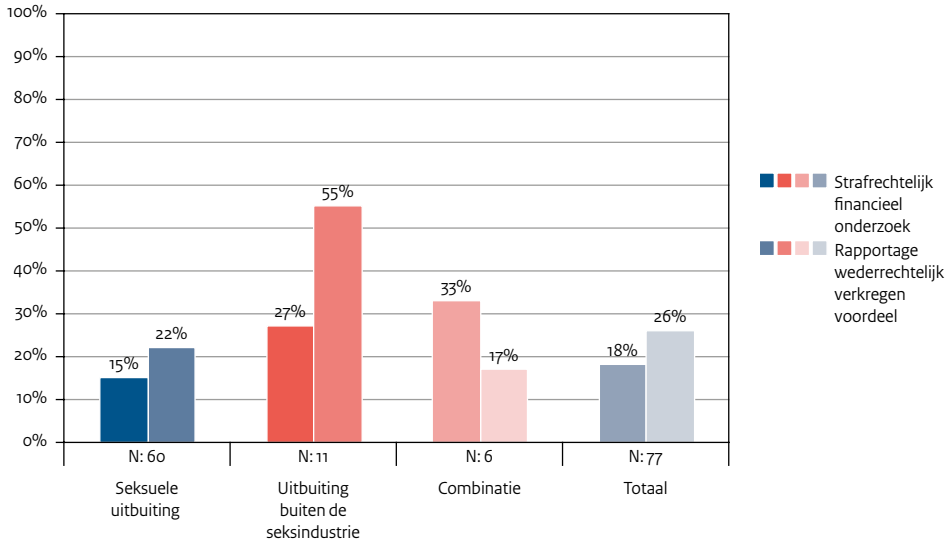
69 Een SFO is overigens geen vereiste voor ontneming.

70 Zie Tabel B4.5.8 voor een gedetailleerd overzicht van het aantal keer dat een SFO is gestart.

71 Zie Den Hertog & Loeber, p. 102. In 2012 zouden negen SFO's zijn uitgevoerd, ten opzichte van dertien in 2011 en 21 in 2010. Deze cijfers vormen geen cohorten met de cijfers in dit hoofdstuk en kunnen dus ook niet als zodanig met elkaar worden vergeleken. In dit hoofdstuk gaat het om de opsporingsonderzoeken die in 2012 zijn ingestuurd aan het OM. Het is onbekend in welk jaar deze SFO's zijn gestart.

72 Zie Tabel B4.5.9 voor een gedetailleerd overzicht van het aantal keer dat een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel is opgemaakt.

dan wel een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel dan in opsporingsonderzoeken aangaande (mede) seksuele uitbuiting.[73]

Figuur 6.6 Aantal SFO's en rapportages wederrechtelijk verkregen voordeel

In de opsporingsonderzoeken waarin een SFO is gestart dan wel een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel is opgemaakt (N: 25),[74] heeft dit in veel gevallen geleid tot meer inzicht in het financiële voordeel van de dader (64%), ten behoeve van het eventueel ontnemen of ter ondersteuning van de schadevergoedingsmaatregel. Verder droeg een SFO of een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel bij aan de bewijsgaring (44%).[75]

Een investering in financieel rechercheren zou ten goede kunnen komen aan de ontneming in mensenhandelzaken. In eerdere rapportages is erop gewezen dat dergelijke ontnomen gelden toe zouden

73 Een mogelijke verklaring hiervoor is dat, in het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie, vaker sprake is van een (legale) onderneming of in elk geval een te identificeren rechtspersoon. Zo blijkt uit §6.5.4 en Figuur 6.23 dat de helft van de verdachten van uitbuiting buiten de seksindustrie hoofd van een onderneming is. Aannemelijk is dat in die gevallen gemakkelijker zicht is te krijgen op de fysieke bezittingen (bijvoorbeeld machines in een fabriek of het wagenpark van een ondernemer) en de boekhouding, waardoor het vermogen in kaart is te brengen en zicht ontstaat op de voorwerpen die in aanmerking komen voor ontneming. Het voorgaande doet, uiteraard, niet af aan het belang van een SFO of een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel in het geval van seksuele uitbuiting.

74 In negen onderzoeken was sprake van een SFO alsmede van een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel. In vijf onderzoeken was uitsluitend sprake van een SFO en in elf onderzoeken was uitsluitend sprake van een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel; zie ook Tabel B4.5.8 en Tabel B4.5.9.

75 Zie Tabel B4.5.10 voor een gedetailleerd overzicht van de relevantie van een SFO dan wel een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel.

moeten komen aan slachtoffers.[76] Het is sinds 1 januari 2014 mogelijk om conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte tot bewaring van het recht op verhaal van een op te leggen schadevergoedingsmaatregel.[77] Hierdoor kan worden voorkomen dat de verdachte zijn vermogen vervreemdt of bezwaart voordat een dergelijke maatregel is opgelegd.[78] Een afdoende wettelijke basis voor het claimen van ontnomen gelden voor het geval dat een schadevergoedingsvordering niet is ingediend dan wel toegekend, ontbreekt.[79] Echter, sinds de eerder genoemde wetswijziging is ingevoerd, gaat de tenuitvoerlegging van schadevergoedingsmaatregelen ten behoeve van slachtoffers vóór op ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten behoeve van de Staat.[80] Daarnaast heeft die tenuitvoerlegging ook voorrang op een boete.[81] Met betrekking tot het verkrijgen van schadevergoeding is de positie van het slachtoffer aldus enigszins verbeterd.

Hierboven is aangegeven dat het belang van het ontnemen van criminele gelden als uitgangspunt lijkt te worden gezien bij financieel rechercheren. Het nut van financieel rechercheren, bijvoorbeeld aan de hand van een SFO, reikt echter verder dan alleen het (gemakkelijker) kunnen ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel.[82] Het achterhalen van de financiële stromen aan de daderzijde is ook van belang voor de bewijsvoering van het mensenhandelfeit[83] of voor het inzichtelijk maken van criminele

76 Zie NRM 2012d, §8.7 en NRM7, p. 502 ev. en aanbevelingen 3 en 38.

77 Wet van 26 juni 2013 tot aanpassing van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof in verband met de introductie van de mogelijkheid conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte ten behoeve van het slachtoffer; *Stb.* 2013, 278; zie art. 94a Sv.

78 Zie daarover *Kamerstukken II* 2011/12, 33 295, nr. 3 (MvT).

79 In een eerdere rapportage is wel gewezen op de tweede volzin van art. 577b lid 2 Sv, dit betreft 'de mogelijkheid voor de rechter om ook op verzoek van een benadeelde derde te bepalen dat (een deel) van het ontnomen bedrag zal worden uitgekeerd aan een benadeelde derde, zonder de toevoeging 'wiens vordering in rechte is toegekend'. Van deze mogelijkheid is voor zover bekend nauwelijks gebruik gemaakt.'; zie NRM2012d, p. 166.

80 Wet van 26 juni 2013 tot aanpassing van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof in verband met de introductie van de mogelijkheid conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte ten behoeve van het slachtoffer; *Stb.* 2013, 278; zie ook *Kamerstukken II* 2011/12, 33 295, nr. 3 (MvT); In art. 36e lid 8 Sr is nu vastgelegd dat het bij de bepaling van het te ontnemen bedrag in rechte toegekende vorderingen aan benadeelden derden alsmede de verplichting tot betaling aan de staat van een som gelds ten behoeve van het slachtoffer als bedoeld in artikel 36f (schadevergoedingsmaatregel) voor zover die zijn voldaan, in mindering worden gebracht; zie ook §8.2 in deze rapportage.

81 Zie art. 36f lid 4 Sr.

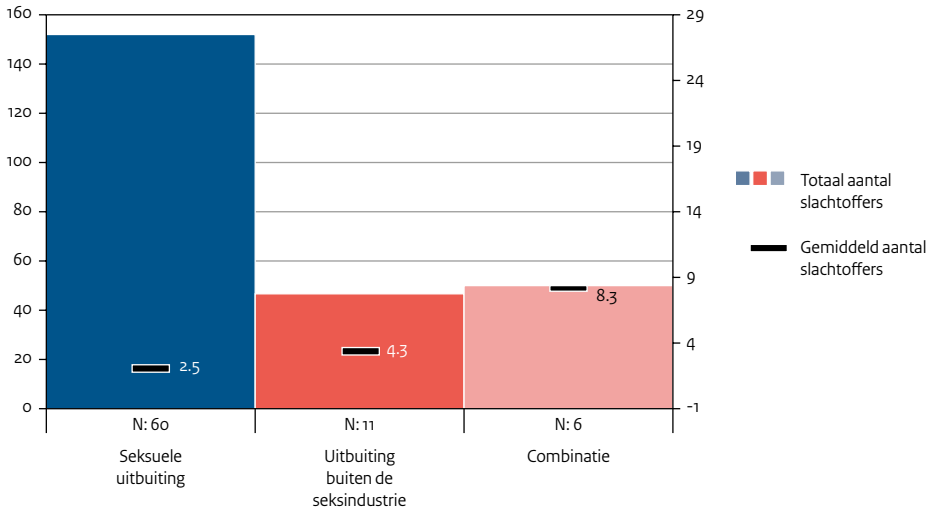
82 Zie NRM5, Hoofdstuk 6 over het belang van financieel rechercheren.

83 Gegevens die tijdens een strafrechtelijk financieel onderzoek aan het licht komen mogen als bewijs in de eigenlijke strafzaak gebruikt worden (*Kamerstukken II* 1989/90, 21 504, nr. 3, p. 34). Echter, wanneer het SFO primair wordt ingezet ten behoeve van bewijsvergaring van het strafbare feit mensenhandel en niet zozeer voor financiële waarheidsvinding kan sprake zijn van oneigenlijk gebruik van strafvorderlijke bevoegdheden; zie V. Mul, T&C Strafvordering, Inleidende opmerkingen bij Boek I, Titel IV, Afd. 9, aant. 1.

samenwerkingsverbanden.[84] Het is hiermee een manier om het opsporingsonderzoek niet te veel te laten steunen op de verklaringen van slachtoffers.[85] Tevens kan het de schadevergoedingseisen van een slachtoffer onderbouwen.[86]

6.4 Slachtoffers

Zoals in Figuur 6.1 reeds is getoond waren bij de geanalyseerde opsporingsonderzoeken in totaal 249 slachtoffers betrokken. Dat komt neer op gemiddeld 3,2 slachtoffers per onderzoek.[87] De volgende figuur toont dat in het geval van een combinatie van uitbuitingsvormen, hierbij de meeste slachtoffers per situatie waren betrokken. Het gaat om gemiddeld 8,3 slachtoffers[88] per onderzoek.[89] Wanneer sprake was van uitsluitend uitbuiting buiten de seksindustrie of uitsluitend seksuele uitbuiting waren gemiddeld respectievelijk 4,3 slachtoffers[90] en 2,5 slachtoffers[91] per onderzoek betrokken.

Figuur 6.7 Overzicht slachtoffers per uitbuitingsvorm

84 Zie NRM7, p. 502 e.v.; zie in dit verband ook NRM7, aanbevelingen 3 en 38; zie verder NRM 2012d, §8.7.

85 Zie NRM8, p. 66; zoals uit Tabel B4.5.6 en Tabel B4.5.7 blijkt, spelen de belastende verklaringen, al dan niet in de vorm van een aangifte, een belangrijke rol in de opsporingsonderzoeken.

86 Zie ook NRM8, p. 87.

87 N: 77; Sd: 4,8 slachtoffers. Het minimum aantal slachtoffers is 1 en het maximum is 29.

88 N: 6; Sd: 10,8. Het minimum aantal slachtoffers is 1 en het maximum is 29.

89 Eén van de onderzoeken dat zag op zowel seksuele uitbuiting als criminele uitbuiting betrof 29 slachtoffers; zie over dit onderzoek §6.3.3.

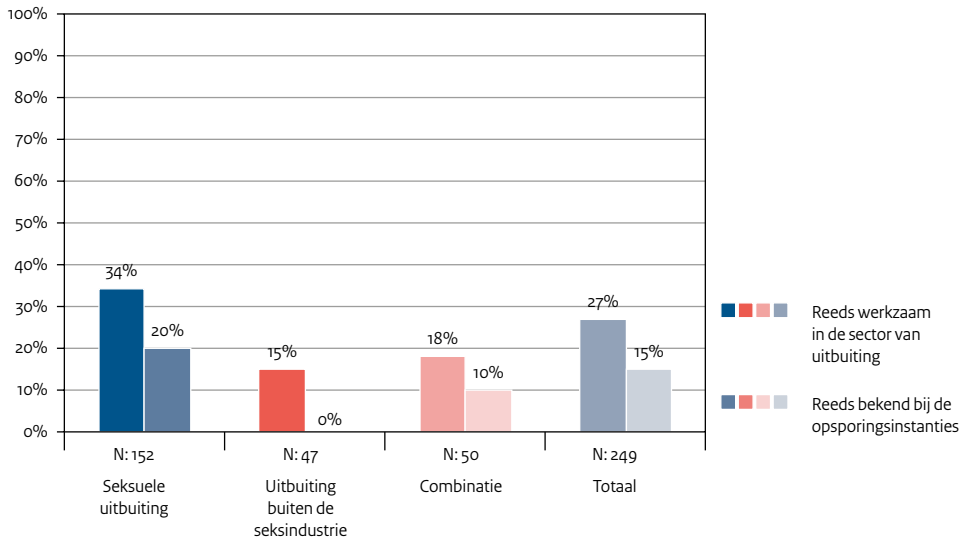
90 N: 11; Sd: 4,3 slachtoffers. Het minimum aantal slachtoffers is 1 en het maximum is 13.

91 N: 60; Sd: 3,6 slachtoffers. Het minimum aantal slachtoffers is 1 en het maximum is 26.

De analyses in deze paragraaf zien op het totaal aantal slachtoffers (N: 249), per uitbuitingsvorm: 152 slachtoffers van seksuele uitbuiting; 47 slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie en 50 slachtoffers van uitbuiting in een combinatie van vormen.[92]

Waren slachtoffers eerder in beeld als mogelijk slachtoffer?

In totaal was 15% (= 36) van de slachtoffers reeds bekend als *mogelijk* slachtoffer bij ten minste één van de opsporingsinstanties.[93] Zoals Figuur 6.8 toont is dit vaker het geval voor slachtoffers van seksuele uitbuiting.[94] Voorts was voor ruim een kwart (= 67), bekend dat reeds was gewerkt in de sector van uitbuiting vóór de mensenhandelsituatie.[95] Ook dit is vaker het geval voor slachtoffers die seksueel zijn uitgebuit ten opzichte van de andere slachtoffers.[96]

Figuur 6.8 Slachtoffers eerder In beeld dan wel reeds werkzaam in de sector van uitbuiting

In het algemeen geldt dat slachtoffers die al vóór de mensenhandelsituatie in de sector van uitbuiting werkten, ook vaker eerder dan de start van het huidige opsporingsonderzoek in beeld waren bij de op-

92 Zie ook §6.2.

93 Zie Tabel B4.5.11 voor een gedetailleerd overzicht van de slachtoffers die reeds eerder bekend waren als mogelijk slachtoffer bij ten minste één van de opsporingsinstanties.

94 De verschillen zijn significant: χ^2: 19,0; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,30; $p < 0{,}01$).

95 Zie Tabel B4.5.12 voor een gedetailleerd overzicht van de slachtoffers die reeds werkzaam waren in de sector van uitbuiting.

96 De verschillen zijn significant: χ^2: 16,09; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,28; $p < 0{,}01$).

sporingsinstanties als *mogelijk* slachtoffer.[97] Van alle slachtoffers die reeds bekend waren bij de politie (N: 36), was 75% (= 27) ook reeds werkzaam in de sector van uitbuiting.

Zijn de slachtoffers gemeld aan CoMensha?

De politie en de KMar hebben de meldplicht om slachtoffers aan te melden bij het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha).[98] Het is dan ook opvallend dat voor ongeveer slechts de helft (= 130) van de slachtoffers in de opsporingsonderzoeken een aanmelding bij CoMensha bekend was.[99] Slachtoffers die zijn uitgebuit buiten de seksindustrie zijn relatief vaker aangemeld bij CoMensha.[100] Het gaat om 72% (= 34). De slachtoffers die niet zijn aangemeld bij CoMensha betreffen vaker slachtoffers die *geen* medewerking hebben verleend aan het opsporingsonderzoek.[101] Van het totaal aantal slachtoffers dat niet is aangemeld bij CoMensha (N: 61) heeft 54% (= 33) geen medewerking verleend ten opzichte van 11% (= 14) van het totaal aantal slachtoffers dat wel is aangemeld (N: 130).[102] Meerdere malen is benadrukt dat ieder mogelijk slachtoffer bij CoMensha aangemeld zou moeten worden, dus ook wanneer geen aangifte is gedaan.[103]

Het feit dat een substantieel deel van de slachtoffers niet is aangemeld bij CoMensha en dus ook geen onderdeel vormt van de beschrijvingen over slachtoffers in Hoofdstuk 2, vormt de aanleiding om aan de persoonskenmerken van de 249 slachtoffers in het navolgende aandacht te besteden.

6.4.1 Persoonskenmerken van de 249 slachtoffers

Geslacht en leeftijd

In het algemeen zijn in de opsporingsonderzoeken veelal vrouwelijke slachtoffers betrokken. Het gaat om 86% (= 215).[104] In dit opzicht verschillen de opsporingsonderzoeken gericht op uitbuiting buiten de

97 Of slachtoffers eerder bij de politie in beeld waren als *mogelijk* slachtoffer verschilt significant tussen slachtoffers die reeds werkzaam waren in de sector van uitbuiting en de slachtoffers die dat niet waren: χ^2: 39,56; df: 1; $p < 0,01$ (φ: 0,45; $p < 0,01$). Wanneer gekeken wordt naar de opsporingsonderzoeken per uitbuitingsvorm, dan blijken deze twee groepen ook significant van elkaar te verschillen (Fisher's exact: $p < 0,01$). Voor slachtoffers die zijn uitgebuit buiten de seksindustrie kunnen dergelijke verschillen niet worden berekend: geen van deze slachtoffers was reeds eerder in beeld bij de opsporingsinstanties.

98 Zie §2.1.

99 Ten minste 25% (= 61) van de slachtoffers is niet aangemeld bij CoMensha, van 23% (= 58) was onbekend of zij zijn aangemeld bij CoMensha; zie Tabel B4.5.13 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

100 De verschillen zijn significant: χ^2: 21,96; df: 2; $p < 0,01$ (V: 0,34; $p < 0,01$).

101 De verschillen zijn significant: χ^2: 42,02; df: 1; $p < 0,01$ (V: 0,47; $p < 0,01$).

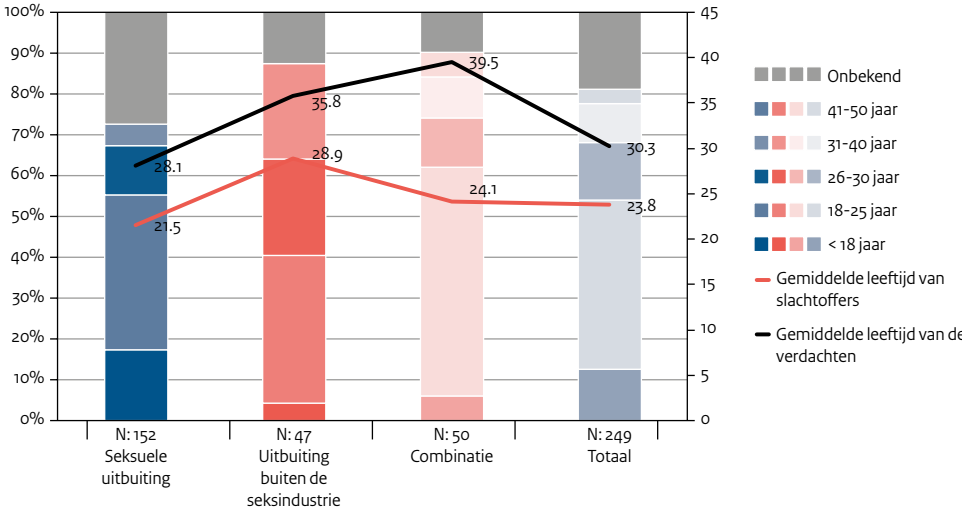
102 De slachtoffers die niet zijn aangemeld bij CoMensha verschillen niet significant ($p > 0,05$) van de slachtoffers die wel zijn aangemeld bij CoMensha als het gaat om geslacht, leeftijd, geboorteregio.

103 Zie ook Hoofdstuk 2.

104 Dit aandeel vrouwelijke slachtoffers komt redelijk overeen met het aandeel vrouwelijke mogelijke slachtoffers in de CoMensha-registraties. Over de hele periode 2008-2012 was sprake van 87% vrouwelijke mogelijke slachtoffers. In alleen 2012 ging het om 88% (van N: 1.711) en wanneer de meldingen van slachtoffers voor wie de KMar de enige melder was buiten beschouwing worden gelaten ging het om 85% (van N: 1.284); zie Figuur 2.3 en Tabel B4.1.5.

seksindustrie. Relatief gezien waren in de laatstgenoemde onderzoeken de meeste mannelijke slachtoffers betrokken: 62% (= 29) betrof mannelijke slachtoffers.[105]

De volgende figuur toont de leeftijd van slachtoffers in vergelijking met de leeftijd van verdachten.[106]

Figuur 6.9 Leeftijd slachtoffers

Slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn, met een gemiddelde leeftijd van 21,5 jaar[107], de jongste slachtoffers.[108] De gemiddelde leeftijd van slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie is 28,9 jaar.[109] Slachtoffers van een combinatie van uitbuitingsvormen zijn gemiddeld 24,1 jaar.[110] Binnen de groep slachtoffers van seksuele uitbuiting is het vaakst sprake van minderjarige slachtoffers, het gaat om 17% (= 26) ten opzichte van 4% (= 2) binnen de groep slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie en 6%

105 Zie Tabel B4.5.14 voor een gedetailleerd overzicht van het geslacht van slachtoffers.

106 Zie Tabel B4.5.15 voor een gedetailleerd overzicht van de leeftijd van slachtoffers.

107 N: 110; Sd: 5,9 jaar. Van een aantal slachtoffers was de leeftijd ten tijde van de start uitbuiting onbekend.

108 F: 16,90; df: 2; $p < 0,01$; p (verschil seksuele uitbuiting en uitbuiting buiten de seksindustrie) < 0,01; p (verschil uitbuiting buiten de seksindustrie en combinatie) < 0,01.

109 N: 47; Sd: 9,0 jaar.

110 N: 45; Sd: 8,3 jaar. Van een aantal slachtoffers was de leeftijd ten tijde van de start uitbuiting onbekend.

(= 3) binnen de groep slachtoffers van een combinatie van uitbuitingsvormen.[111,112] Over het algemeen zijn verdachten ouder dan slachtoffers.[113]

Geboorteland en -regio

De meeste slachtoffers komen uit Hongarije (28% (=70)), direct gevolgd door Roemenië (18% (= 45)) en Bulgarije (8% (=21)).[114] De volgende figuur toont dat slachtoffers van (mede) seksuele uitbuiting het vaakst uit Midden- en Oost-Europese landen (vooral uit Hongarije, Roemenië en Bulgarije) komen, direct gevolgd door West-Europese landen (met name Nederland). Wanneer sprake was van alleen seksuele uitbuiting, vormden de Nederlandse slachtoffers 24% (= 36) van het totaal aantal slachtoffers van seksuele uitbuiting (N: 152). De meeste slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie komen uit Midden- en Oost-Europese landen, direct gevolgd door Aziatische landen.[115]

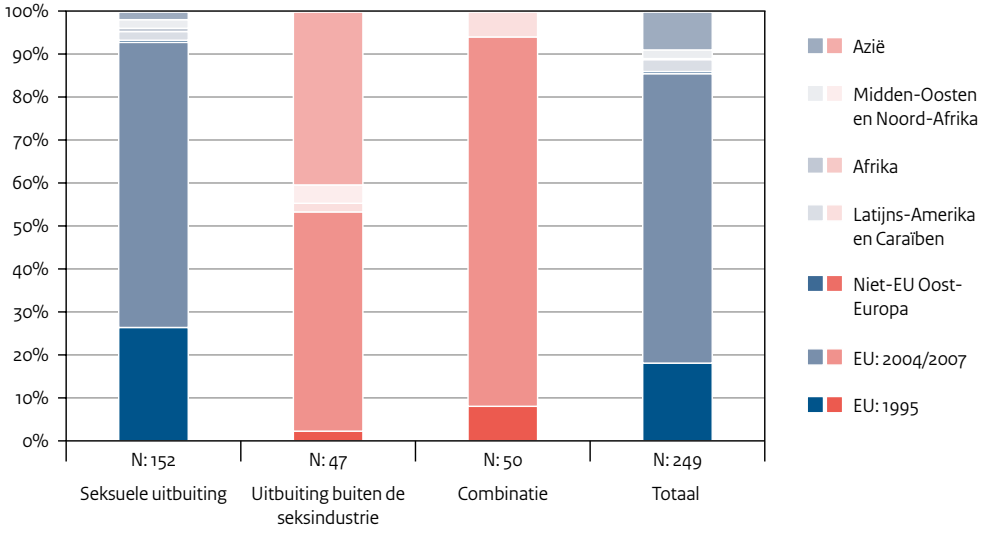
111 Volgens de CoMensha-registraties bestaat in 2012 ten opzichte van voorgaande jaren weinig verandering in het aantal minderjarige mogelijke slachtoffers, terwijl het aantal meerderjarige slachtoffers ieder jaar is gestegen. Relatief gezien is het deel minderjarige slachtoffers behoorlijk gedaald van 21% (= 169) in 2008 naar 13% (= 223) in 2012. Wanneer de meldingen van mogelijke slachtoffers van wie de KMar de enige melder was buiten beschouwing worden gelaten is sprake van een minder grote daling, het aandeel minderjarigen in 2012 is dan 17% (= 218); zie Figuur 2.5 en Tabel B4.1.8.

112 Bij het OM is sprake van een toename van zaken waarbij minderjarigen zijn betrokken. In 2012 was in 23% van de ingeschreven mensenhandelzaken minimaal één minderjarig slachtoffer betrokken ten opzichte van 11% in 2008; zie §7.2.1. Let wel, de cijfers in Hoofdstuk 7 zijn gebaseerd op een ander meetniveau (per ingeschreven mensenhandelzaak, dus per verdachte) dan de cijfers in deze paragraaf (per slachtoffer).

113 Deze verschillen zijn significant: t: 6,56; df: 272,01; $p < 0,01$; zie Figuur 6.20 over de leeftijd van verdachten en §6.5.1 over de persoonskenmerken van de verdachten in het algemeen.

114 Zie Tabel B4.5.16 voor een gedetailleerd overzicht van de geboortelanden van slachtoffers. De geboortelanden van de slachtoffers in de opsporingsonderzoeken verschillen enigszins van de CoMensha-registraties, met name omdat slachtoffers uit Afrikaanse landen nauwelijks voorkwamen in de opsporingsonderzoeken (en wel meer in de CoMensha-registraties); zie Tabel 2.1 en Tabel B4.1.13.

115 De verschillen zijn significant: χ^2: 90,910; df: 12; $p < 0,01$ (V: 0,43; $p < 0,01$); zie verder Tabel B4.5.17 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van slachtoffers.

Figuur 6.10 Geboorteregio's van slachtoffers

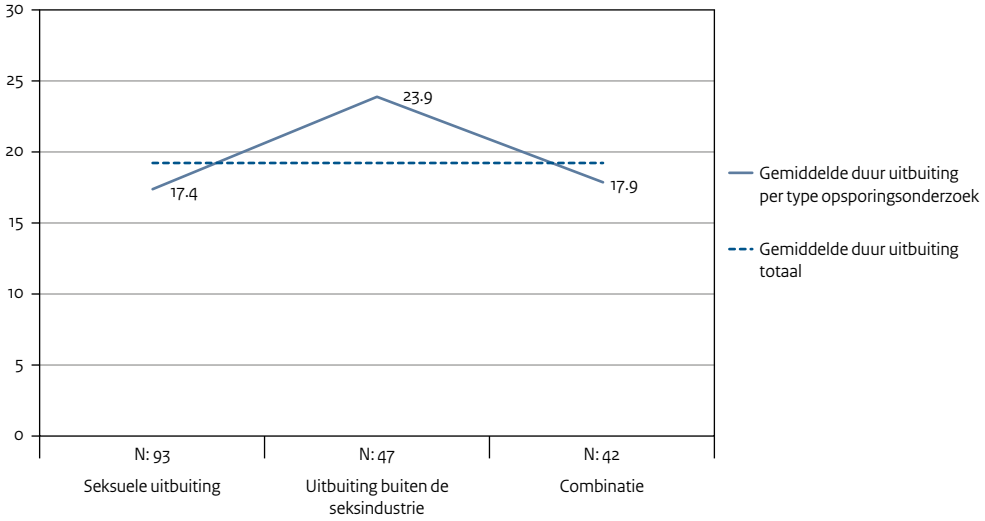
6.4.2 Duur uitbuiting

Van 182 slachtoffers die reeds tewerk zijn gesteld[116] kon de duur van de uitbuiting worden berekend. Gemiddeld gezien werden deze slachtoffers ruim anderhalf jaar (19,2 maanden)[117] uitgebuit voordat hun situatie aan het licht kwam van in ieder geval de relevante opsporingsinstanties en een opsporingsonderzoek door de politie werd ingesteld. De volgende figuur toont de verschillen in gemiddelde duur van de uitbuiting van de slachtoffers per uitbuitingsvorm. Er bestaan echter *geen significante* verschillen voor wat betreft de gemiddelde duur van de uitbuiting tussen slachtoffers per uitbuitingsvorm.[118]

116 Alle slachtoffers die nog niet tewerk waren gesteld zijn buiten beschouwing gelaten.

117 N: 182; Sd: 24,2 maanden. De overige slachtoffers waren nog niet te werk gesteld dan wel was voor deze overige slachtoffers de precieze start van de uitbuiting onbekend.

118 F: 1,17; df: 2; $p > 0{,}05$. Wanneer meer uitbuiting buiten de seksindustrie in beeld is, kan beter worden getoetst of verschillen bestaan tussen de duur van uitbuiting van slachtoffers in versus buiten de seksindustrie.

Figuur 6.11 Gemiddelde duur uitbuiting

6.4.3 Ronselmethoden en dwangmiddelen

Informatie over waar en op welke wijze slachtoffers zijn geronseld geeft inzicht in waar welke barrières kunnen worden opgeworpen om het mensenhandelproces te voorkomen (en waar bestaande barrières kunnen worden versterkt). Zo blijkt uit deze paragraaf dat een aantal slachtoffers dat in Nederland is geronseld, via internet in contact is gekomen met een ronselaar. Het creëren van barrières op internet is dus relevant.[119,120] Hoe slachtoffers vervolgens worden 'vastgehouden' in de mensenhandelsituatie verschaft belangrijke informatie om te kunnen bepalen hoe slachtoffers kunnen worden ondersteund om fysiek en mentaal uit de mensenhandelsituatie te kunnen komen. Voorts is gekeken naar de toegepaste dwangmiddelen *tijdens* de mensenhandelsituatie. Hoewel tijdens de mensenhandelsituatie meer (dreiging met) geweld wordt gebruikt dan bij het ronselen, geldt voor de meeste slachtoffers dat zij door de mensenhandelaar psychisch onder druk zijn gezet. In de bescherming van en hulpverlening aan slachtoffers moet dan ook nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de mentale druk, die tot na de mensenhandelsituatie kan voortduren. Om deze reden is bijvoorbeeld de bedenktijd van drie maanden zo belangrijk. Hiermee krijgt een slachtoffer een bepaalde tijd om zich fysiek en mentaal te onttrekken van de dader.[121]

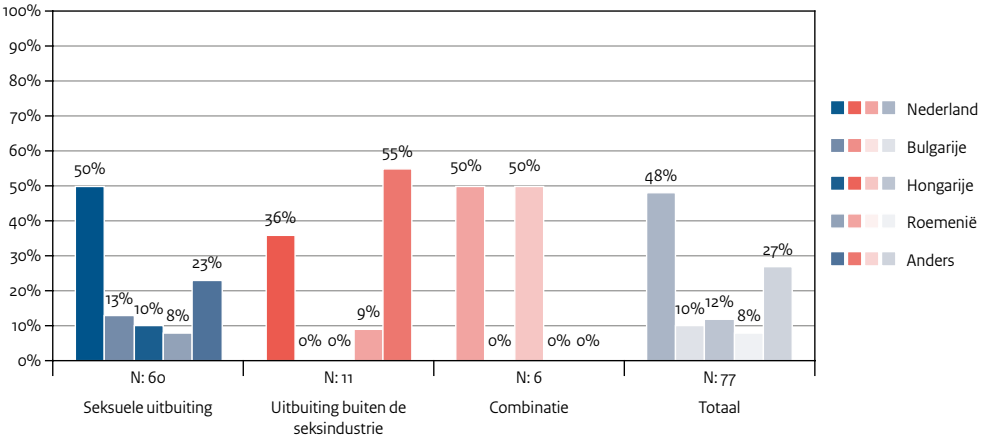
119 Beroepsgroepen als *software* ontwikkelaars, internetondernemers, *online marketeers*, *traffic brokers* en *security officers* hebben hiertoe een aantal innovatieve ideeën ontworpen; zie NRM 2011, p. 265; NRM9, p. 292.

120 In de EU-Strategie Mensenhandel is aangekondigd dat de Europese Commissie in 2014 projecten gaat ondersteunen om kennis over het ronselen via internet en de sociale netwerken te vergroten; zie prioriteit E van de EU-Strategie voor de uitroeiing van mensenhandel 2012-2016, COM (2012) 286 final, 19 juni 2012; zie ook NRM9, p. 292.

121 Zie ook Hoofdstuk 5.

6.4.3.1 Waar zijn slachtoffers geronseld?

Per onderzoek (dus niet: per slachtoffer) is bekeken in welk land de slachtoffers zijn geronseld.[122] De volgende figuur toont hiervan de uitkomsten.[123]

Figuur 6.12 Landen waar slachtoffers zijn geronseld

In bijna de helft van de opsporingsonderzoeken waren de slachtoffers (mede) in Nederland geronseld. Dit is iets vaker het geval in seksuele uitbuitingsonderzoeken vergeleken met onderzoeken over uitbuiting buiten de seksindustrie. Een substantieel deel van de slachtoffers (dat seksueel is uitgebuit) komt dan ook uit Nederland (zie Figuur 6.10).[124] Indien de slachtoffers (ook) in het buitenland zijn geronseld dan was dat vooral in Bulgarije, Hongarije of Roemenië.

Het valt op dat het *deel* slachtoffers dat uit Nederland komt (16% in totaal)[125] aanzienlijk kleiner is dan het *deel* onderzoeken waarin de slachtoffers (ook) in Nederland zijn geronseld (48% in totaal)[126]. Het lijkt er op dat in een deel van de onderzoeken sprake was van buitenlandse slachtoffers die in Nederland zijn geronseld.[127] De volgende figuur toont het deel onderzoeken waarin sprake was van *uitsluitend* buitenlandse slachtoffers die in Nederland zijn geronseld.[128]

122 Zie Tabel B4.5.19 voor een gedetailleerd overzicht van de landen waar slachtoffers zijn geronseld.

123 Omdat per opsporingsonderzoek sprake kan zijn van meerdere slachtoffers die in verschillende landen zijn geronseld sluiten de landen waar slachtoffers zijn geronseld elkaar niet uit. Hierom kunnen de percentages in Figuur 6.12 niet bij elkaar worden opgeteld.

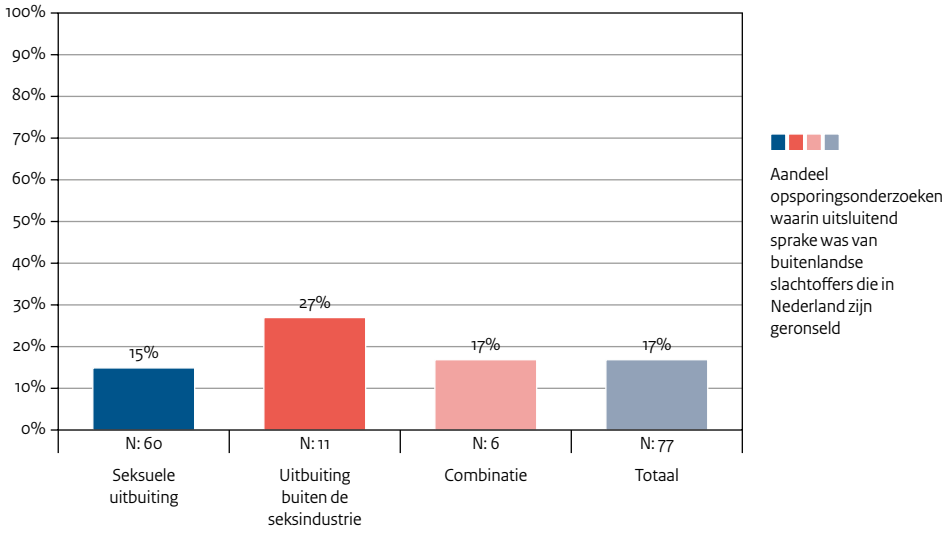
124 In de onderzoeken waarin ten minste één van de slachtoffers in Nederland is geronseld (N: 37), kwam in de meerderheid van de onderzoeken (65% (= 24)) ten minste één van de slachtoffers ook uit Nederland. Waren de slachtoffers niet in Nederland geronseld, dan kwamen zij doorgaans – op één uitzondering na – ook niet uit Nederland. De verschillen zijn significant: χ^2: 34,10; df: 1; $p < 0{,}01$ (φ: 0,67; $p < 0{,}01$).

125 Zie ook Tabel B4.5.16.

126 Zie ook Tabel B4.5.18.

127 Dit vereist echter verder onderzoek omdat de huidige onderzoeksgegevens over het ronselen niet beschikbaar zijn op individueel slachtofferniveau.

128 Het is onbekend in hoeverre de slachtoffers reeds in Nederland woonden.

Figuur 6.13 Opsporingsonderzoeken waarin *uitsluitend* sprake was van buitenlandse slachtoffers die in Nederland zijn geronseld

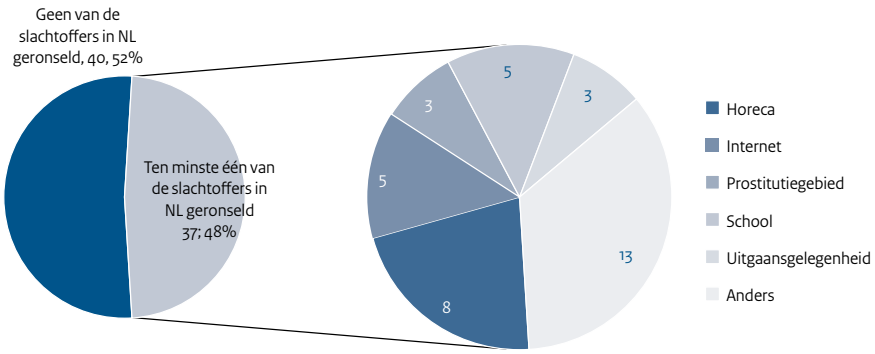
Van het totaal aantal opsporingsonderzoeken was in 17% (= 13) sprake van buitenlandse slachtoffers die in Nederland zijn geronseld. Dit aandeel lijkt iets hoger te liggen in het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie.[129]

Locaties in Nederland waar is geronseld

Indien de slachtoffers in Nederland zijn geronseld (N: 37), dan was dat veelal in horeca- en uitgaansgelegenheden, via internet, op school of in prostitutiegebieden. De volgende figuur toont het overzicht van de locaties van ronselen indien deze in Nederland waren.[130]

129 Vanwege het klein aantal onderzoeken over uitbuiting buiten de seksindustrie, is verder onderzoek vereist.

130 Zie Tabel B4.5.19 voor een gedetailleerd overzicht van de locatie van ronselen indien dit in Nederland was.

Figuur 6.14 Locaties van ronselen in Nederland

Indien in Nederland is geronseld, dan was dat meestal in de horeca (restaurants en bars), via internet, of op dan wel rondom scholen. Het ronselen op of rondom scholen (van vaak minderjarigen) valt hierbij op. Een enkele keer zaten de ronselaars zelfs bij het slachtoffer op school. Het idee dat het ronselen bij scholen zich zou hebben verplaatst klopt dus niet helemaal.[131] Het duidt op het belang van het creëren van bewustwording op scholen om mogelijke situaties van mensenhandel te kunnen signaleren. Derhalve is de laatste jaren een aantal lespakketten ontwikkeld voor basisscholen en middelbaar onderwijs.[132]

Fairfaxcounty, Virginia

Dat het niettemin, bijvoorbeeld vanwege een geraffineerde aanpak van mensenhandelaren, erg moeilijk - maar daardoor niet minder belangrijk - kan zijn om mensenhandel op scholen te signaleren blijkt uit een grootschalig opsporingsonderzoek in de Verenigde Staten. Het betreft hier het onderzoek waarin meer dan 150 meisjes tussen de dertien en zestien jaar oud seksueel waren uitgebuit door (jeugd-)bendes. De bende kwam via *social media* in contact met de meisjes. De leden van de bende hadden verschillende profielen op meerdere websites aangemaakt die zij gebruikten om meisjes aan te spreken wiens statusupdates lieten zien dat zij thuis ruzie hadden, eenzaam waren of anderzins mogelijk kwetsbaar voor mensenhandel waren. Deze meisjes werden verwelkomd in de bende die hen de aandacht gaf die zij mogelijk thuis niet kregen. Hen werd verteld dat om onderdeel te zijn van de groep zij zich zouden moeten gaan prostitueren. Dit werd als iets normaals voorgesteld en de andere meisjes uit de bende zouden het ook doen aldus de bendeleden. Na schooltijd en voordat ouders thuiskwamen van lange werkdagen werden de meisjes geprostitueerd. Deze werktijden, in combinatie met de stimulans vanuit de bendes om goed te presteren

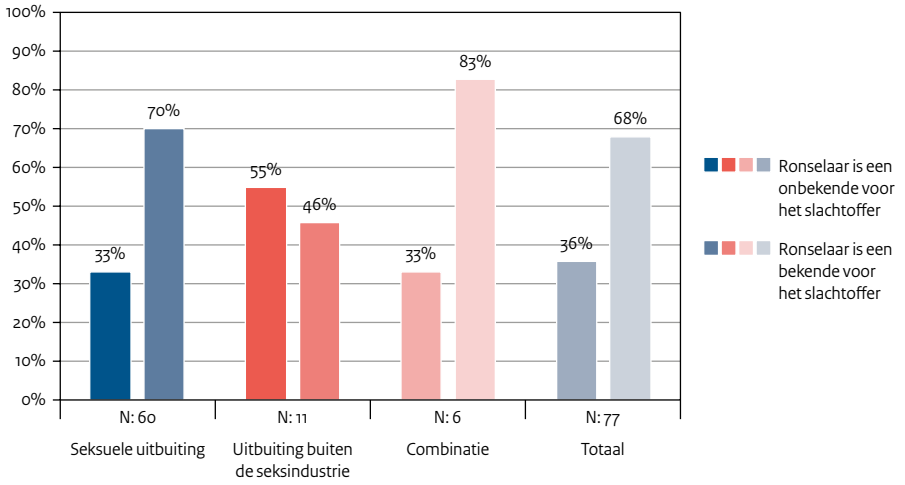
131 Zie bijvoorbeeld: 'Een andere verandering in de werkwijze is de locaties waarop loverboys actief zijn. Was dit voorheen rondom het (school)plein en de disco, tegenwoordig wordt steeds vaker via internet gezocht.' (Verwijs e.a. 2011, p.23).

132 Zie over dergelijke preventieprojecten NRM9, §2.10.3; *Kamerstukken II* 2012/13, 31 839, nr. 306; Task Force Mensenhandel 2013.

op school, zorgde ervoor dat weinig medewerkers op scholen dan wel ouders vermoedens van misstanden hadden.[133]

6.4.3.2 Was de ronselaar een bekende voor het slachtoffer?

De volgende figuur toont dat in de meeste gevallen ten minste één van de ronselaars een bekende van het slachtoffer was.[134] Veelal ging het dan om vrienden[135] (46%) of een partner[136] (12%). Ook kennissen in het prostitutiemilieu (9%), kennissen via *social network sites* (8%) of kennisen in uitgaansgelegenheden (7%) zijn genoemd als ronselaars. In het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie was één van de ronselaars echter iets vaker een onbekende dan een bekende.

Figuur 6.15 Relatie tussen ronselaars en slachtoffers

6.4.3.3 Hoe zijn de slachtoffers geronseld?

Slachtoffers worden meestal niet op gewelddadige wijze geronseld, zo blijkt uit de geanalyseerde opsporingsonderzoeken. De ronselmethoden zijn veelal gerelateerd aan misbruik van een kwetsbare economische, psychische dan wel sociale positie van een slachtoffer waardoor hij of zij onder druk kan worden

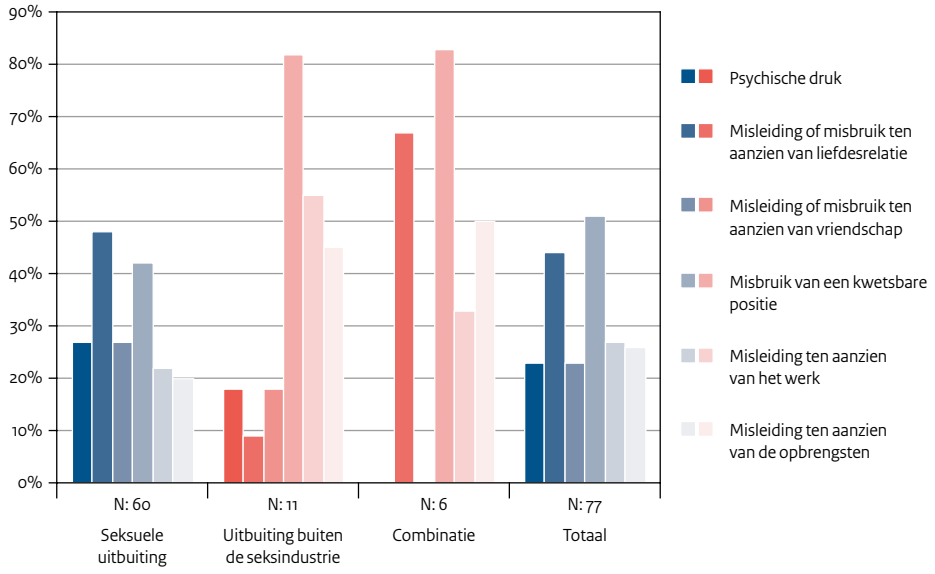
133 Zie voor een meer uitgebreide beschrijving over deze zaak NRM9, p. 200; zie ook D. Ingram, 'FBI arrests 150 in three days in sex-trafficking sweep' Reuters 29 juni 2013, http://www.reuters.com/article/2013/07/29/us-usa-crime-prostitution-idUSBRE96S0NC20130729 (geraadpleegd 8 april 2014).

134 Per onderzoek kan sprake zijn van meerdere ronselaars. De percentages in Figuur 6.15 sluiten elkaar dan ook niet uit en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld; zie Tabel B4.5.20 voor een gedetailleerd overzicht van alle ronselaars. De ronselaars zijn niet noodzakelijkerwijs de verdachten die de opsporingsinstanties in beeld hebben.

135 Al bestaan ook signalen dat deze vriendschap veelal is gebruikt als ronselmethode, dus om het slachtoffer te misleiden / te misbruiken; zie §6.4.3.3.

136 Al bestaan ook signalen dat deze liefdesrelatie veelal is gebruikt als ronselmethode, dus om het slachtoffer te misleiden / te misbruiken; zie §6.4.3.3.

gezet en het idee kan krijgen afhankelijk te zijn van de dader.[137] Ook blijkt dat misleiding of misbruik ten aanzien van een liefdesrelatie vaak wordt gebruikt als ronselmethode,[138] net als misleiding ten aanzien van de aard van de werkzaamheden of werkomstandigheden, misleiding ten aanzien van de bestemming van de opbrengsten, misleiding ten aanzien van een vriendschap en het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer.[139] De volgende figuur toont de *meest voorkomende* ronselmethoden per uitbuitingsvorm.[140]

Figuur 6.16 Meest voorkomende ronselmethoden

Misleiding of misbruik ten aanzien van een liefdesrelatie of ten aanzien van een vriendschap blijkt voornamelijk een toegepaste ronselmethode voor seksuele uitbuiting te zijn. Voor uitbuiting buiten de seksindustrie geldt dat de slachtoffers veelal zijn geronseld op grond van misbruik van een kwetsbare positie, misleiding ten aanzien van de aard van het werk of de werkomstandigheden, of misleiding ten aanzien van de bestemming van de opbrengsten.

137 Bijvoorbeeld vanwege geldgebrek, illegale vreemdelingrechtelijke status in Nederland, zwakbegaafdheid, ziekte, taalbarrière dan wel een (door de dader gecreëerde) drugsverslaving.

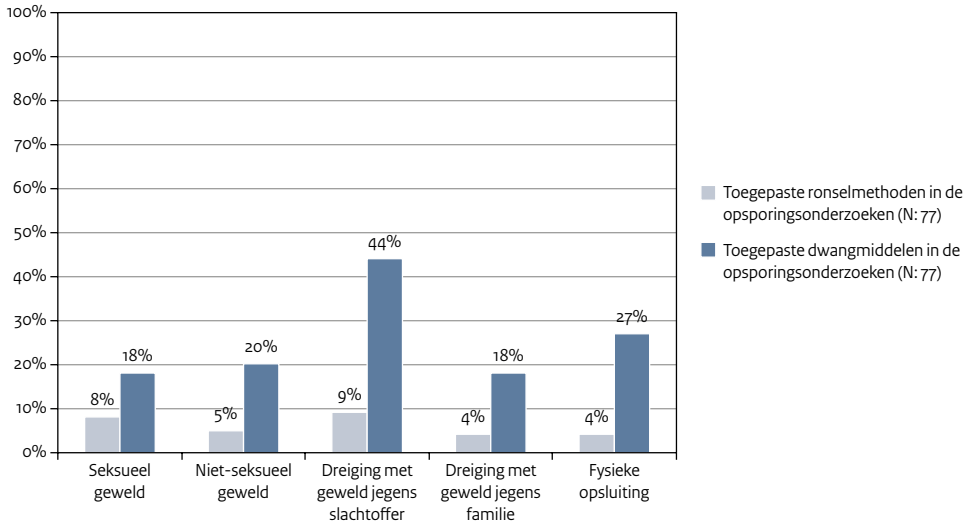
138 Hier wordt ook wel naar gerefereerd als de 'loverboymethode'. De Nationaal rapporteur heeft in haar Negende rapportage aangegeven dat de term 'loverboyproblematiek' een verkeerd beeld geeft van waar het echt om gaat, namelijk mensenhandel; zie NRM9, p. 13, §2.10.

139 Bijvoorbeeld door het creëren van (fictieve) schulden, het dreigen met doorvertellen van de (prostitutie) werkzaamheden, het creëren van een situatie van controle en isolement of het creëren van een situatie van afhankelijkheid. Het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer lijkt vaak samen te hangen met het misbruik van een kwetsbare economische, psychische dan wel sociale positie van een slachtoffer.

140 Omdat per onderzoek sprake kan zijn van meerdere ronselmethoden kunnen de percentages niet bij elkaar worden opgeteld; zie Tabel B4.5.21 voor een gedetailleerd overzicht van de ronselmethoden.

6.4.3.4 Welke dwangmiddelen zijn *tijdens* de mensenhandelsituatie toegepast?

Tijdens de mensenhandelsituatie (voornamelijk in het geval van seksuele uitbuiting) is vaak meer (dreiging met) geweld gebruikt dan dat het geval was bij het ronselen.[141] Dit toont de volgende figuur.[142]

Figuur 6.17 Toegepaste (dreiging met) geweld als ronselmethode en/of dwangmiddel

Toegepaste (dreiging met) geweld in de zaak Visdief

Eén van de geanalyseerde onderzoeken waarin sprake was van extreme fysieke gewelddadigheden betreft de zaak Visdief. In deze zaak was sprake van zeven verdachten en negen slachtoffers (veelal uit Nederland, maar ook uit Bulgarije, Roemenië, Polen en Tsjechië). De slachtoffers werden in onder meer de (vergunde) raamprostitutie uitgebuit alsmede in clubs en op straat. De Nederlands-Turkse verdachten die de extreme gewelddadigheden pleegden hadden reeds verschil-

141 Vanuit de dader kan worden gedacht dat hij een 'potentieel slachtoffer' minder makkelijk in zijn of haar greep krijgt wanneer vanaf het begin geweld wordt gebruikt. Tijdens de mensenhandelsituatie kan de dader denken dat een slachtoffer te bang is om weg te gaan, of een bepaalde mate van geweld accepteert (bijvoorbeeld omdat ze de schijn hebben dit te hebben verdiend); zie bijvoorbeeld Omer Demir 2010 (geweld zou tijdens de uitbuiting vooral worden gebruik wanneer het slachtoffer werk weigerde of wilde vluchten) of Raphael e.a. 2010 (geweld zou het laatste stadium zijn in een serie van gebruikte dwangmiddelen). Het verschilt per slachtoffer hoe wordt omgegaan met de mensenhandelsituatie. Ieder slachtoffer kan immers andere *coping strategies* hanteren, hetgeen wijst op manieren waarop slachtoffers met een bepaalde situatie omgaan; zie bijvoorbeeld Bastia 2006; Oude Breuil 2008; zie verder ook Surtees 2008b, p.61: '*Treating victims less violently is a means to maximize profit and prevent victims from seeking assistance as well as a response to increased counter-trafficking efforts. When traffickers operated with greater impunity, fearing neither the authorities nor the consequences, conditions were akin to slavery and abuse and violence provides greater motivation for victims to remain in their 'employment*.'

142 Zie Tabel B4.5.22 voor een gedetailleerd overzicht van de dwangmiddelen.

lende criminele antecedenten gerelateerd aan geweldpleging. De Rechtbank Amsterdam heeft de hoofdverdachte in deze zaak veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van negen jaar, twee jaar meer dan was geëist.[143]

Hoewel (een dreiging met) geweld vaker wordt toegepast als dwangmiddel[144] *tijdens* de mensenhandelsituatie dan als ronselmethode, blijkt dat het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer het *meest voorkomende* dwangmiddel is (in 60% van alle opsporingsonderzoeken is dit als dwangmiddel genoemd).[145] De psychische druk kan doorlopen tot na de mensenhandelsituatie, hetgeen invloed kan hebben op (het al dan niet doen van) de aangifte.

Psychische druk van mensenhandel van invloed op kwaliteit van aangifte
Een aangifte is belangrijk voor een succesvolle veroordeling van mensenhandel. De aangifte moet daarvoor wel voldoende informatie bevatten waarop de verdachte kan worden opgespoord en vervolgd.[146] Echter, uiteenlopende redenen kunnen ten grondslag liggen aan een aangifte met te weinig opsporingsindicaties – de zogeheten 'kansloze aangiften'.[147] Bekend is dat slachtoffers die het minst geneigd zijn om gedetailleerde informatie te geven of überhaupt aangifte te doen slachtoffers betreffen die aan een dusdanige vorm van (psychisch) geweld bloot hebben gestaan waardoor zij niet kunnen of willen verklaren[148] dan wel nog onder psychische controle van de handelaar staan.[149]

Volgens Skrikantiah wordt soms te eenvoudig gedacht dat wanneer een slachtoffer is bevrijd uit de handen van de mensenhandelaar, hij of zij weer volledig uit vrije wil kan handelen en dientengevolge mee kan werken aan de opsporing van zijn mensenhandelaren. Deze gedachte kan met zich meebrengen dat wanneer het slachtoffer niet meewerkt 'zijn legitimiteit als slachtoffer in het geding komt'.[150] Zo zwart-wit ligt het niet. Slachtoffers die onder de psychologische controle staan van een mensenhandelaar kunnen dit nog steeds staan, ongeacht of zij fysiek van de mensenhandelaar weggekomen zijn. In het verlengde hiervan is het bekend dat slachtoffers meer loyaliteit kunnen voelen richting hun mensenhandelaar dan richting de autoriteiten. Anderzijds is het volgens Srikantiah ook mogelijk dat slachtoffers niet geloven dat hun mensenhandelaren worden vervolgd en veroordeeld en daarom vergelding vrezen als het opsporingsonderzoek wordt

143 Zie voor de andere veroordelingen: ECLI:NL:RBAMS:2013:CA3399; CA3400; CA3402; CA3415; CA3742; CA3711; CA3753 (vrijspraak voor het medeplegen van mensenhandel); zie verder NRM9, p. 58.

144 'Onder gewelddadige dwangmiddelen worden dwangmiddelen verstaan waarin het dwangmiddel zelf direct de lichamelijke integriteit van een slachtoffer aantast of die de lichamelijke integriteit bedreigt'; zie NRM 2012d, p. 54.

145 Hier wordt naar verwezen met de term 'manipulatieve dwangmiddelen'. Dergelijke dwangmiddelen kunnen dezelfde impact hebben als het gebruik van geweld of dreiging daarmee; zie NRM 2012d, p. 54. Eerder onderzoek van de Nationaal rapporteur heeft aangetoond dat manipulatieve dwangmiddelen in mensenhandelzaken vaker tenlaste worden gelegd en bewezen worden verklaard dan de toepassing van de (dreiging) met gewelddadige dwangmiddelen; zie NRM 2012d, pp. 57-58.

146 Zie ook NRM 9, p. 191.

147 Klaver, Leun & Schreijenberg, van der 2014.

148 Zie onder meer het verkennende onderzoek van Lindholm, Cederborg & Alm 2014.

149 Srikantiah 2007.

150 Srikantiah 2007, p. 199.

geseponeerd. Deze slachtoffers staan nog steeds onder invloed van de (dreiging van de) mensenhandelaar. 'Het idee dat een 'bevrijd' slachtoffer opnieuw beschikt over een vrije wil en direct kan besluiten om mee te werken aan het opsporingsonderzoek staat mogelijk haaks op de controle die het slachtoffer heeft ondervonden tijdens de uitbuitingssituatie'.[151]

Bij de bepaling van het moment van het opnemen van aangiften dient hiermee rekening te worden gehouden. Medewerkers in de opvang, maar ook behandelaars kunnen hierin een rol vervullen door de opties te verkennen waarin zij vermoedens hierover door kunnen spelen aan de politie.[152] De politie kan daarop besluiten de aangifte uit te stellen met het doel om in een later stadium te komen tot een kwalitatief betere aangifte. Tevens kan de politie beslissen om een verklaring van slachtofferschap te geven zodat het slachtoffer zonder verblijfsvergunning in aanmerking komt voor een tijdelijk verblijfsrecht van één jaar, omdat hij geen aangifte kan of wil doen.[153]

Ook misbruik van een kwetsbare positie (49%), misleiding ten aanzien van de opbrengsten (35%) en misleiding of misbruik ten aanzien van een liefdesrelatie (35%)[154] zijn veelal als dwangmiddel genoemd. Vaak gaat het om een combinatie van deze dwangmiddelen. Een minder gewelddadig dwangmiddel wil niet zeggen dat deze minder schadelijk voor het slachtoffer zou zijn.[155]

Relaties tussen slachtoffers en verdachten

In een onderzoek naar de opsporing van mensenhandel in de raamprostitutie van het Amsterdamse wallengebied blijkt dat doorgaans (liefdes)relaties bestaan tussen slachtoffers en verdachten en dat slachtoffers en verdachten samenwonen.[156] Dergelijke relaties zouden gekenmerkt worden door intimidatie, controle en geweld naast affectie en wederzijdse afhankelijkheid. De relaties zijn moeilijk te beëindigen, omdat de vrouwen geweld, manipulaties of extreme controle vaak bagatelliseren. Zij kunnen de problemen in hun relatie als tijdelijke zien of als manier waarop in de relatie met elkaar

151 Srikantiah 2007, p. 200.

152 Zie 'Verleg focus: van oneigenlijk gebruik naar kansrijk maken van aangiften, Reactie van de Nationaal rapporteur op het 'Vooronderzoek oneigenlijk gebruik Verblijfsregeling Mensenhandel', Nationaal rapporteur 28 maart 2014, http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2014/verleg-focus-van-oneigenlijk-gebruik-naar-kansrijk-maken-aangiften.aspx?cp=63&cs=16790 (geraadpleegd 10 april 2014).

153 Dit betreft de gecodificeerde discretionaire bevoegdheid van de minister die is vastgelegd in 2010 in de Vc 2000. Voorheen in paragraaf B9/12 Vc 2000, sinds de inwerkingtreding van Wet modern migratiebeleid (op 1 juni 2013) staat deze procedure in B8.3 Vc 2000.

154 In het geval van alleen seksuele uitbuiting is dit in 40% (= 24) van het totaal (N: 60) als dwangmiddel genoemd. In het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie betreft het 9% (=1) en in het geval van een combinatie van uitbuitingsvormen betreft het 33% (= 2).

155 Zie NRM 2012d, p. 54. Surtees beschrijft dit verder als: '*Psychological pressure creates a somewhat different form of control and dynamic in the trafficking process and can endure over time. More subtle coercion and abuse may mean that victims are less likely to recognize themselves as victims, although by definition and experience they are trafficked*' (Surtees 2008b, p. 60).

156 De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op twaalf bestudeerde opsporingsonderzoeken die in de periode 2006-2010 zijn uitgevoerd; zie Verhoeven & Van Gestel 2013.

wordt omgegaan.[157] Dergelijke mechanismen van de vrouwen om met de situatie om te gaan (*coping mechanisms*) kan ertoe leiden dat de vrouwen zichzelf niet als slachtoffer zien, geen hulp vragen of aangeboden hulp niet accepteren dan wel geen aangifte (willen) doen. Het onderzoek wijst onder meer op de relevantie van het opbouwen van een vertrouwensband met mogelijke slachtoffers.[158]

6.4.3.5 Roulatie van slachtoffers

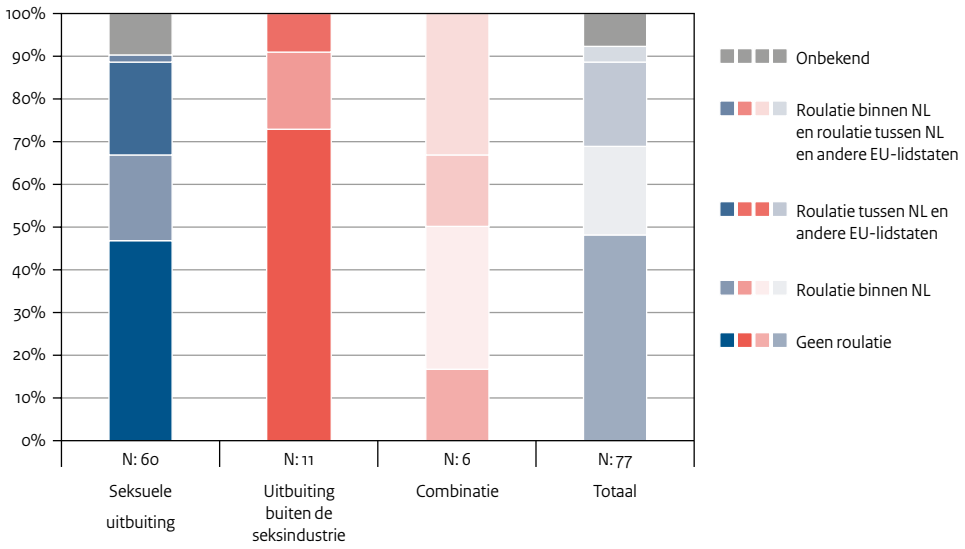
Het rouleren van slachtoffers kan een werkwijze van de dader zijn om de slachtoffers buiten beeld te houden van prostitutiecontroleteams of controles van Inspectie SZW, en zodoende zelf uit beeld te blijven van de relevante opsporingsinstanties.[159] De volgende figuur toont dat in ongeveer de helft van de opsporingsonderzoeken zicht was op roulatie van slachtoffers.[160] Het ging hierbij om roulatie binnen Nederland dan wel tussen Nederland en andere EU-lidstaten. Slachtoffers die (mede) seksueel zijn uitgebuit zouden vaker worden gerouleerd dan de slachtoffers van uitbuiting buiten de seksindustrie.

157 In dit kader wijzen de onderzoekers op overeenkomsten met huiselijk geweld waarbij partners ondanks toegepast geweld bij elkaar blijven; zie Verhoeven & Van Gestel 2013.

158 Verhoeven & Van Gestel 2013; zie voor het gewicht dat soms aan deze relaties op zich wordt gegeven: Rb. Midden-Nederland 11 april 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:2014 en Hof Arnhem-Leeuwarden 4 april 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:2644. zie verder NRM 2012d, p.63.

159 In het geval van seksuele uitbuiting, zou roulatie van slachtoffers voor een dader ook een werkwijze kunnen zijn om meer inkomsten te genereren. In het geval van seksuele uitbuiting bestaan signalen dat 'nieuwe' slachtoffers in een prostitutiegebied meer klanten trekken en, in het verlengde daarvan, (tijdelijk) meer verdienen. Hoewel de mobiliteit van prostituees dus een (tijdelijke) positieve impuls kan geven aan de inkomsten van prostituees (of van de pooiers indien de inkomsten worden afgepakt), blijkt uit onderzoek over prostituees (niet noodzakelijkerwijs slachtoffers van mensenhandel) dat een vaste klantenkring op de lange termijn voor een meer stabiel inkomen zorgt; zie Luijer 2014.

160 Zie Tabel B4.5.23 voor een gedetailleerd overzicht voor eventuele roulatie per uitbuitingsvorm.

Figuur 6.18 Roulatie van slachtoffers

6.5 Verdachten

Een stereotiepe mensenhandelaar bestaat niet. Dat maakt het opsporen van verdachten zo lastig: '*...there is no standard profile of traffickers. They range from truck drivers and village 'aunties' to labor brokers and police officers. Traffickers are as varied as the circumstances of their victims.*'[161] Niettemin is het voor een informatiegestuurde opsporing van eminent belang zoveel mogelijk inzicht te hebben in wie de verdachten (kunnen) zijn. In het navolgende is daarom beschreven welke verdachten bij de mensenhandel betrokken waren. Hierbij is niet alleen gekeken naar de persoonskenmerken van de verdachten (paragraaf 6.5.1) maar ook naar eventuele legale inkomstenbronnen (paragraaf 6.5.2), een mogelijk crimineel verleden (paragraaf 6.5.3) en naar de rollen die verdachten in het mensenhandelproces vervullen (paragraaf 6.5.4). Tevens is gekeken naar de vraag in hoeverre de verdachten zich naast mensenhandel ook met andere criminele activiteiten bezig hielden (paragraaf 6.5.5).

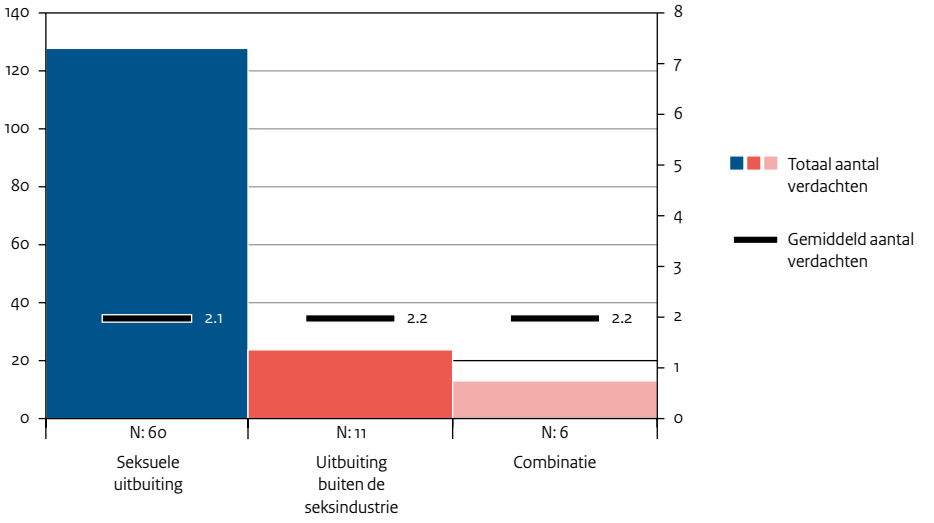
In de geanalyseerde opsporingsonderzoeken was sprake van 165 personen die zijn aangemerkt als verdachten (zie Figuur 6.1).[162] Dat betekent dat per opsporingsonderzoek sprake was van gemiddeld 2,1 verdachten.[163] De volgende figuur toont dat het gemiddeld aantal verdachten per opsporingsonderzoek

161 Feingold 2005, p.28.

162 Volgens de OM-registraties zijn in 2012 in totaal 311 mensenhandelzaken (verdachten) ingeschreven; zie Figuur 7.1.

163 N: 77; Sd: 1,5 verdachten.

niet relevant verschilt per uitbuitingsvorm: seksuele uitbuiting (2,1 verdachten)[164], uitbuiting buiten de seksindustrie (2,2 verdachten)[165], of een combinatie hiervan (2,2 verdachten)[166].

Figuur 6.19 Verdachten per uitbuitingsvorm

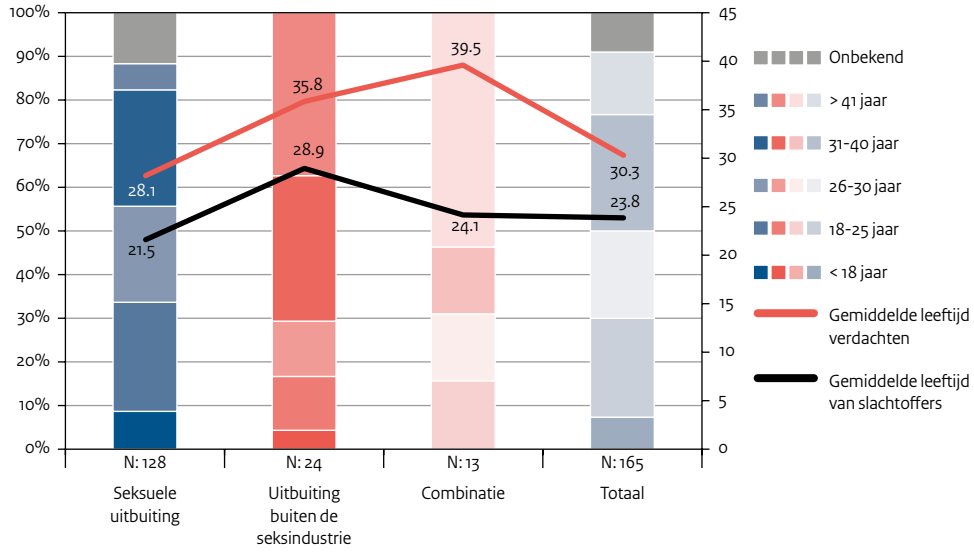
Het navolgende betreft een analyse over het totaal aantal verdachten per uitbuitingsvorm: 128 voor seksuele uitbuiting, 24 voor uitbuiting buiten de seksindustrie en dertien voor een combinatie van uitbuitingsvormen.

164 N: 60; Sd: 2,1 verdachten.
165 N: 11; Sd: 2,2 verdachten.
166 N: 6; Sd: 2,2 verdachten.

6.5.1 Persoonskenmerken van de verdachten

Geslacht en leeftijd

Ruim één vijfde (= 36) van de verdachten is vrouw.[167] Hierin bestaan geen significante verschillen tussen de uitbuitingsvormen.[168] De volgende figuur toont per uitbuitingsvorm de leeftijd[169] van de verdachten.[170]

Figuur 6.20 Leeftijd verdachten

167 Dit is iets meer dan het aandeel vrouwelijke verdachten (19% (= 25)) in de opsporingsonderzoeken die in 2009 zijn ingestuurd aan het OM; zie NRM 2012f, p. 139. Volgens de OM-registraties is over het geheel van de periode 2008-2012 ook de grote meerderheid van zowel verdachten als veroordeelden van het mannelijke geslacht (82% respectievelijk 86%). In 2012 was volgens de OM-registraties echter sprake van minder vrouwelijke verdachten en veroordeelden (respectievelijk 17% (= 54) en 13% (= 14)) dan op grond van de bekeken opsporingsonderzoeken kan worden geconcludeerd; zie Figuur 7.15 en Tabellen B4.6.21 en B4.6.22.

168 χ^2: 0,90; df; 2; p > 0,10 (V: 0,07; p > 0,10).

169 Het betreft de leeftijd van verdachten op het moment dat de uitbuiting van het eerste (in tijd) slachtoffer startte. Een kanttekening hierbij is dat mogelijk niet alle verdachten betrokken waren bij de uitbuiting van alle betrokken slachtoffers in het opsporingsonderzoek. Een tweede kanttekening ziet op het gegeven dat van de start uitbuiting van de slachtoffers veelal slechts de maand en het jaar bekend is. Om toch – ongeveer – de leeftijd van de verdachten ten tijde van de start uitbuiting te kunnen berekenen is de datum op iedere eerste dag van de maand vastgesteld.

170 Zie Tabel B4.5.25 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Een klein aantal van de verdachten is minderjarig. In totaal gaat het om 7% (= 12).[171] De minderjarige verdachten komen meestal uit Nederland (acht verdachten), direct gevolgd door China (twee verdachten), Hongarije (één verdachte) en Roemenië (één verdachte). Gemiddeld zijn de verdachten 30,3 jaar.[172] Hiermee zijn zij aanzienlijk ouder dan de slachtoffers. De verdachten van seksuele uitbuiting zijn, met een gemiddelde leeftijd van 28,1 jaar,[173] de jongste verdachten (zo ook zijn de slachtoffers van seksuele uitbuiting de jongste slachtoffers). Verdachten van uitbuiting buiten de seksindustrie of van een combinatie van uitbuitingsvormen zijn gemiddeld gezien aanzienlijk ouder; zij hebben een gemiddelde leeftijd van respectievelijk 35,8 jaar[174] en 39,5 jaar.[175,176]

Geboorteland- en regio

De meeste verdachten komen uit Nederland (34% (=56)), direct gevolgd door Hongarije (19% (= 31)), Bulgarije (12% (= 19)), Suriname (8% (= 13)) en Roemenië (6% (= 10)).'[177] De volgende figuur toont per uitbuitingsvorm de herkomstregio van verdachten.[178]

171 In de opsporingsonderzoeken die in 2009 zijn ingestuurd aan het OM was sprake van een kleiner deel van de verdachten dat minderjarig is: 3% (= 4); zie NRM 2012f, p. 140. Dit komt overeen met de OM-registraties: over het geheel van de periode 2008-2012 is gemiddeld 3% van de verdachten en 4% van de veroordeelden minderjarig. In 2012 ging het om respectievelijk 4% (= 12) en 4% (=4); zie Figuur 7.16 en Tabel B4.6.23 en B4.6.24.

172 N: 150; Sd: 10,1 jaar.

173 N: 113; Sd: 8,7. Van vijftien verdachten was de leeftijd ten tijde van de start van de uitbuiting van het eerste slachtoffer onbekend.

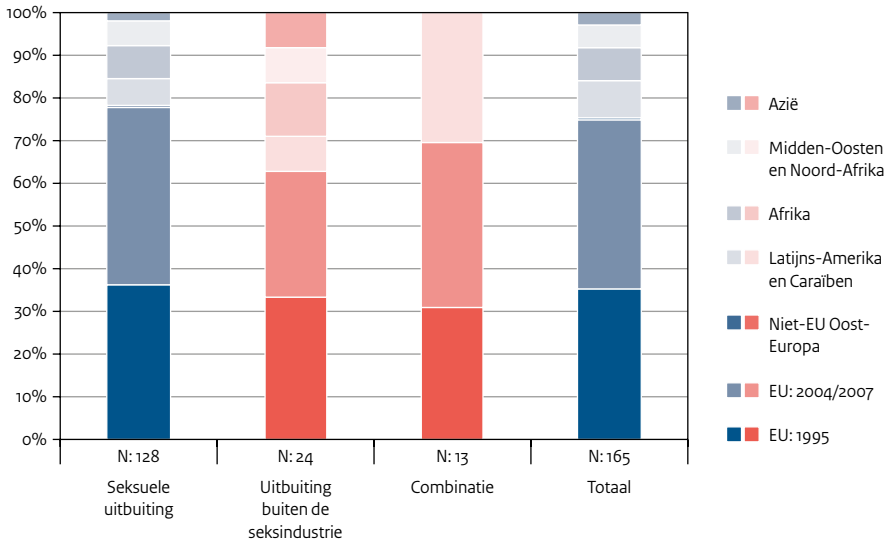
174 N: 24: Sd; 10,0 jaar.

175 N:13; Sd: 13,1 jaar.

176 De verschillen zijn significant: H: 17,90; df; 2; $p < 0,01$.

177 Dit komt redelijk overeen met de analyse over de opsporingsonderzoeken die in 2009 zijn gestuurd aan het OM, al komt in de opsporingsonderzoeken die in 2012 zijn ingestuurd een groter deel (34%) van de verdachten uit Nederland. In 2009 ging het om 25% (= 33); zie ook NRM 2012f, p. 141.

178 Zie Tabel B4.5.26 voor een gedetailleerd overzicht van de geboortelanden van de verdachten en Tabel B4.5.27 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van de verdachten.

Figuur 6.21 Herkomstregio's van verdachten

6.5.2 Hebben de verdachten *legale* inkomsten?

Het financiële voordeel dat de verdachten hebben verkregen met hun mensenhandelactiviteiten, al dan niet in combinatie met andere criminele activiteiten,[179] lijkt voor de meeste verdachten de enige bron van inkomsten te zijn. Een kwart (= 41) van de verdachten had legaal werk.[180] Hierin bestaan geen significante verschillen tussen verdachten van seksuele uitbuiting, uitbuiting buiten de seksindustrie of een combinatie van de twee.[181] Indien de verdachten werk hadden ging het om een groot aantal verschillende werkzaamheden, variërend van bijvoorbeeld werk in de (tuin)bouw of in de horeca (dit zijn tevens voorkomende sectoren waarin de slachtoffers zijn uitgebuit[182])[183], werk bij een belastingadviesbureau of de gemeente, of werk als taxi-chauffeur. Van alle verdachten van wie geen legaal werk bekend was (N: 124) genoot 32% (= 39) een uitkering.[184] Meestal ging het dan om een bijstandsuitkering.[185]

179 In bijna de helft, 44% (= 34) van de geanalyseerde opsporingsonderzoeken (N: 77) was mensenhandel niet de enige criminele activiteit; zie §6.5.5 over de criminele nevenactiviteiten van de verdachten.

180 Zie Tabel B4.5.28 voor een gedetailleerd overzicht van eventueel legaal werk van de verdachten.

181 χ^2: 0,67; df: 2; p > 0,10 (V: 0,07; p > 0,10).

182 Zie ook Tabel B4.5.4.

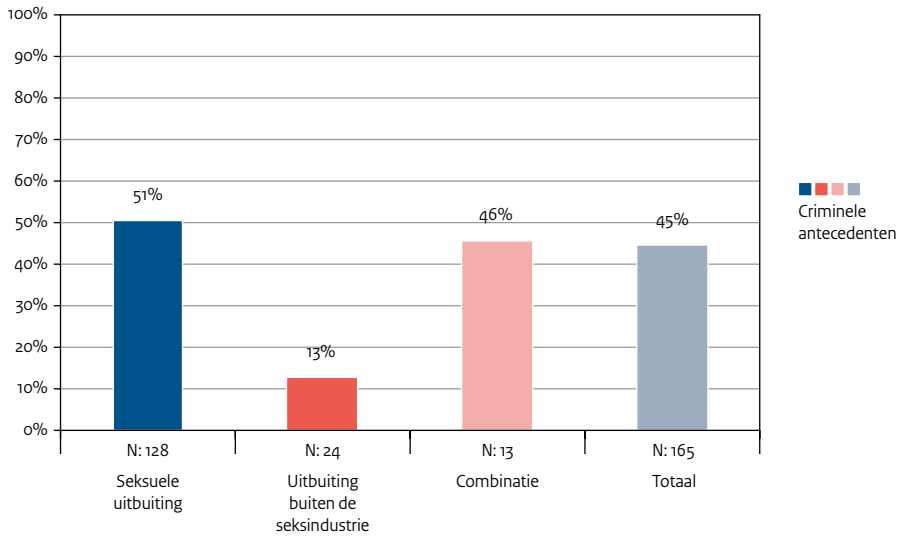
183 In het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie waren verdachten dan ook veelal hoofd van een onderneming; zie §6.5.4.

184 Dit komt neer op 24% (= 39) van het totaal aantal verdachten (N: 165); zie Tabel B4.5.29 voor een gedetailleerd overzicht van de eventuele uitkeringen van verdachten.

185 Zie Tabel B4.5.29 voor een gedetailleerd overzicht van de uitkeringen van de verdachten.

6.5.3 Hebben de verdachten een crimineel verleden?

De volgende figuur toont dat bijna de helft, 45% (= 74), van alle verdachten een crimineel verleden heeft.[186] Denk hierbij aan bijvoorbeeld criminele antecedenten gerelateerd aan mensenhandel, diefstal, geweldpleging en mishandeling (waaronder verkrachting), drugshandel, oplichting, vermogensdelicten en wapenbezit. In het geval van seksuele uitbuiting hebben de verdachten significant vaker criminele antecedenten dan de andere verdachten.[187]

Figuur 6.22 Criminele antecedenten van verdachten

6.5.4 Welke rollen vervullen de verdachten in het mensenhandelproces?

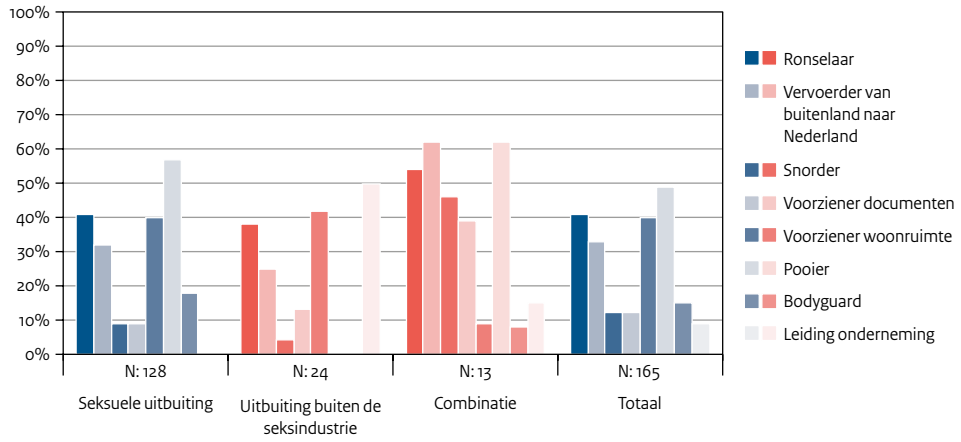
Voor deze paragraaf is gekeken naar welke verdachten wat voor rollen in het mensenhandelproces uitvoeren. Inzicht in wie de mensenhandelaren zijn (paragraaf 6.5.2) en waar zij zich binnen het mensenhandelproces mee bezig houden (deze paragraaf) is essentieel om te kunnen bepalen welke verdachten waar gesignaleerd kunnen worden. Dit levert vervolgens belangrijke informatie om tegen deze verdachten te kunnen optreden. Zo blijkt dat een substantieel deel van de Midden- en Oost- Europese verdachten als vervoerder van het buitenland naar Nederland opereert. Dit is belangrijke informatie voor de KMar, omdat de KMar in het kader van het Mobiel Toezicht Veiligheid (MTV) de instantie is die deze verdachten mogelijk in de grensstreken kan signaleren.[188] Dezelfde groep verdachten regelt ten opzichte van de andere verdachten vaker de noodzakelijke documenten (zoals een werkvergunning) voor de slachtoffers.

186 Zie Tabel B4.5.30 voor een gedetailleerd overzicht van de criminele antecedenten van de verdachten.

187 χ^2: 12,50; df: 2; $p < 0{,}01$ (V: 0,29; $p < 0{,}01$).

188 De KMar signaleert reeds een aanzienlijk aantal mogelijke mensenhandelsituaties waarin sprake is van Midden- en Oost-Europese mogelijke slachtoffers dan wel verdachten; zie Hoofdstuk 3.

Figuur 6.23 toont de *meest voorkomende* rollen van de in totaal 165 verdachten.[189] Een verdachte vervulde doorgaans meer dan één rol binnen het mensenhandelproces. Dat was het geval voor 70% (= 116) van de verdachten. De combinaties van rollen die hierbij het vaakst voorkwamen waren die van ronselaar én pooier, pooier én vervoerder van buitenland naar Nederland, ronselaar én vervoerder van buitenland naar Nederland, of een combinatie van deze drie rollen.

Figuur 6.23 Meest voorkomende rollen van verdachten

De grootste groep verdachten (49%) vervulde de rol van pooier, direct gevolgd door de rollen 'ronselaar' (41%), 'voorziener van woonruimte' (40%), 'vervoerder van buitenland naar Nederland' (33%), 'bodyguard' (15%), 'snorder' (12%) en 'voorziener van documenten' (12%). Een aantal van deze rollen ('pooier' en 'bodyguard') geldt uit de aard der zaak alleen voor verdachten van seksuele uitbuiting. Het totaaloverzicht van de rollen van verdachten wordt beïnvloed door het groot aantal verdachten van seksuele uitbuiting. Wanneer wordt gekeken naar uitsluitend de verdachten van uitbuiting buiten de seksindustrie, dan valt op dat de helft van deze verdachten hoofd is van een onderneming.[190]

Rollen van de verdachten naar hun kenmerken

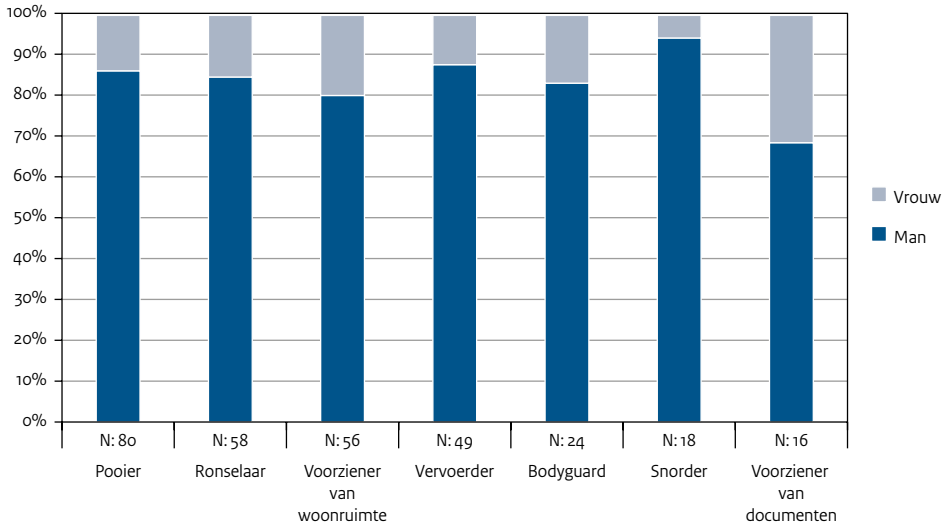
Het navolgende betreft een analyse over welke rol in het mensenhandelproces wordt uitgevoerd door welke verdachten. Hierbij is uitsluitend gekeken naar de *meest voorkomende* rollen: pooier, ronselaar, degene die huisvest, degene die vervoert van buitenland naar Nederland, bodyguard, snorder en degene die de benodigde documenten voor slachtoffers regelt. Omdat hier een aantal rollen tussen zit die alleen

189 Omdat de verdachten meer dan één rol kunnen vervullen, sluiten de verschillende rollen in de figuur elkaar niet uit. De percentages in de figuur kunnen dan ook niet bij elkaar worden opgeteld; zie Tabel B4.5.31 voor een gedetailleerd overzicht van alle rollen per type opsporingsonderzoek.

190 Zie voor een zaak waarin meerdere ondernemingen waren betrokken en die onderling samenwerkten Rb. Limburg 3 juli 2013, ECLI:NL:RBLIM:2013:4158.

zijn vervuld door verdachten van seksuele uitbuiting, ziet de vervolganalyse uitsluitend op verdachten van *in ieder geval* seksuele uitbuiting. Het gaat dan om 137 verdachten van wie de rollen bekend zijn.[191]

De volgende figuren[192] tonen per rol achtereenvolgens de geslachtsverdeling, de gemiddelde leeftijd, en de geboortelanden van de verdachten.[193] Tevens is per rol bekeken of de verdachten legaal werk hadden en of zij een crimineel verleden hebben.[194] Na alle figuren zijn per rol de onderscheidende kenmerken beschreven.

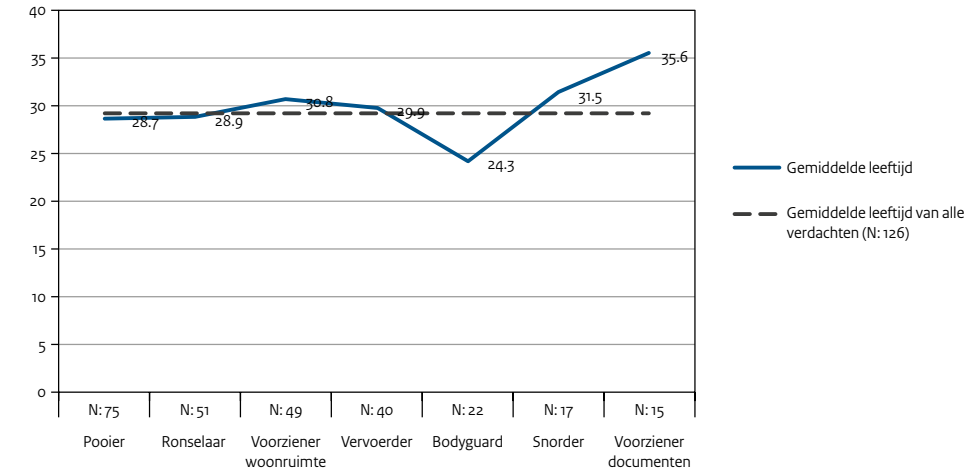
Figuur 6.24 Rollen naar geslacht

191 128 verdachten van seksuele uitbuiting plus dertien verdachten van *mede* seksuele uitbuiting min vier verdachten van wie de rol onbekend is.

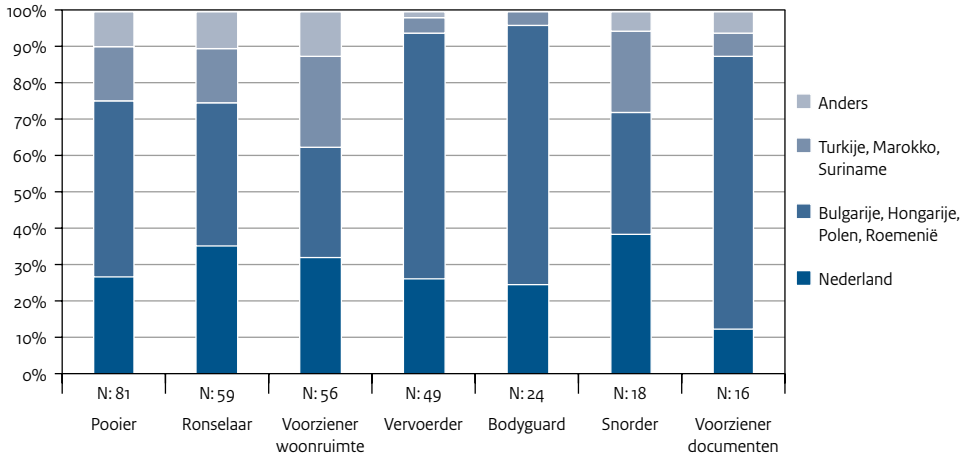
192 Het totaal aantal verdachten per rol verschilt per figuur. Wanneer het geslacht, de leeftijd of de geboorteregio van verdachten onbekend waren of er was geen informatie bekend over legaal werk of over eventuele criminele antecedenten, dan zijn deze verdachten niet meegenomen in de analyse per figuur; zie Tabel B4.5.31 voor een gedetailleerd overzicht van de rollen van *alle* verdachten.

193 Zie Tabel B4.5.32, B4.5.33 en B4.5.34 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

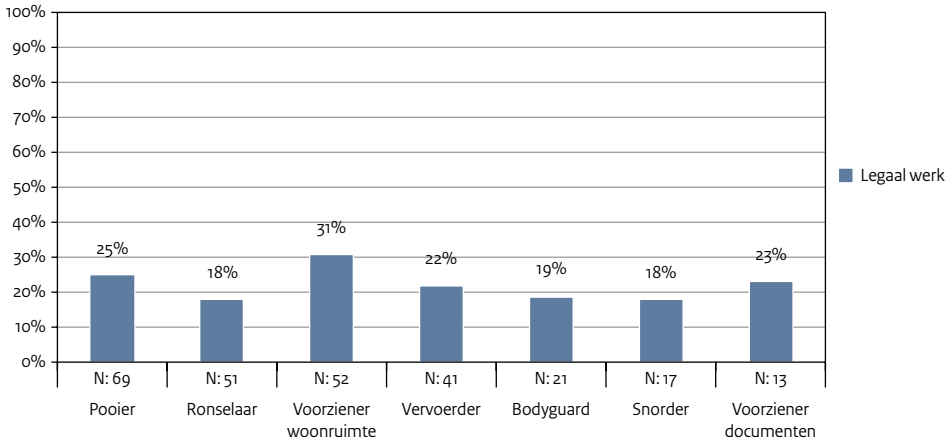
194 Zie Tabel B4.5.35 en B4.5.36 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

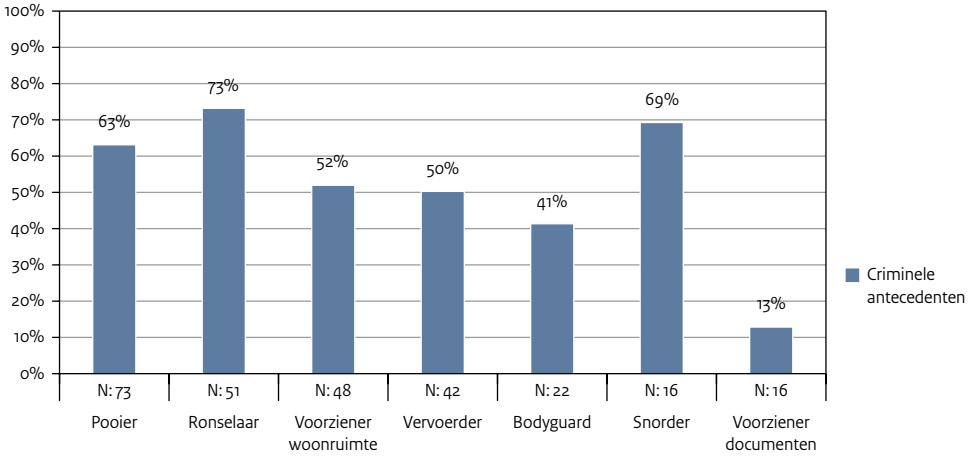
Figuur 6.25 Rollen naar gemiddelde leeftijd

Figuur 6.26 Rollen naar geboorteland

Figuur 6.27 Rollen naar legaal werk

Figuur 6.28 Rollen naar criminele antecedenten

In het navolgende wordt aan de hand van de resultaten in Figuur 6.24 tot en met Figuur 6.28 per rol beschreven wie de verdachten zijn en hoe deze verdachten verschillen van de andere verdachten.

Pooiers

Pooiers zijn significant vaker dan verdachten met een andere rol man.[195] Het betreft hier 86%. Deze groep verdachten heeft verder significant vaker criminele antecedenten dan de meeste andere verdachten (ronselaars hebben relatief gezien nog meer criminele antecedenten).[196] Ruim zes op de tien pooiers heeft criminele antecedenten. Pooiers verschillen niet significant van de andere verdachten als

195 χ^2: 5,51; df: 1; $p < 0{,}05$ (φ: 0,20; $p < 0{,}05$)

196 χ^2: 5,16; df: 1; $p < 0{,}05$ (φ: 0,20: $p < 0{,}05$).

het gaat om leeftijd, geboorteland en het al dan niet hebben van legaal werk.[197] Zo is de gemiddelde leeftijd van pooiers 28,7 jaar,[198] hetgeen ongeveer overeenkomt met de gemiddelde leeftijd van andere verdachten. Verder komen pooiers, net als veel andere verdachten, veelal uit Bulgarije, Hongarije, Polen of Roemenië (48%). Ruim een kwart komt uit Nederland (27%). Een kwart van de pooiers heeft legaal werk.

Ronselaars

Ronselaars verschillen van de andere verdachten omdat zij relatief gezien het vaakst een crimineel verleden hebben.[199] Van alle ronselaars van wie de criminele antecedenten bekend waren had 73% een crimineel verleden. Ronselaars verschillen niet significant van de andere verdachten voor wat betreft geslacht (85% is man), gemiddelde leeftijd (28,9 jaar[200]) en geboorteregio (de grootste groep komt uit Nederland (36%) of Midden- en Oost-Europese landen (39%)). Van de ronselaars heeft 18% legaal werk, maar ook in dit opzicht verschillen zij niet significant van de andere verdachten.

Huisvesters

Verdachten die de slachtoffers voorzagen van woonruimte komen ten opzichte van de andere verdachten relatief vaker uit Turkije, Marokko of Suriname.[201] Het betreft hier 25%. Voorts komt een aanzienlijk deel uit Nederland (32%) of Midden- en Oost-Europese landen (30%). Voor wat betreft geslacht (80% is man) en gemiddelde leeftijd (30,8 jaar[202]) verschillen de voorzieners van woonruimte niet significant van de andere verdachten.[203] Hetzelfde geldt voor het hebben van legaal werk (31%) en het hebben van een crimineel verleden (52%).

Vervoerders van buitenland naar Nederland

Net als de pooiers, zijn ook de vervoerders van het buitenland naar Nederland ten opzichte van andere verdachten significant vaker man.[204] Het gaat om 88%. Vervoerders komen relatief gezien, na de bodyguards en de voorzieners van documenten (zie hierna) het vaakst uit Midden- of Oost-Europese landen. Het gaat om 67% (= 33).[205] Verder verschillen de vervoerders niet significant van de andere verdachten als het gaat om gemiddelde leeftijd (29,9 jaar[206])[207] en het hebben van legaal werk (22%). Hoewel het lijkt dat de vervoerders vaker een crimineel verleden hebben (50%), berust dit verschil op toeval (en is dus niet significant).[208]

197 Gemiddelde leeftijd: t: 0,85; df: 124; $p > 0,05$. Geboorteland: χ^2: 4,9; df: 3; $p > 0,05$. Legaal werk: χ^2: 1,16; df: 1; $p > 0,10$.

198 N: 75; Sd: 9,3 jaar.

199 χ^2: 11,33; df: 1; $p < 0,01$ (φ: 0,29; $p < 0,01$).

200 N: 51; Sd: 9,4 jaar.

201 χ^2: 24,39; df: 3; $p < 0,01$ (V: 0,42; $p < 0,01$).

202 N: 49; Sd: 9,2 jaar.

203 Geslacht: χ^2: 0,07; df: 1; $p > 0,10$. Gemiddelde leeftijd: t: -1,37; df: 124; $p > 0,05$. Legaal werk: χ^2: 11,06; df: 1; $p > 0,05$. Criminele antecedenten: χ^2: 0,14; df: 1; $p > 0,05$.

204 χ^2: 30,29; df: 1; $p < 0,05$ (φ: 0,15; $p < 0,05$).

205 χ^2: 24,39; df: 3; $p < 0,01$ (V: 0,42; $p < 0,01$).

206 N: 40; Sd: 11,7 jaar.

207 t: -4,9; df: 124; $p > 0,05$.

208 Legaal werk: χ^2: 0,53; df: 1; $p > 0,05$. Criminele antecedenten: χ^2: 0,44; df: 1; $p > 0,05$.

Artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr

De rol van 'vervoerder van buitenland naar Nederland' kan in het kader worden geplaatst van artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr. Immers, dit artikel ziet op 'degene die een ander aanwerft, medeneemt of ontvoert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling.'[209] In deze vorm van mensenhandel definieert het grensoverschrijdende karakter de strafwaardigheid. In Hoofdstuk 3 is besproken dat het, vanwege de werkzaamheden van de KMar in de grensstreken, voor de hand ligt dat veelal de KMar deze vorm van mensenhandel signaleert.[210] In negen van de elf geanalyseerde opsporingsonderzoeken van de KMar was ten minste één van de verdachten de vervoerder van het buitenland naar Nederland. Maar ook de politie heeft in haar opsporingsonderzoeken een aantal malen te maken gehad met de 'vervoerder van het buitenland naar Nederland.' In 21 van de 57 geanalyseerde opsporingsonderzoeken van de politie was ten minste één van de verdachten vervoerder. De meeste verdachten met de rol 'vervoerder van buitenland naar Nederland' (N: 55) kwamen uit Bulgarije, Hongarije, Polen of Roemenië (69% (= 38)), direct gevolgd door Nederland (24% (= 13)).[211]

Bodyguards

Bodyguards zijn ten opzichte van alle andere verdachten de jongste verdachten, met een gemiddelde leeftijd van 24,3 jaar[212,213]. Zij komen verder, na de voorzieners van documenten, meestal uit Midden- en Oost-Europese landen.[214] Voor wat betreft geslacht (83% is man),[215] het hebben van legaal werk (19%) of het hebben van een crimineel verleden (41%) verschillen zij niet significant van de andere verdachten.[216]

Snorders

Het lijkt er op dat snorders relatief gezien vaker dan de andere verdachten (op de ronselaars na) uit Nederland komen. Het betreft hier 39%. Een substantieel deel van de snorders komt uit Turkije, Marokko of Suriname (22%).[217] Voor wat betreft geslacht (94%) en gemiddelde leeftijd (31, 5 jaar[218]) blijken geen significante verschillen ten opzichte van de andere verdachten te bestaan.[219] Hetzelfde geldt voor het

209 Zie §3.3.1 voor het juridische kader omtrent artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr.

210 In negen van de elf onderzoeken van de KMar was mogelijk sprake van *in ieder geval* één verdachte zoals bedoeld in artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr; zie verder het dossieronderzoek naar de meldingen van *mogelijke* slachtoffers van de KMar aan CoMensha; zie Hoofdstuk 3.

211 De overige verdachten kwamen met name uit Turkije, Marokko of Suriname.

212 N: 22; Sd: 9,7 jaar.

213 U: 760,50; $p < 0,05$.

214 Vanwege een te klein aantal personen per geboorteland, kan geen toets op verschillen worden uitgevoerd. Er is hier uitgegaan van hetgeen zichtbaar is in Figuur 6.26.

215 Fisher's Exact: $p > 0,05$.

216 Legaal werk: χ^2: 0,64; df: 1; $p > 0,05$. Crimineel verleden: χ^2: 1,88; df: 1; $p > 0,05$.

217 Vanwege een te klein aantal personen per geboorteland, kan geen toets op verschillen worden uitgevoerd. Er is hier uitgegaan van hetgeen zichtbaar is in Figuur 6.26.

218 N: 17; Sd: 11,7 jaar.

219 Geslacht: Fisher's Exact: $p > 0,05$. Leeftijd: U: 833,00; $p > 0,05$.

hebben van legaal werk (18%) of het hebben van een crimineel verleden (69%).[220] Het niet bestaan van significante verschillen kan ook te maken hebben met het feit dat de groep snorders binnen de opsporingsonderzoeken slechts een kleine groep vormt. Wanneer zicht is op meer snorders kan ook beter worden gekeken naar de samenstelling van deze groep verdachten. Hetzelfde geldt voor de voorzieners van documenten, die in het navolgende worden beschreven.

Voorzieners van documenten

Degene die zorg dragen voor de documenten verschillen van de andere verdachten omdat zij de oudste verdachten zijn, met een gemiddelde leeftijd van 35,6 jaar[221].[222] Ook lijkt het erop dat zij het vaakst uit Midden- of Oost-Europese landen komen.[223] Het gaat om 75%. Verder hebben deze verdachten het minst vaak een crimineel verleden.[224] Van slechts 13% was een crimineel verleden bekend. Voor wat betreft geslacht (69% is man)[225] verschillen deze verdachten niet van andere verdachten. Hetzelfde geldt voor het hebben van legaal werk (23%).[226]

Het regelen van vreemdelingrechtelijke documenten

Indien sprake is van een voorzienier van vreemdelingrechtelijke documenten, is de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) de autoriteit die mensenhandel kan signaleren in de dagelijkse werkzaamheden. Verschillende casussen zijn hiervan bekend, met name van Roemeense, Hongaarse of Bulgaarse slachtoffers die bij een IND-loket hebben verzocht om verblijf als zelfstandig werkend EU-burger in de prostitutie.[227] Ter illustratie, in december 2012 is een afspraak voor een aanvraag van een EU-sticker zelfstandige zonder personeel (ZZP'er) ingepland voor een Roemeense vrouw. De afspraak maakte deze vrouw niet zelf, maar een vermeende buurman. Twee dagen later werd de IND wederom gebeld, met het verzoek de afspraak vanwege een urgente gebeurtenis te vervroegen. De beller, die zich voordeed als de echtgenoot van de Roemeense vrouw, was te bereiken onder hetzelfde nummer als de vermeende buurman. Van de Roemeense vrouw was bekend dat zij zich, onder begeleiding van haar partner dan wel chauffeur, eerder aan het loket had gemeld voor de aanvraag van een EU-sticker ZZP'er, om te kunnen werken in de prostitutie. Vanwege

220 Legaal werk: χ^2: 0,72; df: 1; $p > 0,05$. Criminele antecedenten: χ^2: 1,56; df: 1; $p > 0,05$.

221 N: 15; Sd: 7,3 jaar.

222 U: 434,00; $p < 0,05$.

223 Vanwege een te klein aantal personen per geboorteland, kan geen toets op verschillen worden uitgevoerd. Er is hier uitgegaan van hetgeen zichtbaar is in Figuur 6.26.

224 χ^2: 12,77; df: 1; $p < 0,01$ (φ: -0,31; $p < 0,01$).

225 Fisher's Exact: $p > 0,05$.

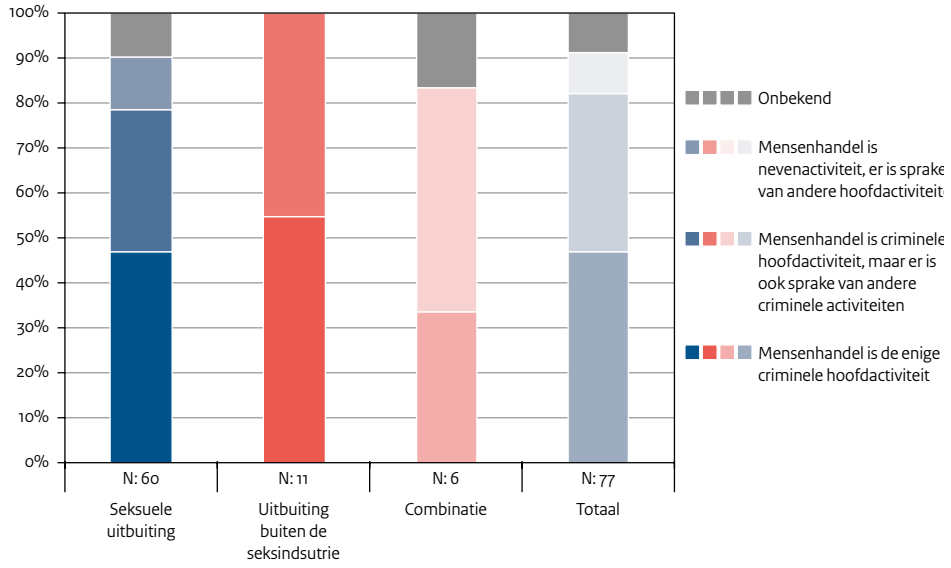
226 χ^2: 0,07; df: 1; $p > 0,05$.

227 Het vrij verkeer van werknemers geldt sinds 1 januari 2014 ook voor werknemers uit Roemenië en Bulgarije zonder verdere restricties. Werkgevers hoeven voor werknemers uit deze landen geen tewerkstellingsvergunning in de zin van de Wet arbeid vreemdelingen meer aan te vragen; zie ook NRM9, p. 98.

vermoedens van mensenhandel heeft de IND dit signaal doorgeleid naar het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM).[228]

6.5.5 Was mensenhandel de enige criminele activiteit?

Per onderzoek (dus niet: per verdachte) is bekeken of mensenhandel volgens de opsporingsinstanties de enige criminele activiteit van de verdachten was. De volgende figuur toont de resultaten.[229]

Figuur 6.29 Criminele hoofd- en nevenactiviteiten van verdachten

In bijna de helft van de opsporingsonderzoeken was mensenhandel volgens de opsporingsinstanties de enige criminele hoofdactiviteit. In totaal was in ieder geval in 44% (= 34) van de onderzoeken sprake van één of meer verdachten die naast mensenhandel andere criminele activiteiten pleegden,

228 Signalen van mensenhandel die bij de IND loketten binnenkomen worden allereerst gemeld aan de Mensenhandel en – smokkel Informatiegroep (MIG) van de IND. Deze beoordeelt de signalen op relevantie voor het EMM en stuurt deze indien nodig door. Het EMM koppelt deze signalen – voor zover mogelijk – aan informatie van andere organisaties met het doel te komen tot het identificeren van mogelijke slachtoffers en/of verdachten. Daarnaast geleidt het EMM desgewenst signalen voor opvolging door aan de politie-eenheid van de regio, waar het mogelijke slachtoffer op basis van zijn of haar GBA-inschrijving zou verblijven (mondelinge informatie van de MIG, 20 november 2013); zie verder de IND-werkinstructie nr. 2006/17 (IMO regulier), 7 augustus 2006 en IND-werkinstructie nr. 2007/16 (IMO Asiel), 18 december 2007); zie verder §5.1 over de signaleringsfunctie van de IND en de trainingen die hiervoor aan IND-medewerkers worden gegeven.

229 Zie Tabel B4.5.37 voor een gedetailleerd overzicht van de criminele (neven)activiteiten van verdachten.

met name in het geval van (mede) seksuele uitbuiting.[230] Denk bijvoorbeeld aan drugshandel, diefstal, wapenbezit, oplichting of fraude. Meestal was mensenhandel hierbij wel de hoofdactiviteit. De onderzoeken waarin sprake was van ten minste één verdachte met criminele antecedenten[231] zijn veelal ook de opsporingsonderzoeken waarin naast mensenhandel sprake was van andere criminele neven- of hoofdactiviteiten.[232]

6.6 Criminele samenwerkingsverbanden

Mensenhandelaren handelen zelden alleen.[233] Om mensenhandel effectief aan te pakken moet iedere schakel in het (mensenhandel)netwerk worden aangepakt. Daarvoor is allereerst zicht nodig op degenen die de belangrijke schakels in het mensenhandelproces vormen. In deze paragraaf is bekeken in hoeverre zicht was op criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) van drie of meer personen, waarin deze 'personen samenwerken met bekenden en elkaar weer bij anderen introduceren om criminele activiteiten te verrichten'[234]. Hierbij is uitgegaan van vermoedens van CSV's bij de opsporingsinstanties, hetgeen kan afwijken van de criminele organisatie als bedoeld in artikel 140 Sr.

De criminele organisatie volgens artikel 140 Sr.
Op grond van artikel 140 Sr is deelneming aan een criminele organisatie strafbaar. Hierbij wordt verwezen naar de criminele organisatie als een organisatie die 'tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven'. Deelname aan een dergelijke organisatie wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren (of een geldboete van de vijfde categorie).[235] Uit eerder onderzoek bleek dat

230 Uit eerder onderzoek van de Nationaal rapporteur bleek dat in mensenhandelzaken meestal *naast* mensenhandel ook andere delicten ten laste zijn gelegd en bewezen zijn verklaard. Dat zou vaker zo zijn in het geval van seksuele uitbuiting dan in het geval van uitbuiting buiten de seksindustrie; zie NRM 2012d, p. 35. Er bestaan hierover nog niet meer recente cijfers.

231 Zie Figuur 6.22. Verdachten van seksuele uitbuiting hadden vaker criminele antecedenten dan verdachten van uitbuiting buiten de seksindustrie.

232 Van alle opsporingsonderzoeken waarin sprake was van ten minste één verdachte met criminele antecedenten (N: 42) was in 60% (= 25) sprake van andere delicten naast mensenhandel. In het geval van de opsporingsonderzoeken waarin geen van de verdachten criminele antecedenten had (N: 25) was in 28% (= 7) sprake van andere delicten naast mensenhandel. De verschillen zijn significant: χ^2: 6,24; df: 1; $p < 0,05$ (φ: 0,31; $p < 0,05$). In tien opsporingsonderzoeken was onbekend of sprake was van andere delicten naast mensenhandel of waren de criminele antecedenten van de verdachten onbekend.

233 Dat blijkt alleen al uit het feit dat in de tenlasteleggingen en bewezenverklaringen van mensenhandelzaken meestal sprake is van medeplegen, een strafverzwarende omstandigheid, waarbij regelmatig meer dan twee verdachten betrokken waren; zie NRM 2012d, p. 35, Hoofdstuk 6.

234 Dit is de definitie die de politie hanteert. Hier wordt het volgende aan toegevoegd: '... door het bestaan van sociale relaties kunnen ook bruggen geslagen worden tussen criminele netwerken in verschillende landen'; zie https://thesaurus.politieacademie.nl/Thesaurus/Term/4328 (geraadpleegd 17 april 2014).

235 Een geldboete van de vijfde categorie bedraagt 81.000 euro; zie artikel 23 Sr en *Stb*. 2013, 420.

artikel 140 Sr nauwelijks ten laste is gelegd in mensenhandelzaken.[236] Een bewezenverklaring van artikel 140 Sr kan tot een fors hogere straf leiden.[237,238]

De minister van VenJ heeft aangegeven het aantal aangepakte criminele samenwerkingsverbanden in de periode 2011-2014 te willen verdubbelen.[239] Het zicht dat de opsporingsinstanties reeds hebben op mogelijke CSV's is hierbij van groot belang.

De opsporingsinstanties hadden vaker zicht, doch nog steeds beperkt, op een mogelijk crimineel samenwerkingsverband dan hetgeen de tenlasteleggingen in mensenhandelzaken zou doen vermoeden. De volgende figuur toont dat opsporingsinstanties in 38% (=29) van de opsporingsonderzoeken (N: 77) zicht hadden op een CSV. Hierin bestaan nauwelijks verschillen tussen de uitbuitingsvormen.[240]

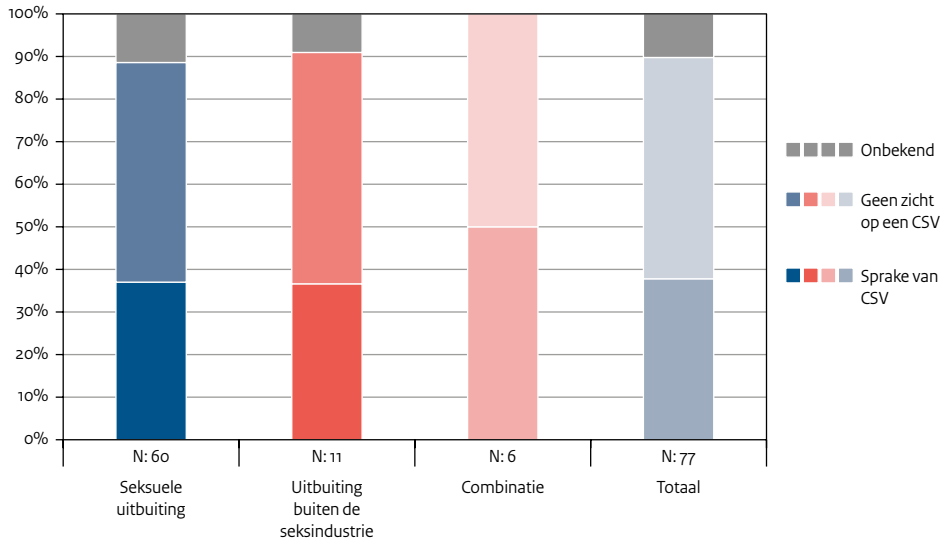
236 Uit het jurisprudentieonderzoek blijkt dat in 2010 artikel 140 Sr geen enkele keer in een mensenhandelzaak ten laste is gelegd. In 2007 was dit nog het geval in 10% (= 11) van de mensenhandelzaken; zie NRM7, pp. 433-434; NRM9, pp. 35-36.

237 In de Sneep zaak werden vijf van de zes hoofdverdachten veroordeeld voor deelname en/of leiding geven aan een criminele organisatie in de zin van artikel 140 Sr; zie Rb. Utrecht, locatie Almelo 11 juli 2008, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6960, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6960, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6965, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6969, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6972, ECLI:NL:RBUTR:2008:BD6974; zie ook NRM7, p. 493; NRM9, §3.5.1.

238 De EU-Richtlijn mensenhandel vraagt lidstaten om een maximumgevangenisstraf van ten minste tien jaar in plaats van vijf jaar te stellen indien de mensenhandel is gepleegd in het kader van een criminele organisatie. Zie artikel 4, lid 2 onder b van Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (*PbEU* 2011, L 101/1).

239 Zie ook het Jaarverslag van de Nederlandse politie (Ministerie van Veiligheid en Justitie 2013); Bijlage bij *Kamerstukken II* 2012/13, 29 628, nr. 395. In het aanpakken van criminele samenwerkingsverbanden speelt de Task Force Mensenhandel een aanjagende rol; zie Task Force Mensenhandel 2011, Hoofdstuk 10; zie verder NRM 2012d, pp. 35-36.

240 Zie Tabel B4.5.38 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

Figuur 6.30 CSV's

Onderzoeken waarin de politie zicht had op CSV's verschillen in twee belangrijke aspecten van de andere onderzoeken. Ten eerste waren er meer slachtoffers per onderzoek betrokken: gemiddeld 5,7 slachtoffers[241] in onderzoeken waarin sprake was van een CSV ten opzichte van gemiddeld 1,7 slachtoffers[242] in onderzoeken waarin geen sprake was van een CSV.[243] Ten tweede was in opsporingsonderzoeken waarin zicht was op een CSV relatief vaker sprake van ten minste één verdachte jonger dan 26 jaar.[244,245] Het betreft 55% (= 16, van N: 29) ten opzichte van 30% (= 12) in de andere opsporingsonderzoeken waarin geen sprake was van een CSV (N: 40).[246]

241 N: 29; Sd: 7,1 slachtoffers. In acht opsporingsonderzoeken is onbekend of sprake is van een CSV.

242 N: 40; Sd: 1,1 slachtoffers. In acht opsporingsonderzoeken is onbekend of sprake is van een CSV.

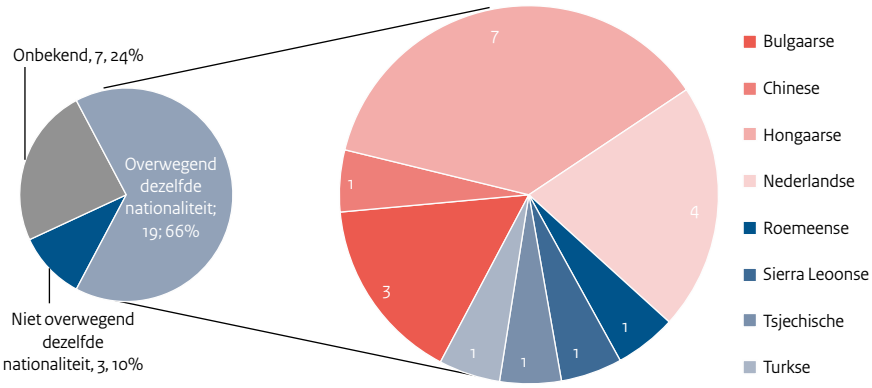
243 Deze verschillen zijn significant: U: 322,00; $p < 0,01$.

244 χ^2: 4,42; df; 1; $p < 0,05$ (φ: 0,25; $p < 0,05$). Het betreft hier de leeftijd van verdachten op het moment van de start uitbuiting van het eerste (in tijd) slachtoffer.

245 Er kan niet worden gekeken of het aantal opsporingsonderzoeken waarin sprake is van CSV's significant verschilt van de andere opsporingsonderzoeken voor wat betreft het al dan niet betrokken zijn van minderjarige verdachten. Van het totaal aantal geanalyseerde opsporingsonderzoeken is namelijk slechts in zeven onderzoeken sprake van ten minste één verdachte die minderjarig is. Dit aantal is te klein om een statistisch verschil tussen opsporingsonderzoeken met een CSV en de andere opsporingsonderzoeken te laten zien.

246 In acht opsporingsonderzoeken was onbekend of sprake was van een CSV.

In twintig van de 29 CSV's was bekend uit hoeveel leden het CSV in ieder geval bestond. Gemiddeld zou het gaan om 5,5 leden.[247] Deze leden waren meestal op informele wijze aan elkaar gerelateerd, op basis van een vriendschappelijke, familiale of partnerrelatie.[248] Voorts bestond veruit de meerderheid, 66% (= 19), van de CSV's uit leden met overwegend dezelfde nationaliteit. De volgende figuur toont dat het hierbij vooral om de Hongaarse, Nederlandse[249] en Bulgaarse nationaliteit ging.[250]

Figuur 6.31 Nationaliteiten van leden CSV's

6.7 Faciliteerders

Naast samenwerking met andere verdachten, al dan niet binnen een crimineel samenwerkingsverband, kunnen verdachten de samenwerking met faciliteerders zoeken. Het betreft hier legale organisaties die, al dan niet bewust, mensenhandel faciliteren. Een effectieve aanpak van mensenhandel vereist dat wordt geïnvesteerd in het identificeren van deze legale faciliteerders zodat zij kunnen worden aangepakt.[251] In het barrièremodel is aangegeven welke legale organisaties mensenhandel kunnen bedienen en waar mogelijke drempels opgeworpen kunnen worden om het mensenhandelproces te voorkomen, te frus-

247 N: 20; Sd: 2,3. Het minimaal aantal leden was drie en het maximum aantal leden was tien. In totaal was sprake van 109 leden binnen de twintig CSV's.

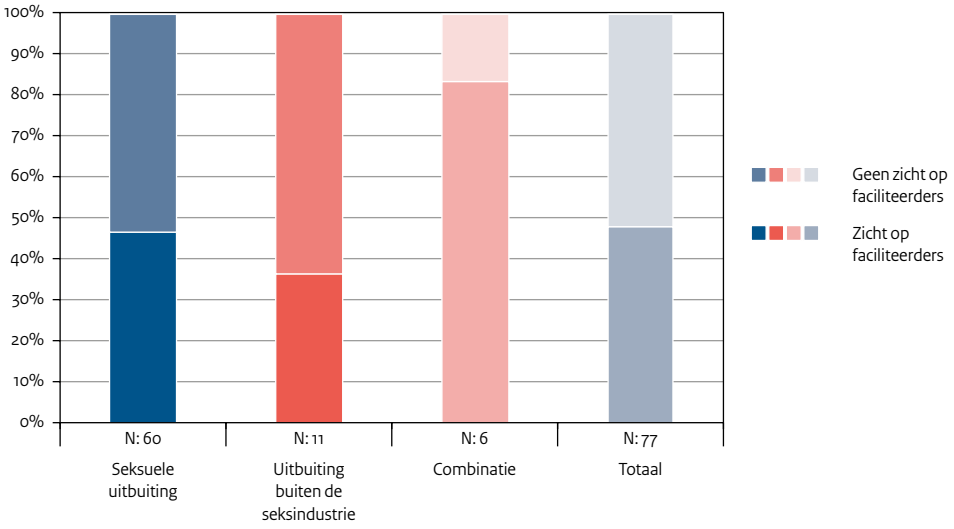
248 In 69% (= 20) van de CSV's (N: 29) waren de leden van de CSV's (mede) op informele wijze aan elkaar gerelateerd; zie ook Tabel B4.5.39 voor een gedetailleerd overzicht van hoe de personen in de CSV's aan elkaar gerelateerd zijn.

249 Waarvan in ten minste twee CSV's (van de vier) sprake was van de geboortelanden Marokko en Turkije.

250 Zie Tabel B4.5.40 voor een gedetailleerd overzicht van de nationaliteiten binnen de CSV's waarin sprake was van leden met overwegend dezelfde nationaliteit.

251 In de programmatische aanpak van mensenhandel bestaat reeds aandacht voor het verbreden van het bewustzijn onder organisaties die, al dan niet bewust, mensenhandel faciliteren; zie voor een concreet voorbeeld NRM9, p. 290 over het bewustwordingsproject bij hotelpersoneel; zie verder NRM9, §3.7.4.

treren of te onderbreken.[252] Dat er thans nog lang niet altijd zicht bestaat op faciliteerders, blijkt uit de volgende figuur.[253]

Figuur 6.32 Zicht op faciliteerders

In 48% (= 37) van alle opsporingsonderzoeken was zicht op organisaties die mensenhandel faciliteerden.[254] In opsporingsonderzoeken waarin sprake was van een combinatie van uitbuitingsvormen lijkt meer zicht te zijn op faciliteerders, maar het aantal van deze opsporingsonderzoeken is te klein om een dergelijke conclusie te trekken. In de 37 opsporingsonderzoeken was in totaal zicht op 69 faciliteerders. Hierbij ging het veelal om legale bordeelhouders (22%), pandjesbazen (12%), hotels (9%), gemeenten (7%), Kamer van Koophandel (7%) en eet- en drinkgelegenheden (6%).[255] Het is opmerkelijk dat veruit de meerderheid van deze faciliteerders geen signalen van mensenhandel heeft doorgegeven aan de relevante opsporingsinstanties. Van slechts 9% (= 6) van alle faciliteerders (N: 69) was bekend dat zij signalen hebben gemeld aan de opsporingsintanties.

Het niet melden van signalen kan te maken hebben met het gegeven dat de meerderheid (58% (= 40)) van de organisaties *onbewust* faciliteerder was (zie Figuur 6.33). Denk hierbij bijvoorbeeld aan een exploitant die (vermoedelijk) niet op de hoogte was van de mensenhandelsituatie (bijvoorbeeld omdat hij niet in staat was voldoende toezicht te houden om een eventuele mensenhandelsituatie op te mer-

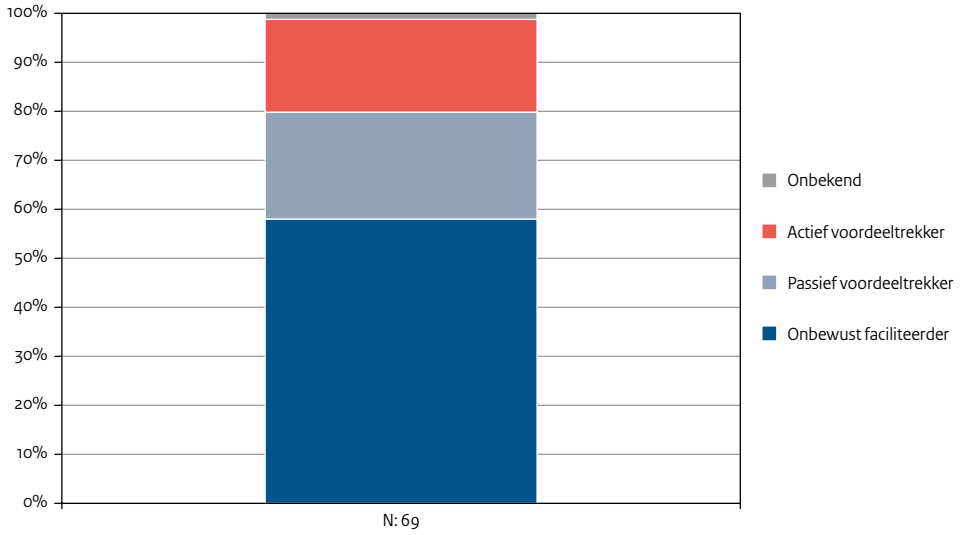
252 Zie NRM9, p. 268; zie verder Deloitte 2009, pp. 18; 94; Van Gestel & Verhoeven 2009, p, 26; Bijlage bij *Kamerstukken II* 2007/08, 29 911, nr. 10, p. 2.

253 Zie Tabel B4.5.42 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens en Tabel B4.5.43 voor een gedetailleerd overzicht de faciliteerders per uitbuitingsvorm.

254 Gebrek aan informatie over faciliteerders hoeft niet alleen te maken te hebben met operationele uitvoeringsprocessen, maar kan evenwel te relateren zijn aan de modus operandi van de verdachtengroep; zie Van Gestel & Verhoeven 2009, p. 88; NRM9, p. 266.

255 Zie Tabel B4.5.44 voor een gedetailleerd overzicht van de rollen van de faciliteerders.

ken). In ieder geval maakt de onbewuste faciliteerder zich niet direct schuldig aan vormen van dwang en uitbuiting. In 22% (= 15) was sprake van 'passieve voordeeltrekkers'. Wanneer weer de exploitant als voorbeeld wordt genomen, gaat het hierbij om de exploitant die (vermoedelijk) op de hoogte was van de mensenhandelsituatie (bijvoorbeeld omdat hij op de hoogte was van het gegeven dat de prostituees gebonden waren aan een pooier). Desondanks liet hij de prostituees gebruik maken van zijn faciliteiten. In bijna een vijfde deel, 19% (= 13), was sprake van actieve voordeeltrekkers, oftewel de exploitant die misbruik maakte van bijvoorbeeld de kwetsbare onderhandelingspositie van prostituees door afspraken te maken met pooiers dan wel mensenhandelaren om prostituees te laten werken. Het is de vraag waarom 'actieve voordeeltrekkers' niet aangemerkt zijn als verdachten. Een antwoord op die vraag vereist verder onderzoek.

Figuur 6.33 Rol van faciliteerders

Het is opvallend dat de exploitant meestal niet als verdachte is aangemerkt[256], maar wel een aantal keren als faciliteerder.

256 Uit Tabel B4.5.31 blijkt dat slechts in totaal 3% (=5) van de verdachten (N: 165) exploitant was.

Exploitant van een seksinrichting, voordeel trekken uit uitbuiting?
Volgens het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden[257] had de verdachte mogelijk enigszins opportunistisch gehandeld in de wereld van de (legale) prostitutie,[258] maar reikte dit opportunisme niet zo ver dat dit kan worden gezien als – onder meer – het opzettelijk voordeel trekken uit de uitbuiting. Het hof gaat ervan uit dat verdachte wist dat de verstandelijke vermogens van het slachtoffer beperkt waren, dat zij af en toe drugs gebruikte en dat verdachte wist dat een ander (medeverdachte) haar geld in ontvangst nam. Verdachte zou hebben verklaard dat wel raar te hebben gevonden, maar hierin geen reden te hebben gezien actie te ondernemen. Eerst als duidelijk wordt dat het geld van het slachtoffer niet ten hare behoeve wordt aangewend spreekt hij zijn medeverdachte daar op aan. Het hof plaatst deze omstandigheden in de context van een zakelijke relatie tussen uitbater in de prostitutie (verdachte exploiteerde reeds zestien jaar een massagesalon, waar meer dan 4.000 vrouwen zouden hebben gewerkt) en prostituee, waarbij de verdeling van de opbrengsten een derde voor de prostituee, een derde voor de belastingen en een derde voor de uitbater betrof. Het hof overweegt hierbij terecht dat geld verdienen aan de werkzaamheden van een prostituee niet het zelfde is als uitbuiten. In de overige omstandigheden, zoals de beperkte verstandelijke vermogens,[259] het drugsgebruik en het innemen van het verdiende geld ziet het hof geen reden om dit anders te waarderen. Niettemin lijkt het erop dat het hof voldoende bewijs ziet dat verdachte zich bewust was van de relevante omstandigheden waaruit uitbuiting voortvloeit. En het opzettelijk voordeel trekken staat ook vast. Dit is bij uitstek de situatie waar artikel 273f, lid 1, aanhef en sub 6 Sr op ziet.[260] In ieder geval gaat de handelwijze van deze exploitant verder dan het passief faciliteren.

Veruit de meeste organisaties die mensenhandel faciliteerden zijn niet aangepakt. Slechts 12% (= 8) is strafrechtelijk aangepakt en 3% (= 2) bestuursrechtelijk. Nochtans is het van belang dat het identificeren van faciliteerders uiteindelijk bijdraagt aan het aanpakken van deze faciliteerders, en in het verlengde daarvan bijdraagt aan het voorkomen, frustreren en onderbreken van het mensenhandelproces zoals dat is genoemd in het barrièremodel.

257 Hof Arnhem-Leeuwarden 26 april 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ8892.

258 Noch uit het arrest van het hof, noch uit het onderliggende vonnis van de Rb. Utrecht 14 december 2011, ECLI:NL:RBUTR:2011:BV0759, blijkt of de betreffende massagesalon (onvergund) vergunningplichtig dan wel vergund was. Tussen een legaal en illegaal circuit is wel een verschil. De Rechtbank wijst wel op het feit dat het hier om verkapte prostitutiewerkzaamheden ging.

259 Uit het vonnis van de Rechtbank blijkt dat het slachtoffer functioneert op een niveau van een kind tussen zeven en elf jaar.

260 Sub 6 stelt strafbaar 'degene die opzettelijk voordeel trekt uit de uitbuiting van een ander'. Deze bepaling heeft zijn achtergrond in art. 250a lid 1, aanhef en sub 4 (oud) Sr en beoogt volgens de Memorie van Toelichting van destijds de achtergronddaders strafbaar te stellen; zie *Kamerstukken II* 1996/97, 25 437, nr. 3, p.9. Art. 273f lid 1 aanhef en sub 6 Sr ziet op alle vormen van uitbuiting zoals beschreven in het tweede lid van dat artikel. Zie Alink & Wiarda 2010, p. 228: "Met 'uitbuiting' wordt gedoeld op de in het tweede lid omschreven vormen van uitbuiting. Uit het opzetvereiste volgt dat de dader zich in ieder geval bewust moet zijn van de relevante omstandigheden waaruit uitbuiting voortvloeit. Voorwaardelijk opzet is toereikend. Het is niet nodig om een keuze te maken uit een van de vormen van uitbuiting. Voldoende is dat de wezenskenmerken van een van die vormen van uitbuiting aanwezig zijn"; zie verder NRM 2012d, pp. 30-31.

6.8 Mensenhandelstructuren

Aan de hand van een clusteranalyse zijn de 77 opsporingsonderzoeken op grond van een aantal factoren over zowel slachtoffers als verdachten ingedeeld in verschillende mensenhandelstructuren die onderling *zoveel mogelijk* van elkaar verschillen en waarbinnen *zoveel mogelijk* overeenkomsten zijn.[261] Eén van de resultaten van deze analyse is dat de mensenhandelstructuren waarmee de opsporing in *2009* te maken heeft gehad,[262] vergelijkbare mensenhandelstructuren zijn waarmee de opsporing ook in *2012* te maken heeft gehad: binnenlandse seksuele uitbuiting, Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting en uitbuiting buiten de seksindustrie (paragraaf 6.8.1). Hoe langer deze mensenhandelsituaties in beeld zijn des te meer tijd bestaat er om een volledig beeld te krijgen over deze situaties, hetgeen bijdraagt aan een effectieve aanpak van mensenhandel. Wanneer een aantal andere factoren in de analyse wordt betrokken ontstaat een beeld van mensenhandelsituaties waarbij slachtoffers in Nederland zijn geronseld versus mensenhandelsituaties waarbij slachtoffers niet in Nederland zijn geronseld (paragraaf 6.8.2). Inzicht in deze mensenhandelsituaties biedt de opsporing relevante aanknopingspunten voor verder onderzoek. Komt de opsporing in aanraking met bijvoorbeeld een slachtoffer uit Midden- en Oost-Europa, dan lijkt het voor de hand te liggen dat ook wordt gezocht naar een ronselaar uit dezelfde regio. Echter kan deze ronselaar ook in Nederland worden gevonden: uit de analyse blijkt dat een aantal niet-Nederlandse slachtoffers vermoedelijk wel in Nederland is geronseld (zie ook paragraaf 6.4.3.1).[263]

6.8.1 Binnenlandse seksuele uitbuiting, Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting en uitbuiting buiten de seksindustrie

Drie mensenhandelstructuren kunnen van elkaar worden onderscheiden: binnenlandse seksuele uitbuiting (N: 30), Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting (N: 35) en uitbuiting buiten de seksindustrie. Het navolgende geeft per mensenhandelstructuur de meest belangrijke kenmerken weer, waarbij is gekeken naar het aantal slachtoffers en verdachten per opsporingsonderzoek, de persoonskenmerken van deze slachtoffers en verdachten en de sector van uitbuiting.

Cluster 1: Binnenlandse seksuele uitbuiting (N: 30)

Deze mensenhandelstructuur kenmerkt zich door vrouwelijke slachtoffers die zijn uitgebuit in de seksindustrie en meestal uit Nederland komen (hetgeen de reden is geweest dit cluster binnenlandse mensenhandel te noemen).[264] In de helft van de opsporingsonderzoeken komt ten minste één van de verdachten ook uit Nederland. In de andere helft komen de verdachten vooral uit Turkije, Marokko of Suriname. Zowel slachtoffers als verdachten zijn ten opzichte van de andere mensenhandel-

261 Zie Bijlage 2.5 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden: en Bijlage 3 voor de Toelichting bij de figuren, tabellen en toegepaste statistiek.

262 Zie NRM 2012f, §5.3.

263 De mensenhandelstructuren komen voort uit de gegevens in de opsporingsonderzoeken. In breder verband is het interessant te kijken hoe mensenhandelstructuren op andere wijze gecategoriseerd kunnen worden. Zo maakt bijvoorbeeld Louise Shelley een onderscheid in zes mensenhandel '*business models*': '*The business models of Chinese, post-Soviet, Balkan, American, Hispanic, and Nigerian groups are analyzed. These are ideal types, and not every crime group from a particular region fits within a particular model*' … '*Each group is analyzed in terms of many criteria including business strategies, advertising, profit margins and goals, use of violence and corruption, and the educational level of the traffickers.*'; zie Shelley 2010, p. 114 e.v.

264 In 77% van de 30 opsporingsonderzoeken komt ten minste één van de slachtoffers uit Nederland.

structuren het jongste: zij hebben een gemiddelde leeftijd van respectievelijk 18,3 jaar en 31,8 jaar. Per mensenhandelsituatie zijn gemiddeld 1,9 slachtoffers betrokken: dat is minder dan in de andere mensenhandelstructuren.

Cluster 2: Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting (N: 35)

In alle opsporingsonderzoeken met deze mensenhandelstructuur komt, zoals de naam van deze structuur al aangeeft, ten minste één van de slachtoffers uit Midden- of Oost-Europa. Vaak is ook sprake van ten minste één verdachte uit deze regio, al zijn er ook een aantal opsporingsonderzoeken waarin ten minste één van de verdachten uit Nederland of uit Turkije, Marokko of Suriname komt. De Midden- en Oost-Europese slachtoffers lijken gemiddeld iets ouder te zijn dan de slachtoffers van binnenlandse mensenhandel.[265] Hetzelfde geldt voor de verdachten in deze mensenhandelstructuur ten opzichte van verdachten van binnenlandse mensenhandel.[266] Voorts lijken de mensenhandelsituaties gemiddeld een iets groter aantal slachtoffers te betreffen: gemiddeld 3,3 slachtoffers.

Cluster 3: Uitbuiting buiten de seksindustrie (N: 12)

Deze mensenhandelstructuur bestaat uit slachtoffers die zijn uitgebuit buiten de seksindustrie. Het gaat hierbij niet alleen om arbeidsuitbuiting, maar ook om bijvoorbeeld criminele uitbuiting. Ten opzichte van de reeds genoemde mensenhandelstructuren is vaker sprake van mannelijke slachtoffers. De slachtoffers komen vooral uit Midden- en Oost-Europa en uit Azië. Verdachten lijken veelal uit Nederland en ook uit Turkije, Marokko of Suriname te komen. Deze mensenhandelstructuur verschilt voorts van de andere mensenhandelstructuren omdat zowel de slachtoffers als de verdachten ouder lijken te zijn.[267] In deze mensenhandelstructuur zijn gemiddeld gezien de meeste slachtoffers betrokken: 6,3 slachtoffers.

De volgende tabel toont de twaalf *meest bepalende* factoren op grond waarvan de drie mensenhandelstructuren zijn gevormd.[268]

265 De gemiddelde leeftijd van de jongste slachtoffers is 21,1 jaar.

266 De gemiddelde leeftijd van de oudste verdachten is 33,7 jaar.

267 De gemiddelde leeftijd van de jongste slachtoffers is 25,5 jaar en de gemiddelde leeftijd van de oudste verdachten is 42,6 jaar.

268 De volgende factoren zijn ook meegenomen in de analyse maar bleken niet relevant bij de vorming van de drie clusters: aantal verdachten en geslacht verdachten. De drie gevormde clusters verschillen op deze factoren niet significant van elkaar ($p > 0{,}05$).

Tabel 6.2 Drie mensenhandelstructuren

R	Meest belangrijke factoren (in volgorde van relevantie) Schaal van belangrijkheid	Factor	Binnenlandse seksuele uitbuiting N: 30	Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting N: 35	Uitbuiting buiten de seksindustrie N: 12
1	1	Er is sprake van (mede) seksuele uitbuiting[269]	100,0%	100,0%	8,3%
2	0,88	Ten minste één van de slachtoffers komt uit Midden- of Oost-Europa[270]	3,3%	100,0%	50,0%
3	0,72	Er is sprake van (mede) uitbuiting buiten de seksindustrie[271]	6,7%	8,6%	100,0%
4	0,62	Ten minste één van de slachtoffers komt uit Nederland[272]	76,7%	–	25%
5	0,55	Ten minste één verdachte komt uit Midden- of Oost-Europa[273]	0,0%	71,4%	16,7%
6	0,37	Ten minste één van de slachtoffers is man[274]	3,3%	11,4%	66,7%
7	0,2	Ten minste één van de slachtoffers komt uit Azië[275]	6,7%	–	33,3%
8	0,19	Gemiddelde leeftijd van de oudste verdachte[276]	31,8 jaar[277]	33,7 jaar[278]	42,6 jaar[279]
9	0,17	Gemiddelde leeftijd van het jongste slachtoffer[280]	18,3 jaar[281]	21,1 jaar[282]	25,5 jaar[283]

269 $\chi^{2:}$ 69,51; df: 2; p < 0,01 (V: 0,95; p < 0,01).
270 $\chi^{2:}$ 61,00; df: 2; p < 0,01 (V: 0,89; p < 0,01).
271 $\chi^{2:}$ 50,21; df: 2; p < 0,01 (V: 0,81; p < 0,01).
272 $\chi^{2:}$ 42,94; df: 2; p < 0,01 (V: 0,75; p < 0,01).
273 $\chi^{2:}$ 38,31; df: 2; p < 0,01 (V: 0,71; p < 0,01).
274 $\chi^{2:}$ 25,86; df: 2; p < 0,01 (V: 0,58; p < 0,01).
275 $\chi^{2:}$ 13,91; df: 2; p < 0,01 (V: 0,43; p < 0,01).
276 F: 7,162; df: 2; p < 0,01 (Eta: 0,40); p (cluster 1 en cluster 3) < 0,01; p (cluster 2 en cluster 3) < 0,01.
277 N: 30; Sd: 9,7 jaar.
278 N: 35; Sd: 6,7 jaar.
279 N: 12; Sd 9,5 jaar.
280 F: 6,60; df: 2; p < 0,01 (Eta: 0,39); p (cluster 1 en cluster 3) < 0,01.
281 N: 30; Sd: 6,0 jaar.
282 N: 35; Sd: 3,8 jaar.
283 N: 12; Sd: 9,7 jaar.

R	Meest belangrijke factoren (in volgorde van relevantie) Schaal van belangrijkheid	Factor	Binnenlandse seksuele uitbuiting N: 30	Midden- en Oost-Europese seksuele uitbuiting N: 35	Uitbuiting buiten de seksindustrie N: 12
10	0,13	Ten minste één van de verdachten komt uit Turkije, Marokko of Suriname[284]	40,0%	8,6%	27,3%
11	0,12	Ten minste één van de verdachten komt uit Nederland[285]	50,0%	17,1%	41,7%
12	0,11	Aantal slachtoffers[286]	1,9[287]	3,3[288]	6,3[289]

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

6.8.2 Wel of niet in Nederland geronseld

Wanneer naast het aantal slachtoffers en verdachten, hun persoonskenmerken en de sector van uitbuiting (zie paragraaf 6.8.1) ook wordt gekeken naar onder meer waar de slachtoffers zijn geronseld en of de verdachten zich naast mensenhandel bezighielden met andere criminele activiteiten, dan komen grofweg twee typen mensenhandelstructuren naar voren: mensenhandelsituaties waarbij meestal in Nederland is geronseld (N: 40) en mensenhandelsituaties waarbij meestal niet in Nederland is geronseld (N: 37).

Kenmerkend voor de mensenhandelsituaties waarbij in Nederland is geronseld is dat de slachtoffers meestal ook uit Nederland komen, en de verdachten uit Nederland of Turkije, Marokko of Suriname. Dat lijkt voor de hand te liggen. Niettemin komt niet ieder slachtoffer dat in Nederland is geronseld ook daadwerkelijk uit Nederland (zie ook paragraaf 6.4.3.1): een aantal slachtoffers komt uit Midden- of Oost-Europa of uit Azië. Wat opvalt is dat de verdachten in dit cluster zich naast mensenhandel meestal ook bezighielden met andere criminele activiteiten. Dat is significant vaker het geval dan wanneer de slachtoffers meestal niet in Nederland zijn geronseld. Kenmerkend voor de mensenhandelsituaties waarbij meestal niet in Nederland is geronseld is dat zowel de slachtoffers als de verdachten het vaakst uit Midden- en Oost-Europa komen. In ieder geval komt geen van de slachtoffers uit Nederland. In één tiende van de mensenhandelsituaties waarin meestal niet in Nederland is geronseld kwam ten minste één verdachte uit Nederland.

284 $\chi^{2:}$ 9,16; df: 2; $p < 0,05$ (V: 0,35; $p < 0,05$.
285 $\chi^{2:}$ 8,20; df: 2; $p < 0,05$ (V: 0,33; $p < 0,05$).
286 F: 7,3,99; df: 2; $p < 0,05$ (Eta: 0,31); p (cluster 1 en cluster 3) < 0,05.
287 N: 30; Sd: 2,0 slachtoffers.
288 N: 35; Sd: 4,6 slachtoffers.
289 N: 12; Sd: 8,2 slachtoffers.

De volgende tabel toont de zeven *meest bepalende* factoren op grond waarvan de twee mensenhandelsituaties zijn gevormd.[290]

Tabel 6.3 Twee mensenhandelstructuren

R	Schaal van belangrijkheid	Factor	Meestal geronseld in NL N: 40	Meestal *niet* geronseld in NL N: 37
1	1	Ten minste één slachtoffer is in Nederland geronseld[291]	87,5%	5,4%
2	0,87	Ten minste één verdachte komt uit Midden- of Oost-Europa[292]	–	73,0%
3	0,72	Ten minste één slachtoffer komt uit Nederland[293]	65,0%	–
4	0,68	Ten minste één slachtoffer komt uit Midden- of Oost-Europa[294]	22,5%	89,2%
5	0,39	Ten minste één verdachte komt uit Turkije, Marokko of Suriname[295]	45%	2,7%
6	0,36	Ten minste één verdachte komt uit Nederland[296]	55%	10,8%
7	0,32	Er is sprake van mensenhandel én andere criminele activiteiten[297]	65%	21,6%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

290 De volgende factoren zijn ook meegenomen in de analyse maar bleken niet relevant bij de vorming van de twee clusters: de gemiddelde leeftijd van de jongste slachtoffers, aantal verdachten en ten minste één vrouwelijke verdachte per opsporingsonderzoek; er is sprake van een CSV, er is sprake van (mede) uitbuiting buiten de seksindustrie, ten minste één slachtoffer komt uit Azië, er is sprake van (mede) seksuele uitbuiting, ten minste één slachtoffer is man. De twee gevormde clusters verschillen op al deze factoren niet significant van elkaar ($p > 0,05$).

291 $\chi^{2:}$ 51,89; df; 1; $p < 0,01$ (φ: -0,82; $p < 0,01$).

292 χ^2: 44,95; df; 1; $p < 0,01$ (φ: 0,76; $p < 0,01$).

293 χ^2: 36,31; df; 1; $p < 0,01$ (φ: -0,69; $p < 0,01$).

294 χ^2: 34,48; df; 1; $p < 0,01$ (φ: 0,67; $p < 0,01$).

295 χ^2: 18,50; df; 1; $p < 0,01$ (φ: -0,49; $p < 0,01$).

296 χ^2: 36,3; df; 1; $p < 0,01$ (φ: -0,69; $p < 0,01$).

297 χ^2: 14,67; df; 1; $p < 0,01$ (φ: -0,44; $p < 0,01$).

Tot slot: wat betekent dit voor de opsporing

De verschillende mensenhandelsituaties die in deze paragraaf zijn beschreven op grond van de clusteranalyses verschaffen de politie inzicht in mogelijke patronen in mensenhandelsituaties. Dit is belangrijke informatie om informatiegestuurd op te kunnen sporen. Een informatiegestuurde opsporing waarin tegelijkertijd wordt gezocht naar nieuwe mensenhandelvormen is van belang om het zicht op mensenhandel te vergroten. Zo tonen de mensenhandelsituaties zoals die hierboven zijn beschreven niet alleen wat voor mensenhandelsituaties in beeld zijn maar gelijktijdig ook wat voor situaties mogelijk nog uit beeld zijn gebleven. In dit kader is het interessant om over de grenzen te kijken: alles wat in het buitenland gebeurt komt mogelijk ook naar Nederland.[298]

298 Zie Hoofdstuk 9.

7 Vervolging en berechting

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat cijfermatige gegevens over de vervolging en berechting van mensenhandelzaken in de periode 2008-2012.[1] In Tabel 7.1 zijn de kerngegevens onder elkaar gezet.[2]

Tabel 7.1 Overzicht vervolging en berechting in mensenhandelzaken (2008-2012)[3]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal 2008-2012*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ingeschreven zaken OM	214	100%	141	100%	216	100%	257	100%	311	100%	*1.139*	*100%*
Afgehandelde zaken OM	270	100%	179	100%	206	100%	252	100%	338	100%	*1.245*	*100%*
*** d.m.v. dagvaarding (mede) voor mensenhandel**	186	69%	117	65%	151	73%	176	70%	239	71%	*869*	*70%*
Afgedane zaken in eerste aanleg	143	100%	132	100%	136	100%	133	100%	153	100%	*697*	*100%*
*** d.m.v. veroordeling (mede) voor mensenhandel**	75	52%	66	50%	80	59%	80	60%	109	71%	*410*	*59%*
*** waarbij een vrijheidsstraf is opgelegd**	70	49%	55	42%	74	54%	71	53%	95	62%	*365*	*52%*
(* t.o.v. veroordeling)	(70)	(93%)	(55)	(83%)	(74)	(93%)	(71)	(89%)	(95)	(87%)	*(365)*	*(89%)*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

In paragraaf 7.2 wordt de wijze van afhandeling door het Openbaar Ministerie (OM) beschreven. In 2012 is bij het OM het grootste aantal mensenhandelzaken ingeschreven (311) en is door het OM tevens het grootste aantal mensenhandelzaken afgehandeld (338) sinds 2000.

1 Zie Bijlage 4.6 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden; zie verder Bijlage 3 voor de Toelichting bij de tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

2 Deze gegevens vormen meestal geen cohort, omdat niet alle zaken in het jaar van inschrijving bij het Openbaar Ministerie (OM) ook door het OM worden afgehandeld en eventueel door de rechter in eerste aanleg worden afgedaan. Indien cijfers wel tegen elkaar kunnen worden afgezet zijn ze in één rij onder elkaar opgenomen en zijn hierover percentages berekend.

3 Zie ook NRM2013.

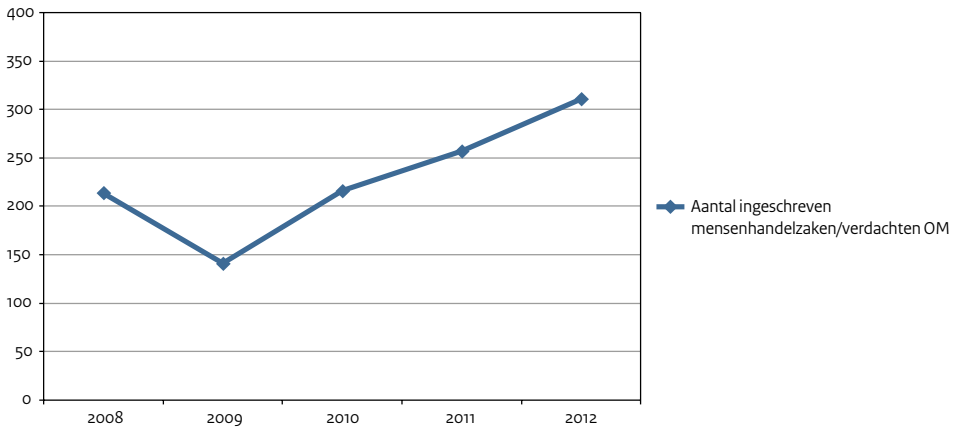
In de meeste gevallen (70%) besluit het OM te dagvaarden voor mensenhandel. In ongeveer een kwart van de zaken volgt een onvoorwaardelijk sepot. Het is opmerkelijk dat bijna een vijfde deel van alle onvoorwaardelijke sepots beleidssepots betreffen. Paragraaf 7.3 bevat cijfers over de berechting van de in eerste aanleg afgedane mensenhandelzaken. In lijn met voorgaande ontwikkeling heeft de rechter in eerste aanleg in 2012 de meeste mensenhandelzaken afgedaan (153). Het percentage veroordelingen voor mensenhandel – dat in de periode 2004-2009 met maar liefst 25% was gedaald – is in 2010 en wederom in 2012 flink gestegen (naar 71%). Hiermee is het jaar 2012 weer enigszins vergelijkbaar met de periode 2000-2006 waarbij het aandeel mensenhandelveroordelingen varieerde tussen de 69% (2003) en de 79% (2002). Daarnaast is recent een tendens naar zwaardere straffen waarneembaar. Waar de gemiddelde duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen in 2010 nog 616,3 dagen was, is dit in 2012 781,0 dagen. Met deze forse toename lijken de in de praktijk door de rechter opgelegde straffen invulling te geven aan de verhoging van de wettelijke strafbedreiging per juli 2009. In paragraaf 7.4 zijn cijfermatige gegevens over de berechting in hoger beroep opgenomen en in paragraaf 7.5 de persoonskenmerken van de verdachten en veroordeelden.

7.2 Vervolging

7.2.1 Ingeschreven mensenhandelzaken bij het OM

Het aantal ingeschreven zaken

De volgende figuur toont de ontwikkeling van het jaarlijks aantal bij het OM ingeschreven mensenhandelzaken tegen individuele verdachten.[4]

Figuur 7.1 Aantal ingeschreven zaken/verdachten OM (2008-2012)

In totaal gaat het in de weergegeven periode (2008-2012) om 1.139 bij het OM ingeschreven zaken.[5] Gemiddeld gaat het dus om ongeveer 230 zaken per jaar. Er is nu drie jaar achter elkaar sprake van een toename van het jaarlijks aantal ingeschreven mensenhandelzaken. In de afgelopen vier jaar is het aantal

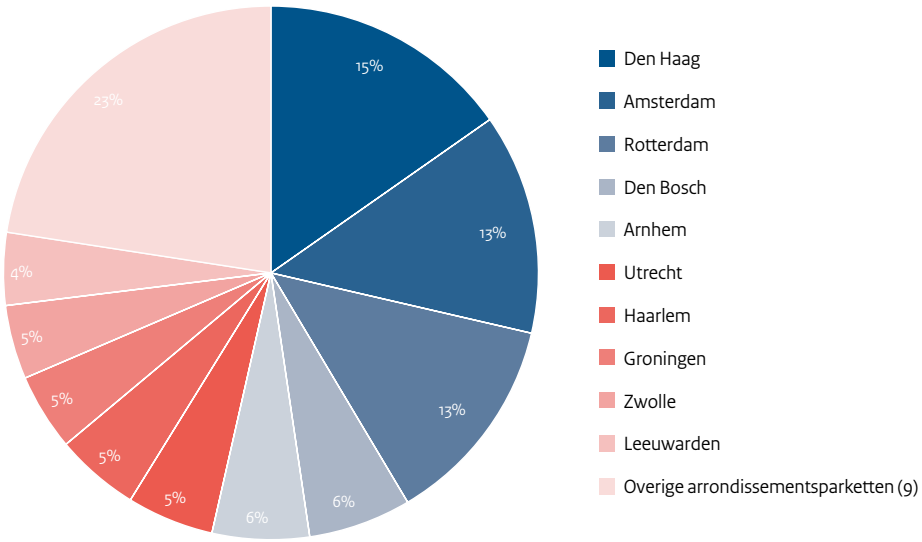
4 Zie Tabel B4.6.1 het volledige (inclusief indexcijfers en de relatieve groei ten opzichte van het voorgaande jaar) en gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

5 Alle informatie in §7.2.1 heeft betrekking op dit aantal ingeschreven zaken.

dan ook meer dan verdubbeld, van 141 zaken in 2009 naar 311 zaken in 2012. Het aantal van 311 zaken in 2012 betreft zelfs het grootste aantal mensenhandelzaken vanaf in ieder geval het jaar 2000.[6] Aangezien mensenhandelzaken erg van elkaar kunnen verschillen in onder meer de benodigde inspanningen door opsporingsinstanties, zegt het aantal bij het OM ingeschreven mensenhandelzaken in een jaar niet per se iets over de aanpak van mensenhandel door het OM in dat jaar.[7]

Ingeschreven zaken per arrondissementsparket

De volgende figuur geeft weer bij welke arrondissementsparketten[8] de zaken - gedurende de totale periode 2008-2012 - zijn ingeschreven.[9]

Figuur 7.2 Ingeschreven zaken per arrondissementsparket (totaal 2008-2012)

Bij de top 3 arrondissementsparketten (Den Haag, Amsterdam en Rotterdam) zijn in de periode 2008-2012 41% van alle mensenhandelzaken ingeschreven. De parketten Assen, Middelburg, Dordrecht en

6 2000: 139, 2001: 130, 2002: 200, 2003: 156, 2004: 220, 2005: 138 (NRM8, p. 204, Tabel B3.22), 2006: 202 (NRM 2012a, p. 29, Tabel B3.1), 2007: 281 (NRM 2012f, p. 307, Tabel B3.3.1).

7 Daarnaast betreft één mensenhandelzaak bij het OM een zaak tegen een individuele verdachte terwijl één mensenhandelzaak bij de politie meerdere verdachten kan betreffen. Wanneer de politie in een bepaald jaar bijvoorbeeld inzet op kleinschalige mensenhandelpraktijken die leiden tot mensenhandelzaken met een klein aantal verdachten per zaak, dan kan dit resulteren in een kleiner aantal ingeschreven mensenhandelzaken bij het OM.

8 Zaken van het Landelijk Parket (LP) en het Functioneel Parket (FP) zijn op basis van parketnummers niet (gemakkelijk) te onderscheiden van de zaken van de negentien arrondissementsparketten. Deze zaken zijn hier daarom meegeteld bij de arrondissementsparketten (zie de voetnoot bij Tabel B4.6.2).

9 Zie Tabel B4.6.2 voor het volledige (inclusief de overige negen arrondissementsparketten en een top 5 over het totaal) en een gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

Breda nemen gezamenlijk maar 6% voor hun rekening. Uit het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur over het jaar 2010 bleek dat de grote verschillen tussen de aantallen ingeschreven zaken bij de arrondissementsparketten tot gevolg hebben dat veel rechters maar weinig ervaring hebben mensenhandelzaken.[10] Zulks terwijl de behandeling van mensenhandelzaken vraagt om gespecialiseerde rechters en officieren van justitie.[11] Aan deze aanbeveling van de Nationaal rapporteur is inmiddels gehoor gegeven.[12]

Ingeschreven zaken die (mede) minderjarige slachtoffers betreffen

Figuur 7.3 laat zien bij welk deel van de ingeschreven mensenhandelzaken in ieder geval sprake is van één minderjarig slachtoffer.[13] Hiervoor is gekeken naar de registratie van de ingeschreven zaken onder artikel- en subleden die per definitie duiden op de minderjarigheid van slachtoffers.[14] Maar ook bij andere artikel- en subleden zou sprake kunnen zijn van minderjarige slachtoffers. Hierdoor is waarschijnlijk sprake van een onderschatting. Het aantal mensenhandelzaken dat minderjarige slachtoffers betreft zegt niets over het totale aantal betrokken minderjarige slachtoffers; dit kunnen er immers meerdere per zaak zijn. Ook is het mogelijk dat dezelfde slachtoffers in verschillende zaken voorkomen.

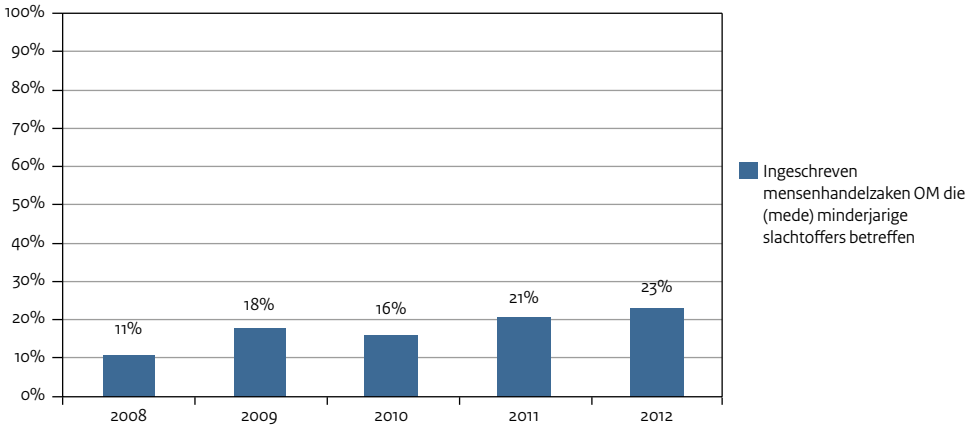
10 Meer dan drie kwart (77%) van de betrokken rechters heeft in dat jaar maar één mensenhandelonderzoek afgedaan; zie NRM 2012d, pp. 15-16.

11 Binnen het OM wordt de behandeling van mensenhandelzaken al geruime tijd gezien als een specialisme.

12 Zie 'Rechterlijke specialisatie mensenhandel in alle gerechten', *Rechtspraak* 13 juni 2013, http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Nieuws/Pages/Rechterlijke-specialisatie-mensenhandel-in-alle-gerechten.aspx (geraadpleegd 9 april 2014). Volgens dit artikel zijn mensenhandelzaken bij de rechtbanken en gerechtshoven bij een beperkt aantal gespecialiseerde rechters en gespecialiseerd ondersteunend juridisch personeel ondergebracht. Nederland is het eerste land ter wereld waar gespecialiseerde rechters in mensenhandelzaken worden ingezet; zie verder NRM9, p. 52; 'Jurisprudentie mensenhandelzaken 2009-2012. Een analyse (2012), *Nationaal rapporteur* 18 oktober 2012, http://www.nationaalrapporteur.nl/publicaties/jurisprudentie-mensenhandelzaken/index.aspx (geraadpleegd 11 april 2014).

13 Zie Tabel B4.6.3 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

14 Bij art. 250ter (oud) Sr zijn dat lid 1 sub 3 en lid 2 sub 2 (het is mogelijk dat onder lid 3 ook expliciet minderjarige slachtoffers vallen, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse gehouden). Bij art. 250a (oud) Sr zijn dat lid 1 sub 3 en 5 en lid 2 sub 2 (het is mogelijk dat onder lid 3 ook expliciet minderjarige slachtoffers vallen, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse gehouden). Bij art. 273a/f (tot 1 juli 2009) Sr zijn dat lid 1 sub 2, 5 en 8, lid 3 sub 2 en lid 4. Bij art. 273f (vanaf 1 juli 2009) Sr zijn dat lid 1 sub 2, 5 en 8 en lid 3 sub 2.

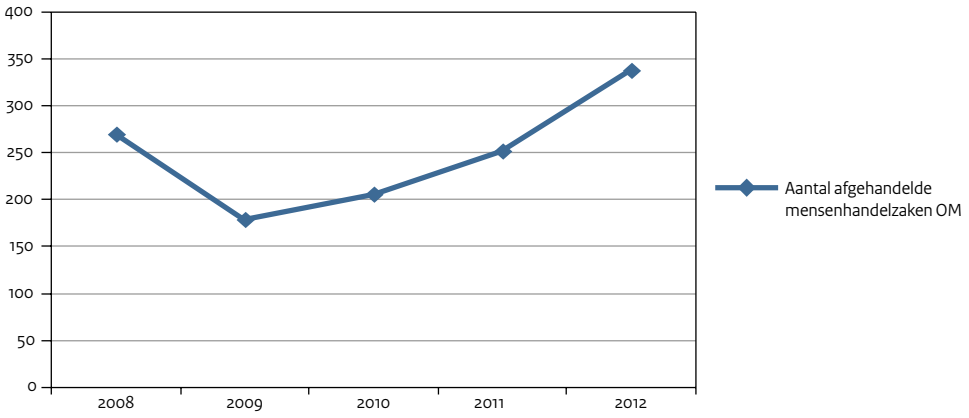
Figuur 7.3 Ingeschreven zaken die (mede) minderjarige slachtoffers betreffen (2008-2012)

Het aandeel ingeschreven zaken dat minimaal één minderjarig slachtoffer betreft is in de periode 2008-2012 gemiddeld 19%. Er lijkt sprake te zijn van een toename van zaken waarbij minderjarigen zijn betrokken; in vijf jaar tijd is dit aandeel verdubbeld (van 11% in 2008 naar 23% in 2012).

7.2.2 Afgehandelde mensenhandelzaken door het OM

Het aantal afgehandelde zaken

De volgende figuur toont de ontwikkeling van het jaarlijks aantal door het OM afgehandelde mensenhandelzaken.[15]

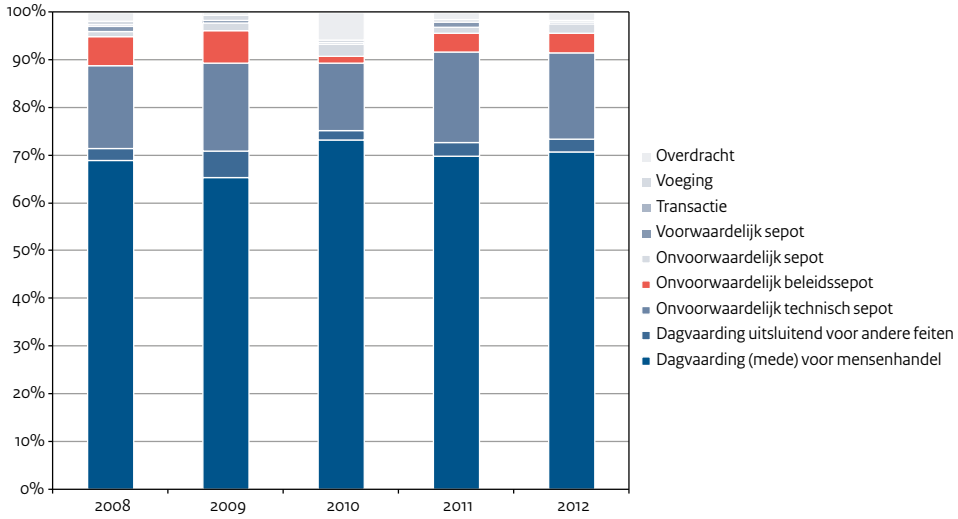
Figuur 7.4 Aantal afgehandelde zaken OM (2008-2012)

15 Zie Tabel B4.6.4 voor het volledige (inclusief indexcijfers en de relatieve groei ten opzichte van het voorgaande jaar) en gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

Het OM heeft in de weergegeven vijf jaren (2008-2012) in totaal 1.245 mensenhandelzaken afgehandeld.[16] Het gemiddelde ligt dus op ongeveer 250 zaken per jaar. Ook hier is vanaf het jaar 2009 ieder jaar sprake van meer mensenhandelzaken (van 179 afgehandelde mensenhandelzaken in 2009 naar 338 afgehandelde mensenhandelzaken in 2012). De 338 afgehandelde zaken in 2012 is het grootste aantal sinds in ieder geval het jaar 2000.[17] Het aantal afgehandelde zaken in een jaar kan niet worden afgezet tegen het aantal ingeschreven zaken in datzelfde jaar. Immers, niet alle zaken worden in het jaar van inschrijving bij het OM ook door het OM afgehandeld.

Afgehandelde zaken naar afhandeling

Figuur 7.5 toont op welke manier het OM het totaal van 1.245 mensenhandelzaken heeft afgehandeld.[18]

Figuur 7.5 Afgehandelde zaken naar afhandeling (2008-2012)

In gemiddeld 70% van alle zaken heeft het OM besloten te dagvaarden voor mensenhandel en in bijna een kwart (24%) van de gevallen is onvoorwaardelijk geseponeerd. Indien onvoldoende uitzicht bestaat op een veroordeling omdat bijvoorbeeld onvoldoende bewijs aanwezig is, zal gekozen worden voor een technisch sepot. Indien van vervolging wordt afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend zal gekozen worden voor een beleidssepot.[19] Hierbij kan worden gedacht aan gronden die samenhangen met het gepleegde feit (bijvoorbeeld: oud feit, gering aandeel in het feit) of met de persoon van de verdachte (bijvoorbeeld: verdachte onvindbaar). Wanneer sprake is van onvoorwaardelijke sepots

16 Alle informatie in §7.2.2 heeft betrekking op dit aantal afgehandelde zaken.

17 2000: 93, 2001: 159, 2002: 163, 2003: 175, 2004: 246, 2005: 132 (NRM8, p. 211, Tabel B3.28), 2006: 194 (NRM 2012a, p. 31, Tabel B3.6), 2007: 176 (NRM 2012f, p. 309, Tabel B3.3.4).

18 Zie Tabel B4.6.5 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

19 Opportuniteitsbeginsel, art. 167 lid 2 Sv en Aanwijzing gebruik sepotgronden (2009A016), *Stcrt.* 2009, 12 653.

(N: 294=100%) gaat het vooral om technische sepots (218=74%).[20] Niettemin is het aandeel beleidssepots opmerkelijk hoog (19%) in het licht van de ernst van de feiten waarvan verdacht wordt.

Sepots van ingestuurde mensenhandelzaken waaraan het OM geen parketnummer heeft toegekend

Niet alleen moeten aangiften mensenhandel altijd worden opgenomen, ze moeten ook altijd worden ingezonden naar het parket van de Officier van Justitie (OvJ), ook als er geen verdachte in beeld is dan wel opsporingsindicaties ontbreken.[21] Het OM registreert alleen mensenhandelzaken waarbij een verdachte bekend is. In veel gevallen blijkt echter geen verdachte in beeld te zijn of ontbreken er voldoende aanknopingspunten voor vervolging. Dergelijke zaken worden wel ingestuurd naar het OM, maar krijgen geen parketnummer toegediend. Het OM zal aan het betrokken slachtoffer berichten dat de zaak zal worden geseponeerd. Voorts komt het regelmatig voor dat tegen dit sepot wordt opgekomen door het indienen van een verzoek als bedoeld in artikel 12 Sv.[22] Het slachtoffer ondervindt dus rechtsgevolgen maar deze kunnen niet of nauwelijks inzichtelijk worden gemaakt. Aangezien een parketnummer ontbreekt komt dit sepot evenmin terug in de OM-registraties. Per parket wordt verschillend een zekere vorm van registratie gehanteerd.[23] Dat het OM noch de politie dergelijke aangiften structureel en op eenduidige wijze registreert is een probleem aangezien geen totaaloverzichten van de sepots door het OM te verkrijgen is.

De Nationaal rapporteur heeft bij het OM navraag gedaan over het totaal aantal in 2012 ingestuurde zaken waaraan het OM geen parketnummer heeft toegekend.[24] De aantallen konden worden gegeven voor de afgeronde zaken naar aanleiding van aangiften op grond waarvan de aangevers recht hadden op tijdelijk verblijf mensenhandel: de 'aangiften tijdelijk verblijf mensenhandel'[25] De volgende tabel toont een *voorlopige indicatie* van de totale aantallen.[26]

20 Gemiddeld is in 7% van de onvoorwaardelijk geseponeerde zaken de sepotgrond niet geregistreerd en dus onbekend, uiteenlopend van 5% (2008 en 2011) tot 14% (2010).

21 Zie bijvoorbeeld NRM 2012b, p. 8. Ook de Nationale Ombudsman heeft zich hier meerdere keren over uitgelaten; zie het rapport 2006/0279 d.d. 10 augustus 2006, naar aanleiding van een klacht van een vrouw die niet in de gelegenheid was gesteld om aangifte te doen van mensenhandel; rapport 2013/090 d.d. 18 juli 2013, naar aanleiding van een klacht waarop de politie en de Officier van Justitie (OvJ) zijn omgegaan met haar wens om aangifte te doen van mensenhandel.

22 Zie NRM 2012b, p. 24.

23 Bij het OM worden de zaken handmatig en door de parketsecretaris in ordners of aparte excelbestanden bewaard; zie ook NRM 2012b, p. 8.

24 Eerder heeft de Nationaal rapporteur onderzoek gedaan naar het aantal sepots in mensenhandelzaken waaraan geen parketnummers zijn toegekend in 2010 in de arrondissementsparketten Arnhem, Den Bosch, Den Haag en Rotterdam. Uit dit onderzoek bleek dat het totaal aantal van deze sepots van deze vier parketten (N: 109) aanzienlijk groter is dan het totaal aantal in de OM-registraties ingeschreven sepots (N: 15); zie NRM 2012b.

25 B8/3 Vc; zie Hoofdstuk 5 over het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel.

26 Omdat de verschillende arrondissementen de hierboven beschreven zaken op zeer uiteenlopende wijze bijhouden is het genereren van een totaaloverzicht gecompliceerd en moeten de aantallen met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Tabel 7.2 Mogelijke sepots 'aangiften tijdelijk verblijf mensenhandel'[27]

Arrondissementsparketten	N
Noord-Nederland (Leeuwarden, Groningen, Assen)	50
Oost-Nederland (Arnhem, Zwolle)	32
Midden-Nederland (Utrecht/Flevoland)	14
Amsterdam[28]	47
Noord-Holland (Alkmaar, Haarlem, Schiphol)	10
Den Haag	33
Rotterdam	25
Oost-Brabant	16
Zeeland/West-Brabant	2
Limburg	4
Totaal	233

Bron: OM / politie

In hoeverre het ontbreken van opsporingsindicaties in deze aangiften tijdelijk verblijf mensenhandel gerelateerd is aan oneigenlijk gebruik van de verblijfsregeling is onduidelijk en onder de huidige omstandigheden niet kwantitatief vast te stellen.[29] Dit is ook wat de onderzoekers van Regioplan in het 'Vooronderzoek naar oneigenlijk gebruik van de verblijfsregeling mensenhandel' hebben geconcludeerd. Om tot deze conclusie te komen hebben de onderzoekers onder meer gekeken sepots van aangiften gerelateerd aan het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel uit 2011 én 2012. In totaal zou het in deze twee jaren gaan om 385 sepots[30] in de regio's Rotterdam, Amsterdam, Den Bosch, Den Haag, Groningen en Haarlem.'[31]

27 Vanwege de uiteenlopende registraties kan niet met volledige zekerheid worden gezegd het hier uitsluitend sepots betreft van mensenhandelzaken waaraan het OM geen parketnummer heeft toegekend. Verder onderzoek naar deze zaken is dan ook vereist.

28 De gegevens van Amsterdam zijn gebaseerd op de politieregistratie van de Dienst Regionale Recherche Amsterdam.

29 In het rapport 'Opsporing van mensenhandel en de B9-regeling' heeft de Nationaal rapporteur een aantal aannames met betrekking tot het gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht ontkracht; zie NRM 2012b. De Nationaal rapporteur besloot destijds bewust geen onderzoek te doen naar de mate waarin misbruik van het tijdelijk verblijfsrecht voorkwam, simpelweg omdat zij hiertoe geen mogelijkheden zag; zie 'Verleg focus: van oneigenlijk gebruik naar kansrijk maken van aangiften, Reactie van de Nationaal rapporteur op het 'Vooronderzoek oneigenlijk gebruik Verblijfsregeling Mensenhandel', *Nationaal rapporteur* 28 maart 2014, http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2014/verleg-focus-van-oneigenlijk-gebruik-naar-kansrijk-maken-aangiften.aspx?cp=63&cs=16790 (geraadpleegd 10 april 2014).

30 Dit zijn niet noodzakelijkerwijs uitsluitend sepots van mensenhandelzaken waaraan het OM geen parketnummer heeft toegekend (schriftelijke informatie van Regioplan, 10 april 2014).

31 Zie Klaver, Van der Leun & Schreijenberg 2013, p. 7.

Uitgaande van het gegeven dat het ontbreken van verdere opsporingsindicaties niet noodzakelijkerwijs wil zeggen dat geen sprake kan zijn van mensenhandel, geven de grote aantallen sepots in Tabel 7.2 op zijn minst aanleiding tot verder onderzoek. Dat vereist allereerst een goede registratie bij het OM van deze sepots.

7.2.3 Voor mensenhandel gedagvaarde zaken

Gedagvaarde zaken en strafverzwarende omstandigheden

In Figuur 7.6 zijn de door het OM voor in ieder geval mensenhandel gedagvaarde zaken verdeeld in zaken met betrekking tot ongekwalificeerde[32] en gekwalificeerde mensenhandel.[33] Gekwalificeerde mensenhandel houdt in dat sprake is van minstens één van de volgende strafverzwarende omstandigheden:

- mensenhandel gepleegd in vereniging;[34]
- mensenhandel waarbij een slachtoffer jonger dan zestien jaar is betrokken;[35]
- mensenhandel met zwaar lichamelijk letsel ten gevolge;[36]
- mensenhandel waarvan levensgevaar voor een ander te duchten is;[37], en
- mensenhandel met de dood ten gevolge.[38]

Door de implementatie van de EU-Richtlijn mensenhandel[39] zijn de strafverzwarende omstandigheden in art. 273f Sr per 15 november 2013 uitgebreid.[40] Zo zijn mensenhandel waarbij een minderjarig slachtoffer (jonger dan achttien jaar) betrokken is (art. 273f lid 3 sub 2 Sr), mensenhandel waarbij misbruik wordt gemaakt van een kwetsbare positie van een slachtoffer (art. 273f lid 3 sub 2 Sr) en mensenhandel voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld (art. 273f lid 3 sub 3 Sr) nu ook strafverzwarende omstandigheden. Deze strafverzwaringen spelen uiteraard nog geen rol bij de cijfers tot en met 2012.

32 Art. 250ter/a (oud) lid 1 Sr en art. 273a/f lid 1 Sr.

33 Zie Tabel B4.6.6 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

34 Art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 1 en lid 3 Sr & art. 273a/f (tot 1 juli 2009) lid 3 sub 1 en lid 4 Sr & art. 273f (vanaf 1 juli 2009) lid 3 sub oud1 Sr.

35 Art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 2 Sr (het is mogelijk dat onder lid 3 ook expliciet een slachtoffer jonger dan zestien jaar valt, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse gehouden) & art. 273a/f (tot 1 juli 2009) lid 3 sub 2 en lid 4 Sr & art. 273f (vanaf 1 juli 2009) lid 3 sub 2 Sr.

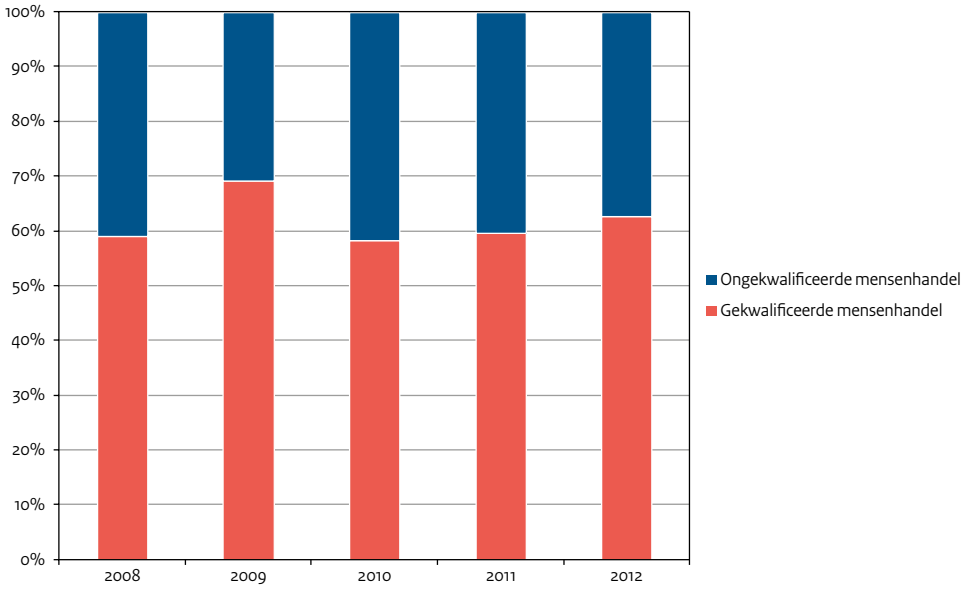
36 Art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 3 Sr (het is mogelijk dat onder lid 3 ook expliciet zwaar lichamelijk letsel ten gevolge valt, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse gehouden) & art. 273a/f (tot 1 juli 2009) lid 5 Sr & art. 273f (vanaf 1 juli 2009) lid 4 Sr.

37 Art. 273a/f (tot 1 juli 2009) lid 5 Sr & art. 273f (vanaf 1 juli 2009) lid 4 Sr.

38 Art. 273a/f (tot 1 juli 2009) lid 6 Sr & art. 273f (vanaf 1 juli 2009) lid 5 Sr.

39 Zie EU-Richtlijn mensenhandel, Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (*PbEU* 2011, L 101/1).

40 Wet van 6 november 2013 tot implementatie van de richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad inzake voorkoming en bestrijding van mensenhandel, de bescherming van slachtoffers ervan, en ter vervanging van kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (PbEU, L 101), *Stb*. 2013, 444.

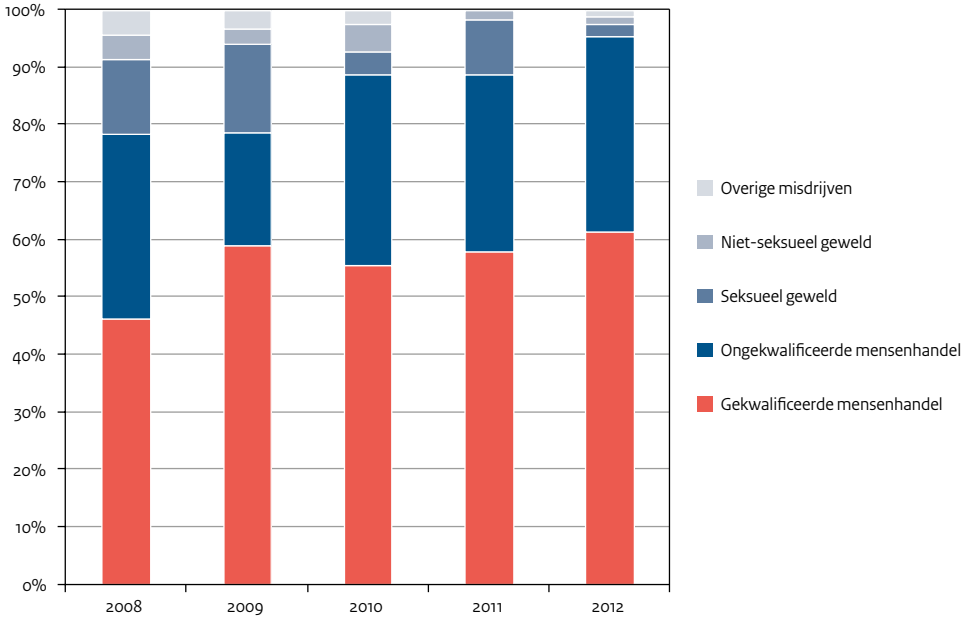
Figuur 7.6 Gedagvaarde zaken en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012)

In de meeste gevallen gaat het om gekwalificeerde mensenhandel (gemiddeld 61%) en dan met name om mensenhandel in vereniging dan wel mensenhandel waarbij een slachtoffer jonger dan zestien jaar is betrokken.

Gedagvaarde zaken naar zwaarste feit

Mensenhandel wordt vaak in combinatie met andere delicten gepleegd. Een mensenhandelzaak kan dan ook meerdere, andersoortige feiten betreffen. Figuur 7.7 geeft een overzicht van het zwaarst geregistreerde feit op de dagvaarding.[41] Als zwaarste feit geldt het feit met de zwaarste strafbedreiging. De term geeft geen kwalitatief oordeel over het delict.

41 Zie Tabel B4.6.7 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

Figuur 7.7 Gedagvaarde zaken naar zwaarste feit (2008-2012)

Mensenhandel (ongekwalificeerd dan wel gekwalificeerd) is gemiddeld genomen in 87% van de gevallen het enige of het zwaarst geregistreerde feit waarvoor is gedagvaard. Het percentage is in vijf jaar tijd flink toegenomen; van 78% in 2008 naar 95% in 2012. Dit hangt ongetwijfeld samen met de verhoging van de strafbedreiging in juli 2009.[42] Indien ook sprake is van een verdenking van een zwaarder feit dan mensenhandel, betreft dit doorgaans een vorm van seksueel geweld (8% over het totaal van vijf jaar). Hierbij moet dan vooral gedacht worden aan delicten als verkrachting[43] en ontucht met een persoon jonger dan zestien jaar.[44]

42 De meest recente strafverhoging per april 2013 kan uiteraard nog geen effect hebben op de cijfers tot en met 2012.

43 Art. 242 Sr.

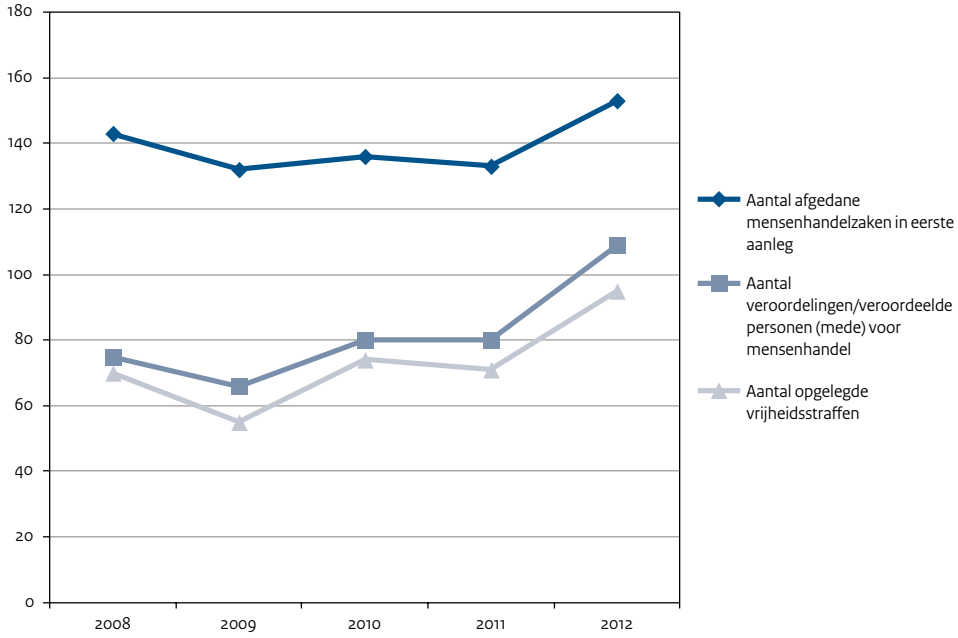
44 Art. 245 Sr.

7.3 Berechting in eerste aanleg

7.3.1 In eerste aanleg afgedane mensenhandelzaken

Aantal in eerste aanleg afgedane zaken

De volgende figuur toont de ontwikkeling van het aantal in eerste aanleg afgedane zaken.[45] Het aantal in eerste aanleg afgedane zaken in een jaar kan niet worden afgezet tegen het aantal door het OM met een dagvaarding voor mensenhandel afgehandelde zaken in datzelfde jaar. Immers, niet alle zaken worden in het jaar van dagvaarding door het OM ook door de rechter in eerste aanleg afgedaan.

Figuur 7.8 Aantal in eerste aanleg afgedane zaken (2008-2012)

In de weergegeven periode heeft de rechter in eerste aanleg 697 mensenhandelzaken afgedaan.[46] Dit komt neer op een gemiddelde van ongeveer 140 zaken per jaar. Het jaarlijks aantal afgedane zaken fluctueert tussen de 132 (2009) en de 153 (2012). De 153 afgedane zaken in 2012 is het grootste aantal sinds in ieder geval het jaar 2000.[47]

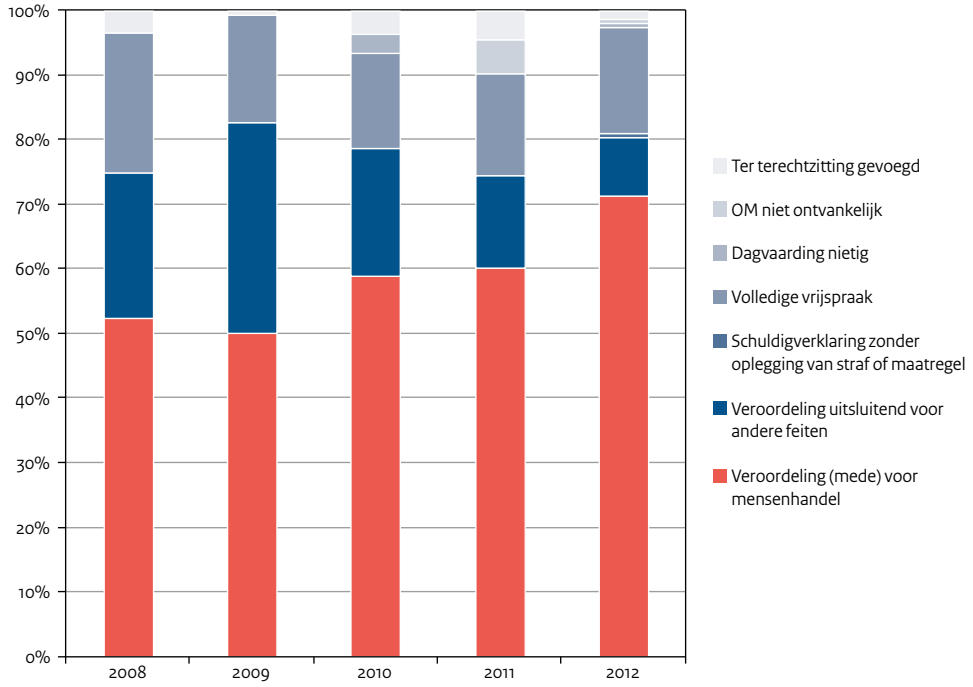
45 Zie Tabel B4.6.8 voor het volledige (inclusief indexcijfers en de relatieve groei ten opzichte van het voorgaande jaar) en gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

46 Alle informatie in §7.3.1 heeft betrekking op dit aantal in eerste aanleg afgedane zaken.

47 2000: 84, 2001: 85, 2002: 95, 2003: 115, 2004: 151, 2005: 115 (NRM8, p. 213, Tabel B3.30), 2006: 98 (NRM 2012a, p. 32, Tabel B3.8), 2007: 115 (NRM 2012f, p. 314, Tabel B3.3.9).

In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening

De volgende figuur laat zien met welke beslissingen de rechter in eerste aanleg de 697 zaken heeft afgedaan.[48]

Figuur 7.9 In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening (2008-2012)

Gemiddeld heeft 59% van de in eerste aanleg afgedane mensenhandelzaken tot een veroordeling voor in ieder geval mensenhandel geleid.[49] In 36% van alle afgedane zaken is vrijgesproken ten aanzien van alle ten laste gelegde mensenhandelfeiten (19% betreft een vrijspraak voor de mensenhandelfeiten maar een veroordeling voor uitsluitend andere delicten dan mensenhandel en 17% betreft een volledige vrijspraak).

In voorgaande cijfermatige rapportages van de Nationaal rapporteur werd opgemerkt dat in het tijdsbestek 2004-2009 het percentage veroordelingen voor mensenhandel met maar liefst 25% was gedaald (van 75% in 2004 naar 50% in 2009).[50] In 2010 was voor het eerst sprake van een duidelijke relatieve stijging

48 Zie Tabel B4.6.9 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

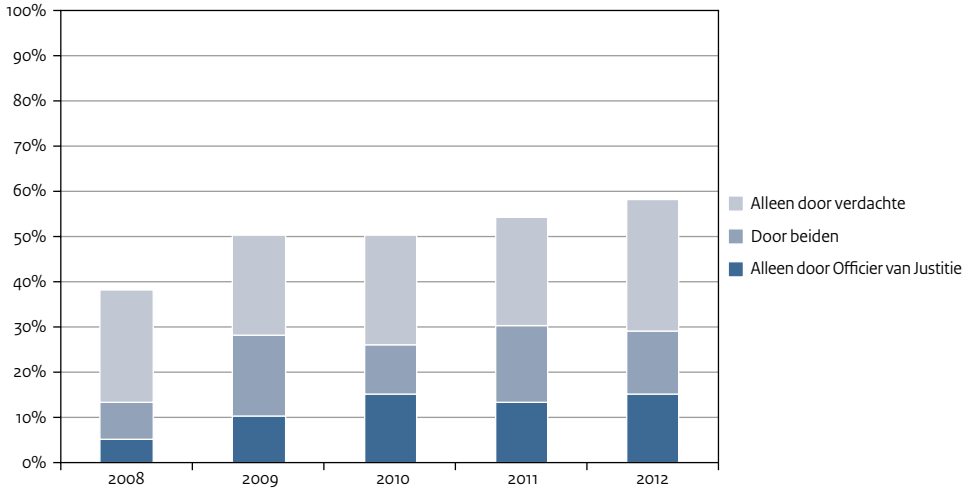
49 Ook binnen deze 59% kan sprake zijn van vrijspraken voor ten laste gelegde mensenhandelfeiten. Immers, indien één ten laste gelegd mensenhandelfeit bewezen is verklaard, geldt een veroordeling voor in ieder geval mensenhandel. Het is dan tegelijkertijd mogelijk dat de verdachte ten aanzien van overige ten laste gelegde mensenhandelfeiten is vrijgesproken; zie voor informatie over 'volledige' en 'gedeeltelijke' veroordelingen voor mensenhandel NRM 2012d, p. 36, Tabel 2.

50 Zie NRM 2012a, p. 12 en NRM8, p. 130.

naar 59% en in 2011 is dit ongeveer gelijk gebleven (60%). In 2012 zien we wederom een forse stijging in het aandeel mensenhandelveroordelingen (naar 71%). Hiermee is het jaar 2012 weer enigszins vergelijkbaar met de periode 2000-2006 waarbij het aandeel mensenhandelveroordelingen varieerde tussen de 69% (2003) en de 79% (2002).[51]

In eerste aanleg afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld

De volgende figuur toont de ontwikkeling van het aandeel in eerste aanleg afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld. Ook is te zien door wie hoger beroep is aangetekend.[52] Het is mogelijk dat de cijfers hier een overschatting laten zien, zie hiervoor paragraaf 7.4.

Figuur 7.10 In eerste aanleg afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld (2008-2012)

Het jaar 2012 is in de volgende beschrijving buiten beschouwing gelaten omdat het weergegeven aandeel bij een volgende peildatum[53] waarschijnlijk lager is doordat een deel van het ingesteld hoger beroep dan inmiddels is ingetrokken. Gemiddeld is in de periode 2008-2011 in 48% van alle in eerste aanleg afgedane zaken hoger beroep aangetekend door de verdachte dan wel de OvJ. Waar in 2008 slechts in ruim een derde deel van de zaken hoger beroep is ingesteld, betreft dit in de drie jaren erna ongeveer de helft van de zaken.

51 2000: 73%, 2001: 79%, 2002: 72%, 2003: 69%, 2004: 75%, 2005: 71% (NRM8, pp. 214-215, Tabel B3.31), 2006: 70% (NRM 2012a, p. 33, Tabel B3.9), 2007: 63% (NRM 2012f, p. 315, Tabel B3.3.10).

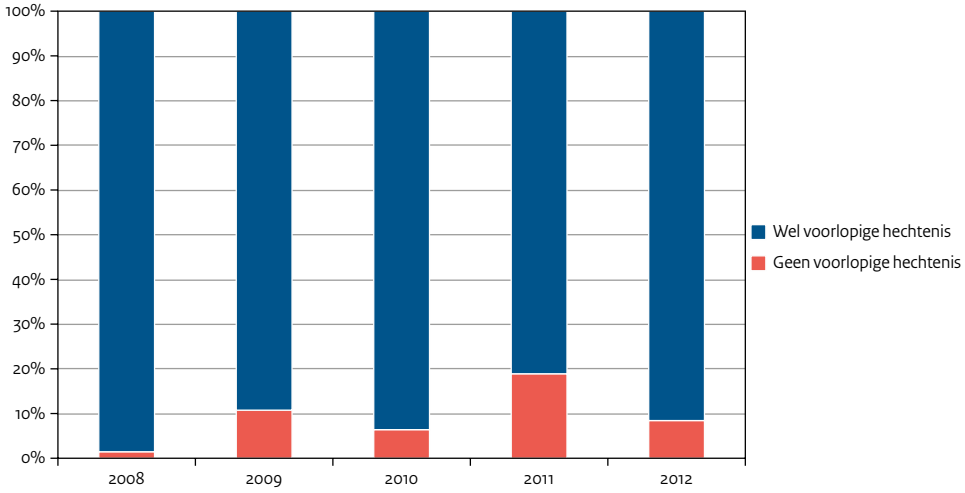
52 Zie Tabel B4.6.10 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

53 Peildatum: april 2013.

7.3.2 Veroordelingen voor mensenhandel in eerste aanleg

Veroordelingen in eerste aanleg en voorlopige hechtenis

De volgende figuur laat zien bij welk deel van de 410 in eerste aanleg veroordeelde personen[54] voor in ieder geval mensenhandel op enig moment voorlopige hechtenis[55] is toegepast.[56]

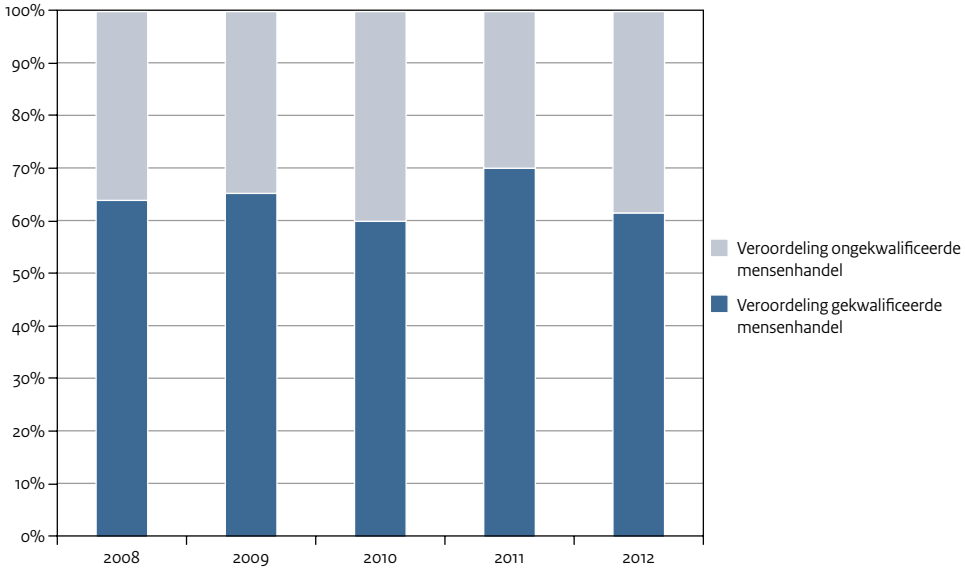
Figuur 7.11 Veroordelingen in eerste aanleg en voorlopige hechtenis (2008-2012)

Gemiddeld is bij 91% van alle veroordeelden voorlopige hechtenis toegepast. Ongeveer één op de tien veroordeelden is dus op geen enkel moment in hechtenis genomen ondanks de verdenking van in ieder geval het ernstige delict mensenhandel. Omdat voorlopige hechtenis tussentijds kan worden geschorst of opgeheven is het percentage veroordeelden dat ook ten tijde terechtzitting nog gedetineerd zat lager.[57] Dit blijkt wel wanneer de 94% uit 2010 vergeleken wordt met het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur: nog maar 50% van de voor seksuele uitbuiting veroordeelde personen en 43% van de voor overige uitbuiting veroordeelde personen zaten in dat jaar ten tijde terechtzitting nog vast.[58]

Veroordelingen in eerste aanleg en strafverzwarende omstandigheden

In de volgende figuur zijn de mensenhandelzaken die in eerste aanleg tot een veroordeling (mede) voor mensenhandel hebben geleid verdeeld naar bewezen verklaarde ongekwalificeerde en gekwalificeerde mensenhandel.[59]

54 Alle informatie in §7.3.2 heeft betrekking op dit aantal veroordelingen.
55 Dit betreft niet de inverzekeringstelling.
56 Zie Tabel B4.6.11 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.
57 Dit is niet af te leiden uit OM-data.
58 NRM 2012d, pp. 95-96.
59 Zie Tabel B4.6.12 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

Figuur 7.12 Veroordelingen in eerste aanleg en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012)

Gemiddeld is in bijna twee derde deel (64%) gekwalificeerde mensenhandel bewezen verklaard.[60] Dit percentage is redelijk vergelijkbaar met de 61% dagvaardingen voor mensenhandel met strafverzwarende omstandigheden (zie Figuur 7.6). In de periode 2000-2008 werd een dalende trend geconstateerd van het aandeel gekwalificeerde mensenhandelveroordelingen (van 100% naar 65%)[61], welke trend inmiddels is gestabiliseerd tussen de 60% en de 70%.

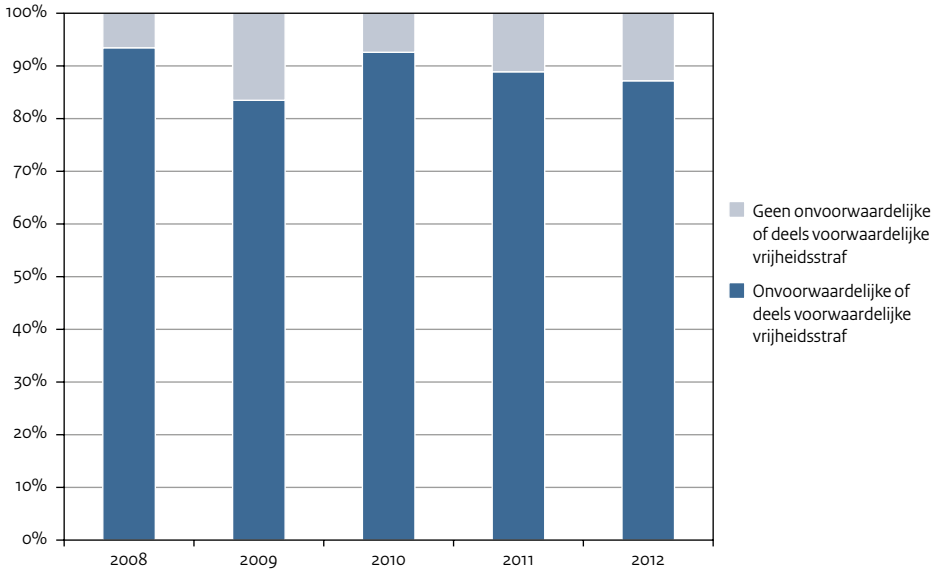
Veroordelingen in eerste aanleg en opgelegde straffen en maatregelen

Figuur 7.13 laat zien hoe vaak een onvoorwaardelijke of een deels voorwaardelijke vrijheidsstraf is opgelegd in de zaken waarin in eerste aanleg (mede) is veroordeeld voor mensenhandel.[62] De opgelegde straffen zijn niet altijd uitsluitend opgelegd ten aanzien van bewezen mensenhandelfeiten, het komt regelmatig voor dat ook andere feiten naast mensenhandel bewezen zijn verklaard.

60 Overigens betekent het bewezen verklaren van een gekwalificeerde vorm van mensenhandel, anders dan verwacht, niet dat hier ook altijd bij de strafoplegging rekening mee wordt gehouden; zie NRM 2012d, §6.3.1.

61 Zie NRM8, p. 131.

62 Zie Tabel B4.6.13 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

Figuur 7.13 Veroordelingen in eerste aanleg naar opgelegde hoofdstraf (2008-2012)

In totaal is gemiddeld in 89% van de mensenhandelveroordelingen een onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd. Dit aandeel varieert in het weergegeven tijdsbestek tussen de 83% (2009) en de 93% (2008).

In de totaal 410 zaken waarin veroordeeld is voor mensenhandel in de periode 2008-2012, is ook gekeken naar een selectie van opgelegde maatregelen en bijkomende straffen.[63] Van vrijheidsbenemende maatregelen (plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders, plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis/inrichting en terbeschikkingstelling (TBS) of, in het geval van minderjarige daders, plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ)) is vrijwel nooit sprake. In totaal is in vijf jaar tijd drie keer een TBS-maatregel opgelegd en twee keer een PIJ-maatregel. Vermogensmaatregelen komen wel regelmatig voor; in

63 Zie Tabel B4.6.14 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

ruim een derde van de veroordelende vonnissen (36%) is sprake van een schadevergoedingsmaatregel[64] en in ongeveer een tiende (9%) van onttrekking aan het verkeer.[65] Voor wat betreft bijkomende straffen is alleen gekeken naar verbeurdverklaringen, dit is veertig keer (10%) voorgekomen.

7.3.3 Voor mensenhandel opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg

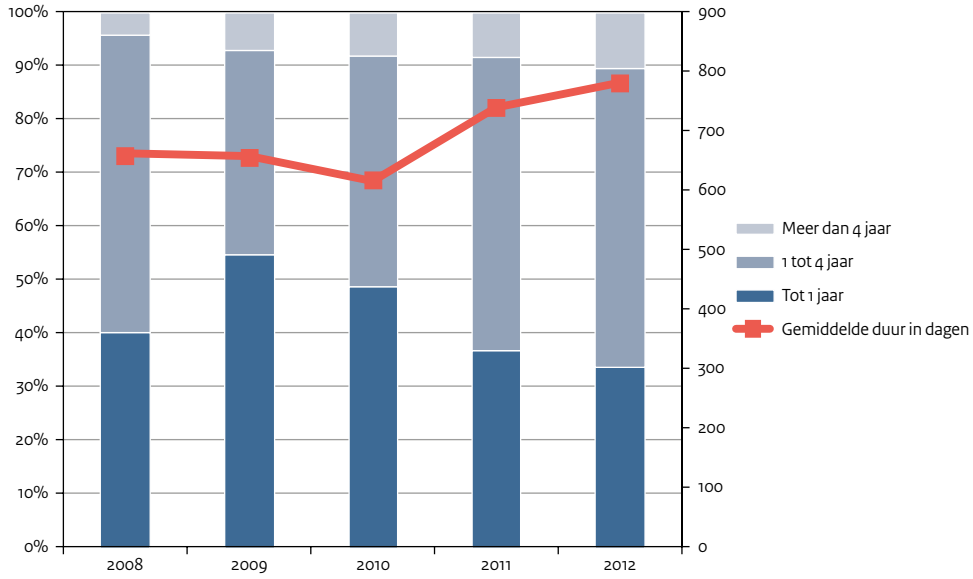
De duur van het onvoorwaardelijke deel van de opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg

Figuur 7.14 geeft een overzicht van de duur van het onvoorwaardelijke deel van de 365 opgelegde onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke vrijheidsstraffen.[66] De linker-as heeft betrekking op de verdeling in duurcategorieën (tot één jaar, één tot vier jaar en meer dan vier jaar) en de rechter-as op de gemiddelde duur in dagen. De duur heeft betrekking op een mensenhandelzaak met mogelijk meerdere bewezen verklaarde (mensenhandel)feiten.

64 Dit betekent overigens niet per se dat de schadevergoedingsmaatregelen zijn opgelegd vanwege de bewezen mensenhandelfeiten of ten aanzien van slachtoffers van mensenhandel. Het is evengoed mogelijk dat in de veroordelende vonnissen voor mensenhandel ook is veroordeeld voor andere delicten dan mensenhandel (waarbij sprake is van andere slachtoffers dan de mensenhandelslachtoffers) ten behoeve van wie de schadevergoedingsmaatregelen zijn opgelegd. Uit de kwalitatieve analyses van het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur (NRM 2012d, pp. 176-177) blijkt dat de vergoeding van schade aan slachtoffers eerder uitzondering dan regel is en dat er binnen de toekenningen van schade nog geen consistente lijn is ontwikkeld. De Nationaal rapporteur heeft aanbevolen om invulling te geven aan het recht van een slachtoffer mensenhandel op vergoeding van geleden schade. Zowel Officieren van Justitie als rechters spelen hierbij een belangrijke rol. Inmiddels (sinds december 2013) bestaat een handleiding voor de strafrechtspraktijk over het slachtoffer en de rechtspraak die in opdracht van het LOVS is geschreven (Candido e.a., 2013), die uiteraard ook van toepassing is op mensenhandelslachtoffers; zie §8.2 voor meer informatie over opgelegde schadevergoedingsmaatregelen.

65 Betrouwbare informatie ten aanzien van opgelegde ontnemingsmaatregelen is helaas niet uit OM-data te verkrijgen.

66 Zie Tabel B4.6.15 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens. In de voetnoten bij deze bijlagetabel staat de informatie over de gemiddelde duur in dagen vermeld.

Figuur 7.14 Opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg naar duurcategorie en gemiddelde duur in dagen (2008-2012)

De duur van het onvoorwaardelijke deel van de opgelegde vrijheidsstraffen is in 42% van de gevallen niet langer dan één jaar. Deze korter durende vrijheidsstraffen zijn steeds minder vaak opgelegd. In 2009 was nog in 55% van de opgelegde vrijheidsstraffen sprake van vrijheidsstraffen tot één jaar, terwijl dit in 2012 nog maar 34% betrof. Vrijheidsstraffen van meer dan vier jaar komen niet vaak voor (gemiddeld 8% over vijf jaar), maar wel steeds vaker (van 4% in 2008 naar 11% in 2012).[67] De indruk ontstaat zo dat de laatste jaren sprake is van een tendens naar zwaardere straffen. Dit wordt ondersteund door een recente stijging van de gemiddelde duur; van 616,3 dagen[68] in 2010 naar 781,0 dagen[69] in 2012. Met deze forse toename van het gemiddeld aantal opgelegde dagen in 2011 en 2012 lijken de in de praktijk door de rechter opgelegde straffen invulling te geven aan de verhoging van de wettelijke strafbedreiging sinds juli 2009, waarmee de wetgever de ernst van het misdrijf mensenhandel heeft willen benadrukken.[70]

67 Uit de kwalitatieve analyses van het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur (NRM 2012d, pp. 175-176) blijkt dat vergelijkbare mensenhandelzaken uiteenlopend worden bestraft. Ten behoeve van een consistente straftoemeting heeft de Nationaal rapporteur aanbevolen om binnen de Zittende Magistratuur (ZM) oriëntatiepunten te ontwikkelen. Het LOVS heeft inmiddels laten weten dit nog niet te gaan doen (brief van de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak aan de Minister van Veiligheid en Justitie terzake 'Bevindingen onderzoek mogelijkheden oriëntatiepunten voor straftoemeting mensenhandel', d.d. 6 december 2012; zie *Kamerstukken II* 2012/13, 28 638, nr. 96.

68 N: 74; Sd: 563,0 dagen.

69 N: 95; Sd: 686,8 dagen.

70 De meer recente wettelijke strafverhoging per april 2013 kan nog geen effect hebben op de cijfers tot en met 2012.

7.4 Berechting in hoger beroep

Uit Tabel B4.6.10 blijkt dat in de periode 2008-2012 in 349 mensenhandelzaken hoger beroep is ingesteld. Figuur 7.10 laat zien dat hiervan in de recentere jaren vaker sprake is. Ondanks het feit dat 'de instroom' (de door de rechter in eerste aanleg afgedane zaken waarbij hoger beroep is ingesteld) en 'de uitstroom' (de zaken die door de rechter in hoger beroep zijn afgedaan) per jaar geen cohort vormen, is het verschil van 349 zaken instroom en 120 zaken uitstroom[71] in de periode 2008-2012 opmerkelijk.[72]

In totaal zijn in de periode 2003-2012 – volgens de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) – 282 mensenhandelzaken in hoger beroep afgedaan. 162 in de eerste vijf jaar en 120 in de laatste vijf jaren.[73] Het aantal per jaar varieert tussen de 13 (2008) en de 43 (2006).[74] Gemiddeld leidt 86% van de afdoeningen in hoger beroep tot een veroordeling (mede) voor mensenhandel.[75] Hierin verschilt de periode 2003-2007 (87%) bijna niet van de periode 2008-2012 (84%). Dit percentage is een stuk hoger dan het veroordelingspercentage in eerste aanleg (59%, zie Figuur 7.9). Wanneer sprake is van een veroordeling voor in ieder geval mensenhandel in hoger beroep, wordt in 91% van de gevallen een onvoorwaardelijke of een deels voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd.[76] Ook hier bestaat nauwelijks verschil tussen de periode 2003-2007 (90%) en 2008-2012 (92%). Dit percentage is vergelijkbaar met de 89% opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg (zie Figuur 7.13). De duur van het onvoorwaardelijke deel van de opgelegde vrijheidsstraffen in hoger beroep is in 34% van de gevallen niet langer dan één jaar, in 35% tussen de één en de vier jaar en in 32% langer dan vier jaar. In de meest recente periode (2008-2012) is minder vaak sprake van vrijheidsstraffen van meer dan vier jaar (24%) dan in de periode 2003-2007 (38%).[77] Wanneer de periode 2008-2012 wordt vergeleken met de strafoplegging in eerste aanleg over deze zelfde periode (zie Figuur 7.14), dan blijkt dat straffen van meer dan vier jaar in hoger beroep

71 Zie Tabel B4.6.16 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

72 Met name omdat 'de instroom' gecorrigeerd is voor de zaken waarin het ingestelde hoger beroep is ingetrokken. Er zijn echter signalen dat het intrekken van ingesteld hoger beroep niet altijd consequent ingevoerd is in het registratiesysteem van het OM; zo is er een klein aantal mensenhandelzaken in OM-data waarbij geregistreerd staat dat hoger beroep is ingesteld en tegelijkertijd dat het vonnis in eerste aanleg onherroepelijk is. Deze constatering is echter bij lange na niet in staat het genoemde grote verschil van ruim 200 zaken in vijf jaar tijd te verklaren. Mogelijk bestaat een achterstand in afdoeningen in hoger beroep, maar deze achterstand zou dan inmiddels enorm opgelopen moeten zijn (in NRM8 werd immers over de periode 2000-2008 hetzelfde geconstateerd (NRM8, p. 134, voetnoot 169)). Dat het verschil te verklaren zou zijn door de achterstand van registratie in de OBJD in vergelijking tot OM-data (zie Bijlage 2.6: Onderzoeksverantwoording) is niet reëel omdat dit dan vooral voor de recente jaren zou gelden en dit blijkt niet het geval te zijn (peildatum: januari 2010) waren in de jaren 2003-2008 bijna hetzelfde aantal zaken in hoger beroep afgedaan (zie NRM8, p. 222, Tabel B3.3.7) als volgens peildatum april 2013 – het verschil betreft totaal maar dertien zaken in de jaren 2006-2008). Een duidelijke verklaring voor de geconstateerde inconsequentie is dus niet voorhanden.

73 Dit verschil is mogelijk wel (deels) te verklaren door de achterstand in registratie in de OBJD.

74 Zie Tabel B4.6.16 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

75 Zie Tabel B4.6.17 voor het volledige (inclusief de overige afdoeningen: 'vrijspraak' en 'OM niet ontvankelijk') en gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

76 Zie Tabel B4.6.18 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

77 Zie Tabel B4.6.19 voor het gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

veel vaker voorkomen (24% in hoger beroep en 8% in eerste aanleg). Hoger beroepzaken betreffen dus veelal veroordelende vonnissen met vaker zwaardere strafopleggingen.

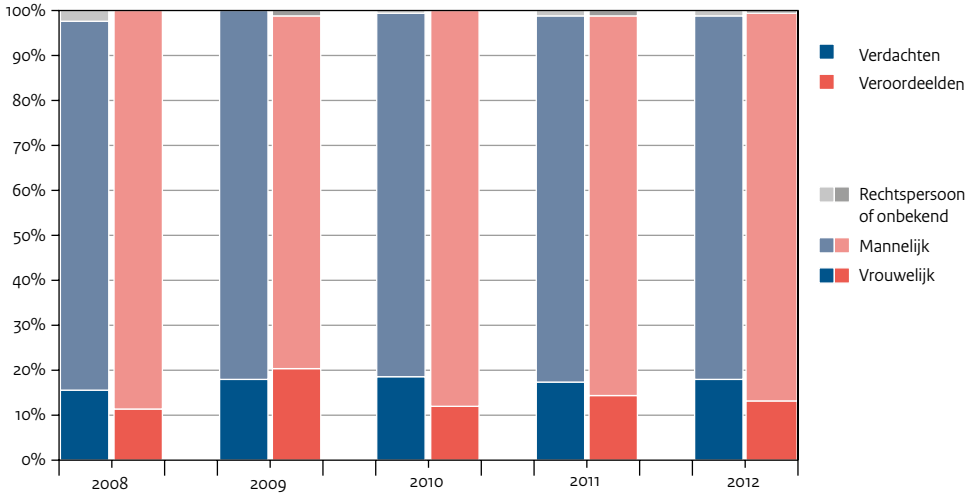
7.5 Kenmerken van verdachten en veroordelden

Aantal verdachten en veroordeelden

Voor het jaarlijks aantal verdachten van mensenhandel dat bij het OM wordt ingeschreven wordt verwezen naar Figuur 7.1. Het aantal personen dat jaarlijks in eerste aanleg wordt veroordeeld voor mensenhandel is te zien in Figuur 7.8.[78] Uit deze figuur blijkt dat dit aantal vanaf 2009 is gestegen van 66 naar 109 veroordeelde personen in 2012. In totaal gaat het om 410 veroordeelden in het weergegeven tijdsbestek van vijf jaar, met gemiddeld ruim 80 veroordeelden per jaar.

Geslacht verdachten en veroordeelden

In de volgende figuur is de verdeling naar geslacht te zien van de 1.139 verdachten die bij het OM zijn ingeschreven en van de 410 personen die in eerste aanleg zijn veroordeeld.[79]

Figuur 7.15 Geslacht verdachten en veroordeelden (2008-2012)

Zowel bij de verdachten als bij de veroordeelden is de grote meerderheid van het mannelijke geslacht (82% respectievelijk 86%). Het lijkt erop dat vrouwelijke verdachten relatief gezien minder vaak worden veroordeeld dan mannelijke verdachten. De 54 vrouwelijke *verdachten* in 2012 zijn geboren in

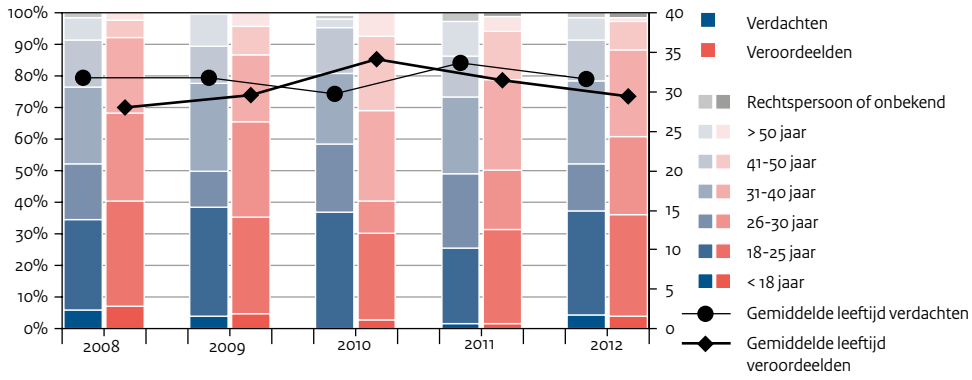
78 Figuur 7.8: Aantal in eerste aanleg afgedane zaken, tweede lijn in de figuur: Aantal veroordelingen/veroordeelde personen (mede) voor mensenhandel; zie Tabel B4.6.20 voor het volledige (inclusief indexcijfers en de relatieve groei ten opzichte van het voorgaande jaar) en gedetailleerde overzicht van deze gegevens.

79 Zie Tabel B4.6.21 en Tabel B4.6.22 voor de gedetailleerde overzichten van deze gegevens.

Nederland (26), Hongarije (6), Bulgarije (4), Roemenië (3), Suriname (3), China (2), Polen (2), Australië, Brazilië, Duitsland, Indonesië, voormalig Joegoslavië, Marokko, voormalige Nederlandse Antillen en Turkije (alle 1).[80] De veertien vrouwelijke *veroordeelden* in 2012 zijn geboren in Nederland (vijf), Hongarije (twee), Roemenië (twee), voormalig Joegoslavië, Marokko, Nigeria, de voormalige Sovjet-Unie en Thailand (alle één).[81]

Leeftijd verdachten en veroordeelden

De volgende figuur geeft inzicht in de leeftijdsverdeling van de bij het OM ingeschreven verdachten en voor de in eerste aanleg veroordeelde personen.[82] De linker-as heeft betrekking op de verdeling in leeftijdscategorieën (minderjarig, 18-25, 26-30, 31-40, 41-50, ouder dan 50, onbekend) en de rechter-as op de gemiddelde leeftijd. Het betreft de leeftijd ten tijde van het eerst gepleegde mensenhandeldelict waarvan de verdachten worden.

Figuur 7.16 Leeftijd verdachten en veroordeelden (2008-2012)

Gemiddeld is 3% van de verdachten en 4% van de veroordeelden minderjarig. In de weergegeven periode is de leeftijdscategorie 18-25 jaar bij zowel de verdachten als bij de veroordeelden het best vertegenwoordigd (31%). De gemiddelde leeftijd van de verdachten varieert tussen de 30,1 jaar[83] (2010) en de 33,7 jaar[84] (2011) en die van de veroordeelden tussen de 28,0 jaar[85] (2008) en de 34,1 jaar[86] (2010).[87]

80 Voor de geboortelanden van de vrouwelijke verdachten uit de voorgaande jaren (2008-2011) wordt verwezen naar eerdere rapportages/publicaties van de Nationaal rapporteur.

81 Voor de geboortelanden van de vrouwelijke veroordeelden uit de voorgaande jaren (2008-2011) wordt verwezen naar eerdere rapportages/publicaties van de Nationaal rapporteur.

82 Zie Tabel B4.6.23 en Tabel B4.6.24 voor de gedetailleerde overzichten van deze gegevens. In de voetnoten bij deze tabellen zijn per jaar de gemiddelde leeftijden en de standaard deviaties te vinden en over het totaal van vijf jaar is een verdeling gemaakt naar geslacht.

83 N: 213; Sd: 9,3 jaar.

84 N: 249; Sd: 11,7 jaar.

85 N: 75; Sd: 8,4 jaar.

86 N: 80; Sd: 11,8 jaar.

87 Er bestaan zowel bij de verdachten als bij de veroordeelden geen significante leeftijdsverschillen tussen mannen en vrouwen.

Geboorteland verdachten en veroordeelden

Tabel 7.3 toont de rangordening van de vijf meest voorkomende geboortelanden van de bij het OM ingeschreven verdachten en de in eerste aanleg veroordeelde personen.[88]

Tabel 7.3 Top-5 rangorde van geboortelanden verdachten en veroordeelden (2008-2012)

		2008	2009	2010	2011	2012	*Totaal 2008-2012*
Verdachten	Nederland	1e	1e	1e	1e	1e	1e
	Hongarije	2e	2e'	2e	3e	2e	2e
	Bulgarije	4e	5e	4e	2e	3e	3e
	Roemenië		4e	3e		4e	4e
	Marokko	3e	2e'	5e			5e
	Suriname				5e'	5e	
	Nederlandse Antillen[89]				4e		
	Turkije	5e			5e'		
	Sovjet-Unie[90]				5e'		
	China[91]				5e'		
Veroordeelden	Nederland	1e	1e	1e	1e	1e	1e
	Bulgarije	2e	2e'	4e'	3e'	2e	2e'
	Hongarije	5e'	4e	2e	2e	3e	2e'
	Roemenië				3e'	4e	4e
	Turkije	3e'			5e'	5e'	5e'
	Suriname		2e'	4e'			5e'
	Marokko	5e'	5e			5e'	
	Duitsland				5e'		
	Nigeria				5e'		
	Polen			3e			
	Nederlandse Antillen[92]	3e'		4e'			
	India			4e'			

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)[92]

88 Zie Tabel B4.6.25 en Tabel B4.6.26 voor de volledige (inclusief alle overige voorkomende geboortelanden en over het totaal de top 10) en gedetailleerde overzichten van deze gegevens.

89 Het huidige Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de speciale gemeenten van Nederland: Saba, Sint Eustatius en Bonaire (Caribisch Nederland).

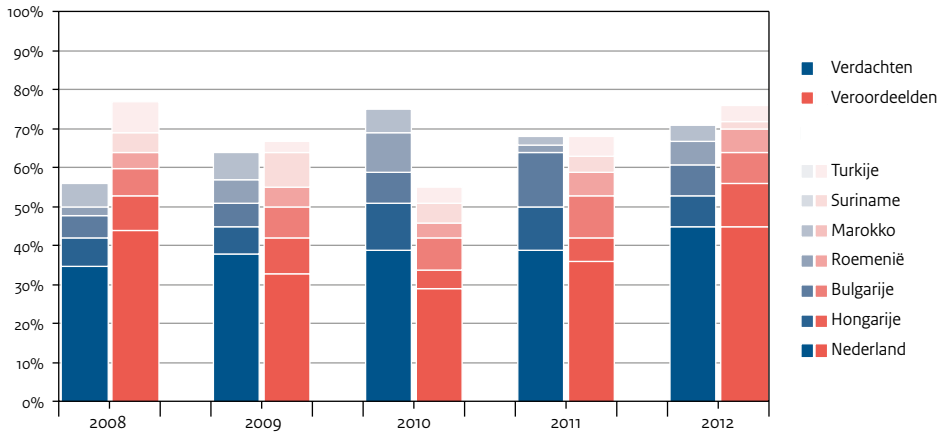
90 Het huidige Rusland en veertien huidige andere onafhankelijke staten.

91 Waaronder Hongkong.

92 Het huidige Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de speciale gemeenten van Nederland: Saba, Sint Eustatius en Bonaire (Caribisch Nederland).

De verdachten in de weergegeven periode zijn geboren in 58 verschillende landen en de veroordeelden in 36.[93] Nederland is elk afzonderlijk jaar voor zowel de verdachten als de veroordeelden het meest voorkomende geboorteland, gevolgd door drie Midden- en Oost-Europese landen (Hongarije, Bulgarije en Roemenië). Daar waar Marokko bij de verdachten de vijfde plek inneemt, is dit bij de veroordeelden een gedeelde plek voor Turkije en Suriname. Wel behoort Marokko in 2012, voor het eerst sinds 2009, weer tot de top 5 geboortelanden van de veroordeelden. Suriname komt in de twee meest recente jaren bij de verdachten voor het eerst voor in de top 5.

In Figuur 7.17 is de ontwikkeling van de totale top 5 geboortelanden van de verdachten en van de veroordeelden te zien. Voor de verdachten betreffen dit de volgende geboortelanden: Nederland, Hongarije, Bulgarije, Roemenië en Marokko (zie Tabel 7.3 laatste kolom) en voor de veroordeelden: Nederland, Bulgarije, Hongarije, Roemenië en Turkije en Suriname op een gedeelde vijfde plek (zie Tabel 7.3 laatste kolom). Deze geboortelanden betreffen niet ook ieder afzonderlijk jaar de top 5 (zie Tabel 7.3 derde tot en met zevende kolom).

Figuur 7.17 Ontwikkeling totale top 5 geboortelanden verdachten en veroordeelden (2008-2012)

Het percentage in Nederland geboren verdachten is in het weergegeven tijdsbestek met 10% gestegen; van 35% in 2008 naar 45% in 2012, en vertegenwoordigt gemiddeld 40% van alle verdachten. Het aandeel dat de drie Midden- en Oost-Europese geboortelanden samen innemen verschilt nogal. Het ene jaar is dit 14% (2008) en het andere jaar ruim twee keer zoveel (30% in 2010). Marokko neemt per jaar tussen de 2% (2011) en de 7% (2009) voor zijn rekening.

De veroordeelden die in Nederland zijn geboren representeren gemiddeld 38%, welk aandeel jaarlijks varieert tussen de 29% (2010) en de 45% (2012). Het is overigens onbekend hoeveel Nederlandse mensenhandelaren in het buitenland zijn veroordeeld. Het aandeel dat de drie Midden- en Oost-Europese geboortelanden samen innemen is in de twee meest recente jaren groter (24%-25%) dan in de drie jaren daarvoor (20%-21% in 2008 en 2009 en 16% in 2010). Suriname en Turkije nemen elk jaar een percentage tussen de 2% en de 9% voor hun rekening.

93 Exclusief de categorie 'rechtspersoon of onbekend'.

8 Schadevergoeding

8.1 Inleiding

Slachtoffers moeten, op grond van de EU-Richtlijn mensenhandel, de mogelijkheid hebben hun recht op schadevergoeding te effectueren.[1] In Nederland hebben slachtoffers meerdere mogelijkheden om schade die het gevolg is van een strafbaar feit vergoed te krijgen. In dit hoofdstuk is gekeken naar de manieren waarop (mogelijke) slachtoffers[2] compensatie hebben gekregen voor hun materiële schade (zoals schade aan eigendommen, medische kosten of afgepakte dan wel ingehouden verdiensten) en immateriële schade (smartengeld), binnen het strafproces en daarbuiten.

Om schadevergoeding te verkrijgen kan een slachtoffer zich als benadeelde partij voegen in het strafproces.[3] Wanneer de vordering wordt toegekend wordt hieraan vrijwel altijd, op vordering van het OM[4]

1 Richtlijn 2011/36/EU, art. 17: 'De lidstaten zorgen ervoor dat slachtoffers van mensenhandel toegang hebben tot bestaande regelingen voor de schadevergoeding van slachtoffers van opzettelijke gewelds-misdrijven.' In algemene zin is in de EU-Richtlijn mensenhandel opgenomen dat slachtoffers recht hebben op bijstand en ondersteuning voor, tijdens en tot een passende periode na het afsluiten van het opsporings- of vervolgingsonderzoek, zie Richtlijn 2011/36/EU, art. 11 lid 1. Ook de *Special Representative* van de OVSE heeft aangegeven dat mensenrechten van kwetsbare en verhandelde personen voorrang moeten krijgen, en dat dit ook het recht op schadevergoeding behelst. De Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties uitte haar zorg over het wereldwijde gebrek aan onder meer de mogelijkheden tot schadevergoeding; zie Resolutie 20/1 van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties (18 juli 2012), *Trafficking in persons, especially women and children: access to effective remedies for trafficked persons and their right to an effective remedy for human rights violations*, *UN Doc* A/HRC/RES/20/1; zie verder NRM9, p. 47.

2 Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in het vervolg uitsluitend gesproken over 'slachtoffers'.

3 Art. 51f Sv; zie NRM 2012d, p. 135 e.v.; zie verder NRM5, p. 82 e.v., NRM7, p. 497. Naast de hier genoemde gangbare manier kan de strafrechter ook een bijzondere voorwaarde opleggen die ziet op het herstel of de vergoeding van de door het strafbare feit veroorzaakte schade aan het slachtoffer (art. 14c lid 2 onder 1° en 2°). In een eerdere rapportage is ook gewezen op art 577b lid 2 Sv; zie NRM 2012d, p. 166. Verder staat voor het slachtoffer de weg van bemiddeling met de verdachte open (zie art. 51h Sv). Het slachtoffer kan er ook voor kiezen om zijn vordering (of een gedeelte daarvan) aan de burgerlijke rechter voor te leggen.

4 Wanneer een vordering ambtshalve wordt opgelegd betekent dit dat door de benadeelde partij geen vordering is ingediend of dat de Officier van Justitie (OvJ) geen vordering tot oplegging van de schadevergoedingsmaatregel heeft gedaan; zie ook Candido e.a. 2013, p. 169 e.v.

een schadevergoedingsmaatregel gekoppeld.[5] In dit geval neemt het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) de incasso uit handen van het slachtoffer. Zoals uit paragraaf 8.2 blijkt is het aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in 2012 aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. Dit hangt vermoedelijk samen met het gegeven dat het Openbaar Ministerie (OM) in 2012 ook meer mensenhandelzaken heeft afgedaan dan voorheen.[6] De inning van de toegewezen vorderingen blijkt een tijdrovende kwestie. In ruim de helft van de schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012 heeft de veroordeelde de schadevergoeding nog niet of nog niet volledig betaald. Sinds 1 januari 2011 is het op grond van de voorschotregeling mogelijk dat de staat aan het slachtoffer de schadevergoeding uitkeert wanneer de dader binnen acht maanden na het onherroepelijk worden van het vonnis of arrest niet of niet volledig aan zijn betalingsverplichting heeft voldaan. Hier blijkt veelvuldig gebruik van te worden gemaakt: in 86% (= 12) en 77% (= 27) van het totaal aantal schadevergoedingsmaatregelen is uitbetaald in het kader van de voorschotregeling. Een meer recente ontwikkeling is dat sinds 1 januari 2014 de Nederlandse wetgeving zo is aangepast dat conservatoir beslag gelegd kan worden op het vermogen van de verdachte tot bewaring van het recht op verhaal van een op te leggen schadevergoedingsmaatregel. Ook is geregeld dat de tenuitvoerlegging van een schadevergoedingsmaatregel vóór gaat op ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten behoeve van de staat. Uit de cijfers in paragraaf 8.2 blijkt dat in mensenhandelzaken echter in ieder geval tot in 2012 nauwelijks sprake was van ontnemingsmaatregelen.

Vanuit het perspectief om slachtoffers tegemoet te komen in hun geleden schade, kunnen zij hun materiële dan wel immateriële schade ook buiten het straf- of civiele recht verhalen: via het Schadefonds Geweldsmisdrijven (hierna: Schadefonds). Het Schadefonds heeft per medio 2012 haar beleid met betrekking tot mensenhandelzaken op twee punten gewijzigd: mensenhandel wordt tegenwoordig altijd aangemerkt als een opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf en slachtoffers van seksuele uitbuiting komen in aanmerking voor een hogere financiële tegemoetkoming dan voorheen.[7] De cijfers ten aanzien van de financiële tegemoetkomingen, die zijn opgenomen in paragraaf 8.3, duiden erop dat de aanpassing van het beleid zich wel vertaalt naar hogere financiële tegemoetkomingen voor zowel immateriële als materiële schade maar niet in relatief meer toegekende aanvragen.

Op aanbevelen van de Nationaal rapporteur[8] wordt in 2014 een nationaal verwijsmechanisme ontwikkeld,[9] dat onder meer de ketenaanpak ten behoeve van de bescherming van slachtoffers zal moeten garanderen. Hierbij wordt tevens aandacht besteed aan de ondersteuning aan slachtoffers bij het verhalen van hun schade.[10] Thans is tijdens de expert meetings omtrent het instellen van een nationaal verwijsmechanisme gesproken over het belang van nazorg aan het slachtoffer dat het geldbedrag heeft ontvangen, met name in het kader van de voorschotregeling.[11] Er moet worden voorkomen

5 Art. 36f Sr; NRM 2012d, §8.4.
6 Zie Hoofdstuk 7.
7 Zie §8.3.
8 Zie NRM9, aanbeveling 2.
9 Zie *Kamerstukken II* 2012/13, 28 638, nr. 108.
10 Zie over het nationaal verwijsmechanisme NRM9, §2.5; zie verder overweging 19 van de EU-Richtlijn mensenhandel op grond waarvan slachtoffers recht hebben op informatie en advies over verschillende manieren tot bescherming, waaronder onder andere het vorderen van schadevergoeding.
11 Expertmeetings project 'Nationaal Verwijsmechanisme Slachtoffers Mensenhandel', Ministerie van Veiligheid en Justitie, 21 en 23 januari 2014, Utrecht.

dat een slachtoffer, dat een grote som geld heeft gekregen een gemakkelijke prooi wordt binnen het mensenhandelcircuit.

8.2 Centraal Justitieel Incassobureau

Het CJIB is de landelijke dienst die in opdracht van het OM verantwoordelijk is voor de uitvoering van onder andere de schadevergoedings- en ontnemingsmaatregelingen.[12] Deze paragraaf bevat ten aanzien hiervan een cijfermatige analyse, voor wat betreft de bij het CJIB aangeleverde zaken.[13] Alvorens in te gaan op de cijfermatige gegevens wordt kort het kader aangeduid waarbinnen de gegevens zijn verzameld.

Het juridische kader

Een slachtoffer dat als gevolg van een strafbaar feit schade heeft geleden (materiële dan wel immateriële schade) kan zich als benadeelde partij voegen in het strafproces, waarbij de strafrechter dan gelijk met de uitspraak in de strafzaak beslist over de schadevergoeding.[14] Aan vrijwel alle zaken waarin de vordering wordt toegekend wordt de schadevergoedingsmaatregel gekoppeld.[15] Deze strafrechtelijke maatregel verplicht de veroordeelde om de toegewezen schadevergoeding aan de staat te betalen.[16,17] Het OM zorgt dan voor de uitvoering ten behoeve van het slachtoffer, opdat geen (vaak voor het slachtoffer onwenselijke) relatie hoeft te blijven bestaan tussen slachtoffer en verdachte.[18] Op bevel van de Officier van Justitie (OvJ) kan het aantal dagen vervangende hechtenis ten uitvoer worden gelegd. De vervangende hechtenis vervangt niet de schadevergoeding maar moet als drukmiddel dienen om de veroordeelde toch te laten betalen. Indien dit echter uiteindelijk niet gebeurt, ligt de verantwoordelijkheid voor tenuitvoerlegging niet meer bij het CJIB maar bij het slachtoffer en bestaat de kans dat het slachtoffer uiteindelijk toch met lege handen staat.[19]

Op 1 januari 2011 is de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces[20] in werking getreden, en daarmee ook de voorschotregeling. Op grond van de voorschotregeling is het mogelijk dat wanneer de verdachte binnen acht maanden na het onherroepelijk worden van het vonnis of arrest niet of niet volledig aan zijn betalingsverplichting heeft voldaan, de staat aan het

12 Zie *Stcr.* 2013, 5107.

13 Zie Bijlage 2.7 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij tabellen, figuren en toegepaste statistiek.

14 Art. 51f Sv; NRM5, p. 82 e.v., NRM7, p. 497; NRM 2012d, p. 135 e.v.; zie verder Sas 2010; Sas 2012.

15 NRM 2012d, §8.4.

16 Art. 36f lid 1 Sr; zie ook Sas 2010, p. 85.

17 De schadevergoedingsmaatregel hangt in de praktijk nauw samen met de vordering van de benadeelde partij en wordt opgelegd voor zover de verdachte aansprakelijk is voor de schade die door het strafbare feit is toegebracht bij het slachtoffer; zie Art. 36f lid 7 Sr-nieuw jo. Art. 24c Sr; zie ook Sas 2010, p. 85.

18 Zie NRM 2012d, §8.4.

19 Zie NRM 2012d, p. 149 e.v.

20 Zie Wet van 17 december 2009 (*Stb.* 2010, 1; *Stb.* 2010, 291); zie voor meer Kamerstukken over deze wet http://zoek.officielebekendmakingen.nl, behandeldossier/30 143.

slachtoffer de schadevergoeding uitkeert.[21,22] Zoals reeds in de Inleiding is genoemd is, ter voorkoming van herhaald slachtofferschap, nazorg aan het slachtoffer aan wie de schadevergoeding is uitgekeerd van belang. Dit geldt met name wanneer aan slachtoffers een aanzienlijk bedrag in één keer in het kader van een voorschotregeling wordt uitgekeerd.[23]

Op nationaal en internationaal niveau wordt al langere tijd gewezen op het belang om de afgenomen opbrengsten uit misdrijven te gebruiken om slachtoffers het geld te doen toekomen waar zij recht op hebben.[24] Sinds 1 januari 2014 is het mogelijk om conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte tot bewaring van het recht op verhaal van een op te leggen schadevergoedingsmaatregel.[25] Hierdoor kan worden voorkomen dat de verdachte zijn vermogen vervreemdt of bezwaart voordat een dergelijke maatregel is opgelegd.[26] Een afdoende wettelijke basis voor het claimen van ontnomen gelden voor het geval dat een schadevergoedingsvordering niet is ingediend dan wel toegekend, ontbreekt.[27] Echter, sinds de eerder genoemde wetswijziging, gaat de tenuitvoerlegging van schadevergoedingsmaatregelen ten behoeve van slachtoffers vóór op ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten behoeve van de staat.[28] Daarnaast heeft die tenuitvoerlegging ook voorrang op een boete.[29] Met betrekking tot het verkrijgen van een schadevergoeding is de positie van het slachtoffer aldus enigszins verbeterd. Deze aanpassingen spelen bij de in de deze paragraaf besproken cijfers over de periode 2008-2012 geen rol.

21 Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces; zie Wet van 17 december 2009, *Stb.* 2010, 1; in werking per 1 januari 2011, *Stb.* 2010, 291. Het mensenhandelartikel wordt expliciet genoemd als één van de misdrijven waarvoor de voorschotregeling geldt (*Stb.* 2010 ,311).

22 In het Uitvoeringsbesluit is opgenomen dat de voorschotregeling de eerste vijf jaar uitsluitend geldt voor slachtoffers van bepaalde gewelds- of zedenmisdrijven. Mensenhandel is hierbij expliciet opgenomen als geweldsmisdrijf waar de voorschotregeling voor geldt; zie art. 5 lid 2 jo. art. 1 lid 2 Uitvoeringsbesluit voorschot schadevergoedingsmaatregel; *Stb.* 2010, 311; *Kamerstukken II* 2004/05, 30 143, nr. 3; zie ook Sas 2012, p. 50.

23 Dit is reeds besproken tijdens de expertmeetings van het project 'Nationaal Verwijsmechanisme Slachtoffers Mensenhandel', Ministerie van Veiligheid en Justitie, 21 en 23 januari 2014, Utrecht.

24 Zie in dit verband ook art. 14 lid 2 VN-Verdrag inzake de bestrijding van georganiseerde misdaad en Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad (*PbEU* 2011, L 101/1), considerans 13; zie verder NRM 9, p. 298.

25 Wet van 26 juni 2013 tot aanpassing van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof in verband met de introductie van de mogelijkheid conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte ten behoeve van het slachtoffer; zie *Stb.* 2013, 278; zie ook *Kamerstukken II* 2011/12, 33 295, nr. 3 (MvT).

26 Zie *Kamerstukken II* 2011/12, 33 295, nr. 3 (MvT).

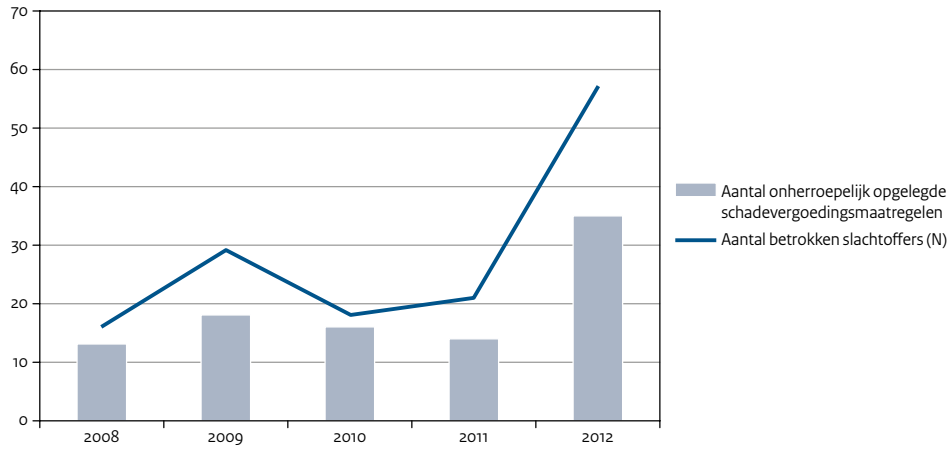
27 In een eerdere rapportage is wel gewezen op art. 577b lid 2 Sv; zie NRM 2012d, p. 166.

28 In art. 36e lid 8 Sr is nu vastgelegd dat dat het bij de bepaling van het te ontnemen bedrag in rechte toegekende vorderingen aan benadeelden derden alsmede de verplichting tot betaling aan de staat van een som geld ten behoeve van het slachtoffers als bedoeld in artikel 36f (schadevergoedingsmaatregel) voor zover die zijn voldaan, in mindering worden gebracht.

29 Zie art. 36f lid 4 Sr.

Schadevergoedingsmaatregelen

De volgende figuur toont het aantal schadevergoedingsmaatregelen dat per jaar is opgelegd in de periode 2008-2012.[30] Hierbij is het aantal slachtoffers ten behoeve van wie de schadevergoedingsmaatregelen zijn opgelegd weergegeven.[31]

Figuur 8.1 Aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen en betrokken slachtoffers (2008-2012)

Het aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen is in 2012 aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. Het gaat om 35 opgelegde schadevergoedingsmaatregelen ten opzichte van veertien opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in 2011. Het aantal betrokken slachtoffers is hiermee ook aanzienlijk gestegen, namelijk van 21 slachtoffers in 2011 naar 57 slachtoffers in 2012.[32] In totaal waren 141 slachtoffers betrokken bij de 96 opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012. Dat meer schadevergoedingsmaatregelen zijn opgelegd in 2012 ten opzichte van 2011 (en ook 2010) hangt vermoedelijk samen met het gegeven dat het OM in 2012 ook meer mensenhandelzaken heeft afgedaan dan voorheen, en dat het aandeel veroordelingen voor mensenhandel in 2012 flink is toegenomen (naar 71%).[33]

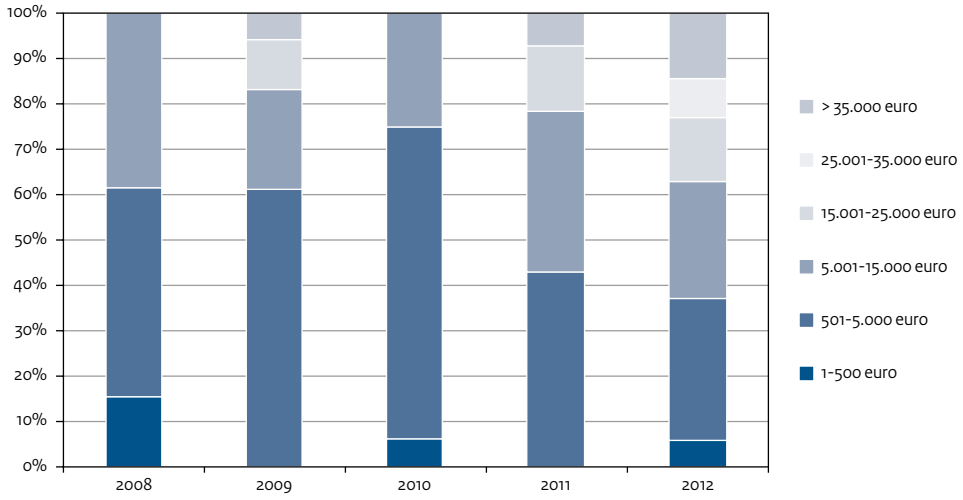
30 Het betreft hier uitsluitend de schadevergoedingsmaatregelen in mensenhandelzaken die bij het CJIB aangeleverd zijn.

31 Zie Tabel B4.7.1 voor een gedetailleerd overzicht van de opgelegde schadevergoedingsmaatregelen en de daarbij betrokken slachtoffers in de periode 2008-2012.

32 Gemiddeld gezien lijkt sprake te zijn van een minder grote stijging van het aantal slachtoffers. Zo was in 2012 sprake van 1,6 slachtoffers per schadevergoedingsmaatregel ten opzichte van 1,5 slachtoffers per schadevergoedingsmaatregel in 2011. In de jaren daarvoor ging het om gemiddeld 1,1 slachtoffers (2010), 1,6 slachtoffers (2009) en 1,2 slachtoffers (2008); zie Tabel B4.7.1.

33 Deze verklaring gaat echter niet volledig op. Vanaf 2009 zou het aantal door het OM afgedane mensenhandelzaken zijn gestegen van 179 naar 338 in 2012. En ook het aantal veroordelingen voor mensenhandel zou in 2010 ook al eens flink zijn toegenomen. Deze bevindingen worden niet teruggezien in meer opgelegde schadevergoedingsmaatregelen; zie verder Hoofdstuk 7.

De volgende figuur toont de bedragen die de rechter als schadevergoedingsmaatregel heeft opgelegd.[34] Het gaat hierbij om bedragen die per veroordeelde (niet: per slachtoffer) zijn opgelegd.[35]

Figuur 8.2 Schadevergoedingsmaatregelen naar opgelegd bedrag

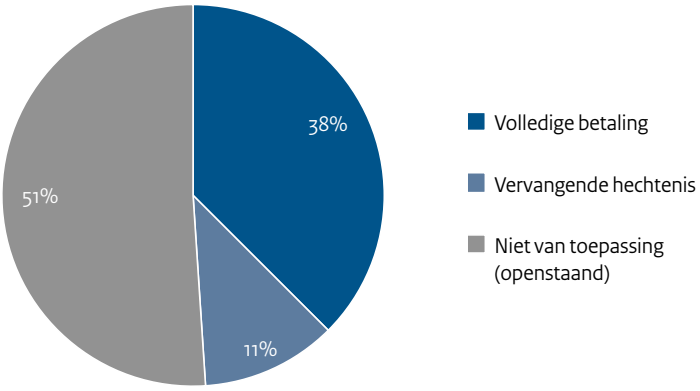
Tot en met 2010 lijkt op grond van de bovenstaande figuur meestal niet meer dan 5.000,- euro per veroordeelde te zijn opgelegd. Het gaat in de jaren 2008, 2009 en 2010 om respectievelijk 62% (= 8), 61% (= 11) en 75% (= 12), waarbij het vooral bedragen tussen de 501,- euro en 5.000,- euro betreft. Vanaf 2011 lijkt sprake te zijn van een omkeerpunt omdat in de meeste gevallen grotere bedragen dan 5.000,- euro zijn opgelegd. Het gaat in de jaren 2011 en 2012 om respectievelijk 57% (= 8) en 63% (= 22).

De volgende figuur toont welke opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in de totale periode 2008-2012 zijn afgedaan op de peildatum 1 oktober 2013.[36]

34 Zie Tabel B4.7.2 voor een gedetailleerd overzicht van de schadevergoedingsmaatregelen naar opgelegd bedrag.

35 Schriftelijke informatie van het CJIB, 5 maart 2014.

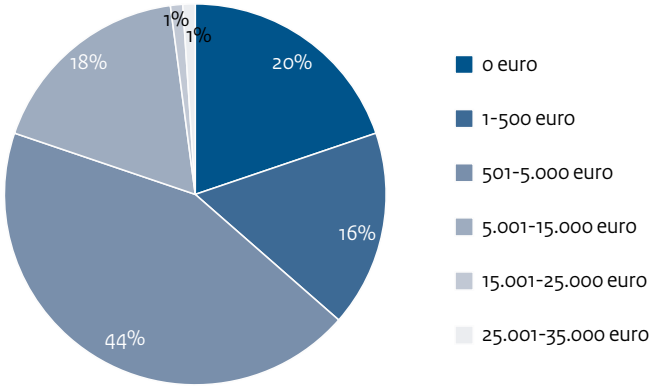
36 Zie Tabel B4.7.3 voor een gedetailleerd overzicht van de schadevergoedingsmaatregelen naar afdoening (uitgesplitst per jaar) in de periode 2008-2012.

Figuur 8.3 Schadevergoedingsmaatregelen naar afdoening (totaal van 2008-2012)

Zoals reeds is gebleken uit het jurisprudentieonderzoek, blijkt de inning van de toegewezen vorderingen een tijdrovende kwestie.[37] Ruim de helft, 51% (= 49), van de schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012 is dan ook nog niet afgesloten. De veroordeelde heeft dan de schadevergoeding nog niet of nog niet volledig betaald.[38] In 38% (= 36) is sprake van een volledige betaling en in 11% (= 11) is – op bevel van de OvJ – het aantal dagen vervangende hechtenis ten uitvoer gelegd.

De volgende figuur toont de bedragen die het CJIB heeft geïncasseerd in het totaal aantal schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012.[39]

Figuur 8.4 Schadevergoedingsmaatregelen naar afgedaan bedrag (totaal van 2008-2012)

37 Zie NRM 2012d, p. 149.

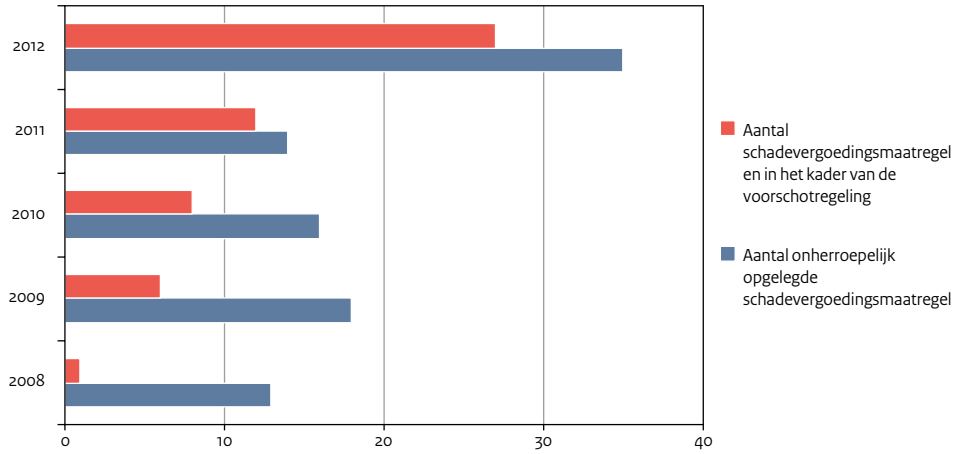
38 Het is mogelijk dat de rechter heeft besloten dat de veroordeelde de schadevergoeding in termijnen mag betalen of dat het CJIB onder strikte voorwaarden in bepaalde gevallen een betalingsregeling treft; zie ook NRM 2012d, p. 149.

39 Zie Tabel B4.7.4 voor een gedetailleerd overzicht van deze gegevens.

In 20% (= 19) van het totaal aantal schadevergoedingsmaatregelen is nog niets geïncasseerd.[40] Op peildatum 1 oktober 2013 stond dan immers ook nog 51% (= 49) van het totaal aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen open.[41] Op dezelfde peildatum is tot maximaal 35.000,- euro geïncasseerd, waarvan het grootste deel (44% (= 42) tussen de 501,- euro en 5.000,- euro viel. De afgedane bedragen kunnen op een latere peildatum groter zijn dan nu in Figuur 8.4 is te zien.[42]

Voorschotregeling

Vanaf 1 september 2011, acht maanden na inwerkingtreding van de Wet ter versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces zijn de eerste uitkeringen gedaan in het kader van de voorschotregeling. In het geval van schadevergoedingsmaatregelen opgelegd vóór 2011 geldt dat in een aantal zaken de voorschotregeling met terugwerkende kracht is toegepast.[43] De volgende figuur toont hoeveel schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012 zijn uitbetaald in het kader van deze regeling.[44]

Figuur 8.5 Schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling

Zoals de figuur toont, lijkt de voorschotregeling een goede aanvulling te vormen op de opgelegde schadevergoedingsmaatregelen. Immers, in 2011 en 2012 is respectievelijk 86% (= 12) en 77% (= 27) van het totaal aantal schadevergoedingsmaatregelen uitbetaald in het kader van de voorschotregeling. Gemiddeld is per schadevergoedingsmaatregel in het kader van de voorschotregeling 5.904,- euro (2011) en 17.941,- euro (2012) uitbetaald.[45]

40 Zie Tabel B4.7.4.
41 Zie Figuur 8.3.
42 Schriftelijke informatie van het CJIB, 5 maart 2014.
43 Schriftelijke informatie van het CJIB, 2 augustus 2013.
44 Zie Tabel B4.7.5 voor een gedetailleerd overzicht van de schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling.
45 Zie Tabel B4.7.5 voor een gedetailleerd overzicht van de afgedane bedragen van de schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling.

Opgelegde ontnemingsmaatregelen

Sinds 1 januari 2014 is in de wet geregeld dat de tenuitvoerlegging van schadevergoedingsmaatregelen ten behoeve van slachtoffers vóór gaat op ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ten behoeve van de staat.[46] In mensenhandelzaken is echter slechts in beperkte mate sprake geweest van opgelegde ontnemingsmaatregelen in mensenhandelzaken.[47] Van alle mensenhandelvonnissen in de periode 2010-2012[48] is slechts in twaalf mensenhandelzaken sprake geweest van ontneming.[49] In totaal bedraagt het initiële vorderingsbedrag van deze twaalf zaken bijna 165.000 euro. Twee van deze zaken zijn gesloten[50] en op beide is een bedrag tussen de 2.000 en 2.500 euro geïnd. In totaal is ruim 25.000 euro geïnd en staat er nog bijna 140.000 euro open[51].

Het is opvallend dat in mensenhandelzaken zo weinig wordt ontnomen. Immers, sinds 2008 zou de aanpak van criminelen in het algemeen steeds meer gericht zijn op het afpakken van crimineel verdiend geld.[52] Eén van de redenen dat in zeer beperkte mate ontnemingsmaatregelen zijn toegepast zou een beperkt zicht op de financiële stromen in mensenhandelzaken kunnen zijn.[53] Immers, zoals blijkt uit Hoofdstuk 6 zijn in opsporingsonderzoeken weinig strafrechtelijke financiële onderzoeken gestart om bijvoorbeeld te bepalen welke winsten een verdachte met eventuele criminele handelingen heeft behaald.[54] Financieel rechercheren in het algemeen verdient aandacht omdat informatie uit het financieel

46 Wet van 26 juni 2013 tot aanpassing van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en de Uitvoeringswet Internationaal Strafhof in verband met de introductie van de mogelijkheid conservatoir beslag te leggen op het vermogen van de verdachte ten behoeve van het slachtoffer; zie Stb. 2013, 278; zie ook *Kamerstukken II* 2011/12, 33 295, nr. 3 (Mvt); zie ook §8.2.

47 Op basis van de mensenhandelvonnissen in de periode 2008-2012 heeft het CJIB kunnen achterhalen hoe vaak sprake is geweest van ontnemingsmaatregelen (peildatum: 7 maart 2014). Een mensenhandelzaak wordt bij het CJIB aangeleverd als de ontnemingsmaatregel en de strafzaak beide onherroepelijk zijn. Het is dus mogelijk dat op een latere peildatum meer ontnemingsmaatregelen zijn opgelegd.

48 In de jaren 2010, 2011 en 2012 was sprake van respectievelijk 136, 133 en 153 mensenhandelvonnissen; zie NRM 2013.

49 Peildatum: 21 maart 2014.

50 Het aantal dagen tussen de datum van instroom bij het CJIB en de datum waarop de zaken zijn afgedaan bedroeg 272 en 87 dagen (schriftelijke informatie van het CJIB, 21 maart 2014).

51 De nog openstaande zaken hebben op peildatum 21 maart 2014 een gemiddelde doorlooptijd van 320 dagen (schriftelijke informatie van het CJIB, 21 maart 2014).

52 In 2008 is het programma 'Financieel Economisch Opsporen Politie' (FinEC) gestart, waarbij de financieel-economische invalshoek bij elk aspect van het politiewerk ingebed zou moeten worden; zie Inspectie Veiligheid en Justitie 2012; zie verder Hoofdstuk 6.

53 Ten aanzien hiervan is reeds in de Zevende rapportage de aanbeveling gedaan dat de OvJ een financieel onderzoek als onderdeel van het opsporingsonderzoek reeds bij de behandeling van de hoofdzaak overlegt, zodat de rechter zich een goed beeld kan vormen van de situatie. Daarnaast werd aanbevolen dat de OvJ daartoe ook de ontnemingsvordering gelijktijdig met de hoofdzaak kan aanbrengen; zie NRM7, aanbeveling 3 en 38; zie verder NRM 2012d, Hoofdstuk 8; NRM9, p. 107. Desondanks blijkt uit Hoofdstuk 6 dat in veel opsporingsonderzoeken geen strafrechtelijk financieel onderzoek wordt gestart, hetgeen overigens niet noodzakelijkerwijs betekent dat in zijn geheel niet financieel wordt gerechercheerd.

54 Zie Hoofdstuk 6.

onderzoek de ontnemingsprocedure kan steunen, alsmede de vordering tot schadevergoeding van het slachtoffer nader kan onderbouwen.[55]

8.3 Schadefonds Geweldsmisdrijven

Het Schadefonds Geweldsmisdrijven[56] (hierna: het Schadefonds) keert een financiële tegemoetkoming uit aan (nabestaanden van) slachtoffers van geweldsmisdrijven, die als gevolg van het betreffende misdrijf ernstig psychisch of fysiek letsel hebben opgelopen. Primair blijft de dader verantwoordelijk voor het vergoeden van de schade. Wanneer dit niet (geheel) mogelijk is en de schade ook niet op een andere wijze wordt vergoed, komt het Schadefonds in beeld.[57,58] Deze paragraaf bevat de cijfermatige gegevens omtrent de aanvragen van slachtoffers van mensenhandel voor financiële tegemoetkomingen in de periode 2009-2012.[59] In het navolgende wordt eerst kort het beleidskader geduid waarin de gegevens zijn verzameld.

Beleidskader omtrent financiële tegemoetkomingen van het Schadefonds
Zowel slachtoffers als nabestaanden van slachtoffers van een geweldsmisdrijf, met ernstig psychisch of lichamelijk letsel tot gevolg, kunnen in aanmerking komen voor een financiële tegemoetkoming in de immateriële (smartengeld) dan wel materiële schade (letselschade).[60] Het Schadefonds kan niet uitkeren als de geleden materiële schade bestaat uit bijvoorbeeld afgepakt geld.[61] Daarmee verschilt het van het CJIB.[62] Om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming, dient aan een aantal formele vereisten te worden voldaan.[63] Zo moet het misdrijf op Nederlands grondgebied hebben plaatsgevonden en moet de misdrijfperiode op of na 1 januari 1973 liggen. Ook mag het slachtoffer geen eigen aandeel hebben in het misdrijf. Verder dient de aanvraag binnen de wettelijke termijn van drie jaar te zijn gedaan. Wanneer een goede reden voor de latere indiening van de aanvraag aanwijsbaar is, wordt met dit laatste criterium in de praktijk coulant omgegaan.[64] In mensenhandelzaken is indiening van de aanvraag na afloop van

55 Voorts kan financieel rechercheren bijdragen aan de bewijsgaring in een opsporingsonderzoek en aan het inzichtelijk maken van criminele samenwerkingsverbanden; zie §6.3.3; NRM9, p. 298; zie ook paragraaf 2 van de Aanwijzing mensenhandel (*Strct*. 2013, 16 816).
56 Het Schadefonds Geweldsmisdrijven (hierna: het Schadefonds), dat in 1976 is opgericht, is een zelfstandig onderdeel van het Ministerie van VenJ en is wettelijk verankerd in de Wet schadefonds geweldsmisdrijven. Ter uitvoering van deze wet ontvangt het jaarlijks een subsidie van de minister conform art. 2 lid 1 Wet schadefonds geweldsmisdrijven (Wsg).
57 Schadefonds Geweldsmisdrijven 2013a.
58 Mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2013.
59 Zie Bijlage 2.7 voor de Verantwoording van de onderzoeksmethoden en Bijlage 3 voor de Toelichting bij tabellen, figuren en toegepaste statistiek.
60 Art. 3 lid 1 sub a en b Wsg.
61 Heemskerk & Willemsen 2013, p. 6.
62 Het CJIB neemt de incasso van het slachtoffer over wanneer door de rechter een schadevergoedingsmaatregel is opgelegd; zie NRM 2012d, p. 135.
63 Schadefonds Geweldsmisdrijven 2013b.
64 Schadefonds Geweldsmisdrijven 2013a.

de termijn van drie jaar geen uitzondering.[65] Tot slot dient aantoonbaar sprake te zijn van ernstig psychisch of fysiek letsel.[66]

Per 3 augustus 2012 is het beleid van het Schadefonds met betrekking tot mensenhandelzaken op twee belangrijke punten gewijzigd.[67] Zo wordt mensenhandel tegenwoordig altijd aangemerkt als een opzettelijk gepleegd geweldsmisdrijf.[68] Om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen, moet nog wel aan de eerdergenoemde formele vereisten worden voldaan. Bovendien moet mensenhandel aannemelijk zijn, waarbij wordt uitgegaan van objectieve aanwijzingen.[69] In de praktijk lijkt de aannemelijkheid van mensenhandel vaak een knelpunt te zijn.[70] Wanneer sprake is geweest van seksuele uitbuiting of het laten verwijderen van organen, gaat het Schadefonds er per definitie vanuit dat sprake is van ernstig letsel. In andere mensenhandelzaken onderzoekt het Schadefonds of ernstig letsel aan de orde is.[71] Een tweede punt waarop het Schadefonds het beleid heeft gewijzigd is dat slachtoffers van seksuele uitbuiting in aanmerking komen voor een hogere financiële tegemoetkoming voor geleden immateriële schade dan voorheen, welke kan variëren van 1.000 euro tot 10.000 euro.[72] Met betrekking tot de materiële schade kan het Schadefonds tot maximaal 25.000 euro uitkeren aan kosten als direct gevolg van het opgelopen letsel, zoals

65 Zo blijkt uit de cijfermatige gegevens inzake aanvragen bij het Schadefonds dat hiervan in de periode 2009-2012 in 23% van de gevallen sprake was (peildatum: september 2013). Indien de aanvraag betrekking heeft op een zedenmisdrijf en niet binnen drie jaar na het plegen van het misdrijf is ingediend, wordt deze verschoonbaar geacht als deze binnen zes maanden is ingediend, nadat het slachtoffer in staat was met derden over het gebeurde te praten. Is ook deze termijn overschreden dan dient door de aanvrager een aannemelijke zwaarwegende reden voor de termijnoverschrijding te worden aangevoerd als reden voor verschoonbaarheid.

66 Zie Schadefonds Geweldsmisdrijven 2013c, p. 8 e.v.

67 NRM 2012d, p. 163.

68 Conform art. 17 van de EU-Richtlijn mensenhandel (2011/36/EU) inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad 5 april 2011, *PbEU* 2011, L 101/1 en art. 273 Sr.

69 Bijvoorbeeld een proces-verbaal dat voldoende opsporingsindicaties bevat die verifieerbaar of objectiveerbaar waren, een vervolgingsbeslissing van de OvJ of een rechterlijke uitspraak. Medische rapportages kunnen ter ondersteuning van objectieve aanwijzingen dienen; zie De Vries 2012 over het (mogelijke) gebruik van medisch-psychologische rapportages in aanvragen voor een financiële tegemoetkoming van het Schadefonds.

70 Mondelinge informatie van het Schadefonds, 25 november 2013.

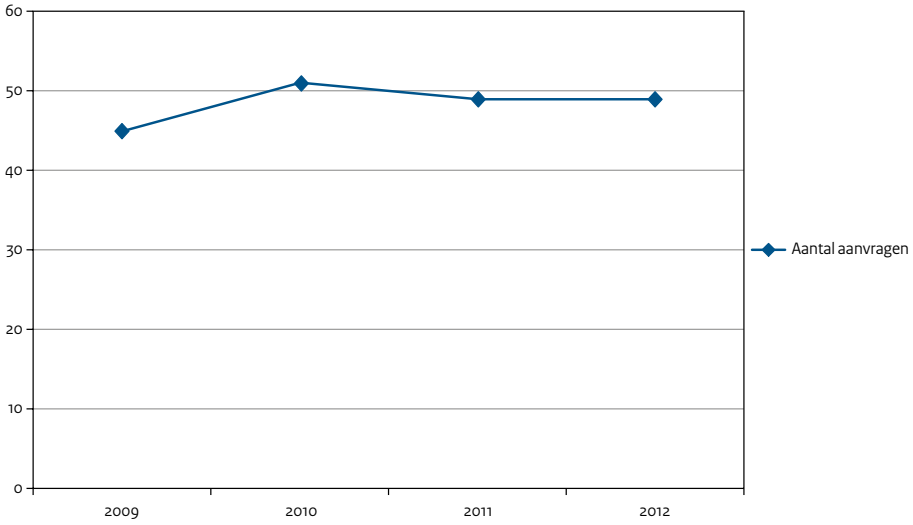
71 Daarbij zijn verklaringen van bijvoorbeeld medisch specialisten en psychotherapeuten NIP van belang. Zie 'Schadefonds past beleid mensenhandel aan', *Schadefonds Geweldsmisdrijven* 17 oktober 2012, https://schadefonds.nl/nieuws/162-schadefonds-past-beleid-mensenhandel-aan (geraadpleegd 28 december 2013).

72 De genoemde bedragen gelden per november 2013 (mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014).

medische of psychologische hulp of reiskosten.[73] Vanaf het moment van inwerkingtreding geldt het beleid voor alle lopende zaken in primaire en bezwaarfase.[74]

Aantal aanvragen

Zoals de volgende figuur toont is het aantal aanvragen in de periode 2009-2012 redelijk stabiel gebleven.[75] In de periode 2009-2012 was sprake van respectievelijk 45, 51, 49 en 49 aanvragen.[76] Het aantal bij CoMensha geregistreerde mogelijke slachtoffers in deze periode was aanzienlijk groter.[77] Er bestaan echter verschillende mogelijkheden voor slachtoffers om schade (gedeeltelijk) vergoed te krijgen en mogelijk kent niet iedereen de weg naar het Schadefonds; of heeft niet elk bij CoMensha geregistreerd slachtoffer behoefte aan een financiële tegemoetkoming van het Schadefonds.

Figuur 8.6 Aantal aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012)

73 Zie 'Schadefonds past beleid mensenhandel aan', *Schadefonds Geweldsmisdrijven* 17 oktober 2012, https://schadefonds.nl/nieuws/162-schadefonds-past-beleid-mensenhandel-aan (geraadpleegd 28 december 2013).

74 Zie NRM 2012d, p. 158.

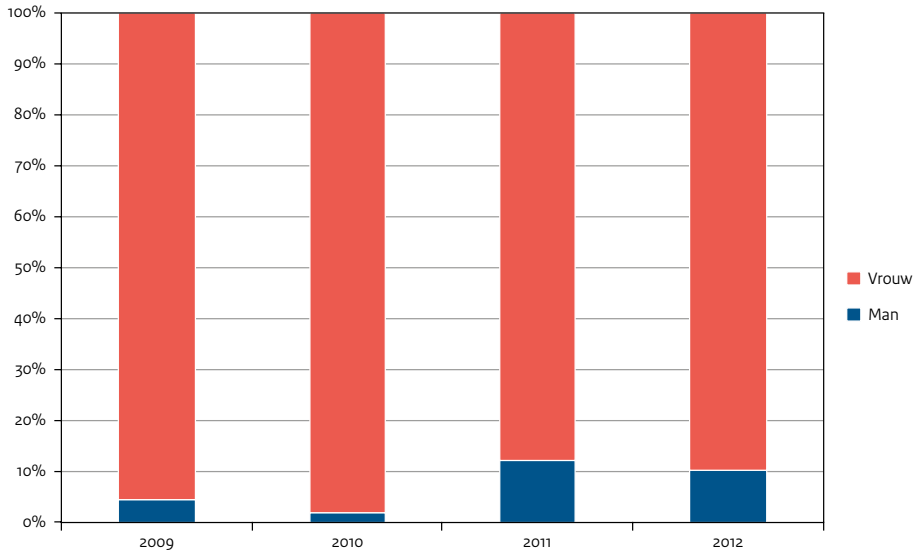
75 Zie Tabel B4.7.6 voor een gedetailleerd overzicht van het aantal aanvragen in de periode 2009-2012.

76 Het Schadefonds heeft over de periode 2009-2012 totalen van respectievelijk 59, 74, 59 en 63 dossiers aangeleverd met gegevens omtrent aanvragen van slachtoffers van (al dan niet) mensenhandel. In respectievelijk 45, 51, 49 en 49 van deze dossiers was art. 250a dan wel 273f Sr genoemd ter aanduiding van het type geweldsmisdrijf. In deze zaken ging het dus om mensenhandelzaken. In de overige zaken was mensenhandel op zijn minst een overweging (mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014). Aangezien in deze dossiers andere wetsartikelen ter aanduiding van het type geweldsmisdrijf zijn genoteerd, zijn deze niet meegenomen in de tabel.

77 N:909 in 2009; N: 993 in 2010; N: 1.222 in 2011 en N:1.711 in 2012; zie §2.2.2.

Persoonskenmerken van slachtoffers die een aanvraag hebben ingediend in 2009-2012

De volgende figuur toont dat in de periode 2009-2012 aanzienlijk meer vrouwelijke dan mannelijke slachtoffers een aanvraag bij het Schadefonds hebben ingediend.[78]

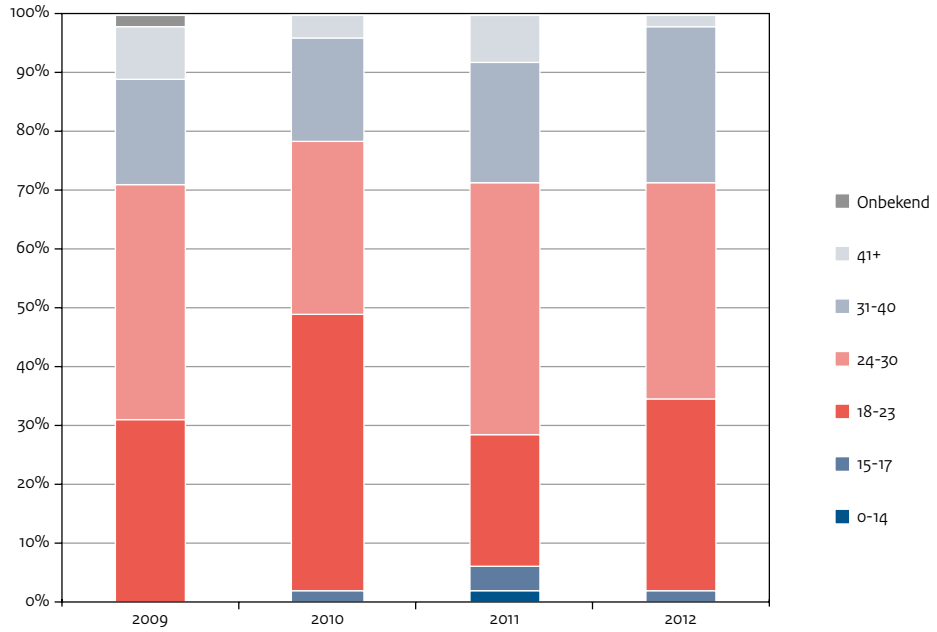
Figuur 8.7 Aantal aanvragen naar het geslacht van de slachtoffers (2009-2012)

De volgende figuur toont per jaar de leeftijdscategorieën waartoe de slachtoffers behoorden ten tijde van hun aanvraag in de periode 2009-2012.[79,80]

78 Zie Tabel B4.7.7 voor een gedetailleerd overzicht van het geslacht van de slachtoffers die in de periode 2009-2012 een aanvraag hebben ingediend. Het feit dat meer vrouwen een aanvraag hebben ingediend stemt overeen met het aandeel vrouwelijke mogelijke slachtoffers ten opzichte van het aandeel mannelijke mogelijke slachtoffers dat is gemeld bij CoMensha. Bij CoMensha is echter een groter aandeel man; zie ook §2.2.2.

79 Zie Tabel B4.7.8 voor een gedetailleerd overzicht van de leeftijd van de slachtoffers, die in de periode 2009-2012 een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming hebben ingediend, ten tijde van de aanvraag.

80 Wanneer de leeftijdscategorie ten tijde van de afloop van de mensenhandelsituatie in ogenschouw wordt genomen, was een aanzienlijk deel van de slachtoffers tussen de 18 en 23 jaar (43% (= 83)). In 28% (= 54) ging het om slachtoffers van 24 tot en met 30 jaar, 12% (= 24) had betrekking op 31- tot en met 40-jarigen en 3% (= 6) op 41-plussers. Het aantal minderjarigen betrof 12% (= 24). In 2% (= 3) van de gevallen was de leeftijd onbekend; zie Tabel B4.7.9.

Figuur 8.8 Leeftijdscategorieën van slachtoffers ten tijde van de aanvraag (2009-2012)

Zoals de bovenstaande figuur toont, is in de periode 2009- 2012 de grootste groep van de aanvragen afkomstig van slachtoffers in de leeftijdsgroep van 24 tot en met 30 jaar (37% (= 72))[81], gevolgd door slachtoffers in de leeftijdsgroep van 18 tot en met 23 jaar (34% (= 65)). Relatief weinig minderjarigen hebben een aanvraag ingediend. Het gaat in de periode 2009-2012 om 3% (= 5). Dit is opmerkelijk in verband met het aandeel minderjarigen dat geregistreerd is bij CoMensha. In de periode 2009-2012 is 14% van de door CoMensha geregistreerde slachtoffers minderjarig.[82] Het is mogelijk dat Nederlandse slachtoffers hun schade kunnen verhalen via hun verzekering en om die reden geen aanvraag voor een financiële tegemoetkoming hebben ingediend bij het Schadefonds. Echter zou deze verklaring dan voor alle Nederlandse slachtoffers gelden, terwijl een aanzienlijk deel van de aanvragers bij het Schadefonds uit Nederland komt.[83]

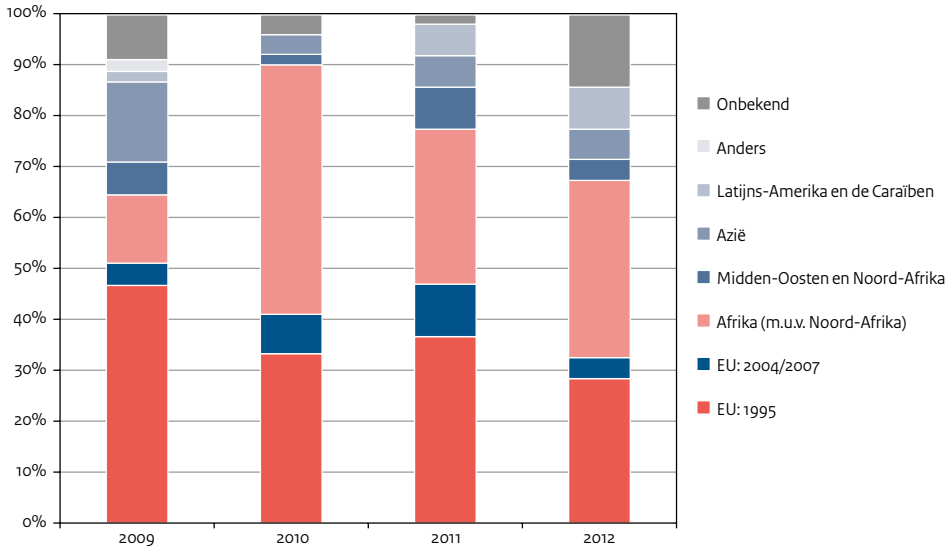
De slachtoffers met een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming in de periode 2009-2012, zijn afkomstig uit 36 verschillende landen, met name uit Nederland (36% (= 69)), Nigeria (12% (= 23)) en Sierra

81 Het is onduidelijk waarom in 2010, in vergelijking tot andere jaren, een groter aandeel 18- tot en met 23-jarigen een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming had ingediend (mondelinge informatie van het Schadefonds, 25 november 2013).

82 Zie §2.2.2

83 Zie Tabel B4.7.10.

Leone (6% (= 12)).[84] De volgende figuur geeft een beeld van de herkomstregio's van de slachtoffers met een aanvraag bij het Schadefonds in de periode 2009-2012.[85]

Figuur 8.9 Herkomstregio's slachtoffers (2009-2012)

In de periode 2009-2012 is het grootste aandeel slachtoffers met een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming afkomstig uit Europese lidstaten die sinds 1995 zijn aangesloten bij de Europese Unie. Het gaat in de gehele periode om 36% (= 70), waarvan het merendeel in Nederland is geboren. Een andere groep die sinds 2010 prominent in de cijfers verschijnt, is de groep die afkomstig is uit Afrika[86]. Het gaat om 34% (= 63) van de aanvragen in de periode 2009-2012, waarbij Nigeria en Sierra Leone de meest voorkomende geboortelanden zijn.[87] Afrika was de meest voorkomende herkomstregio in 2010 en 2012. Het totale percentage slachtoffers uit Azië bedraagt in de periode 2009-2012 8% (= 15). Opvallend is dat in de periode 2009-2012 slechts een gering aandeel (7% (= 13)) van de aanvragers afkomstig is uit de EU: 2004/2007, terwijl deze groep in aanzienlijk grotere mate voorkomt in de CoMensha-registraties. De Midden- en Oost-Europese personen (EU: 2004/2007) die bij CoMensha zijn geregistreerd worden ook niet in dezelfde mate gesignaleerd in de opvang. Het is mogelijk dat slachtoffers die geen gebruik maken van de opvang tevens minder in aanraking komen met de instanties die slachtoffers naar het Schadefonds doorverwijzen, waaronder met name de advocatuur en Slachtofferhulp Nederland.[88]

84 Zie Tabel B4.7.10 voor een gedetailleerd overzicht van de geboortelanden van de slachtoffers die in de periode 2009-2012 een aanvraag hebben ingediend.

85 Zie Tabel B4.7.11 voor een gedetailleerd overzicht van de herkomstregio's van de slachtoffers die in de periode 2009-2012 een aanvraag hebben ingediend.

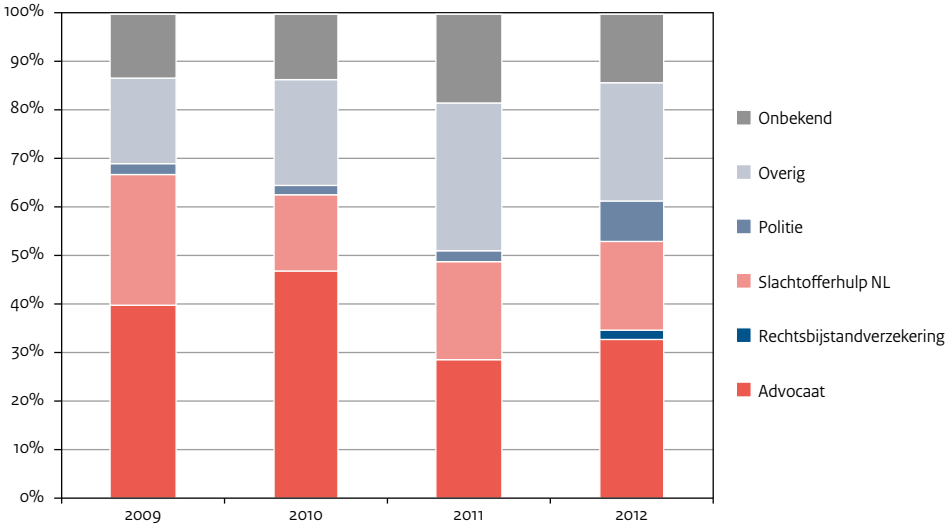
86 Met uitzondering van de Noord-Afrikaanse landen.

87 Het gaat om respectievelijk 23 (= 37%) en 12 (= 19%) van de 63 aanvragen die afkomstig zijn van slachtoffers uit Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika).

88 Zie Figuur 8.10.

Verwijzingen naar het Schadefonds

De volgende figuur toont dat veelal advocaten[89] en Slachtofferhulp Nederland slachtoffers in de periode 2009-2012 hebben doorverwezen naar het Schadefonds.[90] Het gaat om respectievelijk 37% (= 72) en 20% (= 39). De rechtsbijstandsverzekering speelt met 1% (= 1) nauwelijks een rol bij het doorverwijzen. Ook de politie speelt een kleine rol bij het doorverwijzen. Over het geheel is 4% (= 7) van de slachtoffers doorverwezen door de politie. Tot slot is 24% (= 46) doorverwezen door een andere instantie óf zonder doorverwijzing.[91]

Figuur 8.10 Verwijzingen naar het Schadefonds (2009-2012)

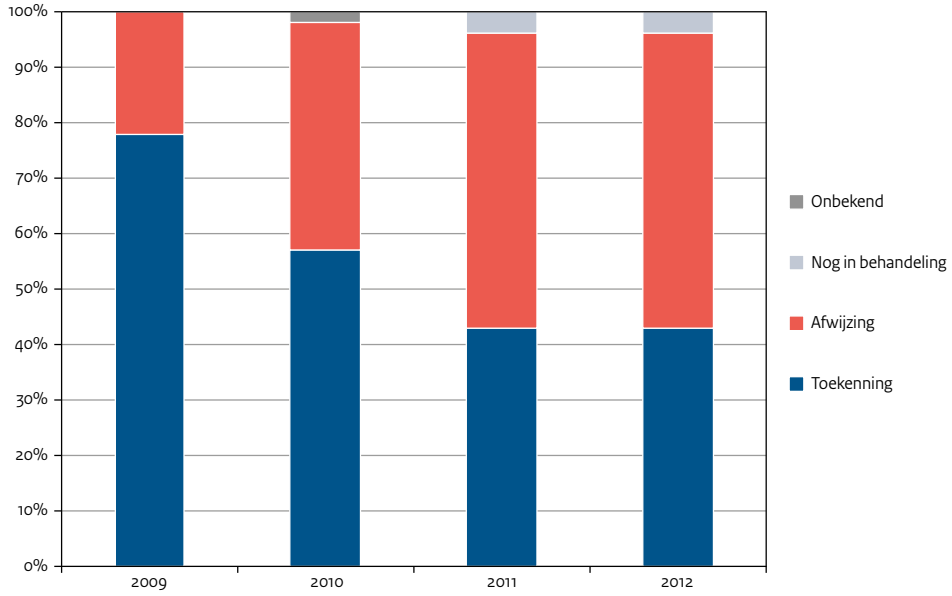
89 Een slachtoffer heeft, bijvoorbeeld tijdens de bedenktijd op grond van de regeling inzake gebruik van het tijdelijk verblijf voor slachtoffers, recht op rechtsbijstand. Dit recht is ook gewaarborgd in onder andere het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel, art. 12. Een rechtshulpverlener kan indien nodig advies geven over de juridische consequenties van het doen van aangifte of het op andere wijze verlenen van medewerking aan een opsporings- of vervolgingsonderzoek (Hoofdstuk B8/3 Vc). Vanuit de rechtsbijstand wordt dus ook doorverwezen naar het Schadefonds.

90 Zie Tabel B4.7.12 voor een gedetailleerd overzicht van de verwijzingen door instanties naar het Schadefonds.

91 Het is onbekend wat de categorie 'overig' precies behelst. Het kan gaan om een andere instantie dan de politie, Slachtofferhulp Nederland, het OM, advocaten of de rechtsbijstandverzekering. Het is tevens mogelijk dat het slachtoffer niet met tussenkomst van een instantie bij het Schadefonds is terechtgekomen maar bijvoorbeeld via internet zelf de weg naar het Schadefonds heeft gevonden (mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014).

Beslissingen op aanvragen in de periode 2009-2012

De volgende figuur toont de beslissingen op aanvragen van slachtoffers in de periode 2009-2012.[92,93]

Figuur 8.11 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012)

In de bovenstaande figuur is te zien dat het percentage toekenningen van een financiële tegemoetkoming aan slachtoffers de laatste jaren is gedaald. In 2009 kreeg nog 78% (= 35) van de slachtoffers een financiële tegemoetkoming toegekend. In 2010, 2011 en 2012 is dat gedaald naar respectievelijk 57% (= 29), 43% (= 21) en 43% (= 21).[94]

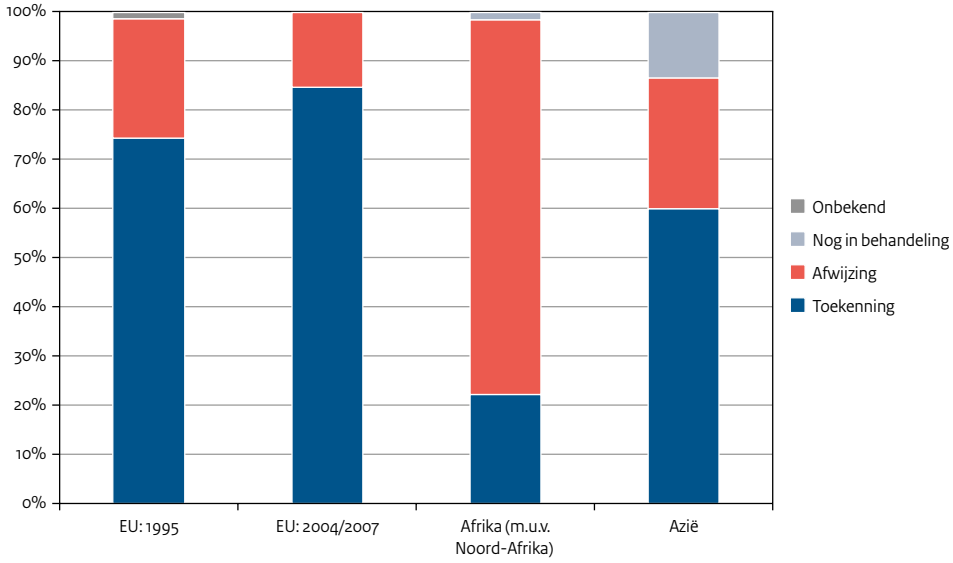
De volgende figuur toont de beslissingen op aanvragen naar de vier meest voorkomende herkomstregio's in de periode 2009-2012.[95]

92 Het gaat hierbij om de beslissingen ten tijde van het aanleveren van het databestand aan de Nationaal rapporteur, waarbij geen onderscheid is gemaakt tussen beslissingen op eerste aanvragen en beslissingen op bezwaar (peildatum: september 2013).

93 Zie Tabel B4.7.13 voor een gedetailleerd overzicht van de beslissingen op aanvragen in de periode 2009-2012.

94 De beslissingen zien op de laatste fase, zoals bekend bij het Schadefonds. Dit betekent dat een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming, die in eerste instantie is afgewezen en in tweede instantie is toegekend, als toekenning staat genoteerd. Hoewel het aantal toekenningen de laatste jaren lijkt te zijn gedaald, is het mogelijk dat nog niet is besloten over eventuele bezwaren.

95 Zie Tabel B4.7.14 voor een gedetailleerd overzicht van de beslissingen op aanvragen naar herkomstregio in de periode 2009-2012.

Figuur 8.12 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen naar herkomstregio (2009-2012)

Met name binnen de groep slachtoffers afkomstig uit Afrika zijn de aanvragen in de periode 2009-2012 afgewezen.[96] Het gaat om 76% (= 48) van het totaal aantal aanvragen (N: 63) van Afrikaanse slachtoffers in de periode 2009-2012. Relatief gezien zijn de meeste toekenningen gedaan op aanvragen van slachtoffers uit de EU: 2004/2007, waarbij het gaat om 85% (= 11) van het totaal aantal aanvragen (N: 13) binnen deze groep. Ook binnen de groep slachtoffers uit de EU-1995 (met name de Nederlandse nationaliteit) volgen meestal toekenningen op de aanvragen. Het gaat in dit geval om 74% (= 52) van het totaal aantal aanvragen (N: 70). Dit geldt evenzeer voor slachtoffers uit Azië, voor wie over het geheel 60% (= 9) van het totaal aantal aanvragen (N: 15) tot een toekenning heeft geleid.

Afwijzingen van aanvragen van slachtoffers afkomstig uit een (West-)Afrikaans land

Uit Figuur 8.12 blijkt dat aanvragen van Afrikaanse slachtoffers relatief veel vaker worden afgewezen.[97] Deze zorgelijke constatering staat niet op zichzelf en moet gezien worden in de lijn van andere zorgelijke constateringen die zijn gedaan in deze rapportage[98] over dezelfde groep slachtoffers. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat binnen de pilot kansloze aangiften[99] vaker

96 Slachtoffers afkomstig uit de herkomstregio's EU: 1995, EU: 2004/2007, Afrika óf Azië verschillen significant van elkaar met betrekking tot de beslissing (afwijzing of toekenning) die zij hebben gekregen op hun aanvraag aan het Schadefonds. Het verband tussen de herkomstregio van een slachtoffer en de beslissing op een aanvraag aan het Schadefonds is zeer sterk: $\chi 2$: 43,52; df: 3; $p < 0{,}01$ (V: 0,53; $p < 0{,}01$).

97 Zie Tabel B4.7.14.

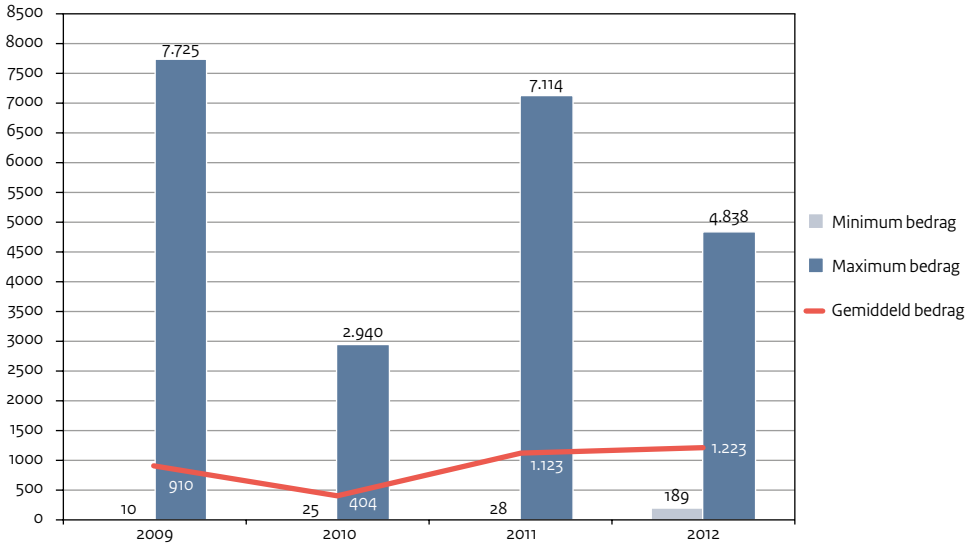
98 Zie Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 5.

99 Deze pilot is van start gegaan op 1 september 2012 en is afgerond op 31 december 2013; zie §5.2.2 voor meer informatie over deze pilot.

geseponeerd is bij Afrikaanse slachtoffers en het Schadefonds bij geseponeerde zaken vaker is overgegaan tot afwijzing van de aanvraag, met de motivering dat het slachtofferschap van mensenhandel niet voldoende aannemelijk is gemaakt. Hoewel dit het juiste besluit kan zijn, moet evenwel gewaakt worden dat een sepot van de strafzaak niet per definitie gelijk wordt gesteld aan het niet (kunnen) zijn van een slachtoffer van mensenhandel.[100]

Financiële tegemoetkomingen voor materiële schade in de periode 2009-2012

De onderstaande figuur toont de minimale, maximale en gemiddelde financiële tegemoetkomingen voor materiële schade in de periode 2009-2012.[101] Zoals gezegd is de maximaal mogelijke financiële tegemoetkoming voor materiële schade 25.000,- euro.[102]

Figuur 8.13 Financiële tegemoetkomingen voor materiële schade (2009-2012)

100 In diverse voorgaande rapportages van de Nationaal rapporteur is onderbouwd dat een kansloze aangifte niet per definitie inhoudt dat de aangever geen slachtoffer kan zijn; zie bijvoorbeeld NRM7, §5.3; §15.5.3; p. 617; NRM9, p. 178.

101 Zie Tabel B4.7.16 voor een gedetailleerd overzicht van de financiële tegemoetkomingen voor materiële schade in de periode 2009-2012; op basis van het aangeleverde databestand is niet duidelijk in hoeverre de bedragen verrekeningen waren met door de rechter opgelegde schadevergoedingsmaatregelen.

102 Zie 'Schadefonds past beleid mensenhandel aan', *Schadefonds Geweldsmisdrijven* 17 oktober 2012, https://schadefonds.nl/nieuws/162-schadefonds-past-beleid-mensenhandel-aan (geraadpleegd 28 december 2013).

In 2012 zijn gemiddeld gezien de hoogste bedragen uitgekeerd: in Figuur 8.13 verwijst de lijn naar de gemiddeld uitgekeerde bedragen. De gemiddelde financiële tegemoetkoming voor materiële schade bedroeg dat jaar 1.223,- euro.[103] In 2009, 2010 en 2011 was het gemiddelde bedrag respectievelijk 910,- euro[104], 404,- euro[105] en 1.123,- euro.[106] De maximumbedragen lagen in 2009 en 2011 aanzienlijk hoger met respectievelijk 7.725,- en 7.114,- euro, dan in 2010 en 2012, waarin respectievelijk maximaal 2.940,- en 4.838,- euro werd toegekend. Tot slot lag in 2012 het minimum bedrag met 189,- euro hoger dan in de voorgaande jaren, waarin respectievelijk minimaal 10,- euro, 25,- euro en 28,- euro werd uitgekeerd[107]. In 2010 zijn opvallend lagere financiële tegemoetkomingen voor materiële schade toegekend en in 2012 opvallend hogere. Driekwart van de toekenningen in 2010 betrof een bedrag van 500,- euro of lager, terwijl dit in 2009, 2011 en 2012 respectievelijk 990,- euro, 1.144,- euro en 1.984,- euro betrof.[108,109]

Financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade in de periode 2009-2012

In de volgende figuur zijn de financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade in de periode 2009-2012 opgedeeld in de schalen die het Schadefonds in 2012 hanteerde.[110] Het minimale bedrag dat kon worden toegekend, was 600,- euro (schaal 1). Maximaal kon 10.000,- euro worden toegekend (schaal 8). De volgende figuur toont de tegemoetkomingen voor de immateriële schade per jaar.

103 N: 8; Sd: 1.622,- euro.

104 N: 20; Sd: 1.792,- euro.

105 N: 23; Sd: 606,- euro.

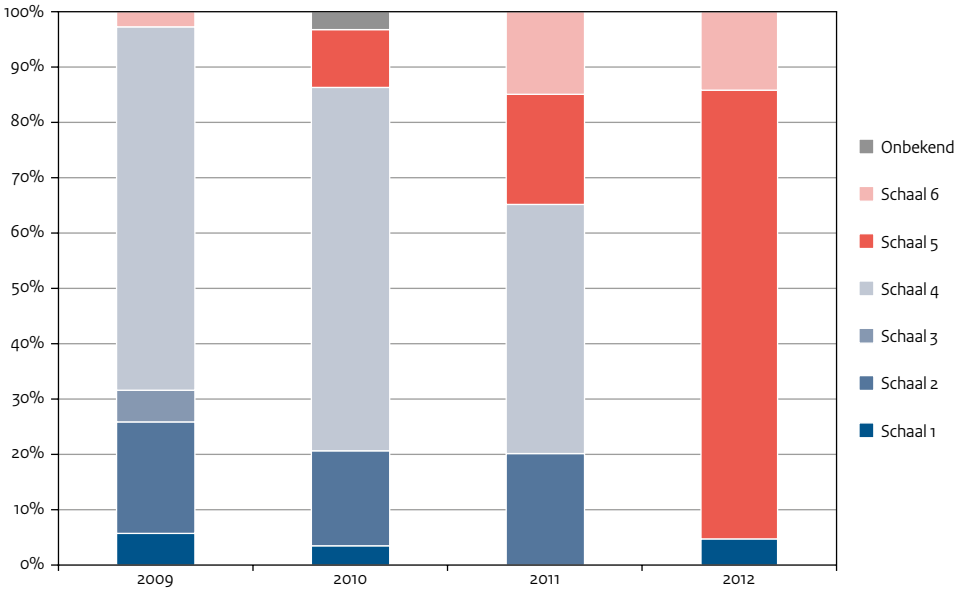
106 N: 18; Sd: 1.789,- euro.

107 Waarschijnlijk gaat het hierbij om aanvragen van slachtoffers met weinig (aantoonbare) materiële schade. Het is ook mogelijk dat het bij deze bedragen voor materiële schade om verrekeningen gaat (mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014).

108 Zie Tabel B4.7.17 voor een gedetailleerd overzicht van de financiële tegemoetkomingen voor materiële schade opgedeeld in kwartielen.

109 Een specifieke verklaring voor de stijgende lijn in de hoogte van de toegekende bedragen als tegemoetkoming voor de materiële schade kan niet worden gegeven. Mogelijke opties refereren aan een versoepeld omgaan met het beleid in 2012 ten opzichte van 2010 of betere bekendheid van het slachtoffer of van de doorverwijzende instantie met het gegeven dat het Schadefonds financiële tegemoetkomingen uitkeert voor (ook) materiële schade (mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014).

110 Zie Tabel B4.7.15 voor een gedetailleerd overzicht van de financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade in de periode 2009-2012. Hoewel het Schadefonds in 2013 een nieuwe schaalindeling kent, wordt hier uitgegaan van de schalen die het Schadefonds in 2012 hanteerde. De verkregen data zien immers op de periode 2009-2012. De volgende schaaltoepassing geldt vanaf 1 januari 2012: Schaal 1 – 550,- euro (oud), 600,- euro (nieuw); Schaal 2 – 1.400,- euro (oud), 1.500,- euro (nieuw); Schaal 3 – 2.100,- euro (oud), 2.300,- euro (nieuw); Schaal 4 – 2.750,- euro (oud), 3.000,- euro (nieuw); Schaal 5 – 4.150,- euro (oud), 4.500,- euro (nieuw); Schaal 6 – 5.500,- euro (oud), 6.000,- euro (nieuw); Schaal 7 – 8.250,- euro (oud), 9.000,- euro (nieuw); Schaal 8 – 9.100,- euro (oud), 10.000,- euro (nieuw) (schriftelijke informatie van het Schadefonds, 3 september 2012).

Figuur 8.14 Financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade per categorie (2009-2012)

Uit de bovenstaande figuur blijkt dat tot aan 2011 het grootste aantal toekenningen binnen schaal 4 (3.000,- euro in 2012 of 2.750,- euro in de periode 2008-2011) viel. Ook een aanzienlijk aantal toekenningen viel binnen de schaal 2 (1.500,- euro in 2012 of 1.400,- euro in de periode 2009-2012). In 2012 zijn in verhouding tot voorgaande jaren de hoogste bedragen voor immateriële schade uitgekeerd. In dat jaar viel 81% (= 17) van de uitkeringen voor immateriële schade in schaal 5 (4.500,- euro in 2012 of 4.150 euro in de periode 2008-2011). Dit gegeven valt samen met de aanpassing van het beleid van het Schadefonds in 2012, waarbij slachtoffers van seksuele uitbuiting in aanmerking komen voor een hogere financiële tegemoetkoming voor geleden immateriële schade dan voorheen.[111] Een gering deel, gemiddeld 7% (= 7), van de toekenningen voor immateriële schade in de periode 2009-2012 viel in schaal 6 (6.000,- euro in 2012 of 5.500,- euro in de periode 2009-2012), wat tevens de hoogste toegekende schaal voor uitkeringen van immateriële schade voor slachtoffers blijkt te zijn.

Tot slot, hoewel het in 2012 aangepaste beleid van het Schadefonds[112] niet terug te zien is in *meer* toegekende aanvragen van slachtoffers, lijken de cijfers aan te tonen dat dit nieuwe beleid wel doorwerkt in de *hoogte* van de toegekende tegemoetkomingen, zowel materieel als immaterieel.

111 Zie §8.3; mondelinge informatie van het Schadefonds, 26 februari 2014.

112 Zie §8.3.

9 Een blik over de grens: internationale mensenhandelstatistieken

9.1 Inleiding

Vanwege het grensoverschrijdende aspect in veel mensenhandelzaken is het relevant om ook in de aanpak ervan grensoverschrijdend te werk te gaan. Dat statistieken onderdeel uitmaken van een internationale aanpak tegen mensenhandel wordt steeds meer erkend.[1] Hoe statistieken hierbij kunnen worden gebruikt staat, vanwege de beperkte vergelijkbaarheid van mensenhandelstatistieken tussen landen, vaak nog ter discussie.

Internationale mensenhandelstatistieken zijn relevant wanneer deze inzicht geven in iets, waar op uitsluitend nationaal niveau, geen inzicht in gegeven kan worden (paragraaf 9.2). Denk bijvoorbeeld aan het inzichtelijk maken van de bewegingen die verdachten en (mogelijke) slachtoffers[2] maken tussen herkomst-, transit- en bestemingslanden. Of kennis over opkomende trends op internationaal niveau hetgeen aanleiding kan zijn tot oplettendheid in Nederland of samenwerking met bepaalde (bron)landen. Desalniettemin is het de vraag hoe vergelijkbaar en in het verlengde daarvan, hoe bruikbaar de mensenhandelstatistieken op internationaal niveau zijn. Het verkrijgen van internationaal geharmoniseerde data over mensenhandel is gecompliceerd, vooral omdat de definities van mensenhandel en methoden

1 In de Derde rapportage heeft de Nationaal rapporteur reeds een aanbeveling gedaan ten aanzien van het versterken van de internationale samenwerking op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en dataverzameling; zie NRM3, aanbeveling 53. In de voorgaande 'Mensenhandel in en uit beeld' heeft de Nationaal rapporteur wederom het belang van internationale dataverzameling benadrukt, waarbij het volgende is aanbevolen: 'De Nederlandse regering moet blijven inzetten op internationale samenwerking, ten behoeve van verbetering van dataverzameling en- analyse op nationaal niveau, als ten behoeve van internationale dataverzameling; zie NRM 2012f, aanbeveling 7; zie verder bijvoorbeeld Goodey 2008; Young 2009; Weitzer 2012.

2 Ten behoeve van de leesbaarheid wordt in het vervolg van dit hoofdstuk uitsluitend gesproken over 'slachtoffers'.

ten aanzien van dataverzameling sterk verschillen tussen landen.[3] De bruikbaarheid van internationale mensenhandelstatistieken wordt uitvoerig besproken in paragraaf 9.3. Hierbij wordt gewezen op het veelbelovende project *'Tools for validation and utilisation of EU statistics on human trafficking'* (TrafStat) waarin een antwoord wordt gezocht op de vraag in hoeverre Europese mensenhandelstatistieken vergelijkbaar en bruikbaar zijn voor beleid op EU-niveau.[4]

Als gevolg van een beperkte vergelijkbaarheid is het weinig zinvol dat naar internationale mensenhandelstatistieken wordt gekeken om de prevalentie van mensenhandel in de verschillende landen te vergelijken. Wel zouden mensenhandelstatistieken – in ieder geval ten dele – een beeld kunnen geven van de aanpak van mensenhandel in een specifiek land. Zo is in het jurisprudentieonderzoek (2012) gebruik gemaakt van statistieken ter ondersteuning van de analyse van mogelijke valkuilen in de juridische toepassing van het mensenhandelartikel.[5] Vanwege de complexiteit van mensenhandelzaken is het van belang dat rechters beschikken over voldoende kennis en ervaring met betrekking tot mensenhandelzaken. In ruim driekwart van de zaken in 2010 was echter sprake van rechters die slechts eenmaal in dat jaar een mensenhandelzaak hadden behandeld. Verder bleek dat rechters in vergelijkbare mensenhandelzaken uiteenlopende straffen hebben opgelegd.[6] De aanbevelingen uit het jurisprudentieonderzoek[7] zijn de aanleiding geweest voor het toenmalig Landelijk Overleg Voorzitters van Strafsectoren (LOVS) om van de berechting van mensenhandelzaken een specialisatie te maken.[8] Internationale mensenhandelstatistieken kunnen op vergelijkbare wijze aangeven welke landen verbeteringen moeten treffen in hun aanpak van mensenhandel en welke landen zouden kunnen gelden als *best practices*. Het integreren van kwantitatieve en kwalitatieve data kan dan verder bijdragen aan de objectiviteit van beleidsevaluaties zoals die van de *Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings* (GRETA). In paragraaf 9.4 wordt, aan de hand van een aantal reeds verschenen of nog te verschijnen artikelen ten behoeve van het project TrafStat, de relevantie van internationale mensenhandelstatistieken ter ondersteuning van beleidsevaluaties beschreven.[9]

3 Niettemin is reeds een aantal initiatieven genomen ter verkrijging van internationaal vergelijkbare data omtrent mensenhandelpraktijken. Een groot aantal van deze initiatieven is (mede) gefinancierd door de Europese Commissie. De Nationaal rapporteur is bij verschillende projecten betrokken geweest als projectpartner; zie ook NRM7, §3.2; NRM8, §3.2.1; NRM 2012f, §7.2; zie voor een overzicht van dergelijke internationale dataverzamelingsinitiatieven ook Bundeskriminalamt 2009.

4 Tilburg University, *'Trafstat – A brief note on objectives and activities'* (schriftelijke informatie van INTERVICT, 24 oktober 2012); zie ook NRM 2012f, §7.3.2; NRM9, p. 37.

5 Zie NRM 2012d.

6 Ibid.

7 Ibid.

8 Zie NRM 2012d, aanbeveling 1. Vanaf 2009 werkt het Openbaar Ministerie al met gespecialiseerde mensenhandelofficieren; zie ook NRM 2012d, p. 13 ; NRM7, p. 401 e.v.

9 Zie bijvoorbeeld Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat'. In J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, TrafStat, *Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

9.2 Waarom zijn internationale mensenhandelstatistieken nodig?

In verschillende internationale documenten is het belang van internationaal geharmoniseerde dataverzameling op het gebied van mensenhandel onderstreept.[10] Denk bijvoorbeeld aan de EU-Richtlijn mensenhandel. Hierin is opgenomen dat iedere lidstaat een nationaal rapporteur moet aanstellen die verantwoordelijk is voor het 'monitoren van tendensen inzake mensenhandel, het meten van de resultaten van bestrijdingsmaatregelen, onder meer door statistieken te verzamelen in nauwe samenwerking met relevante organisaties uit het maatschappelijk middenveld die op dit gebied actief zijn, en rapportering.'[11] In Nederland is het rapporteren over de aard en omvang van mensenhandel formeel de taak van de Nationaal rapporteur.[12] Nationale mensenhandelstatistieken vormen de basis voor internationale mensenhandelstatistieken.[13]

In de Negende rapportage zijn reeds de gepubliceerde internationale mensenhandelstatistieken van de *United Nations Office of Drugs and Crime* (UNODC) en van de Europese Commissie beschreven.[14] UNODC verzamelt namens de Verenigde Naties (VN) wereldwijd kwantitatieve data over mensenhandel die vervolgens gepubliceerd worden in het tweejaarlijkse '*Global Report on Trafficking in Persons*'.[15] UNODC heeft voor haar laatste rapport aangegeven dat er een aanzienlijke stijging is geweest in beschikbare kwantitatieve data over mensenhandel vanuit diverse landen. In het rapport zijn kwantitatieve data opgenomen vanuit verschillende instanties in 132 landen.[16] De Europese Commissie heeft in 2013 voor het eerst mensen-

10 Allereerst in de Haagse verklaring van 1997 (*The Hague Ministerial Declaration on European Guidelines for Effective Measures to Prevent and Combat Trafficking in Women for the Purpose of Sexual Exploitation*, Den Haag 24-26 april 1997) en later ook in het Actieplan ter implementatie van het Stockholmprogramma in 2010 (*Action plan Implementing the Stockholm Programme*, 20 April 2010, COM(2010)171def).

11 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, 5 april 2011 (hierna EU-Richtlijn mensenhandel), art. 19.

12 Wet Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen; zie *Kamerstukken II* 2012/13, 33 309, nr. 7.

13 Zie NRM 2012f, Hoofdstuk 7.

14 NRM9, pp. 34-38.

15 Dit is in lijn met de Resolutie 64/293 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (12 augustus 2010), *United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons*, *UN Doc* A/RES/64/293. In deze resolutie roept de *United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons* op tot de noodzaak van het creëren van meer kennis over mensenhandel, om het ontwikkelen en de implementatie van '*evidence-based*' interventies te faciliteren; zie ook NRM9, p. 34; zie verder het Verdrag van de Verenigde Naties (VN) tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad waarin is genoemd dat landen moeten overwegen gegevens over georganiseerde misdaad te verzamelen, uit te wisselen en te analyseren van (kwantitatieve) gegevens (Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad (New York, 15 november 2000), *Trb.* 2001, 69 en 2004, 35, Art. 28). Het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel (hierna: VN-Palermo Protocol) is onderdeel van het genoemde Verdrag van de VN.

16 UNODC heeft veruit de meeste informatie ontvangen van nationale instituties (88%). Andere informatiebronnen waren intergouvernementele organisaties (5%) en non-gouvernementele organisaties (7%); zie UNODC 2012, p. 18.

handelstatistieken over de periode 2008-2010 gepubliceerd in het rapport '*Trafficking in Human Beings. Eurostat Methodologies and Working Papers*'.[17] [18] Dit rapport ziet op data uit alle toenmalige 27 EU-lidstaten en Kroatië, IJsland, Montenegro, Noorwegen, Servië, Turkije en Zwitserland.

De relevantie van internationale mensenhandelstatistieken

Zoals in de inleiding is genoemd zijn internationale mensenhandelstatistieken zoals die van UNODC en de Europese Commissie relevant wanneer deze inzicht geven in iets waar, op uitsluitend nationaal niveau, geen inzicht in gegeven kan worden.[19] Hierbij kan gedacht worden aan de bewegingen die verdachten en slachtoffers maken tussen herkomst-, transit- en bestemmingslanden. Zo bevat het hierboven genoemde rapport van UNODC een analyse over de mensenhandelstromen op basis van informatie over slachtoffers die in beeld zijn.[20] De meest relevante conclusie is dat slachtoffers meestal binnen de regio waar ze vandaan komen worden uitgebuit (intraregionale mensenhandel).[21] Ook uit het rapport van de Europese Commissie blijkt dat mensenhandel zich vooral intraregionaal lijkt af te spelen.[22] Daarnaast zouden verschillende regio's gekenmerkt worden door verschillende typen mensenhandel als het gaat om wie de slachtoffers en verdachten zijn en waar de slachtoffers worden uitgebuit.[23] In hoeverre daadwerkelijk gesproken kan worden over intraregionale mensenhandel zou verder ondersteund kunnen worden door een verbreding van de analyse van de mensenhandelstromen op basis van informatie over niet alleen slachtoffers maar ook over daders.[24]

17 Zie het meest recente rapport van de Europese Commissie: '*Trafficking in Human Beings. Eurostat Methodologies and Working Papers*' (2012). Het verzamelen en analyseren van de internationale mensenhandelstatistieken is uitgevoerd door het Directorate-General (DG) *Home Affairs* (hierna: DG-Home) en Eurostat; zie ook NRM9, pp. 35-36. De Europese Commissie bouwt hiermee voort op strategieën zoals de *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The EU Strategy towards the Eradication of Trafficking in Human Beings* 2012-2016, 19 juni 2012, COM(2012)286 def (hierna: EU Strategie inzake de bestrijding van mensenhandel (2012). Ook in het *Developing a comprehensive and coherent EU Strategy to measure crime and criminal justice: An EU Action Plan* wordt het belang van statistieken onderstreept. In deze strategie wordt mensenhandel als speerpunt genoemd: *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee. Developing a comprehensive and coherent EU Strategy to measure crime and criminal Justice:* An EU Action Plan, 7 augustus 2006, COM(2006)437def).

18 Voorheen heeft de Europese Commissie al wel een aantal dataverzamelingsinitiatieven gefinancierd; zie ook NRM 2012f, §7.2; Bundeskriminalant 2009.

19 Zie NRM 2012f, §8.1.4.

20 UNODC 2012, p. 46 e.v.

21 UNODC 2012, p. 51.

22 Europese Commissie 2013, p. 50: *'A clear majority of the identified and presumed victims, 61% of the victims in the period 2008-2010, come from EU Member States.'*

23 Hierbij geeft UNODC aan dat meer regionaal inzicht nodig is: '*For that reason, the analysis of human trafficking patterns and flows needs to be completed through more specific and detailed regional insights.*' (UNODC 2012, p. 51).

24 Zie NRM9, p. 35.

Voorts geven internationale mensenhandelstatistieken inzicht in opkomende trends op internationaal niveau die aanleiding kunnen zijn tot oplettendheid in Nederland.[25] Alles wat in het buitenland gebeurt, komt mogelijk ook naar Nederland.[26] Zo zijn in Nederland nauwelijks gevallen van mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering bekend terwijl hierover op internationaal niveau, zij het summier, wel statistieken bestaan. UNODC rapporteert bijvoorbeeld over '*cases or episodes of trafficking for organ removal*' in zestien landen verspreid over alle regio's.[27] Dit suggereert dat mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering niet zo marginaal is als de cijfers ter zake slachtoffers laten zien. In een eerder rapport van de Nationaal rapporteur is het belang van oplettendheid benadrukt, omdat door mondialisering van de samenleving en daarbinnen het gebruik van internet, een markt in organen lijkt te ontstaan.[28]

HOTT-project (Erasmus MC)

In het kader van het onderzoeksproject '*Combating Trafficking in Persons for the Purpose of Organ Removal*'[29] zijn onderzoekers van Erasmuc MC gestart met een enquête onder alle zorgverleners die in Nederland in contact staan met nierpatiënten en nierdonoren.[30,31] Het doel van het onderzoek is inzichtelijk te maken of de ondervraagden in contact zijn gekomen met Nederlandse patiënten die in het buitenland een niertransplantatie hebben ondergaan en of zij vermoedens hadden dat de patiënten voor een nier hebben betaald.[32] Het ligt in de lijn der verwachting dat door middel van het onderzoek meer inzicht wordt verkregen in mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering en de betrokkenheid van Nederlanders daarbij. In november 2014 staat

25 Dit kan als het ontwikkelen van *'early warning systems'* worden beschouwd. Dergelijke *early warning systems* zouden integraal onderdeel uit kunnen maken van mensenhandelbeleid; zie bijvoorbeeld Sax, H. (nog te verschijnen). 'Rights-based early warning indicators on trafficking in human beings- some conceptual considerations.' In J.J.M. van Dijk, M.F. Aebi, L.M., van der Knaap, C. Campistol, *TrafStat. Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

26 Zie NRM9, p. 31.

27 UNODC 2012, pp. 37-39.

28 Zie NRM 2012c, p. 15.

29 Het project heeft als doelstelling meer inzicht te verkrijgen in het fenomeen van mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering. Aan het project nemen verschillende universiteiten en instanties deel. Het wordt financieel ondersteund door de Europese Commissie; zie voor meer informatie: www.hottproject.com (geraadpleegd 8 april 2014).

30 Hoewel het hier ging om een reeds lopend project, geeft de minister van VWS met dit onderzoek gehoor aan de aanbeveling van de Nationaal rapporteur uit 2012 om orgaanhandel en orgaantoerisme beter in kaart te brengen, en de rol van Nederland en Nederlanders daarbij; zie voor de aanbeveling NRM 2012c, p. 15.

31 Het gaat hier in de eerste plaats om 320 nefrologen en transplantatiechirurgen. Ook zal de enquête worden verstuurd naar 200 verpleegkundigen, maatschappelijk werkers en transplantatiecoördinatoren, werkzaam in de acht Nederlandse academische transplantatiecentra, dialysecentra en perifere ziekenhuizen (schriftelijke informatie verkregen van Erasmus Medisch Centrum, 7 maart 2013).

32 Het laten transplanteren van een orgaan in het buitenland of het betalen voor een orgaan wil nog niet zeggen dat sprake is van mensenhandel. Het kan wel als een signaal van mogelijke misstanden worden gezien.

in Den Haag een grote, internationale conferentie gepland over mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering. Het doel van de conferentie is meer zicht te krijgen op aard en omvang van het fenomeen.[33]

Een analyse over mensenhandelstromen alsmede over (andere) internationale trends kan tevens aanleiding geven tot samenwerking met bijvoorbeeld bronlanden van slachtoffers, of met landen waar verdachten vandaan komen.[34] Zo is vanuit Nederland de afgelopen jaren stevig ingezet op de bilaterale strafrechtelijke samenwerking tussen Nederland en Hongarije. Een toenemend aantal mensenhandelonderzoeken richt zich dan ook op slachtoffers en daders uit Hongarije.[35] In 2012 is een Operationeel Actieplan tussen Hongarije en Nederland ingericht onder de vlag van de *European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats* (EMPACT).[36] Verder kunnen internationale statistitieken over mensenhandel in bijvoorbeeld buurlanden van Nederland ook aanleiding geven tot (strafrechtelijke) samenwerking met (mogelijk) opkomende bronlanden voor mensenhandel.

Tot slot kunnen uit internationale mensenhandelstatistieken lessen worden getrokken voor de registratie op nationaal niveau. In het rapport van de Commissie blijkt bijvoorbeeld dat een aantal landen bepaalde registraties bijhoudt die in Nederland vooralsnog achterblijven. Zo kunnen landen als België, Duitsland, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk, in tegenstelling tot Nederland, wel gegevens aanleveren over veroordeelden onderverdeeld naar verschillende uitbuitingsvormen.[37] Ook is Nederland één

33 Zie voor meer informatie over de conferentie 'Trafficking in Human Beings for the Purpose of Organ Removal': http://hottproject.com/expert-meeting/general-information.html (geraadpleegd 8 april 2014).

34 Zie NRM9, p. 242.

35 Vanwege een toenemend aantal Hongaarse slachtoffers is de politiesamenwerking tussen Nederland en Hongarije vanaf begin 2012 in een stroomversnelling geraakt. Begin 2012 heeft de Hongaarse politie een bilateraal operationeel afstemmingsoverleg voorgesteld aan Nederland, als onderdeel van het EMPACT-project mensenhandel, waarin twee of drie keer per jaar samen wordt gekomen om lopende opsporingsonderzoeken te bespreken; zie *Kamerstukken II* 2012/13, Aanhangselnummer 637; *Kamerstukken II* 2012/13, 33 309, nr. 6).

36 Zie *Kamerstukken II* 2012/13, 32 317, nr. 177. Dit actieplan is naar aanleiding van Kamervragen in 2012 en op aangeven van het Ministerie van VenJ geïnitieerd; zie vragen van het lid Hilkens (PvdA) aan de minister van Veiligheid en Justitie over gedwongen prostitutie en mensenhandel (ingezonden 11 oktober 2012); *Kamerstukken II* 2012/13, 2012Z17210); Vragen van het lid Van der Staaij (SGP) aan de minister van Veiligheid en Justitie over de grote toename van het aantal Hongaarse prostituees dat gedwongen werd te werken voor pooiers (ingezonden 15 oktober 2012); *Kamerstukken II* 2012/13, 2012Z17450.

37 Zie NRM9, p. 37; De Nationaal rapporteur heeft hier reeds een aanbeveling over gedaan: 'In de hele keten moet geregistreerd worden of een mensenhandelzaak seksuele uitbuiting, uitbuiting in andere economische sectoren ('overige uitbuiting'), of het oogmerk van orgaanverwijdering betreft. Dit gebeurt momenteel in ieder geval nog niet bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en het OM.'; zie NRM 2012f, aanbeveling 4. Ten aanzien hiervan heeft de IND reeds stappen ondernomen; zie ook *Stcrt*. 2013, 19 612 (Besluit van de staatssecretaris van VenJ van 4 juli 2013, nr. WBV 2013/15, houdende wijziging van de Vreemdelingencirculaire 2000, *Stcrt*. 2013, 19 612; zie verder §5.2.1 in deze rapportage.

van de weinige landen waarin op grond van de politieregistraties geen volledige overzichten kunnen worden geleverd over mensenhandel.[38]

9.3 Bruikbaarheid van internationale mensenhandelstatistieken

Het '*Trafficking in human beings*' rapport van de Europese Commissie heeft tot Kamervragen in Nederland geleid. Zo is de vraag gesteld of aanpassing van het mensenhandelbeleid in Nederland wenselijk is gezien het gegeven dat Nederland de vierde plaats in zou nemen, na Spanje, Italië en Roemenië, als EU-land met het grootste aantal slachtoffers.[39] Tevens bleek politieke interesse te bestaan in een vergelijking van 'de wetgeving in andere EU-lidstaten inzake mensenhandel en prostitutie in verhouding tot het aantal slachtoffers van mensenhandel?' Echter, in hoeverre kunnen de aantallen slachtoffers per land met elkaar worden vergeleken? De minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) heeft aangegeven dat een vergelijking op EU-niveau van het aantal slachtoffers een vertekend beeld kan geven omdat in de Europese Unie geen uniforme registratiecriteria worden gehanteerd voor slachtoffers.[40] Zulks compliceert het vergelijken van mensenhandelstatistieken op internationaal niveau.

9.3.1 Knelpunten

Zoals in eerdere rapportages reeds aan bod is gekomen zijn internationale mensenhandelstatistieken sterk afhankelijk van wat landen zelf hebben geregistreerd over slachtoffers, verdachten en veroordeelden.[41] En zoals ook uit deze rapportage blijkt is de mensenhandel die in een bepaald land in beeld is, afhankelijk van een groot aantal factoren dat niet noodzakelijkerwijs is gerelateerd aan de daadwerkelijke omvang van mensenhandel.[42] In deze paragraaf wordt een aantal voorbeelden van factoren genoemd

38 Zie NRM 2012f, aanbeveling 6.

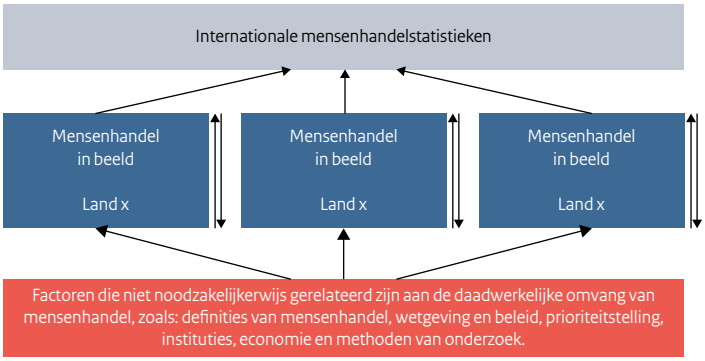
39 Vragen van het lid Segers (ChristenUnie) aan de minister van Veiligheid en Justitie over het bericht 'Meer mensenhandel, minder veroordeelden' (ingezonden 16 april 2013); zie *Kamerstukken II* 2012/13, 2013Z07704; zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 2186 (Aanhangsel van de Handelingen); zie verder het bericht 'Meer mensenhandel, minder veroordeelden, *De Telegraaf* 14 april 2013, http://www.telegraaf.nl/buitenland/21477060/___Meer_mensenhandel___.html (geraadpleegd 20 maart 2014); zie ook Europese Commissie 2013, p. 37.

40 *Kamerstukken II* 2012/13, 2425 (Aanhangsel van de Handelingen); zie verder het Antwoord van de minister van Veiligheid en Justitie op de vragen van het lid Rebel (PvdA) aan de minister van VenJ over het bericht dat in de Europese Unie honderdduizenden mensen leven als slaven (ingezonden 16 oktober 2013); *Kamerstukken II* 2013/14, 388 (Aanhangsel van de Handelingen) waarin de volgende passage staat opgenomen: 'Eurostat heeft dit voorjaar cijfers gepubliceerd over de slachtoffers van mensenhandel die in de lidstaten geregistreerd zijn. Daarbij moet worden aangetekend dat de lidstaten verschillende definities hanteren: sommige lidstaten (zoals Nederland) registreren alle mogelijke slachtoffers, terwijl andere lidstaten alleen slachtoffers registreren die officieel de status van slachtoffers hebben gekregen. Verder moet in aanmerking worden genomen dat de aantallen slachtoffers die gevonden worden mede afhangen van de aandacht die het onderwerp krijgt en de aanpak die gehanteerd wordt.'

41 Zie bijvoorbeeld NRM 2012f, Hoofdstuk 7.

42 Zie NRM 2012f, Hoofdstuk 1 en Hoofdstuk 7; zie verder Hoofdstuk 1 en § 2.2.1 in deze rapportage.

die invloed hebben op de beschikbaarheid en inhoud van de data per land.[43] De volgende figuur geeft de invloed van een aantal van deze factoren op de mensenhandel die per land in beeld is schematisch weer.

Figuur 9.1 Mensenhandel in beeld per land

Deze factoren hebben invloed op 1) hoeveel mensenhandel in beeld is en 2) wat voor mensenhandel in beeld is. Deze factoren kunnen per land verschillend zijn, wat maakt dat internationale mensenhandelstatistieken nauwelijks vergelijkbaar zijn. Zonder voldoende kwalitatieve duiding aan de internationale en nationale mensenhandelstatistieken kan dus een sterk vertekend beeld ontstaan.

Een aantal van de in Figuur 9.1 genoemde factoren is reeds besproken in de vorige 'Mensenhandel in en uit beeld'.[44] Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het – in de praktijk[45] - ontbreken van een unaniem internationaal begrip van mensenhandel. Verschillende interpretaties van het begrip – zoals een beperking van het begrip tot uitsluitend grensoverschrijdende mensenhandel of juist een verruiming van het begrip tot alle vormen van prostitutie (vanwege morele opvattingen) – maakt dat mensenhandelstatistieken tussen landen niet vergelijkbaar zijn. Ook beleidsmatige en institutionele verschillen kunnen invloed hebben op de beschikbaarheid van data. Zo komt het voor dat non-gouvernementele organisaties (NGO's) terughoudend zijn met het delen van – dikwijls gevoelige – gegevens van slachtoffers. Redenen zijn veelal gerelateerd aan het beschermen van de privacy van slachtoffers of zorgen over de beveiliging van die gegevens. De wettelijk vastgelegde onafhankelijke positie die de Nationaal rapporteur in Nederland heeft waarborgt de bescherming van gevoelige data inzake slachtoffers én verdachten.[46] Een dergelijke onafhankelijke positie kan de hoeveelheid data in een land positief beïnvloeden en, in het verlengde

43 Veel van deze factoren zijn overigens niet behoudens tot de mensenhandelstatistieken maar gelden ook voor statistieken betreffende verschillende andere vormen van criminaliteit; zie ook Aebi e.a. 2010a; Aebi 2010b; Bennett & Lynch 1990; Farrington e.a. 2004; Howard & Smith 2003; Soares 2004.

44 Zie NRM 2012f, pp. 205-206.

45 Formeel bestaat wel een internationaal geaccepteerde juridische definitie van mensenhandel in het Palermo Protocol van de Verenigde Naties (VN); *United Nations Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organized crime*, *Trb.* 2001, 68.

46 Wet Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Stb.* 2013, 444.

daarvan, het ontwikkelen van meer '*evidence-based*'[47] beleid. Voorts kunnen veranderingen in wet- en regelgeving in de loop der tijd een vertekend beeld van mensenhandel in een specifieke periode geven.[48]

De methodische verschillen tussen landen verdienen in het bijzonder aandacht. Zowel verschillende manieren van registratie als verschillen in onderzoeksfaciliteiten kunnen impact hebben op de kwantiteit en kwaliteit van de statistieken. Zo geeft de Europese Commissie in haar rapport het volgende aan: '*Data on the total number of victims of trafficking in human beings is likely to be the most difficult statistic to collect. Data might be available in registration systems of different services. In police registers when victims have reported the crime, border guards might react on trafficking signals at (EU) borders and labour inspectors might pick up signal of victims of human trafficking during their (regular) controls on working conditions in businesses. Immigration services will register trafficked persons from third countries who are granted a residence permit based on the EU Directive 2004/81. Victim assistance services might register a victim when the victim has requested assistance and different authorities will refer a potential victim to the police. Some Member States have a registration system linked to their National Referral Mechanism*.'[49] Maar ook de vergelijkbaarheid van informatie over verdachten uit verschillende politiestatistieken is gecompliceerd. Zo bepaalt het moment waarop verdachten worden geregistreerd ten dele hoeveel verdachten in beeld zijn en wat er over die verdachten bekend is. In dit kader spreekt Marcelo Aebi over '*input statistics*', '*intermediate statistics*' en '*output statistics*'.[50] Er is sprake van '*input statistics*' wanneer de politie een verdachte registreert als deze voor het eerst in beeld is. '*Intermediate statistics*' verwijzen dan naar de registratie van verdachten nadat de politie voor het eerst een verdachte in beeld heeft, maar vóór de afronding van het opsporingsonderzoek. En '*output statistics*' verwijzen naar de registratie van verdachten na de afronding van het opsporingsonderzoek. Op een vergelijkbare manier kan per land de data voor wat betreft verdachten en veroordeelden die zijn geregistreerd bij een openbaar ministerie van elkaar verschillen.[51]

De hierboven genoemde factoren kunnen beïnvloed worden door bijvoorbeeld verschillen in financiële middelen die landen tot hun beschikking hebben. Beperkte financiële middelen kunnen een negatieve uitwerking hebben op bijvoorbeeld de reeds besproken institutionele infrastructuur in een land, alsmede op de onderzoeksfaciliteiten. Om een dergelijke barrière weg te nemen financiert de Europese Commissie op nationaal en internationaal niveau verschillende dataverzamelings-initiatieven. Zo is de *National Commission for Combating Trafficking in Human Beings (*NCCTHB) sinds augustus 2012 een dataverzameling- en analyseproject gestart: '*Improvement of National Anti-traffic Policy through Transfer of Know-How Expe-*

47 Zie ook Weitzer 2012.

48 Immers, het gegeven dat in Nederland vóór 2005 bij het OM geen mensenhandelzaken met het oogmerk van arbeidsuitbuiting zijn geregistreerd heeft louter te maken met het feit dat vóór 2005 arbeidsuitbuiting nog geen deel uitmaakte van het mensenhandelartikel. De uitbreiding van het juridische begrip mensenhandel van uitsluitend seksuele uitbuiting naar ook uitbuiting binnen andere economische sectoren en uitbuiting met het oogmerk van orgaanverwijdering geschiedde in 2005: art. 250a Sr.; art. 273f Sr.; Memorie van Toelichting, *Kamerstukken II* 2003/04, 29 291, nr. 3.

49 Europese Commissie 2013, p. 23.

50 Aebi 2010b, pp. 216-217: '*According to when data are collected for the statistics, countries can be classified into three different groups: those with input statistics, those with output statistics, and those with intermediate statistics. In countries using input statistics, data are recorded for statistical purposes when the offense is reported to the police. In contrast, in countries using output statistics, data are recorded when the police have completed the investigation*.'

51 Zie ook Aebi 2010b.

rience and Good Practices.'[52] Dit project heeft tot doel de Bulgaarse aanpak van mensenhandel te verbeteren, waarbij met name wordt ingezet op de ontwikkeling van een methodologie voor dataverzameling en data-analyse. De Nationaal rapporteur wordt in dit project geconsulteerd op het gebied van monitoring van mensenhandelbeleid en dataverzameling en –analyse.[53]

9.3.2 TrafStat

Parallel aan het verzamelen en analyseren van mensenhandelstatistieken voor het eerste cijfermatige rapport van de Europese Commissie[54], is '*The International Victimology Institute Tilburg*' (INTERVICT) van de Universiteit van Tilburg een project gestart om de vergelijkbaarheid en bruikbaarheid van de door de Europese Commissie verzamelde statistieken te toetsen.[55] In dit project genaamd '*Tools for the validation and utilisation of EU statistics on human trafficking*' (TrafStat) wordt de methodologie van de '*European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*'[56] toegepast op de door de Europese Commissie verzamelde mensenhandelstatistieken.[57] Deze methodologie heeft tot doel om internationaal vergelijkbare informatie te presenteren over criminaliteit in Europa, in dit geval over mensenhandel, aan de hand van een systeem van *peer review* ter validatie van nationale mensenhandelstatistieken. Uiteindelijk zullen richtlijnen voor het monitoren van mensenhandelbeleid op internationaal en EU niveau worden voorgesteld waarbij tot doel wordt gesteld een verantwoord gebruik van mensenhandelstatistieken op (inter)nationaal niveau te stimuleren.[58] De resultaten worden naar verwachting medio 2014 gepubliceerd.

9.4 Internationale mensenhandelstatistieken ter ondersteuning van beleidsevaluaties

Als gevolg van een beperkte vergelijkbaarheid is het weinig zinvol dat internationale mensenhandelstatistieken worden gebruikt om de prevalentie van mensenhandel in de verschillende landen te vergelijken. Een hernieuwde kijk op internationale mensenhandelstatistieken is nodig. Suggesties daarvoor zijn te vinden in een aantal reeds verschenen of nog te verschijnen artikelen (waarvan de laatste groep artikelen in het kader van het project TrafStat zijn geschreven). Zo kan aan de hand van een artikel van Seo-Young Cho[59] worden

52 *Partnership Agreement Project 'Improvement of National Antitraffic Policy through Transfer of Know-How, Experience and Good Practices'. Operational Programme 'Administrative Capacity' co-financed by the European Social Fund* (ontvangen van NCCTHB op 25 november 2012, niet openbaar); zie ook NRM 2012f, §7.3.3.

53 Zie NRM 2012f, §7.3.3.

54 '*Trafficking in Human Beings. Eurostat Methodologies and Working Papers*' (Europese Commissie 2013).

55 Dit project wordt gefinancierd door de Europese Commissie; zie ook Tilburg University, '*Trafstat – A brief note on objectives and activities*' (schriftelijke informatie van INTERVICT, 24 oktober 2012).

56 Zie: www.europeansourcebook.org.

57 '*Prevention of and fight against crime, targeted call for proposals, Trafficking in Human Beings'(Action Grants* 2011, Home/2011/ISEC/AG/THB); Tilburg University, '*Trafstat – A brief note on objectives and activities*' (niet openbaar) (schriftelijke informatie van INTERVICT, 24 oktober 2012).

58 Zie over het project TRAFSTAT ook NRM 2012f, § 7.3.2; NRM9, p. 37.

59 Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat.' In J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, *TrafStat. Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

beredeneerd dat mensenhandelstatistieken vooral relevant zijn ter ondersteuning van een evaluatie van de aanpak van mensenhandel in verschillende landen.[60] Cho heeft in haar artikel op grond van een multicovariate analyse beschreven hoe de door de Europese Commissie verzamelde mensenhandelstatistieken een weergave zijn van hoe een land haar mensenhandelbeleid heeft ingericht, volgens de zogenoemde '3P's' (*Prevention*, *Protection*, *Prosecution*). Zo blijkt een statistisch significant verband te bestaan tussen de cijfermatige gegevens inzake de geregistreerde slachtoffers in een land en het beleid inzake slachtofferindentificaties van dat land.[61]

Om te komen tot deze conclusie heeft Cho de cijfermatige gegevens in het rapport van de Europese Commissie gecombineerd met een kwantitatieve methode voor beleidsevaluatie die zij eerder heeft ontwikkeld. Het betreft hier de '*The 3P Anti-trafficking Policy Index*': een kwantitatieve beoordeling van het mensenhandelbeleid in een groot aantal landen. Op grond van informatie uit vooral het '*Trafficking in Persons*' rapport van de *U.S. Department of State*[62], aangevuld met informatie uit de UNODC rapporten over mensenhandel, worden landen beoordeeld op hun aanpak van mensenhandel volgens de zogenoemde '3P's': *Prevention*, *Protection*, *Prosecution*. In plaats van één rangorde (zoals in het TIP rapport is gedaan) worden landen gerangschikt voor de 3P's afzonderlijk. Per dimensie van de '3P's' kan een land een score behalen van één tot vijf, waarbij vijf verwijst naar de best behaalde score. Een land kan dus tot maximaal vijftien punten 'scoren'.[63] Een vergelijkbaar initiatief komt van Van Dijk en Klerx-van Mierlo: de '*GRETA-based scorecard*', waarin een meer gedetailleerde 'puntentelling' wordt bijgehouden van 34 beleidscriteria voor de landen die door de *Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings* (GRETA) geëvalueerd

60 Al geeft Cho wel aan dat de mensenhandelstatistieken ten dele nog steeds een prevalentieweergave kunnen zijn. Hoe precies blijkt niet evident uit haar artikel; '*Through multi-covariate analysis, I find that these statistics reflect policy efforts – protection policy for the first two indicators and prosecution for the last – to a statistically significant extent, although the statistics also indicate the magnitudes of human trafficking (crime prevalence) at least partially*'; Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat.' In J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, *TrafStat. Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

61 Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat.' In J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, *TrafStat. Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

62 In het jaarlijkse '*Trafficking in Persons*' (TIP) rapport van de U*.S. Department of State* worden landen beoordeeld op hun aanpak van mensenhandel. Landen worden in het TIP rapport ingedeeld in drie categorieën (*Tiers*), waarbij *Tier 1* de hoogste categorie betreft; zie ook 'TIP-rapport: Identificeren slachtoffers mensenhandel eerste stap in bescherming', http://www.nationaalrapporteur.nl/actueel/nieuws/2013/20130624-tip-rapport-identificeren-slachtoffers-mensenhandel-eerste-stap-in-bescherming.aspx (geraadpleegd 21 maart 2014).

63 Zie Cho, Dreher & Neumayer 2010; Cho, Dreher & Neumayer 2014; Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat.' In J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, *TrafStat. Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT.

worden[64] om uiteindelijk op basis daarvan landen te beoordelen op hun mensenhandelbeleid.[65] De beoordelingen van Europese landen op grond van de '*3P Anti-trafficking Policy Index*' en de '*GRETA-based scorecards*' zouden met elkaar overeenkomen.[66] Dergelijke (kwantitatieve) beleidsevaluaties kunnen, in combinatie met (internationale) mensenhandelstatistieken, worden gebruikt ter ondersteuning van het bepalen in welke landen wat voor verbeteringen van het mensenhandelbeleid nodig zijn.[67] Tegelijkertijd kunnen deze gegevens worden gebruikt om aan te tonen welke landen als voorbeeld kunnen gelden voor '*best practices*'.[68]

Tot slot

Wijdverbreid bestaat overeenstemming dat zonder kennis over mensenhandel geen effectief beleid tegen mensenhandel kan worden ingericht. Het gebruik van internationale mensenhandelstatistieken ter ondersteuning van beleidsevaluaties zoals voorgesteld door bijvoorbeeld Seo-Young Cho is een interessante invalshoek die in overweging kan worden genomen. Immers, het integrereren van verschillende informatiebronnen (kwantitatief en kwalitatief) in beleidsevaluaties zoals die van GRETA en het TIP rapport, kan de objectiviteit van verschillende beleidsevaluaties verder ondersteunen.[69]

64 De *Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings* (GRETA) is het toezichtmechanisme bij het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel; zie ook GRETA 2012; NRM9, p. 38 e.v.

65 Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2012; Van Dijk en Klerx-Van Mierlo 2014.

66 Zie Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2014: '*… concurrence between the two quantitative indices of anti-trafficking indices was fairly strong* (N: 23; r: 0,54; p < 0,01).

67 Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2012; Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2014.

68 Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2012; Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2014.

69 'Integrating different informational sources – qualitative/quantitative, macro/micro, general public/expert opinions, etc. – will enable us to minimize biases in making judgments and maximize the credibility of evaluation.'; zie Cho, S.-Y. (nog te verschijnen), 'Towards a comprehensive index on anti-trafficking policy. An assessment of the 3P Index, GRETA-based Scorecard and Eurostat', in J. J. M. van Dijk, M. F. Aebi, L. M. van der Knaap, C. Campistol, TrafStat. *Tools for the validation and utilization of EU statistics on human trafficking* (pp. xx-xx). Tilburg, the Netherlands: INTERVICT; zie verder Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2014.

10 Conclusies en aanbevelingen

Het inzichtelijk maken van mensenhandelsituaties die in beeld zijn, is cruciaal voor een informatiegestuurde aanpak van mensenhandel. Cijfers zijn hierbij onmisbaar. Zij houden de relevante instanties een spiegel voor: wat zien we, wat betekent dit voor de eigen aanpak van mensenhandel, wat vergt nader onderzoek of wat moet in de aanpak verbeterd worden? Dit is de kernboodschap en vormt hiermee de rode draad van het rapport:

> Cijfers houden een spiegel voor: zij zijn een weergave van mensenhandel in beeld én van de aanpak van mensenhandel. De instanties die betrokken zijn bij de aanpak van mensenhandel kunnen aan de hand van deze cijfers kritisch reflecteren op de eigen inspanningen en deze waar mogelijk verbeteren.

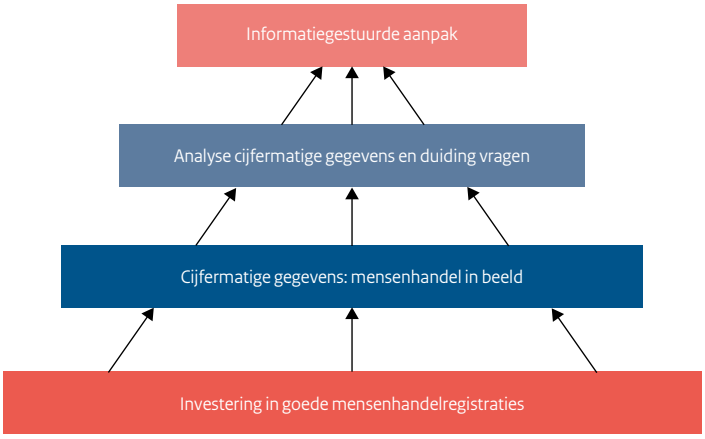
Dit rapport toont dat veel cijfers al beschikbaar zijn: dat maakt het mogelijk om in de aanpak van mensenhandel informatiegestuurd op te kunnen treden. In dit rapport is beschreven wie de mogelijke slachtoffers zijn en hoe zij gebruik maken van de bestaande faciliteiten en regelingen ten behoeve van hun bescherming. Een effectieve signalering van slachtoffers vereist dat instanties weten waar ze moeten zoeken en waar ze op kunnen letten om slachtoffers te herkennen. Een effectieve hulpverlening vereist dat instanties weten voor welke slachtoffers de hulpverlening in ieder geval moet worden ingericht. En de voorwaarde voor een doelgerichte opsporing is dat bekend is wie de mensenhandelaren zijn en wat hun modus operandi binnen het mensenhandelproces is. De vervolging en berechting is het sluitstuk in de aanpak van mensenhandel: wie wordt er uiteindelijk strafrechtelijk aangepakt?

Het is tevens belangrijk een blik over de grens te werpen. Internationale mensenhandelstatistieken zijn relevant wanneer deze inzicht geven in ontwikkelingen waar op nationaal niveau geen inzicht in kan worden gegeven: zoals de bewegingen van slachtoffers en daders over de grenzen heen. Ook kunnen internationale mensenhandelstatistieken fungeren als *early warning*: wat in het buitenland gebeurt, kan vroeg of laat ook naar Nederland komen. Denk bijvoorbeeld aan mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering en criminele uitbuiting. De kennis die in het buitenland is opgedaan met betrekking tot deze onderwerpen kan uitermate relevant zijn bij het inrichten van de Nederlandse aanpak. En vice versa: de kennis die in Nederland is opgedaan kan ten goede komen aan de aanpak van mensenhandel in het buitenland.

De cijfers laten ook knelpunten in de aanpak zien: veelal opmerkelijke aspecten die nader onderzoek verdienen door de betrokken instanties. Waar mogelijk is gezocht naar verklaringen voor de waargenomen opmerkelijkheden. De duiding staat dan in de rapportage. Een aantal vragen is echter nog

niet beantwoord. Deze vragen staan centraal in de conclusies van dit rapport.De antwoorden op die vragen (kunnen) leiden tot een betere aanpak van mensenhandel zowel wat betreft beleid als wat betreft uitvoering.

De kernboodschap is het uitgangspunt geweest bij het vormen van de aanbevelingen. Goede registraties liggen ten grondslag aan betrouwbare en accurate cijfers en dus brengt de Nationaal rapporteur de stand van zaken op dit punt in de rapportages in kaart. In 2012 is ervoor gekozen om dit te doen in een afzonderlijk rapport 'Mensenhandel in en uit beeld'. Deze rapportage bouwt hierop voort. Ook in deze rapportage zijn, net als in de voorgaande 'Mensenhandel in en uit beeld', de meeste aanbevelingen gericht op de verbeteringen van de registraties.

Figuur 10.1 Van investering in goede registraties naar informatiegestuurde aanpak

10.1 Slachtoffers in beeld

Het herkennen en vroegtijdig signaleren, beschermen en bijstaan van slachtoffers behoort centraal te staan in het mensenhandelbeleid. Het nationaal verwijsmechanisme, dat op aanbeveling van de Nationaal rapporteur wordt gerealiseerd, is een instrument om te zorgen dat mogelijke slachtoffers vroegtijdig worden geïdentificeerd, beschermd en geholpen. De Nationaal rapporteur is betrokken bij de ontwikkeling van dit nationaal verwijsmechanisme. De cijfers leiden tot een aantal aanvullende vragen. Deze vragen, en de beantwoording daarvan, moeten mee worden genomen bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme. Hierbij gaat het om twee aspecten, welke enerzijds de registratie en anderzijds de inhoud betreffen, te weten het melden van mogelijke slachtoffers aan het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha) en de daadwerkelijke bescherming van slachtoffers.

Wanneer meldt welke instantie welke slachtoffers?

Mogelijke slachtoffers worden bij CoMensha geregistreerd ten behoeve van het mandaat van de Nationaal rapporteur (Hoofdstuk 2). Om te duiden dat bij CoMensha mogelijke slachtoffers zijn geregistreerd, waarvan een aantal al bij de geringste aanwijzing kan zijn gemeld, is de term 'slachtoffers^{M}' gehanteerd. In 2012 zijn 1.711 slachtoffers^{M} geregistreerd, een aanzienlijke stijging ten opzichte van

voorgaande jaren (in 2008 ging het nog om 826 slachtoffers[M]). Hoeveel en welke slachtoffers[M] bij CoMensha worden geregistreerd is afhankelijk van de vraag welke instanties welke slachtoffers[M] hebben gemeld en in hoeverre zij daartoe verplicht zijn. De politie en de Koninklijke Marechaussee (KMar) hebben de plicht om slachtoffers[M] bij CoMensha aan te melden. Het zijn dan ook deze instanties die het vaakst slachtoffers[M] hebben aangemeld: gezamenlijk zorgden zij voor 80% van de meldingen in 2012.

De KMar heeft ten opzichte van voorgaande jaren aanzienlijk meer slachtoffers[M] gemeld aan CoMensha. Deze opmerkelijke stijging heeft geleid tot een nadere analyse van de meldingen van de KMar (Hoofdstuk 3). Uit een steekproef van de meldingen blijkt dat de KMar voornamelijk Bulgaarse, Hongaarse en Roemeense slachtoffers[M] heeft gemeld die zij bij aankomst op de luchthavens of aan de binnengrenzen heeft gesignaleerd. Dat is evident een weergave van een verstevigde aanpak van mensenhandel van de KMar in de grensstreken: verschillende projecten zijn in de grensstreken geïnitieerd om de signalering van mensenhandel te bevorderen. De KMar geeft met deze aanpak invulling aan het barrièremodel. Slachtoffers[M] die vanuit het buitenland naar Nederland worden gebracht passeren de grens. De grens vormt daarmee in veel gevallen de eerste gelegenheid waarbij deze slachtoffers[M] in Nederland in beeld kunnen komen. Het zal hierbij in het bijzonder slachtoffers[M] betreffen die (kunnen) voldoen aan de delictskenmerken van artikel 273f, lid 1 aanhef en sub 3 Sr ('degene die een ander aanwerft, medeneemt of ontvoert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling'). Deze vorm van mensenhandel verschilt van de andere vormen die in artikel 273f Sr worden genoemd. Dit onder meer omdat het grensoverschrijdende aspect bij die andere vormen geen vereiste is en omdat in het geval van sub 3 geen dwang of uitbuiting is vereist, zoals in sub 1 en 4. Door de grote verschillen tussen de vormen van mensenhandel zijn signalen ten aanzien van één bepaalde vorm niet meteen ook een duidelijk signaal voor de andere vormen. Zo blijkt uit dossieronderzoek dat het feit dat een Bulgaarse vrouw (zonder metgezel) aankomt op het vliegveld een signaal kan zijn dat mogelijk sprake is van sub 3, maar een dergelijk signaal is nog heel ver verwijderd van de vereisten dwang en uitbuiting voor mensenhandel als bedoeld in sub 1 en 4. Dit benadrukt dat het van belang is om bij melding van mensenhandel onderscheid te maken tussen verschillende soorten signalen in relatie tot de mogelijke vormen van mensenhandel. Alleen dan kan registratie ook inzicht bieden in de vormen van mensenhandel die hebben plaatsgevonden.

Wie zijn de mogelijke slachtoffers?

Een stereotiep slachtoffer bestaat niet: Hoofdstuk 2 laat zien dat mogelijke slachtoffers voor wat betreft hun persoonskenmerken of hulpbehoeften niet altijd in specifieke categorieën in te delen zijn. Zo zou bij Afrikaanse slachtoffers[M] meestal sprake zijn van seksuele uitbuiting, ongeacht geslacht en leeftijd. Dit gaat niet op voor slachtoffers[M] uit andere herkomstregio's. Slachtoffers[M] tot 30 jaar uit Midden- of Oost-Europa zijn bijvoorbeeld meestal seksueel uitgebuit, terwijl slachtoffers[M] ouder dan 30 jaar uit dezelfde regio meestal zijn uitgebuit buiten de seksindustrie. Dit bevestigt de mogelijke diversiteit in profielen van slachtoffers[M]. En ook al is een aantal slachtoffers[M] wel in te delen in categorieën, dan betekent dit niet noodzakelijkerwijs dat deze slachtoffers[M] ook op andere vlakken hetzelfde zijn. Denk bijvoorbeeld aan Nederlandse slachtoffers[M] en slachtoffers[M] uit bepaalde landen in Afrika: beide groepen slachtoffers vertonen sterke overeenkomsten als het gaat om geslacht (voornamelijk vrouwen), leeftijd (gemiddeld 22,9 jaar) en de sector waarin zij zijn uitgebuit (bijna altijd in de seksindustrie). Echter, deze groepen verschillen evident van elkaar als het gaat om bijvoorbeeld het gebruik van de opvang en het al dan niet doen van aangifte. Voorts blijkt dat slachtoffers[M] die nog niet te werk zijn gesteld over het algemeen de

jongste slachtoffers[M] zijn. Mogelijk hebben zij behoefte aan andere hulpverlening dan de oudere slachtoffers[M]? Daar moeten instanties als Jeugdzorg en Stichting Nidos rekening mee houden. Kortom, bij het inrichten van beleid voor specifieke groepen slachtoffers[M] is maatwerk essentieel: gekeken moet worden naar de individuele kenmerken van slachtoffers[M] én naar de hulpbehoeften die voor ieder slachtoffer[M] anders kunnen zijn.

Is er al meer zicht op minderjarige slachtoffers?

Meerdere malen is benadrukt dat minderjarigen een aandachtsgroep vormen in de aanpak van mensenhandel. Het aandeel minderjarigen in de CoMensha-registraties betreft 15% in de periode 2008-2012. Vaak gaat het om Nederlandse minderjarigen (62% van alle geregistreerde minderjarige slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 heeft de Nederlandse nationaliteit). De Nationaal rapporteur heeft eerder al aandacht gevraagd voor de melding van minderjarige slachtoffers[M]. Als gevolg van de bevindingen in de Negende rapportage heeft Bureau Jeugdzorg de eerste stappen gezet door een commissie in het leven te roepen die zich gaat richten op de expertisevorming omtrent mensenhandel en de registratie van slachtoffers. Stichting Nidos, de instelling die over alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) de voogdij voert, meldt vanaf 2013 slachtoffers[M] aan CoMensha, hetgeen voor de Nationaal rapporteur de aanleiding was een nulmeting uit te voeren van de amv's die in de periode 2008-2012 als gevolg van vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst. Zoals uit Hoofdstuk 4 blijkt gaat het vaak om minderjarigen uit Guinee, Sierra Leone en Nigeria, al kwamen in afzonderlijke jaren ook veel Indiase, Chinese en Angolese minderjarigen voor. Ten tijde van instroom in de beschermde opvang zijn zij meestal tussen de vijftien en zeventien jaar. Wat opvalt is dat een substantieel deel (26%) van de minderjarigen bijna achttien jaar is ten tijde van de instroom in de beschermde opvang. Deze bevinding strookt met signalen dat mensenhandelaren de amv's die nog net geen achttien jaar zijn naar Nederland brengen om hen vervolgens te werk te stellen in de legale prostitutie.

Uit Hoofdstuk 2 blijkt dat het met name de politie en de KMar zijn geweest die slachtoffers[M] hebben gemeld aan CoMensha. Desondanks zijn er indicaties dat zij hun plicht om te melden aan CoMensha niet altijd nakomen. Zo blijkt uit een analyse van 77 opsporingsonderzoeken (Hoofdstuk 6) dat voor slechts ruim de helft van de betrokken slachtoffers (N: 249) bekend was dat zij aan CoMensha zijn gemeld. En meldingen van andere instanties blijven achter. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen over wie slachtoffers[M] zijn is het van belang dat iedere instantie slachtoffers[M], bij de geringste aanwijzing, meldt aan CoMensha. Het nationaal verwijsmechanisme is hierin een belangrijk instrument. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 1

Aan de minister van Veiligheid en Justitie wordt aanbevolen in het te ontwikkelen nationaal verwijsmechanisme op te nemen dat alle bij instanties bekende mogelijke slachtoffers moeten worden gemeld aan CoMensha. Instanties die een meldplicht hebben moeten deze consequent naleven, instanties die een dergelijke meldplicht niet hebben zouden desondanks alle bij hen bekende mogelijke slachtoffers moeten melden.

10.2 De bescherming van slachtoffers

In de aanpak van mensenhandel zijn de bescherming van slachtoffers en de opsporing van mensenhandel twee kanten van dezelfde medaille. De bescherming van het slachtoffer moet centraal staan in de aanpak van mensenhandel en strekt zich uit van de signalering tot aan de nazorg. Deze bescherming komt ook de opsporing ten goede: verklaringen van slachtoffers zijn belangrijk in de bewijsgaring, zodat het mensenhandelproces kan worden gefrustreerd. Bovendien is een nauwe samenwerking tussen zorg en opsporing van belang om herhaald slachtofferschap te voorkomen. De navolgende vragen over de bescherming van slachtoffers, die voortvloeien uit de cijfers in de Hoofdstukken 4, 5 en 8, moeten bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme worden meegenomen.

Amv's verlaten de beschermde opvang. En dan?

Uit Hoofdstuk 4 blijkt dat een amv die in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang is geplaatst daarin gemiddeld gezien tussen de vier (2008) en zes maanden (2012) verbleef. Zoals reeds is genoemd, is een substantieel deel van de amv's bijna achttien jaar ten tijde van plaatsing in de beschermde opvang. De grootste groep was tussen de vijftien en zeventien jaar. Wat opvalt is dat wanneer een amv de beschermde opvang weer verlaat, hij of zij vaak nog steeds minderjarig is: de gemiddelde leeftijd bij vertrek is 16,5 jaar. Na vertrek uit de beschermde opvang lijken de meeste amv's in een asielzoekerscentrum (azc) te zijn geplaatst (indien nog minderjarig in azc locaties voor amv's). Een substantieel deel lijkt te zijn geplaatst in een kleine wooneenheid of een kleine woongroep. Vanuit deze laatstgenoemde opvanglocaties is in de periode 2008-2012 een aanzienlijk deel met onbekende bestemming vertrokken: 23% van het totaal aantal amv's dat met onbekende bestemming vertrok. Het is mogelijk dat wanneer deze amv's slachtoffer van mensenhandel zijn, een aantal naar de mensenhandelaren is teruggekeerd. Welke faciliteiten bestaan er om amv's na vertrek uit de beschermde opvang te beschermen tegen mensenhandelaren? Dit is één van de vragen die mee wordt genomen in het kwalitatieve onderzoek van de Nationaal rapporteur over amv's in de beschermde opvang. De resultaten worden in de tweede helft van 2014 verwacht.

Waarom maakt het ene slachtoffer wel en het andere slachtoffer geen gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel?

In Hoofdstuk 5 is uiteengezet welke (mogelijke) slachtoffers gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel: in de periode 2008-2012 gaat het om doorgaans vrouwelijke (80%), meerderjarige slachtoffers (93%) en met de Nigeriaanse (24%), Sierra Leoonse (10%), Guineese (8%), Chinese (7%) of Hongaarse nationaliteit (5%). Heeft de groep slachtoffers die tot op heden gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht daar ook daadwerkelijk profijt van? Opvallend is dat bepaalde groepen slachtoffers nauwelijks gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht. Denk bijvoorbeeld aan minderjarige niet-Nederlandse slachtoffers: zo was van het totaal aantal slachtoffers aan wie in de periode 2008-2012 het tijdelijk verblijfsrecht is verleend 7% minderjarig. En van alle amv's die in de periode 2009-2012[1] in de beschermde opvang zijn geplaatst (Hoofdstuk 4), beschikte slechts een kwart tijdens of na de beschermde opvang over een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel. Een andere groep slachtoffers die relatief weinig gebruikt maakt van het tijdelijk verblijfsrecht zijn de Midden- of Oost-Europese slachtoffers. Ook deze slachtoffers hebben recht op de aan het tijdelijk verblijfsrecht gekoppelde voorzieningen zoals opvang en juridische bijstand, voorzover zij dit recht nog niet ontlenen aan Europese regelgeving. Overigens heeft een aan-

1 Vanaf 2009 kan inzichtelijk worden gemaakt aan hoeveel amv's het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel is verleend; zie §4.2.5; Tabel B4.3.16.

zienlijk deel slachtoffers uit deze regio wel gebruik gemaakt van de bedenktijd, welke aan het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel voorafgaat (Hoofdstuk 5). Uit de cijfers blijkt niet waarom het ene slachtoffer wel en het andere geen gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht. Dat verdient nader onderzoek.

Een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht blijft liggen: welke gevolgen heeft dat voor het slachtoffer?

Hoofdstuk 5 toont verder dat een slachtoffer gemiddeld ruim anderhalve maand na de start van de bedenktijd aangifte doet of anderszins meewerkt aan de opsporing of vervolging. Het tijdelijk verblijfsrecht wordt gemiddeld gezien dertien dagen na medewerking verleend. Dat is opvallend, want de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) beslist doorgaans binnen de streeftermijn van 24 uur over de aanvraag. Het lijkt erop dat de aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht niet meteen na medewerking aan de opsporing of vervolging wordt ingestuurd aan de IND. Waarom dat zo is, en of het slachtoffer hiervan nadelige gevolgen ondervindt blijkt niet uit de cijfers en verdient daarom nadere aandacht. Het nationaal verwijsmechanisme dient te voorzien dat een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht direct bij de IND terechtkomt.

Hoe kan een slachtoffer dat een schadevergoeding heeft ontvangen worden beschermd tegen personen die hem of haar dit geld willen afpakken?

Verschillende manieren bestaan om de schade die het gevolg is van de mensenhandelsituatie vergoed te krijgen. In Hoofdstuk 8 is gekeken naar het aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen: dit aantal is in 2012 (35) hoger dan in voorgaande jaren, hetgeen hoogstwaarschijnlijk samenhangt met de toename in het aantal afgedane mensenhandelzaken door het OM (Hoofdstuk 7). Met de Wet ter Versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces is geregeld dat, acht maanden na het onherroepelijk worden van de uitspraak, de staat het nog niet betaalde bedrag van de schadevergoedingsmaatregel als voorschot aan het slachtoffer uitkeert. De voorschotregeling wordt veelvuldig toegepast: in 2011 en 2012 is in respectievelijk 86% en 77% van het totaal aantal schadevergoedingsmaatregelen uitbetaald in het kader van de voorschotregeling. Het slachtoffer heeft dan ineens een grote som geld ontvangen. De voorschotregeling voorkomt dat het slachtoffer met lege handen komt te staan wanneer de veroordeelde de toegewezen schadevergoeding niet betaalt. Tegelijkertijd kan het slachtoffer opnieuw de dupe worden wanneer bepaalde personen, waaronder de mensenhandelaar, het geld willen afpakken. Om dat te voorkomen verdient de mogelijkheid tot nazorg aan het slachtoffer nadere aandacht bij de ontwikkeling van het nationaal verwijsmechanisme.

Aanbeveling 2a

Aan de minister van Veiligheid en Justitie wordt aanbevolen bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme extra aandacht te besteden aan de bescherming van buitenlandse slachtoffers, waarbij in het bijzonder aandacht uit moet gaan naar de bescherming van alleenstaande minderjarige vreemdelingen na vertrek uit de beschermde opvang, de aansluiting van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel op de behoeften van slachtoffers; en de versnelling van doorlooptijden binnen de verblijfsregeling mensenhandel.

Aanbeveling 2b

Aan de minister van Veiligheid en Justitie wordt aanbevolen bij de inrichting van het nationaal verwijsmechanisme extra aandacht te besteden aan de nazorg aan slachtoffers, in het bijzonder aan slachtoffers die een schadevergoeding hebben ontvangen, zulks ter voorkoming van herhaald slachtofferschap.

10.3 De opsporing van mensenhandel

Het belang van een goede bescherming is in het voorgaande benadrukt. Hoe verweven de bescherming van slachtoffers is met een effectieve opsporing, volgt ook uit een analyse over 77 opsporingsonderzoeken die de politie, de KMar en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in 2012 hebben ingestuurd (Hoofdstuk 6). Uit de cijfers in Hoofdstuk 6 is een aantal vragen naar voren gekomen, die in het navolgende worden genoemd.

Waar kunnen bestaande barrières worden versterkt en nieuwe barrières worden opgeworpen om mensenhandel te voorkomen?

Om deze vraag te beantwoorden is het relevant te kijken waar slachtoffers zijn geronseld. Op grond van de 77 opsporingsonderzoeken kunnen dan grofweg twee mensenhandelsituaties van elkaar worden onderscheiden: mensenhandelsituaties waarbij in Nederland is geronseld (N: 40) en mensenhandelsituaties waarbij buiten Nederland is geronseld (N: 37). In het geval van ronselen in Nederland komen de slachtoffers ook meestal uit Nederland. Dat is echter niet vanzelfsprekend: een aantal slachtoffers uit Midden- en Oost-Europa en uit Azië is ook in Nederland geronseld. Het zoeken naar de ronselaars in regio's waar slachtoffers vandaan komen lijkt dus niet altijd de meest logische stap te zijn. Indien in Nederland is geronseld, dan was dat veelal in horeca- en uitgaansgelegenheden, via internet, op school of in prostitutiegebieden: dat is waar mogelijk barrières opgeworpen – of indien deze al bestaan - versterkt kunnen worden. Dat verdient nader onderzoek. In het geval van opsporingsonderzoeken waarin de slachtoffers meestal niet in Nederland zijn geronseld komen zowel de slachtoffers als de verdachten het vaakst uit Midden- en Oost-Europa. Geen van de Nederlandse slachtoffers is in het buitenland geronseld.

Slachtoffers worden fysiek dan wel mentaal onder druk gezet: wat betekent dat voor de opsporing en vervolging?

De analyse van de opsporingsonderzoeken heeft verder aangetoond dat slachtoffers meestal niet op gewelddadige wijze zijn geronseld. Vaker wordt als ronselmethode misbruik van een kwetsbare economische, psychische dan wel sociale positie van een slachtoffer toegepast, waardoor het slachtoffer onder druk kan worden gezet en het idee kan krijgen afhankelijk te zijn van de dader. Misleiding of misbruik ten aanzien van een liefdesrelatie wordt ook vaak gebruikt als ronselmethode, net als misleiding ten aanzien van de aard van de werkzaamheden of werkomstandigheden, misleiding ten aanzien van de bestemming van de opbrengsten, misleiding ten aanzien van een vriendschap en het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer. Opvallend is dat tijdens de mensenhandelsituatie vaak meer (dreiging met) geweld wordt gebruikt dan dat het geval was bij het ronselen. Niettemin lijkt de verdachte ook dan het slachtoffer meestal psychisch onder druk te zetten. Een slachtoffer kan ook na de mensenhandelsituatie nog te maken hebben met deze psychische druk. Dit kan vervolgens invloed hebben op het al dan niet doen van aangifte én op de kwaliteit van de aangifte. Een aangifte is belangrijk voor een succesvolle vervolging van mensenhandel, het is dan ook belangrijk om in de opsporing en vervolging aandacht te besteden aan de psychische druk waarmee het slachtoffer mogelijk te maken heeft. In hoeverre kan een aangifte worden uitgesteld wanneer dit ten goede komt aan de kwaliteit van de aangifte?

Hoe wordt gevolg gegeven aan de mensenhandelsituaties waarin slachtoffers geen aangifte durven of willen doen?

Uit de geanalyseerde opsporingsonderzoeken blijkt dat opsporingsonderzoeken voor een groot deel op de verklaringen van slachtoffers steunen. In bijna de helft van de opsporingsonderzoeken is de aangifte dan wel de belastende verklaring (mede) de aanleiding geweest om het onderzoek te starten. Tijdens het mensenhandelonderzoek volgen vaak nog meer aangiften en belastende verklaringen van slachtoffers. In bijna

alle gevallen (95%) heeft ten minste één van de slachtoffers in het opsporingsonderzoek aangifte gedaan of een verklaring afgelegd. En in de meerderheid van de onderzoeken (78%) hebben alle slachtoffers een belastende verklaring afgelegd, al dan niet in de vorm van een aangifte. Vooralsnog bestaat weinig zicht op de vraag hoe gevolg wordt gegeven aan de vervolging van verdachten en de bescherming van slachtoffers in mensenhandelsituaties waarin sprake is van slachtoffers die geen aangifte durven of willen doen.

Hoe kan de opsporing worden verbreed?

Verbreding in de opsporing is nodig. Bij de opsporing van mensenhandel is het van belang dat de aandacht niet alleen uitgaat naar een (hoofd)verdachte, maar ook wordt gekeken naar andere aspecten van het mensenhandelproces. Drie onderwerpen verdienen in het bijzonder aandacht. Allereerst kan het financieel rechercheren ten goede komen aan de bewijsgaring in mensenhandelonderzoeken en is daarmee één van de manieren om het opsporingsonderzoek minder te laten steunen op de verklaringen van slachtoffers. Voorts draagt het financieel rechercheren bij aan een effectieve ontneming van criminele gelden. Een investering in financieel rechercheren kan dus ook ten goede komen aan de ontnemingsmaatregelen ten aanzien waarvan in Hoofdstuk 8 is gebleken dat deze slechts in enkele mensenhandelzaken zijn opgelegd (in 3% van alle mensenhandelzaken in de periode 2010-2012). Ten tweede, een mensenhandelaar handelt zelden alleen (per opsporingsonderzoek is bijvoorbeeld al sprake van gemiddeld twee verdachten): het is dan ook relevant te kijken welke andere schakels in het netwerk kunnen worden aangepakt. Zo is aangetoond dat de Nationale Politie, de KMar en de Inspectie SZW in een aantal opsporingsonderzoeken zicht hebben op een crimineel samenwerkingsverband (CSV) van meer dan twee leden. In 38% van de 77 opsporingsonderzoeken was zicht op een dergelijk CSV. Hoewel deze termen niet geheel overlappen, is het toch opmerkelijk dat een criminele organisatie (in de zin van artikel 140 Sr) nauwelijks ten laste wordt gelegd. Tot slot was in 48% van de opsporingsonderzoeken zicht op een legale organisatie die mensenhandel faciliteerde. In totaal waren ten minste 69 van zulke faciliteerders in beeld. Zij zijn echter vaker niet dan wel aangepakt: 12% is strafrechtelijk en 3% is bestuursrechtelijk aangepakt. Ondanks dat er dus wel zicht is op meerdere schakels in het mensenhandelproces lijken deze nauwelijks te worden aangepakt.

De bovenstaande bevindingen zijn relevant om in de opsporing informatiegestuurd, en daarmee doelgericht, te werk te gaan. Om tot deze bevindingen te komen is handmatig gekeken naar 77 opsporingsonderzoeken van de Nationale Politie, de KMar en de Inspectie SZW. Dit omdat in ieder geval de politieregistratie ten aanzien van mensenhandel geen landelijke overzicht levert op grond waarvan dergelijke analyses kunnen worden uitgevoerd. Bovendien worden de verschillende delicten mensenhandel en mensensmokkel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd. Het ontbreken van een goede politieregistratie staat een informatiegestuurde opsporing in de weg. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 3

De minister van Veiligheid en Justitie wordt aanbevolen de politieregistraties zodanig in te richten dat op landelijk niveau in ieder geval inzichtelijk wordt gemaakt hoeveel mensenhandelsituaties de politie in beeld heeft en om wat voor mensenhandelvormen het gaat.

10.4 Verdachten en veroordeelden in beeld

Hoofdstuk 7 verschaft inzicht in de vervolging en berechting van mensenhandelzaken in de periode 2008-2012. In 2012 is bij het OM sprake van het grootste aantal ingeschreven mensenhandelzaken (311) en het grootste aantal door het OM afgehandelde mensenhandelzaken (338). In de periode 2008-2012 zijn de meeste verdachten en veroordeelden man (82% respectievelijk 86%), gemiddeld tussen de 30,1 jaar en de 33,7 jaar (verdachten) en tussen de 28,0 jaar en de 34,1 jaar (veroordeelden) en komen het vaakst uit Nederland en voor een substantieel deel ook uit Midden- en Oost-Europese landen, Turkije, Marokko of Suriname.

Zoals stereotiepe slachtoffers niet bestaan, bestaan er ook geen stereotiepe daders. Dit wordt onder meer duidelijk wanneer wordt gekeken naar welke verdachten wat voor rollen in het mensenhandelproces uitvoeren: dat is gedaan voor de 165 personen die zijn aangemerkt als verdachten in de opsporingsonderzoeken die in 2012 aan het OM zijn ingestuurd (Hoofdstuk 6). De meeste opsporingsonderzoeken betroffen seksuele uitbuiting, hetgeen een verklaring is voor het feit dat de grootste groep verdachten de rol van pooier vervulde. Voorts waren veel verdachten ronselaars. De verdachten waren ook vaak degenen die huisvesten of degenen die slachtoffers van het buitenland naar Nederland vervoerden. Welke verdachte welke rol speelt in het mensenhandelproces lijkt samen te hangen met de kenmerken van deze verdachten. Ronselaars en pooiers bijvoorbeeld lijken vaker een crimineel verleden te hebben dan de andere verdachten. Degenen die voorzien in documenten zijn gemiddeld gezien de oudste verdachten en komen vaak uit Midden- of Oost-Europese landen. De vervoerders van het buitenland naar Nederland komen ten opzichte van de andere verdachten het vaakst uit Midden- of Oost-Europese landen. Dat is belangrijke informatie voor de KMar in het kader van het signaleren van mensenhandel in de grensstreken. Dergelijke bevindingen zijn relevant om te kunnen bepalen welke instanties welke verdachten waar kunnen signaleren.

Hoe zijn mensenhandelzaken afgehandeld?

Het percentage veroordelingen voor mensenhandel is in 2012 ten opzichte van voorgaande jaren flink gestegen. Ook is recent een tendens naar zwaardere straffen waarneembaar: in 2012 was de gemiddelde duur van de opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen 781,0 dagen ten opzichte van 616,3 dagen in 2010. Hiermee lijkt invulling te zijn gegeven aan de verhoging van de wettelijke strafbedreiging per juli 2009.

Meestal (in 70%) werd door het OM gedagvaard voor mensenhandel, maar in ongeveer een kwart van de zaken volgde een onvoorwaardelijk sepot. Een vijfde hiervan betrof beleidssepots. Dit is opmerkelijk en vraagt om nadere uitleg. In wat voor mensenhandelzaken is geseponeerd: seksuele uitbuitingszaken of zaken die zien op uitbuiting buiten de seksindustrie? Dat is onbekend omdat dit in de OM-registratie niet wordt aangetekend en anders dan door dossieronderzoek niet is te achterhalen. Dit belemmert goed zicht op de mensenhandelzaken en in het verlengde daarvan een effectieve aanpak.

Eerder is reeds aanbevolen dat in de hele keten wordt geregistreerd of een mensenhandelzaak seksuele uitbuiting, uitbuiting in andere sectoren, of mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering betreft. De IND heeft naar aanleiding van deze aanbeveling reeds stappen ondernomen. Het OM nog niet. Hoe verschillende verschijningsvormen van mensenhandel terugkomen in strafzaken kan dus op grond van de cijfers niet inzichtelijk worden gemaakt. Dit klemt te meer nu de EU-Richtlijn het belang van onderzoek naar nieuwe vormen van mensenhandel noemt. Dit leidt tot de volgende aanbeveling.

Aanbeveling 4

Het OM wordt aanbevolen te registreren met wat voor soort mensenhandelzaken zij te maken krijgt: seksuele uitbuiting, uitbuiting buiten de seksindustrie of andere vormen van mensenhandel.

10.5 Afrikaanse slachtoffers: uit beeld?

De politie krijgt te maken met een groot aantal aangiften van met name (West-)Afrikaanse mogelijke slachtoffers waarin sprake is van nauwelijks tot geen opsporingsindicaties. Uit een inventarisatie van de Nationaal rapporteur blijkt dat het in 2012 waarschijnlijk om meer dan 200 aangiften ging (Hoofdstuk 7). Het betreft hier veelal de aangiften op grond waarvan de aangevers recht hebben het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (Hoofdstuk 6). Deze aangiften moeten altijd worden opgenomen én moeten ook altijd worden ingezonden naar het parket van de Officier van Justitie (OvJ), ook als er geen verdachte in beeld is dan wel opsporingsindicaties ontbreken. Het OM kent aan deze aangiften geen parketnummer toe, waardoor de afhandeling van deze aangiften ook niet terugkomt in de OM-registraties (Hoofdstuk 7). Wel wordt aan het mogelijke slachtoffer door het OM een sepotmededeling gedaan. Ook komt het regelmatig voor dat tegen dit sepot wordt opgekomen door het indienen van een verzoek als bedoeld in artikel 12 Sv. Kortom, het mogelijke slachtoffer ondervindt rechtsgevolgen van de aangifte, echter kunnen deze niet of nauwelijks inzichtelijk worden gemaakt.

Tegenover dit groot aantal aangiften staat de opvallende ontwikkeling dat (West-)-Afrikaanse mogelijke slachtoffers steeds minder vaak in beeld lijken te zijn. Zo blijkt uit de CoMensha-registraties (Hoofdstuk 2) dat sprake is van minder geregistreerde mogelijke slachtoffers met de Nigeriaanse nationaliteit, zowel relatief als absoluut. In 2012 heeft slechts 6% de Nigeriaanse nationaliteit ten opzichte van 11% in 2011. In totaal had in 2012 17% een nationaliteit van één van de Afrikaanse landen ten opzichte van 28% in het voorgaande jaar (ook zonder de meldingen van de KMar is sprake van een daling, naar 22%). Het is de vraag in hoeverre inderdaad minder sprake is van Nigeriaanse slachtoffers in Nederland dan wel dat zij zich meer dan voorheen aan het zicht onttrekken óf dat er minder aandacht voor de signalering dan wel melding van Nigeriaanse slachtoffers bestaat. Ook is het hierbij interessant om een blik over de grens te werpen: wat is daar bekend over mensenhandelsituaties waarbij Afrikaanse mogelijke slachtoffers betrokken zijn? Verder kan de vraag worden gesteld in hoeverre het verminderd aantal geregistreerde Afrikaanse mogelijke slachtoffers te maken heeft met de discussie over oneigenlijk gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht. Slachtoffers met een Nigeriaanse nationaliteit hebben het meest gebruik gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht, maar ook hier is sprake van een daling: het deel Nigeriaanse slachtoffers dat gebruik heeft gemaakt van het tijdelijk verblijfsrecht was 19% (= 75) in 2012 ten opzichte van 27% (= 108) in 2011. Van het totaal aantal slachtoffers aan wie het tijdelijk verblijfsrecht is verleend kwam 57%

uit Afrika ten opzichte van 67% in 2011. Uit de opvang- en hulpverleningsorganisaties bestaan signalen dat deze groep slachtoffers minder vaak dan voorheen zou worden geïnformeerd over het recht op de bedenktijd met het doel om misbruik van de verblijfsregeling mensenhandel tegen te gaan (Hoofdstuk 5). Afrikaanse slachtoffers lijken op meerdere vlakken aan het kortste eind te trekken: zo blijkt uit de cijfers over de aanvragen voor financiële tegemoetkomingen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven dat de aanvragen van Afrikaanse slachtoffers relatief vaker worden afgewezen (Hoofdstuk 8). Eenduidige verklaringen voor de bovenstaande bevindingen ontbreken.

Er is relatief weinig bekend over de mensenhandelsituaties waarin sprake is van Afrikaanse mogelijke slachtoffers, anders dan dat in hun aangiften weinig opsporingsindicaties zouden zitten. Een landelijke analyse over deze aangiften is van belang, om trends en verbanden omtrent mogelijke mensenhandelsituaties bloot te kunnen leggen. Immers, het ontbreken van verdere opsporingsindicaties wil niet noodzakelijkerwijs zeggen dat geen sprake kan zijn van mensenhandel. Het Koolvis-opsporingsonderzoek naar een omvangrijk Nigeriaans mensenhandelnetwerk is één van de voorbeelden waarin is aangetoond dat wel degelijk sprake kan zijn van slachtofferschap van Nigeriaanse personen. Een landelijke analyse over de genoemde aangiften is echter nog niet goed mogelijk omdat de aangiften die aan het OM zijn ingestuurd niet structureel en consistent worden geregistreerd. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 5

Het OM wordt aanbevolen de aangiften, waarin vrijwel onmiddellijk wordt geseponeerd en waaraan geen parketnummer wordt toegekend, op structurele en eenduidige wijze te registreren, bijvoorbeeld door aan deze aangiften wél een parketnummer toe te kennen.

10.6 Tot slot

Deze rapportage bevat de cijfermatige duiding van de aanpak van mensenhandel in Nederland. Via de investeringen van de betrokken instanties in het goed registreren van cijfers over mensenhandel kan een steeds beter beeld worden gegeven. Dit maakt een informatiegestuurde aanpak mogelijk. Ook maakt dit overzicht het voor het parlement mogelijk om de controlerende taak van de overheid beter uit te voeren. Men kan immers naast beleidsmatige rapporten ook beschikken over geverifieerde data. De vijf aanbevelingen van dit rapport geven aanknopingspunten om mensenhandel en de aanpak van mensenhandel beter in kaart te brengen.

Lijst van geraadpleegde literatuur

Aebi e.a. 2010a

M.F. Aebi, B.A. de Cavarlay, G. Barclay, B. Gruszczyńska, S. Harrendorf, M. Heiskanen, V. Hysi, V. Jaquier, J.M. Jehle, M. Kilias, O. Shostko, P. Smit & R. Þórisdóttir, *European sourcebook of crime and criminal justice statistics* (4e editie). Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2010.

Aebi 2010b

M.F. Aebi, 'Methodological issues in the comparison of police-recorded crime rates', in: S.G. Shoham, P. Knepper en M. Kett (red.), *International Handbook of Criminology*, Boca Raton: CRC Press, Taylor and Francis Group 2010, pp. 211-228.

Alink & Wiarda 2010

M. Alink & J. Wiarda, 'Materieelrechtelijke aspecten van mensenhandel in het Nederlands strafrecht', in: *Preadviezen voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010, pp. 175-262.

Bastia 2006

T. Bastia, 'Stolen lives or lack of rights? Gender, migration and trafficking', *Capital and Society* 2006-39(2), pp. 21-45.

Bekkers e.a. 2006

V. Bekkers, A van Sluis en P. Siep, *De Nodale Oriëntatie van de Nederlandse politie: over criminaliteitsbestrijding in de netwerksamenleving. Bouwstenen voor een beleidstheorie*, Rotterdam: Center for Public Innovation 2006.

Bekkers e.a. 2007

V. Bekkers, A. van Sluis en P. Siep, 'Bouwstenen voor een nodale politie', *Het tijdschrift voor de Politie* 2007-5, pp. 12-16.

Beijer 2010

A. Beijer, 'Mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting: De interpretatie van artikel 273f Sr', *Delikt en Delinkwent* 2010, pp. 986-1013.

Bennett & Lynch 1990

R.R. Bennett en J.P. Lynch, 'Does a difference make a difference? Comparing cross-national crime indicators.', *Criminology* 1990-28(1), pp. 153-181.

Bottenberg e.a. 2012
M. Bottenberg, J. Valk, M. Kuipers en L. de Weerd, *Seksuele uitbuiting, criminaliteitsbeeldanalyse*, Woerden: KLPD/DNR/UI&E 2012.

Brouwers & Eggen 2011
M. Brouwers en A. Th. J. Eggen, 'Vervolging', in: S. N. Kalidien, N. E. de Heer-de Lange en M. M. van Rosmalen (red.), *Criminaliteit en rechtshandhaving 2010. Ontwikkelingen en samenhangen*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, pp. 119-138.

Bundeskriminalant 2009
Bundeskriminalamt, Palermo-Protokoll und die Folgen. Bekämpfung des 'Menschenhandels zum Zweck sexueller Ausbeutung'- Materialsammlung zu nationalen und internationalen eher strategisch ausgerichteten Aktivitäten. Wiesbaden: Bundeskriminalamt 2009, www.bka.de/kriminalwissenschaften/ebook_mh_sex_ausbeutung/ebook_mh_sex_ausbeutung.html (geraadpleegd 25 april 2014).

Candido e.a. 2013
J. Candido, M. Hoendervoogt, P. van Dam en M. Gest, *Slachtoffer en de rechtspraak. Handleiding voor de strafrechtspraktijk*, Den Haag: LOVS 2013.

Cho, Dreher & Neumayer 2010
S.Y. Cho, A. Dreher en E. Neumayer, *The spread of anti-trafficking policies: evidence from a new index*, Discussion Papers, Center for European Governance and Economic Development Reserach, No. 1999, http://ssrn.com/abstract=1776842 (geraadpleegd april 2014).

Cho, Dreher & Neumayer 2014
S.Y. Cho, A. Dreher en E. Neumayer, 'Determinants of anti-trafficking policies: evidence from a new index', *Scandinavian Journal of Economics* 2014-116(2), pp. 429-454.

CGKR 2013
Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding, *Mensenhandel mensensmokkel. Bouwen aan vertrouwen. Jaarverslag 2012*, Brussel 2013.

CoMensha 2012
CoMensha, *Jaarverslag 2011*, Amersfoort: CoMensha 2013.

CoMensha 2013
CoMensha, *Jaarverslag 2012*, Amersfoort: CoMensha 2013.

De Kinderombudsman 2013
De Kinderombudsman, *Kinderrechtenmonitor*, Den Haag: De Kinderhombudsman 2013.

Deloitte 2009
Deloitte, *Inzicht in verwevenheid. "Knelpunten en mogelijkheden bij uitwisseling van gegevens en informatie ter bestrijding van de verwevenheid tussen onder- en bovenwereld".* Amstelveen: Deloitte Bijzonder Onderzoek & Integriteitsadvies B.V. 2009.

Den Hertog & Loeber 2013
A. den Hertog en C.H. Loeber, *Korpsmonitor prostitutie & mensenhandel 2011-2012*, 2013 http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/10/25/korpsmonitor-prostitutie-en-mensenhandel-2011-2012.html (geraadpleegd 25 april 2014).

Dettmeijer-Vermeulen & Boot-Matthijsen 2014
C.E. Dettmeijer-Vermeulen en M. Boot-Matthijssen, *Jurisprudentie mensenhandel. Minderjarige slachtoffers in strafzaken. Ze wilde het zelf. Toch?* Den Haag: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen 2014.

Dettmeijer-Vermeulen & Esser 2013
C. Dettmeijer-Vermeulen en L. Esser, *Het mensenhandelslachtoffer als dader: een 'personele unie' met grote gevolgen. Een blik op de strafrechtelijke, vreemdelingrechtelijke en arbeidsrechtelijke procedure ten aanzien van een mensenhandelslachtoffer in de Mehak-zaak*, Den Haag: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen 2013.

De Vries 2012
I. de Vries, 'Mensenhandel en medisch-psychologische rapportages', *Asiel & Migrantenrecht* 2012-9, pp. 481-490.

Europese Commissie 2013
Europese Commissie, *Trafficking in human beings. Eurostat Methodologies and Working Papers*, Luxemburg: Europese Commissie 2013.

Everitt e.a. 2011
B. S. Everitt, S. Landau, M. Leese en D. Stahl, *Cluster analysis* (5e editie), Londen: King's College London 2011.

Farrington e.a. 2004
D.P. Farrington, P.A. Langan en M. Tonry, *Cross-national studies in crime and justice*, Washington D.C: Bureau of Justice Statistics; U.S. Department of Justice 2004.

Feingold 2005
D. A. Feingold, 'Human trafficking', *Foreign policy* 2005-Sep/Oct, pp. 26-32.

Garnier 2007
W. Garnier, *Moderne vormen van prostitutie in de Nederlandse jongerencultuur. Een onderzoek naar de denkbeelden van mannelijke adolescenten* (Bachelorscriptie Universiteit van Twente), 2007.

Geutjes 2013
I. Geutjes, *Arbeidsuitbuiting. Een onderzoek naar de mate waarin slachtoffers afkomstig uit de Midden- en Oost Europese landen gebaat zijn bij de B9-regeling* (Masterscriptie Universiteit van Leiden), 2013.

Goodey 2008
J. Goodey, 'Human trafficking: sketchy data and policy responses', *Criminology and Criminal Justice* 2008-8, pp. 421-442.

GRETA 2012
Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings, Second General Report on GRETA's activities, covering the period from 1 August 2011 to 31 July 2012, Straatsburg: 4 oktober 2012, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/Gen_Report/GRETA_2012_13_2ndGenRpt_en.pdf (geraadpleegd 25 april 2014).

Haveman 1998
R. Haveman, *Voorwaarden voor strafbaarstelling van vrouwenhandel*, Deventer: Gouda Quint 1998.

Haveman & Wijers 2001
R. Haveman en M. Wijers, 'Sekswerk', *Nemesis* 2001- 6, pp. 190-202.

Horning e.a. 2013
Horning, C. Thomas, A.M. Henninger en A. Marcus, 'The Trafficking in Persons Report: a game of risk', *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice* 2013, pp. 1-24.

Howard & Smith 2003
G.J. Howard en T.R. Smith, 'Understanding cross-national variations of crime rates in Europe and North America', in: K. Aromaa, S. Leppä, S. Nevala en N. Ollus, *Crime and criminal justice systems in Europe and North America*, Helsinki: Heuni 2003, pp. 23-70.

Inspectie Veiligheid en Justitie 2012
Inspectie Veiligheid en Justitie, Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Follow the money. Onderzoek naar financieel opsporen door de politie in het licht van het landelijk programma FinEC Politie*, Den Haag: Inspectie Openbare Orde en Veiligheid 2012.

Kaandorp & Blaak 2013
M. Kaandorp en M. Blaak, *Kinderhandel in Nederland. De aanpak van kinderhandel en de bescherming van minderjarige slachtoffers in Nederland*, Voorburg: UNICEF Nederland; Defence for Children – ECPAT Nederland 2013.

Klaver e.a. 2013
J. Klaver, J. van der Leun en A. Schreijenberg, *Vooronderzoek oneigenlijk gebruik verblijfsregeling mensenhandel*, Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek 2014.

KLPD 2012
Korps Landelijke Politiediensten, *Nationaal dreigingsbeeld 2012. Georganiseerde criminaliteit*, Zoetermeer: Dienst IPOL 2012.

Kromhout e.a. 2010
M.H.C. Kromhout, T. Liefaard, A.M. Galloway, E.M. th. Beenakkers, B. Kamstra en R. Aidala, *Tussen beheersing en begeleiding. Een evaluatie van de pilot 'beschermde opvang risico-AMV's* (Cahier 2010-6), Den Haag: WODC 2013.

Lettinga e.a. 2013
D. Lettinga, S.A.C. Keulemans en M. Smit, *Verblijfsregeling voor slachtoffers van mensenhandel en oneigenlijk gebruik- een verkennende studie in het Verenigd Koninkrijk, Italië en België* (Cahier 2013-1), Den Haag: WODC 2013.

Lindholm e.a. 2014
J. Lindholm, A. Cederborg en C. Alm 'Adolescent Girls Exploited in the Sex Trade: Informativeness and Evasiveness in Investigative Interviews', *Police Practice and Research: An International Journal* 2014.

Luijer 2014
N. Luijer, *Pijpen neuken 50 euro? Onderzoek naar de gemiddelde omzet van een raamprostituee in prostitutiegebied Baekelandplein en factoren van invloed*. Onderzoeksrapportage in opdracht van de regionale eenheid Oost Brabant van Politie Nederland 2014.

Ministerie van Veiligheid en Justitie 2013
Ministerie van Veiligheid en Justitie, *Jaarverslag Nederlandse Politie 2012*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie 2013.

NRM3
Nationaal rapporteur mensenhandel, Vijfde rapportage van de Nationaal rapporteur, Den Haag: BNRM 2005.

NRM5
Nationaal rapporteur mensenhandel, Vijfde rapportage van de Nationaal rapporteur, Den Haag: BNRM 2007.

NRM7
Nationaal rapporteur mensenhandel, Zevende rapportage van de Nationaal rapporteur, Den Haag: BNRM 2009.

NRM8
Nationaal rapporteur mensenhandel, Achtste rapportage van de Nationaal rapporteur, Den Haag: BNRM 2010.

NRM9
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Negende rapportage van de Nationaal rapporteur,* Den Haag: BNRM 2013.

NRM2012a
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel. Kwantitatieve gegevens over (de vervolging en berechting van) verdachten en veroordeelden in mensenhandelzaken in de periode 2006-2010*, Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2012b
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Opsporing van mensenhandel en de B9-regeling*, Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2012c
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering en gedwongen commercieel draagmoederschap*, Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2012d
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel. Jurisprudentie mensenhandelzaken 2009-2012. Een analyse,* Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2012e
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Effectieve aanpak op gemeentelijk niveau. Lessen uit de praktijk*, Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2012f
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel in en uit beeld. Cijfermatige rapportage 2007-2011*, Den Haag: BNRM 2012.

NRM 2013
Nationaal rapporteur mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen, *Mensenhandel in en uit beeld: Cijfers vervolging en berechting 2008-2012*, Den Haag: BNRM 2013.

O'Brien 2010
E. O'Brien, 'Dark numbers: challenges in measuring human trafficking', *Dialogue E-Journal* 2010-7(2).

O'Brien 2012
E. O'Brien, 'Ideal victims in trafficking awareness campaigns', in: K. Carrington, M. Ball, E. O'Brien en J. Tauri (red.), *Crime, Justice and Social Democracy. International Perspectives*, Hampshire: Palgrave Macmillan 2012, pp. 315-324.

Omer Demir 2010
O. Omer Demir, 'Methods of Sex trafficking: findings of a case study in Turkey', *Global Crime* 2010-11(3), pp. 314-335.

Openbaar Ministerie & politie 2013
Openbaar Ministerie en politie, *Verantwoording aanpak georganiseerde criminaliteit 2012*, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie 2013.

Oude Breuil 2008
B.C. Oude Breuil, 'Precious children in a heartless world? The complexities of child trafficking in Marseille', *Children and Society* 2008-22(3), pp. 223-234.

OVSE 2013
Office of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings, *Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking*, Wenen: OVSE 2013.

Raphael e.a. 2010
J. Raphael, J.A. Reichert en M. Powers, 'Pimp control and violence: domestic sex trafficking of Chicago Women and Girls', *Women & Criminal Justice* 2010-20(1-2), pp. 89-104.

Rotterdamse jongerenraad 2013
Rotterdamse Jongerenraad, *'Het zal je zusje maar zijn'. Signaaladvies over prostitutie 2.0*, Rotterdam: De Rotterdamse Jongerenraad 2013.

Sas 2010
A.H. Sas, 'Strafrecht voor civilisten: de verbetering van de mogelijkheid om schade via het strafrecht te verhalen', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade*, 2010-3, pp. 80-87.

Sas 2012
A.H. Sas, 'Strafrecht voor civilisten deel II: over de gewijzigde Wet schadefonds geweldsmisdrijven en nog enkele opmerkingen over schadeverhaal via het strafproces', *Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade*, 2012-2, pp. 45-60.

Shelley 2010
L. Shelley, *Human trafficking. A global perspective*, New York: Cambridge University Press 2010.

Soares 2004
R.R. Soares, 'Development, Crime and Punishment: Accounting for the International Differences in Crime Rates', *Journal of Development Economics* 2004-73(1), pp. 155-184.

Sondeijker & Thijm 2013
R. Sondeijker en T. Thijm, *Herkennen van slachtoffers van mensenhandel in de Nederlandse asiel- en gedwongen vertrekprocedures*, Rijswijk: Ministerie van Veiligheid en Justitie; IND; DUSA; INDIAC; EMN 2013.

Srikantiah 2007
J. Srikantiah, 'Perfect victims and real survivors: the iconic victim in domestic human trafficking law', *Boston University Law Review* 2007- 87, pp. 157-211.

Surtees 2008a
R. Surtees, *Trafficked at sea. The exploitation of Ukrainian seafarers and fishers*, Genève/Washington: International Organization for Migration/Nexus Institute 2013.

Surtees 2008b
R. Surtees, 'Traffickers and Trafficking in Southern and Eastern Europe: Considering the Other Side of Human Trafficking', *European Journal of Criminology* 2008-5(39), pp. 39-68.

Surtees 2013a
R. Surtees, *Trafficked at sea. The exploitation of Ukrainian seafarers and fishers*, Genève/Washington: International Organization for Migration/Nexus Institute 2013.

Surtees 2013b
R. Surtees, 'Trapped at sea. Using the Legal and Regulatory Framework to Prevent and Combat the Trafficking of Seafarers and Fishers', *Groningen Journal of International Law* 2013-1, pp. 91-153.

Te Grotenhuis & van der Weegen 2008
M. te Grotenhuis en T. van der Weegen, *Statistiek als hulpmiddel. Een overzicht van gangbare toepassingen in de sociale wetenschappen*, Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Task Force Aanpak Mensenhandel 2009
Task Force Aanpak Mensenhandel, *Plan van aanpak Task Force Aanpak Mensenhandel*, 2009.

Task Force Aanpak Mensenhandel 2013
Task Force Aanpak Mensenhandel (II), *Voortgangsrapportage Plan van Aanpak, 2011-2014* – De integrale aanpak van mensenhandel verder versterken, 2013.

UNODC 2012
United Nations Office on Drugs and Crime, *Global report on trafficking in persons 2012*, Wenen: UNODC 2012.

Van den Brink 2013
S.E. van den Brink, 'De ratio en reikwijdte van artikel 273f lid 1 sub 3 Sr', *Tijdschrift Praktijkwijzer Strafrecht* 2013-1, pp. 2-5.

Van Dijk e.a. 2012
F. van Dijk, M. Ganzinga, P. Plooij en R. Zoetekouw, *Overige uitbuiting 2007-2010. Criminaliteitsbeeldanalyse 2012*, Woerden: Inspectie SZW/Korps Landelijke Politiediensten 2012.

Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2012
J. Van Dijk en F. Klerx-Van Mierlo, 'Towards a scorecard for anti-THB policies based on evaluations by independent experts of compliance with the 2005 Council of Europe Convention against Human Trafficking', *Conference paper presented at the International Symposium of the World Society of Victimology,* Den Haag 2012.

Van Dijk & Klerx-Van Mierlo 2014
J. Van Dijk en Klerx-Van Mierlo, 'Quantiative indices for anti-human trafficking policies: based on reports for the U.S. State Department and the Council of Europe', *Crime, Law and Social Change* 2014-61(2), pp. 229-250.

Van Gestel & Verhoeven 2009
B. van Gestel en M.A. Verhoeven, *De praktijk van de programmatische aanpak mensenhandel*, Den Haag: WODC 2009.

Van London & Hagen 2012
M. van London, L. Hagen, m.m.v. N. Brenninkmeijer, *Evaluatie van de pilot 'Categorale Opvang voor Slachtoffers van Mensenhandel* (Cahier 2012-14), Den Haag: WODC 2012.

Verhoeven & Van Gestel 2014
M. Verhoeven en B. van Gestel, 'Relaties tussen verdachten en slachtoffers en de opsporing van mensenhandel', *Cahiers Politiestudies* 2013-3, pp. 93-108.

Verwijs e.a. 2011
R. Verwijs, A. Mein, M. Goderie, C. Harreveld en A. Jansma, *Loverboys en hun slachtoffers. Inzicht in aard en omvang problematiek en in het aanbod aan hulpverlening en opvang* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2011.

Weitzer 2012
R. Weitzer, 'Sex trafficking and the sex industry: the need for evidence-based theory and legislation', *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 2012-101(4), pp. 1337-1369.

Young 2009
R. Young, *Data on human trafficking: A consideration of approaches* (Scriptie *University of Denv*er), 2009.

Zhang 2012
S. Zhang, 'Looking for a hidden population: Trafficking of migrant laboreres in San Diego County', *Final report submitted to United States Department of Justice Office of Justice Programs, National Institute of Justice*, San Diego: United States Department of Justice 2012.

Bijlagen

B1a Artikel 273f Wetboek van strafrecht (geldend tot 15 november 2013)

1. Als schuldig aan mensenhandel wordt met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie gestraft:
   1°. degene die een ander door dwang, geweld of een andere feitelijkheid of door dreiging met geweld of een andere feitelijkheid, door afpersing, fraude, misleiding dan wel door misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht, door misbruik van een kwetsbare positie of door het geven of ontvangen van betalingen of voordelen om de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap over die ander heeft, werft, vervoert, overbrengt, huisvest of opneemt, met het oogmerk van uitbuiting van die ander of de verwijdering van diens organen;
   2°. degene die een ander werft, vervoert, overbrengt, huisvest of opneemt, met het oogmerk van uitbuiting van die ander of de verwijdering van diens organen, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;
   3°. degene die een ander aanwerft, medeneemt of ont voert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling;
   4°. degene die een ander met een van de onder 1° genoemde middelen dwingt of beweegt zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van arbeid of diensten of zijn organen beschikbaar te stellen dan wel onder de onder 1° genoemde omstandigheden e nige handeling onderneemt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat die ander zich daardoor beschikbaar stelt tot het verrichten van arbeid of diensten of zijn organen beschikbaar stelt;
   5°. degene die een ander ertoe brengt zich beschikb aar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling of zijn organen tegen betaling beschikbaar te stellen dan wel ten aanzien van een ander enige handeling onderneemt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat die ander zich daardoor beschikbaar stelt tot het verrichten van die handelingen of zijn organen tegen betaling beschikbaar stelt, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;
   6°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit de uitbuiting van een ander;
   7°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit de verwijdering van organen van een ander, terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat diens organen onder de onder 1° bedoelde omstandigheden zijn verwijderd;
   8°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit seksuele handelingen van een ander met of voor een derde tegen betaling of de verwijdering van diens organen tegen betaling, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;

9°. degene die een ander met een van de onder 1° genoemde middelen dwingt dan wel beweegt hem te bevoordelen uit de opbrengst van diens seksuele handelingen met of voor een derde of van de verwijdering van diens organen.

2. Uitbuiting omvat ten minste uitbuiting van een ander in de prostitutie, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen of verplichte arbeid of diensten, slavernij en met slavernij of dienstbaarheid te vergelijken praktijken.

3. De schuldige wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien:
   1°. de feiten, omschreven in het eerste lid, worden gepleegd door twee of meer verenigde personen;
   2°. de persoon ten aanzien van wie de in het eerste lid omschreven feiten worden gepleegd, de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt.

4. Indien een van de in het eerste lid omschreven feiten zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft of daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is, wordt gevangenisstraf van ten hoogste achttien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

5. Indien een van de in het eerste lid omschreven feiten de dood ten gevolge heeft, wordt levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

6. Artikel 251 is van overeenkomstige toepassing.

B1b Artikel 273f Wetboek van Strafrecht (geldend vanaf 1 april 2013)

1. Als schuldig aan mensenhandel wordt met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie gestraft:
   1°. degene die een ander door dwang, geweld of een andere feitelijkheid of door dreiging met geweld of een andere feitelijkheid, door afpersing, fraude, misleiding dan wel door misbruik van uit feitelijke omstandigheden voortvloeiend overwicht, door misbruik van een kwetsbare positie of door het geven of ontvangen van betalingen of voordelen om de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap over die ander heeft, werft, vervoert, overbrengt, huisvest of opneemt, met inbegrip van de wisseling of overdracht van de controle over die ander, met het oogmerk van uitbuiting van die ander of de verwijdering van diens organen;
   2°. degene die een ander werft, vervoert, overbrengt, huisvest of opneemt, met inbegrip van de wisseling of overdracht van de controle over die ander, met het oogmerk van uitbuiting van die ander of de verwijdering van diens organen, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;
   3°. degene die een ander aanwerft, medeneemt of ontvoert met het oogmerk die ander in een ander land ertoe te brengen zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling;
   4°. degene die een ander met een van de onder 1° genoemde middelen dwingt of beweegt zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van arbeid of diensten of zijn organen beschikbaar te stellen dan wel onder de onder 1° genoemde omstandigheden enige handeling onderneemt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat die ander zich daardoor beschikbaar stelt tot het verrichten van arbeid of diensten of zijn organen beschikbaar stelt;
   5°. degene die een ander ertoe brengt zich beschikbaar te stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een derde tegen betaling of zijn organen tegen betaling beschikbaar te stellen dan wel ten aanzien van een ander enige handeling onderneemt waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat die ander zich daardoor beschikbaar stelt tot het verrichten van die handelingen of zijn organen tegen betaling beschikbaar stelt, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;
   6°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit de uitbuiting van een ander;
   7°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit de verwijdering van organen van een ander, terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat diens organen onder de onder 1° bedoelde omstandigheden zijn verwijderd;

8°. degene die opzettelijk voordeel trekt uit seksuele handelingen van een ander met of voor een derde tegen betaling of de verwijdering van diens organen tegen betaling, terwijl die ander de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt;
9°. degene die een ander met een van de onder 1° genoemde middelen dwingt dan wel beweegt hem te bevoordelen uit de opbrengst van diens seksuele handelingen met of voor een derde of van de verwijdering van diens organen.

2. Uitbuiting omvat ten minste uitbuiting van een ander in de prostitutie, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen of verplichte arbeid of diensten, met inbegrip van bedelarij, slavernij en met slavernij te vergelijken praktijken, dienstbaarheid en uitbuiting van strafbare activiteiten.

3. De schuldige wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie, indien:
1°. de feiten, omschreven in het eerste lid, worden gepleegd door twee of meer verenigde personen;
2°. degene ten aanzien van wie de in het eerste lid omschreven feiten worden gepleegd een persoon is die de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt dan wel een ander persoon is bij wie misbruik van een kwetsbare positie wordt gemaakt;
3°. de feiten, omschreven in het eerste lid, zijn voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld.

4. Indien een van de in het eerste lid omschreven feiten zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft of daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is, wordt gevangenisstraf van ten hoogste achttien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

5. Indien een van de in het eerste lid omschreven feiten de dood ten gevolge heeft, wordt levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

6. Onder kwetsbare positie wordt mede begrepen een situatie waarin een persoon geen andere werkelijke of aanvaardbare keuze heeft dan het misbruik te ondergaan.

7. Artikel 251 is van overeenkomstige toepassing

B2 Verantwoording van de onderzoeksmethoden

2.1 Verantwoording bij Hoofdstuk 2 'Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel'

Onderzoeksmethode

De cijfers die zijn opgenomen in Hoofdstuk 2 zijn afkomstig van de bestanden van het Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha). CoMensha registreert gegevens over *mogelijke* slachtoffers (hierna: slachtoffers)[1] van mensenhandel ten behoeve van de Nationaal rapporteur. Deze gegevens worden op jaarbasis aangeleverd en de Nationaal rapporteur is verantwoordelijk voor de analyses over deze gegevens. De analyse vormt een terugkerend aspect in de rapportages van de Nationaal rapporteur.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.1) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen

In Hoofdstuk 2 is reeds een aantal kanttekeningen genoemd die van direct belang zijn voor de interpretatie van de CoMensha-registraties. Deze kanttekeningen zijn gerelateerd aan wat bij CoMensha is geregistreerd ten opzichte van wat buiten beeld is (het *dark number*) en ook ten opzichte van de mensenhandelsituaties die wel bij de relevante instanties bekend zijn maar niet bij CoMensha zijn geregistreerd. Ook is reeds toelichting gegeven waarom de meldingen van de KMar lijken te verschillen van andere meldingen die zijn gedaan.[2]

Er is een aantal andere kanttekeningen bij de CoMensha-registraties te plaatsen. Zo is CoMensha afhankelijk van de informatie die zij aangeleverd krijgt van de melders. Onvolledigheid of onjuistheid van deze cijfers kan dan ook te maken hebben met bijvoorbeeld het weer uit beeld raken van slachtoffers[M] of het niet accuraat melden. Een andere kanttekening betreft het gegeven dat het aantal slachtoffers[M] niet dusdanig groot is waardoor grote uitbuitingszaken van invloed kunnen zijn op het beeld dat ontstaat uit de cijfers. Dergelijke grote uitbuitingszaken komen veelal voor buiten de seksindustrie (zoals de land- en

1 Zie over deze aanduiding Hoofdstuk 1 en Hoofdstuk 2.

2 Zie hierover Hoofdstuk 3.

tuinbouw),[3] maar kunnen ook plaatsvinden binnen de seksindustrie. Grote uitbuitingszaken kunnen de cijfers over bijvoorbeeld de kenmerken van de bij CoMensha geregistreerde slachtoffers[M] aanzienlijk beïnvloeden. Cijfers dienen daarom altijd geanalyseerd te worden met oog voor de politieke, sociaal-economische en methodologische context waarin deze cijfers zijn vergaard.

Vergelijking met internationale mensenhandelstatistieken

De cijfers inzake slachtoffers[M] die in Nederland in beeld zijn, kunnen moeilijk worden vergeleken met internationale mensenhandelstatistieken. Zo betreffen de CoMensha-registraties uitsluitend mogelijke slachtoffers, ten aanzien van wie dus een (gering) vermoeden bestaat van mensenhandel, hetgeen verschilt van de slachtofferregistraties in bijvoorbeeld Portugal waar naast mogelijke slachtoffers ook geïdentificeerde slachtoffers worden geregistreerd. In een aantal andere landen verwijzen de geïdentificeerde slachtoffers uitsluitend naar slachtoffers die gebruik maken van opvang en andere hulpverlening. Andere factoren die het vergelijken van mensenhandelstatistieken tussen landen bemoeilijken zijn reeds besproken in Hoofdstuk 9.[4]

CoMensha-registraties als steekproef

De CoMensha-registraties representeren niet de volledige groep slachtoffers[M]. Dit is reeds toegelicht in paragraaf 2.2.1. Om deze reden kunnen de CoMensha-registraties worden beschouwd als een steekproefonderzoek. Significantietoetsen zijn dan relevant omdat deze antwoord geven op de vraag in hoeverre de steekproefresultaten geldig zijn voor de populatie waaruit de steekproef afkomstig is. De resultaten van verschillende significantietoetsen zijn gepresenteerd in voetnoten in Hoofdstuk 2.

Verschillen tussen de analyses van de Nationaal rapporteur en de jaarverslagen van CoMensha

In een aantal gevallen wijkt de cijfermatige informatie zoals weergegeven in deze rapportage af van de gepresenteerde informatie zoals is weergegeven in de jaarverslagen van CoMensha. De door de Nationaal rapporteur gepresenteerde gegevens zijn de juiste.[5]

2.2 Verantwoording bij Hoofdstuk 3 'Signalering in de grensstreken'

Onderzoeksmethode

Zoals reeds uiteengezet is in Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3 heeft de KMar in 2012 ten opzichte van voorgaande jaren aanzienlijk meer slachtoffers[M] gemeld aan CoMensha. Ter duiding van de CoMensha-registraties zijn vijftig dossiers van de KMar (over 80 slachtoffers[M]) bekeken. Deze vijftig dossiers zijn geselecteerd op basis van een gestratificeerde steekproef van alle meldingen vanuit de KMar aan CoMensha in 2012 (N: 445). In totaal zijn 23 dossiers over verdachte situaties aangaande mensenhandel op *Eindhoven*

3 Het betreft hier dan veelal slachtoffers[M] die de politie dan wel de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op het spoor zijn gekomen door een geplande actie (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

4 The *International Victimology Institute Tilburg* (INTERVICT) van de Universiteit Tilburg is een project gestart om de vergelijkbaarheid en bruikbaarheid van de door de Europese Commissie verzamelde mensenhandelstatistieken te toetsen. De resultaten worden medio 2014 verwacht; zie §9.3.2.

5 Dit heeft CoMensha bevestigd op 13 maart 2014.

Airport bekeken, negentien dossiers over verdachte situaties aangaande mensenhandel op Schiphol, en acht dossiers over verdachte situaties aangaande mensenhandel langs een auto- of snelweg.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.2) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen

Een tweetal kanttekeningen is te plaatsen bij de informatie die is opgenomen in Hoofdstuk 3. Ten eerste staan in de bestanden van de KMar beperkte gegevens over verdachte situaties aangaande mensenhandel, ertoe leidende dat het kwantificeren van vermoedens van mensenhandel lastig is. Daarnaast is de informatie die wel is geregistreerd ook op kwalitatief niveau soms moeilijk te duiden, vanwege onduidelijkheden dan wel tegenstrijdigheden in de registraties. Zo is in een aantal dossiers onduidelijk welke rollen de betrokkenen in de verdachte situatie zouden hebben. Vaak bleek uit de omschrijving van de situatie echter wel in hoeverre het om een slachtoffer[M] zou gaan. Een tweede kanttekening is gerelateerd aan het beperken van het onderzoek tot de meldingen van de KMar aan CoMensha, waardoor geen vergelijkingen zijn gemaakt met de meldingen van slachtoffers[M] van sub 3 vanuit andere instanties.

Het dossieronderzoek als steekproef

De geanalyseerde dossiers van de KMar met betrekking tot verdachte situaties die mogelijk duiden op mensenhandel representeren niet alle verdachte situaties die de KMar op het spoor is gekomen en heeft geregistreerd in haar systemen. Om deze reden kan het dossieronderzoek worden beschouwd als een steekproefonderzoek. Het onderzoek is met name kwalitatief (dossieronderzoek). Significantietoetsen op verschillen zijn dus irrelevant.

2.3 Verantwoording bij Hoofdstuk 4 'Amv en slachtoffer van mensenhandel'

Onderzoeksmethode

De Nationaal rapporteur heeft kwantitatief onderzoek verricht naar de amv's die in de periode 2008-2012 als gevolg van vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang zijn geplaatst: wie zijn zij, hoe lang verbleven zij in de beschermde opvang, waar komen zij na de beschermde opvang terecht en hoe veel van deze amv's maken gebruik van het tijdelijk verblijfsrecht? Ten behoeve van dit onderzoek zijn (cijfermatige) gegevens ontvangen van de Jade Zorggroep, het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) en Stichting Nidos.

Amv's ten aanzien van wie het vermoeden bestaat dat zij mogelijk slachtoffer[6] zijn of extra kwetsbaar voor mensenhandel zijn, kunnen op indicatiestelling van Stichting Nidos in de beschermde opvang van de Jade Zorggroep worden geplaatst. De Jade Zorggroep beschikt over een overzicht van het totaal aantal amv's dat in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang is geplaatst. Op verzoek heeft de Nationaal rapporteur deze aantallen ontvangen. Aanvullende informatie over deze amv's is ontvangen van het COA, omdat het COA over de meest accurate cijfers beschikt.

6 Ten behoeve van de leesbaarheid is in Hoofdstuk 4, en dus ook in deze verantwoording van de onderzoeksmethoden, gesproken over 'slachtoffers'.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.3) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen

Bij de cijfers in Hoofdstuk 4 is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Een aantal hiervan was van direct belang bij de interpretatie van de cijfers en zijn daarom in Hoofdstuk 4 reeds genoemd. Deze reeds genoemde kanttekeningen zien met name op het feit dat verschillen bestaan tussen het aantal amv's dat, volgens de registraties van de Jade Zorggroep, in de periode 2008-2012 is opgevangen in de beschermde opvang versus het aantal van deze amv's dat bekend is in de COA-registraties. Omdat het COA over de meest accurate cijfers beschikt vormen de COA-registraties de basis voor de analyses in Hoofdstuk 4. Het gaat hierbij echter om een iets kleiner aantal amv's dan dat daadwerkelijk is geplaatst in de beschermde opvang. Ook komt het voor dat (geringe) verschillen bestaan tussen de informatie van de Jade Zorggroep enerzijds en de informatie van het COA anderzijds.

Een drietal andere kanttekeningen is bij de cijfers in Hoofdstuk 4 te plaatsen. Ten eerste, niet iedere amv die in de beschermde opvang is geplaatst is daadwerkelijk slachtoffer van mensenhandel. Zo komt het soms voor dat de beschermde opvang als tijdelijke noodopvang wordt gebruikt. En een aantal kinderen van amv's ten aanzien van wie het vermoeden bestond dat zij slachtoffer waren, heeft gebruik gemaakt van de beschermde opvang.[7] Een tweede kanttekening is gerelateerd aan het gegeven dat het op grond van de COA-registraties niet mogelijk was om inzichtelijk te maken welke amv's vanuit de beschermde opvang met onbekende bestemming zijn vertrokken. Hierdoor kon bij het berekenen van de duur dat een amv in beeld is vóór, tijdens en na de beschermde opvang geen rekening worden gehouden met eventueel vertrek met onbekende bestemming tussendoor. Overigens heeft het COA wel inzicht kunnen verschaffen in het totaal aantal amv's dat per opvanglocatie van het COA met onbekende bestemming is vertrokken.[8] Een derde kanttekening heeft betrekking op de berekende leeftijd ten tijde van de instroom in de beschermde opvang. In de COA-registraties zijn soms iets latere data van instroom bekend dan in de registraties van de Jade Zorggroep, hetgeen betekent dat op grond van de COA-registraties amv's ogenschijnlijk iets ouder zijn bij plaatsing in de beschermde opvang.

Het amv-onderzoek als populatie- en steekproefonderzoek

Theoretisch gezien zouden de cijfers in Hoofdstuk 4 de volledige groep amv's die als gevolg van vermoedens van mensenhandel in de beschermde opvang is geplaatst moeten representeren. In dat geval gaat het dus om een populatieonderzoek. Echter, zoals is gebleken in paragraaf 4.2 betreffen de cijfers niet de volledige groep amv's in de beschermde opvang. In dat geval kan – ten dele – worden uitgegaan van een steekproefonderzoek. Significantietoetsen blijken blijkt dan relevant, omdat deze antwoord geven op de vraag in hoeverre de steekproefresultaten geldig zijn voor de populatie waaruit de steekproef afkomstig is. De resultaten van significantietoetsen zijn gepresenteerd in voetnoten in Hoofdstuk 4.

7 Schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 12 juli 2013.

8 Zie Figuur 4.9.

2.4 Verantwoording bij Hoofdstuk 5 'Tijdelijk verblijf slachtoffers mensenhandel'

Onderzoeksmethode

De cijfers die zijn opgenomen in Hoofdstuk 5 zijn afkomstig van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Op jaarbasis ontvangt de Nationaal rapporteur cijfers over de regeling inzake het gebruik tijdelijk verblijf mensenhandel, waaronder ook kwantitatieve data over de bedenktijd. Na een secundaire analyse zijn cijfers op individueel slachtofferniveau gegenereerd. De analyse hierover vormt een terugkerend aspect in de rapportages van de Nationaal rapporteur.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.4) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Bedenktijd, aanvragen tijdelijk verblijf en verleningen of afwijzingen van de aanvragen

De cijfers over de bedenktijd en aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel die zijn opgenomen in paragraaf 5.3.1 zijn beschikbaar vanaf 2010. De cijfers over de verleningen en afwijzingen in paragraaf 5.3.3 zijn reeds langer beschikbaar: de analyses hierover in dit rapport betreffen de periode 2008-2012.

Berekenen doorlooptijden van bedenktijd tot vergunning

Het is voor het eerst dat voldoende cijfermatige informatie is ontvangen om de doorlooptijden te berekenen vanaf het moment dat een mogelijk slachtoffer[9] gebruik maakt van de bedenktijd tot aan een eventuele verlening voor het tijdelijk verblijfsrecht (of vanaf de aanvraag tot aan de verlening indien niet gebruik is gemaakt van de bedenktijd). Hierbij is uitgegaan van alle slachtoffers die in 2012 gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd en voor wie in hetzelfde jaar een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht volgde (N: 176) plus alle slachtoffers voor wie in 2012 een aanvraag is ingediend maar die geen gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd (N: 207).[10] De resultaten van deze analyse zijn opgenomen in paragraaf 5.3.2.

Kanttekeningen

Drie kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij de cijfers in paragraaf 5.3.1 ('De bedenktijd en aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel').[11] Ten eerste is een aantal personen mogelijkerwijs ten onrechte in twee van de volgende drie geanalyseerde categorieën terechtgekomen: 'bedenktijd niet gevolgd door aanvraag', 'bedenktijd gevolgd door aanvraag' en 'aanvraag zonder gebruik van bedenktijd'. Zo is het binnen de categorie 'Aanvraag zonder bedenktijd' mogelijk dat een aantal slachtoffers voor wie in de eerste drie maanden van 2010 een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend, nog in

9 Ten behoeve van de leesbaarheid is in Hoofdstuk 5, en dus ook in deze verantwoording van de onderzoeksmethoden, gesproken over 'slachtoffers'.

10 Het totaal aantal aanvragen in 2012 betrof 400. Echter, daarvan kwamen 383 slachtoffers voor in het bestand van de IND inzake verleningen tijdelijk verblijfsrecht in 2012. In totaal zijn in 2012 388 vergunningen tijdelijk verblijfsrecht verleend. De aanvragen en verleningen vormen geen cohorten en kunnen daarom ook niet met elkaar worden vergeleken.

11 Zie ook NRM 2012f, pp. 237-239.

2009 gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd.[12] En binnen de categorie 'Bedenktijd zonder aanvraag' is het mogelijk dat slachtoffers die in de laatste drie maanden van 2012 gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd, in 2013 alsnog een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht hebben gedaan. Een tweede kanttekening betreft de invloed van grote uitbuitingszaken, waarbij veel slachtoffers mogelijk dezelfde persoonskenmerken hebben, op het beeld dat ontstaat uit de cijfers als gevolg van het feit dat het totale aantal slachtoffers dat gebruik maakt van het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel niet zo groot is.[13] Een derde kanttekening refereert aan het gegeven dat dubbeltellingen van slachtoffers in verschillende jaren niet uit te sluiten zijn. Zo is voor een aantal slachtoffers geregistreerd dat in verschillende jaren gebruik is gemaakt van de bedenktijd.[14] Voor een aantal slachtoffers is (daarnaast) twee aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht in verschillende jaren geregistreerd.[15]

Er is tevens een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de cijfermatige informatie in paragraaf 5.3.3 ('Verleningen en afwijzingen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel'). Ten eerste, het aantal verleningen geeft geen representatief beeld van het daadwerkelijke aantal niet-Nederlandse slachtoffers dat behoefte heeft aan het tijdelijk verblijfsrecht. Er bestaat doorgaans een directe koppeling van de verlening van het tijdelijk verblijf aan de medewerking aan de opsporing of vervolging.[16] Een aantal slachtoffers verleent geen medewerking aan de opsporing of vervolging en maakt dan vaak ook geen aanspraak op het tijdelijk verblijfsrecht. Ten tweede, niet alle slachtoffers die gebruik maken van het tijdelijk verblijfsrecht zijn opgenomen in de cijfers in paragraaf 5.3.3. De slachtoffers die vanwege ernstige bedreigingen of vanwege medische dan wel psychische beperkingen niet mee kunnen werken aan de opsporing of vervolging kunnen op grond van Hoofdstuk B8/3 Vc en artikel 3.48 lid 1 onder d Vreemdelingenbesluit 2000 toch aanspraak maken op het tijdelijk verblijfsrecht.[17] Omdat het hier tijdelijk verblijf betreft op basis van artikel 3.48 lid 1 onder d Vreemdelingenbesluit 2000, worden de verleningen van deze uitzonderingsregel niet weergegeven in de cijfers van paragraaf 5.3.3.[18] Hetzelfde geldt overigens voor de aanvragen, in paragraaf 5.3.1. Ten derde, op grond van de huidige registraties is niet te achterhalen aan hoeveel

12 Het is bekend dat voor 71 slachtoffers tot en met maart 2010 een aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht is ingediend zonder dat eerst gebruik leek te zijn gemaakt van de bedenktijd. Het is dus mogelijk dat (een aantal van) deze slachtoffers in 2009 gebruik heeft gemaakt van de bedenktijd; zie §5.3.1.

13 Zie hierover verder NRM 2012f, pp. 89-90; 237.

14 Het is mogelijk dat het hierbij (deels) gaat om registratiefouten (schriftelijke informatie van de IND, 3 december 2013)

15 De Nationaal rapporteur heeft ten behoeve van de voorgaande 'Mensenhandel in en uit beeld' dossieronderzoek gedaan naar acht dubbele aanvragen van slachtoffers in de periode 2009-2011 die in het registratiesysteem zijn aangetroffen. Voor de helft van hen (= 4) bleek het echter om registratiefouten te gaan en dus niet om daadwerkelijk twee verschillende aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht. Voor de andere helft waren er wel daadwerkelijk twee verschillende aanvragen ingediend. Deze laatste groep is meegenomen in de cijfermatige analyses omdat het evident om twee verschillende aanvragen voor het tijdelijk verblijfsrecht gaat; zie ook NRM 2012f, pp. 237-238.

16 Indien een slachtoffer vanwege ernstige bedreigingen of vanwege medische dan wel psychische beperkingen geen medewerking kan verlenen aan de opsporing of vervolging bestaat de mogelijkheid dat hij of zij toch recht heeft op een tijdelijk verblijfsrecht, conform hoofdstuk B8/3 Vc en artikel 3.4 lid 3 Vb 20000; zie ook NRM 2012f, pp. 84-85; NRM9, p. 173; en §5.3.1 in deze rapportage.

17 Zie §5.3.1; NRM 2012f, pp. 84-85; NRM9, p. 173.

18 Zie ook NRM 2012f, p. 84.

getuige-aangevers het tijdelijk verblijfsrecht is verleend. Hierop is het model 'M55 – Kennisgeving bedenktijd/aangifte/verlenen medewerking aan strafproces mensenhandel en beroep op de verblijfsregeling voor slachtoffers en getuige-aangevers van mensenhandel zoals neergelegd in paragraaf B8/3 van de Vreemdelingencirculaire' aangepast.[19]

IND-bestanden als steekproef

De cijfers in Hoofdstuk 5 representeren voor zover mogelijk de volledige groep slachtoffers die aanspraak heeft gemaakt op de regeling inzake tijdelijk verblijf mensenhandel. Om deze reden is de dataset van de IND beschouwd als een populatieonderzoek, ten aanzien waarvan statistische toetsing irrelevant blijkt. Immers, statistische toetsing geeft antwoord op de vraag in hoeverre steekproefresultaten geldig zijn voor de populatie waaruit de steekproef getrokken is.[20]

Verschillen tussen de analyses van de Nationaal rapporteur en de CoMensha jaarverslagen

De cijfers in Hoofdstuk 5 wijken mogelijk af van de gegevens waarmee de IND doorgaans naar buiten komt. Dit is toe te schrijven aan een secundaire analyse die de Nationaal rapporteur heeft uitgevoerd over de IND-bestanden om gegevens op individueel slachtofferniveau te genereren over alleen de bedenktijd, aanvragen verleningen en afwijzingen. Tot slot is het relevant op te merken dat de cijfers van de IND de voorlopige cijfers betreffen, omdat vanwege aanpassingen in de huidige registratiesystemen mogelijk een herziening van de cijfers kan komen.[21]

2.5 Verantwoording bij Hoofdstuk 6 'Opsporing van mensenhandel'

Onderzoeksmethode

De Nationaal rapporteur heeft bij alle voormalige politieregio's,[22] de Landelijke Eenheid, de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) geïnventariseerd hoeveel, en welke, opsporingsonderzoeken in 2012 zijn ingestuurd aan het Openbaar Ministerie (OM). Hieruit bleek dat in totaal vermoedelijk rond de 118 opsporingsonderzoeken zijn ingestuurd aan het OM. Dit is *exclusief* een aantal opsporingsonderzoeken waarin vrijwel onmiddellijk is geseponeerd, vaak vanwege een gebrek aan opsporingsindicaties.[23] Van de 118 opsporingsonderzoeken is een getrapte steekproef getrokken van 77 opsporingsonderzoeken. De volgende tabel toont hoeveel opsporingsonderzoeken van welke voormalige politieregio's zijn geanalyseerd.

19 *Stcrt*. 2013, 19 612; zie verder §5.3.1; NRM9, p. 171;

20 Zie ook NRM 2012f, p. 239.

21 Schriftelijke informatie van de IND, 3 september 2013.

22 Met de vorming van de Nationale Politie bestaan in plaats van de 26 voormalige politieregio's nu tien politieeenheden en één landelijke eenheid. De Politiewet 2012 (en de invoerings- en aanpassingswet Politiewet 2012) is per 1 januari 2013 in werking getreden (*Stb*. 2012, 317); zie ook *Kamerstukken II* 2012/13, 29 628, nr. 401.

23 Zie hierover §7.2.2.

Tabel B2.5.1 Overzicht geselecteerde opsporingsonderzoeken

		N	%
Voormalige politieregio's		52	68%
	Amsterdam-Amstelland	15	20%
	Friesland	5	7%
	Gooi en Vechtstreek	2	3%
	Groningen	3	4%
	Haaglanden	5	7%
	Rotterdam-Rijnmond	17	22%
	Utrecht	5	7%
Landelijke Eenheid		5	7%
Inspectie SZW		9[24]	12%
KMar		11[25]	14%
Totaal		*77*	*100%*

Voor het vergaren van informatie over de opsporingsonderzoeken is een beroep gedaan op studenten van de opleiding tot Recherchekundige (die de data voor hun eindscriptie kunnen gebruiken). De in Tabel B2.5.1 genoemde opsporingsinstanties zijn door hen, en door onderzoekers van de Nationaal rapporteur, meestal *face to face* en een enkele keer telefonisch geïnterviewd. Verdiepende analyses van een aantal opsporingsonderzoeken hebben vervolgens plaatsgevonden. Tevens is sprake geweest van dossieronderzoek (in ieder geval voor wat betreft alle geanalyseerde opsporingsonderzoeken van de voormalige politieregio Amsterdam-Amstelland).

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.5) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen bij de cijfers

Op grond van de politieregistratie is het lastig om op landelijk niveau een volledig inzicht te krijgen in mensenhandel. Zo worden de verschillende delicten mensenhandel en mensensmokkel vaak onder dezelfde feitencode geregistreerd.[26] Hierdoor kan geen goed beeld worden verkregen van de omvang van de bij de politie in beeld gekomen mensenhandelaren. De Nationaal rapporteur heeft daarom navraag gedaan bij alle opsporingsinstanties naar het totaal aantal opsporingsonderzoeken aangaande mensenhandel dat in 2012 is ingestuurd. Het resultaat van 118 opsporingsonderzoeken moet echter met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Dit omdat voor de opsporingsonderzoeken die buiten de selectie zijn gebleven niet kon worden gecontroleerd of zij inderdaad voldeden aan de criteria van het onderzoek van de Nationaal rapporteur (het opsporingsonderzoek moet daadwerkelijk een mensen-

24 Dit zijn alle opsporingsonderzoeken die de Inspectie SZW in 2012 heeft ingestuurd aan het OM.

25 Dit zijn alle opsporingsonderzoeken die de KMar in 2012 heeft ingestuurd aan het OM.

26 Om die reden heeft de Nationaal rapporteur ten aanzien van het verbeteren van de politieregistraties een aanbeveling gedaan; zie Hoofdstuk 10, aanbeveling 3; NRM 2012f, aanbeveling 6.

handelonderzoek zijn, in 2012 zijn ingestuurd aan het OM, en mag geen opsporingsonderzoek betreffen waaraan het OM vrijwel onmiddellijk heeft geseponeerd en waaraan geen parketnummer is toegekend).

Voorts is een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de selectie van en analyse over 77 opsporingsonderzoeken. Een aantal kanttekeningen dat onmisbaar was voor de interpretatie van de cijfers is reeds genoemd in de analyse in Hoofdstuk 6. Twee kanttekeningen kunnen hier aan worden toegevoegd. Ten eerste, er kan niet van uit worden gegaan dat de geselecteerde opsporingsonderzoeken representatief zijn voor alle mensenhandel waar de politie mee te maken heeft. Ter illustratie, de geselecteerde opsporingsonderzoeken betreffen met name de grotere voormalige politiregio's die, op Rotterdam-Rijnmond en Gooi en Vechtstreek na, raamprostitutie kennen. Dit heeft tot gevolg dat een substantieel aantal opsporingsonderzoeken (ook) mensenhandel in de raamprostitutie betreft. Het is onduidelijk hoe de verdeling van prostitutiesectoren waarin de uitbuiting plaatsvond er uit zou zien als andere regio's, waar bijvoorbeeld geen raamprostitutie voorkomt, mee zouden zijn genomen in het onderzoek. Een tweede kanttekening heeft ermee te maken dat verschillende onderzoeksmethoden zijn toegepast om per onderzoek alle benodigde informatie te verkrijgen (*face to face* interviews, telefonische interviews en dossieronderzoek). Het gebruik van verschillende methoden op verschillende opsporingsonderzoeken kan tot gevolg hebben dat antwoorden op bepaalde vragen minder goed te zijn vergelijken.

Geen fenomeenonderzoek

Zoals geldt voor de geregistreerde mensenhandel in het algemeen,[27] kunnen de mensenhandelsituaties, verdachten en slachtoffers die in Hoofdstuk 6 zijn besproken niet worden beschouwd als een representatieve steekproef van de mensenhandelsituaties, daders en slachtoffers. De mensenhandelsituaties die bij de politie in beeld zijn, uiteindelijk hebben geleid tot opsporingsonderzoeken en vervolgens zijn ingestuurd aan het OM hebben immers een aanzienlijk aantal selectieve stappen doorlopen. Op basis van de geanalyseerde opsporingsonderzoeken kunnen uitsluitend uitspraken worden gedaan over de mensenhandelsituaties die in beeld zijn bij de opsporingsinstanties.

De opsporingsonderzoeken als steekproef

De selectie van 77 opsporingsonderzoeken is beschouwd als steekproef van het totaal aan het OM ingestuurde opsporingsonderzoeken. Om op grond van deze selectie uitspraken te kunnen doen over de mensenhandelsituaties die bij de politie in beeld zijn, zijn de in Hoofdstuk 6 gebleken verschillen getoetst op significantie. De resultaten van significantietoetsen zijn gepresenteerd in voetnoten in Hoofdstuk 6. Het is niet bekend hoe representatief de steekproef is voor de mensenhandelsituaties die bij de opsporingsinstanties in beeld zijn.

2.6 Verantwoording bij Hoofdstuk 7 'Vervolging en berechting'

Onderzoeksmethode

De cijfermatige informatie in Hoofdstuk 7 is gebaseerd op OM-data, afkomstig uit het landelijke databestand dat informatie bevat van de arrondissementsparketten en rechtbanken over de vervolging en

27 Immers, er bestaat een *dark number*, verwijzende naar de mensenhandelsituaties die bij geen van de relevante instanties in beeld zijn; zie Hoofdstuk 1; NRM 2012f, p. 20; Hoofdstuk 2.

berechting in eerste aanleg van verdachten en veroordeelden. De analyse hierover vormt een terugkerend aspect in de rapportages van de Nationaal rapporteur.

Uit het totale OM-databestand kunnen de zaken geselecteerd worden waarin (onder meer) het feit mensenhandel staat geregistreerd (artt. 250a (oud), 250ter (oud), 273a (oud)[28] of 273f Sr). De secundaire analyses op het subbestand 'mensenhandel' zijn op verzoek van de Nationaal rapporteur verricht door de afdeling Statistische Informatie en Beleidsanalyse (SIBA) van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Ditzelfde geldt voor de informatie afkomstig van de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) in paragraaf 7.4 (Berechting in hoger beroep). De OBJD is een database bedoeld voor wetenschappelijk onderzoek en het ontwikkelen en monitoren van beleid. De database wordt periodiek gevuld vanuit het Justitieel Documentatiesysteem (JDS).

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.6) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen bij de cijfers

De in paragraaf 7.2 ('Vervolging'), paragraaf 7.3 ('Berechting in eerste aanleg') en paragraaf 7.5 ('Kenmerken van verdachten en veroordeelden') gepresenteerde data zijn afkomstig uit het subbestand 'mensenhandel'. Het betreft hier in theorie mogelijk niet alle verdachten van en veroordeelden voor een mensenhandelfeit. Alleen primair ten laste gelegde feiten worden namelijk opgenomen in OM-data. Het is echter hoogst onwaarschijnlijk dat een mensenhandelfeit subsidiair aan een ander strafbaar feit ten laste wordt gelegd. Deze kanttekening zal daarom in de praktijk niet of nauwelijks effect hebben op het aantal geregistreerde mensenhandelfeiten.[29] Daarnaast worden de bij het OM ingeschreven zaken, die vervolgens binnen het OM worden overgedragen, in OM-data opnieuw geregistreerd als ingeschreven zaken. Dit leidt dus in feite tot dubbeltellingen (het aantal zaken dat dit betreft is echter klein).[30] Verder zijn OM-data niet *up to date*. OM-data geeft over een bepaald jaar pas ongeveer een half jaar later een betrouwbaar beeld. Ongeveer een jaar na dato zijn de data redelijk stabiel - al vinden er dan nog wel minimale wijzigingen plaats bij volgende peildata.[31] De data in paragraaf 7.2, paragraaf 7.3 en paragraaf 7.5 zijn gebaseerd op OM-data met peildatum april 2013, waardoor de meest recente cijfers over het jaar 2012 nog niet stabiel zijn. Ten aanzien van de OBJD geldt een nog grotere registratieachterstand. De data in paragraaf 7.4 ('Berechting in hoger beroep') zijn gebaseerd op de OBJD met peildatum juli 2013, waardoor de informatie over het jaar 2011 nog niet stabiel is en het jaar 2012 nog geen betrouwbaar beeld geeft. Reeds vanaf het jaar 2009 is het OM bezig met een overgang van het

28 Art. 273a Sr betreft sinds september 2006 (toen mensenhandel strafbaar werd gesteld onder art. 273f Sr) een andere strafbaarstelling. Deze zaken (op basis van art. 273a Sr met een pleegdatum na september 2006) zijn uiteraard niet meegenomen in de selectie.

29 In 2010 zijn wel zaken bekend waarin mensenhandel subsidiair aan het delict afpersing ten laste is gelegd - het betrof hier mensenhandel met betrekking tot het afsluiten van telefoonabonnementen (Rb. Dordrecht 20 april 2010, *LJN* BM1743; 11-500195-09; 11-500194-09 (niet gepubliceerd)). Maar in deze zaken kwam mensenhandel ook altijd een keer voor als primair ten laste gelegd feit.

30 In het nieuwe registratiesysteem van het OM (zie hierna) wordt dit op een andere manier geregistreerd en zal van deze dubbeltellingen niet langer sprake zijn.

31 Daarom verzoekt de Nationaal rapporteur ieder jaar de data van de eerder gerapporteerde jaren opnieuw te analyseren.

oude bedrijfsprocessensysteem COMPAS naar het nieuwe Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). OM-data zijn zowel door COMPAS als door het GPS-systeem gevoed.[32] Een overgangsfase in registratie brengt altijd het risico op extra ruis met zich mee. Mensenhandelzaken zijn tot en met het jaar 2012 echter nog (bijna) uitsluitend in het COMPAS-systeem geregistreerd, waardoor dit nog geen invloed heeft kunnen hebben.[33]

Verschillen tussen het OM-data-onderzoek en de OM-Jaarberichten

De in Hoofdstuk 7 gepresenteerde cijfers wijken af van de cijfers zoals weergegeven in de OM-Jaarberichten. Dit komt allereerst doordat voor de selectie van de mensenhandelzaken voor de OM-Jaarberichten is uitgegaan van zowel de artikelnummers als de maatschappelijke classificaties die bij de registratie van de zaak in het systeem worden gegeven, terwijl het bij de cijfers in Hoofdstuk 7 alleen om de mensenhandelzaken gaat waarbij in ieder geval het mensenhandelartikel staat geregistreerd. Uit onderzoek van de Nationaal rapporteur is gebleken dat de zaken die wel de maatschappelijke classificatie 'mensenhandel' hebben, maar niet het artikelnummer dat ziet op mensenhandel, vrijwel nooit mensenhandelzaken betreffen.[34] Verder wordt met 'dagvaarding' in de OM-Jaarberichten gedoeld op dagvaardingen in mensenhandelzaken in het algemeen, dus niet noodzakelijkerwijs voor mensenhandel. Ditzelfde geldt voor 'veroordeling'. Veroordelingen betreffen in Hoofdstuk 7 veroordelingen voor in ieder geval mensenhandel, terwijl hiermee in de OM-Jaarberichten veroordelingen in mensenhandelzaken in het algemeen worden bedoeld. Dus ook wanneer alleen veroordeeld is voor andere feiten dan mensenhandel.

Verschillende vormen van mensenhandel

Als gevolg van de redactie van het wetsartikel (273f Sr) is het onmogelijk om op grond van lid- en subonderdelen een onderscheid te maken tussen uitbuiting binnen de seksindustrie, uitbuiting binnen andere economische sectoren en mensenhandel met het oogmerk van orgaanverwijdering. Het is daarom al eerder, en wederom in deze rapportage, aanbevolen om dit onderscheid, onder meer bij het OM, expliciet te registreren.[35] Naast voorgenoemd onderscheid tussen verschillende vormen van mensenhandel wordt vaak ook de 'loverboyproblematiek' onderscheiden als zijnde een specifieke vorm van mensenhandel. Juridisch gezien bestaat dit onderscheid niet en ook sociaal wetenschappelijk bestaat (nog) geen consensus ten aanzien van een eenduidige definitie. Hierdoor is het niet mogelijk om specifiek te registreren op zaken gerelateerd aan de 'loverboyproblematiek' en deze zaken vervolgens te destilleren uit de mensenhandelstatistieken van het OM.

2.7 Verantwoording bij Hoofdstuk 8 'Schadevergoeding'

Onderzoeksmethode van de analyse in paragraaf 8.2 'Centraal Justitieel Incassobureau'

Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) heeft de Nationaal rapporteur op verzoek cijfers verschaft omtrent opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in de periode 2008-2012 en cijfers ten aanzien van ontnemingsmaatregelen vanaf 2010. De schadevergoedingsmaatregelen aangaande mensenhandelzaken zijn

32 In 2010 is het GPS al de grootste leverancier van de data in OM-data.

33 De cijfers ten aanzien van veel andere delicten over het jaar 2009 en met name de jaren 2010/2011 zijn hierdoor wel beïnvloed en daardoor lastiger te vergelijken met eerdere jaren; zie voor meer informatie over de effecten van het nieuwe GPS op OM-data: Brouwers & Eggen 2011, pp. 119-120.

34 Zie NRM2012f, Bijlage B1.4, pp. 246-247.

35 Zie Hoofdstuk 10, aanbeveling 4; NRM5, aanbeveling 64, NRM7, aanbeveling 43, NRM2012f, aanbeveling 4.

verkregen op grond van een zoekopdracht naar wetsartikelen 250ter, 250a, 273a en 273f van het Wetboek van Strafrecht (Sr). Dit betreffen de wetsartikelen die voorheen (met uitzondering van artikel 273f Sr, dat is het huidige geldige wetsartikel inzake de strafbaarstelling van mensenhandel), mensenhandel strafbaar stelden. Verder heeft het CJIB gegevens aangeleverd over schadevergoedingsmaatregelen die zijn opgelegd in het kader van de voorschotregeling. Vanaf 1 september 2011, acht maanden na inwerkingtreding van de Wet ter Versterking van de Positie van het Slachtoffer in het Strafproces, worden voorschotten uitgekeerd.[36] In het geval van schadevergoedingsmaatregelen opgelegd vóór 2011 geldt dat in een aantal zaken de voorschotregeling met terugwerkende kracht is toegepast.[37] Tot slot heeft het CJIB op grond van mensenhandelvonnissen in de periode 2010-2012 in de registratiesystemen kunnen achterhalen in hoeveel vonnissen sprake was van ontnemingsmaatregelen. Ten aanzien van het aantal ontnemingsmaatregelen in de betreffende vonnissen is de stand van zaken ten tijde van de peildatum 7 maart 2014 in paragraaf 8.2 opgenomen.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.7) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen bij paragraaf 8.2

Een aantal kanttekeningen is te plaatsen bij de cijfers in paragraaf 8.2. Zo betreffen de aantallen opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in ieder geval mensenhandelzaken, maar mogelijk niet uitsluitend mensenhandelzaken. Een deel van de schadevergoedingsmaatregelen zal opgelegd zijn voor mensenhandel in combinatie met andere delicten.[38] Het is tegelijkertijd zo dat voor schadevergoedingsmaatregelen ten aanzien van andere wetsartikelen dan 250ter Sr, 250a Sr, 273a Sr en 273f het mogelijk is dat ook sprake was van mensenhandel. Hier bestaat echter geen zicht op.[39]

CJIB-registraties als populatieonderzoek

De CJIB-registraties aangaande schadevergoedings- en ontnemingsmaatregelen representeren, de hierboven genoemde kanttekeningen inachtnemende, alle mensenhandelzaken waarin sprake was van schadevergoeding dan wel ontneming.[40] Derhalve is geen gebruik gemaakt van statistische toetsing. Statistische toetsing zou bovendien onmogelijk zijn geweest vanwege het ontbreken van de ruwe dataset.

Onderzoeksmethode van de analyse in paragraaf 8.3 'Schadefonds Geweldsmisdrijven'

De Nationaal rapporteur heeft van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (hierna: Schadefonds) gegevens ontvangen over de financiële tegemoetkomingen aan mogelijke slachtoffers van mensenhandel.[41] Het

36 Zie ook §8.2.

37 Schriftelijke informatie van het CJIB, 2 augustus 2013.

38 Zie ook NRM 2012d, p. 195.

39 Zo komt het voor dat in de CJIB-registraties in de omschrijving van de schadevergoedingsmaatregel het woord mensenhandel voorkomt, maar dat het wetsartikel anders is dan de artikelen 250ter Sr, 250a Sr, 273a Sr en 273f Sr (schriftelijke informatie van het CJIB, 2 augustus 2013).

40 Op basis van de mensenhandelvonnissen in de verschillende jaren heeft het CJIB kunnen achterhalen hoe vaak sprake is geweest van ontnemingsmaatregelen (peildatum: 7 maart 2014). Een mensenhandelzaak wordt bij het CJIB aangeleverd als de ontnemingsmaatregel en de strafzaak beide onherroepelijk zijn. Het is dus mogelijk dat op een latere peildatum dus meer ontnemingsmaatregelen zijn opgelegd.

41 Ten behoeve van de leesbaarheid is in paragraaf 8.3, en dus ook in deze verantwoording van de onderzoeksmethoden, gesproken over 'slachtoffers'.

Schadefonds registreert een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming op basis van het wetsartikel betreffende het geweldsmisdrijf. Het gaat hierbij uitsluitend om het wetsartikel dat volgens het Schadefonds leidend zou zijn in de aanvraag op basis waarvan een eventuele financiële tegemoetkoming wordt uitgekeerd. Het leidende wetsartikel wordt door het Schadefonds zelf toegekend en hoeft niet noodzakelijkerwijs overeen te komen met de juridische classificatie die de politie dan wel justitie aan de situatie heeft gegeven.[42] De cijfermatige analyse over de periode 2009-2012 in paragraaf 8.3 verwijst naar aanvragen van respectievelijk 45, 51, 49 en 49 slachtoffers voor wie het Schadefonds het artikel 250a Sr dan wel 273f Sr had geregistreerd ter duiding van het type geweldsmisdrijf.

Voor de toelichting op de figuren en tabellen (inclusief de aanvullende tabellen in Bijlage 4.7) en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Kanttekeningen bij paragraaf 8.3

Een aantal kanttekeningen moet bij de cijfers van het Schadefonds worden geplaatst. Ten eerste, er bestaat geen inzicht in mogelijke andere geweldsmisdrijven naast mensenhandel op basis waarvan een slachtoffer een beroep heeft gedaan over financiële tegemoetkomingen uit het Schadefonds. Immers, het Schadefonds heeft alleen het leidende wetsartikel ter duiding van het type geweldsmisdrijf geregistreerd terwijl het mogelijk is dat sprake is geweest van meerdere geweldsmisdrijven. Andersom bestaat ook nauwelijks zicht op de slachtoffers voor wie een ander geweldsmisdrijf volgens het Schadefonds leidend zou zijn geweest in de aanvraag voor een financiële tegemoetkoming en voor wie dus een ander wetsartikel dan het artikel 250a Sr dan wel 273f Sr is geregistreerd. In de jaren 2009, 2010, 2011 en 2012 was mensenhandel in respectievelijk 14, 23, 10 en 14 dossiers met een ander wetsartikel dan het artikel 250a Sr dan wel 273f Sr op zijn minst een overweging.[43] Omdat in deze dossiers andere wetsartikelen ter duiding van het type geweldsmisdrijf zijn genoteerd, zijn deze niet meegenomen in de cijfermatige analyse in paragraaf 8.3. Een tweede kanttekening ziet op de cijfermatige analyses betreffende de financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade ten aanzien waarvan de weergegeven bedragen in paragraaf 8.3 een enigszins vertekend beeld kunnen geven. Het Schadefonds heeft in de afgelopen jaren verschillende schaaltoepassingen gehanteerd voor uitkeringen voor immateriële schade. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid, is in paragraaf 8.3 uitgegaan van één schaalindeling, namelijk de schaalindeling die het Schadefonds in 2012 hanteerde. De verkregen data zien immers op de periode 2009-2012. Toegekende bedragen voor immateriële schade vóór 2012 zijn ingedeeld in de schalen waarvan het daarbij behorende bedrag het dichtste lag bij het toegekende bedrag. Het navolgende betreft de schaaltoepassing die vóór ('oud') en vanaf 1 januari 2012 ('nieuw') geldt: Schaal 1 - € 550,- (oud), € 600,- (nieuw); Schaal 2 - € 1.400,- (oud), € 1.500,- (nieuw); Schaal 3 - € 2.100,- (oud), € 2.300,- (nieuw); Schaal 4 - € 2.750,- (oud), € 3.000,- (nieuw); Schaal 5 - € 4.150,- (oud), € 4.500,- (nieuw); Schaal 6 - € 5.500,- (oud), € 6.000,- (nieuw); Schaal 7 - € 8.250 (oud), € 9.000,- (nieuw); Schaal 8 - € 9.100,- (oud), € 10.000,- (nieuw). Tot 1 januari 2012 werd voor aanvragen betreffende geweldsmisdrijven van voor 1994, die door een verschoonbare termijnoverschrijding toch in behandeling konden worden genomen, nog oudere schalen gehanteerd. Hierbij ging het om niet gangbare bedragen vanwege de omrekening van de gulden naar de euro.[44] Ten behoeve van het vergelijken van de financiële tegemoetkomingen, zijn de betreffende bedragen over geweldsmisdrijven voor 1994 ook opgedeeld in de schaaltoepassing die het Schadefonds in 2012 hanteerde.

42 Mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014.
43 Mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014.
44 Schriftelijke informatie Schadefonds Geweldsmisdrijven, 3 september 2012.

Per november 2013 geldt overigens opnieuw een andere schaaltoepassing: Schaal 1 - € 1.000,-; Schaal 2 - € 1.750,-; Schaal 3 - € 2.500,-; Schaal 4 - € 3.500,-; Schaal 5 - € 4.500,-; Schaal 6 - € 6.000,-; Schaal 7 - € 8.000,-; Schaal 8 - € 10.000,-. In de cijfermatige analyse in paragraaf 8.3 is deze schaaltoepassing buiten beschouwing gelaten.

De registraties van het Schadefonds als populatieonderzoek

Theoretisch gezien zouden de cijfers in paragraaf 8.3 de volledige groep slachtoffers, die een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming hebben ingediend, betreffen. In dat geval zou de dataset van het Schadefonds beschouwd kunnen worden als een populatieonderzoek, waarvoor statistische toetsing irrelevant blijkt. Echter, vanwege de reeds besproken kanttekeningen kan niet worden gegarandeerd dat de cijfers daadwerkelijk de volledige groep slachtoffers met een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming betreffen. Significantietoetsen zijn dan relevant omdat deze antwoord geven op de vraag in hoeverre de steekproefresultaten geldig zijn voor de populatie waaruit de steekproef getrokken is. De resultaten van verschillende significantietoetsen zijn gepresenteerd in voetnoten in paragraaf 8.3.

B3 Toelichting bij de figuren, tabellen en toegepaste statistiek

3.1 Toelichting bij de tabellen

Deze publicatie bevat meerdere tabellen. Hieronder staan enkele opmerkingen die van belang zijn voor de interpretatie van deze tabellen. Door afronding tellen de subpercentages in de tabellen niet altijd op tot het totaal van 100%, of in het geval van subtotalen tot de betreffende percentages. Vanzelfsprekend betreft het totaal wel 100%, of in het geval van subtotalen de betreffende percentages - en is dan als zodanig genoteerd. Wanneer in een kolom of rij van een tabel aantallen zijn weergegeven, dan is in de kop van de desbetreffende kolom of rij de letter N (een afkorting van het Engelse *number*) gebruikt. Wanneer in een kolom van een tabel een rangorde is weergegeven, dan is in de kop van de desbetreffende kolom de letter R (een afkorting van het Engelse *rank*) gebruikt. In de tabellen is met een streepje (-) weergegeven dat het aantal nul is, en eveneens met een streepje dat het bijbehorende percentage 0% is. Wanneer het aantal hoger is dan nul, maar het percentage door afronding op 0% uitkomt, is geen streepje, maar 0% genoteerd.

3.2 Toelichting bij de figuren

Deze rapportage bevat meerdere figuren die vaak gebaseerd zijn op een aantal aanvullende tabellen uit Bijlage 4. Hieronder staan enkele opmerkingen die van belang zijn voor de interpretatie van deze figuren. In het geval van het weergeven van een ontwikkeling (verschillen tussen bepaalde periodes) in absolute zin (aantallen) is bijna altijd gebruik gemaakt van een lijndiagram. Het is mogelijk dat deze lijnen een vergelijking weergeven van bepaalde gegevens die niet volledig tegen elkaar kunnen worden afgezet omdat de gegevens gebaseerd zijn op verschillende bronnen. Om (vaak relatieve) vergelijkingen weer te geven tussen bepaalde periodes of bepaalde groepen (of een totaaloverzicht te duiden) zijn afwisselend kolom- of staafdiagrammen en cirkeldiagrammen gebruikt, afhankelijk van wat de boodschap het beste duidt.

3.3 Toelichting bij de toegepaste statistiek

Indexcijfer

In sommige tabellen is een indexcijfer gegeven. Het indexcijfer laat zien hoeveel het aantal in een bepaald jaar ten opzichte van een basisjaar is veranderd. Welk jaar als basisjaar is genomen, is vermeld in de kop van de tabel. Dit jaar is op 1,0 gesteld. Een indexcijfer hoger dan 1,0 geeft een stijging weer ten opzichte van het basisjaar en een indexcijfer lager dan 1,0 een daling.

Standaarddeviatie

In sommige tabellen en tekststukken zijn gemiddelden genoemd. Hierbij is telkens zowel het aantal eenheden waarop het gemiddelde gebaseerd is (N) als de zogenaamde standaarddeviatie (Sd) vermeld. De Sd geeft aan in welke mate de waarden van de verschillende eenheden waarover het gemiddelde berekend is, uiteenlopen. Hoe hoger de Sd, des te meer dit het geval is.

Significantie

Aan de hand van de toetsende statistiek, kunnen uitspraken worden gedaan over de populatie waaruit de steekproef afkomstig is. Significantie is daarom alleen relevant indien het betreffende onderzoek gebaseerd is op een steekproef (zoals reeds is uitgelegd in Bijlage 2). Wanneer gesproken kan worden van een steekproefonderzoek is bij weergegeven verschillen of verbanden, in een voetnoot, de overschrijdingskans oftewel de p-waarde (een afkorting van het Engelse *probability level*) weergegeven. Een p-waarde van 0,05 betekent dat de kans dat een verschil of een verband door toeval is ontstaan 5% is. Een verschil of verband is significant (geldig/betekenisvol) genoemd voor de populatie wanneer de kans dat het verschil of verband niet op toeval berust (en dus een daadwerkelijk verschil of verband is) groter is dan 95% ($p < 0,05$). Indien de kans groter is dan 99% ($p < 0,01$) kan worden gesproken over een zeer significant verschil of verband.

Toetsen

Om de significantie van de verschillen te bepalen is in dit onderzoek, afhankelijk van de meetniveau's van de betreffende variabelen, gebruik gemaakt van de Chikwadraat toets (X^2) (en indien niet aan de assumpties[1] was voldaan: de Fisher's Exact toets[2]), de Student's t toets (t) (en indien niet aan de assumpties[3] was voldaan: de niet-parametrische Mann Whitney toets (U)) en de One-Way ANOVA (F) (en indien niet aan de assumpties[4] was voldaan: de Kruskal-Wallis toets (H)). Aan de hand van een meerweg variantieanalyse zijn statistische schema's met meerdere factoren geanalyseerd (MANOVA) (F). In het geval van ANOVA en MANOVA (aan de hand waarvan meer dan twee groepen worden vergeleken) zijn post-hoc toetsen toegepast om te kunnen bepalen welke groepen precies van elkaar verschillen. De exacte toetsresultaten staan in de voetnoten.

1 Alle verwachte celfrequenties ≥ 1 en maximaal 20% van de verwachte celfrequenties ligt tussen de een en de vijf.
2 In geval van een 2x2 tabel.
3 De afhankelijke variabele is normaal verdeeld en/of de N van beide te vergelijken groepen > 30 (centrale limietstelling).
4 De afhankelijke variabele is normaal verdeeld en/of de N van alle te vergelijken groepen > 30 (centrale limietstelling).

Verbanden

Soms is bij een weergegeven significant verschil ook gekeken naar de sterkte van het verband (met andere woorden: in welke mate het geconstateerde verschil bepaald wordt door de betreffende variabelen). Om de sterkte van verbanden aan te geven zijn een aantal samenhangsmaten gebruikt, afhankelijk van de meetniveau's van de betreffende variabelen: Phi (φ)[5], Cramer's V (V)[6], Kendall's tau-b[7], Kendall's tau-c[8], en Eta[9]. Dergelijke verbanden zijn soms ook bij een populatieonderzoek gebruikt. De significantie van de verbanden is dan niet relevant (immers, deze is alleen relevant indien het om een steekproefonderzoek gaat). De waarde van een verband ligt altijd tussen de 0 en de 1 of, indien het naast de sterkte ook de richting van het verband aangeeft, tussen de -1 en de 1. -1 en 1 staan voor een perfect (indien ook sprake is van richting: negatief respectievelijk positief) verband en 0 staat voor geen verband. Om de sterkte van een verband te duiden is de volgende vuistregel binnen de sociale wetenschappen[10] aangehouden: een waarde van >0,0-0,10 is beschouwd als een zeer zwak, van 0,10-0,25 als een zwak, van 0,25-0,35 als een middelmatig, van 0,35-0,45 als een sterk en van 0,45 en hoger als een zeer sterk verband.

Clusteranalyse

In Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 6 zijn clusteranalyses uitgevoerd. Dit betreffen statistische analyses die cijfermatige gegevens indeelt in verschillende groepen die onderling zoveel mogelijk van elkaar verschillen (heterogeniteit) en waarbinnen zoveel mogelijk overeenkomsten bestaan (homogeniteit). Er is gebruik gemaakt van een *two-step* clusteranalyse met *noise handling* (waarvoor wordt gecontroleerd op *outliers*) in het statistische analyseprogramma *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS). Aan de hand van deze vorm van een clusteranalyse wordt automatisch het ideale aantal clusters aangegeven dat binnen de cijfermatige gegevens onderscheiden kan worden op basis van zowel categorische (nominale en ordinale) als continue (interval en ratio) variabelen.[11]

5 De waarde van φ ligt altijd tussen -1 (perfect negatief verband) en +1 (perfect positief verband) (0 betekent dat er geen verband is).

6 De waarde van de Cramer's V ligt altijd tussen 0 (geen verband) en 1 (perfect verband).

7 De richting en sterkte van het verband ligt tussen -1 en +1, waarbij -1 negatief perfect verband betekent, +1 positief perfect bekent en 0 geen verband betekent.

8 De richting en sterkte van het verband ligt tussen -1 en +1, waarbij -1 negatief perfect verband betekent, +1 positief perfect bekent en 0 geen verband betekent.

9 De waarde van Eta ligt altijd tussen 0 (geen verband) en 1 (perfect verband).

10 Te Grotenhuis & van der Weegen 2008, p. 83. Dit verschilt van de veel strengere vuistregel zoals gebruikelijk binnen de exacte wetenschappen.

11 Zie over dit type clusteranalyse en over het verschil met andere typen clusteranalyses bijvoorbeeld Everitt e.a. 2011.

B4 Aanvullende tabellen

4.1 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 2 'Geregistreerde slachtoffers[M] van mensenhandel'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 2.2.2

Tabellen B4.1.1 tot en met B4.1.17 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 2.2.2 gebaseerd op de CoMensha-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.1 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.1.1 Aantal signalen op grond waarvan slachtoffers[M] zijn aangemeld bij CoMensha(2012)

	Aantal slachtoffers[M] (N)	%
0	164	10%
1	652	38%
2	489	29%
3	164	10%
4	135	8%
5	75	4%
6	22	1%
7	6	0%
8	2	0%
9	–	–
10	–	–
11	1	0%
12	–	–
13	1	0%

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.2 Aantal signalen van de top 3 aanmelders (2012)[1]

	Aantal signalen																			
	0		1		2		3		4		5		6		7		8		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	(N)	%
Inspectie SZW	10	11%	33	36%	45	49%	4	4%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	92	100%
KMar	74	17%	248	58%	83	19%	14	3%	7	2%	1	0%	–	–	–	–	–	–	427	100%
Politie	39	4%	265	29%	295	32%	132	14%	110	12%	66	7%	13	1%	3	0%	2	0%	925	100%
Totaal 2012	*123*	*9%*	*546*	*38%*	*423*	*29%*	*150*	*11%*	*117*	*8%*	*67*	*5%*	*13*	*1%*	*3*	*0%*	*2*	*0%*	*1.444*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.3 Aantal geregistreerde slachtoffers[M] per jaar (2008-2012)

	Aantal aangemelde slachtoffers[M] per jaar (N)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	826	1	n.v.t.
2009	909	1,1	10%
2010	993	1,2	9%
2011	1.222	1,5	23%
2012	1.711	2,1	40%
Totaal 2008-2012	*5.661*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: CoMensha-registraties

1 In de huidige tabel is het totaal aantal signalen van mensenhandel van alle aanmeldingen van de politie, de KMar en de Inspectie SZW weergegeven. Het betreft hier uitsluitend de aanmeldingen van slachtoffers[M] van wie de politie, de KMar of de Inspectie SZW de enige aanmelder is; zie Tabel B4.1.26 voor het totaaloverzicht van de verwijzers.

Tabel B4.1.4 Aantal geregistreerde slachtoffers[M] per jaar uitgesplitst naar de meldingen van de KMar (2008-2012)

	Aantal geregistreerde slachtoffers[M] met de KMar als enige aanmelder	Aantal geregistreerde slachtoffers[M] met de KMar én een andere instantie als aanmelder	Totaal aantal door de KMar gemelde slachtoffers[M] (N)	*Totaal aantal geregistreerde slachtoffers[M] zonder de meldingen waarbij de KMar enig aanmelder was (N)*	*Totaal aantal geregistreerde slachtoffers[M] (N)*
2008[2]	onbekend	onbekend	15	*811*[3]	*826*
2009	31	1	32	*878*	*909*
2010	39	4	43	*954*	*993*
2011	22	2	24	*1.200*	*1.222*
2012	427	18	445	*1.284*	*1.711*
Totaal 2008-2012	*n.v.t.*	*n.v.t.*	559	*5.127*	*5.661*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.5 Geslacht (2008-2012)

	Vrouw		Man		Onbekend[4]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	779	94%	46	6%	1	0%	*826*	*100%*
2009	770	85%	138	15%	1	0%	*909*	*100%*
2010	879	89%	113	11%	1	0%	*993*	*100%*
2011	996	82%	226	19%	–	–	*1.222*	*100%*
2012	1.509	88%	199	12%	3	0%	*1.711*	*100%*
2012*	**1.078**	**85%**	**194**	**15%**	**3**	**0%**	**1.284**	**100%**
Totaal 2008-2012	*4.933*	*87%*	*722*	*13%*	*6*	*0%*	5.661	*100%*

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

2 In 2008 heeft de KMar in totaal vijftien slachtoffers[M] bij CoMensha gemeld. Het is onbekend in hoeverre deze slachtoffers[M] uitsluitend door de KMar zijn gemeld of ook door andere instanties.

3 Omdat van het totaal aantal slachtoffers[M] (vijftien) dat de KMar heeft gemeld in 2008 niet bekend is in hoeverre deze slachtoffers[M] zijn gemeld door uitsluitend de KMar of door zowel de KMar én een andere instantie is het aantal van 811 slachtoffers[M] in de kolom 'Totaal aantal geregistreerde slachtoffers[M] zonder de aanmeldingen waarbij KMar enig aanmelder was' het resultaat van de aftreksom van 826 slachtoffers[M] in 2008 minus vijftien door de KMar gemelde slachtoffers[M] in hetzelfde jaar.

4 Het komt soms voor dat een aanmelder het geslacht van een slachtoffer[M] niet doorgeeft. Indien dan het slachtoffer[M] op een later moment niet meer in beeld is, is niet meer te achterhalen of het om een man of een vrouw ging (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014).

Tabel B4.1.6 Leeftijdscategorieën (2008-2012)

	0-14 jaar		15-17 jaar		18-23 jaar		24-30 jaar		31-40 jaar		41+ jaar		Onbekend[5]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	7	1%	162	20%	321[6]	39%	196	24%	108	13%	27	3%	5	1%	*826*	*100%*
2009	11	1%	100	11%	352[7]	39%	249	27%	126	14%	58	6%	13	1%	*909*	*100%*
2010	21	2%	131	13%	386[8]	39%	250	25%	138	14%	57	6%	10	1%	*993*	*100%*
2011	23	2%	172	14%	452[9]	37%	264	22%	188	15%	109	9%	14	1%	*1.222*	*100%*
2012	29	2%	194	11%	617[10]	36%	482	28%	288	17%	91	5%	10	1%	*1.711*	*100%*
2012*	**28**	**2%**	**190**	**15%**	**457[11]**	**36%**	**298**	**23%**	**229**	**18%**	**73**	**6%**	**9**	**1%**	**1.284**	**100%**
Totaal 2008-2012	91	2%	759	13%	2.128	38%	1.441	26%	848	15%	342	6%	52	1%	5.661	100%

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

5 Het komt voor dat een aanmelder de leeftijd van een slachtoffer[M] niet doorgeeft. Indien dan het slachtoffer[M] op een later moment niet meer in beeld is, is niet meer te achterhalen hoe oud het slachtoffer[M] ten tijde van aanmelding was. Ook komt het voor dat van een aantal slachtoffers[M] de leeftijd onbekend is (schriftelijke informatie van CoMensha,13 februari 2014).

6 Waarvan 85 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 10% van het totaal (N: 826). De groep achttienjarigen betreft de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

7 Waarvan 69 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 8% van het totaal (N: 909). De groep achttienjarigen betreft *niet* de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

8 Waarvan 75 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 8% van het totaal (N: 993). De groep achttienjarigen betreft *niet* de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

9 Waarvan 84 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 7% van het totaal (N: 1.222). De groep achttienjarigen betreft de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

10 Waarvan 97 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 6% van het totaal (N: 1.711). De groep achttienjarigen betreft *niet* de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

11 Waarvan 89 slachtoffers[M] achttien jaar zijn ten tijde van aanmelding. Dit komt neer op 7% van het totaal (N: 1.284). De groep achttienjarigen betreft de grootste groep in de leeftijdscategorie 18-23 jaar.

Tabel B4.1.7 Gemiddelde leeftijd naar geslacht (2008-2012)[12]

	Man			Vrouw			*Totaal*		
	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
2008	45	27,1	8,9	775	23,3	7,0	820	*23,5*	*7,2*
2009	137	30,2	9,3	758	24,6	8,2	895	*25,4*	*8,6*
2010	112	28,6	8,7	870	24,2	7,8	982	*24,7*	*8,0*
2011	225	31,3	10,9	983	24,3	8,3	1.208	*25,6*	*9,2*
2012	197	30,0	9,6	1.501	24,8	7,4	1.698	*25,4*	*7,9*
2012*	**192**	**29,7**	**9,5**	**1.272**	**24,3**	**7,8**	**1.272**	**25,1**	**8,3**
Totaal	*716*	*30,0*	*9,8*	*4.887*	*24,3*	*7,7*	*5.603*	*25,0*	*8,3*

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

Tabel B4.1.8 Aantal minderjarige versus meerderjarige slachtoffers[M] (2008-2012)

	Minderjarigen		Meerderjarigen		*Totaal geregistreerde slachtoffers*[M]	
	N	%	N	%	N	%
2008	169	21%	657	80%	826	100%
2009	111	12%	798	88%	909	100%
2010	152	15%	841	85%	993	100%
2011	195	16%	1.027	84%	1.222	100%
2012	223	13%	1.488	87%	1.711	100%
2012*	**218**	**17%**	**1.066**	**83%**	**1.284**	**100%**
Totaal	*850*	*15%*	*4.811*	*85%*	*5.661*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten*

12 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 omdat van een aantal slachtoffers[M] het geslacht dan wel leeftijden onbekend of niet geregistreerd is.

Tabel B4.1.9 Minderjarige slachtoffers[M] naar geslacht (2008-2012)

	Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
2008	5	3%	164	97%	169	100%
2009	7	6%	104	94%	111	100%
2010	7	5%	145	95%	152	100%
2011	10	5%	185	95%	195	100%
2012	25	11%	198	89%	223	100%
2012*	**25**	**12%**	**193**	**89%**	**218**	**100%**
Totaal	54	6%	796	94%	850	100%

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

Tabel B4.1.10 Nationaliteiten van minderjarige slachtoffers[M] (2008-2012)[13]

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal 2008-2012*		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Afghaanse	–	–	2	2%	–	–	1	1%	–	–	–	–	3	0%	
Angolese	2	1%	–	–	1	1%	1	1%	6	3%	6	3%	10	1%	*
Armeense	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Azerbeidjaanse	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Beninse	1	1%	1	1%	1	1%	1	1%	1	0%	1	1%	5	1%	*
Bosnië	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	1%	1	0%	
Braziliaanse	1	1%	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Bulgaarse	1	1%	1	1%	–	–	1	1%	3	1%	3	1%	6	1%	*
Chinese	14 (2e)	8%	3	3%	1	1%	7	4%	–	–	–	–	25	3%	5
Colombiaanse	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Dominicaanse	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	
Duitse	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Egyptische	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Eritrese	–	–	–	–	1	1%	1	1%	–	–	–	–	2	0%	
Estlandse	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	
Ethiopische	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	1%	1	0%	
Finse	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Gambiaanse	–	–	1	1%	–	–	1	1%	–	–	–	–	2	0%	
Guinee-bissause	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	

13 Zie Tabel B4.1.13 voor een overzicht van de nationaliteiten van alle geregistreerde slachtoffers[M].

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal 2008-2012*		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Guinese	11 (3e)	7%	8 (3e)	7%	10 (3e)	7%	16 (2e)	8%	22 (2e)	10%	21 (2e)	10%	*67*	*8%*	2
Hongaarse	1	1%	–	–	4	3%	1	1%	4	2%	3	1%	*10*	*1%*	*
Indiase	1	1%	–	–	–	–	–	–	2	1%	2	1%	*3*	*0%*	
Indonesische	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Iraakse	–	–	1	1%	–	–	2	1%	–	–	–	–	*3*	*0%*	
Ivoriaanse	–	–	2	2%	–	–	–	–	3	1%	3	1%	*5*	*1%*	*
Jamaicaanse	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Kameroense	2	1%	1	1%	4	3%	–	–	–	–	–	–	*7*	*1%*	*
Kongolese	–	–	–	–	–	–	2	1%	2	1%	1	1%	*4*	*1%*	*
Litouwse	–	–	2	2%	–	–	–	–	–	–	–	–	*2*	*0%*	
Malinese	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	1%	*1*	*0%*	
Marokkaanse	1	1%	1	1%	2	1%	3	2%	1	0%	1	1%	*8*	*1%*	*
Mauritaanse	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Mongolische	2	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	1%	*3*	*0%*	
Nederlandse	104 (1e)	62%	63 (1e)	57%	89 (1e)	59%	131 (1e)	67%	141 (1e)	63%	141 (1e)	65%	*528 (1e)*	*62%*	1
Nigeriaanse	7	4%	10 (2e)	9%	13 (2e)	9%	6	3%	2	1%	2	1%	*38*	*5%*	3
Oegandese	–	–	1	1%	3	2%	1	1%	3	1%	3	1%	*8*	*1%*	*
Oezbekistaanse	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Poolse	–	–	1	1%	1	1%	1	1%	1	0%	1	1%	*4*	*1%*	*
Portugese	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	1%	*1*	*0%*	
Roemeense	1	1%	1	1%	1	1%	1	1%	7	3%	5	2%	*11*	*1%*	*

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal 2008-2012		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Russische	1	1%	–	–	1	1%	1	1%	1	0%	1	1%	4	1%	*
Servische	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Sierra Leoonse	8	5%	3	3%	6	4%	12 (3e)	6%	8 (3e)	4%	8 (3e)	4%	37	4%	4
Slowaakse	4	2%	–	–	2	1%	–	–	–	–	–	–	6	1%	*
Soedanese	–	–	1	1%	1	1%	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Somalische	1	1%	1	10%	–	–	–	–	2	1%	2	1%	4	1%	*
Surinaamse	–	–	–	–	1	1%	–	–	2	1%	2	1%	3	0%	
Thaise	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	1	1%	2	0%	
Taiwanese	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Togolese	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1%	2	1%	2	0%	
Turkse	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Vietnamese	–	–	–	–	–	–	2	1%	1	0%	1	1%	3	0%	
Zambiaanse	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Zimbabwaanse	–	–	1	1%	1	1%	–	–	1	0%	1	1%	3	0%	
Onbekend	–	–	–	–	4	3%	1	1%	2	1%	2	1%	7	1%	*
Totaal	*169*	*100%*	*111*	*100%*	*152*	*100%*	*195*	*100%*	*223*	*100%*	**218**	**100%**	*850*	*100%*	*n.v.t.*

Bron: CoMensha-registraties

Blauwe arcering: Top 5 nationaliteiten van de geregistreerde minderjarige slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

**: In ieder geval één procent of meer van de geregistreerde minderjarige slachtoffers[M] heeft deze nationaliteit.*

2012: De minderjarige slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

Tabel B4.1.11 Aandeel nationaliteiten van minderjarige slachtoffers[M] ten opzichte van nationaliteiten meerderjarige slachtoffers[M] (2008-2012)[14]

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal 2008-2012*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
Nederlands	320	100%	240	100%	315	100%	337	100%	428	100%	426	100%	1.640	100%
- waarvan minderjarig	104	33%	63	26%	89	28%	131	39%	141	33%	141	33%	528	32%
Nigeriaans	64	100%	101	100%	130	100%	134	100%	95	100%	92	100%	524	100%
- waarvan minderjarig	7	11%	10	10%	13	10%	6	5%	2	2%	2	2%	38	7%
Guinees	20	100%	35	100%	26	100%	58	100%	47	100%	45	100%	186	100%
- waarvan minderjarig	11	55%	8	23%	10	39%	16	28%	22	47%	21	47%	67	36%
Sierra Leoons	44	100%	35	100%	36	100%	62	100%	60	100%	60	100%	237	100%
- waarvan minderjarig	8	18%	3	9%	6	8%	12	19%	8	13%	8	13%	37	16%
Chinees	78	100%	37	100%	23	100%	40	100%	21	100%	21	100%	199	100%
- waarvan minderjarig	14	18%	3	8%	1	4%	7	18%	–	–	–	–	25	13%
Overige slachtoffers	300	100%	461	100%	463	100%	591	100%	1.060	100%	640	100%	2.875	100%
- waarvan minderjarig	25	8%	24	5%	33	7%	23	4%	50	5%	46	7%	155	5%
Totaal	*826*	*100%*	*909*	*100%*	*993*	*100%*	*1.222*	*100%*	*1.711*	*100%*	1.284	100%	5.661	100%
- waarvan minderjarig	*169*	*20%*	*111*	*12%*	*152*	*15%*	*195*	*16%*	*223*	*13%*	218	17%	850	15%

Bron: CoMensha-registraties
2012: De minderjarige slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

14 Zie Tabel B4.1.13 voor een overzicht van de nationaliteiten van alle geregistreerde slachtoffers[M].

Tabel B4.1.12 Herkomstregio's van minderjarige slachtoffers[M] (2008-2012)[15]

	Minderjarigen													
	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal* 2008-2012	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995[16]	105	62%	63	57%	90	59%	131	67%	142	64%	142	65%	531	63%
EU: 2004/2007[17]	7	4%	5	5%	8	5%	5	3%	15	7%	12	6%	40	5%
Niet-EU Oost-Europa[18]	2	1%	2	2%	2	1%	1	1%	2	1%	2	1%	9	1%
Latijns-Amerika & de Caraiben	2	1%	1	1%	2	1%	1	1%	2	1%	2	1%	8	1%
Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	33	20%	29	26%	42	28%	41	21%	54	24%	52	24%	199	23%
Midden-Oosten en Noord-Afrika	1	1%	6	5%	3	2%	6	3%	1	0%	1	1%	17	2%
Azië	19	11%	5	5%	1	1%	9	5%	5	2%	5	2%	39	5%
Onbekend/staatloos	–	–	–	–	4	3%	1	1%	2	1%	2	1%	7	1%
Totaal	169	100%	111	100%	152	100%	195	100%	223	100%	218	100%	850	100%

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Meest voorkomende herkomstregio's van de geregistreerde minderjarige slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).
2012: De minderjarige slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten*

15 Zie Tabel B4.1.14 voor een overzicht van de herkomstregio's van alle geregistreerde slachtoffers[M].

16 EU-landen sinds 1995: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

17 EU-landen sinds 2004 of 2007: sinds 2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en sinds 2007: Bulgarije en Roemenië. Kroatië is per 1 januari 2013 toegetreden tot de EU en is daarom buiten de categorie 'EU: 2004/2007' in de analyse over cijfermatige gegevens van de periode 2008-2012 gehouden.

18 Niet EU-landen in Oost-Europa: Azerbeidzjan, Albanië, Armenië (transcontinentaal), Bosnië-Herzegovina, Georgië (transcontinentaal), Kroatië, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne, Rusland (transcontinentaal), Servië, Turkije (transcontinentaal), Wit-Rusland.

Tabel B4.1.13 Nationaliteit (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Afghaanse	1	0%	2	0%	1	0%	2	0%	2	0%	–	–	8	0%	
Albanese	2	0%	4	0%	2	0%	1	0%	–	–	1	0%	9	0%	
Algerijnse	–	–	–	–	–	–	2	0%	–	–	–	–	2	0%	
Angolese	5	1%	4	0%	5	1%	19	2%	16	1%	16	1%	49	1%	
Armeense	2	0%	3	0%	6	1%	3	0%	10	1%	9	1%	24	0%	
Azerbeidzjaanse	–	–	2	0%	2	0%	1	0%	2	0%	2	0%	7	0%	
Belarussische	1	0%	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Belgische	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Bengaalse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Beninse	1	0%	3	0%	1	0%	3	0%	1	0%	1	0%	9	0%	
Bosnische	1	0%	1	0%	–	–	1	0%	3	0%	3	0%	6	0%	
Braziliaanse	13	2%	14	2%	12	1%	9	1%	13	1%	12	1%	61	1%	*
Britse	–	–	–	–	5	1%	1	0%	–	–	–	–	6	0%	
Bulgaarse	32	4%	39 (5e)	4%	46 (5e)	5%	73 (5e)	6%	302 (2e)	18%	81 (4e)	6%	492	9%	3
Burundische	–	–	1	0%	3	0%	–	–	1	0%	1	0%	5	0%	
Canadese	1	0%	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Chileense	2	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Chinese	78 (2e)	9%	37	4%	23	2%	40	3%	21	1%	21 –	2% –	199	4%	8
Colombiaanse	5	1%	1	0%	1	0%	2	0%	4	0%	4	0%	13	0%	
Congolese	3	0%	5	1%	9	1%	3	0%	5	0%	4	0%	25	0%	
Cubaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Dominicaanse	1	0%	1	0%	2	0%	4	0%	13	1%	9	1%	21	0%	

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Duitse	7	1%	3	0%	3	0%	3	0%	13	1%	2	0%	29	1%	*
Ecuadoriaanse	–	–	–	–	2	0%	–	–	2	0%	2	0%	4	0%	
Egyptische	2	0%	1	0%	–	–	3	0%	6	0%	6	1%	12	0%	
Eritrese	–	–	–	–	1	0%	5	0%	1	0%	1	0%	7	0%	
Estlandse	–	–	–	–	–	–	2	0%	–	–	–	–	2	0%	
Ethiopische	–	–	1	0%	1	0%	4	0%	3	0%	3	0%	9	0%	
Filippijnse	6	1%	1	0%	2	0%	5	0%	19	1%	19	2%	33	1%	*
Finse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Franse	1	0%	–	–	1	0%	–	–	2	0%	2	0%	4	0%	
Gabonese	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Gambiaanse	4	1%	2	0%	5	1%	4	0%	–	–	–	–	15	0%	
Georgische	3	0%	1	0%	1	0%	–	–	–	–	–	–	5	0%	
Ghanese	9	1%	23	3%	21	2%	13	1%	17	1%	17	1%	83	2%	10
Griekse	–	–	–	–	–	–	1	0%	4	0%	–	–	5	0%	
Guatalmateekse	–	–	–	–	2	0%	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Guinee-Bissause	1	0%	–	–	–	–	1	0%	2	0%	2	0%	4	0%	
Guineese	20	2%	35	4%	26	3%	58	5%	47	3%	45	4%	186	3%	9
Hongaarse	45 (4e)	5%	47 (4e)	5%	56 (3e)	6%	121 (3e)	10%	217 (3e)	13%	128 (2e)	10%	486	9%	4
Hondurese	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	2	0%	
IJsland	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	
Indiase	13	2%	6	1%	7	1%	2	0%	11	1%	9	1%	39	1%	*
Indonesische	1	0%	17	2%	4	0%	–	–	3	0%	3	0%	25	0%	
Iraakse	–	–	3	0%	3	0%	8	0%	3	0%	3	0%	17	0%	
Iraanse	1	0%	2	0%	3	0%	–	–	–	–	–	–	6	0%	
Italiaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	–	–	3	0%	

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Ivoriaanse	3	0%	6	1%	–	–	4	0%	6	0%	6	1%	19	0%	
Jamaicaanse	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	4	0%	
Joegoslavische	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	–	–	–	–	4	0%	
Kaapverdische	1	0%	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Kameroense	11	1%	15	2%	11	1%	3	0%	4	0%	4	0%	44	1%	*
Keniaanse	3	0%	–	–	6	1%	2	0%	1	0%	1	0%	12	0%	
Koeweitse	–	–	1	0%	–	–	2	0%	–	–	–	–	3	0%	
Kosovaarse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Kroatische	–	–	–	–	1	0%	–	–	2	0%	1	0%	3	0%	
Kirgizische	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Letse	–	–	9	1%	5	1%	3	0%	4	0%	4	0%	21	0%	
Liberiaanse	3	0%	5	1%	3	0%	3	0%	1	0%	1	0%	15	0%	
Litouwse	8	1%	5	1%	9	1%	4	0%	9	1%	6	1%	35	1%	*
Macedonische	–	–	1	0%	–	–	10	1%	28	2%	27	2%	39	1%	*
Madagassische	–	–	–	–	1	0%	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Maleisische	–	–	2	0%	2	0%	1	0%	–	–	–	–	5	0%	
Malinese	–	–	–	–	–	–	2	0%	1	0%	1	0%	3	0%	
Marokkaanse	10	1%	15	2%	18	2%	10	1%	8	1%	8	1%	61	1%	*
Mauritaanse	–	–	1	0%	1	0%	–	–	1	0%	1	0%	3	0%	
Moldavische	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Mongoolse	4	1%	7	1%	5	1%	4	0%	4	0%	4	0%	24	0%	
Nederlandse	320 (1e)	39%	240 (1e)	26%	315 (1e)	32%	337 (1e)	28%	428 (1e)	25%	426 (1e)	33%	1.640	29%	1
Nepalese	–	–	2	0%	3	0%	1	0%	–	–	–	–	6	0%	
Nigerese	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Nigeriaanse	64 (3e)	8%	101 (2e)	11%	130 (2e)	13%	134 (2e)	11%	95 (5e)	6%	92 (3e)	7%	524	9%	2
Noord-Koreaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Oegandese	1	0%	10	1%	15	2%	14	1%	11	1%	11	1%	51	1%	*
Oekraïense	5	1%	5	1%	3	0%	6	1%	6	0%	6	1%	25	0%	
Oezbeekse	–	–	2	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Oostenrijkse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Pakistaanse	–	–	3	0%	1	0%	3	0%	9	1%	9	1%	16	0%	
Peruaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Poolse	6	1%	19	2%	16	2%	104 (4e)	9%	67	4%	62	5%	212	4%	7
Portugese	2	0%	4	0%	2	0%	5	0%	2	0%	1	0%	15	0%	
Roemeense	19	2%	89 (3e)	10%	49 (4e)	5%	40	3%	129 (4e)	8%	70 (5e)	6%	326	6%	5
Russische (Sovjet-Russische)	5	1%	4	0%	3	0%	10	1%	7	0%	7	1%	29	1%	*
Rwandese	–	–	2	0%	1	0%	–	–	–	–	–	–	3	0%	
Salvadoraanse	–	–	–	–	–	–	2	0%	–	–	–	–	2	0%	
Saoedi-Arabische	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Senegalese	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	4	0%	
Servische	1	0%	3	0%	1	0%	1	0%	–	–	–	–	6	0%	
Seychelse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Sierra Leoonse	44 (5e)	5%	35	4%	36	4%	62	5%	60	4%	60	5%	237	4%	6
Slowaakse	7	1%	1	0%	39	4%	2	0%	8	1%	7	1%	57	1%	*
Somalische	3	0%	5	1%	2	0%	1	0%	4	0%	4	0%	15	0%	

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Spaanse	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	–	–	–	–	4	0%	
Sri Lankaanse	–	–	–	–	2	0%	1	0%	–	–	–	–	3	0%	
Sudanese	2	0%	3	0%	1	0%	1	0%	–	–	–	–	7	0%	
Surinaamse	4	1%	8	1%	6	1%	9	1%	8	1%	8	1%	35	1%	*
Syrische	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Taiwanese	4	1%	1	0%	–	–	–	–	1	0%	1	0%	6	0%	
Tanzaniaanse	1	0%	1	0%	2	0%	3	0%	5	0%	5	0%	12	0%	
Thaise	12	2%	5	1%	3	0%	5	0%	7	0%	7	1	32	1%	*
Togolese	1	0%	4	0%	2	0%	1	0%	4	0%	4	0%	12	0%	
Trinidad en Tobago	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Tsjechische	7	1%	3	0%	6	1%	7	1%	13	1%	4	0%	36	1%	*
Tunesische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Turkse	1	0%	1	0%	4	0%	6	1%	1	0%	1	0%	13	0%	
Venezolaanse	2	0%	1	0%	2	0%	–	–	2	0%	2	0%	7	0%	
Verenigde Staten	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	
Vietnamese	2	0%	2	0%	–	–	3	0%	3	0%	2	0%	10	0%	
Zambiaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Zimbabwaanse	1	0%	1	0%	1	0%	–	–	1	0%	1	0%	4	0%	
Zuid-Afrikaanse	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Onbekende	6	1%	17	2%	16	2%	7	1%	19[19]	1%	16	1%	65	1%	*
Totaal	*826*	*100%*	*909*	*100%*	*993*	*100%*	*1.222*	*100%*	*1.711*	*100%*	*1.284*	*100%*	*5.661*	*100%*	n.v.t.

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Top 5 nationaliteiten van de geregistreerde slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

19 Van vier personen met een onbekende nationaliteit was het geboorteland wel bekend.

*: In ieder geval één procent of meer van de geregistreerde slachtoffers[M] heeft deze nationaliteit.
2012*: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel B4.1.14 Geboorteland van slachtoffers[M] met de Nederlandse nationaliteit (2012)[20]

	N	%
Aruba	1	0%
België	1	0%
Brazilië	2	0%
Colombia	1	0%
Dominicaanse Republiek	2	0%
Duitsland	2	0%
Groot-Brittannië	1	0%
Hongarije	1	0%
India	1	0%
Irak	2	0%
Joegoslavië	1	0%
Marokko	4	1%
Nederland	396	93%
Nederlandse Antillen	2	0%
Sri Lanka	1	0%
Turkije	5	1%
Verenigde Arabische Emiraten	1	0%
Zaïre (het hedendaagse Congo)	1	0%
Onbekend	3	1%
Totaal	*428*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

20 Verschillen tussen nationaliteiten en geboorteland bestaan ook bij de volgende in 2012 geregistreerde slachtoffers[M] dan wel groepen: één slachtoffer[M] met de Bulgaarse nationaliteit (N: 302) is geboren in Turkije; één slachtoffer[M] met de Armeense nationaliteit (N: 10) is geboren in Rusland; twee slachtoffers[M] met de Azerbeidjaanse nationaliteit (N: 2) zijn geboren in Rusland; twee slachtoffers[M] met de Duitse nationaliteit (N: 13) zijn geboren in Iran respectievelijk de Dominicaanse Republiek; vier slachtoffers[M] met de Nigeriaanse nationaliteit (N: 95) zijn geboren in Niger (3) en Niue (1); één slachtoffer[M] met de Oekraïense nationaliteit (N: 6) is geboren in Rusland; één slachtoffer[M] met de Franse nationaliteit (N: 2) is geboren in Frans Guyana; één slachtoffer[M] met de Griekse nationaliteit (N: 4) is geboren in Rusland; één slachtoffer[M] met de Hongaarse nationaliteit (N: 217) is geboren in Roemenië; vier slachtoffers[M] met de Macedonische nationaliteit (N: 28) zijn geboren in Joegoslavië (3) en Duitsland (1); één persoon met de Roemeense nationaliteit (N: 129) is geboren in Ruanda Urundi (vanaf 1962 opgesplitst in de twee landen Rwanda en Burundi). Van een aantal slachtoffers[M] waarvan de nationaliteit onbekend (N: 19) zou zijn, waren de geboortelanden wel bekend. Het gaat om de volgende geboortelanden: Israël (1), Marokko (1), Dominicaanse Republiek (1), Bosnië-Herzegovina (1).

Tabel B4.1.15 Herkomstregio (2008-2012)[21]

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal (2008-2012)*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995[22]	330 (1e)	40%	248 (2e)	27%	329 (1e)	33%	350 (2e)	29%	450 (2e)	26%	431 (1e)	34%	1.707 (1e)	30%
EU: 2004/2007[23]	124 (3e)	15%	208[24] (3e)	23%	226[25] (3e)	23%	356 (1e)	29%	755 (1e)	44%	368 (2e)	29%	1.669 (2e)	30%
Niet-EU Oost-Europa[26]	22	3%	32	4%	24	2%	41	3%	55	3%	51	4%	174	3%

21 De herkomstregio's zijn anders ingedeeld dan in de voorgaande *Mensenhandel in en uit beeld* (2012); zie ook NRM 2012f, Tabel B3.1.7.

22 EU-landen sinds 1995: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

23 EU-landen sinds 2004 of 2007: sinds 2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en sinds 2007: Bulgarije en Roemenië. Kroatië is per 1 januari 2013 toegetreden tot de EU en is daarom buiten de categorie 'EU: 2004/2007'in de analyse over cijfermatige gegevens van de periode 2008-2012 gehouden.

24 In de voorgaande *Mensenhandel in en uit beeld* (2012) waren – anders dan in deze rapportage staat vermeld – 169 (= 19%) slachtoffers[M] uit de 'EU: 2004/2007' geregistreerd. Echter, in 2009 zijn 39 Bulgaarse slachtoffers[M] ten onrechte gecategoriseerd als slachtoffers[M] uit Niet-EU Oost-Europa'; zie ook NRM 2012f, Tabel B3.1.7.

25 In de voorgaande *Mensenhandel in en uit beeld* (2012) waren – anders dan in deze rapportage staat vermeld – 229 (= 23%) slachtoffers[M] uit de 'EU: 2004/2007' geregistreerd. Echter, in 2009 zijn drie slachtoffers[M] (twee uit Somalië en één uit Soedan) ten onrechte gecategoriseerd als slachtoffers[M] uit de EU: 2004/2007; zie ook NRM 2012f, Tabel B3.1.7.

26 Niet EU-landen in Oost-Europa: Azerbeidzjan, Albanië, Armenië (transcontinentaal), Bosnië-Herzegovina, Georgië (transcontinentaal), Kroatië, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne, Rusland (transcontinentaal), Servië, Turkije (transcontinentaal), Wit-Rusland.

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		Totaal (2008-2012)	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Niet-EU West-Europa[27]	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%
Noord-Amerika	1	0%	1	0%	–	–	–	–	1	0%	1	0%	3	0%
Latijns-Amerika & de Caraïben	28	3%	26	3%	32	3%	27	2%	45	3%	40	3%	158	3%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	179 (2e)	22%	263 (1e)	29%	286 (2e)	29%	344 (3e)	28%	289 (3e)	17%	283 (3e)	22%	1.361 (3e)	24%
Midden-Oosten en Noord-Afrika[28]	16	2%	28	3%	27	3%	30	3%	18	1%	18	1%	119	2%
Azië (met uitzondering van het Midden-Oosten)	120 (4e)	15%	86 (4e)	10%	53 (4e)	5%	67 (4e)	6%	78 (4e)	5%	75 (4e)	6%	404 (4e)	7%
Onbekend/staatloos	6	1%	17	2%	16	2%	7	1%	19	1%	16	1%	65	1%
Totaal	*826*	*100%*	*909*	*100*	*993*	*100%*	*1.222*	*100%*	*1.711*	*100%*	**1.284**	**100%**	*5.661*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Blauwe arcering: Top 4 herkomstregio's slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

27 Niet EU-landen in West-Europa: Andorra, Eiland Man, De Faeroer, Gibraltar, IJsland, Liechtenstein, Monaco, Noorwegen, San Marino, Vaticaanstad, Zwitserland.

28 Midden-Oosten: Saoedi-Arabië, Jemen, Oman, Verenigde Arabische Emiraten, Qatar, Bahrein, Irak, Iran, Israël, Syrië, Jordanië, Libanon, Afghanistan, Pakistan, Koeweit. Noord-Afrika: Algerije; Egypte, Libië, Marokko, Soedan, Tunesië, West-Sahara.

Tabel B4.1.16 Herkomstregio naar geslacht (2008-2012)[29,30]

	2008						2009						2010					
	Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Niet-EU West-Europa			–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Noord-Amerika	1	2%	–	–	*1*	*0%*	–	–	1	0%	*1*	*0%*	–	–	–	–	–	–
Latijns-Amerika & de Caraïben	2	4%	26	3%	*28*	*3%*	4	3%	22	3%	*26*	*3%*	11	10%	21	2%	32	3%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	14	30%	165	21%	*179*	*22%*	35	25%	228	30%	*263*	*30%*	37	33%	249	28%	*286*	*29%*
Midden-Oosten en Noord-Afrika	4	9%	12	2%	*16*	*2%*	7	5%	21	3%	*28*	*3%*	2	2%	25	3%	*27*	*3%*
Azië	21	46%	99	13%	*120*	*15%*	30	22%	56	7%	*86*	*10%*	16	14%	37	4%	*53*	*5%*
Onbekend/staatloos	–	–	6	1%	*6*	*1%*	–	–	17	2%	*17*	*2%*	2	2%	14	2%	*16*	*2%*
Totaal	*46*	*100%*	*779*	*100%*	*825*	*100%*	*138*	*100%*	*770*	*100%*	*908*	*100%*	*113*	*100%*	*879*	*100%*	*992*	*100%*

29 De herkomstregio's zijn anders ingedeeld dan in de voorgaande *Mensenhandel in en uit beeld* (2012). Om deze reden verschilt de weergave van de herkomstregio's in de periode 2008-2012 van de weergave van de herkomstregio's in de periode 2007-2011.

30 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 omdat van een aantal slachtoffers[M] het geslacht onbekend is of niet is geregistreerd.

	2011						2012						Totaal 2008-2012					
	Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Niet-EU West-Europa			–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	–	–	1	0%	1	0%
Noord-Amerika							–	–	1	0%	1	0%	1	0%	2	0%	3	0%
Latijns-Amerika & de Caraïben	3	1%	24	2%	27	2%	2	1%	43	3%	45	3%	22	3%	136	3%	158	3%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	82	36%	262	26%	344	28%	60	30%	229	15%	289	17%	228	32%	1.133	23%	1.361	24%
Midden-Oosten en Noord-Afrika	5	2%	25	3%	30	3%	10	5%	8	1%	18	1%	28	4%	91	2%	119	2%
Azië	16	7%	51	5%	67	6%	44	22%	34	2%	78	5%	127	18%	277	6%	404	7%
Onbekend/staatloos	2	1%	5	1%	7	1%	2	1%	17	1%	19	1%	6	1%	59	1%	65	1%
Totaal	*226*	*100%*	*996*	*100%*	*1.222*	*100%*	*199*	*100%*	*1.509*	*100%*	*1.708*	*100%*	*722*	*100%*	*4.933*	*100%*	*5.655*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.17 Herkomstregio naar geslacht en gemiddelde leeftijd (2008-2012)[31]

	2008									2009								
	Man			Vrouw			*Totaal*			Man			Vrouw			*Totaal*		
	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
EU: 1995	3	20,3	3,2	326	20,7	5,3	*329*	*20,7*	*5,3*	11	28,8	10,9	229	20,8	5,5	*240*	*21,2*	*6,0*
EU: 2004/2007	1	30,0	nvt	120	23,3	5,1	*121*	*23,4*	*5,1*	49	31,1	9,2	157	27,2	10,3	*206*	*28,2*	*10,1*
Niet-EU Oost-Europa	–	–	–	22	26,4	8,3	*22*	*26,4*	*8,3*	2	39,5	0,7	30	30,3	10,2	*32*	*30,8*	*10,2*
Noord-Amerika	1	36,0	nvt	–	–	–	*1*	*36,0*	*nvt*	–	–	–	1	25,0	nvt	*1*	*25,0*	*nvt*
Latijns-Amerika & de Caraïben	2	29,5	7,8	26	30,5	9,2	*28*	*30,5*	*9,0*	4	25,8	7,8	22	28,3	6,4	*26*	*27,9*	*6,5*
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	14	25,1	7,7	165	24,4	6,6	*179*	*24,5*	*6,7*	34	29,5	7,4	227	24,5	6,9	*261*	*25,2*	*7,1*
Midden-Oosten en Noord-Afrika	3	27,3	10,1	12	24,9	6,3	*15*	*25,4*	*6,9*	7	21,6	8,7	21	26,7	8,7	*28*	*25,4*	*8,8*
Azië	21	28,5	10,3	99	27,0	9,7	*120*	*27,3*	*9,8*	30	32,0	10,3	56	27,1	9,1	*86*	*28,8*	*9,8*
Onbekend	–	–	–	5	22,2	5,7	*5*	*22,2*	*5,7*	–	–	–	15	25,6	4,9	*15*	*25,6*	*4,9*
Totaal	*45*	*27,1*	*8,9*	*775*	*23,3*	*7,0*	*820*	*23,5*	*7,2*	*137*	*30,2*	*9,3*	*758*	*24,6*	*8,2*	*895*	*25,4*	*8,6*

31 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 vanwege een aantal slachtoffers[M] ten aanzien van wie het geslacht dan wel de leeftijd niet is geregistreerd dan wel onbekend is.

	2010									2011								
	Man			Vrouw			*Totaal*			Man			Vrouw			*Totaal*		
	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
EU: 1995	9	26,8	9,0	315	21,5	7,1	*324*	*21,6*	*7,2*	10	27,1	12,0	334	20,3	6,5	*344*	*20,5*	*6,8*
EU: 2004/2007	27	26,3	7,9	193	23,8	6,1	*220*	*24,1*	*6,4*	98	35,8	11,7	257	26,0	8,4	*355*	*28,7*	*10,4*
Niet-EU Oost-Europa	8	32,5	10,4	16	28,5	10,8	*24*	*29,8*	*10,6*	9	34,2	12,9	32	31,4	8,2	*41*	*32,1*	*9,3*
Latijns-Amerika & de Caraïben	11	30,2	9,4	21	29,3	9,1	*32*	*29,6*	*9,1*	3	34,0	11,5	24	26,8	7,6	*27*	*27,6*	*8,2*
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	37	27,5	7,1	249	26,0	7,4	*286*	*26,2*	*7,4*	82	26,2	7,4	258	25,5	7,2	*340*	*25,7*	*7,2*
Midden-Oosten en Noord-Afrika	2	31,0	14,1	25	25,8	7,5	*27*	*26,2*	*7,8*	5	26,8	7,1	25	25,6	10,2	*30*	*25,8*	*9,6*
Azië	16	32,0	9,8	37	31,4	9,4	*53*	*31,6*	*9,4*	16	32,1	9,2	49	29,6	11,5	*65*	*30,3*	*11,0*
Onbekend	2	34,0	21,2	14	24,4	8,0	*16*	*23,5*	*4,6*	2	24,0	1,4	4	23,3	5,8	*6*	*23,6*	*4,6*
Totaal	*112*	*28,6*	*8,7*	*870*	*24,2*	*7,7*	*982*	*24,7*	*8,0*	*225*	*31,3*	*10,9*	*983*	*24,3*	*8,3*	*1.208*	*25,6*	*9,2*

	2012									Totaal 2008-2012								
	Man			Vrouw			*Totaal*			Man			Vrouw			*Totaal*		
	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
EU: 1995	12	30,1	15,5	435	21,1	6,4	*447*	*21,3*	*7,0*	45	27,8	11,7	1.639	20,9	6,3	*1.684*	*21,1*	*6,6*
EU: 2004/2007	65	33,1	8,4	682	25,8	6,5	*747*	*26,4*	*7,0*	240	33,0	10,3	1.409	25,5	7,3	*1.649*	*26,6*	*8,3*
Niet-EU Oost-Europa	3	26,3	4,5	52	30,2	8,1	*55*	*30,0*	*7,9*	22	33,0	10,6	152	29,7	8,9	*174*	*30,2*	*9,2*
Niet-EU West-Europa	–	–	–	1	28,0	nvt	*1*	*28,0*	*nvt*	–	–	–	1	28,0	nvt	*1*	*28,0*	*nvt*
Noord-Amerika	–	–	–	1	35,0	nvt	*1*	*35,0*	*nvt*	1	36,0	nvt	2	30,0	7,1	*3*	*32,0*	*6,1*
Latijns-Amerika & de Caraïben	2	31,5	0,7	43	31,7	9,7	*45*	*31,7*	*9,4*	22	30,0	8,5	136	29,7	8,8	*158*	*29,7*	*8,7*
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	60	24,2	7,9	229	25,5	7,2	*289*	*25,2*	*7,3*	227	26,3	7,6	1.128	25,2	7,1	*1.355*	*25,4*	*7,2*
Midden-Oosten en Noord-Afrika	9	30,7	4,9	8	23,3	7,2	*17*	*27,2*	*7,0*	26	27,1	8,0	91	25,6	8,3	*117*	*26,0*	*8,2*
Azië	44	31,6	7,8	34	31,0	10,1	*78*	*31,4*	*8,9*	127	31,3	9,2	275	28,6	10,0	*402*	*29,5*	*9,9*
Onbekend	2	54,0	18,4	16	26,3	9,9	*18*	*29,4*	*13,4*	6	37,3	18,6	54	25,0	7,5	*60*	*26,3*	*9,7*
Totaal	*197*	*29,8*	*9,6*	*1501*	*24,8*	*7,4*	*1.698*	*25,4*	*7,9*	*716*	*30,0*	*9,8*	*4.887*	*24,3*	*7,7*	*5.603*	*25,0*	*8,3*

Bron: CoMensha-registraties

Aanvullende tabellen bij paragraaf 2.2.3

Tabellen B4.1.18 tot en met B4.1.25 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 2.2.3 gebaseerd op de CoMensha-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.1 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.1.18a Sectoren van uitbuiting (2008-2009)

		2008					2009				
		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*	
		N	N	N	N	%	N	N	N	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie		465 (+2)	7	1	473	57%	396	26	1	423	47%
Uitbuiting buiten de seksindustrie	Au-pair	1	–	–	1	0%	1	–	–	1	0%
	Bedelen[32]	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Bouw	–	–	–	–	–	–	14	–	14	2%
	Criminaliteit (waaronder drugshandel)[33]	4	1	–	5	1%	3 (+2)	2 (+1)	–	5	1%
	Binnen- of scheepvaart[34]	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Horeca	3	4	–	7	1%	–	4	–	4	0%
	Huishoudelijk werk	6	–	–	6	1%	11 (+1)	3 (+1)	–	14	2%
	Land- en tuinbouw	1	–	–	1	0%	25	31	–	56	6%
	Schoonmaakwerk	2	1	–	3	0%	1	–	–	1	0%
	Slachterijen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Textielindustrie	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Voedingsindustrie	–	–	–	–	–	4	9	–	13	1%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie, maar onbekend welke sector[35]	15	14	–	29	4%	25	23	–	48	5%

		2008					2009				
		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*	
		N	N	N	*N*	%	N	N	N	*N*	%
Totaal uitbuiting buiten de seksindustrie		32	20	–	52	6%	70 (+3)	86 (+2)	–	156	17%
Gedwongen orgaandonatie		–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
(Nog) niet gewerkt		50	8	–	58	7%	83	7	–	90	10%
Onbekend		232	11	–	243	29%	221	19	–	240	26%
Totaal		779	46	1	826	100%	770	138	1	909	100%

Bron: CoMensha-registraties

32 Dit is een categorie die vanaf 2012 in het vizier van de ketenpartners kwam. Vóór 2012 waren geen slachtoffers[M] geregistreerd die zijn uitgebuit door te moeten bedelen.

33 In tegenstelling tot de vorige *Mensenhandel in en uit beeld* (2012) gaat het hierbij ook om drugshandel; zie ook NRM 2012f, Tabel B3.1.14.

34 Dit is een categorie die vanaf 2012 in het vizier van de ketenpartners kwam. Vóór 2012 waren geen slachtoffers[M] geregistreerd die zijn uitgebuit in de binnen- of scheepvaart.

35 Hierbij is wel bekend dat het om uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie ging, maar niet binnen welke sector dit was. CoMensha heeft deze interpretatie bevestigd voor de gehele periode 2008-2012 (schriftelijke informatie CoMensha, 13 februari 2014).

Tabel B4.1.18b Sectoren van uitbuiting (2010-2011)

		2010					2011				
		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*	
		N	N	N	*N*	%	N	N	N	*N*	%
Uitbuiting in de seksindustrie		701	47	1	*749*	*75%*	715	66	–	*781*	*64%*
Uitbuiting buiten de seksindustrie	Au-pair	5 (+1)	-	–	*5*	*1%*	6	1	–	*7*	*1%*
	Bedelen	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Bouw	1	2	–	*3*	*0%*	0	1	–	*1*	*0%*
	Criminaliteit (waaronder drugshandel)	11 (+1)	3	–	*14*	*2%*	9 (+2)	8 (+2)	–	*17*	*1%*
	Binnen- of scheepvaart			–	–	–	–	–	–	–	–
	Horeca	4 (+1)	3	–	*7*	*1%*	8	10	–	*18*	*2%*
	Huishoudelijk werk	10	2	–	*12*	*1%*	10 (+1)	4	–	*14*	*1%*
	Land- en tuinbouw	22 (+2)	20 (+1)	–	*42*	*4%*	46	60	–	*106*	*9%*
	Schoonmaakwerk	0 (+1)	1	–	*1*	*0%*	9 (+1)	8	–	*17*	*1%*
	Slachterijen	4	1	–	*5*	*1%*	–	–	–	–	–
	Textielindustrie	0 (+1)	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Voedingsindustrie	0	2	–	*2*	*1%*	0	1	–	*1*	*0%*
	Uitbuiting buiten de seksindustrie, maar onbekend welke sector	24	13	–	*37*	*4%*	23	46	–	*69*	*6%*

		2010					2011				
		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*	
		N	N	N	N	%	N	N	N	N	%
Totaal uitbuiting buiten de seksindustrie		*81*	*47*	–	*128*	*13%*	*111*	*139*	–	*250*	*20%*
Gedwongen orgaandonatie				–	–	–	–	–	–	–	–
(Nog) niet gewerkt		60	13	–	*73*	*7%*	131	17	–	*148*	*12%*
Onbekend		37	6	–	43	4%	39	4	–	43	4%
Totaal		*879*	*113*	*1*	*993*	*100%*	*996*	*226*	–	*1.222*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.18c Sectoren van uitbuiting (2012 en totaal van 2008-2012)

		2012					*Totaal (2008-2012)*				
		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*		Vrouw	Man	Onbekend	*Totaal*	
		N	N	N	*N*	%	N	N	N	*N*	%
Uitbuiting in de seksindustrie		1.170	46	–	*1.216*	*71%*	3.447 (+2)	192	3	*3.642*	64%
Uitbuiting buiten[36] de seksindustrie	Au-pair	8	–	–	*8*	1%	21 (+1)	1	–	*22*	0%
	Bedelen	–	1	–	*1*	0%		1	–	*1*	0%
	Bouw	–	4	–	*4*	0%	1	21	–	*22*	0%
	Criminaliteit (waaronder drugshandel)	11 (+2)	5	–	*16 (+2)*	1%	38 (+7)	19 (+3)	–	*57*	1%
	Binnen- of scheepvaart	–	29	–	*29*	2%	–	29	–	*29*	1%
	Horeca	1	14	–	*15*	1%	16 (+1)	35	–	*51*	1%
	Huishoudelijk werk	4	–	–	*4*	0%	41 (+2)	9 (+1)	–	*50*	1%
	Land- en tuinbouw	63	28	–	*91*	5%	157 (+2)	139 (+1)	–	*296*	5%
	Schoonmaakwerk	5	3	–	*8*	1%	17 (+2)	13	–	*30*	1%
	Slachterijen	–	–	–	–		4	1	–	*5*	0%
	Textielindustrie	–	–	–	–		0 (+1)		–	–	–

36 Zoals: bordeel/club, escort, internet, massagesalons (verkapte prostitutie), particulier huis (het ontvangen van klanten in een particuliere woning, meestal de woning van degene die haar of hem verhandeld heeft), privéhuis (een onderneming, doorgaans geen woning), raamprostitutie, straatprostitutie.

		2012					*Totaal (2008-2012)*				
		Vrouw	**Man**	**Onbekend**	***Totaal***		**Vrouw**	**Man**	**Onbekend**	***Totaal***	
		N	**N**	**N**	**N**	**%**	**N**	**N**	**N**	**N**	**%**
	Voedingsindustrie	–	2	–	2	0%	4	14	–	18	0%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie, maar onbekend welke sector	34	42	3	79	4%	121	138	3	262	5%
Totaal uitbuiting buiten de seksindustrie		126	128	3	257	15%	420	420	3	843	15%
Gedwongen orgaandonatie			–	–	–				–		
(Nog) niet gewerkt		146	17	–	163	10%	470	62	–	532	9%
Onbekend		67	8	–	75	4%	596	48	–	644	11%
Totaal 2008-2012		1.509	199	3	1.711	100%	4.933	722	6	5.661	100%

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.19 Uitbuitingsvormen (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie	473	57%	423	47%	749	75%	781	64%	1.216	71%	820	64%	3.642	64%
Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	52	6%	156	17%	128	13%	250	20%	257	15%	254	20%	843	15%
(Nog) niet gewerkt	58	7%	90	10%	73	7%	148	12%	163	10%	151	12%	532	9%
Onbekend	243	29%	240	26%	43	4%	43	4%	75	4%	59	5%	644	11%
Totaal 2008-2012	*826*	*100%*	*909*	*100%*	*993*	*100%*	*1.222*	*100%*	*1.711*	*100%*	**1.284**	**100%**	5.661	100%

Bron: CoMensha-registraties

2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

Tabel B4.1.20 Sector van uitbuiting binnen de seksindustrie (2012)

	2012	
	N	%
Bordeel/club	62	5%
Escort	46	4%
Internet	1	1%
Massagesalon/nagelstudio/sauna enz.	6	1%
Particulier huis	150	12%
Privé-huis	3	0%
Raamprostitutie	147	12%
Straatprostitutie	8	1%
Onbekend	795	65%
Totaal 2012	*1.218*[37]	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.21 Uitbuitingsvormen van minderjarige slachtoffers[M] (2009-2012)[38]

	2009		2010		2011		2012		2012*		*Totaal 2008-2012*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie	45	41%	116	76%	125	64%	112	50%	111	51%	398	58%
Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	4	4%	6	4%	5	3%	12	5%	12	6%	27	4%
(Nog) niet gewerkt	21	19%	18	12%	55	28%	88	40%	85	39%	182	27%
Onbekend	41	37%	12	8%	10	5%	11	5%	10	5%	74	11%
Totaal	*111*	*100%*	*152*	*100%*	*195*	*100%*	*223*	*100%*	*218*	*100%*	*681*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

37 Dit totaal komt niet overeen met het totaal van 1.216 slachtoffers[M] dat seksueel is uitgebuit. Voor twee slachtoffers[M] is namelijk geregistreerd dat zij in meerdere sectoren van de seksindustrie zijn uitgebuit.

38 Over deze periode beschikt de Nationaal rapporteur over de werkbare gegevens.

Tabel B4.1.22 Sectoren van uitbuiting binnen de seksindustrie waar minderjarige slachtoffers[M] zijn uitgebuit (2012)

	2012	
	N	%
Escort	6	5%
Internet	1	1%
Particulier huis	17	15%
Prostitutie algemeen	88	79%
Totaal	*112*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.1.23 Uitbuitingsvormen naar geslacht (2009-2012)[39,40]

	2009						2010					
	Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie	26	19%	396	51%	422	47%	47	42%	701	80%	*748*	*75%*
Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	86	62%	70	9%	156	17%	47	42%	81	9%	*128*	*13%*
(Nog) niet gewerkt	7	5%	83	11%	90	10%	13	12%	60	7%	*73*	*7%*
Onbekend	19	14%	221	29%	240	26%	6	5%	37	4%	*43*	*4%*
Totaal	*138*	*100%*	*770*	*100%*	*908*	*100%*	*113*	*100%*	*879*	*100%*	*992*	*100%*

39 De Nationaal rapporteur beschikt ten aanzien van de uitbuitingsvormen naar geslacht over de periode 2009-2012 over de werkbare bestanden.

40 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2009-2012 vanwege een aantal slachtoffers[M] ten aanzien van wie het geslacht niet is geregistreerd (in totaal 5 in de periode 2009-2012).

	2011						2012					
	Man		Vrouw		*Totaal*		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie	66	29%	715	72%	781	64%	46	23%	1.170	78%	1.216	71%
Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	139	61%	111	11%	250	21%	128	64%	126	8%	254	15%
(Nog) niet gewerkt	17	8%	131	13%	148	12%	17	9%	146	10%	163	10%
Onbekend	4	2%	39	4%	43	4%	8	4%	67	4%	75	4%
Totaal	*226*	*100%*	*996*	*100%*	*1.222*	*100%*	*199*	*100%*	*1.509*	*100%*	*1.708*	*100%*

	Totaal 2009-2012					
	Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Uitbuiting in de seksindustrie	*185*	*27%*	*2.982*	*72%*	*3.167*	*66%*
Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	*400*	*59%*	*388*	*9%*	*788*	*16%*
(Nog) niet gewerkt	*54*	*8%*	*420*	*10%*	*474*	*10%*
Onbekend	*37*	*6%*	*364*	*9%*	*401*	*8%*
Totaal 2009-2012	*676*	*100%*	*4.154*	*100%*	*4.830*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Meestvoorkomendeuitbuitingsvorm naar geslacht per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

Tabel B4.1.24 Gemiddelde leeftijd per uitbuitingsvorm en geslacht (2009-2012)[41]

		Man			Vrouw			*Totaal*		
		N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
2009	Uitbuiting in de seksindustrie	25	26	7,9	391	24	6,8	*416*	*24*	*6,9*
	Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	86	32	9,5	70	35	12,8	*156*	*33*	*11,1*
	(Nog) niet gewerkt	7	28	6,5	82	22	6,8	*89*	*23*	*7,0*
	Onbekend	19	28	8,2	215	23	6,5	*234*	*23*	*6,8*
	Totaal	*137*	*30*	*9,3*	*758*	*25*	*8,2*	*895*	*25*	*8,6*

		Man			Vrouw			Totaal		
		N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd
2010	Uitbuiting in de seksindustrie	47	26	7,0	697	24	7,3	744	24	7,3
	Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	46	31	10,0	76	28	9,9	122	29	10,0
	(Nog) niet gewerkt	13	29	9,0	60	25	8,3	73	25	8,6
	Onbekend	6	30	5,0	37	23	6,7	43	24	6,9
	Totaal	112	29	8,7	870	24	7,7	982	25	8,0
2011	Uitbuiting in de seksindustrie	65	26	7,2	705	24	7,2	770	24	7,2
	Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	139	35	11,2	110	32	11,2	249	33	11,3
	(Nog) niet gewerkt	17	26	9,0	130	21	7,0	147	21	7,4
	Onbekend	4	31	11,0	38	24	9,6	42	25	9,8
	Totaal	225	31	10,9	983	24	8,3	1.208	26	9,2
2012	Uitbuiting in de seksindustrie	45	26	8,0	1.167	25	7,0	1.212	25	7,0
	Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	127	33	9,0	124	29	9,0	251	31	9,2
	(Nog) niet gewerkt	17	20	6,8	146	19	5,1	163	19	5,2
	Onbekend	8	28	9,7	64	25	8,6	72	25	8,7
	Totaal	197	30	9,6	1.501	25	7,4	1.698	25	7,9
Totaal 2009-2012	*Uitbuiting in de seksindustrie*	182	26	7,4	2.960	24	7,1	3.142	25	7,1
	Uitbuiting in andere sectoren dan de seksindustrie	398	33	10,1	380	31	10,8	778	32	10,5
	(Nog) niet gewerkt	54	25	8,7	418	21	6,8	472	22	7,2
	Onbekend	37	28	8,2	354	23	7,3	391	24	7,5
	Totaal	671	30	9,9	4.112	25	7,8	4.783	25	8,4

Bron: CoMensha-registraties

41 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2009-2012 vanwege een aantal slachtoffers ten aanzien van wie het geslacht niet is geregistreerd dan wel de leeftijd onbekend is (in totaal 52 in de periode 2009-2012)

Tabel B4.1.25 Uitbuitingsvorm naar herkomstregio (2008-2012) [42]

		EU: 1995		EU: 2004/2007		Niet-EU Oost-Europa		Niet-EU West-Europa		Noord-Amerika		Latijns-Amerika & de Caraiben		Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)		Midden-Oosten en Noord-Afrika		Azië		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2009	Uitbuiting in de seksindustrie	124	30%	77	19%	12	3%	–	–	–	–	18	4%	151	37%	9	2%	23	6%	414	100%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie	12	8%	83	53%	4	3%	–	–	–	–	4	3%	10	6%	5	3%	38	24%	156	100%
	(Nog) niet gewerkt	14	16%	5	6%	8	9%	–	–	–	–	–	–	50	57%	4	5%	7	8%	88	100%
	Onbekend	98	42%	43	18%	8	3%	–	–	1	0%	4	2%	52	22%	10	4%	18	8%	234	100%
	Totaal	248	28%	208	23%	32	4%	–	–	1	0%	26	3%	263	30%	28	3%	86	10%	892	100%
2010	Uitbuiting in de seksindustrie	281	38%	152	21%	12	2%	–	–	–	–	22	3%	226	31%	20	3%	26	4%	739	100%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie	22	17%	60	47%	8	6%	–	–	–	–	6	5%	8	6%	3	2%	21	16%	128	100%
	(Nog) niet gewerkt	13	18%	11	15%	1	1%					2	3%	39	53%	3	4%	4	6%	73	100%
	Onbekend	13	35%	3	8%	3	8%	–	–	–	–	2	5%	13	35%	1	3%	2	5%	37	100%
	Totaal	329	34%	226	23%	24	3%	–	–	–	–	32	3%	286	29%	27	3%	53	5%	977	100%
2011	Uitbuiting in de seksindustrie	247	32%	185	24%	13	2%	–	–	–	–	14	2%	268	35%	23	3%	27	4%	777	100%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie	17	7%	155	62%	18	7%	–	–	–	–	3	1%	20	8%	5	2%	31	12%	249	100%
	(Nog) niet gewerkt	64	43%	13	9%	8	5%	–	–	–	–	6	4%	48	32%	2	1%	7	5%	148	100%
	Onbekend	22	54%	3	7%	2	5%	–	–	–	–	4	10%	8	20%	–	–	2	5%	41	100%
	Totaal	350	29%	356	29%	41	3%	–	–	–	–	27	2%	344	28%	30	3%	67	6%	1.215	100%

		EU: 1995		EU: 2004/2007		Niet-EU Oost-Europa		Niet-EU West-Europa		Noord-Amerika		Latijns-Amerika & de Caraiben		Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)		Midden-Oosten en Noord-Afrika		Azië		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2012	Uitbuiting in de seksindustrie	298	25%	608	51%	20	2%	1	0%	1	0%	30	3%	220	18%	5	0%	22	2%	1.205	100%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie	31	12%	115	45%	30	12%	–	–	–	–	8	3%	10	4%	10	4%	51	20%	255	100%
	(Nog) niet gewerkt	89	55%	15	9%	4	3%	–	–	–	–	3	2%	46	28%	1	1%	4	3%	162	100%
	Onbekend	32	46%	17	24%	1	1%	–	–	–	–	4	6%	13	19%	2	3%	1	1%	70	100%
	Totaal	450	27%	755	45%	55	3%	1	0%	1	0%	45	3%	289	17%	18	1%	78	5%	1.692	100%
Totaal 2009-2012	Uitbuiting in de seksindustrie	950	30%	1.022	33%	57	2%	1	0%	1	0%	84	3%	865	28%	57	2%	98	3%	3.135	100%
	Uitbuiting buiten de seksindustrie	82	10%	413	52%	60	8%	–	–	–	–	21	3%	48	6%	23	3%	141	18%	788	100%
	(Nog) niet gewerkt	180	38%	44	9%	21	5%	–	–	–	–	11	2%	183	39%	10	2%	22	5%	471	100%
	Onbekend	165	43%	66	17%	14	4%	–	–	1	0%	14	4%	86	23%	13	3%	23	6%	382	100%
	Totaal 2009-2012	1.377	29%	1.545	32%	152	3%	1	0%	2	0%	130	3%	1.182	25%	103	2%	284	6%	4.776	100%

Bron: CoMensha-registraties

Blauwe arcering: Meest voorkomende uitbuitingsvorm naar herkomstregio per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

42 De totalen in deze tabel komen niet overeen met het totaal aantal slachtoffers[M] in de periode 2008-2012 vanwege een aantal slachtoffers ten aanzien van wie de herkomstregio onbekend is (in totaal 59 in de periode 2009-2012).

Aanvullende tabellen bij paragraaf 2.2.4

Tabellen B4.1.26 tot en met B4.1.27 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 2.2.4, gebaseerd op de CoMensha-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.1 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.1.26 Aanmelders (2009-2012)[43,44]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Beschermde opvang of Nidos	–	–	–	–	–	–	29	2%	*29*	*1%*	*
Hulpverleningsinstelling	1	0%	3	0%	–	–	1	0%	5	0%	
Inspectie SZW	48 (3e)	5%	39	4%	34	3%	98 (3e)	6%	*219*	*4%*	4
IOM	–	–	–	–	5	0%	4	0%	*9*	*0%*	
Jeugdhulpverlening	11	1%	47 (3e)	5%	5	0%	6	0%	*69*	*1%*	*
Juridische en maatschappelijke dienstverlening	19	2%	13	1%	22	2%	39	2%	*93*	*2%*	*
KMar	32	3%	43	4%	24	2%	445 (2e)	25%	544	11%	2

43 De Nationaal rapporteur beschikt ten aanzien van de aanmelders vanaf 2009 over de werkbare bestanden. Verder is de indeling van groepen aanmelders iets gewijzigd ten opzichte van de voorgaande '*Mensenhandel in en uit beeld*' 2012. De cijfers in 2008 konden op deze manier niet meer worden hersteld en zijn om deze reden buiten de analyse gelaten. Wel is een totaaloverzicht terug te vinden in NRM 2012f, Tabel B3.1.21.

44 De totale aantallen per jaar en van de gehele periode 2009-2012 komen niet exact overeen met de totale aantallen slachtoffers[M]. Immers, sommige slachtoffers[M] zijn door meer dan één verwijzer gemeld bij CoMensha.

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	*%*	R
Netwerken mensenhandel	160 (2e)	17%	108 (2e)	10%	65 (3e)	5%	55	3%	*388*	*8%*	3
Opvangvoorziening	7	1%	25	2%	98 (2e)	8%	79	5%	*209*	*4%*	5
Particulier	18	2%	9	1%	6	1%	3	0%	*36*	*1%*	*
Politie	573 (1e)	61%	731 (1e)	69%	960 (1e)	76%	976 (1e)	57%	*3.240*	*65%*	1
Vluchtelingenwerk/ asiel	4	0%	6	1%	12	1%	6	0%	*28*	*1%*	*
Zelfaanmelders	2	0%	8	1%	2	0%	–	–	*12*	*0%*	
Overige organisaties[45]	58 (3e)	6%	27	3%	37	3%	17	1%	*139*	*3%*	*
Onbekend	–	–	–	–	–	–	6	0%	*6*	*0%*	
Totaal 2009-2012	*933*	*100%*	*1.059*	*100%*	*1.270*	*100%*	*1.764*	*100%*	*5.026*	*100%*	n.v.t.

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Top 3 verwijzers van slachtoffers[M] *per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2009-2012 (donkerblauw).*
**: De verwijzer vormt in ieder geval één procent of meer van het totaal aantal verwijzers.*

45 Voor zes slachtoffers[M] in 2012 is onbekend wie de aanmelder was (schriftelijke informatie CoMensha, 4 maart 2014).

Tabel B4.1.27 Aanmelders naar doel aanmelding (2009-2012)[46]

		Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	*N*	*%*
2009	Beschermde opvang of Nidos	–	–	–	–	–	–	–	–
	Hulpverleningsinstelling	–	–	1	1%	–	–	*1*	*0%*
	Inspectie SZW	42	7%	1	1%	5	2%	*48*	*5%*
	IOM	–	–	–	–	–	–	–	–
	Jeugdhulpverlening	4	1%	5	4%	2	1%	*11*	*1%*
	Juridische en maatschappelijke dienstverlening	2	0%	12	9%	5	2%	*19*	*2%*
	KMar	9	2%	5	4%	18	9%	*32*	*4%*
	Netwerken mensenhandel	118	20%	20	16%	22	11%	*160*	*18%*
	Opvangvoorziening	3	1%	4	5%	–	–	*7*	*1%*
	Particulier	10	2%	6	5%	2	1%	*18*	*2%*
	Politie	354	60%	66	52%	153	76%	*573*	*63%*
	Vluchtelingenwerk/asiel	1	0%	3	2%	–	–	*4*	*0%*
	Zelfaanmelders	1	0%	1	1%	–	–	*2*	*0%*
	Overige organisaties	53	9%	4	3%	1	0%	*58*	*6%*
	Onbekend	–	–	–	–	–	–	–	–
	Totaal 2009	*597*[47]	*100%*	*128*[48]	*100%*	*208*[49]	*100%*	*993*	*100%*

46 De Nationaal rapporteur beschikt ten aanzien van de aanmelders naar doel aanmelding vanaf 2009 over de werkbare bestanden.

47 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 597 aanmeldingen betreft 593 verschillende slachtoffers[M].

48 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 128 aanmeldingen betreft 115 verschillende slachtoffers[M].

49 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 208 aanmeldingen betreft 201 verschillende slachtoffers[M].

		Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%
2010	**Beschermde opvang of Nidos**	–	–	–	–	–	–	–	–
	Hulpverleningsinstelling	–	–	1	1%	2	1%	*3*	*0%*
	Inspectie SZW	37	6%	–	–	2	1%	*39*	*4%*
	IOM	–	–	–	–	–	–	–	–
	Jeugdhulpverlening	44	7%	1	1%	2	1%	*47*	*4%*
	Juridische en maatschappelijke dienstverlening	2	0%	5	3%	6	2%	*13*	*1%*
	KMar	17	3%	3	2%	23	9%	*43*	*4%*
	Netwerken mensenhandel	78	12%	12	8%	18	7%	*108*	*10%*
	Opvangvoorziening	12	2%	11	7%	2	1%	*25*	*2%*
	Particulier	4	1%	4	3%	1	0%	*9*	*1%*
	Politie	444	68%	96	64%	191	75%	*731*	*69%*
	Vluchtelingenwerk/asiel	1	0%	2	1%	3	1%	*6*	*1%*
	Zelfmelders	1	0%	7	5%	–	–	*8*	*1%*
	Overige organisaties	17	3%	7	5%	3	2%	*27*	*3%*
	Onbekend	–	–	–	–	–	–	–	–
	Totaal 2010	*657*[50]	*100%*	*149*[51]	*100%*	*253*[52]	*100%*	*1.059*	*100%*

50 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 657 aanmeldingen betreft 627 verschillende slachtoffers[M].

51 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 149 aanmeldingen betreft 141 verschillende slachtoffers[M].

52 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 253 aanmeldingen betreft 225 verschillende slachtoffers[M].

		Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%
2011	Beschermde opvang of Nidos	–	–	–	–	–	–	–	–
	Hulpverleningsinstelling	–	–	–	–	–	–	–	–
	Inspectie SZW	18	2%	–	–	15	5%	33	3%
	IOM	5	0%	–	–	–	–	5	0%
	Jeugdhulpverlening	1	0%	1	1%	3	1%	5	0%
	Juridische en maatschappelijke dienstverlening	3	0%	3	2%	16	5%	22	2%
	KMar	14	2%	3	2%	7	2%	24	2%
	Netwerken mensenhandel	49	6%	5	4%	11	4%	65	5%
	Opvangvoorziening	86	10%	6	4%	6	2%	98	8%
	Particulier	3	0%	3	2%	–	–	6	1%
	Politie	621	75%	104	76%	235	75%	960	76%
	Vluchtelingenwerk/asiel	4	0%	5	4%	3	1%	12	1%
	Zelfmelders	1	0%	–		1	0%	2	0%
	Overige organisaties	18	2%	5	4%	14	5%	37	3%
	Onbekend	–	–	–	–	–	–	–	–
	Totaal 2011	*823*[53]	*100%*	*135*[54]	*100%*	*311*[55]	*100%*	*1.269*	*100%*

53 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 823 aanmeldingen betreft 817 verschillende slachtoffers[M].

54 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 135 aanmeldingen betreft 125 verschillende slachtoffers[M].

55 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 311 aanmeldingen betreft 280 verschillende slachtoffers[M].

		Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%
2012	**Beschermde opvang of Nidos**	27	2%	–	–	2	1%	*29*	*2%*
	Hulpverleningsinstelling	–	–	1	1%	–	–	*1*	*0%*
	Inspectie SZW	89	7%	2	2%	7	2%	*98*	*6%*
	IOM	4	0%	–	–	–	–	*4*	*0%*
	Jeugdhulpverlening	6	1%	–	–	–	–	*6*	*0%*
	Juridische en maatschappelijke dienstverlening	15	1%	14	12%	10	3%	*39*	*2%*
	KMar	434	32%	2	2%	9	3%	445	25%
	Netwerken mensenhandel	54	4%	–	–	1	0%	55	3%
	Opvangvoorziening	68	5%	1	1%	10	3%	*79*	*5%*
	Particulier	–	–	3	3%	–	–	*3*	*0%*
	Politie	632	47%	91	75%	253	84%	*976*	*55%*
	Vluchtelingenwerk/asiel	–	–	3	3%	3	1%	*6*	*0%*
	Zelfmelders	–	–	–	–	–	–	–	*0%*
	Overige organisaties	8	1%	4	3%	5	2%	17	1%
	Onbekend	5	0%	–	–	1	0%	*6*	*0%*
	Totaal 2012	*1.342*[56]	*100%*	*121*[57]	*100%*	*301*[58]	*100%*	*1.764*	*100%*

56 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 1.341 aanmeldingen betreft 1.323 verschillende slachtoffers[M].

57 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 114 aanmeldingen betreft echter ook precies 114 verschillende slachtoffers[M].

58 Sommige slachtoffers[M] zijn door meerdere instellingen/personen gemeld. Het totaal van 301 aanmeldingen betreft 274 verschillende slachtoffers[M].

		Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	*N*	%
Totaal 2009-2012	**Beschermde opvang of Nidos**	27	1%	–	–	2	0%	*29*	1%
	Hulpverleningsinstelling	–	–	3	1%	2	0%	*5*	0%
	Inspectie SZW	186	5%	3	1%	29	3%	*218*	4%
	IOM	9	0%	–	–	–	–	*9*	0%
	Jeugdhulpverlening	55	2%	7	1%	7	1%	*69*	1%
	Juridische en maatschappelijke dienstverlening	22	1%	34	6%	37	3%	*93*	2%
	KMar	474	14%	13	2%	57	5%	*544*	11%
	Netwerken mensenhandel	299	9%	37	7%	52	5%	*388*	8%
	Opvangvoorziening	169	5%	22	4%	18	2%	*209*	4%
	Particulier	17	1%	16	3%	3	0%	*36*	1%
	Politie	2.051	60%	357	67%	832	78%	*3.240*	65%
	Vluchtelingenwerk/asiel	6	0%	13	2%	9	1%	*28*	1%
	Zelfmelders	3	0%	8	2%	1	0%	*12*	0%
	Overige organisaties	96	3%	20	4%	23	2%	*139*	3%
	Onbekend	5	0%	–	–	1	0%	*6*	0%
	Totaal 2009-2012	*3.419*	*100%*	*533*	*100%*	*1.073*	*100%*	5.025	*100%*

Bron: CoMensha-registraties

Aanvullende tabellen bij paragraaf 2.2.5

Tabellen B4.1.28 tot en met B4.1.30 tonen de gedetailleerde overzichten behorende bij de gegevens in paragraaf 2.2.5 gebaseerd op de CoMensha-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.1 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.1.28 Verblijf ten tijde van aanmelding van de geregistreerde slachtoffers[M] met opvangverzoek (2010-2012)[59]

	2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Aanmeldcentrum	6	3%	2	1%	3	1%	11	1%
Asielzoekerscentrum	15	7%	34	12%	33	12%	82	11%
Bij ouders thuis	–	–	4	1%	2	1%	6	1%
Detentie	13	6%	14	5%	13	5%	40	5%
GGZ instelling	–	–	–	–	1	0%	1	0%
Inwonend bij anderen	31	14%	34	12%	25	9%	90	12%
MOB[60]	–	–	1	0%	–	–	1	0%
Noodbed	7	3%	45	16%	50	18%	102	13%
Opvang	58	26%	56	20%	42	15%	156	20%
Opvang minderjarigen	4	2%	2	1%	4	2%	10	1%
Politiebureau	57	25%	39	14%	59	22%	155	20%
Zelfstandig	4	2%	4	1%	4	2%	12	2%
Ziekenhuis	1	0%	1	0%	2	1%	4	1%
Zwervend	6	3%	5	2%	5	2%	16	2%
Overig	15	7%	25	9%	20	7%	60	8%
Onbekend	8	4%	14	5%	11	4%	33	4%
Totaal	225	100%	280	100%	274	100%	779	100%

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Meest voorkomend verblijf bij aanmelding van slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2009-2012 (donkerblauw).

59 Dit betreft het verblijf ten tijde van aanmelding van de slachtoffers[M] ten aanzien van wie in de periode 2010-2012 een opvangverzoek is ingediend.

60 Met onbekende bestemming vertrokken.

Tabel B4.1.29 Eerste opvang (2010-2012)

	2010						2011					
	Man		Vrouw		Totaal		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Geplaatst in opvang	21	51%	84	46%	105	47%	40	57%	78	37%	118	42%
Geplaatst in COSM[61]	10	24%	59	32%	69	31%	13	19%	79	38%	92	33%
Slachtoffer gaat mee in taakstelling[62]	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1%	2	1%
In hotel ondergebracht	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
MOB	1	2%	3	2%	4	2%	–	–	6	3%	6	2%
Nog geen plek gevonden	–	–	–	–	–	–	5	7%	4	2%	9	3%
Noodbed	3	7%	18	10%	21	9%	1	1%	13	6%	14	5%
Opvang niet meer nodig[63]	6	15%	20	11%	26	12%	11	16%	28	13%	39	14%
Terug naar land van herkomst	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal	41	100%	184	100%	225	100%	70	100%	210	100%	280	100%

	2012						Totaal 2010-2012					
	Man		Vrouw		Totaal		Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Geplaatst in opvang	35	61%	60	28%	95	35%	96	57%	222	36%	318	41%
Geplaatst in COSM	15	26%	98	45%	113	41%	38	23%	236	39%	274	35%
Slachtoffer gaat mee in taakstelling	–	–	9	4%	9	3%	–	–	11	2%	11	1%
In hotel ondergebracht	1	2%	6	3%	7	3%	1	0%	6	1%	7	1%
MOB	1	2%	4	2%	5	2%	2	1%	13	2%	15	2%
Nog geen plek gevonden	2	4%	2	1%	4	2%	7	4%	6	1%	13	2%
Noodbed	–	–	17	8%	17	6%	4	2%	48	8%	52	7%
Opvang niet meer nodig	3	5%	20	9%	23	8%	20	12%	68	11%	88	11%
Terug naar land van herkomst	–	–	1	1%	1	–	–	–	1	–	1	–
Totaal	57	100%	217	100%	274	100%	168	100%	611	100%	779	100%

Bron: CoMensha-registraties (peildatum 2010: juli 2011; peildatum 2011: maart 2012; peildatum 2012: mei 2013).

61 Categorale Opvang Slachtoffers Mensenhandel (COSM).

62 Het gaat hierbij om de taakstelling van specifieke instanties voor het regelen van de opvang van slachtoffers[M] (schriftelijke informatie van CoMensha, 13 februari 2014). Zo vallen slachtoffers[M] van mensenhandel sinds maart 2012 onder de gemeentelijke taakstelling op het gebied van het toekennen van woningen; CoMensha 2013, p. 15.

63 'Niet meer nodig' heeft de volgende categorieën: 'cliënt wil niet meer', 'duurt te lang' en 'zelf onderdak gevonden'. Hierbij geldt voor de meerderheid dat het slachtoffer[M] geen opvang meer wil. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn. Als het lang duurt voordat CoMensha een plek kan vinden, dan kan de cliënt zelf op zoek zijn gegaan en vervolgens bijvoorbeeld bij vrienden of familie gaan inwonen. Vanwege wachtlijsten bij opvangplaatsen komt dit voor (schriftelijke informatie CoMensha, 13 februari 2014).

Tabel B4.1.30 Aangifte ten tijde van aanmelding (dan wel na gebruik van de bedenktijd) (2010-2012)

	Ja		Nee		Bedenktijd loopt nog		Onbekend		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2010	406	41%	392	40%	26	3%	169	17%	*993*	*100%*
2011	468	38%	596	49%	21	2%	137	11%	1.222	*100%*
2012	453	27%	1.096	64%	28	2%	134	8%	1.711	*100%*
2012*	**444**	**35%**	**678**	**53%**	**28**	**2%**	**134**	**11%**	**1.284**	**100%**
Totaal 2010-2012	*1.327*	*34%*	*2.084*	*53%*	*75*	*2%*	*440*	*11%*	*3.926*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties (peildatum 2010: juli 2011; peildatum 2011: maart 2012; peildatum 2012: mei 2013).
2012: De slachtoffers[M] van wie de KMar de enige aanmelder is zijn buiten beschouwing gelaten.*

4.2 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 3 'Signalering in de grensstreken'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 3.2.3

Tabellen B4.2.1 tot en met B4.2.6 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 3.3 gebaseerd op de CoMensha-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.2 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.2.1 Aantal slachtoffers[M] dat de KMar heeft aangemeld (2008-2012)

	Aantal geregistreerde slachtoffers[M] met de KMar als enige aanmelder	Aantal geregistreerde slachtoffers[M] met de KMar én een andere instantie als aanmelder	*Totaal aantal slachtoffers[M] dat de KMar heeft aangemeld (N)*
2008[64]	onbekend	onbekend	15
2009	31	1	*32*
2010	39	4	*43*
2011	22	2	*24*
2012	427	18	445
Totaal 2008-2012	*n.v.t.*	*n.v.t.*	559

Bron: CoMensha-registraties

64 In 2008 heeft de KMar in totaal vijftien slachtoffers[M] bij CoMensha aangemeld. Het is niet bekend in hoeverre deze slachtoffers[M] uitsluitend door de KMar zijn aangemeld of ook door andere instanties.

Tabel B4.2.2 Geslacht (2009-2012)[65]

	Vrouw		Man		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
2009	29	91%	3	10%	32	100%
2010	40	93%	3	7%	43	100%
2011	23	96%	1	4%	24	100%
2012	440	99%	5	1%	445	100%
Totaal 2009-2012	532	43%	12	2%	544	100%

Bron: CoMensha-registraties

Tabel B4.2.3 Leeftijdscategorieën (2009-2012)[66,67]

	0-14 jaar		15-17 jaar		18-23 jaar		24-30 jaar		31-40 jaar		41+ jaar		Onbekend		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2009	-	-	3	9%	10	31%	15	47%	2	6%	2	6%	-	-	32	100%
2010	1	2%	16	37%	8	19%	10	23%	6	14%	2	5%	-	-	43	100%
2011	-	-	4	17%	16	67%	3	13%	1	4%	-	-	-	-	24	100%
2012	1	0%	4	1%	166	37%	194	44%	61	14%	18	4%	1	0%	445	100%
Totaal 2009-2012	2	0%	27	5%	200	37%	222	41%	70	13%	22	4%	1	0%	544	100%

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Meest voorkomende leeftijdscategorieën van slachtoffers[M] *per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2009-2012 (donkerblauw).*

65 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.
66 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.
67 Dit betreft de leeftijd ten tijde van aanmelding bij CoMensha.

Tabel B4.2.4 Nationaliteiten (2009-2012)[68]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal 2009-2012*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Albanese	3 (2e)	9%	-	-	-	-	1	0%	4	1%
Angola	1	3%	1	2%	-	-	-	-	2	0%
Armeense	-	-	-	-	-	-	1	0%	1	0%
Beninse	1	3%	1	2%	-	-	-	-	2	0%
Braziliaanse	-	-	-	-	1	4%	1	0%	2	0%
Bulgaarse	1	3%	2	5%	1	4%	229 (1e)	52%	*233 (1e)*	*43%*
Burundische	-	-	1	2%	-	-	-	-	1	0%
Chinese	1	3%	1	2%	2 (3e')	8%	-	-	4	1%
Duitse	-	-	-	-	-	-	11	3%	11	2%
Domincaanse	1	3%	1	2%	1	4%	4	1%	7	1%
Eritrese	-	-	-	-	1	4%	-	-	1	0%
Indiase	-	-	-	-	-	-	2	0%	2	0%
Kroaatse	-	-	-	-	-	-	1	0%	1	0%
Gambiaanse	-	-	-	-	2 (3e')	8%	-	-	2	0%
Ghanese	1	3%	1	2%	-	-	-	-	2	0%
Griekse	-	-	-	-	-	-	4	1%	4	1%
Guineese	1	3%	6 (3e)	14%	-	-	2	0%	9	2%
Hongaarse	-	-	1	2%	4 (1e')	17%	99 (2e)	22%	*104 (2e)*	*19%*
Italiaanse	-	-	-	-	-	-	1	0%	1	0%
Kameroense	2 (3e')	6%	3	7%	-	-	-	-	5	1%
Koeweitse	1	3%	-	-	-	-	-	-	1	0%
Kongolese	1	3%	7 (2e)	16%	-	-	1	0%	9	2%
Litouwse	-	-	-	-	-	-	3	1%	3	1%
Macedonische	-	-	-	-	-	-	1	0%	1	0%
Malagassische	-	-	1	2%	1	4%	-	-	2	0%

68 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.

	2009		2010		2011		2012		*Totaal 2009-2012*	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Mongolische	2 (3e')	6%	1	2%	-	-	-	-	*3*	1%
Nederlandse	-	-	1	2%	1	4%	2	0%	*4*	1%
Nigeriaanse	10 (1e)	31%	8 (1e)	19%	4 (1e')	17%	3	1%	*25*	5%
Oegandese	-	-	1	2%	-	-	-	-	*1*	0%
Poolse	-	-	-	-	-	-	5	1%	*5*	1%
Portugese	-	-	-	-	-	-	1	0%	*1*	0%
Roemeense	-	-	-	-	2 (3e')	8%	59 (3e)	13%	*61 (3e)*	11%
Russische	-	-	-	-	1	4%	-	-	*1*	0%
Rwandese	1	3%	-	-	-	-	-	-	*1*	0%
Salvadoraanse	-	-	-	-	2 (3e')	8%	-	-	*2*	0%
Servische	1	3%	-	-	-	-	-	-	*1*	0%
Sierra Leoonse	1	3%	2	5%	1	4%	-	-	*4*	1%
Slowaakse	-	-	1	2%	-	-	1	0%	*2*	0%
Soedanese	1	3%	-	-	-	-	-	-	*1*	0%
Togolese	2 (3e')	6%	2	5%	-	-	-	-	*4*	1%
Tsjechische	-	-	-	-	-	-	9	2%	*9*	2%
Vietnamese	-	-	-	-	-	-	1	0%	*1*	0%
Zimbabwaanse	-	-	1	2%	-	-	-	-	*1*	0%
Onbekend	-	-	-	-	-	-	3	1%	*3*	1%
Totaal	*32*	*100%*	*43*	*100%*	*24*	*100%*	*445*	*100%*	*544*	*100%*

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Top-3 nationaliteiten van slachtoffers[M] per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2009-2012 (donkerblauw).

Tabel B4.2.5 Herkomstregio's (2009-2012)[69]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal 2008-2012*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995	–	–	1	2%	1	4%	19	4%	21	4%
EU: 2004/2007	1	3%	4	9%	7	29%	405	91%	417	77%
Niet-EU Oost-Europa	4	13%	–	–	1	4%	4	1%	9	2%
Latijns-Amerika & de Caraïben	1	3%	1	2%	4	17%	5	1%	11	2%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	21	66%	35	81%	9	38%	6	1%	71	13%
Midden-Oosten en Noord-Afrika	2	6%	–	–	–	–	–	–	2	0%
Azië	3	9%	2	5%	2	8%	3	1%	10	2%
Onbekend	–	–	–	–	–	–	3	1%	3	1%
Totaal	32	100%	43	100%	24	100%	445	100%	544	100%

Bron: CoMensha-registraties
Blauwe arcering: Meest voorkomende herkomstregio's van slachtoffers[M] *per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2009-2012 (donkerblauw).*

Tabel B4.2.6 Doel aanmeldingen (2009-2012)[70]

	Registratie		Registratie, informatie en advies		Registratie en opvang		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2009	9	28%	5	16%	18	56%	32	100%
2010	17	40%	3	7%	23	54%	43	100%
2011	14	58%	3	13%	7	29%	24	100%
2012	434	98%	2	0%	9	2%	445	100%
Totaal 2009-2012	474	87%	13	2%	57	10%	544	100%

Bron: CoMensha-registraties

4.3 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 4 'Amv en slachtoffer van mensenhandel'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 4.2.1

Tabellen B4.3.1 tot en met B4.3.3 tonen de gedetailleerde overzichten behorende bij de gegevens in paragraaf 4.2.1 gebaseerd op de bestanden van de Jade Zorggroep en het COA. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.3 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

69 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.
70 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.

Tabel B4.3.1 Totaal aantal instroom amv's in de opvanglocaties van het COA (2008-2012)[71]

	Totaal aantal instroom van amv's de opvanglocaties van het COA	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	237	1,0	n.v.t.
2009	357	1,5	51%
2010	380	1,6	6%
2011	451	1,9	19%
2012	404	1,7	-10%
Totaal	*1.829*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: COA-bestanden

Tabel B4.3.2 Opname in de beschermde opvang (2008-2012)

	Totaal aantal instroom van amv's in de beschermde opvang (Jade Zorggroep)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	71	1,0	n.v.t.
2009	59	0,8	-17%
2010	120	1,7	100%
2011	104	1,5	-20%
2012	77	0,7	-26%
Totaal	*431*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: Bestanden van de Jade Zorggroep

71 Schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014.

Tabel B4.3.3 Opname in de beschermde opvang op basis van COA gegevens (2008-2012)[72]

	Totaal aantal opname van amv's in de beschermde opvang op basis van de COA gegevens	% van het totaal aantal amv's dat is ingestroomd in de beschermde opvang (zie ook Tabel B4.3.2)
2008	62	87%
2009	49	83%
2010	109	91%
2011	93	89%
2012	70	91%
Totaal	*383*	*90%*

Bron: COA-bestanden

Aanvullende tabellen bij paragraaf 4.2.2

Tabellen B4.3.4 tot en met B4.3.7 tonen de gedetailleerde overzichten behorende bij de gegevens in paragraaf 4.2.2 gebaseerd op de bestanden van het COA. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.3 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.3.4 Geslacht (2008-2012)

	Meisje		Jongen		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
2008	32	52%	30	48%	62	100%
2009	32	65%	17	35%	49	100%
2010	78	72%	31	28%	109	100%
2011	66	71%	27	29%	93	100%
2012	50	71%	20	29%	70	100%
Totaal	258	68%	125	33%	383	100%

Bron: COA-bestanden

72 Hierbij gaat het per jaar uitsluitend om de *eerste* instroom van amv's die mogelijk slachtoffer van mensenhandel zijn. Dit is dus exclusief het aantal amv's dat zich reeds in de beschermde opvang bevond in dat jaar. Indien een amv na vertrek uit de beschermde opvang op een later moment opnieuw in de beschermde opvang is geplaatst, is deze tweede plaatsing niet opnieuw geteld als onderdeel van de instroomcijfers. Dit om dubbeltellingen van het totaal aantal te voorkomen. Het gaat om negentien amv's die na uitstroom uit de beschermde opvang op een later moment (al dan niet in hetzelfde jaar) wederom in de beschermde opvang zijn geplaatst. Deze notie hoort bij alle aanvullende tabellen van Hoofdstuk 4.

Tabel B4.3.5 Leeftijdscategorie ten tijde van opname in de beschermde opvang (2008-2012)[73]

	0-14 jaar[74]		15-17 jaar		> 18 jaar[75]		*Totaal*	
	N	**%**	**N**	**%**	*N*	*%*	**N**	**%**
2008	6	10%	51[76]	82%	5	8%	*62*	*100%*
2009	4	8%	44[77]	90%	1	2%	*49*	*100%*
2010	11	10%	97[78]	89%	1	1%	*109*	*100%*
2011	8	9%	82[79]	88%	3	3%	*93*	*100%*
2012	8	11%	61[80]	87%	1	1%	*70*	*100%*
Totaal	*37*	*10%*	*335*	*88%*	*11*	*3%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden

73 Het betreft de leeftijd ten tijde van de opname in de beschermde opvang, gebaseerd op de data van instroom zoals deze bekend zijn bij het COA.

74 In de jaren 2008, 2009 en 2010 is het één keer voorgekomen dat een amv in de beschermde opvang is bevallen. Haar kind krijgt dan automatisch een opvangplaats toegewezen (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 12 juli 2013). Tevens is voor twee kinderen in de beschermde opvang geregistreerd dat zij één jaar waren ten tijde van opname in de beschermde opvang. Ook hier gaat het vermoedelijk om kinderen van slachtoffers (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 12 juli 2013).

75 Waarschijnlijk gaat het hier om tijdelijke noodopvang (schriftelijke informatie van de Jade Zorggroep, 13 januari 2014).

76 Waarvan vijftien amv's ouder dan 17,5 en jonger dan 18 jaar waren ten tijde van instroom in de beschermde opvang.

77 Waarvan negen amv's ouder dan 17,5 en jonger dan 18 jaar waren ten tijde van instroom in de beschermde opvang.

78 Waarvan 27 amv's ouder dan 17,5 en jonger dan 18 jaar waren ten tijde van instroom in de beschermde opvang.

79 Waarvan 26 amv's ouder dan 17,5 en jonger dan 18 jaar waren ten tijde van instroom in de beschermde opvang.

80 Waarvan 22 amv's ouder dan 17,5 en jonger dan 18 jaar waren ten tijde van instroom in de beschermde opvang.

Tabel B4.3.6 Land van herkomst (2008-2012)[81]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		*Top 5*
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Afghanistan	–	–	2	4%	6	5%	1	1%	2	3%	11	3%	*
Angola	–	–	–	–	3	3%	2	2%	5 (3e)	7%	10	3%	*
Armenië	–	–	–	–	2	2%	–	–	–	–	2	1%	*
Bangladesh	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	0%	
Benin	1	2%	1	2%	2	2%	–	–	1	1%	5	1%	*
Bulgarije	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	1%	2	1%	*
Burkina Faso	–	–	1	2%	1	1%	1	1%	–	–	3	1%	*
Burundi	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
China	13 (1e)	21%	2	4%	2	2%	7	8%	–	–	24	6%	4e
Congo	3	5%	–	–	3	3%	8	9%	3	4%	17	4%	5e'
Eritrea	1	2%	1	2%			2	2%	–	–	4	1%	*
Ethiopië	1	2%	–	–	2	2%	1	1%	1	1%	5	1%	*
Gambia	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	0%	
Ghana	–	–	–	–	1	1%	1	1%	1	1%	3	1%	*
Guinee	10 (3e)	16%	15 (1e)	39%	38 (1e)	35%	22 (1e)	24%	26 (1e)	37%	111	29%	1e
Guinee-Bissau	–	–	2	4%	–	–	–	–	–	–	2	1%	*
Hongarije	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	1%	2	1%	*
India	12 (2e)	19%	1	2%	2	2%	2	2%	–	–	17	4%	5e'
Irak	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	0%	
Iran	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	0%	
Italië	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	1	0%	
Ivoorkust	–	–	1	2%	1	1%	2	2%	4	6%	8	2%	*
Jamaica	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Kameroen	1	2%	1	2%	3	3%	1	1%	–	–	6	2%	*
Liberia	1	2%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	

81 Het land van herkomst verwijst naar het 'land waar men, voorafgaand aan de komst in Nederland, bestendig verblijf had' (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014). Dit kan afwijken van de nationaliteit dan wel van het geboorteland van de desbetreffende amv's. De nationaliteit van de desbetreffende amv's was echter veelal onbekend dan wel niet geregistreerd. Om deze reden is in de bovenstaande tabel gekozen voor het land van herkomst.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		*Top 5*
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	*N*	*%*	*R*
Mali	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1%	*1*	*0%*	
Mauritanië	–	–	–	–	1	1%	1	1%	–	–	*2*	*1%*	*
Mongolië	–	–	1	2%			1	1%	1	1%	*3*	*1%*	*
Myanmar	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Nepal	1	2%	–	–	–	–	1	1%	–	–	*2*	*1%*	*
Niger	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Nigeria	6	10%	10 (2e)	20%	13 (2e')	12%	10 (3e)	11%	3	4%	*42*	*11%*	*3e*
Oeganda	1	2%	–	–	4	3%	3	3%	3	4%	*11*	*3%*	*
Oekraïne	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Pakistan	1	2%	–	–	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Roemenië	–	–	–	–	1	1%	–	–	4	6%	*5*	*1%*	*
Rusland	–	–	–	–	1	1%	–	–	2	3%	*3*	*1%*	*
Sierra Leone	4	7%	6 (3e)	12%	13 (2e')	12%	16 (2e)	17%	8 (2e)	11%	*47*	*12%*	*2e*
Soedan	1	2%	–	–	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Somalië	4	7%	2	4%			1	1%	1	1%	*8*	*2%*	*
Sri Lanka	–	–	–	–	3	3%	–	–	–	–	*3*	*1%*	*
Togo	–	–	1	2%	1	1%	–	–	1	1%	*3*	*1%*	*
Vietnam	–	–	–	–	–	–	2	2%	1	1%	*3*	*1%*	*
Zambia	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	*1*	*0%*	
Zimbabwe	–	–	–	–	1	1%	1	1%	–	–	*2*	*1%*	*
Onbekend/ staatloos	1	2%			–	–	1	1%	–	–	*2*	*1%*	*
Totaal	*62*	*100%*	*49*	*100%*	*109*	*100%*	*93*	*100%*	*70*	*100%*	*383*	*100%*	*n.v.t.*

Bron: COA-bestanden
Blauwe arcering: Top 3 landen van herkomst per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2080-2012 (donkerblauw).
**: In ieder geval één procent of meer van de amv's kwam uit dit land.*

Tabel B4.3.7 Herkomstregio (2008-2012)[82]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995	–	–	–	–	–	–	1	1%	–	–	*1*	*0%*
EU: 2004/2007	–	–	–	–	3	3%	1	1%	6	9%	*10*	*3%*
Niet-EU Oost-Europa	–	–	–	–	3	3%	–	–	2	3%	*5*	*1%*
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	34	55%	42	86%	89	82%	73	79%	58	83%	*296*	*77%*
Midden-Oosten en Noord-Afrika	–	–	2	4%	6	6%	3	3%	2	3%	*13*	*3%*
Azië	27	44%	4	8%	8	7%	14	15%	2	3%	*55*	*14%*
Latijns-Amerika en de Caraïben	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	*1*	*0%*
Onbekend/staatloos	1	2%	–	–	–	–	1	1%	–	–	*2*	*1%*
Totaal	*62*	*100%*	*49*	*100%*	*109*	*100%*	*92*	*100%*	*70*	*100%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden
Blauwe arcering: Meest voorkomende herkomstregio per jaar (lichtblauw) en over het geheel van de periode 2008-2012 (donkerblauw).

Aanvullende tabellen bij paragraaf 4.2.3

Tabellen B4.3.8 tot en met B4.3.12 tonen de gedetailleerde overzichten behorende bij de gegevens in paragraaf 4.2.3 gebaseerd op de bestanden van het COA. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.3 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.3.8 Aantal dagen in beeld bij het COA vóór opname in de beschermde opvang (2008-2012)

	0-1 dagen		2 dagen < 14 dagen		15-31 dagen		> 31 dagen		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	39	63%	15	24%	5	8%	3	5%	*62*	*100%*
2009	42	86%	4	8%	1	2%	2	4%	*49*	*100%*
2010	89	82%	7	6%	2	2%	11	10%	*109*	*100%*
2011	90	97%	3	3%	–	–	–	–	*93*	*100%*
2012	62	89%	6	9%	–	–	2	3%	*70*	*100%*
Totaal	*322*	*84%*	*35*	*9%*	*8*	*2%*	*18*	*5%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden

82 De herkomstregio's zijn gebaseerd op de landen van herkomst (en niet op de nationaliteit); zie ook Tabel B4.3.6.

Tabel B4.3.9 Duur in de beschermde opvang (2008-2012)

	< 1 maand		Tussen 1 en 2 maanden		Tussen 2 en 3 maanden		Tussen 3 en 4 maanden		Tussen 4 en 5 maanden		≥ 5 maanden		Amv verblijft nog in de beschermde opvang[83]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	3	5%	11	18%	10	16%	10	16%	9	15%	19	31%	–	–	62	100%
2009	4	8%	6	12%	6	12%	6	12%	7	14%	20	41%	–	–	49	100%
2010	11	10%	5	5%	17	16%	20	18%	8	7%	48	44%	–	–	109	100%
2011	7	8%	4	4%	6	7%	10	11%	14	15%	52	56%	–	–	93	100%
2012	5	7%	4	6%	4	6%	4	6%	4	6%	43	61%	6	9%	70	100%
Totaal	*30*	*8%*	*30*	*8%*	*43*	*11%*	*50*	*13%*	*42*	*11%*	*182*	*48%*	*6*	*2%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden

Tabel B4.3.10 Duur in de beschermde opvang (2011 en 2012)

	< 5 maanden		Tussen 5 en 6 maanden		Tussen 6 en 7 maanden		Tussen 7 en 8 maanden		Tussen 8 en 9 maanden		Tussen 9 en 10 maanden		> 10 maanden		Amv verblijft nog in de beschermde opvang[84]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2011	41	44%	15	16%	4	4%	8	9%	12	13%	4	4%	9	10%	–	–	93	100%
2012	21	30%	11	16%	5	7%	8	11%	8	11%	4	6%	7	10%	6	9%	70	100%

Bron: COA-bestanden

83 Peildatum: 27 augustus 2013.

84 Peildatum: 27 augustus 2013.

Tabel B4.3.11 Leeftijdscategorie ten tijde van vertrek uit de beschermde opvang (2008-2012)[85]

	0-14 jaar		15-17 jaar		18-23 jaar		24-30 jaar		Amv verblijft nog in de beschermde opvang[86]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	4	7%	42	68%	16	26%	–	–	–	–	62	100%
2009	4	8%	39	80%	5	10%	1	2%			49	100%
2010	7	6%	86	79%	16	15%	–	–	–	–	109	100%
2011	6	7%	60	65%	27	29%	–	–	–	–	93	100%
2012	7	10%	34	49%	23	33%	–	–	6	9%	70	89%
Totaal	28	7%	261	68%	87	23%	1	0%	6	2%	383	100%

Bron: COA-bestanden

Tabel B4.3.12 Duur in een COA opvanglocatie na vertrek uit de beschermde opvang (2008-2012)

	≤ 6 maanden		6-12 maanden		1-2 jaren		2-3 jaren		> 3 jaren		Onbekend		Amv verblijft nog in de beschermde opvang[87]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	27	44%	6	10%	11	18%	14	23%	3	5%	1	2%	–	–	*62*	*100%*
2009	8	16%	9	18%	17	35%	8	16%	1	2%	6	12%	–	–	*49*	*100%*
2010	24	22%	22	20%	36	33%	11	10%	–	–	16	15%	–	–	*109*	*100%*
2011	20	22%	20	22%	13	14%	3	3%	–	–	37	40%	–	–	*93*	*100%*
2012	15	21%	3	4%	–	–	–	–	–	–	46	66%	6	9%	*70*	*100%*
Totaal 2008-2012	*94*	*25%*	*60*	*16%*	*77*	*20%*	*36*	*9%*	*4*	*1%*	*106*	*28%*	*6*	*2%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden

Aanvullende tabellen bij paragraaf 4.2.4

Tabel B4.3.13 toont het gedetailleerde overzicht behorende bij de gegevens in paragraaf 4.2.4 gebaseerd op de bestanden van het COA. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.3 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

85 Het betreft de leeftijd ten tijde van het vertrek uit de beschermde opvang, gebaseerd op de data van uitstroom zoals deze bekend zijn bij het COA.

86 Peildatum: 27 augustus 2013.

87 Peildatum: 27 augustus 2013.

Tabel B4.3.13 Totaal aantal amv's met onbekende bestemming vertrokken (2008-2012)

	Almelo		Baexem[88]		Drachten		Jade BO		Jade KWE / KWG		Juzt KWE / KWG		Kompaan en de bocht KWE/KWG		Oister-wijk[89]		Oude Pekela		Wagenin-gen[90]		Xonar KWE / KWG		Anders		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
2008	–	–	10	13%	11	14%	7	9%	9	11%	8	10%	–	–	5	6%	1	1%	–	–	11	14%	18	23%	*80*	100%
2009	10	10%	16	17%	7	7%	2	2%	4	4%	4	4%	–	–	9	9%	13	13%	3	3%	6	6%	23	24%	97	100%
2010	7	7%	6	6%	5	5%	2	2%	9	9%	8	8%	2	2%	9	9%	8	8%	4	4%	4	4%	33	34%	97	100%
2011	13	11%	28	24%	2	1%	5	4%	8	7%	9	7%	1	1%	14	12%	10	8%	8	7%	4	3%	16	14%	118	100%
2012	18	12%	15	10%	9	6%	2	1%	10	7%	14	10%	7	5%	17	12%	12	26%	26	18%	4	3%	12	8%	146	100%
***Totaal* 2008-2012**	48	9%	75	14%	34	6%	18	3%	40	7%	43	8%	10	2%	54	10%	44	8%	41	8%	29	5%	102	19%	538	100%

Bron: COA-bestanden (peildatum: 3 februari 2014)

88 Inclusief POA.
89 Inclusief POA.
90 Inclusief POA.

Aanvullende tabellen bij paragraaf 4.2.5

Tabellen B4.3.14 tot en met B4.3.16 tonen de gedetailleerde overzichten behorende bij de gegevens in paragraaf 4.2.5 gebaseerd op de bestanden van het COA. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.3 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.3.14 Vreemdelingrechtelijke status ten tijde van de opname in de beschermde opvang (2008-2012)

	Geen beslissing in eerste aanleg asiel[91]		Vergunning bepaalde tijd regulier[92]		Negatieve meeromvattende beschikking asiel		Niet van toepassing[93]		Onbekend[94]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	60	97%	1	2%	–	–	–	–	1	2%	*62*	*100%*
2009	48	98%	–	–	–	–	–	–	1	2%	*49*	*100%*
2010	61	56%	–	–	–	–	44	40%	4	4%	*109*	*100%*
2011	15	16%	–	–	–	–	71	76%	7	8%	*93*	*100%*
2012	1	1%	–	–	1	1%	68	97%	–	–	*70*	*100%*
Totaal 2008-2012	*185*	*48%*	*1*	*0%*	*1*	*0%*	*183*	*48%*	*13*	*3%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden (peildatum: 27 augustus 2013)

91 Er is nog geen beslissing in eerste aanleg genomen op de asielaanvraag.

92 Dit kan naar het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel verwijzen. Dit is echter niet noodzakelijkerwijs het geval; zie ook Tabel B4.4.15 voor een overzicht van de nationaliteiten van alle minderjarigen aan wie het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel is verleend.

93 'Niet van toepassing' wordt geregistreerd voor de amv's die nog een asielprocedure moeten gaan doorlopen of amv's die nooit een asielprocedure gaan doorlopen, maar die wel in opdracht moeten worden opgevangen (bijvoorbeeld voor de 'amv's zonder procedure'). Op 1 juli 2010 is de nieuwe asielprocedure van start gegaan waarna de invoering van de registratie is aangepast en het COA is begonnen met het registreren van de categorie 'niet van toepassing' (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014 en 10 maart 2014).

94 De vreemdelingrechtelijke status van de amv is niet geregistreerd.

Tabel B4.3.15 Vreemdelingrechtelijke status ten tijde van vertrek uit de beschermde opvang (2008-2012)[95]

	Geen beslissing in eerste aanleg asiel[96]		Vergunning bepaalde tijd asiel		Vergunning bepaalde tijd regulier[97]		Negatieve meeromvattende beschikking asiel		Niet van toepassing[98]		Onbekend[99]		Amv verblijft nog in de beschermde opvang[100]		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	–	–	N	%
2008	55	89%	1	2%	3	5%	3	5%	–	–	–	–	–	–	*62*	*100%*
2009	38	78%	1	2%	3	6%	6	12%	–	–	1	2%	–	–	*49*	*100%*
2010	51	47%	4	4%	7	6%	6	6%	39	36%	2	2%	–	–	*109*	*100%*
2011	12	13%	4	4%	2	2%	4	4%	66	71%	5	4%	–	–	*93*	*100%*
2012	1	1%	1	1%	1	1%	3	4%	56	80%	2	3%	6	9%	*70*	*100%*
Totaal 2008-2012	*157*	*41%*	*11*	*3%*	*16*	*4%*	*22*	*6%*	*161*	*42%*	*10*	*3%*	*6*	*2%*	*383*	*100%*

Bron: COA-bestanden (peildatum: 27 augustus 2013)

95 Het gaat hierbij om de vreemdelingrechtelijke status ten tijde van vertrek uit de eerste keer in de beschermde opvang. Immers, een gering aantal amv's (negentien) is na uitstroom uit de beschermde opvang op een later moment (al dan niet in hetzelfde jaar) wederom in de beschermde opvang geplaatst. Deze nieuwe plaatsing in de beschermde opvang is niet opnieuw geteld als nieuwe instroom, om dubbeltellingen in het totaal aantal amv's te voorkomen.

96 Er is nog geen beslissing in eerste aanleg genomen op de asielaanvraag.

97 Dit kan naar het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel verwijzen. Dit is echter niet noodzakelijkerwijs het geval; zie Tabel B4.3.18 voor een gedetailleerd overzicht van hoeveel van de amv's die in de periode 2008-2012 in de beschermde opvang zaten een tijdelijk verblijfsrecht hebben gekregen.

98 'Niet van toepassing' houdt in dat bij vertrek nog geen nieuw besluit is opgevoerd. Op 1 juli 2010 is de nieuwe asielprocedure van start gegaan waarna de invoering van de registratie is aangepast en het COA is begonnen met het registreren van de categorie 'niet van toepassing' (schriftelijke informatie van het COA, 3 februari 2014 en 10 maart 2014).

99 De vreemdelingrechtelijke status van de amv is niet geregistreerd.

100 Peildatum: 27 augustus 2013.

Tabel B4.3.16 Verlening tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel aan amv's in de periode 2009-2012[101]

	Verlening tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2009-2012		Vermoedelijk geen verlening tijdelijk verblijfsrecht in de periode 2009-2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Instroom 2008[102]	7[103]	11%	55	89%	*62*	*100%*
Instroom 2009	17[104]	35%	32	65%	*49*	*100%*
Instroom 2010	36[105]	33%	73	67%	*109*	*100%*
Instroom 2011	18[106]	19%	75	81%	*93*	*100%*
Instroom 2012	15[107]	21%	55	80%	*70*	*100%*
Totaal	*93*	*24%*	*290*	*76%*	*383*	*100%*

Bron: COA en IND-bestanden

4.4 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 5 'Tijdelijk verblijf slachtoffers van mensenhandel'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 5.3.1

Tabellen B4.4.1 tot en met B4.4.7 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 5.3.1 gebaseerd op de IND-bestanden. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.4 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

101 Het aantal keren dat een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel in 2008 is verleend aan de betreffende amv's is vanwege gebrek aan voldoende gegevens achterwege gelaten. Verder is het mogelijk dat amv's in een later jaar dan 2012 een tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel toegewezen hebben gekregen. Dit kan vooralsnog met de huidige cijfermatige gegevens niet worden aangetoond.

102 Het aantal verleningen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel aan amv's die in 2008 in de beschermde opvang zijn ingestroomd geeft enigszins een vertekend beeld. Immers, er kon alleen een koppeling worden gemaakt met het aantal verleende tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel in de periode 2009-2012.

103 De zeven verleningen voor het tijdelijk verblijfsrecht zijn in de jaren 2009 (5); 2010 (1); en 2011 (1) toegekend.

104 De zeventien verleningen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel zijn in de jaren 2009 (5); 2010 (8); 2011 (2); en 2012 (2) toegekend.

105 De 36 verleningen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel zijn in de jaren 2010 (16); 2011 (19); en 2012 (1) toegekend.

106 De negentien verleningen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel zijn in de jaren 2011 (12) en 2012 (6) toegekend.

107 Alle vijftien verleningen voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel zijn (logischerwijs) in het jaar 2012 toegekend. Immers, er kon alleen een koppeling worden gemaakt met het aantal verleende tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel tot en met in 2012.

Tabel B4.4.1 Gebruik van de bedenktijd (2010-2012)

	N	Indexcijfer (2010=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2010	256	1	n.v.t.
2011	357	1,4	40%
2012	257	1	-28%
Totaal	*870*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.2 Aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2010-2012)

	N	Indexcijfer (2010=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2010	350	1	n.v.t
2011	417	1,2	19%
2012	400	1,1	-4%
Totaal	*1.167*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.3 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel (2010-2012)

	N	%
Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag[108]	273	19%
Bedenktijd gevolgd door aanvraag	597	42%
Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd[109]	570	40%
Totaal	*1.440*	*100%*

Bron: IND-bestanden

108 Dit is inclusief 42 (3% van 1.440) slachtoffers die vanaf oktober 2012 gebruik maakten van de bedenktijd. Gezien het feit dat maximaal drie maanden gebruik kan worden gemaakt van de bedenktijd is het dus mogelijk dat ambtshalve voor deze personen in het begin van 2013 alsnog een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht is ingediend. Dit is niet terug te zien in de cijfers tot en met 2012.

109 Dit is inclusief 71 (5% van 1.440) slachtoffers voor wie in de maanden januari-maart 2010 een aanvraag tijdelijk verblijfsrecht is ingediend. Gezien het feit dat maximaal drie maanden gebruik kan worden gemaakt van de bedenktijd is het dus mogelijk dat deze personen vanaf het einde van 2013 gebruik hebben gemaakt van de bedenktijd. Dit is niet terug te zien in de cijfers vanaf 2010.

Tabel B4.4.4 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar geslacht (totaal van 2008-2012)

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Man	75	28%	123	21%	154	27%	352	25%
Vrouw	197	72%	475	80%	415	73%	1.087	76%
Onbekend	1	0%	–	–	–	–	1	0%
Totaal	*273*[110]	*100%*	*598*	*100%*	*569*	*40%*	*1.439*	*100%*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.5 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar leeftijdscategorie (totaal van 2010-2012)

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
0-10 jaar	33	12%	–	–	1	0%	*34*	*2%*
11-17 jaar	27	10%	19	3%	56	9%	*102*	*7%*
18-25 jaar	105	39%	231	39%	275	48%	*611*	*42%*
26-30 jaar	40	15%	128	21%	113	20%	*281*	*20%*
31-40 jaar	46	17%	168	28%	89	16%	*303*	*21%*
41+ jaar	22	8%	51	9%	36	6%	*109*	*8%*
Totaal	*273*	*100%*	*597*	*100%*	*570*	*100%*	*1.440*	*100%*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.6 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar nationaliteit (totaal van 2010-2012)

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Albanese	–	–	–	–	1	0%	*1*	*0%*	
Algerijnse	–	–	–	–	1	0%	1	*0%*	
Angolese	–	–	8	1%	24	4%	*32*	*2%*	*
Armeense	4	2%	8	1%	5	1%	*17*	*1%*	*

110 Van één persoon die in 2011 gebruik maakte van de bedenktijd maar voor wie geen aanvraag voor het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel is ingediend is het geslacht niet geregistreerd.

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Azerbajdzjaanse	–	–	1	0%	2	0%	*3*	0%	
Belarussische (Wit-Rusland)	–	–	1	0%	–	–	*1*	0%	
Bengalese	–	–	–	–	1	0%	*1*	0%	
Beninse	2	1%	–	–	2	0%	*4*	0%	
Bosnische	–	–	1	0%	1	0%	*2*	0%	
Braziliaanse	2	1%	11	2%	9	2%	*22*	2%	*
Britse	–	–	–	–	1	0%	*1*	0%	
Bulgaarse	14 (5e')	5%	18	3%	32 (4e)	6%	*64*	4%	5e
Burundische	–	–	2	0%	4	1%	*6*	0%	
Canadese	–	–	–	–	1	0%	*1*	0%	
Chinese	8	3%	30 (4e)	5%	21	4%	*59*	4%	6e'
Colombiaanse	–	–	1	0%	1	0%	*2*	0%	
Congolese	–	–	–	–	2	0%	*2*	0%	
Cubaanse	–	–	1	0%	–	–	*1*	0%	
Dominicaanse	–	–	2	0%	–	–	*2*	0%	
Duitse	1	0%	2	0%	1	0%	*4*	0%	
Egyptische	1	0%	3	1%	2	0%	*6*	0%	
Eritrese	–	–	–	–	3	1%	*3*	0%	
Estlandse	1	0%	–	–	–	–	*1*	0%	
Ethiopische	1	0%	2	0%	1	0%	*4*	0%	
Etiopische	–	–	1	0%	–	–	*1*	0%	
Filipijnse	2	1%	7	1%	4	1%	*13*	1%	*
Franse	–	–	–	–	1	0%	*1*	0%	
Gabonese	–	–	–	–	1	0%	*1*	0%	
Gambiaanse	–	–	5	1%	3	1%	*8*	1%	
Ghanese	9	3%	27 (5e')	5%	19	3%	*55*	4%	8e'
Griekse	–	–	1	0%	–	–	*1*	0%	
Guatamalteekse	2	1%	–	–	–	–	*2*	0%	
Guineese	14 (5e')	5%	37 (3e)	6%	62 (2e)	11%	*113*	8%	3e
Hondurese	–	–	1	0%	–	–	*1*	0%	
Hongaarse	30 (3e)	11%	27 (5e')	5%	29	5%	*86*	6%	4e

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Indiase	2	1%	7	1%	5	1%	14	1%	*
Indonesische	1	0%	3	1%	2	0%	6	0%	
Iraakse	1	0%	1	0%	3	1%	5	0%	
Iraanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Ivoriaanse	3	1%	2	0%	2	0%	7	1%	
Jamaicaanse	–	–	1	0%	2	0%	3	0%	
Kameroense	–	–	12	2%	8	1%	20	1%	*
Kenyaanse	–	–	4	1%	3	1%	7	1%	
Kongolese	2	1%	3	1%	8	1%	13	1%	*
Kroatische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Letse	1	0%	2	0%	3	1%	6	0%	
Liberiaanse	–	–	4	1%	2	0%	6	0%	
Litouwse	4	2%	3	1%	1	0%	8	1%	
Macedonische	–	–	6	1%	–	–	6	0%	
Malagassische	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Maleisische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Malinese	–	–	–	–	2	0%	2	0%	
Marokkaanse	5	2%	9	2%	4	1%	18	1%	*
Mauritaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Moldavische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Mongolische	2	1%	–	–	5	1%	7	1%	
Nepalese	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Nigerese	–	–	2	0%	–	–	2	0%	
Nigeriaanse	36 (2e)	13%	182 (1e)	30%	107 (1e)	19%	325	23%	1e
Oekraiense	3	1%	1	0%	5	1%	9	1%	
Oezbekistaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Pakistaanse	1	0%	1	0%	3	1%	5	0%	
Peruaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Poolse	49 (1e)	18%	1	0%	5	1%	55	4%	8e,
Portugese	1	0%	1	0%	–	–	2	0%	
Roemeense	8	3%	21	4%	30 (5e)	5%	59	4%	6e,
Russische	1	0%	5	1%	3	1%	9	1%	
Rwandese	–	–	1	0%	–	–	1	0%	

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Senegalese	–	–	3	1%	–	–	3	0%	
Servische	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Seychelse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Sierra Leoonse	15 (4e)	6%	60 (2e)	10%	61 (3e)	11%	136	10%	2e
Slowaakse	2	1%	–	–	1	0%	3	0%	
Soedanese	1	0%	3	1%	2	0%	6	0%	
Somalische	1	0%	2	0%	2	0%	5	0%	
Spaanse	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Sri Lankaanse	–	–	–	–	2	0%	2	0%	
Surinaamse	5	2%	8	1%	11	2%	24	2%	*
Syrische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Taiwanese	–	–	–	–	2	0%	2	0%	
Tanzaniaanse	1	0%	4	1%	1	0%	6	0%	
Thaise	–	–	–	–	2	0%	2	0%	
Togolese	–	–	2	0%	3	1%	5	0%	
Tsjechische	7	3%	1	0%	4	1%	12	1%	*
Tunesische	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Turkse	–	–	2	0%	3	1%	5	0%	
Ugandese	5	2%	20	3%	9	2%	34	2%	*
Venezolaanse	–	–	2	0%	1	0%	3	0%	
Vietnamese	3	1%	–	–	–	–	3	0%	
Zambiaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Zimbabwaanse	–	–	2	0%	2	0%	4	0%	
Staatloze	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Onbekende	21	8%	13	2%	17	3%	51	4%	*
Totaal	*273*	*100%*	*597*	*100%*	*570*	*100%*	*1.440*	*100%*	

Bron: IND-bestanden
Blauwe arcering: Top-5 nationaliteiten per jaar (lichtblauw) en over het totaal van 2010-2012 (donkerblauw)
** verwijst naar een nationaliteit die niet behoort tot de top 10 over het totaal, maar in totaal hebben tien of meer slachtoffers deze nationaliteit.*

Tabel B4.4.7 Gebruik van de bedenktijd en/of aanvragen tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel naar herkomstregio (totaal van 2010-2012)

	Bedenktijd niet gevolgd door aanvraag		Bedenktijd gevolgd door aanvraag		Aanvraag zonder gebruik van bedenktijd		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995	3	1%	4	1%	3	1%	10	1%
EU: 2004/2007	116	43%	76	13%	109	19%	301	21%
Niet-EU Oost-Europa	8	3%	27	5%	22	4%	57	4%
Afrika	96	35%	399	67%	341	60%	836	58%
Latijns-Amerika	9	3%	26	4%	25	4%	60	4%
Azië	20	7%	51	9%	52	9%	123	9%
Noord-Amerika	–	–			1	0%	1	0%
Staatloze	–	–	1	0%	–	–	1	0%
Onbekende	21	8%	13	2%	17	3%	51	4%
Totaal	*273*	*100%*	*597*	*100%*	*570*	*100%*	*1.440*	*100%*

Bron: IND-bestanden

Aanvullende tabellen bij paragraaf 5.3.3

Tabellen B4.4.8 tot en met B4.4.16 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 5.3.3 gebaseerd op de IND-bestanden. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.4 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.4.8 Aantal verleningen tijdelijk verblijfsrecht (2008-2012)

	Aantal verleningen tijdelijk verblijfsrecht (N)	Indexcijfer (2008 = 1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	235	1	n.v.t.
2009	280	1,2	19%
2010	340	1,5	21%
2011	398	1,7	17%
2012	388	1,7	0%
Totaal (2008-2012)	*1.641*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.9 Aantal afwijzingen van aanvragen tijdelijk verblijfsrecht (2009-2012)[111]

	Aantal afwijzingen tijdelijk verblijfsrecht[112](N)	% van het totaal aantal afdoeningen per jaar	*Totaal aantal afdoeningen per jaar (N)*
2009	7	2%	*287*
2010	9	3%	*349*
2011	15	3%	*413*
2012	9	2%	*397*
Totaal (2008-2012)	*40*	*3%*	*1.446*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.10 Geslacht (2008-2012)

	Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
2008	Onbekend[113]	11%	Onbekend[114]	89%	*235*	*100%*
2009	52	19%	228	81%	*280*	*100%*
2010	72	21%	268	79%	*340*	*100%*
2011	102	26%	296	74%	*398*	*100%*
2012	92	24%	296	76%	*388*	*100%*

Bron: IND-bestanden

111 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over deze gegevens.

112 Dit is in ieder geval voor de periode 2010-2012 exclusief de aanvragen die om een andere reden dan genoemd in artikel 16 Vc. niet zijn ingewilligd en dus niet linea directa een afwijzing betreffen (voor de periode 2009 ontbreken deze gegevens). Het gaat in de periode 2010-2012 om in totaal drie personen (één in 2010 en twee in 2012) die de aanvraag om onbekende reden zelf zouden hebben ingetrokken en om in totaal zeven personen (vier in 2011 en drie in 2012) waarbij het om een onterechte invoer zou gaan. Met betrekking tot dit laatste gaat het het om initiële aanvragen die 'fictief waren geweigerd' (twee in 2011 en één in 2012) of 'buiten behandeling' (twee in 2011 en twee in 2012) zijn gesteld. Dit zijn administratieve afdoeningen om de procedure af te sluiten, wanneer niet over een daadwerkelijke aanvraag kan worden gesproken (bijvoorbeeld door het ontbreken van het M55-formulier; zie ook NRM 2012f, p. 118.

113 Ten aanzien hiervan beschikt de Nationaal rapporteur niet over de werkbare gegevens, waardoor het precieze aantal onbekend is.

114 Idem.

Tabel B4.4.11 Leeftijdscategorieën (2008-2012)[115]

	0-10 jaar		11-17 jaar		18-25 jaar		26-30 jaar		31-40 jaar		41+ jaar		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	1[116]	0%	17	7%	120	51%	33	14%	49	21%	15	6%	*235*	*100%*
2009	–	–	12	4%	135	48%	69	25%	51	18%	13	5%	*280*	*100%*
2010	–	–	34	10%	136	40%	69	20%	77	23%	24	7%	*340*	*100%*
2011	–	–	26	7%	177	45%	87	22%	80	20%	28	7%	*398*	*100%*
2012	–	–	20	5%	168	43%	75	19%	93	24%	32	8%	*388*	*100%*
Totaal	*1*	*0%*	*109*	*7%*	*736*	*45%*	*333*	*20%*	*350*	*21%*	*112*	*7%*	*1.641*	*100%*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.12 Minderjarig of meerderjarig (2008-2012)

	Minderjarig		Meerderjarig		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
2008	18	8%	217	92%	*235*	*100%*
2009	12	4%	268	96%	*280*	*100%*
2010	34	10%	306	90%	*340*	*100%*
2011	26	7%	372	94%	*398*	*100%*
2012	20	5%	368	95%	*388*	*100%*
Totaal	*110*	*7%*	*1.531*	*93%*	*1.641*	*100%*

Bron: IND-bestanden

115 Het betreft hier de leeftijd van personen aan wie het tijdelijk verblijfsrecht mensenhandel is verleend, ten tijde van de aanvraag. Hierbij is uitgegaan van de aanmaakdata van de aanvragen tijdelijk verblijfsrecht (data waarop de zaak is opgevoerd binnen de IND). Deze aanmaakdata kunnen verschillen van de juridische startdata (data vanaf wanneer juridische termijnen zijn gaan lopen). Om zo dicht mogelijk bij de analyses van de IND te blijven, is uitgegaan van de aanmaakdata (mondelinge informatie van de IND, 6 november 2013).

116 Het betreft een persoon van één jaar. Incidenteel en abusievelijk worden kinderen van slachtoffers als ontvangers van het tijdelijk verblijfsrecht geregistreerd. Eerder dan dat het daadwerkelijk om een dergelijk tijdelijk verblijfsrecht zou moeten gaan, gaat het hoogstwaarschijnlijk om gezinshereniging bij de ouder aan wie een tijdelijk verblijfsrecht is verleend.

Tabel B4.4.13 Gemiddelde leeftijd naar geslacht (2009-2012)[117]

	Man			Vrouw			*Totaal*		
	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	N	Gemiddelde leeftijd	Sd	*N*	*Gemiddelde leeftijd*	*Sd*
2009	52	31,4	9,5	228	25,5	6,6	280	*26,6*	*7,5*
2010	72	28,6	8,2	268	26,4	7,5	340	*26,8*	*7,7*
2011	102	28,7	9,1	296	26,2	7,2	398	*26,8*	*7,8*
2012	92	30,6	9,7	296	26,8	7,5	388	*27,8*	*8,2*
Totaal	*318*	*29,8*	*9,1*	*1.088*	*26,2*	*7,2*	*1.406*	*27*	*7,8*

Bron: IND-bestanden

Tabel B4.4.14 Nationaliteit (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		*Top 10*
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Albanese	–	–	1	0%	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Algerijnse	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Angolese	–	–	1	0%	5	2%	15	4%	10	3%	31	2%	*
Armeense	2	1%	3	1%	3	1%	2	1%	6	2%	16	1%	*
Azerbeidjaanse	2	1%	2	1%	1	0%	–	–	2	1%	7	0%	
Belarussische	1	0%	2	1%	–	–	–	–	1	0%	4	0%	
Bengalese	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Beninse	–	–	1	0%	–	–	1	0%	–	–	2	0%	
Bosnische	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Braziliaanse	4	2%	8	3%	7	2%	5	1%	9	2%	33	2%	*
Britse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Bulgaarse	8	3%	6	2%	12	4%	18	5%	20	5%	64	4%	8^{e}
Burundische	–	–	1	0%	3	1%	1	0%	1	0%	6	0%	
Centraal-Afrikaanse	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Chinese	42 (2^{e})	18%	24 (3^{e})	9%	13 (5^{e})	4%	20 (5er)	5%	17	4%	116	7%	*4e*
Colombiaanse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	–	–	2	0%	
Congolese	2	1%	1	0%	1	0%	–	–	1	0%	5	0%	
Cubaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Dominicaanse	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	–	–	4	0%	

117 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.

	2008		2009		2010		2011		2012		Totaal		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Duitse	–	–	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	3	0%	
Egyptische	–	–	–	–	–	–	2	1%	3	1%	5	0%	
Eritrese	–	–	–	–	–	–	1	0%	2	1%	3	0%	
Ethiopische	1	0%	1	0%	1	0%	2	1%	1	0%	6	0%	
Filipijnse	3	1%	–	–	–	–	2	1%	9	2%	14	1%	*
Franse	3	1%	–	–	1	0%	–	–	–	–	4	0%	
Gabonese	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Gambiaanse	–	–	1	0%	3	1%	5	1%	–	–	9	1%	
Georgische	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Ghanese	7	3%	18 (4e')	6%	17 (3e')	5%	13	3%	13	3%	68	4%	6e
Griekse	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Guineese	14 (4e)	6%	18 (4e')	6%	17 (3e')	5%	42 (2e)	11%	35 (3e)	9%	126	8%	3e
Hondurese	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Hongaarse	11 (5e)	5%	10	4%	13 (5e')	4%	22 (4e)	6%	21 (5e)	5%	77	5%	5e
Indiase	6	3%	4	1%	4	1%	2	1%	5	1%	21	1%	*
Indonesische	1	0%	5	2%	1	0%	1	0%	3	1%	11	1%	*
Iraakse	–	–	1	0%	2	1%	3	1%	–	–	6	0%	
Iraanse	–	–	2	1%	1	0%	–	–	–	–	3	0%	
Ivoriaanse	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	2	1%	6	0%	
Jamaicaanse	–	–	1	0%	–	–	2	1%	1	0%	4	0%	
Joegoslavische	2	1%	1	0%	–	–	–	–	–	–	3	0%	
Kameroense	10	4%	5	2%	10	3%	4	1%	5	1%	34	2%	10e
Kenyaanse	–	–	1	0%	3	1%	4	1%	–	–	8	1%	
Kongolese	–	–	2	1%	5	2%	1	0%	3	1%	11	1%	*
Kroatische	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Kyrgyzstaanse	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Letse	–	–	6	2%	2	1%	2	1%	1	0%	11	1%	*
Liberiaanse	1	0%	2	1%	1	0%	3	1%	2	1%	9	1%	
Litouwse	1	0%	1	0%	2	1%	1	0%	1	0%	6	0%	
Macedonische	–	–	–	–	–	–	–	–	6	2%	6	0%	
Malagassische	–	–	–	–	1	0%	1	0%	–	–	2	0%	
Maleisische	–	–	1	0%	–	–	1	0%	–	–	2	0%	
Malinese	–	–	–	–	–	–	2	1%	–	–	2	0%	
Marokkaanse	2	1%	9	3%	6	2%	5	1%	2	1%	24	2%	*

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		*Top 10*
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Mauritaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Moldavische	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Mongolische	2	1%	2	1%	3	1%	–	–	2	1%	9	1%	
Nepalese	–	–	1	0%	1	0%	–	–	–	–	2	0%	
Nigerese	1	0%	1	0%	–	–	–	–	2	1%	4	0%	
Nigeriaanse	54 (1e)	23%	54 (1e)	19%	97 (1e)	29%	108 (1e)	27%	75 (1e)	19%	*388*	*24%*	*1e*
Oekraiense	2	1%	3	1%	2	1%	2	1%	1	0%	10	1%	*
Oezbekistaanse	–	–	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Pakistaanse	–	–	1	0%	2	1%	–	–	2	1%	5	0%	
Peruaanse	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Poolse	–	–	1	0%	2	1%	2	1%	2	1%	7	0%	
Portugese	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Roemeense	3	1%	13 (5e)	5%	10	3%	13	3%	26 (4e)	7%	*65*	*4%*	*7e*
Russische	2	1%	3	1%	2	1%	4	1%	2	0%	*13*	*1%*	*
Rwandese	–	–	1	0%	1	0%					2	0%	
Senegalese	–	–	1	0%	1	0%	1	0%	1	0%	4	0%	
Servische	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Seychelse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Sierra Leoonse	23 (3e)	10%	25 (2e)	9%	26 (2e)	8%	39 (3e)	10%	50 (2e)	13%	*163*	*10%*	*2e*
Slowaakse	2	1%	1	0%	–	–	–	–	1	0%	4	0%	
Soedanese	–	–	3	1%	3	1%	2	1%	1	0%	9	1%	
Somalische	2	1%	4	1%	3	1%	–	–	1	0%	10	1%	*
Sri Lankaanse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Surinaamse	2	1%	3	1%	5	2%	2	1%	9	2%	21	2%	*
Syrische	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Taiwanese	1	0%	2	1%	1	0%	–	–	1	0%	5	0%	
Tanzaniaanse	–	–	–	–	1	0%	4	1%	–	–	5	0%	
Thaise	4	2%	3	1%	1	0%	1	0%	–	–	9	1%	
Togolese	–	–	4	1%	2	1%	1	0%	2	1%	9	1%	
Tsjechische	1	0%	1	0%	4	1%	1	0%	1	0%	8	1%	
Tunesische	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Turkse	1	0%	–	–	1	0%	4	1%	–	–	6	0%	
Ugandese	3	1%	3	1%	13 (5e')	4%	11	3%	5	1%	*35*	*2%*	*9e*

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		*Top 10*
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Venezolaanse	–	–	–	–	2	1%	–	–	1	0%	*3*	*0%*	
Vietnamese	–	–	2	1%	–	–	–	–	–	–	2	*0%*	
Zambiaanse	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	*0%*	
Zimbabwaanse	–	–	1	0%	3	1%	–	–	1	0%	5	*0%*	
Staatloos	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	*0%*	
Onbekend	7	3%	2	1%	6	2%	8	2%	14	4%	*37*	*2%*	
Totaal	*235*	*100%*	*280*	*100%*	*340*	*100%*	*398*	*100%*	*388*	*100%*	*1.641*	*100%*	

Bron: IND-bestanden
Blauwe arcering: Top-5 nationaliteiten per jaar (lichtblauw) en over het totaal van de periode 2008-2012 (donkerblauw).
** verwijst naar een nationaliteit die niet behoort tot de top 10 van het totaal, maar in totaal hebben tien of meer slachtoffers deze nationaliteit.*

Tabel B4.4.15 Nationaliteit minderjarigen (2009-2012) [118]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Angolese	1	8%	1	3%	1	4%	2 (3e')	10%	5	5%	*
Armeense	–	–	–	-	1	4%	–	–	1	1%	
Azerbeidzjaanse	1	8%	–	–	–	–	–	–	1	1%	
Beninse	1	8%	–	–	1	4%	–	–	2	2%	
Chinese	2 (2e')	17%	1	3%	1	4%	–	–	4	4%	*
Congolese	–	–	–	–	–	–	1	5%	1	1%	
Gambiaanse	–	–	1	1%	1	4%	–	–	2	2%	
Ghanese	–	–	–		1	4%	–	–	1	1%	
Guineese	1	8%	6 (2e)	18%	9 (1e)	35%	8 (1e)	40%	24	26%	1e
Kameroense	–	–	4 (3e)	12%	–	–	–	–	4	4%	*
Mauritaanse	–	–	1	3%	–	–	–	–	1	1%	
Mongolische	–	–	–	–	–	–	2 (3e')	10%	2	2%	
Nigeriaanse	2 (2e')	17%	12 (1e)	35%	5 (2e)	19%	–	–	19	21%	2e
Roemeense	–	–	-	–	–	–	3 (2e)	15%	3	3%	
Russische	–	–	-	–	1	4%	–	–	1	1%	

118 De Nationaal rapporteur beschikt vanaf 2009 over de werkbare gegevens.

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top 10
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Sierra Leoonse	3 (1e)	25%	1	3%	3 (3e)	12%	2 (3e)	10%	9	10%	3e
Somalische	1	8%	–	–	–	–	–	–	1	1%	
Ugandese	–	–	3	9%	–	–	–	–	3	3%	
Zimbabwaanse	–	–	2	6%	–	–	1	5%	3	3%	
Onbekend	–	–	2	6%	2	8%	1	5%	5	5%	*
Totaal	*12*	*100%*	*34*	*100%*	*26*	*100%*	*20*	*100%*	*92*	*100%*	

Bron: IND-bestanden
Blauwe arcering: Top-3 nationaliteiten per jaar (lichtblauw) en over het totaal van 2009-2012 (donkerblauw).
** verwijst naar een nationaliteit die niet behoort tot de top-3 nationaliteiten, maar in totaal hebben vier of meer slachtoffers deze nationaliteit.*

Tabel B4.4.16 Herkomstregio (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995[119]	3	1%	–	–	3	1%	2	1%	1	0%	9	1%
EU: 2004/2007[120]	26	11%	39	14%	45	13%	59	15%	74	19%	243	15%
Niet-EU Oost-Europa[121]	12	4%	16	6%	12	4%	13	3%	19	5%	72	4%
Afrika	121	51%	160	57%	226	67%	272	68%	220	57%	999	61%
Latijns-Amerika en de Caraïben	7	3%	13	5%	18	5%	11	3%	21	5%	70	4%
Azië	59	25%	50	18%	30	9%	32	8%	39	10%	210	13%
Staatloos	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%
Onbekend	7	3%	2	1%	6	2%	8	2%	14	4%	37	2%
Totaal	*235*	*100%*	*280*	*100%*	*340*	*100%*	*398*	*100%*	*388*	*100%*	1.641	*100%*

Bron: IND-bestanden
Blauwe arcering: meest voorkomende herkomstregio's per jaar (lichtblauw) en over het totaal van 2008-2012 (donkerblauw).

119 EU-landen sinds 1995: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

120 EU-landen sinds 2004 of 2007: sinds 2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en sinds 2007: Bulgarije en Roemenië.

121 Niet EU-landen in Oost-Europa: Azerbeidzjan, Albanië, Armenië (transcontinentaal), Bosnië-Herzegovina, Georgië (transcontinentaal), Kroatië, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Oekraïne, Rusland (transcontinentaal), Servië, Turkije (transcontinentaal), Wit-Rusland.

4.5 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 6 'Opsporing van mensenhandel'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 6.3

Tabellen B4.5.1 tot en met B4.1.10 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 6.3 gebaseerd op de opsporingsonderzoeken van de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.5 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.5.1 Totaal aantal geanalyseerde opsporingsonderzoeken naar uitbuitingsvorm (2012)

	N	%
Seksuele uitbuiting	60	78%
Uitbuiting buiten de seksindustrie	11	14%
Seksuele uitbuiting in combinatie met uitbuiting buiten de seksindustrie[122]	6	8%
Totaal	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.2 Totaal aantal opsporingsonderzoeken inzake seksuele uitbuiting (2012)[123]

	Seksuele uitbuiting		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	*N*	*%*
Vergunde prostitutie	19	32%	4	67%	*23*	*35%*
Onvergunde prostitutie	17	28%	1	17%	*18*	*27%*
Illegale prostitutie	10	17%	–	–	*10*	*15%*
Afwisselend	9	15%	1	17%	*10*	*15%*
Nog niet gewerkt[124]	4	7%	–	–	*4*	*6%*
Onbekend	1	2%	–	–	*1*	*2%*
Totaal	*60*	*100%*	*6*	*100%*	*66*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

122 Hierbij ging het in alle gevallen om seksuele uitbuiting in combinatie met andere vormen van uitbuiting: seksuele uitbuiting in combinatie met arbeidsuitbuiting (2), seksuele uitbuiting in combinatie met overige vormen van uitbuiting (3) en seksuele uitbuiting in combinatie met overige vormen van uitbuiting én in combinatie met slachtoffers die nog niet hadden gewerkt maar bestemd waren voor de prostitutie (1).

123 Indien binnen één opsporingsonderzoek een aantal slachtoffers reeds te werk waren gesteld en een ander aantal slachtoffers nog niet, dan is in de tabel uitsluitend voor die slachtoffers die reeds te werk waren gesteld aangegeven om welke sector het dan ging.

124 Het gaat hier om vier opsporingsonderzoeken terzake *uitsluitend* slachtoffer die nog niet te werk waren gesteld.

Tabel B4.5.3 Uitbuitingssectoren van de opsporingsonderzoeken inzake seksuele uitbuiting (2012)[125]

	Seksuele uitbuiting		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Bordeel	4	5%	3	25%	7	7%
Cardates	1	1%	–	–	1	1%
Clubs	2	2%	2	17%	4	1%
Escort	24	29%	1	8%	25	26%
Hotelprostitutie	7	8%	1	8%	8	8%
Massagesalons	2	2%	–	–	2	2%
Raamprostitutie	23	28%	3	25%	26	27%
Straatprostitutie	3	4%	–	–	3	3%
Thuiswerk	15	18%	1	8%	16	17%
Webcamseks	1	1%	1	8%	2	2%
Onbekend	1	1%	–	–	1	1%
Totaal	83[126]	100%	12[127]	100%	95[128]	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

125 De totalen in de tabel komen niet overeen met het totaal aantal opsporingsonderzoeken inzake (mede) seksuele uitbuiting. Immers, één onderzoek kan uitbuiting van slachtoffers in verschillende sectoren betreffen.

126 Dit totaal ziet op 60 verschillende opsporingsonderzoeken.

127 Dit totaal ziet op elf verschillende opsporingsonderzoeken.

128 Dit totaal ziet op 77 verschillende opsporingsonderzoeken.

Tabel B4.5.4 Uitbuitingssectoren van de opsporingsonderzoeken inzake uitbuiting buiten de seksindustrie (2012)[129]

	Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Arbeidsuitbuiting						
Constructiebouw	1	8%	–	–	1	5%
Horeca	2[130]	15%	–	–	2	9%
Huishouding	1[131]	8%	2[132]	22%	3	14%
Kapsalon	1	8%	–	–	1	5%
Land– en tuinbouw	2	15%	–	–	2	9%
Naai– en Confectiebranche	1	8%	–	–	1	5%
Scheepvaart	1	8%	–	–	1	5%
Schoonmaak	1	8%	1[133]	11%	2	9%
Verkopen van straatkrant	1	8%	–	–	1	5%
Wasserette	1	8%	–	–	1	5%
Overige vormen van uitbuiting						
Afsluiten van leningen	–	–	1[134]	11%	1	5%
Afsluiten van telefoonabonnementen	–	–	2[135]	22%	2	9%
Criminele uitbuiting	–	–	1[136]	11%	1	5%
Drugshandel	–	–	2[137]	22%	2	9%
Verkopen van straatkrant	1	8%	–	–	1	5%
Totaal	*13*[138]	*100%*	*9*[139]	*100%*	*22*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

129 De totalen in de hier betreffende tabel komen niet overeen met het totaal aantal opsporingsonderzoeken inzake (mede) uitbuiting buiten de seksindustrie. Immers, één onderzoek kan uitbuiting van slachtoffers in meerdere sectoren betreffen.
130 In één onderzoek in combinatie met huishoudelijk werk.
131 In combinatie met werk in de horeca.
132 In combinatie met schoonmaakwerk.
133 In combinatie met huishoudelijk werk.
134 In combinatie met het afsluiten van telefoonabonnementen.
135 In één onderzoek in combinatie met het afsluiten van leningen.
136 In combinatie met drugshandel.
137 In één onderzoek in combinatie met criminele uitbuiting.
138 Dit totaal ziet op elf verschillende opsporingsonderzoeken.
139 Dit totaal ziet op zes verschillende opsporingsonderzoeken.

Tabel B4.5.5 Slachtoffers per onderzoek die zijn aangezet tot het plegen van misdrijven (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Ten minste één van de slachtoffers is aangezet tot het plegen van misdrijven in Nederland	5	8%	3	27%	2	33%	10	13%
Geen van de slachtoffers is aangezet tot het plegen van misdrijven in Nederland	53	88%	8	73%	4	67%	65	78%
Onbekend	2	3%	–	–	–	–	2	3%
Totaal	60	100%	11	100%	6	100%	77	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.6 Aanleiding opsporingsonderzoeken (2012)[140]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Aangifte / belastende verklaring van het slachtoffer	30	50%	6	55%	2	33%	38	49%
Aangifte / belastende verklaring van een ander dan het slachtoffer	5	8%	–	–	–	–	5	7%
Actiedagen (gerelateerd aan prostitutie en sectoren buiten de prostitutie	3	5%	1	9%	–	–	4	5%
Controle Inspectie SZW	–	–	3	27%	–	–	3	4%
Informatie ander onderzoek	6	10%	2	18%	1	17%	9	12%
Informatie CIE	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Informatie EMM	2	3%	–	–	–	–	2	3%
Informatie grens (met name MTV/WODAN)	6	10%	1	9%	1	17%	8	10%

140 De start van een opsporingsonderzoek kan meerdere aanleidingen hebben. Hierom sluiten de verschillende aanleidingen elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	*N: 77 (100%)*	*%*
Informatie Vreemdelingenpolitie	2	3%	–	–	–	–	*2*	*3%*
Melding Belastingdienst	–	–	–	–	1	17%	*1*	*1%*
Melding FNV	–	–	1	9%	–	–	*1*	*1%*
Melding Gemeente	2	3%	1	9%	–	–	*3*	*4%*
Melding hulpverlener	–	–	–	–	2	33%	*2*	*3%*
Melding Meldkamer Huiselijk Geweld	1	2%	–	–	–	–	*1*	*1%*
Melding politie België	1	2%	–	–	–	–	*1*	*3%*
Melding prostitutiebedrijf	1	2%	–	–	–	–	*1*	*1%*
Melding prostitutieteam	13	22%	–	–	–	–	*13*	*17%*
Melding Meld Misdaad Anoniem	4	7%	–	–	–	–	*4*	*5%*
Melding van vermissing	2	3%	–	–	–	–	*2*	*3%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.7 Medewerking slachtoffers per onderzoek (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	*N*	*%*
Geen enkel slachtoffer heeft meegewerkt	3	5%	–	–	1	17%	*4*	*5%*
Ten minste één slachtoffer heeft meegewerkt	11	18%	1	9%	1	17%	*13*	*17%*
Alle slachtoffers hebben meegewerkt	46	77%	10	91%	4	67%	*60*	*78%*
Totaal	*60*	*100%*	*11*	*100%*	*6*	*100%*	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.8 Strafrechtelijk financiële onderzoeken (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Strafrechtelijk financieel onderzoek	9	15%	3	27%	2	33%	14[141]	18%
Geen strafrechtelijk financieel onderzoek	48	80%	8	73%	4	67%	60	78%
Onbekend	3	5%	–	–	–	–	3	4%
Totaal	60	100%	11	100%	6	100%	77	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.9 Rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel	13	22%	6	55%	1	17%	20[142]	26%
Geen rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel	47	78%	5	46%	4	67%	56	73%
Onbekend	–	–	–	–	1	17%	1	100%
Totaal	60	100%	11	100%	6	100%	77	100%

141 In negen onderzoeken was sprake van zowel een strafrechtelijk financieel onderzoek als een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel.

142 Idem.

Tabel B4.5.10 Relevantie van een strafrechtelijk financieel onderzoek / rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel (2012)[143,144]

	Totaal	
	N: 25 (100%)	*%*
Extra opsporingsindicaties	*3*	*12%*
Extra bewijsmateriaal	*11*	*44%*
Inzicht in wederrechtelijk verkregen voordeel	*16*	*64%*
Inzicht in crimineel samenwerkingsverband	*5*	*20%*
Inzicht in witwaspraktijken	*5*	*20%*
Inzicht in contacten tussen onderwereld en bovenwereld	*2*	*8%*
Inzicht ten behoeve van schadevergoedingsmaatregel	*9*	*36%*
Inzicht in ontneming	*13*	*52%*
Anders	*4*	*16%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Aanvullende tabellen bij paragraaf 6.4

Tabellen B4.5.11 tot en met B4.1.23 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 6.4 gebaseerd op de opsporingsonderzoeken van de politie, de KMar en de Inspectie SZW. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.5 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.5.11 Slachtoffers in beeld vóór het opsporingsonderzoek (2012)

	Seksuele uitbuiting		**Uitbuiting buiten de seksindustrie**		**Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie**		***Totaal***	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Eerder in beeld bij de opsporingsinstanties	31	20%	–	–	5	10%	36	15%
Niet eerder in beeld bij de opsporingsinstanties	86	57%	47	100%	45	90%	178	72%
Onbekend	35	23%	–	–	–	–	35	14%
Totaal	*152*	*100%*	*47*	*100%*	*50*	*100%*	*249*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

143 Het totaal aantal opsporingsonderzoeken waarin sprake was van een strafrechtelijk financieel onderzoek dan wel een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel is 25. In negen onderzoeken was sprake van zowel een strafrechtelijk financieel onderzoek als een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel.

144 Een strafrechtelijk financieel onderzoek dan wel een rapportage wederrechtelijk verkregen voordeel kan meerdere relevanties hebben. Hierom sluiten de verschillende relevanties elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

Tabel B4.5.12 Reeds werkzaam in de sector van uitbuiting (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Reeds werkzaam in de sector van uitbuiting	51	34%	7	15%	9	18%	67	27%
Niet reeds werkzaam in de sector van uitbuiting	63	41%	38	81%	34	68%	135	54%
Onbekend	38	25%	2	4%	7	14%	47	19%
Totaal	152	100%	47	100%	50	100%	249	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.13 Aanmelding bij CoMensha (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Slachtoffer is aangemeld bij CoMensha	75	49%	34	72%	21	42%	130	52%
Slachtoffers is niet aangemeld bij CoMensha	19	13%	13	28%	29	58%	61	25%
Onbekend	58	38%	–	–	–	–	58	23%
Totaal	152	100%	47	100%	50	100%	249	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.14 Geslacht slachtoffers (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Man	5	3%	29	62%	–	–	34	14%
Vrouw	147	97%	18	38%	50	100%	215	86%
Totaal	152	100%	47	100%	50	100%	249	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.15 Leeftijd slachtoffers (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
< 18 jaar	26	17%	2	4%	3	6%	31	12%
18–25 jaar	58	38%	17	36%	28	56%	103	41%
26–30 jaar	18	12%	11	23%	6	12%	35	14%
31–40 jaar	8	5%	11	23%	5	10%	24	10%
41–50 jaar	–	–	6	13%	3	6%	9	4%
Onbekend	42	28%	–	–	5	10%	47	19%
Totaal	*152*	*100%*	*47*	*100%*	*50*	*100%*	*249*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.16 Geboorteland slachtoffers (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Afghanistan	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Bangladesh	–	–	1	2%	–	–	1	0%
Brazilië	2	1%	–	–	1	2%	3	1%
Bulgarije	21	14%	–	–	–	–	21	8%
China	3	2%	–	–	–	–	3	1%
Dominicaanse Republiek	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Duitsland	3	2%	–	–	–	–	3	1%
Filipijnen	–	–	12	26%	–	–	12	5%
Hongarije	52	34%	–	–	18	36%	70	28%
India	–	–	6	13%	–	–	6	2%
Irak	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Italië	1	1%	–	–	1	2%	2	1%
Joegoslavië	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Marokko	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Nederland	36	24%	1	2%	3	6%	40	16%
Polen	5	3%	16	34%	1	2%	22	9%
Roemenië	14	9%	7	15%	24	48%	45	18%
Sierra Leone	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Suriname	–	–	1	2%	2	4%	3	1%
Tsjechië	9	6%	–	–	–	–	9	4%

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Tsjecho–Slowakije	–	–	1	2%	–	–	1	0%
Turkije	–	–	2	4%	–	–	2	1%
Totaal	152	100%	47	100%	50	100%	249	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.17 Herkomstregio slachtoffers (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995	40	26%	1	2%	4	8%	45	18%
EU: 2004/2007	101	66%	24	51%	43	86%	168	68%
Niet–EU Oost–Europa	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Latijns–Amerika en Caraïben	3	2%	1	2%	3	6%	7	3%
Afrika	1	1%	–	–	–	–	1	0%
Midden–Oosten en Noord–Afrika	3	2%	2	4%	–	–	5	2%
Azië	3	2%	19	40%	–	–	22	9%
Totaal	152	100%	47	100%	50	100%	249	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.18 Landen waar slachtoffers zijn geronseld (2012)[145]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Brazilië	2	3%	–	–	–	–	2	3%
Bulgarije	8	13%	–	–	–	–	8	10%
China	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Duitsland	2	3%	–	–	–	–	2	3%

145 Per opsporingsonderzoek zijn vaak meerdere slachtoffers betrokken die in verschillende landen kunnen zijn geronseld. Hierom sluiten de verschillende landen waar slachtoffers zijn geronseld elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Filipijnen	–	–	1	9%	–	–	1	1%
Hongarije	6	10%	–	–	3	50%	9	12%
Nederland	30	50%	4	36%	3	50%	37	48%
Polen	1	2%	2	18%	–	–	3	4%
Roemenië	5	8%	1	9%	–	–	6	8%
Sierra Leone	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Slowakije	–	–	1	9%	–	–	1	1%
Spanje	1	2%	1	9%	–	–	2	3%
Tsjechië	2	3%	–	–	–	–	2	3%
Turkije	–	–	1	9%	–	–	1	1%
Zwitserland	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Onbekend	3	5%	–	–	–	–	3	4%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.19 Locatie waar slachtoffers *in Nederland* zijn geronseld (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N: 11	%	N: 6	%	N	%
Horeca	6	20%	2	50%	–	–	8	22%
Internet	4	13%	–	–	1	33%	5	14%
Prostitutiegebied	3	10%	–	–	–	–	3	8%
School	4	13%	–	–	1	33%	5	14%
Uitgaansgelegenheid	3	10%	–	–	–	–	3	8%
Anders	10	33%	1	25%	1	25%	12	32%
Onbekend	–	–	1	25%	–	–	1	3%
Totaal	30	100%	4	100%	3	100%	37	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.20 Relatie ronselaar en slachtoffers (2012)[146]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Ronselaar is een onbekende	20	33%	6	55%	2	33%	28	36%
Partner	7	12%	1	9%	1	9%	9	12%
Vriend/bekende	28	47%	5	46%	2	33%	35	46%
Social network site	4	7%	-	-	3	50%	6	8%
Familie	3	5%	-	-	-	-	3	4%
Kennis in opvang	-	-	-	-	1	17%	1	1%
Kennis in prostitutiemilieu	7	12%	-	-	-	-	7	9%
Kennis in uitgaansgelegenheden	5	8%	-	-	-	-	5	7%
Onbekend	9	15%	-	-	-	-	9	12%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.21 Ronselmethoden[147]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Seksueel geweld	6	10%	–	–	–	–	6	8%
Niet-seksueel fysiek geweld[148]	4	7%	–	–	–	–	4	5%
Dreiging met (seksueel) geweld jegens slachtoffer	7	12%	–	–	–	–	7	9%

146 Per opsporingsonderzoek zijn vaak meerdere slachtoffers betrokken die verschillende soorten relaties met een ronselaar kunnen hebben. Hierom sluiten de verschillende relaties elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

147 Per opsporingsonderzoek zijn vaak meerdere slachtoffers betrokken die op verschillende wijze geronseld kunnen zijn. En één slachtoffer kan ook op meerdere manieren zijn geronseld. Hierom sluiten de verschillende ronselmethoden elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

148 Waaronder bijvoorbeeld ook het gedwongen laten zetten van een tatoeage, het gedwongen ondergaan van een abortus of het gedwongen innemen van verdovende middelen.

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Dreiging met (seksueel) geweld jegens familie van het slachtoffer	3	5%	–	–	–	–	3	4%
Fysieke opsluiting	2	3%	–	–	1	17%	3	4%
Verbaal beledigen, vernederen of kleineren van slachtoffer	4	7%	–	–	–	–	4	5%
Psychische druk[149]	16	27%	2	18%	–	–	18	23%
Misleiding of misbruik ten aanzien van liefdesrelatie	29	48%	1	9%	4	67%	34	44%
Misleiding of misbruik ten aanzien van een vriendschap	16	27%	2	18%	–	–	18	23%
Misbruik van een kwetsbare positie[150]	25	42%	9	82%	5	83%	39	51%
Misleiding ten aanzien van de aard van de werkzaamheden of ten aanzien van de werkomstandigheden	13	22%	6	55%	2	33%	21	27%
Misleiding ten aanzien van de bestemming van de opbrengsten	12	20%	5	45%	3	50%	20	26%
Ontvoering	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Drugsverslaafd maken en dronken voeren[151]	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Onbekend	6	10%	–	–	–	–	6	7%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**Blauwe arcering: meest voorkomende ronselmethode per uitbuitingsvorm (lichtblauw) en totaal (donkerblauw)*

149 Het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer door, bijvoorbeeld (fictieve) schulden, dreigen met doorvertellen (prostitutie)werkzaamheden, het creëren van een situatie van controle en isolement of het creëren van een situatie van afhankelijkheid (bijvoorbeeld door inname paspoort).

150 Misbruik maken van een zwakke economische, psychische dan wel sociale positie van een slachtoffer (bijvoorbeeld vanwege geldgebrek, illegaliteit, zwakbegaafdheid, ziekte, taalbarrière, weggelopen uit een (jeugd)inrichting, drugsverslaving).

151 In combinatie met het maken van naaktfoto's aan de hand waarvan het slachtoffer werd gechanteerd (tevens gecategoriseerd als 'psychische druk').

Tabel B4.5.22 Dwangmiddelen[152]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Seksueel geweld	12	20%	1	9%	1	17%	14	18%
Niet-seksueel fysiek geweld[153]	12	20%	2	18%	1	17%	15	20%
Dreiging met geweld jegens slachtoffer	29	48%	2	18%	3	50%	34	44%
Dreiging met geweld jegens familie van het slachtoffer	10	17%	1	9%	3	50%	14	18%
Fysieke opsluiting	17	28%	1	9%	3	50%	21	27%
Verbaal beledigen, vernederen of kleineren van slachtoffer	16	27%	6	55%	3	50%	25	33%
Psychische druk[154]	34	57%	9	82%	3	50%	46	60%
Misleiding of misbruik ten aanzien van liefdesrelatie	24	40%	1	9%	2	33%	27	35%
Misleiding of misbruik ten aanzien van vriendschap	11	18%	2	18%	1	17%	14	18%
Misbruik van een kwetsbare positie [155]	27	45%	8	73%	3	50%	38	49%

152 Per opsporingsonderzoek zijn vaak meerdere slachtoffers betrokken die te maken kunnen hebben gehad met verschillende dwangmiddelen. En één slachtoffer kan ook te maken hebben gehad met meerdere dwangmiddelen. Hierom sluiten de verschillende dwangmiddelen elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

153 Waaronder bijvoorbeeld ook het gedwongen laten zetten van een tatoeage, het gedwongen ondergaan van een abortus of het gedwongen innemen van verdovende middelen.

154 Het psychisch onder druk zetten van een slachtoffer door, bijvoorbeeld (fictieve) schulden, dreigen met doorvertellen (prostitutie)werkzaamheden, het creëren van een situatie van controle en isolement of het creëren van een situatie van afhankelijkheid (bijvoorbeeld door inname paspoort).

155 Misbruik maken van een zwakke economische, psychische dan wel sociale positie van een slachtoffer (bijvoorbeeld vanwege geldgebrek, illegaliteit, zwakbegaafdheid, ziekte, taalbarrière, weggelopen uit een (jeugd)inrichting, drugsverslaving).

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 60 (100%)	%	N: 11 (100%)	%	N: 6 (100%)	%	N: 77 (100%)	%
Misleiding ten aanzien van de aard van de werkzaamheden of ten aanzien van de werkomstandigheden	11	18%	8	73%	1	17%	20	26%
Misleiding ten aanzien van de opbrengsten	19	32%	6	55%	2	33%	27	35%
Ontvoering	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Onbekend	5	8%	–	–	–	–	5	7%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**Blauwe arcering: meest voorkomende dwangmiddelen per uitbuitingsvorm (lichtblauw) en totaal (donkerblauw).*

Tabel B4.5.23 Roulatie van slachtoffers

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Geen roulatie	28	47%	8	73%	1	17%	37	48%
Roulatie binnen Nederland	12	20%	2	18%	2	33%	16	21%
Roulatie tussen Nederland en andere Europese landen	13	22%	1	9%	1	17%	15	20%
Roulatie binnen Nederland, en tussen Nederland en andere Europese landen	1	2%	–	–	2	33%	3	4%
Onbekend	6	10%	–	–	–	–	6	8%
Totaal	*60*	*100%*	*11*	*100%*	*6*	*100%*	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Aanvullende tabellen bij paragraaf 6.5

Tabellen B4.5.24 tot en met B4.1.37 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 6.5 gebaseerd op de opsporingsonderzoeken van de politie, de KMar en de Inspectie SZW. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.5 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.5.24 Geslacht verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Man	101	79%	17	71%	10	77%	128	78%
Vrouw	26	20%	7	29%	3	23%	36	22%
Onbekend	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Totaal	128	100%	24	100%	13	100%	165	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.25 Leeftijdscategorie verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
< 18 jaar	11	9%	1	4%	–	–	12	7%
18-25 jaar	32	25%	3	13%	2	15%	37	22%
26-30 jaar	28	22%	3	13%	2	15%	33	20%
31-40 jaar	34	27%	8	33%	2	15%	44	27%
> 41 jaar	8	6%	9	38%	7	54%	24	15%
Onbekend	15	12%	–	–	–	–	15	9%
Totaal	128	100%	24	100%	13	100%	165	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.26 Geboorteland verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Albanië	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Angola	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Brazilië	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Bulgarije	19	15%	–	–	–	–	19	12%
China	3	2%	–	–	–	–	3	2%
Duitsland	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Ghana	1	1%	1	4%	–	–	2	1%
Griekenland	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Hongarije	26	20%	–	–	5	39%	31	19%
Irak	2	2%	–	–	–	–	2	1%
Iran	–	–	1	4%	–	–	1	1%
Ivoorkust	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Marokko	5	4%	1	4%	–	–	6	4%
Nederland	44	34%	8	33%	4	31%	56	34%
Nigeria	–	–	1	4%	–	–	1	1%
Polen	1	1%	3	13%	–	–	4	2%
Roemenië	6	5%	4	17%	–	–	10	6%
Sierra Leone	2	2%	–	–	–	–	2	1%
Sri Lanka	–	–	2	8%	–	–	2	1%
Suriname	7	6%	2	8%	4	31%	13	8%
Tsjechië	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Turkije	5	4%	1	4%	–	–	6	4%
Totaal	*128*	*100%*	*24*	*100%*	*13*	*100%*	*165*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.27 Geboorteregio verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995[156]	46	36%	8	33%	4	31%	58	35%
EU: 2004/2007[157]	53	41%	7	29%	5	39%	65	39%
Niet-EU Oost-Europa[158]	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Latijns-Amerika en de Caraïben	8	6%	2	8%	4	31%	14	9%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	10	8%	3	13%	–	–	13	8%
Midden-Oosten en Noord-Afrika	7	6%	2	8%	–	–	9	6%
Azië	3	2%	2	8%	–	–	5	3%
Totaal	*128*	*100%*	*24*	*100%*	*13*	*100%*	*165*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.28 *Legaal* werk verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Legaal werk in/bij:	31	24%	9	38%	1	8%	41	25%
Accountancy bureau	2	2%	–	–	–	–	2	1%
Belastingadviesbureau	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Bouwbedrijf	5	4%	1	1%	–	–	6	4%
DJ	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Eigen bedrijf	1	1%	1	4%	–	–	2	1%
Fietstaxibedrijf	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Gemeente	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Horeca	6	5%	2	8%	–	–	8	5%

156 EU-landen sinds 1995: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk, Zweden.

157 EU-landen sinds 2004 of 2007: sinds 2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slovenië, Slowakije, Tsjechië en sinds 2007: Bulgarije en Roemenië. Kroatië is per 1 januari 2013 toegetreden tot de EU en is daarom buiten de categorie 'EU: 2004/2007'in de analyse over cijfermatige gegevens van de periode 2008-2012 gehouden.

158 Het betreft hier Albanië.

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Inkoop bazaar	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Kapper	1	1%	1	4%	–	–	2	1%
Marktkoop	2	2%	–	–	–	–	2	1%
Prostitutie	4	3%	–	–	1	8%	5	3%
Schoonmaak/wasserij	2	2%	2	8%	–	–	4	2%
Spoorweg onderhoud	1	1%	–	–	–	–	1	1%
Taxibedrijf	2	2%	–	–	–	–	2	1%
Tuinbouw	–	–	2	8%	–	–	2	1%
Geen legaal werk	80	63%	15	63%	11	85%	106	64%
Onbekend	17	13%	–	–	1	8%	18	11%
Totaal	128	100%	24	100%	13	100%	165	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.29 Uitkeringen verdachten die *geen* legaal werk hebben (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Uitkering	37	38%	1	7%	1	8%	39	32%
Bijstand	15	16%	–	–	–	–	15	12%
Wajong	5	5%	–	–	1	8%	6	5%
Werkloosheidswet (WW) uitkering	5	5%	–	–	–	–	5	4%
Ziektewet	2	2%	1	7%	–	–	3	9%
Onbekend welke uitkering	11	11%	–	–	–	–	11	9%
Geen uitkering/Onbekend	60	62%	14	93%	11	92%	85	69%
Totaal	97	100%	15	100%	12	100%	124	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.30 Criminele antecedenten verdachten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	*N*	*%*
Criminele antecedenten	65	51%	3	13%	6	46%	74	45%
Geen criminele antecedenten	54	42%	19	79%	6	46%	79	48%
Onbekend	9	7%	2	8%	1	8%	12	7%
Totaal	*128*	*100%*	*24*	*100%*	*13*	*100%*	*165*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.31 Rollen verdachten naar uitbuitingsvorm (2012)[159]

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N: 128 (100%)	%	N: 24 (100%)	%	N: 13 (100%)	%	N: 165 (100%)	%
Ronselaar	52	41%	9	38%	7	54%	68	41%
Vervoerder van buitenland naar Nederland	41	32%	6	25%	8	62%	55	33%
Snorder	12	9%	1	4%	6	46%	19	12%
Voorziener documenten	11	9%	3	13%	5	39%	19	12%
Voorziener woonruimte	51	40%	10	42%	5	39%	66	40%

159 Per opsporingsonderzoek kan sprake zijn van meerdere verdachten die verschillende rollen kunnen hebben. En één verdachte kan ook meerdere rollen vervullen. Hierom sluiten de verschillende rollen elkaar niet uit en kunnen de percentages niet bij elkaar opgeteld worden.

160 Waaronder voor verdachten in opsporingsonderzoeken gericht op (mede) seksuele uitbuiting: afhaler, regelaar van reis, bemiddelaar klanten en slachtoffer, bijrijder, boeken hotelkamers, fotograaf voor website, maker van seksadvertenties voor het Internet, boekhouding; voor verdachten in opsporingsonderzoeken gericht op (mede) uitbuiting buiten de seksindustrie: boekhouding, contactpersoon voor uitzendbureau, katvanger, toezichthouder, medewerkend voorman, werkgever huishouding, werkgever vriendin.

		Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
		N: 128 (100%)	%	N: 24 (100%)	%	N: 13 (100%)	%	N: 165 (100%)	%
Rollen specifiek voor seksuele uitbuiting	**Pooier/ souteneur**	73	57%	–	–	8	62%	*81*	*49%*
	Exploitant	4	3%	–	–	1	8%	5	3%
	Bodyguard	23	18%	–	–	1	8%	24	15%
	Beheerder	1	1%	–	–	3	23%	4	2%
Rollen specifiek voor uitbuiting buiten de seksindustrie	**Leiding onderneming**	–	–	12	50%	2	15%	14	9%
	Uitzendbureau	–	–	3	13%	–	–	3	2%
Anders[160]		16	13%	11	46%	1	8%	28	17%
Onbekend		4	3%	–	–	–	–	4	2%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
Blauw gearceerde: meest voorkomende rollenper uitbuitingsvorm (lichtblauw) van het totaal (donkerblauw).

Tabel B4.5.32 Rollen verdachten van (mede) seksuele uitbuiting naar geslacht (2012)[161]

	Man		Vrouw		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Pooier *	69	86%	11	14%	*80*	*100%*
Ronselaar	49	85%	9	16%	58	100%
Voorziener van woonruimte	45	80%	11	20%	56	100%
Vervoerder van buitenland naar Nederland*	43	88%	6	12%	49	100%
Bodyguard	20	83%	4	17%	24	100%
Snorder	17	94%	1	6%	18	100%
Voorziener van documenten	11	69%	5	31%	16	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**: significant verschil ($p < 0{,}05$) ten opzichte van andere verdachten.*

161 De totalen in de tabel komen niet overeen met het totaal aantal verdachten die een bepaalde rol vervullen. Van één verdachte was het geslacht namelijk onbekend; zie ook Tabel B4.5.24.

Tabel B4.5.33 Rollen verdachten van (mede) seksuele uitbuiting naar gemiddelde leeftijd (2012)[162]

	N	Gemiddelde leeftijd	Sd
Pooier	75	28,7	9,3
Ronselaar	51	28,9	9,4
Voorziener woonruimte	49	30,8	9,2
Vervoerder van buitenland naar Nederland	40	29,9	11,7
Bodyguard*	22	24,3	9,7
Snorder	17	31,5	11,7
Voorziener documenten*	15	35,6	7,3

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**: significant verschil (p < 0,05) ten opzichte van andere verdachten.*

Tabel B4.5.34 Rollen verdachten van (mede) seksuele uitbuiting naar geboorteland (2012)

	Nederland		Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië		Turkije, Marokko, Suriname		Anders		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
Pooier	22	27%	39	48%	12	15%	8	10%	*81*	100%
Ronselaar	21	36%	23	39%	9	15%	6	10%	*59*	100%
Voorziener woonruimte*	18	32%	17	30%	14	25%	7	13%	*56*	100%
Vervoerder van buitenland naar Nederland**	13	27%	33	67%	2	4%	1	2%	*49*	100%
Bodyguard	6	25%	17	71%	1	4%	–	–	*24*	100%
Snorder	7	39%	6	33%	4	22%	1	6%	*18*	100%
Voorziener documenten	2	13%	12	75%	1	6%	1	6%	*16*	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**: significant verschil (p < 0,05) ten opzichte van andere verdachten.*
***: significant verschil (p < 0,01) ten opzichte van andere verdachten.*

162 De totalen in de tabel komen niet overeen met het totaal aantal verdachten die een bepaalde rol vervullen. Van een aantal verdachten was de leeftijd namelijk onbekend; zie ook Tabel B4.5.25.

Tabel B4.5.35 Rollen verdachten van (mede) seksuele uitbuiting naar legaal werk (2012)[163]

	Geen legaal werk		Legaal werk		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Pooier	52	75%	17	25%	69	100%
Ronselaar	42	82%	9	18%	51	100%
Voorziener woonruimte	36	69%	16	31%	52	100%
Vervoerder van buitenland naar Nederland	32	78%	9	22%	41	100%
Bodyguard	17	81%	4	19%	21	100%
Snorder	14	82%	3	18%	17	100%
Voorziener documenten	10	77%	3	23%	13	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**: significant verschil (p < 0,05) ten opzichte van andere verdachten (geen in Tabel B4.5.35).*

Tabel B4.5.36 Rollen verdachten van (mede) seksuele uitbuiting naar criminele antecedenten (2012)[164]

	Geen criminele antecedenten		Criminele antecedenten		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Pooier*	27	37%	46	63%	73	100%
Ronselaar**	14	28%	37	73%	51	100%
Voorziener woonruimte	23	48%	25	52%	48	100%
Vervoerder van buitenland naar Nederland	21	50%	21	50%	42	100%
Bodyguard	13	59%	9	41%	22	100%
Snorder	5	31%	11	69%	16	100%
Voorziener documenten**	14	88%	2	13%	16	100%

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
**: significant verschil (p < 0,05) ten opzichte van andere verdachten.*
***: significant verschil (p < 0,01) ten opzichte van andere verdachten.*

163 De totalen in de tabel komen niet overeen met het totaal aantal verdachten die een bepaalde rol vervullen. Van een aantal verdachten was namelijk onbekend of zij *legaal* werk/inkomen hadden. Daarnaast vervullen verdachten vaak meerdere rollen waardoor het aantal verdachten met legaal werk juist hoger uit kan vallen dan op grond van Tabel B4.5.28 zou worden verwacht.

164 De totalen in de tabel komen niet overeen met het totaal aantal verdachten die een bepaalde rol vervullen. Van een aantal verdachten was namelijk onbekend of zij criminele antecedenten hadden; zie ook Tabel B4.5.30.

Tabel B4.5.37 Mensenhandel en andere criminele activiteiten (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	*N*	*%*
Mensenhandel is de enige criminele hoofdactiviteit	28	47%	6	55%	2	33%	*36*	*47%*
Mensenhandel is criminele hoofdactiviteit, maar er is ook sprake van andere criminele activiteiten	19	32%	5	46%	3	50%	*27*	*35%*
Mensenhandel is neven-activiteit, er is sprake van andere hoofdactiviteiten	7	12%	–	–	–	–	*7*	*9%*
Onbekend	6	10%	–	–	1	17%	*7*	*9%*
Totaal	*60*	*100%*	*11*	*100%*	*6*	*100%*	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Aanvullende tabellen bij paragraaf 6.6

Tabellen B4.5.38 tot en met B4.1.41 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 6.6 gebaseerd op de opsporingsonderzoeken van de politie, de KMar en de Inspectie SZW. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.5 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.5.38 Criminele samenwerkingsverbanden (CSV's) (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	*N*	*%*
Sprake van CSV	22	37%	4	36%	3	50%	*29*	*38%*
Geen zicht op een CSV	31	52%	6	55%	3	50%	*40*	*52%*
Onbekend	7	12%	1	9%	–	–	*8*	*10%*
Totaal	*60*	*100%*	*11*	*100%*	*6*	*100%*	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.39 Relatie van de leden binnen de CSV's (2012)

	N	%
Informeel (op basis van een vriendschappelijke, familiale of partnerrelatie)	15	52%
Formeel (op basis van een zakelijke relatie)	2	7%
Zowel informeel als formeel	5	17%
Onbekend	7	24%
Totaal	*29*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.40 Overwegend dezelfde nationaliteit binnen CSV's (2012)

	N	%
Overwegend dezelfde nationaliteit	19	66%
Niet overwegend dezelfde nationaliteit	3	10%
Onbekend	7	24%
Totaal	*29*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.41 Nationaliteiten van de CSV's waarin sprake was van overwegend dezelfde nationaliteit (2012)

	N	%
Bulgaars	3	16%
Chinees	1	5%
Hongaars	7	37%
Nederlands	4	21%
Roemeens	1	5%
Sierra Leoons	1	5%
Tsjechisch	1	5%
Turks	1	5%
Totaal	*19*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Aanvullende tabellen bij paragraaf 6.7

Tabellen B4.5.42 tot en met B4.1.44 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 6.7 gebaseerd op de opsporingsonderzoeken van de politie, de KMar en de Inspectie SZW. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.5 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.5.42 Opsporingsonderzoeken waarin sprake was van faciliteerders (2012)

	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting buiten de seksindustrie		Seksuele uitbuiting én uitbuiting buiten de seksindustrie		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Zicht op faciliteerders	28	47%	4	36%	5	83%	37	48%
Geen zicht op faciliteerders	32	53%	7	64%	1	17%	40	52%
Totaal	*60*	*100%*	*11*	*100%*	*6*	*100%*	*77*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

Tabel B4.5.43 Faciliteerders (2012)

	N	%
Eet en drinkgelegenheid	4	6%
Gemeenten	5	7%
Gezondheidsinstanties	2	3%
Hotel	6	9%
Immigratie- en Naturalisatiedienst	3	4%
Kamer van Koophandel	5	7%
Legale bordeelhouder	15	22%
Pandjesbaas	8	12%
Taxibedrijf	2	3%
Uitzendbureau	2	3%
Verhuurder woning	3	4%
Website	2	3%
Anders	12	17%
Totaal	*69*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW
Blauw gearceerde: meest voorkomende faciliteerders.

Tabel B4.5.44 Faciliteerders (2012)

	N	%
Onbewust faciliteerder	40	58%
Passief voordeeltrekker	15	22%
Actief voordeeltrekker	13	19%
Onbekend	1	1%
Totaal	*69*	*100%*

Bron: gegevens van de politie, KMar en Inspectie SZW

4.6 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 7 'Vervolging en berechting van verdachten'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 7.2

Tabellen B4.6.1 tot en met Tabel B4.6.7 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 7.2 gebaseerd op de OM-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.6 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.6.1 Aantal ingeschreven zaken/verdachten OM (2008-2012)

	Aantal ingeschreven zaken/ verdachten OM (N)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	214	1,0	-24%[165]
2009	141	0,7	-34%
2010	216	1,0	53%
2011	257	1,2	19%
2012	311	1,5	21%
Totaal	*1.139*	*n.v.t*	*n.v.t*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

165 Het aantal ingeschreven zaken/verdachten OM in 2007 is 281 (NRM 2012f, p. 307, Tabel B3.3.1).

Tabel B4.6.2 Ingeschreven zaken per arrondissementsparket (2008-2012)[166]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top 5
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Den Bosch	15	7%	8	6%	10	5%	8	3%	30	10%	*71*	6%	4
Breda	2	1%	1	1%	10	5%	2	1%	6	2%	*21*	2%	
Maastricht	5	2%	3	2%	7	3%	18	7%	13	4%	*46*	4%	
Roermond	3	1%	5	4%	5	2%	10	4%	10	3%	*33*	3%	
Arnhem	10	5%	8	6%	13	6%	20	8%	16	5%	*67*	6%	5
Zutphen	4	2%	6	4%	9	4%	10	4%	10	3%	*39*	3%	
Zwolle	6	3%	8	6%	21	10%	8	3%	8	3%	*51*	4%	
Almelo	12	6%	2	1%	4	2%	3	1%	11	4%	*32*	3%	
Den Haag	45	21%	30	21%	16	7%	35	14%	48	15%	*174*	15%	1
Rotterdam	26	12%	19	13%	20	9%	41	16%	40	13%	*146*	13%	3
Dordrecht	–	–	2	1%	3	1%	7	3%	8	3%	*20*	2%	
Middelburg	–	–	2	1%	5	2%	6	2%	5	2%	*18*	2%	
Amsterdam	26	12%	22	16%	24	11%	41	16%	39	13%	*152*	13%	2
Alkmaar	4	2%	3	2%	12	6%	5	2%	12	4%	*36*	3%	
Haarlem	14	7%	6	4%	14	6%	8	3%	16	5%	*58*	5%	
Utrecht	20	9%	4	3%	14	6%	7	3%	15	5%	*60*	5%	
Leeuwarden	10	5%	8	6%	10	5%	10	4%	12	4%	*50*	4%	
Groningen	10	5%	3	2%	16	7%	14	5%	10	3%	*53*	5%	
Assen	2	1%	1	1%	3	1%	4	2%	2	1%	*12*	1%	
Totaal	*214*	*100%*	*141*	*100%*	*216*	*100%*	*257*	*100%*	*311*	*100%*	*1.139*	*100%*	

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

166 Dit is afgeleid van de eerste twee cijfers van de parketnummers. Zaken van het Landelijk Parket (LP) en het Functioneel Parket (FP) zijn op basis van parketnummers helaas niet (gemakkelijk) te onderscheiden van de zaken van de negentien arrondissementsparketten. Overigens betreffen dit waarschijnlijk niet heel veel zaken: in 2010 zijn van de totaal ruim 130 vonnissen namelijk maar zes vonnissen gewezen in zaken van het FP en tevens niet meer dan zes in zaken van het LP (NRM 2012d, p. 14).

Tabel B4.6.3 Ingeschreven zaken die (mede) minderjarige slachtoffers betreffen (2008-2012)[167]

	Ingeschreven zaken OM		Zaken die (mede) minderjarige slachtoffers betreffen	
	N	%	N	%
2008	214	100%	24	11%
2009	141	100%	25	18%
2010	216	100%	35	16%
2011	257	100%	54	21%
2012	311	100%	73	23%
Totaal	1.139	100%	211	19%

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.4 Aantal afgehandelde zaken OM (2008-2012)

	Aantal afgehandelde zaken OM (N)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	270	1,0	53%[168]
2009	179	0,7	-34%
2010	206	0,8	15%
2011	252	0,9	22%
2012	338	1,3	34%
Totaal	1.245	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

167 Hiervoor is gekeken naar de registratie van de ingeschreven zaken onder artikel- en subleden die minderjarigheid van slachtoffers impliceren. Bij art. 250ter (oud) Sr zijn dat lid 1 sub 3 en lid 2 sub 2 (het is mogelijk dat onder lid 3 ook minderjarige slachtoffers vallen, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse is gehouden). Bij art. 250a (oud) Sr zijn dat lid 1 sub 3 en 5 en lid 2 sub 2 (het is mogelijk dat onder lid 3 ook minderjarige slachtoffers vallen, maar dit hoeft niet, daarom is dit lidnummer buiten deze analyse is gehouden). Bij art. 273a/f (tot 1 juli 2009) Sr zijn dat lid 1 sub 2, 5 en 8, lid 3 sub 2 en lid 4. Bij art. 273f (vanaf 1 juli 2009) Sr zijn dat lid 1 sub 2, 5 en 8 en lid 3 sub 2.

168 Het aantal afgehandelde zaken OM in 2007 is 176 (NRM 2012f, p. 309, Tabel B3.3.4).

Tabel B4.6.5 Afgehandelde zaken naar afhandeling (2008-2012)

		2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dagvaarding	(Mede) voor mensenhandel	186	69%	117	65%	151	73%	176	70%	239	71%	869	70%
	Uitsluitend voor overige delicten	7	3%	10	6%	4	2%	7	3%	9	3%	37	3%
	Subtotaal	193	71%	127	71%	155	75%	183	73%	248	73%	906	73%
Onvoorwaardelijk sepot	Technisch sepot	47	17%	33	18%	29	14%	48	19%	61	18%	218	18%
	Beleidssepot	16	6%	12	7%	3	1%	10	4%	14	4%	55	4%
	Sepotgrond onbekend	3	1%	3	2%	5	2%	3	1%	7	2%	21	2%
	Subtotaal	66	24%	48	27%	37	18%	61	24%	82	24%	294	24%
Voorwaardelijk sepot		3	1%	1	1%	-	-	3	1%	1	0%	8	1%
Transactie		1	0%	-	-	1	0%	-	-	-	-	2	0%
Voeging[169]		2	1%	2	1%	1	0%	1	0%	1	0%	7	1%
Overdracht[170]		5	2%	1	1%	12	6%	4	2%	6	2%	28	2%
Totaal		270	100%	179	100%	206	100%	252	100%	338	100%	1.245	100%

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

169 Uit OM-data blijkt niet wat er vervolgens met de gevoegde zaken is gebeurd (bijvoorbeeld dagvaarding voor mensenhandel). Voeging is een formeel geregistreerde afhandeling van zaken in het registratiesysteem van het OM.

170 Overdacht binnen het OM of overdracht aan andere instantie (bijvoorbeeld aan het buitenland). Uit OM-data blijkt niet wat er vervolgens met de overgedragen zaken binnen het OM is gebeurd (bijvoorbeeld dagvaarding voor mensenhandel). Overdracht is een formeel geregistreerde afhandeling van zaken in het registratiesysteem van het OM. Daarnaast geldt dat wanneer een zaak wordt overgedragen binnen het OM, dat deze zaak als nieuwe zaak wordt ingeschreven bij het parket waaraan het is overgedragen. In die zin zorgen de overgedragen zaken binnen het OM voor dubbeltellingen in het aantal ingeschreven zaken bij het OM. In het nieuwe registratiesysteem van het OM (zie Bijlage 2.6 voor Verantwoording van de methoden van onderzoek) wordt dit op een andere manier geregistreerd en zal van deze dubbeltellingen niet langer sprake zijn. Tot nu toe worden mensenhandelzaken nog geregistreerd in het oude registratiesysteem (zie Bijlage 2.6 voor de Verantwoording van de methoden van onderzoek).

Tabel B4.6.6 Gedagvaarde zaken (mede) voor mensenhandel en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012)[171]

		2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
Ongekwalificeerde mensenhandel	**250ter/a (oud) lid 1**	3	2%	2	2%	1	1%	1	1%	–	–	7	1%
	273a/f lid 1	73	39%	34	29%	62	41%	70	40%	89	37%	328	38%
	Subtotaal	*76*	*41%*	*36*	*31%*	*63*	*42%*	*71*	*40%*	*89*	*37%*	*335*	*39%*
Gekwalificeerde mensenhandel[172]	**250ter/a (oud) lid 2[173]**	4	2%	7	6%	3	2%	2	1%	1	0%	17	2%
	250ter/a (oud) lid 3[174]	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	273a/f lid 3	106	57%	74	63%	83	55%	98	56%	149	62%	510	59%
	273a/f lid 4	–	–	–	–	2	1%	5	3%	–	–	7	1%
	273a/f lid 5	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Subtotaal	*110*	*59%*	*81*	*69%*	*88*	*58%*	*105*	*60%*	*150*	*63%*	*534*	*61%*
Totaal		*186*	*100%*	*117*	*100%*	*151*	*100%*	*176*	*100%*	*239*	*100%*	*869*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

171 Indien sprake is van meerdere strafverzwarende omstandigheden is de strafverzwarende omstandigheid met de zwaarste strafbedreiging gekozen.

172 In deze tabel is de indeling van art. 273a/f Sr aangehouden die geldt per juli 2009. Mensenhandelzaken met mensenhandelfeiten gepleegd voor 1 juli 2009 zijn omgenummerd naar de indeling van art. 273f Sr van na 1 juli 2009. Zodoende betreft lid 3 mensenhandel in vereniging en/of waarbij een slachtoffer jonger dan zestien jaar is betrokken, lid 4 mensenhandel met zwaar lichamelijk letsel ten gevolge of waarbij levensgevaar voor een ander te duchten is en lid 5 mensenhandel met de dood ten gevolge. In 2013 is het wetsartikel 273f Sr twee keer aangepast (per april 2013 is de strafbedreiging verhoogd en per 15 november 2013 valt onder lid 3 ook mensenhandel waarbij een slachtoffer in een kwetsbare positie is betrokken en mensenhandel met geweld). Omdat het hier om cijfers tot en met 2012 gaat heeft dit hier nog geen consequenties.

173 Art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 1 Sr: mensenhandel in vereniging, art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 2 Sr: mensenhandel waarbij een slachtoffer jonger dan zestien jaar is betrokken of art. 250ter/a (oud) lid 2 sub 3 Sr: mensenhandel met zwaar lichamelijk letsel ten gevolge.

174 Art. 250ter/a (oud) lid 3 Sr: mensenhandel in vereniging en waarbij of een slachtoffer jonger dan zestien jaar is betrokken of sprake is van zwaar lichamelijk letsel ten gevolge.

Tabel B4.6.7 Gedagvaarde zaken (mede) voor mensenhandel naar zwaarste feit (2008-2012)[175]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Gekwalificeerde mensenhandel[176]	86	46%	69	59%	84	56%	102	58%	147	62%	*488*	56%
Ongekwalificeerde mensenhandel	60	32%	23	20%	50	33%	54	31%	81	34%	*268*	31%
Seksueel geweld[177]	24	13%	18	15%	6	4%	17	10%	5	2%	*70*	8%
Niet-seksueel geweld[178]	8	4%	3	3%	7	5%	3	2%	3	1%	*24*	3%
Overige misdrijven[179]	8	4%	4	3%	4	3%	-	-	3	1%	19	2%
Totaal	*186*	*100%*	*117*	*100%*	*151*	*100%*	*176*	*100%*	*239*	*100%*	*869*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Aanvullende tabellen bij paragraaf 7.3

Tabellen B4.6.8 tot en met B4.6.15 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 7.3 gebaseerd op de OM-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.6 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

175 Het zwaarste feit is bepaald aan de hand van de strafbedreiging. In geval van een combinatie van delicten met gelijke strafbedreiging, is mensenhandel als zwaarste feit getypeerd. Mocht er dan nog sprake zijn van meerdere feiten met eenzelfde strafbedreiging, dan prevaleren de feiten die binnen de categorie 'seksueel geweld' vallen boven de feiten die in de categorie 'niet-seksueel geweld' vallen, die op hun beurt prevaleren boven de categorie 'overige misdrijven'.

176 Gekwalificeerde mensenhandel houdt in dat sprake is van minstens één van de strafverzwarende omstandigheden; zie ook §7.2.3.

177 Hierbij kan gedacht worden aan: verkrachting (art. 242 Sr), gemeenschap met een persoon jonger dan zestien jaar (art. 245 Sr), gemeenschap met een persoon jonger dan twaalf jaar (art. 244 Sr), gemeenschap met een wilsonbekwame (art. 243 Sr) etc.

178 Hierbij kan gedacht worden aan: diefstal met geweld (art. 312 Sr), afpersing (art. 317 Sr), moord (art. 289 Sr), doodslag (art. 287 Sr) etc.

179 Hierbij kan gedacht worden aan: drugsdelicten (Opiumwet), vrijheidsberoving (art. 282 Sr), gijzeling (art. 282a Sr), onttrekking minderjarige aan gezag (art. 279 Sr) etc.

Tabel B4.6.8 Aantal in eerste aanleg afgedane zaken (2008-2012)

	Aantal afgedane zaken in eerste aanleg (N)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	143	1,0	24%[180]
2009	132	0,9	-8%
2010	136[181]	1,0	3%
2011	133	0,9	-2%
2012	153	1,1	15%
Totaal	*697*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

180 Het aantal in eerste aanleg afgedane zaken in 2007 is 115 (NRM 2012f, p. 314, Tabel B3.3.9).

181 Volgens het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur (NRM 2012d) gaat het in 2010 om 138 in eerste aanleg gewezen mensenhandelvonnissen (dus exclusief de in eerste aanleg afgedane mensenhandelzaken die ter terechtzitting gevoegd zijn. Voor verklaringen voor de kleine verschillen tussen OM-data en het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur wordt verwezen naar Bijlage 2.6.

Tabel B4.6.9 In eerste aanleg afgedane zaken naar afdoening (2008-2012)

		2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Veroordeling	(Mede) voor mensenhandel	75	52%	66	50%	80	59%	80	60%	109	71%	410	59%
	Uitsluitend voor overige delicten	32	22%	43	33%	27	20%	19	14%	14	9%	135	19%
	Subtotaal	107	75%	109	83%	107	79%	99	74%	123	80%	545	78%
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel		–	–	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	0%
Volledige vrijspraak		31	22%	22	17%	20	15%	21	16%	25	16%	119	17%
Dagvaarding nietig		–	–	–	–	4	3%	–	–	1	1%	5	1%
OM niet ontvankelijk		–	–	–	–	–	–	7	5%	1	1%	8	1%
Ter terechtzitting gevoegde		5[182]	3%	1[183]	1%	5[184]	4%	6[185]	5%	2[186]	1%	19[187]	3%
Totaal		143	100%	132	100%	136[188]	100%	133	100%	153	100%	697	100%

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

182 Hiervan hebben drie gevoegde zaken deel uitgemaakt van vonnissen waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

183 Deze gevoegde zaak heeft geen deel uitgemaakt van een vonnis waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

184 Hiervan hebben vier gevoegde zaken deel uitgemaakt van vonnissen waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

185 Hiervan hebben vier gevoegde zaken deel uitgemaakt van vonnissen waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

186 Hiervan hebben twee gevoegde zaken deel uitgemaakt van vonnissen waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

187 Hiervan hebben dertien gevoegde zaken deel uitgemaakt van vonnissen waarin is veroordeeld voor (mede) mensenhandel.

188 136-4 ter terechtzitting gevoegde zaken=132 in eerste aanleg gewezen vonnissen in 2010. Volgens NRM 2012d betreft dit aantal 138. Voor verklaringen voor de kleine verschillen tussen OM-data en het jurisprudentieonderzoek van de Nationaal rapporteur wordt verwezen naar Bijlage 2.6.

Tabel B4.6.10 In eerste aanleg afgedane zaken waarin hoger beroep is ingesteld (2008-2012)

Beroep aangetekend	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
Geen	88	62%	66	50%	69	51%	62	47%	63	41%	*348*	50%
Alleen door officier van justitie	7	5%	13	10%	20	15%	17	13%	23	15%	*80*	11%
Alleen door verdachte	36	25%	29	22%	32	24%	32	24%	45	29%	*174*	25%
Door beiden	12	8%	24	18%	15	11%	22	17%	22	14%	*95*	14%
Totaal	*143*	*100%*	*132*	*100%*	*136*	*100%*	*133*	*100%*	*153*	*100%*	*697*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.11 Veroordelingen in eerste aanleg en voorlopige hechtenis (2008-2012)

	Wel voorlopige hechtenis		Geen voorlopige hechtenis		*Totaal*	
	N	%	N	%	*N*	%
2008	74	99%	1	1%	*75*	*100%*
2009	59	89%	7	11%	*66*	*100%*
2010	75	94%	5	6%	*80*	*100%*
2011	65	81%	15	19%	*80*	*100%*
2012	100	92%	9	8%	*109*	*100%*
Totaal	373	91%	37	9%	*410*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.12 Veroordelingen in eerste aanleg en strafverzwarende omstandigheden (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	*N*	%
Veroordeling ongekwalificeerde mensenhandel	27	36%	23	35%	32	40%	24	30%	42	39%	*148*	*36%*
Veroordeling gekwalificeerde mensenhandel	48	64%	43	65%	48	60%	56	70%	67	61%	*262*	*64%*
Totaal	*75*	*100%*	*66*	*100%*	*80*	*100%*	*80*	*100%*	*109*	*100%*	*410*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.13 Veroordelingen in eerste aanleg naar opgelegde hoofdstraffen (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en taakstraf	–	–	1	2%	–	–	1	1%	–	–	*2*	*0%*
Onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en geldboete	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	1%	*2*	*0%*
Onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	45	60%	35	53%	39	49%	50	63%	53	49%	*222*	*54%*
Deels voorwaardelijke vrijheidsstraf en taakstraf	4	5%	5	8%	10	13%	1	1%	2	2%	*22*	*5%*
Deels voorwaardelijke vrijheidsstraf	21	28%	14	21%	25	31%	18	23%	39	36%	*117*	*29%*
Subtotaal (onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke vrijheidsstraf)	*70*	*93%*	*55*	*83%*	*74*	*93%*	*71*	*89%*	*95*	*87%*	*365*	*89%*
Geen onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke vrijheidsstraf	5	7%	11	17%	6	8%	9	11%	14	13%	*45*	*11%*
Totaal	*75*	*100%*	*66*	*100%*	*80*	*100%*	*80*	*100%*	*109*	*100%*	*410*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.14 Veroordelingen in eerste aanleg naar opgelegde maatregelen en bijkomende straffen (2008-2012)

		2008	2009	2010	2011	2012	*Totaal (N: 410)*	
		N	N	N	N	N	N	%
Vrijheidsbenemende maatregelen[189]	**Terbeschikkingstelling**	2	–	1	–	–	*3*	*1%*
	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen	1	1	–	–	–	*2*	*0%*
Vermogensmaatregelen[190]	**Schadevergoeding**[191]	31	18	26[192]	30	44	*149*	*36%*
	Onttrekking aan het verkeer	6	5	7	7	11	*36*	*9%*
Bijkomende straffen[193]	**Verbeurdverklaring**	9	8	8	4	11	*40*	*10%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

189 Plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders en plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis/inrichting komen niet voor in de periode 2008-2012.

190 Betrouwbare informatie ten aanzien van opgelegde ontnemingsmaatregelen is helaas niet uit OM-data te verkrijgen.

191 Deze aantallen zijn groter dan de aantallen genoemd in paragraaf 8.2.2 welke informatie afkomstig is van het CJIB. Waarschijnlijk is het aantal volgens CJIB kleiner omdat die aantallen alleen de onherroepelijk opgelegde schadevergoedingsmaatregelen betreffen die reeds bij het CJIB terecht zijn gekomen en OM-data alle in eerste aanleg opgelegde schadevergoedingsmaatregelen heeft meegenomen ongeacht of deze uitspraken onherroepelijk zijn.

192 Het aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen in 2010 kan niet vergeleken worden met NRM 2012d, §8.2.2 (overige uitbuiting) en §8.3.2 (seksuele uitbuiting) omdat het aantal zoals weergegeven in deze tabel schadevergoedingsmaatregelen opgelegd aan individuele daders betreffen en de schadevergoedingsmaatregelen in NRM 2012d, §8.2.2 en §8.3.2 schadevergoedingsmaatregelen ten aanzien van individuele slachtoffers betreffen (één dader kan immers een schadevergoedingsmaatregel opgelegd krijgen ten aanzien van meerdere slachtoffers en tegelijkertijd kunnen meerdere daders ten aanzien van hetzelfde slachtoffer hoofdelijk aansprakelijk worden gehouden voor de toegekende schadevergoeding). Daarnaast zijn de aantallen zoals genoemd in NRM 2012d, §8.2.2 en §8.3.2 gebaseerd op toegekende vorderingen tot schadevergoeding die uitsluitend op mensenhandelfeiten zagen, terwijl in deze tabel is uitgegaan van schadevergoedingsmaatregelen in de veroordelende vonnissen voor mensenhandel. Hierdoor is soms ook sprake van een schadevergoedingsmaatregel die naast mensenhandel ook op andere delicten ziet en is het zelfs mogelijk dat een toegekende vordering tot schadevergoeding waarvoor een schadevergoedingsmaatregel is opgelegd alleen betrekking heeft op andere delicten dan mensenhandel (waarbij mogelijk andere slachtoffers betrokken zijn dan de mensenhandelslachtoffers).

193 Informatie over de bijkomende straffen ontzetting van rechten (of uit beroep) en openbaarmaking rechterlijke uitspraak zijn niet opgevraagd.

Tabel B4.6.15 Opgelegde vrijheidsstraffen in eerste aanleg naar duurcategorie (2008-2012)

		2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ongekwalificeerde mensenhandel	Tot 1 jaar	12	44%	12	60%	18	62%	8	42%	19	51%	69	52%
	1 tot 4 jaar	15	56%	7	35%	9	31%	10	53%	15	41%	56	42%
	Meer dan 4 jaar	-	-	1	5%	2	7%	1	5%	3	8%	7	5%
	Subtotaal	27[194]	100%	20[195]	100%	29[196]	100%	19[197]	100%	37[198]	100%	132[199]	100%
Gekwalificeerde mensenhandel	Tot 1 jaar	16	37%	18	51%	18	40%	18	35%	13	22%	83	36%
	1 tot 4 jaar	24	56%	14	40%	23	51%	29	56%	38	66%	128	55%
	Meer dan 4 jaar	3	7%	3	9%	4	9%	5	10%	7	12%	22	9%
	Subtotaal	43[200]	100%	35[201]	100%	45[202]	100%	52[203]	100%	58[204]	100%	233[205]	100%
Totaal	*Tot 1 jaar*	28	40%	30	55%	36	49%	26	37%	32	34%	152	42%
	1 tot 4 jaar	39	56%	21	38%	32	43%	39	55%	53	56%	184	50%
	Meer dan 4 jaar	3	4%	4	7%	6	8%	6	8%	10	11%	29	8%
	Totaal	70[206]	100%	55[207]	100%	74[208]	100%	71[209]	100%	95[210]	100%	365[211]	100%

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

194 De gemiddelde duur is 561,0 dagen (Sd: 375,2 dagen).
195 De gemiddelde duur is 643,0 dagen (Sd: 685,4 dagen).
196 De gemiddelde duur is 534,3 dagen (Sd: 580,0 dagen).
197 De gemiddelde duur is 634,5 dagen (Sd: 510,8 dagen).
198 De gemiddelde duur is 619,8 dagen (Sd: 696,4 dagen).
199 De gemiddelde duur is 594,6 dagen (Sd: 582,2 dagen).
200 De gemiddelde duur is 725,3 dagen (Sd: 577,7 dagen).
201 De gemiddelde duur is 666,7 dagen (Sd: 688,1 dagen).
202 De gemiddelde duur is 669,1 dagen (Sd: 551,8 dagen).
203 De gemiddelde duur is 777,5 dagen (Sd: 682,5 dagen).
204 De gemiddelde duur is 883,8 dagen (Sd: 666,3 dagen).
205 De gemiddelde duur is 756,8 dagen (Sd: 637,2 dagen).
206 De gemiddelde duur is 662,0 dagen (Sd: 512,5 dagen).
207 De gemiddelde duur is 658,1 dagen (Sd: 680,8 dagen).
208 De gemiddelde duur is 616,3 dagen (Sd: 563,0 dagen).
209 De gemiddelde duur is 739,3 dagen (Sd: 640,7 dagen).
210 De gemiddelde duur is 781,0 dagen (Sd: 686,8 dagen).
211 De gemiddelde duur is 698,1 dagen (Sd: 622,0 dagen).

Aanvullende tabellen bij paragraaf 7.4

Tabellen B4.6.16 tot en met B4.6.19 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 7.4 gebaseerd op de OM-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.6 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.6.16 Aantal in hoger beroep afgedane zaken (2003-2012)

	Aantal afgedane zaken in hoger beroep (N)	Indexcijfer (2003=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2003	30	1,0	30%[212]
2004	19	0,6	-37%
2005	35	1,2	84%
2006	43	1,4	23%
2007	35	1,2	-19%
2008	13	0,4	-63%
2009	28	0,9	115%
2010	31	1,0	11%
2011	17	0,6	-45%
2012	31	1,0	82%
Totaal	*282*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: OBJD (peildatum: juli 2013)

Tabel B4.6.17 In hoger beroep afgedane zaken naar afdoening (2003-2007 en 2008-2012)

	2003-2007		2008-2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
Veroordeling (mede) voor mensenhandel	141	87%	101	84%	*242*	*86%*
Vrijspraak	15	9%	9	8%	*24*	*9%*
OM niet ontvankelijk	6	4%	5	4%	*11*	*4%*
Onbekend	-	-	5	4%	*5*	*2%*
Totaal	*162*	*100%*	*120*	*100%*	*282*	*100%*

Bron: OBJD (peildatum: juli 2013)

212 Het aantal in hoger beroep afgedane mensenhandelzaken in 2002 is 23 (NRM 2012f, p. 330, Tabel B3.4.1).

Tabel B4.6.18 Veroordelingen in hoger beroep naar opgelegde straf (2003-2007 en 2008-2012)

	2003-2007		2008-2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
(Deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	127	90%	93	92%	220	91%
Alleen voorwaardelijk[213]	4	3%	–	–	4	2%
Taakstraf	7	5%	6	6%	13	5%
Geldboete	3	2%	2	2%	5	2%
Totaal	141	100%	101	100%	242	100%

Bron: OBJD (peildatum: juli 2013)

Tabel B4.6.19 Opgelegde vrijheidsstraffen in hoger beroep naar duurcategorie (2003-2007 en 2008-2012)

	2003-2007		2008-2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%
T/m 1 jaar	45	35%	29	31%	74	34%
>1 t/m 4 jaar	34	27%	42	45%	76	35%
> 4 jaar	48	38%	22	24%	70	32%
Totaal	127	100%	93	100%	220	100%

Bron: OBJD (peildatum: juli 2013)

Aanvullende tabellen bij paragraaf 7.5

Tabellen B4.6.20 tot en met Tabel B4.6.26 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 7.5 gebaseerd op de OM-registraties. Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.6 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

213 Het kan hier gaan om een voorwaardelijke vrijheidsstraf of een voorwaardelijke taakstraf.

Tabel B4.6.20 Aantal in eerste aanleg veroordeelde personen (2008-2012)

	Aantal veroordeelden in eerste aanleg (N)	Indexcijfer (2008=1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2008	75	1,0	3%[214]
2009	66	0,9	-12%
2010	80	1,1	21%
2011	80	1,1	0%
2012	109	1,5	36%
Totaal	*410*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.21 Geslacht verdachten (2008-2012)

	Vrouwelijk		Mannelijk		Rechtspersoon of onbekend		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	32	15%	176	82%	6	3%	*214*	*100%*
2009	25	18%	116	82%	–	–	*141*	*100%*
2010	39	18%	175	81%	2	1%	*216*	*100%*
2011	43	17%	210	82%	4	2%	*257*	*100%*
2012	54	17%	253	81%	4	1%	*311*	*100%*
Totaal	*193*	*17%*	*930*	*82%*	*16*	*1%*	*1.139*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.22 Geslacht veroordeelden (2008-2012)

	Vrouwelijk		Mannelijk		Onbekend		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2008	8	11%	67	89%	–	–	*75*	*100%*
2009	13	20%	52	79%	1	2%	*66*	*100%*
2010	9	11%	71	89%	–	–	*80*	*100%*
2011	11	14%	68	85%	1	1%	*80*	*100%*
2012	14	13%	94	86%	1	1%	*109*	*100%*
Totaal	*55*	*13%*	*352*	*86%*	*3*	*1%*	*410*	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

214 Het aantal in eerste aanleg veroordeelde personen in 2007 is 73 (NRM 2012f, p. 322, Tabel B3.3.18).

Tabel B4.6.23 Leeftijd verdachten (2008-2012)[215]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
< 18 jaar	12	6%	5	4%	1	0%	3	1%	12	4%	*33*	*3%*
18-25 jaar	61	29%	49	35%	80	37%	62	24%	103	33%	*355*	*31%*
26-30 jaar	38	18%	16	11%	46	21%	60	23%	47	15%	*207*	*18%*
31-40 jaar	52	24%	39	28%	49	23%	63	25%	81	26%	*284*	*25%*
41-50 jaar	32	15%	17	12%	31	14%	33	13%	40	13%	*153*	*13%*
> 50 jaar	15	7%	14	10%	6	3%	28	11%	23	7%	*86*	*8%*
Rechtspersoon of onbekend	4	2%	1	1%	3	1%	8	3%	5	2%	*21*	*2%*
Totaal	*214*[216]	*100%*	*141*[217]	*100%*	*216*[218]	*100%*	*257*[219]	*100%*	*311*[220]	*100%*	*1.139*[221]	*100%*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

215 De leeftijd is berekend op basis van het jaar waarin de verdachte is begonnen met het plegen van het eerste mensenhandelfeit waarvan de verdachte verdacht wordt en het geboortejaar van de verdachte. De berekende leeftijd kan daarom per verdachte maximaal een jaar naar boven afwijken van de daadwerkelijke pleegleeftijd.

216 Op basis van N: 210 (214 – 4 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 31,8 jaar (Sd: 11,3 jaar).

217 Op basis van N: 140 (141 – 1 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 31,8 jaar (Sd: 11,6 jaar).

218 Op basis van N: 213 (216 – 3 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 30,1 jaar (Sd: 9,3 jaar).

219 Op basis van N: 249 (257 – 8 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 33,7 jaar (Sd: 11,7 jaar).

220 Op basis van N: 306 (311 – 5 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 31,6 jaar (Sd: 11,1 jaar).

221 Op basis van N: 1.118 (1.139 – 21 rechtspersoon/onbekend) is de gemiddelde leeftijd 31,9 jaar (Sd: 11,1 jaar). Op basis van N: 1.114 (1.118 – 4 van wie het geslacht onbekend is, maar de leeftijd wel bekend is) is de gemiddelde leeftijd van mannen 31,8 jaar (N: 923, Sd: 11,0 jaar) en van vrouwen 32,0 jaar (N: 191, Sd: 11,1 jaar). Dit verschil is niet significant.

Tabel B4.6.24 Leeftijd veroordeelden (2008-2012)[222]

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	***N***	**%**
< 18 jaar	5	7%	3	5%	2	3%	1	1%	4	4%	15	4%
18-25 jaar	25	33%	20	30%	22	28%	24	30%	35	32%	126	31%
26-30 jaar	21	28%	20	30%	8	10%	15	19%	27	25%	91	22%
31-40 jaar	18	24%	14	21%	23	29%	23	29%	30	28%	108	26%
41-50 jaar	4	5%	6	9%	19	24%	12	15%	10	9%	51	12%
> 50 jaar	2	3%	3	5%	6	8%	4	5%	1	1%	16	4%
Onbekend	–	–	–	–	–	–	1	1%	2	2%	3	1%
Totaal	75[223]	100%	66[224]	100%	80[225]	100%	109[226]	100%	109[227]	100%	410[228]	100%

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

222 De leeftijd is berekend op basis van het jaar waarin de veroordeelde is begonnen met het plegen van het eerste mensenhandelfeit *waarvan de veroordeelde verdacht werd* (dus niet waarvoor de veroordeelde veroordeeld is) en het geboortejaar van de veroordeelde. De berekende leeftijd kan daarom per veroordeelde maximaal een jaar naar boven afwijken van de daadwerkelijke pleegleeftijd waarvan hij/zij verdacht werd. Daarnaast is het mogelijk dat de veroordeelde uiteindelijk niet is veroordeeld voor het eerst (in tijd) gepleegde mensenhandelfeit waarvan hij/zij verdacht werd, maar alleen voor andere, later gepleegde, mensenhandelfeiten. Deze nuancering is hierbij niet meegenomen.

223 De gemiddelde leeftijd is 28,0 jaar (Sd: 8,4 jaar).

224 De gemiddelde leeftijd is 29,6 jaar (Sd: 9,5 jaar).

225 De gemiddelde leeftijd is 34,1 jaar (Sd: 11,8 jaar).

226 Op basis van N: 79 (80 – 1 onbekend) is de gemiddelde leeftijd 31,5 jaar (Sd: 9,9 jaar).

227 Op basis van N: 107 (109 – 2 onbekend) is de gemiddelde leeftijd 29,4 jaar (Sd: 7,8 jaar).

228 Op basis van N: 407 (410 – 3 onbekend) is de gemiddelde leeftijd 30,5 jaar (Sd: 9,7 jaar). Op basis van N: 406 (407 – 1 van wie het geslacht onbekend is, maar de leeftijd wel bekend is) is de gemiddelde leeftijd van mannen 30,4 jaar (N: 351, Sd: 9,7 jaar) en van vrouwen 31,3 jaar (N: 55, Sd: 9,7 jaar). Dit verschil is niet significant.

Tabel B4.6.25 Geboorteland verdachten (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Afghanistan	–	–	–	–	–	–	1	0%	2	1%	3	0%	
Albanië	4	2%	1	1%	–	–	2	1%	1	0%	8	1%	
Algerije	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Australië	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	2	0%	
Bangladesh	–	–	2	1%	–	–	–	–	–	–	2	0%	
België	2	1%	–	–	–	–	1	0%	1	0%	4	0%	
Brazilië	1	0%	–	–	–	–	1	0%	1	0%	3	0%	
Bulgarije	12	6%	8	6%	17	8%	35	14%	25	8%	97	9%	3
China[229]	7	3%	2	1%	7	3%	7	3%	5	2%	28	2%	9
Congo[230]	1	0%	–	–	–	–	1	0%	3	1%	5	0%	
Dahomey[231]	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Denemarken	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Dominicaanse Republiek	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	2	0%	
Duitsland[232]	7	3%	1	1%	4	2%	4	2%	4	1%	20	2%	10’
Ethiopië	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Filippijnen	1	0%	–	–	–	–	1	0%	–	–	2	0%	
Frankrijk	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	

229 Waaronder Hongkong.
230 Waaronder voormalig Zaïre.
231 Het huidige Benin.
232 Waaronder voormalig BRD.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Ghana	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Griekenland	–	–	–	–	–	–	2	1%	–	–	2	0%	
Groot-Brittannië	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Guyana	–	–	–	–	1	0%	–	–	–	–	1	0%	
Haïti	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Honduras	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Hongarije	15	7%	10	7%	26	12%	29	11%	26	8%	106	9%	2
Ierland	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
IJsland	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1%	2	0%	
India	5	2%	–	–	–	–	–	–	–	–	5	0%	
Indonesië[233]	–	–	3	2%	–	–	3	1%	1	0%	7	1%	
Irak	1	0%	4	3%	1	0%	4	2%	2	1%	12	1%	
Iran	3	1%	–	–	3	1%	2	1%	2	1%	10	1%	
Israël	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Italië	2	1%	–	–	1	0%	1	0%	–	–	4	0%	
Joegoslavië[234]	2	1%	6	4%	4	2%	3	1%	5	2%	20	2%	10’
Letland	–	–	2	1%	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Libanon	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	2	0%	
Litouwen	2	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	

233 Waaronder voormalig Nederlands Indië.

234 Het huidige Servië en het huidige Montenegro.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Marokko	13	6%	10	7%	13	6%	5	2%	13	4%	54	5%	5
Mongolië	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Nederland	75	35%	53	38%	84	39%	101	39%	139	45%	452	40%	1
Nederlandse Antillen[235]	5	2%	6	4%	5	2%	8	3%	8	3%	32	3%	8
Nigeria	4	2%	1	1%	3	1%	1	0%	–	–	9	1%	
Pakistan	1	0%	–	–	–	–	–	–	1	0%	2	0%	
Polen	5	2%	4	3%	–	–	4	2%	4	1%	17	1%	
Portugal	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Roemenië	4	2%	9	6%	22	10%	6	2%	20	6%	61	5%	4
Rwanda	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Sierra Leone	1	0%	–	–	–	–	2	1%	2	1%	5	0%	
Somalië	1	0%	1	1%	3	1%	2	1%	2	1%	9	1%	
Sovjet-Unie[236]	4	2%	1	1%	–	–	7	3%	1	0%	13	1%	
Sri Lanka	–	–	1	1%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Suriname	9	4%	6	4%	5	2%	7	3%	18	6%	45	4%	6
Thailand	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Tsjecho-Slowakije[237]	2	1%	–	–	3	1%	1	0%	2	1%	8	1%	

235 Het huidige Aruba, het huidige Curaçao, het huidige Sint Maarten en de huidige speciale gemeenten van Nederland: Saba, Sint Eustatius en Bonaire (Caribisch Nederland).

236 Het huidige Rusland en veertien huidige andere onafhankelijke staten.

237 Het huidige Tsjechië en het huidige Slowakije.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Tunesië	1	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Turkije	10	5%	5	4%	11	5%	7	3%	9	3%	42	4%	7
Vietnam	2	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	2	0%	
Zuid-Afrika	–	–	–	–	–	–	1	0%	–	–	1	0%	
Zwitserland	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	1	0%	
Rechtspersoon of onbekend	6	3%	1	1%	3	1%	3	1%	5	2%	18	2%	
Totaal	*214*	*100%*	*141*	*100%*	*216*	*100%*	*257*	*100%*	*311*	*100%*	*1.139*	*100%*	*n.v.t.*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

Tabel B4.6.26 Geboorteland veroordeelden (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Albanië	1	1%	–	–	1	1%	–	–	2	2%	4	1%	
België	–	–	–	–	1	1%	1	1%	–	–	2	0%	
Bulgarije	7	9%	6	9%	4	5%	5	6%	12	11%	34	8%	2’
China[238]	–	–	–	–	1	1%	3	4%	–	–	4	1%	
Dahomey[239]	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	
Dominicaanse Republiek	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	0%	
Duitsland[240]	–	–	1	2%	2	3%	4	5%	2	2%	9	2%	9
Ethiopië	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Frankrijk	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Ghana	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	
Griekenland	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	0%	
Haïti	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	0%	
Hongarije	5	7%	5	8%	6	8%	9	11%	9	8%	34	8%	2’
India	–	–	–	–	4	5%	–	–	–	–	4	1%	
Indonesië	–	–	–	–	2	3%	–	–	–	–	2	0%	
Irak	–	–	1	2%	3	4%	–	–	3	3%	7	2%	

238 Waaronder Hongkong.
239 Waaronder Hongkong.
240 Waaronder voormalig BRD.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Iran	1	1%	1	2%	1	1%	–	–	1	1%	4	1%	
Italië	–	–	–	–	–	–	1	1%	1	1%	2	0%	
Joegoslavië[241]	–	–	2	3%	3	4%	1	1%	1	1%	7	2%	
Kameroen	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Letland	–	–	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Marokko	5	7%	4	6%	3	4%	2	3%	4	4%	18	4%	7’
Nederland	33	44%	22	33%	23	29%	29	36%	49	45%	156	38%	1
Nederlandse Antillen[242]	6	8%	3	5%	4	5%	2	3%	3	3%	18	4%	7’
Nigeria	–	–	1	2%	–	–	4	5%	1	1%	6	1%	
Polen	–	–	1	2%	5	6%	2	3%	–	–	8	2%	10
Portugal	–	–	–	–	1	1%	–	–	–	–	1	0%	
Roemenië	3	4%	3	5%	3	4%	5	6%	6	6%	20	5%	4
Sierra Leone	–	–	1	2%	–	–	1	1%	1	1%	3	1%	
Somalië	–	–	–	–	1	1%	–	–	2	2%	3	1%	
Sovjet-Unie[243]	3	4%	–	–	–	–	2	3%	1	1%	6	1%	

241 Het huidige Servië en het huidige Montenegro.

242 Het huidige Aruba, het huidige Curaçao, het huidige Sint Maarten en de huidige speciale gemeenten van Nederland: Saba, Sint Eustatius en Bonaire (Caribisch Nederland).

243 Het huidige Rusland en veertien huidige andere onafhankelijke staten.

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal*		Top Tien
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	R
Suriname	4	5%	6	9%	4	5%	3	4%	2	2%	19	5%	5'
Thailand	–	–	–	–	2	3%	–	–	1	1%	3	1%	
Tsjecho-Slowakije[244]	–	–	2	3%	–	–	1	1%	–	–	3	1%	
Turkije	6	8%	2	3%	3	4%	4	5%	4	4%	19	5%	5'
Zaïre[245]	1	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	1	0%	
Onbekend	–	–	1	2%	1	1%	1	1%	1	1%	4	1%	
Totaal	*75*	*100%*	*66*	*100%*	*80*	*100%*	*80*	*100%*	*109*	*100%*	*410*	*100%*	*n.v.t.*

Bron: OM-data (peildatum: april 2013)

244 Het huidige Tsjechië en het huidige Slowakije.

245 Het huidige Congo.

4.7 Tabellen behorende bij Hoofdstuk 8 'Schadevergoeding'

Aanvullende tabellen bij paragraaf 8.2.2

Tabellen B4.7.1 tot en met B4.7.5 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 8.2.2 gebaseerd op de bestanden van het Centraal Justitieel Incassobureau (hierna: CJIB). Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.7 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.7.1 Aantal opgelegde schadevergoedingsmaatregelen (2008-2012)

	Aantal onherroepelijk opgelegde schadevergoedingsmaatregel N	Indexcijfer 2008: 1,0	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar %	Aantal betrokken slachtoffers (N) N	Indexcijfer 2008: 1,0	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar %
2008	13	1	0%[246]	16[247]	1	-11%
2009	18	1,4	38%	29[248]	1,8	81%
2010	16	1,2	-11%	18[249]	1,1	-38%
2011	14	1,1	-13%	21[250]	1,3	17%
2012	35	2,7	150%	57[251]	3,6	171%
Totaal 2008-2012	*96*	*n.v.t.*	*n.v.t.*	141[252]	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: CJIB-registraties (peildatum: oktober 2013)

246 In 2007 betroffen het dertien schadevergoedingsmaatregelen (CJIB, peildatum: 10 oktober 2013).

247 Aantal betrokken slachtoffers 2008: 11x1 slachtoffer, 1x2 slachtoffers en 1x3 slachtoffers.

248 Aantal betrokken slachtoffers 2009: 11x1 slachtoffer, 4x2 slachtoffers, 2x3 slachtoffers en 1x4 slachtoffers.

249 Aantal betrokken slachtoffers 2010: 15x1 slachtoffer en 1x3 slachtoffers.

250 Aantal betrokken slachtoffers 2011: 8x1 slachtoffer, 5x2 slachtoffers, 1x3 slachtoffers.

251 Aantal betrokken slachtoffers 2012 : 25x1 slachtoffer, 5x2 slachtoffers, 2x3 slachtoffers, 1x4 slachtoffers en 2x6 slachtoffers.

252 Aantal betrokken slachtoffers 2008-2012: 70x1 slachtoffer, 15x2 slachtoffers, 7x3 slachtoffers, 2x4 slachtoffers en 2x in ieder geval vijf slachtoffers.

Tabel B4.7.2 Schadevergoedingsmaatregelen naar opgelegd bedrag (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal* 2008-2012	
Opgelegd en te innen bedrag	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
1-500 euro	2	15%	–	–	1	6%	–	–	2	6%	5	5%
501-5.000 euro	6	46%	11	61%	11	69%	6	43%	11	31%	45	47%
5.001-15.000 euro	5	38%	4	22%	4	25%	5	36%	9	26%	27	28%
15.001-25.000 euro	–	–	2	11%	–	–	2	14%	5	14%	9	9%
25.001-35.000 euro	–	–	–	–	–	–	–	–	3	9%	3	3%
> 35.000 euro	–	–	1	6%	–	–	1	7%	5	14%	7	7%
Totaal	13	100%	18	100%	16	100%	14	100%	35	100%	96	100%

Bron: CJIB-registraties (peildatum: oktober 2013)

Tabel B4.7.3 Schadevergoedingsmaatregelen naar afdoening[253] (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal* 2008-2012	
Afdoening door CJIB	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Volledige betaling	11	85%	10	56%	8	50%	2	14%	5	14%	36	38%
Vervangende hechtenis	2	15%	3	17%	3	19%	2	14%	1	6%	11	11%
N.v.t (openstaand)	-	-	5	28%	5	31%	10	71%	29	83%	49	51%
Totaal	13	100%	18	100%	16	100%	14	100%	35	100%	96	100%

Bron: CJIB-registraties (peildatum: oktober 2013)

253 De wijze van afdoening heeft betrekking op de *laatste actie* van het CJIB.

Tabel B4.7.4 Schadevergoedingsmaatregelen naar afgedaan bedrag (2008-2012)

	2008		2009		2010		2011		2012		*Totaal 2008-2012*	
Afgedaan bedrag	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
0 euro	1	8%	3	17%	3	19%	3	21%	9	26%	19	20%
1-500 euro	1	8%	2	11%	1	6%	1	7%	11	31%	16	17%
501-5.000 euro	4	31%	8	44%	11	69%	9	64%	10	29%	42	44%
5.001-15.000 euro	7	54%	4	22%	1	6%	1	7%	4	11%	17	18%
15.001-25.000 euro	–	–	1	6%	–	–	–	–	–	–	1	1%
25.001-35.000 euro	–	–	–	–	–	–	–	–	1	3%	1	1%
> 35.000 euro	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Totaal	13	100%	18	100%	16	100%	14	100%	35	100%	96	100%

Bron: CJIB-registraties (peildatum: oktober 2013)

Tabel B4.7.5 Schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling (2008-2012)

	Aantal schadevergoedings-maatregelen in het kader van de voor-schotregeling	**Afgedane bedragen in het kader van de voor-schotregeling[254]**	**Gemiddeld bedrag per scha-devergoedingsmaatregel in het kader van de voor-schotregeling[255]**
	N	Euro	Euro
2008	1	1.600,- euro	n.v.t.
2009	6	56.462,- euro	9.410,- euro
2010	8	23.151,- euro	2.894,- euro
2011	12	70.851,- euro	5.904,- euro
2012	27	484.412,- euro	17.941,- euro

Bron: CJIB-registraties (peildatum: oktober 2013)

254 Het betreft hier totaalbedragen per jaar (schriftelijke informatie van het CJIB, 5 maart 2014).

255 Het gemiddelde is berekend op grond van het totaalbedrag per jaar gedeeld door het aantal schadevergoedingsmaatregelen in het kader van de voorschotregeling per jaar.

Aanvullende tabellen bij paragraaf 8.3.2

Tabellen B.4.7.6 tot en met B4.7.17 tonen de gedetailleerde overzichten van de gegevens in paragraaf 8.3 gebaseerd op de bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (hierna: het Schadefonds). Voor de onderzoeksverantwoording wordt verwezen naar Bijlage 2.7 en voor de toelichting op de in deze bijlage weergegeven tabellen en de hierop van toepassing zijnde statistiek wordt verwezen naar Bijlage 3.

Tabel B4.7.6 Aantal aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012)[256]

	Aantal aanvragen (N)	Indexcijfer (2009:1,0)	Procentuele groei ten opzichte van het voorgaande jaar
2009	45	1,0	n.v.t.
2010	51	1,1	13%
2011	49	1,1	-4%
2012	49	1,1	0%
Totaal	*194*	*n.v.t.*	*n.v.t.*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven[257]

Tabel B4.7.7 Geslacht van de slachtoffers met een aanvraag voor een financiële tegemoetkoming (2009-2012)

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Man	2	4%	1	2%	6	12%	5	10%	*14*	*7%*
Vrouw	43	96%	50	98%	43	88%	44	90%	*180*	*93%*
Totaal	*45*	*100%*	*51*	*100%*	*49*	*100%*	*49*	*100%*	*194*	*100%*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

256 De cijfers met betrekking tot 2011 verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.1. Dit heeft te maken met de verschillende wijze van registratie door het Schadefonds Geweldsmisdrijven (hierna: Schadefonds) waardoor niet precies dezelfde gegevens voor dezelfde jaren opnieuw werden verkregen. Daarnaast is het mogelijk dat in de loop der tijd een, ten opzichte van de voorgaande rapportage, afwijkende beslissing is genomen over de aanvraag voor een financiële tegemoetkoming (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014).

257 Het Schadefonds heeft over de periode 2009-2012 totalen van respectievelijk 59, 74, 59 en 63 dossiers aangeleverd met gegevens omtrent aanvragen van slachtoffers van (al dan niet) mensenhandel. In respectievelijk 45, 51, 49 en 49 van deze dossiers was het wetsartikel 250a dan wel 273f van het Wetboek van Strafrecht (Sr) genoemd ter aanduiding van het type geweldsmisdrijf. In deze zaken ging het dus evident om mensenhandelzaken. In de overige zaken was mensenhandel op zijn minst een overweging. Aangezien in deze dossiers andere wetsartikelen ter aanduiding van het type geweldsmisdrijf zijn genoteerd, zijn deze niet meegenomen in de tabel.

Tabel B4.7.8 Leeftijd slachtoffers ten tijde van de aanvraag (2009-2012)

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0-14 jaar	–	–	–	–	1	2%	–	–	*1*	*1%*
15-17 jaar	–	–	1	2%	2	4%	1	2%	*4*	*2%*
18-23 jaar	14	31%	24	47%	11	22%	16	33%	*65*	*34%*
24-30 jaar	18	40%	15	29%	21	43%	18	37%	*72*	*37%*
31-40 jaar	8	18%	9	18%	10	20%	13	27%	*40*	*21%*
41+ jaar	4	9%	2	4%	4	8%	1	2%	*11*	*6%*
Onbekend	1	2%	–	–	–	–	–	–	*1*	*1%*
Totaal	*45*	*100%*	*51*	*100%*	*49*	*100%*	*49*	*100%*	*194*	*100%*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Tabel B4.7.9 Leeftijd slachtoffers ten tijde van de einddatum van de mensenhandelsituatie (2009-2012)

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0-14 jaar	2	4%	1	2%	2	4%	1	2%	*6*	*3%*
15-17 jaar	2	4%	5	10%	6	12%	5	10%	*18*	*9%*
18-23 jaar	20	44%	26	51%	17	35%	20	41%	*83*	*43%*
24-30 jaar	13	29%	11	22%	16	33%	14	29%	*54*	*28%*
31-40 jaar	3	7%	7	14%	6	12%	8	16%	*24*	*12%*
41+ jaar	3	7%	1	2%	2	4%	–	–	*6*	*3%*
Onbekend	2	4%	–	–	–	–	1	2%	*3*	*2%*
Totaal	*45*	*100%*	*51*	*100%*	*49*	*100%*	*49*	*100%*	*194*	*100%*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Tabel B4.7.10 Geboortelanden van de slachtoffers (2009-2012)

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Armenië	1	2%	–	–	–	–	–	–	*1*	*1%*
België	–	–	–	–	1	2%	–	–	*1*	*1%*
Bulgarije	2	4%	1	2%	–	–	1	2%	*4*	*2%*
Burundi	–	–	–	–	–	–	1	2%	*1*	*1%*
China	4	9%	1	2%	1	2%	–	–	*6*	*3%*
Dominica	–	–	–	–	–	–	1	2%	*1*	*1%*
Ethiopië	1	2%	–	–	–	–	–	–	*1*	*1%*
Ghana	–	–	1	2%	1	2%	–	–	*2*	*1%*

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Guinee	1	2%	4	8%	1	2%	3	6%	9	5%
Haïti	–	–	–	–	–	–	1	2%	1	1%
Hongarije	–	–	2	4%	2	4%	1	2%	5	3%
India	–	–	–	–	–	–	1	2%	1	1%
Indonesië	–	–	–	–	–	–	2	4%	2	1%
Irak	1	2%	1	2%	–	–	1	2%	3	2%
Kameroen	3	7%	–	–	–	–	2	4%	5	3%
Kenya	–	–	–	–	1	2%	–	–	1	1%
Kyrgyzstan	–	–	–	–	1	2%	–	–	1	1%
Letland	–	–	–	–	1	2%	–	–	1	1%
Liberië	–	–	–	–	–	–	1	2%	1	1%
Marokko	–	–	–	–	4	8%	1	2%	5	3%
Moldavië	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	1%
Nederlandse Antillen	–	–	–	–	1	2%	–	–	1	1%
Nederland	21	47%	17	33%	17	35%	14	29%	69	36%
Nigeria	1	2%	11	22%	7	14%	4	8%	23	12%
Polen	–	–	–	–	2	4%	–	–	2	1%
Rusland	1	2%	1	2%	–	–	–	–	2	1%
Senegal	–	–	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Sierra Leone	–	–	6	12%	3	6%	3	6%	12	6%
Slowakije	–	–	1	2%	–	–	–	–	1	1%
Somalië	–	–	–	–	1	2%	1	2%	2	1%
Sri Lanka	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	1%
Suriname	1	2%	–	–	2	4%	2	4%	5	3%
Tanzania	–	–	–	–	1	2%	–	–	1	1%
Thailand	1	2%	–	–	1	2%	–	–	2	1%
Tunesië	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	1%
Uganda	–	–	2	4%	–	–	2	4%	4	2%
Onbekend	4	9%	2	4%	1	2%	7	14%	14	7%
Totaal	45	100%	51	100%	49	100%	49	100%	194	100%

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Tabel B4.7.11 Herkomstregio's van de slachtoffers (2009-2012)

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
EU: 1995[258]	21	47%	17	33%	18	37%	14	29%	70	36%
EU: 2004/2007[259]	2	4%	4	8%	5	10%	2	4%	13	7%
Afrika (met uitzondering van Noord-Afrika)	6	13%	25	49%	15	31%	17	35%	63	34%
Midden-Oosten en Noord-Afrika	3	7%	1	2%	4	8%	2	4%	10	5%
Azië	7	16%	2	4%	3	6%	3	6%	15	8%
Latijns-Amerika en de Caraïben	1	2%	–	–	3	6%	4	8%	8	4%
Anders[260]	1	2%	–	–	–	–	–	–	1	1%
Onbekend	4	9%	2	4%	1	2%	7	14%	14	7%
Totaal	45	100%	51	100v	49	100%	49	100%	194	100%

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Tabel B4.7.12 Verwijzingen door instanties naar het Schadefonds (2009-2012)[261]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Advocaat	18	40%	24	47%	14	29%	16	33%	72	37%
Rechtsbijstandverzekering	–	–	–	–	–	–	1	2%	1	1%
Slachtofferhulp Nederland	12	27%	8	16%	10	20%	9	18%	39	20%
Politie	1	2%	1	2%	1	2%	4	8%	7	4%
Overig	8	18%	11	22%	15	31%	12	25%	46	24%
Onbekend	6	13%	7	14%	9	18%	7	14%	29	15%
Totaal	45	100%	51	100%	49	100%	49	100%	194	100%

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

258 EU-landen sinds 1995: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden.

259 EU-landen sinds 2004 of 2007. Sinds 2004: Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen,Slovenië, Slowakije, Tsjechië. Sinds 2007: Bulgarije en Roemenië.

260 Dit betreft een persoon met de Armeense nationaliteit.

261 De cijfers verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.2. Dit heeft te maken met de wijze van registratie door het Schadefonds (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2013); zie verder de verantwoording van de onderzoeksmethoden in Bijlage 2.7.

Tabel B4.7.13 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen (2009-2012)[262]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Toekenning	35	78%	29	57%	21	43%	21	43%	106	55%
Afwijzing	10	22%	21	41%	26	53%	26	53%	83	43%
Nog in behandeling	–	–	–	–	2	4%	2	4%	4	2%
Onbekend	–	–	1[263]	2%	–	–	–	–	1	1%
Totaal	45	100%	51	100%	49	100%	49	100%	194	100%

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

Tabel B4.7.14 Beslissingen op aanvragen voor financiële tegemoetkomingen naar herkomstregio (2009-2012)

		Toekenning		Afwijzing		Nog in behandeling		Onbekend		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2009	**EU: 1995**	18	86%	3	14%	–	–	–	–	21	100%
	EU: 2004/2007	2	100%	–	–	–	–	–	–	2	100%
	Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	4	67%	2	33%	–	–	–	–	6	100%
	Midden-Oosten en Noord-Afrika	2	67%	1	33%	–	–	–	–	3	100%
	Azië	4	57%	3	43%	–	–	–	–	7	100%
	Latijns-Amerika en de Caraïben	1	100%	–	–	–	–	–	–	1	100%
	Anders	1	100%	–	–	–	–	–	–	1	100%
	Onbekend	3	75%	1	25%	–	–	–	–	4	100%
	Totaal	35	78%	10	22%	–	–	–	–	45	100%

262 De cijfers verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.3. Dit heeft te maken met de wijze van registratie door het Schadefonds (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2013); zie verder de verantwoording van de onderzoeksmethoden in Bijlage 2.7. Mogelijk zijn sommige eerder afgewezen aanvragen alsnog toegewezen na bezwaar.

263 Van één van de beslissingen is onbekend of dit een toekenning dan wel een afwijzing is.

		Toekenning		Afwijzing		Nog in behandeling		Onbekend		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2010	**EU: 1995**	13	77%	3	18%	–	–	1	6%	17	100%
	EU: 2004/2007	4	100%	–	–	–	–	–	–	4	100%
	Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	7	28%	18	72%	–	–	–	–	25	100%
	Midden-Oosten en Noord-Afrika	1	100%	–	–	–	–	–	–	1	100%
	Azië	2	100%	–	–	–	–	–	–	2	100%
	Latijns-Amerika en de Caraïben	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Anders	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Onbekend	2	100%	–	–	–	–	–	–	2	100%
	Totaal	29	57%	21	41%	–	–	1	2%	51	100%
2011	**EU: 1995**	11	61%	7	39%	–	–	–	–	18	100%
	EU: 2004/2007	3	60%	2	40%	–	–	–	–	5	100%
	Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	2	13%	12	80%	1	7%	–	–	15	100%
	Midden-Oosten en Noord-Afrika	2	50%	1	25%	1	25%	–	–	4	100%
	Azië	3	100%	–	–	–	–	–	–	3	100%
	Latijns-Amerika en de Caraïben	–	–	3	100%	–	–	–	–	3	100%
	Anders	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Onbekend	–	–	1	100%	–	–	–	–	1	100%
	Totaal	21	43%	26	53%	2	4%	–	–	49	100%
2012	**EU: 1995**	10	71%	4	29%	–	–	–	–	14	100%
	EU: 2004/2007	2	100%	–	–	–	–	–	–	2	100%
	Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	1	6%	16	94%	–	–	–	–	17	100%
	Midden-Oosten en Noord-Afrika	1	50%	1	50%	–	–	–	–	2	100%
	Azië	–	–	1	33%	2	67%	–	–	3	100%
	Latijns-Amerika en de Caraïben	3	75%	1	25%	–	–	–	–	4	100%
	Anders	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
	Onbekend	4	57%	3	43%	–	–	–	–	7	100%
	Totaal	21	42%	26	53%	2	4%	–	–	49	100%

		Toekenning		Afwijzing		Nog in behandeling		Onbekend		*Totaal*	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Totaal 2009-2012	**EU: 1995**	52	74%	17	24%	-	-	1	1%	*70*	*100%*
	EU: 2004/2007	11	85%	2	15%	-	-	-	-	*13*	*100%*
	Afrika (m.u.v. Noord-Afrika)	14	22%	48	76%	1	2%	-	-	*63*	*100%*
	Midden-Oosten en Noord-Afrika	6	60%	3	30%	1	10%	-	-	10	100%
	Azië	9	60%	4	27%	2	13%	-	-	15	100%
	Latijns-Amerika en de Caraïben	4	50%	4	50%	-	-	-	-	*8*	*100%*
	Anders	1	100%	-	-	-	-	-	-	*1*	*100%*
	Onbekend	9	64%	5	36%	-	-	-	-	14	100%
	Totaal	*106*	*55%*	*83*	*43%*	*4*	*21%*	*1*	*1%*	*194*	*100%*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (peildatum: september 2013)

Tabel B4.7.15 Financiële tegemoetkomingen voor immateriële schade (2009-2012)[264]

	2009		2010		2011		2012		*Totaal*	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Schaal 1	2	6%	1	3%	–	–	1	5%	4	4%
Schaal 2	7	20%	5	17%	4	20%	–	–	16	15%
Schaal 3	2	6%	–	–	–	–	–	–	*2*	*2%*
Schaal 4	23	66%	19	66%	9	45%	–	–	51	49%
Schaal 5	–	–	3	10%	4	20%	17	81%	*24*	*23%*
Schaal 6	1	3%	–	–	3	15%	3	14%	*7*	*7%*
Schaal 7	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Schaal 8	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Onbekend	–	–	1	3%	–	–	–	–	*1*	*1%*
Totaal	*35*	*100%*	*29*	*100%*	*20*	*100%*	*21*	*100%*	*105*	*100%*

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (peildatum: september 2013)

264 De cijfers verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.4. Dit heeft te maken met de wijze van registratie door het Schadefonds (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014); zie verder de onderzoeksverantwoording in Bijlage 2.7.

Tabel B4.7.16 Financiële tegemoetkomingen voor materiële schade (2009-2012)[265]

	2009	2010	2011	2012
Minimum bedrag	€10,-	€25,-	€28,-	€189,-
Maximum bedrag	€7.725,-	€2.940,-	€7.114,-	€4.838,-
Gemiddeld bedrag	€910,-[266]	€404,-[267]	€1.123,-[268]	€1.223,-[269]

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (peildatum: september 2013)

Tabel B4.7.17 Financiële tegemoetkomingen voor materiële schade opgedeeld in kwartielen (2009-2012)[270]

	2009	2010	2011	2012
25% van de toekenningen	≤ €62,-	≤ €70,-	≤ €141,-	≤€216,-
50% van de toekenningen	≤ €202,-	≤ €236,-	≤ €424,-	≤ €492,-
75% van de toekenningen	≤ €990,-	≤ €500,-	≤ €1.144,-	≤ €1.984,-

Bron: Bestanden van het Schadefonds Geweldsmisdrijven (peildatum: september 2013)

265 De cijfers verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.5. Dit heeft te maken met de wijze van registratie door het Schadefonds (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014); zie verder de onderzoeksverantwoording in Bijlage 2.7.

266 N: 20; Sd: 1.792 euro.

267 N: 23; Sd: 606 euro.

268 N: 18; Sd: 1.789 euro.

269 N: 8; Sd: 1.622 euro.

270 De cijfers verschillen van de cijfermatige gegevens zoals de Nationaal rapporteur die eerder had ontvangen; zie NRM 2012d, Tabel B3.6. Dit heeft te maken met de wijze van registratie door het Schadefonds (mondelinge informatie van het Schadefonds Geweldsmisdrijven, 26 februari 2014); zie verder de onderzoeksverantwoording in Bijlage 2.7.

Postadres
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

T 070 370 4514
www.nationaalrapporteur.nl

Mei 2014